

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JOHANNE LUISE HEIBERG

ET LIV

GJENOPLEVET I ERINDRINGEN

ANDET BIND

1842-56

4. REVIDEREDE UDGAVE

GYLDENDAL

ET LIV
GJENOPLEVET I ERINDRINGEN

Johanne Luise Heiberg.
Efter Maleri af E. Børentzen 1841.
(Thorvaldsens Museum og Teatermuseet).

ET LIV
GJENOPLEVET I ERINDRINGEN
AF
JOHANNE LUISE HEIBERG

4. REVIDEREDE UDGAVE

VED

AAGE FRIIS

UNDER MEDVIRKEN AF

ELISABETH HUDE, ROBERT NEIENDAM
OG JUST RAHBK

II. BIND

ANDEN OG TREDIE DEL
1842-56

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
1944

**COPYRIGHT 1944 BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN**

—
**PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN**

INDHOLD

ANDEN DEL

1842—49.

(Indledning)	9
Mit første Forfatterskab	9
Sommeren 1843	14
Fru Julie Sødring	18
Michael Wiehe	20
Thorvaldsen (1844)	28
Hunden Hercules	33
Sommeren 1844 paa Ny Bakkehus	38
Den Suhrske Familie	47
Søkvæsthuset	69
„Kong René's Datter“ (1845)	75
Holbergs „Barselstuen“ og to Festforestillinger	85
Besøget paa Sølyst i Sommeren 1845	92
„Don Cæsar de Bazan“	101
Begyndelserne til „Abekatten“ og „En Søndag paa Amager“	107
En Forestilling paa Frederiksborg	113
Toget til Hveen 1846	118
„Romeo og Julie“ (1846—47)	126
Resten af Vinteren	137
Hellebæk. Sommeren 1847	142
Vinteren 1847—48. Thronskiftet	172
„Ninon“. „En Søndag paa Amager“. Krigen	179
Vinteren 1848—49	186
Theaterbestyrelsens Omdannelse (1849)	190

TREDIE DEL

Syv Theateraar 1849—56.

I.	1849—50	205
II.	1850—51	238
III.	1851—52	249
IV.	1852—53	264
V.	1853—54	292
VI.	1854—55	308
VII.	1855—56	340

ANDEN DEL

1842—49

SAA lad mig da nu, efter at jeg i fem Aar har været ude af Stand til at fortsætte mit Levnet, atter forsøge herpaa. Store Smerter, haarde Prøvelser have i disse fem Aar hjemsøgt mig. Det er nu noget stillere i mit Indre. Lad mig da nu som i hine Aar fortabe mig i Fortiden for om muligt at lette Øieblikkets mismodige Stemning. Naar nogle Aar ere hengaaede efter en stor Sorg, befinder vor Sjæl sig som en Baad paa Vandet, efter at den rasende Storm har lagt sig, og det er blevet Havblik; den ligger og gynger uden at komme af Stedet, thi Vinden i Seilene mangler. Saaledes gaar det ogsaa med det oprørte Menneskebryst. Naar Stormen har faaet Tid til at lægge sig, da afløser Vemodet Smertens Uro, det bliver stillere og stillere i os, men Tankerne vugge frem og tilbage og have ondt ved at komme af Stedet; de dreie sig om Et og det Samme. Vinden i Seilene mangler.

Da jeg første Gang i 1855 satte mig ned for at begynde paa mit Levnet, var det jo ogsaa for at rive mig ud af det daværende Tryk; lad mig da nu i 1864 atter forsøge det samme Middel; thi mere end nogensinde er jeg nu henvist til at leve i Erindringens Billeder. Stil Eder da nu frem for min Sjæl, at jeg levende maa kunne gjengive Eder!

MIT FØRSTE FORFATTERSKAB.

Saa meget min Sjæl end hang ved den Kunst, som jeg saa at sige fra Fødslen af blev haaren ind i, har jeg dog aldrig i den Grad kunnet gaa op i den, at jo min uroligt higende Sjæl bestandigt søgte Noget udenfor den, søgte at staa fyldig i Virkeligheden, i Livet, og ingen Tanke var mig utaaleligere end den at fortabe mig i Illusionernes Verden og lade det virkelige Liv glide mig af Hænderne. Jeg ønskede ikke at fritages for nogen af det virkelige Livs Kampe og Anstrengelser; jeg vilde kjende det alt, Ondt og Godt. Med Vemod beklagede jeg ofte, at jeg ingen Børn havde; ofte hørte jeg med Mishag En eller Anden sige: „Hvilken Lykke, at De ikke har Børn! Hvor skulde De overkomme alt dette!“ Taabelige Tale! Hvad kan ikke Kjærligheden overkomme? Jeg har aldrig manglet Tid til det, min Lyst og Hu stod

til. Heiberg følte ikke dette Savn. Naar jeg sagde: „Det var dog en Lykke at have Børn,“ da pleiede han spøgende at svare: „Nei Tak! saa brød du dig kun om dem, og jeg gik for Lud og koldt Vand.“ Jeg tror virkelig, at han mente, hvad han sagde, og intet Savn følte i denne Retning; og dog er jeg vis paa, at havde han havt Børn, vilde disse have udgjort en stor Lyksalighed for ham. Børn hang ved ham, og han havde et mageløst Talent til at underholde sig med dem i Leg, hvori der dog altid laa noget Belærende for dem. Halvvoxne Smaapiger havde han en egen Kjærlighed for; det var den rige Mulighed, der interesserede ham i de unge Knopper; i hans Comedier ere de komne til Orde i hans Trine, hans Caroline, hans Marie, hans Christine. Ganske smaa Børn har jeg rigtignok aldrig mærket, at han brød sig om. Mærkelig nok sagde ogsaa hans Moder tidt: „Jeg synes, det er en Lykke, at her ingen Børn er!“ Jeg tror, at ogsaa hun frygtede for, at de skulde fortrænge hende i vor Kjærlighed. Det var saaledes kun mig, som ofte tænkte herpaa, ikke med Sorg, thi jeg vovede ikke at gaa i Rette med Gud for, hvad han havde negtet mig, men ofte havde jeg en Følelse af, at Kvindens vigtigste Bestemmelse var det ikke blevet mig forundt at opfylde. I ikke faa Aar var det i Stilhed løbet om i mit Hoved at antage mig nogle forladte Børn. Jeg sværmede formeligt for denne Tanke, lagde i Stilhed vidtløftige Planer om, hvorledes jeg vilde opdrage dem o. s. v. Paa dette Tidspunkt af mit Liv var Ønsket herom blevet saa levende, at — ja jeg undres ikke, om du, min Læser, smiler ad mig — strikkede flere Par Børnestrømper til de Børn, jeg engang i Tiden haabede at faa Heibergs Tilladelse til at antage mig; jeg købte smaa Sølvspiseskeer til disse forventede Børn, thi jeg syntes ikke, det kunde skade at samle ind til dem itide. Dette gjorde jeg i al Hemmelighed; Ingen vidste Noget om denne min Forsynlighed. Ofte sagde jeg i Spøg til Heibergs Moder: „Jeg tager dog engang 7 Børn til mig paa een Gang!“ Ved denne Tale saae hun altid ganske forfærdet ud og sagde i comisk Alvor: „Ja det kunde ligne dig, men jeg haaber da, at Ludvig er saa fornuftig at sætte sig derimod.“ — „Ja, ja,“ pleiede jeg da at svare, „det hjælper dig ikke, Børnene komme nok.“ Jeg kunde ikke lade være at tænke paa, hvad der skulde kunne udfylde min daglige Tilværelse, min Arbeidsdrift, naar jeg engang ophørte med min Virksomhed ved Theatret; jeg syntes, at Intet formaaede det, uden en stor Børneflok.

Alt i mine første Ægteskabsaar 1833 skrev jeg hjem til Heibergs Moder fra vor Reise i Jylland i Anledning af den Lykke, hendes Noveller gjorde: „Du er lykkelig, der i de ældre Aar, efter at have levet et helt Liv fuldt ud, pludselig udvikler et Talent, der ganske kan udfylde din Tid. Hvad vil der blive af mig, naar jeg kommer i din Alder? Den Kunst, som nu optager

mig saa ganske, maa forstumme for den ældre Kone, og hvad skal da udfylde min aandelige Interesse? hvad udgjøre mit Arbeide? thi uden at arbeide kan jeg ikke trives.“ Hun svarede mig paa dette mit Brev: „Jeg har virkelig ofte tænkt noget Lignende, det er at sige jeg har ofte takket Gud fordi han tillod at mine mørke Aar kunde faae et lille Lysglimt af Kunst, den store Trøster i al Gjenvordighed. Men desværre (Troe ikke at det er falsk Beskedenhed) saa synes jeg ikke selv, at jeg fortjener det Bifald som er bleven mig til Deel. — Desuagtet glæder jeg mig over det, især over Ludvigs og dit. Jeg behøver ikke at sige hvor stor Priis jeg sætter paa dit. Ja, jeg forsikrer at min Kjærlighed til Jer To er den Livets Kilde hvoraf jeg øser dette, og alt andet hvad som endnu lever i mig, og jeg synes at jeg vist veed at dersom jeg var saa ulykkelig at miste Eder, eller at I slet ikke holdt af mig, saa var det forbi med mig i denne Henseende som i alle andre for dette Liv. Hvad der engang i Verden skal forskjønne dine ældre Dage kan jeg ikke forudsige, men noget vil der komme, det troer jeg sikkert. Den Kunst, du nu saa mesterlig udøver vil du meget længe udøve; hvilken der vil afløse den, veed jeg ikke; men noget som er dig værdigt vil vaagne for dig, det spaar jeg vist.“ — Og se! Hun spaaede rigtigt! Da Nøden var størst, sendte den gode, barmhjertige Gud, 28 Aar efter dette Tidspunkt, tre elskværdige, kjærlige Børn til mit Hus, til hvem jeg med hele mit Hjerte kunde slutte mig, som udgjorde min daglige Glæde, og som holdt Livets Interesse for Alt oppe i mig. Idet den gode Gud sendte mig disse, sagde han: „Du er bleven dit gamle Ønske tro, derfor opfyldes det nu, da Tidens Fylde er kommet.“

Som sagt dreiede mine Tanker i hine Aar sig ofte om, hvorledes jeg skulde indrette det med mine Børn. Thi det var jeg bestemt paa, at eet Barn vilde jeg under ingen Omstændigheder antage mig; det maatte være flere, for at de kunde udgjøre et lille Selskab for sig og ikke blive fordrevne Planter ved ideligt at høre paa de Voxnes Tale. Jeg uddannede mig lidt efter lidt i mine stille Tanker et helt System om Børneopdragelse. En Del af dette findes i en Afhandling, som staar i Hertz's „Ugentlige Blade“ (1859). Denne Afhandling er skreven mange Aar efter det Tidspunkt, jeg nu taler om (1843), men bekjende maa jeg, at jeg netop nu pludseligt fik en uimodstaaelig Lyst til at nedskrive mine Tanker, snart om een Gjenstand, snart om en anden. Jeg havde ingen Ro, før jeg befriede mit Hoved for, hvad der spøjte i det, ved at nedskrive de Tanker, som for Øieblikket plagede mig. Snart blev det ikke engang herved. Ved den Tid udgav Heiberg endnu sine „Intelligensblade“, og da var det, jeg vovede at sætte Pen til Papiret i den Hensigt at lade det Skrevne trykke, ifald Heiberg ikke forkastede det. Jeg skrev ganske hemmeligt; jeg vilde ikke meddele Heiberg Noget herom,

før det var færdigt; det handlede om Klædedragten, og Artiklen hed: „Mode-Artikel“. Da Heiberg nu en Gang var i Forlegenhed med at fylde Bladet, sagde jeg til ham, om han ønskede en ypperlig Artikel til sit Blad. „Hvorom?“ spurgte han, „og af hvem?“ — „Om Klædedragten,“ svarede
 5 jeg, „og skrevet af Johanne Luise Heiberg.“ Da han hørte dette, var han saa lidet galant, at han udrød: „Nei mange Tak! Hverken Emnet eller Forfatteren har jeg Brug for.“ Under megen Lystighed fik jeg ham til at love mig, at han i det Mindste skulde læse dette mit første Aandsprodukt. Jeg gav ham det uden Hjertebanken, thi den hele Sag var for mig en Leg,
 10 hvis Skjæbne ikke laa mig videre paa Sinde. Dagen efter havde jeg saa godt som glemt min Skribentvirksomhed, da Heiberg traadte ind til mig fra sit Studereværelse med en Mine, som jeg godt kjendte, naar Noget havde berørt ham behageligt. Idet jeg saae spørgende paa ham, sagde han: „Du er jo en ypperlig Medarbejder! Jeg tager med Taknemmelighed imod Mo-
 15 deartiklen.“ Jeg blev saa stolt og glad som et Barn over denne Ære. Jeg skulde virkelig have den Glæde at se mine Tanker og Ord trykte, og det i Heibergs Blade, ved Siden af hans Afhandlinger, det var jo mageløst! „Nu gjælder det blot at holde det hemmeligt,“ sagde han; „intet Menneske maa ane, at du skriver.“ Da jeg ingen Fortrolig havde i denne Verden uden
 20 ham, i dette som i alt Andet, saa tvivlede jeg meget paa, at Nogen skulde kunne tænke paa mig ved dette lille Arbeide. Da Bladet var kommet ud, modtog jeg et Exemplar i en forsegle Pakke, og ved dette laa følgende Ord, skrevet med en fordreiet Haand (tilligemed Honoraret):

I den faste Overbeviisning, at det er Fruen, som har skrevet det sidste
 25 Nummer af Intelligensbladene, har Boghandler Reitzel herved den Ære at sende Honoraret tilligemed 1 Exemplar.

1. April 1842.

Ærbødigst.

Velbaarne

30 Fru Heiberg.

Til Trods for det fordreiede kjendte jeg dog Heibergs Haand, saa han havde ikke den Glæde ved sit Drilleri at forskrække mig.

Artiklen gjorde en vis Opsigt. Det var overordentlig morsomt at sidde i Selskab og høre paa alle de Bemærkninger, der gjordes, uden at Nogen
 35 anede, at jeg sad og hørte til som Forfatter. Martensen kom om Aftenen, roste den meget og sagde: „Den, der har skrevet denne Artikel, er et ældre Menneske, der er i Besiddelse af megen Livserfaring.“ Det morede mig ret at lytte til og dog selv spille en Læserindes Rolle. Men En gennemskuede

Hemmeligheden — Stiftsprovst Tryde, af hvem jeg mindst havde ventet det, kjendte mig strax gennem disse Linier. I Artiklen omtales det Hæslige i, at Mænd i Stedet for at bære deres graa Haar tillægge sig de afskyelige Parykker, der helt forandre den Ældres Physiognomi. En saadan Paryk havde ogsaa forkvaklet den gamle Trydes Udseende og gjort det milde Physiognomi strengt og uharmonisk. Dette havde ofte i Stilhed saaret mine Øine. Tænk da, hvor forundret jeg blev, da Tryde, nogle Dage efter at denne Artikel havde staaet i „Intelligensblade“, kom ind til mig med en sort Kalot, hvoraf de smukke graa Haar tittede frem i Panden og faldt langt ned i Nakken, en Forandring, der i høi Grad gav ham et til hans hele Personlighed svarende ædelt Udseende. Da han havde siddet lidt, sagde han: „Tak for den ypperlige Artikel i Heibergs Blad! Den er af Dem, ikke sandt?“ Jeg blev meget overrasket ved denne ligefremme Tiltale, men maatte jo benegte mit Forfatterskab, saa godt min Forlegenhed tillod. „Ikke?“ sagde han, „jeg syntes, jeg sad og talte med Dem under hele Læsningen, men ligemeget; De ser, at denne Forfatter ikke har prædikeret for døde Øren. Naar noget saa Sundt, Sandt og Godt udtales, saa bør det ikke være uden Virkning. Efter at have læst Artiklen besørgede jeg mig strax denne Kalot, som De her ser, og Parykken skal aldrig komme paa mit Hoved mere!“ Stiftsprovst Tryde, der var os meget hengiven, var et af disse elskværdige Mennesker, hvis rige, kjærlige Hjerter sugede det Bedste ud af Alt i Livet. Alt, hvad der frembød sig i Litteraturen, i Kunsten, havde i ham en anerkjendende Betragter. Han var et af de faa Mennesker, der aldrig modtog nogen aandelig Gave, i hvad Retning det end monne være, uden at yde dens Giver en sand og virkelig Taknæmmelighed for, hvad han havde modtaget, og han beholdt ikke sin Taknæmmelighed for sig selv, han trængte altid til at udtale den paa sin eiendommelige hjertelige Maade. Hvor ofte, naar jeg havde spillet en eller anden Rolle, der havde bevæget ham, udtalte han da ikke denne Tak, dels skriftligt, dels mundtligt for mig! Hvor ofte kyssede han da ikke min Haand, idet hans Øine fyldtes med Taarer, og han udrød bevæget: „Gud velsigne Dem!“ Lad mig f. Ex. nævne hans Glæde over min Udførelse af Shakespeares Julie! Man behøver ikke at være forfængelig, for at en slikt følt Tak kan gjøre En godt. En Kunstner takkes ofte paa en saa hul, intetsigende Maade, at Takken i Stedet for at glæde, næsten bliver en Braad, der stikker. Trydes Tak kom altid fra Hertet, og hvor en saadan Tak lyder os imøde, være sig fra en stor Aand, være sig fra et Barn, et Tjenestetyende, ligemeget, man føler Glæden over i nogle Timer at have varmet en Menneskesjæl. Hans trofaste Hengivenhed mod Heiberg og mig holdt ud til hans sidste Dage. Foraaret 1860 besøgte han mig for sidste Gang. Jeg blev inderlig vemodig ved at se dette kjærlige

- Øie saa mat og Legemet saa svagt. Jeg havde i Tidernes Løb havt mange Samtaler med ham om Livet efter dette, og under dette sidste Besøg bragte han det selv paa Bane. „Jeg er forberedt, min kjære Veninde,“ sagde han. Han takkede mig atter for de mange Timer, han havde tilbragt i vort Hus,
- 5 „de bedste,“ sagde han, „som ere blevne mig til Del udenfor min Familie-kreds.“ Han berørte atter, hvad han ofte havde udtalt tidligere, at hans store Hengivenhed for mig fra det første Øieblik, vi mødtes, var af en eiendommelig Natur; thi han talte aldrig med mig uden at mindes sin forlængst afdøde Kone, med hvem han fandt, at jeg havde en stor Lighed. Da
- 10 hverken Heiberg eller jeg havde kjendt hende, kunde vi ikke vide, hvori denne Lighed bestod. Da han ved dette sidste Besøg tog Afsked, fyldtes hans Øine med Taarer, og hans sædvanlige „Gud velsigne Dem“ lød med fordoblet Inderlighed, som om vi saaes for sidste Gang, — og det blev sidste Gang; samme Aar døde han.
- 15 Hvad Tryde var som Præst i de mange Aar, han havde virket, tilkommer det vægtigere Stemmer end mig at bedømme. Men Hovedsagen til sit Kalds Udøvelse havde han, en usigelig Kjærligheds Fylde. De Unge trak han til sig, og de havde altid i hans Hus et Hjem, hvor de bleve modtagne af en Ven, en Fader. Ydmyg i Sindet lyttede han gjerne til de Yngres Tale,
- 20 og hvor han troede at spore aandig Begavelse, var han altid tilrede med Raad og Bistand. Mange fandt ham altfor anerkjendende mod Alt. Nu vel! der er nok, som ikke anerkjende Noget.

SOMMEREN 1843.

- Vi havde knapt faaet os rigtig indrettet i vor nye Bolig i Bredgaden og
- 25 følt os nogenlunde hjemme der, før man talte om, at Palaiset skulde sælges; til hvem vidste man endnu ikke. En Dag blev det os meldt, at Kong Christian og hans Dronning Caroline Amalie ønskede at bese Huset, saa vi maatte være forberedte paa et Besøg af dem. Jeg tilstaar, at jeg aldrig kunde fatte nogen ret undersaatlig Følelse for Christian den Ottende. Om det
- 30 var paa Grund af min gamle Kjærlighed til Frederik den Sjette, eller fordi det ikke var faldet i min Lod tilstrækkeligt at kjende Christian den Ottende, veed jeg ikke ret, men jeg kunde det ikke. Naar en Monark gjør Krav paa at besidde en udviklet Sans for Videnskab og Kunst, da stiger vor Fordring til ham i disse Retninger. I de otte Aar, han var Konge, mærkede man
- 35 imidlertid kun Lidet til, at vor Videnskab og Kunst havde en Beskytter i ham. Et Mundheld var det at sige om ham: „Fagre Ord have vi nok af;“ jeg havde selv været Gjenstand for disse fagre Ord, men jeg tilstaar, at

naar Frederik den Sjette halvt brummende med de plirende Øine stødte
 nogle naadige Ord ud mod En, da laa der heri for mig uendelig meget
 mere, end i alle de zirlige, velvalgte, dannede Ord, hvoraf Christian den
 Ottende vidste at betjene sig. Dronning Caroline Amalie var derimod en
 Kvinde, som Menneskenes Børn ikke altid lod vederfares sin fulde Ret. 5
 Naar en Kvinde stilles paa Tronen, da maa hun, hvis hun ikke helt vil gaa
 op i Nydelsen af Alt, hvad en saadan Stilling tilbyder, absolut fordybe sig
 i høiere aandelige Interesser. Mange udmærkede Kvinder, som have faaet
 Evne dertil, ty til Videnskab og Kunst; de, som ikke ere saaledes or-
 ganiserede, at de formaa dette, søge da udelukkende til det Vigtigste, til 10
 det, der ligger en ædel kvindelig Natur nærmest, til Religionen. Caroline
 Amalie hørte til dem, der valgte den bedre Del. God af Hjertet, uden alt
 kongeligt Hovmod, trængte denne Kvinde til Noget, hun kunde virke for.
 Selv ikke saa lykkelig at have Børn kastede hun nu sin Kjærlighed paa
 Landets fattige, forladte Smaa, der nøgne og hungrige mangle Hjem og 15
 Tilsyn, medens deres Forældre maa arbeide for at fortjene Brødet. Her
 gjorde hun sin hele kongelige Indflydelse gjældende. Hun var den Første,
 der rundt i Landet reiste hyggelige Boliger, „Asyler“, for at optage de
 Smaa indenfor lune Vægge. De fattige Børn, der tidligere havde løbet om
 paa Gaden, udsatte for al Plage og Fordærvelse, bleve nu her underviste 20
 i de første Børnelærdomme og legede glade med hverandre paa de dertil
 indrettede Legepladser. Mangen en Kvinde, der følte Trykket af ingen Be-
 skjæftigelse at have, besøgte her de Smaa, fortalte dem Eventyr og ledede
 deres Lege. Ofte, naar jeg spadserede paa den ensomme Christianshavns
 Vold, ved hvilken der laa et af disse Asyler, glædede jeg mig ved Synet 25
 af de Smaas Lege, rørtes ofte ved at høre de spæde Stemmer inde i Huset
 synge Psalmer og fædrelandske Sange. Hvad Caroline Amalie har virket
 ved denne Kjærlighedsgjerning er uberegneligt. Selv besøgte hun ofte Asy-
 lerne og underholdt sig med de Smaa; ikke sjældent fulgte hun dem og stod
 dem bi paa deres senere Vei i Livet. Ikke strax, ikke i Øieblikket vandt 30
 hun den rette Erkjendelse herfor; Menneskene ere vanskelige at tilfredsstille.
 Gjør noget Godt i dit Liv — og de ville have Opfindsomhed til enten at
 gjøre det latterligt eller underlægge det slette Motiver. Gjør noget Ondt —
 og Bagvaskelsen vil have et varigt Liv i sig. Kun de, der Intet gjøre uden
 at løbe med i al Daarskab, slentre Livet hen uden at efterlade noget Spor, 35
 kun de have Fred og Ro for al Forfølgelse. „Skulde man nu ikke tro,“
 sagde jeg ofte til Heiberg, „at den Dronnings rørende Kjærlighed til sine
 yngste Undersaatter af Alle vilde blive betragtet og omtalt med Beundring
 og Hengivenhed? Men se, om de gjør!“ „Ikke saa længe hun er ilive,“ sva-
 rede Heiberg mig, „men naar hun er død, vil dette blive den mest fremra- 40

gende Blomst i hendes Krans.“ — „Hvorfor ikke strax?“ — „Fordi Menneskene ere ligesom uartige Børn, der altid have Lyst til at ødelægge, hvad der er smukt.“

5 Majestæterne syntes desværre godt om vort Palais, og vi erfarede nu at man agtede at købe det til Prinsen af Hessen, for at han og den russiske Keisers Datter her kunde opslaa deres Bolig. Hvad vil en Spurv i Tranedans? Hvorfor forlode vi Brogade Nr. 3 for at flytte ind i et Palais, hvorfra man atter fordrev os! Vi fik imidlertid Lov at bo i Ro til October 1844; saa længe trak Kjøbet ud.

10 Det Bekjendtskab med den Hallske Familie, som vi havde stiftet paa Rahbeks Bakkehus, var blevet fortsat, da vi toge til Byen. Fru Hall, hvis Helbred havde lidt ved Faderens pludselige Død, havde i Vinterens Løb faaet en ondartet Halssyge, for hvilken det blev hende raadet at gjøre en Badereise til Ems. Da begge Ægtefolkene hørte, at vi endnu ingen Bolig
15 havde faaet leiet paa Landet, hvor vi altid tilbragte vor Sommerferie, vare de saa gode indtrængende at anmode os om at benytte deres Hus til vort Sommerophold. Ny Bakkegaard ligger, som man vil erindre, lige overfor Rahbeks Bakkehus, en Omstændighed, som meget bidrog til, at vi med Glæde modtog Tilbudet, thi Egnen omkring Frederiksberg var ret bleven
20 os kjær fra vort Ophold der ifjor. Da Theatersaisonen 1842—43 lykkeligt var tilende, flyttede vi derfor, saa snart vore Forretninger tillode det, ud paa Halls Bakkegaard, hvor Meubler og Alt, hvad Huset indeholdt, stod til vor Raadighed. Hall ledsagede sin Kone til Badet, men da hendes Kur var endt, reiste hun til sine Pleieførelde paa Iselingen; Halls Forretninger som
25 Auditeur tvang ham derimod til at vende hjem til Kjøbenhavn. Omstændighederne medførte saaledes det underlige Tilfælde, at Hall ligesom blev Kostgænger hos os i sit eget Hus. Omtrent en Maaned eller lidt mere boede vi saaledes under Tag sammen, en Maaned, der altid vil staa uforglemmelig i min Erindring. Om Sommeren paa dette Tidspunkt havde Heiberg ingen
30 Forretninger i Byen og kom derfor saa godt som aldrig derind; Hall derimod havde dagligt at gjøre derinde og kom først om Middagen paany ud til os. Det har noget yderst behageligt selv at kunne forholde sig stille paa en Plet i en yndig Natur og dog hver Middag at faa en levende Rapport om, hvad der bevæger sig inde i Byens Larm. Halls Komme om Middagen
35 var derfor yderst oplivende i vor lille Kreds. Oprømte og glade, som vi Alle vare, havde disse Middage noget Festligt ved sig. Samtaler om Alt, hvad der bevægede Nutiden, om Meget, der var gaaet for sig i Fortiden, om Litteratur og Kunst, afløste hinanden; man kunde tale med vor aandrige Vært og Kostgænger om Alt, hvortil en udmærket Dannelse giver Stof. Ved
40 et saadant dagligt Samliv i en Maaned rykker man jo hinanden nærmere

end ved mange Aars Omgang i det sædvanlige Selskabsliv. Hall interesserede sig dengang meget for Skuespilkunst, og jeg havde da den Glæde at kunne underholde mig derom med En, der delte min Interesse, og hvis Mening i Meget stemte overens med min. Vi lærte saaledes nøie at kjende Hall tidligere end hans Kone. Tiden nærmede sig, da vi atter maatte tænke paa at vende tilbage til Byen, Theatret og meget Andet af Livets Besvær. Hall udtalte ofte sin Glæde over at have gjort vort Bekjendtskab, og ofte om Eftermiddagen vandrede vi sammen eller sade i den smukke Have med den herlige Udsigt over Byen. En saadan Eftermiddag staa endnu levende for mig. Vi To gik sammen ved Solnedgangen, hvis skinnende rødlig Glans kastede sig paa de herlige Trætøpper i den deilige Søndermark. Han talte om vort Bekjendtskab, om denne Maanedes glade Samliv og haabede paa en Fortsættelse af det, der var begyndt saa godt. Da sagde han: „Gid De nu ogsaa, naar De lærer min Kone nøiere at kjende, ret maa kunne slutte Dem til hende og holde af hende; dog jeg haaber det,“ lagde han til, „thi jeg synes, at det er umuligt andet.“

Sommermaanederne svandt kun altfor hurtigt paa den yndige Bakkegaard. Efteraaret, der altid for mig har været den kjæreste Aarstid, mindede os om, at vort rolige Sommerliv nu skulde ombyttes med Theatrets Travlhed; Prøver og Forestillinger stode for Døren. Farvel, I deilige Efteraarsdage og Aftener! Farvel, du lette Efteraarsluft, fri for Fluor og saa meget andet Sommerkryb! Farvel, I September-Maaneskinsaftener med Eders tindrende Stjerner! Farvel, du deilige Søndermark, hvis Træer nu staa rødmende i de tusinde Nuancer, medens endnu det friske Grønne paa Tjørnen danner en Modsætning, der i Sollyset frembringer en magisk Virkning! Farvel, du hele Natur! Kunsten kalder paa sine Børn for om muligt at erstatte dig, naar det sidste Blad er faldet til Jorden! — Alt tidligt i mit Liv var det mig en Overvindelse om Efteraaret at gjøre Overgangen fra mit Liv i Naturen til Livet i Kunsten, og denne Overvindelse blev større og større for mig, jo ældre jeg blev. Naar jeg i smukke Efteraarsdage, medens Solen endnu stod paa Himlen, kjørte til Theatret, da forekom denne Beskjæftigelse mig helt unaturlig og kostede mig en Overvindelse saa stor, at man neppe vilde tro mig, ifald jeg begyndte at udmale den. Om Foraaret gik det mig omtrent ligesaa, men dog lidt bedre, thi ved den lange Vinter var jeg igang hermed; det var saaledes en Fortsættelse, og den er altid lettere end en Begyndelse.

FRU JULIE SØDRING.

I denne Saison havde Theatret det Held at forøge sine gode Kræfter med et ualmindeligt, et ungt, friskt og eiendommeligt Talent, nemlig C. N. Rosenkildes Datter Julie, siden Fru Sødring. Hendes Ydre, Stemme, Physiognomi gjorde, at her ikke kunde være Tale om at optræde som Elskerinde eller blot i yngre Roller, uagtet hun var ganske ung af Aar; men i høi Grad maa man dog beundre den unge Pige, der intet Øieblik var uvis om, hvilken Plads hun kunde og burde indtage som Skuespillerinde, men strax besluttede sig til de ældre, comiske Roller. Her var ingen Famlen, intet Forsøg i Dit eller Dat, men en streng Adlyden i den Retning, hvorhen hendes ualmindelige Talent henviste. Hun begreb strax sin Plads og fandt den ved et lykkeligt Instinct. Saa tydeligt hendes Talent end laa for Dagen, var hendes Fader dog ængstelig ved Tanken om, at det dog maaske ikke vilde slaa til, naar det gjaldt om derpaa at bygge en Livsopgave. Han sagde til mig: „Ja, naar man bare vidste, om hun virkelig formaar at trænge igjenem; Et er med Humeur at kunne gjengive et comisk Træk, hentet ud af Livet, et Andet kunstnerisk at opfatte Digterens Billeder.“ Hans Ængstelse gjorde, som naturligt var, ogsaa den unge Pige ængstelig, og nogen Tid gik hen, uden at Faderen og Datteren kunde beslutte sig til at vove det store Skridt, uagtet det Nielsenske Hus, hvor hun kom, stærkt opfordrede hende til at lyde den indre Stemme. Nu hændte det sig, at jeg i den senere Tid havde ærgret mig ved at se en udpræget comisk Rolle blive spillet altfor forfeilet, nemlig den gamle Husholderske Jacinthes Rolle i „Den sorte Domino“, et Syngespil, som i de første Aar, det gik over vor Scene, gjorde stor Lykke. Det gik mig her som saa ofte, at hvor jeg saae et Billede blive forvansket paa vor Scene, blev jeg grebet af en uimodstaaelig Lyst til at oprette det Forsømte ved selv at tage fat. Halvt for Løier satte jeg mig da fuldstændigt ind i Rollen, som jeg mente, den kunde gjøre sin tilsigtede Virkning. Jeg lærte den og havde betænkt alle Smaatræk, lige til hvad Costume Jacinthe burde være iført, nemlig som fuldstændig Pendant til det Billede, hvori Phister (saa udmærket) gav Jacinthes Forlovede. En saadan Symmetri saa vel i det Ydre som i det Indre mellem to saa latterlige Figurer, især naar disse ere et mangeaarigt forlovet Par, der ligesom have dannet sig efter hinanden — (ligesom man undertiden ser Ægtefolk lidt efter lidt i Aarenes Række paa en paafaldende Maade faa hinandens Træk, Stemme, Manerer, Meninger, Følelser, stundom næsten til Forfærdelse, saa man tilsidst faar en Fornemmelse af ikke at have med to Mennesker at gjøre, men kun med et i to Legemer; har man hørt, hvad den

Ene siger, veed man forud den Andens Mening, og saa fremdeles) — en saadan Symmetri lagde jeg til Grund for Opfattelsen af Jacinthe, en Opfattelse, om hvis store comiske Kraft fra Scenen jeg var forvisset. En Dag sagde jeg til Phister, da jeg var færdig med Indstuderingen af denne Rolle: „Hvad vilde De sige, naar jeg havde Lyst til at spille Deres gamle Forlovede, Jacinthe?“ Han saae paa mig med store Øine, og det var jo ogsaa en ret overraskende Idee, at En, der altid spillede de unge Elskerinderoller, tænkte paa Sligt; men man huske vel paa, at det Comiske ikke var det, der laa mit Talent fjernest, ja, at ikke Faa mente, at det netop heri kulminerede. Jeg meddelte ham nu det Syn, jeg havde paa Rollen, sagde en og anden Replik for ham, og han udbød: „O, gjør det! det vil jo blive mageløst morsomt!“ Imidlertid gik Tiden for mig, optaget af meget andet Arbejde, som først maatte være fra Haanden. Da kom Julie Rosenkilde en Formiddag til mig i vor Bolig i Bredgade. Hun klagede sin Nød for mig, at hendes Fader og hun ingen Bestemmelse kunde komme til med Hensyn til hendes Fremtræden. „Den Ene,“ sagde hun, „raader mig til en Rolle, den anden fra den; jeg er i den største Tvivlraadighed og veed hverken ud eller ind.“ Ved at høre denne hendes Klage havde jeg en indre Kamp. Jeg tænkte ved mig selv: Skal du være saa skikkelig at overlade hende det hele Billede med Traad og Trævl, som du har af Jacinthe. Hun vil strax forstaa min Opfattelse, og hun vil kunne gjengive den. Jeg tilstaar, at jeg kæmpede noget med mig selv, inden jeg opgav at fremstille en Rolle, jeg havde opfattet som Ingen tidligere. Men jeg sagde fremdeles til mig selv: Du har jo Roller nok, og hende gjør du en stor Tjeneste ved at give hende Billedet, thi saa er hun ude af al Vaklen. Disse stille indre Tanker havde jeg, idet jeg adspredt hørte paa hendes Klage. Da sagde jeg til hende: „Det er det Samme, jeg skal hjælpe Dem ud af Forlegenheden; De skal debutere i „Den sorte Domino“ som den gamle Husholderske.“ — „Hvad,“ udbød hun, „i den kjedelige Rolle!“ — „Bryd Dem ikke om, hvorledes Rollen hidindtil er forekommet Dem,“ svarede jeg, og nu udtalte jeg min nye Opfattelse og tydeliggjorde den for hende. Julie Rosenkilde sprang i Henrykkelse op, brast i høi Latter og udbød: „Nei, det er jo mageløst, ja den vil jeg spille.“ Endnu havde hun nogen Betænkelse ved den lille Arie, der fandtes i Rollen; men ogsaa Maaden, hvorpaa hun kunde synge den, aftalte vi, ligesom ogsaa Costumet m. m.: „O,“ sagde hun, „nu gaar jeg lige hjem til Fader og fortæller ham, hvad De har sagt mig;“ og hun gik, idet Glæden tindrede ud af hendes Øine. Kort efter var Alt i Orden. Efter den første Theaterprøve paa Rollen kom hun atter til mig og fortalte mig med en betænkelig Mine, at Phister efter Prøven var kommen til hende og havde sagt: „De har talt med Fru Heiberg.“ — „Jeg blev saa forlegen,“ tilføiede

hun, og det var tydeligt, at denne Bemærkning af Phister ingenlunde var hende behagelig. „Bryd Dem ikke derom,“ sagde jeg, „det havde jeg selv glemt; det er ganske sandt, at jeg engang for længere Tid siden har meddelt Phister min Opfattelse af Rollen; det veed kun han og ingen Anden.“

- 5 Den 5te November 1843 debuterede Julie Rosenkilde i Jacinthes Rolle; med hvor stort Held veed Enhver. Fra denne Aften havde Theatret i hende et fortrinligt comisk Talent, som jeg i Aarenes Løb stedse har fulgt med den største Interesse, og som jeg, naar hun henvendte sig til mig, altid har gjort mig en Glæde af at staa bi med, hvad jeg formaaede, og ofte
- 10 har hun mundtligt og i Breve til mig udtalt sin Paaskønnelse heraf. Man misforstaa nu ikke denne min Beretning om Jacinthes Rolle og det Held, som fulgte Fremstillinden. Det havde kun lidt nyttet, om jeg havde givet en Anden dette Billede af Rollen, naar denne Anden ikke havde havt Julie Rosenkildes hurtige Blik til at gribe Billedet, hendes comiske Kraft og
- 15 eiendommelige Personlighed til at gjengive det hende Overleverede; der bliver altsaa Ære nok tilbage for hende. Ogsaa er jeg villig til at indrømme, at Rollen vandt ved Byttet. Mere end 30 Aar efter, da hun og hendes Mand traf sammen med mig i Rom, havde jeg den Glæde, at Sødring i et større Selskab i en Tale til mig med varm Tak mindedes den Andel, jeg
- 20 havde havt i hans Kones første Optræden i Jacinthes Rolle.

MICHAEL WIEHE.

- I nogle Aar havde jeg været opmærksom paa et ganske ungt Talent, som hidindtil kun havde spillet ubetydelige Roller, men hvori det forekom mig, at Glimt af noget Eiendommeligt, Ualmindeligt tittede frem. Dette Talent
- 25 var Michael Wiehe. Mangen Aften gik jeg paa Comedie, naar jeg vidste, at dette ganske unge ubekjendte Menneske havde om end den ubetydeligste Rolle i Stykket, selv om det kun var en enkelt Replik, han havde at fremsige; ja, endog til Balletterne gik jeg af og til, fordi han der figurerede i Choret for at vinde Frihed i at bevæge sig paa Scenen. Jeg kjendte ham
- 30 ikke personligt paa dette Tidspunkt, og ingen anede, at den Opmærksomhed, jeg helligede ham, var et Forsøg paa om muligt at opdage et nyt Talent i Elskerfaget, hvortil Theatret saa haardt trængte. Mere og mere fik jeg Vished for, at mit Syn ikke bedrog mig, og at dette endnu ubekjendte Talent skulde faa en rig Fremtid, blive en Støtte for Theatret.

- 35 Et fransk Femaktsstykke, „Et Ægteskab i Ludvig den Femtendes Tid“, stod i Vinteren 1841—42 for Tur til at opføres. W. Holst, Theatrets eneste Elsker, var nødvendig til Mandens Rolle; man var derfor i stor Forlegen-

hed med, hvem man skulde give en meget betydelig ung Elskerrolle, som ligeledes fandtes i Stykket. Collin talte til mig om denne Theatrets Nød, og jeg sagde til ham: „Forsøg den unge Wiehe.“ Han saae meget betænkelig ud ved dette Forslag. Jeg lovede at ville staa den unge Mand bi med Raad og Veiledning, saa godt jeg kunde, og Wiehe fik Rollen. Wiehes Forældre havde jeg i mange Aar kjendt uden at have lagt Mærke til den stille, indesluttede Dreng, der helst unddrog sig Fremmedes Blikke. Paa dette Tidspunkt var jeg jo alt en anerkjendt Skuespillerinde, der nød Agtelse hos de yngre, begyndende Talenter. Denne ubekjendte og uforsøgte unge Mand blev derfor smigret, da jeg en Dag henvendte mig til ham paa Theatret, idet jeg sagde til ham, at jeg havde formaaet Collin til at tildele ham en meget betydelig Rolle; spøgende foiede jeg til: „Nu maa De ikke gjøre mig Skam, men spille den godt.“ Forlegen, men synlig glad, hørte han paa mig. Beskedent sagde han: „Jeg formaar vist ikke at fyldestgjøre i denne Opgave;“ og rødmende som en Pige fremførte han med Anstrengelse: „Vil De hjælpe mig; ellers tør jeg ikke.“ Jeg lovede dette, og vi gjenemgik Rollen Replik for Replik, og da han i Stykket havde sine vigtigste Scener med mig, indøvede vi hemmeligt disse Scener, for at der kunde komme et Ensemble ind ved Fremstillingen. Jeg siger, vi gjorde det hemmeligt; hemmeligt ikke for Collin og Heiberg, men for Theaterpersonalet, thi en Misundelsesdjævel vilde være faret i flere af disse, ifald de havde vidst, at jeg i den Grad protegerede dette unge Talent, og dette vilde let have kunnet skade ham; mig formaaede de Intet imod. Aftenen kom, det var i Januar 1842 — og Wiehe udførte sin første betydelige Elskerrolle.

Jeg var tilfreds med, hvad han her præsterede, men Publikum delte ikke min Tilfredshed. En ny Elsker ved et Theater har meget at kæmpe med. Det gik Wiehe som i sin Tid Holst; man savnede den vante Personlighed i disse Roller; Publikum er da ligesom en Elskerinde, hvem man vil tvinge til at tilbede en ny Gjenstand. De unge Damer, der i „Ørkenens Søn“ havde sværmet for Holst, vare formeligt forbitrede paa den unge Mand, der vovede at gjøre Mine til at fortrænge den, de nu havde vænnet sig til at betragte som det ideale Udtryk for deres ungdommelige Sværmerier. Hvor ofte hørte jeg ikke de mest forskjellige Damer udbryde paa det velbekjendte kjøbenhavnske Modesprog: „Gud, Fru Heiberg, hvor han er rædsom, denne Wiehe! Hvor kan De udholde at spille med ham? Han kan jo ikke gaa, og hvilket Mæle! Og saa skeler han jo! Og saa ligner han jo den gruelige Hass“ — en forlængst afskediget Skuespiller — „skal vi nu her efter plages med ham, saa er jo al vor Glæde forbi“ o. s. v. o. s. v. Jeg skylder mig selv det Vidnesbyrd, at alle disse umotiverede Domme ikke et Øieblik rokkede min Tro paa Wiehes Fremtid. Jeg kæmpede for ham til

høire og til venstre og fik mangen Dadel til at forstumme ved mine Argumenter for hans øiensynlige Kald for Scenen. Publikum, Directionen, Kammeraterne, Recensenterne og, hvad der var det Værste, Damerne i Publikum havde givet ham en Kurv ved hans første Frieri til deres Gunst.

5 Jeg mindes, at Geheimeetsraad Adler, der var en af Theaterdirecteurerne, efter Wiehes Fremtræden i denne Rolle sagde til mig: „Tag Dem af ham; skal han nogensinde blive til Noget, da maa Damerne, men især De vække hans Kræfter, ifald han virkelig har nogen, som er værd at tale om.“ Den unge Mand selv var naturligvis nedslaaet over alle de haarde Domme, men

10 af al Magt holdt jeg Modet oppe i ham, og ofte sagde han da: „Ja, naar De kun vil spille med mig; naar De ikke finder det slet, vil jeg tage Mod til mig; De skal se, hvor flittig jeg skal være.“ Om han til samme Tid ogsaa blev opmuntret af mangen en Ven, af mangen en Veninde, kan jeg naturligvis ikke vide, men vist er det, at han trængte til min Opmuntring. Til

15 min store Glæde fik Wiehe i Sommeren 1842 en uventet Leilighed til at udvikle sine Evner, idet han blev opfordret til at tage Del i Skuespillernes Sommerforestillinger. Holst var kommen i Strid med sine Kammerater og fragsagde sig al Deltagelse i Sommerskuespillene. I den Forlegenhed, som man herved var bragt, gjorde man en Dyd af Nødvendighed og henvendte sig til

20 Wiehe i Holsts Sted. Wiehe fulgte Opfordringen og vandt betinget Anerkjendelse snart for een, snart for en anden Fremstilling, men endnu havde han meget at kæmpe med. Ogsaa Directionen tildelte ham forskellige Roller, snart hist snart her, men det rige Fond i hans Indre havde han endnu ikke kunnet give den rette Form, saa atter og atter blev han strengt dømt,

25 og endnu hørte man rundt om Folk udbryde: „Det er en underlig En, denne Wiehe.“

I 1839 var Oehlenschlägers fortrinlige Digt „Aladdin“ blevet bearbejdet i dramatisk Form. W. Holst spillede Aladdin og gjorde Lykke i Rollen. Efter at Holst havde spillet Rollen 20 Gange, hvilede Stykket noget, men blev

30 atter fremdraget den 30te October 1842 med M. Wiehe som Aladdin. Med Hensyn til den Virkning, denne hans Udførelse gjorde i det Hele taget, har Overskous Hukommelse svigtet ham, da han 20 Aar efter i sin Theaterhistorie beretter, at det var i denne Rolle, Wiehes Talent første Gang ganske brød igjennem hos Publikum. Dette er ikke rigtigt, saa hurtigt gik det ikke med

35 hans Udvikling. Enhver, som ret har en Forestilling om, hvori Wiehes Begavelse og hans Personligheds Eiendommelighed bestod, maa kunne sige sig selv, at til at fremstille en Aladdin hører en frisk, lys, naiv, munter Personligheds freidige Væsen, som ved sin Tillid til Lykken seirer over alle Hindringer. Oehlenschläger har givet et ypperligt Billede heraf, idet Appelsinen

40 falder, ikke i de Andres Hænder, men ned i Lykkebarnets Turban. Wiehes

stille, indadvendte, tungsindige, grublende Individualitet var lige det Mod-
 satte af, hvad saadan en Rolle krævede. Naturligvis aabenbares ogsaa i
 denne Rolle — for hvem der havde Forstaaelse deraf — hans mærkelige
 erotiske Evne i Elskerscenerne med Gulnare, men endnu kun som en svag
 pibrende Kilde, der ikke strømede frisk og fyldigt frem. Havde Overskou 5
 havt Ret i sin Paastand om den Virkning, han heri gjorde, vilde det dog
 have været mærkeligt, at Wiehe kun optraadte i denne Rolle 3 Gange og
 aldrig senere. I det Hele taget laa Wiehes Talent, end ikke da det havde
 udfoldet sig i sin hele Styrke, ret for de Oehlenschlägerske Helteskikkelser,
 det laa de Shakespeareske Figurer langt nærmere. Og Synd var det, at det 10
 aldrig blev givet ham at udføre f. Ex. en Hamlet. Desuagtet blev man ved
 at forsøge ham i de Oehlenschlägerske Roller. Saaledes afløste han Nielsen
 som Einar Tambeskiælver i „Hakon Jarl“, men hvor tyndt, blegt var ikke
 dette Billede imod Niensens, der af Naturen var begavet med alle Betingelser
 for denne Rolle. Det kraftige Legeme, den mærkelig skønne, svulmende 15
 Stemme, det Aabne, Freidige i Blik og Gestus, Alt forenede sig til at give
 et henrivende Billede af denne tapre Ungersvend. Een Gang lykkedes det
 dog Wiehe længere hen i Tiden at spille en Oehlenschlägersk Figur mester-
 ligt, men denne laa ogsaa i den Grad for ham, at man skulde have troet, at
 Oehlenschläger havde digtet denne Rolle netop for ham og ingen Anden. 20
 Det var Trællen Grib i „Hakon Jarl“. Til Fremstillingen af denne eiendom-
 melige Natur havde Wiehe alle Betingelser, det forsagte, indesluttede, yd-
 myge Væsen, bag hvilket der i Sjælen brændte en Stolthed og Ærgjerrighed,
 som, da Trællen blev fri og modtog Ridderslaget, udbryder med et Væld
 af Taknemmelighed, bag hvilket Taarerne kvaltes i Stemmens bløde Modu- 25
 lationer. Dette kunde Ingen gjøre ham efter. En Axel vilde Wiehe derimod
 aldrig kunnet gjengive Billedet af, dertil manglede han alle Naturbetingelser.

Endnu i Begyndelsen af 1844, da Wiehe spillede Ranild Johnsøn i
 Oehlenschlägers „Erik Clipping“, kunde en Kritiker uden at vække Anstød 30
 udtale sig saaledes mod Wiehes Fremstilling: „i Alt, hvad han fremstillede,
 var der noget positivt Personligt, som tillige var uskjønt og greb forstyrrende
 ind i hans Præstationer.“ Overskou indrømmer det Berettigede heri og til-
 føier, at det „positivt Personlige“ bestod i „snart en Læspen i Stemmen,
 snart en Frømluden med Hovedet, snart en cavaleeragtig Appuyeren paa den
 ene Deel af Legemet“, og at det „intetsteds gjorde en ubehageligere Virkning 35
 end netop i denne Rolle; thi en affecteert Modedukke med en Tilsats af
 Bournonvilles Mephistopheles og Lefebvres Rane Lange tør Oehlenschlägers
 Ranild Jonsøn ikke være.“ Saaledes omtales M. Wiehe endnu 1844, og man
 hørte endnu bestandigt Folk udbryde: „Han er gyselig.“

Da skrev Hertz sit fine, romantiske Skuespil „Amanda“. Saa snart jeg 40

havde læst dette Stykke, tænkte jeg: Endelig er her en Rolle for Wiehe, til hvilken han har alle Betingelser. Hertz, der i lange Aarrækker aldrig indleverede noget Stykke til Theatret uden at raadføre sig med mig om Rollebesætningen, spurgte mig nu ogsaa til Raads om Rollebesætningen i „Amanda“.

5 „Hvad skal jeg nu gjøre,“ spurgte han, „med Elskerens Rolle? Hvor tør jeg betro Wiehe en saa fyldig lyrisk Rolle, hvorpaa saa meget af Stykkets Lykke i Publikum beror; hvad raader De mig til?“ — „Jeg raader Dem ubetinget til at tage Wiehe,“ var mit Svar. „Men Publikum kan ikke lide ham,“ svarede Hertz. „Ikke i Dag,“ var mit Svar, „men maaske han kun behøver en

10 saadan lyrisk Rolle for at vinde Terrain; forsøg det, vær modig og bryd Dem ikke om, hvad Folk synes eller ikke synes.“ — „Ja, hvis De vil staa ham bi ved Indstuderingen,“ svarede Hertz, „ellers tør jeg min Sandten ikke indlade mig paa dette Vovestykke.“ Og Wiehe fik sin første lyriske Elskerrolle. Da dette blev bekjendt paa Theatret, vakte det megen Forbauselse og

15 gav Anledning til mangan en Disput. Saaledes mindes jeg, at Fru Nielsen, Jomfru Jørgensen og jeg en Aften i vort Paaklædningsværelse paa Theatret kom i en levende Samtale om, hvor vidt der var Evner hos den unge Wiehe eller ikke. Jomfru Jørgensen var paa min Side, Fru Nielsen derimod fremhævede heftigt alle de Mangler, der gjorde det umuligt for Wiehe „nogens-

20 sinde at udfylde Elskerfaget tilfredsstillende“.

Altsaa Wiehe skulde spille Prins Julian i Hertz's „Amanda“. Dagen kom, den 20de April 1844. Hvor skjælvende jeg hin Aften for min unge Vens Skjæbne! Jeg sagde til mig selv: „Mislykkes en saadan Rolle for ham, vil det i lang Tid blive mig umuligt at sætte igjennem, at man betror ham nogen

25 anden. Udfaldet i Aften vil for ham være Liv eller Død som Skuespiller.“ Men Prøverne paa Stykket havde givet mig Haab om, at Livet og ikke Døden var at vente. Ved hans smukke, ungdommelige, ridderlige Fremstilling mærkede man snart, at Stemningen i alt Fald ikke var imod ham. Men da nu den egentlige Elskerscene kom, den vigtigste, i Stykkets tredie Akt, imellem

30 Prinsen og Amanda, hvis Rolle jeg udførte, da han med sin inderlige, af Sjælens Dyb hentede Stemme udrød:

„O, tænk Dem rigtig om! Har De betænkt,
 Hvad Kjærlighed vil sige? Har den grebet
 Med al sin Styrke Deres Hjerte? Har De

35 Ved Kjærlighedens Magt paa eengang stundom
 Af Smerte zittret og af Glæde grædt?
 Er først igjennem den Naturen, Gud
 Og alt det Skabtes Herlighed Dem bleven
 Begribelig? Er det med denne Styrke

40 De elsker Greven?“

Michael Wiehe.

Efter Fotografi 1860.

da hørte man over hele Huset ligesom en Bifalds- og Forundringsmumlen. Jeg vidste, hvad denne Mumlen havde at betyde, og jeg jublede i Hjertet. Og da han nu lidt længere hen i Scenen med en henrivende Varme og Indderlighed udtalte Digterens skjønne Replik:

„Kjender Du et Sagn	5
Om En, hvis Øiekast var af en saadan	
Mærkværdig Kraft, at Alt, han saae paa, sprang	
Og gik istykker? — I Dit dunkle Øie	
Er der en Magt, der ei er ulig denne.	
Saa tidt Du seer paa mig, da er det næsten	10
Som om mit Væsen smelted' eller skiltes	
I sine gamle Fuger, men tillige	
Som om det samled' sig med andre Evner	
Og til en ny Tilværelse. — Amanda!	
Hvis jeg idag mig føler stemt til Strengthed,	15
Da troer jeg, sandt at sige, Skylden ligger	
I dine Øines søde Mildhed; dem	
Blev givet af Naturen Magt at løse	
De gamle Baand, der slappede min Sjæl,	
Og at forlene mig med friske Kræfter“ —	20

da udbrød det længe tilbageholdte Bifald i en Applaus, saa varm, saa fuldttonende, saa enstemmig, at der ingen Tvivl længer var om hans Seier.

Jeg selv havde i dette Øieblik en stor Lyst til at gaa ned til Lamperækken og sige ud til de mange opvarmede Hjerter: „Hvem har nu Ret? Hvem saae nu klart, I eller jeg? Er her Talent, eller er her intet?“ — Her begyndte altsaa Wiehes glimrende Theaterperiode, skjøndt man ved hans Død i 1864 sagde, at det var i „Aladdin“, at han vandt sine første Sporer. Hvor er den menneskelige Roes dog ofte usand! Nu affecterede man sig ind i en Begeistring for Wiehes Aladdin, en Begeistring, Ingen i Virkeligheden havde kjendt eller følt. Evnen til at glemme viste sig atter her som ved saa mange Leiligheder. 25 30

Da jeg faa Dage efter Wiehes Død besøgte hans gamle, bedrøvede Moder, fik jeg fuld Bekræftelse paa, at min Hukommelse ikke slog mig feil i denne Sag. Vi gjennemgik, som naturligt var, hendes Søns Virksomhed fra den første Gang, han var trængt igjennem hos Publikum. Jeg omtalte med Villie ikke selv „Amanda“, men sagde blot: „Hvad er det for en Tale i Bladene om, at Aladdin var den Rolle, hvor han første Gang gjorde Virkning.“ — „O,“ svarede hun, „det er aldeles feilagtigt; i „Amanda“ var det, at Michael 35

første Gang brød igjennem; jeg husker det saa grandt; De kan tænke Dem, hvor mit Hjerter bankede af Glæde ved det første varme Udbrud i Theatret.“

Hertz's „Amanda“ dreiede sig om en Conflict imellem en ideal Verden og en stærkt nuanceret, comisk realistisk. Hvor den romantiske Del af Styk-
 5 ket var hensat, var nu for saa vidt ligeegyldigt, men derimod var det vist en Feil, at de comiske Figurer ikke vare hensatte paa et bestemt Tidspunkt. De Spillende, som udførte den comiske Del af Stykket, outrerede og karikerede disse i den Grad, at den hele Tone i Stykket blev splittet, og Enheden gik tabt. Publikum blev desorienteret og vidste hverken ud eller ind. Kritiken
 10 kastede sig skarpt over Stykket, og med blødende Hjerter saae Hertz sit Værk foreløbigt henlagt efter 4 Forestillinger. Men Michael Wiehe havde endelig helt ud vundet sit Publikum, som aldrig mere forlod ham.

Inden faa Aar var min og Wiehes Virksomhed ved Theatret uadskilleligt forenet.

15 Michael Wiehe, der strax efter sin første Optræden paa Theatret havde giftet sig — et rent Inclinationsparti fra begge Sider — med en Pige, med hvem han alt som Dreng havde trolovet sig, var af en høist indesluttet Natur. Forlegen, man kunde gjerne sige undselig som en Pige, uden derved at miste en ædel Mandighed i sin Fremtræden, behagede han Alle ved sit beskedne,
 20 noble Væsen. En stille Alvorlighed, der ofte bar Tungsindighedens Præg, havde været ham egen alt som lille Dreng. Hans Moder fortalte mig engang, at han altid som lille Barn, naar Nogen saae paa ham, holdt begge Hænderne for Ansigtet og sagde: „Ingen maa se paa mig.“ — „Hvem skulde troet,“ sagde hun leende, „at det var bestemt, at han netop skulde blive set
 25 paa af saa mange Øine.“ — En overordentlig Indesluttethed fulgte ham gennem hele Livet. At faa disse Læber aabnede, at faa dette Indre til at udtale sig, var meget Faa givet; jeg smigrer mig med, at jeg var En af disse Faa. Der hørte ikke megen Skarpsindighed til bag dette stille, tilbageholdne Væsen at opdage en meget stor Lidenskabelighed og en stør Ømfindtlighed og
 30 Pirrelighed. Naar jeg i de første Aar, hvori vi spillede sammen, roste ham og udtalte min Glæde over at arbejde med ham, da saae han ofte paa mig som med et Barns bedende Blik og sagde: „Ak, mener De ogsaa dette? Gjør De ikke Nar ad mig?“ Det lykkedes mig lidt efter lidt at erhverve hans fulde Tillid, og jeg tror ikke at bedrage mig, naar jeg mener, at næst efter
 35 hans Nærmeste blev jeg vist den, for hvem dette indesluttede Menneske udtalte sig lettest og friest. En vis Langsomhed i Opfattelsen, en vis Kortsynethed, saa vel i Kunsten som med Hensyn paa andre Mennesker, bedrøvede mig ofte hos ham, og mangan en Samtale imellem os gik ud paa dog at aabne hans Øine, et Arbeide, der ingenlunde var let, thi ved Siden af hans
 40 Beskedenhed og Tilbageholdenhed viste sig ofte en Stædighed, som Intet

kunde rokke. Da jeg lærte ham personligt nærmere at kjende, havde han alt en betydelig Læsning i den skønne Litteratur, saa vel vor egen som andre Landes. Han læste Tysk, Engelsk, Fransk, saa vidt jeg kunde mærke, med Lethed. Men Dommen over det Læste saae ofte ud som en Tilfældighed. Raisonnementet var hans svage Side. Alt beroede paa, hvad Virkning det Læste havde havt paa hans rige Følelse, der ofte er en ypperlig Læremester, men mangen Gang ogsaa leder paa Vildspor. Det stille Drømmende i hans Natur gjorde, at hans Fremstillinger ikke sjældent led af en Mathed, der trængte til et Incitament fra hans Medspillendes Side. Ofte, naar han saaledes faldt hen, gav jeg ham et for Publikum ubemærket Tegn, et Tegn, han forstod, og som da fremkaldte en Spøg imellem os, der hjalp til atter at sætte Liv i ham. Han var i høi Grad afhængig af sine Medspillende; ofte bebrejdede jeg ham, naar han spillede med Andre end mig, hans Kulde lige overfor Stykkets Elskerinde, en Kulde, som undertiden formeligt kunde være latterlig. Han tog da mildt og venligt imod min Dadel og svarede blot: „Jeg kan ikke med hende.“ Denne Forskjel i Spillet med mig og med Andre var saa stor, at det ingenierte undgik Tilskuernes Opmærksomhed, og det blev en almindelig Tale, at han var En, naar han spillede med mig, og en Anden, naar han spillede med Andre. * Saa smigrende dette nu i og for sig var for mig, laa hans Kunstnære mig dog saaledes paa Hjerte, at jeg med Bedrøvelse saae denne Mangel paa Herredømme over sig selv og ofte bebrejdede ham det. Ofte kunde han en hel Aften bevæge sig igjennem et Stykke som en Søvnjænger. En aandrig Dame sagde engang til mig: „Naar man ser Wiehe spille, uden at De er med i Stykket, ser han ud som en ung Fyrste, der for Morskabs Skyld blander sig i en Skuespillertrup, som han har indbudt til at spille paa sit Slot.“ Denne Bemærkning var virkelig træffende; thi unegteligt saae han som oftest ud, som om han i Fornemhed — i god Betydning — stod langt over de Omgivelser, hvorimellem han bevægede sig paa Scenen. Det

* Jeg erindrer en Aften, da han og Fru Holst spillede de Elskende, at jeg var aldeles forbauset ved fra Logen at se ham staa kold og ubevægelig paa høire Side af Scenen og hende paa venstre Side med hele Theatrets Bredde imellem sig og hver for sig udtale de elskovsfulde Ord, som Digteren havde lagt dem i Munden. Efter Forestillingen skjændte jeg ret alvorligt paa Wiehe og sagde, at dette gik dog for vidt. Som sædvanligt hørte han taalmodigt paa alle mine Skjænd. Fru Holst kom til, Wiehe fjernede sig som en klog General. „Jeg staar her og skjænder paa Wiehe,“ sagde jeg til hende, „hvor dog den Elskerscene tog sig kold og stiv ud imellem jer.“ — „Ja, hvad,“ svarede hun med sin dybe, rolige Stemme, „lad ham komme til mig, jeg skal da ikke rende efter ham!“

Ædle, det Kyske, det Rene i hans Kjærlighedsudbrud i Elskerroller i Forening med den vidunderlige Dybde af Inderlighed i Stemmens Bøininger var især det, der henrev saa vel Unge som Gamle. Hos ham var der intet Comediantagtigt; Alt sandt og besjælet af ædel Naturlighed, der frembragte den høieste Grad af Illusion. Mange paa Theatret, der paa Prøverne havde været Vidne til min Indflydelse paa hans Fremstillinger, mente, at Wiehe aldrig kunde være mig taknemmelig nok. Han var mig ogsaa taknemmelig, og han udtalte ofte dette for mig paa den mest uforbeholdne Maade. Men vist er det, at jeg, idet jeg gav, ogsaa modtog Meget af ham, hvorfor jeg burde være taknemmelig; og jeg var det og bekendte det med Glæde. Saaledes var vor Stilling til hinanden; hvad Under da, at der af dette Sæmmenspil frembragtes Noget, som var lykkeligt for ham, lykkeligt for mig, lykkeligt ogsaa for Digteren, lykkeligt for Theatret og for Publikum. I Aarenes Løb bidrog saaledes Wiehes Theatervirksomhed og det nye Liv, som han bragte med sig, til mere og mere atter at opflamme min Lyst til Udøvelsen af min Kunst, der i nogle Aar betydeligt havde været svækket. Vi kæmpede om at overgaa hinanden, og Ingen af os misundte den Seirende Kampens Løn. Han sagde ofte ganske rørende: „Jeg vil gjerne staa tilbage for Dem, naar jeg kun maa være med i Deres Triumph.“ Jeg siger i Aarenes Løb; thi der hengik nogle Aar endnu, inden Wiehe ret kunde sætte sig fast i Publikums Gunst; da disse var gaaede, var han selvskreven til enhver Elskerrolle, saa vel i Lystspillet som i Tragedien.

THORVALDSEN.

Den nærværende Tilstand ved Theatret var imidlertid alt andet end fornøielig. Jeg har alt omtalt den farlige Concurrent, Nationaltheatret efter Christian den Ottendes Thronbestigelse havde faaet i den italienske Opera. Endnu vedligeholdte denne Mode sig. Lige overfor Donizetti og Bellini gjaldt Mozart og Méhul, for ikke at tale om Boieldieu, fremdeles for forældede; man udtalte dette uden Sky paa høiere Steder, og denne Dom godkjendtes af de Lavere. Man haanede formeligt den danske Opera til Trods for vort dengang ypperlige Orchester og vor correcte Indstudering, medens man paa Hoftheatret lod sig nøie med et tyndt og maadeligt Orchester og et latterlig slet Chor, sammensat af danske Sypiger og andet Tyende, der aldrig havde drømt om, at de skulde komme til at synge paa et offentligt Theater for den fine Verden, og det ovenikjøbet paa Italiensk. Bestyrelsen ved det kongelige Theater havde unegteligt i flere Aar været i høi Grad slap og holdningsløs; nu viste dens Vaklen sig ogsaa lige overfor det italienske Virtuusvæsen. Man vilde rette sig efter denne Modesmag og vilde nu ogsaa opføre italiensk Mu-

sik. Herved fordærvede man efterhaanden den sidste Rest af vore Sangere, idet man vilde lade dem kappes med indfødte Italienerne, mod hvilke de toge sig ud som en Hund, der vil danse paa Line. Det var mig en virkelig Sorg, at min faderlige Ven Collin, paa hvem jeg satte saa megen Pris, ikke tog sig bedre af Theatret. En Formiddag, da han aflagde mig Besøg, udtalte jeg paa 5 min frimodige Maade min hele Række af Anklager imod ham, Anklager, der ogsaa gik ud paa, hvor lidt han forstod at drage Nytte af Heibergs Kræfter. Men hvor rørt blev jeg ikke, da denne ældre, ansete Mand ikke blot roligt og stille hørte paa mine Klager, men tilsidst med Taarer i Øinene tog min Haand og forsikrede, at Intet smertede ham dybere, end om han virkelig handlede mod 10 de to Menneskers Ønske og Interesse, som han af Alle ved Theatret satte mest Pris paa. Dette afvæbnede mig fuldstændigt. Collin var ellers ikke den Mand, der taalte Irettesættelser af Nogen; at han altsaa fromt og elskværdigt hørte paa mine, viste mig tydeligt hans Hengivenhed, en Hengivenhed, der ikke endte før hans Død. 15

Dagen efter dette Besøg modtog jeg et andet af en helt anden Natur.

Det var Thorvaldsen. Jeg havde i de Aar, Thorvaldsen atter opholdt sig i sit Fædreland, havt Disputer snart med En, snart med en Anden om hans Intelligens. Man beundrede hans Geni, man elskede denne stille, godmodige Personlighed. „Han er mageløs,“ sagde man, „men Aand har han ikke meget 20 af udenfor sin Kunst.“ Ja, ikke Faa ansaae ham endog for enfoldig. Jeg havde aldrig kunnet tiltræde denne Mening. Man kan ikke være enfoldig, naar man har tænkt og udført de Værker, Thorvaldsen har skjænket Verden; Geniet kan ikke i den Grad være skilt fra Personligheden. Men Thorvaldsen var i den Grad Geni, at han paa Vandringerne mod sit Maal ikke 25 havde Lyst til at sprede sig til andre Sider. Naar han ikke arbejdede i sin Kunst, da hvilede han sig, enten han saa stod lige overfor en Enkelt, eller han var Gjenstand for Tusinders Hylding. Hans Natur trængte ikke til denne idelige Pludren med andre Mennesker; han talte kun lidt, men han var en ypperlig Hører, og den, om hvem man med Sandhed kan sige, at han er 30 i Besiddelse af denne sjældne Egenskab, kan aldrig staa lavt i aandelig Begavelse. Thorvaldsen havde i høi Grad Sans for det Comiske, atter et Bevis for hans Intelligens. Der laa en vis gemytlig Humor paa Bunden af hans Sjæl, et Skjælmeri, han ofte brugte i en Form, som Mange holdt for Naivitet, men hvis Braad ikke var ham ubevidst. Han vidste helt vel, hvad han sagde, 35 og kunde i Stilhed gotte sig over at have faaet en Sandhed sagt, uden at Vedkommende tog ham det ilde op. Han havde en ædel Kunstnerstolthed til Trods for sit ydmyge Væsen; i Hjertet saa han ned paa mange Høie og Lave, der mindst anede, at han gennemskuede dem. Jeg havde oftere talt med Thorvaldsen, dels i mit Hjem, dels paa tredie Sted, saaledes som man 40

kan tale med en ordknap, tilbageholdende Mand i Fleres Nærværelse. I Dag var jeg saa heldig, at ingen andre Visiter indfandt sig; vi vare altsaa alene; Thorvaldsen slog sig ganske gemytlig til Ro og tilbragte et Par Timer hos mig, et Par for mig uforglemmelige Timer. Han fortalte mig om sin Ung-

5 dom, om sine Reiser, om sit Ophold i Rom, med en saa livlig Bevægelse i Ord og Følelse, at endogsaa jeg, der aldrig havde villet gaa ind paa Mængdens Blindhed i Bedømmelsen af ham, forundredes. Med stor Kjærlighed og Hengivenhed omtalte han Frederik den Sjette. „Han var ingen Kunstkjender,“ sagde Thorvaldsen, „men han gav sig heller ikke ud derfor.“ Og nu gik

10 hans Tale fra Frederik den Sjette over paa Christian den Ottende i en saa heftig Bitterhed, at han her formeligt blev veltalende. „Han vil være Mæcen for Kunst og Videnskab,“ udbrød han, „og hvad har han saa gjort for dem? Mine stakkels Billeder, som jeg skjænker mit Fædreland, staa her endnu i deres Kasser, fordi de ikke kunne faa Tag over Hovedet, før der møisommel-

15 ligt er tiggert Skilling paa Skilling, uagtet jeg ogsaa hertil har givet en ikke ubetydelig Sum. Præle med mig og mine Værker for Udlandet, det kan han, det vil han, paa samme Tid som baade jeg og de ere ham ligegyldige. Og saa tror han, at man skal føle sig rigeligt lønnet, naar han tilsiger En til sine kjedsommelige Tafler, hvor man naturligvis blot kommer for at pryde

20 hans Bord.“ Hans ædle Skikkelse blev ligesom endnu større ved disse Udtalelser; hans ellers rolige, smukke, blaa Øie flammede af Ild. „Det morer mig undertiden,“ sagde han, idet et skjelmisk Smil spillede ham om Munden, „at mishage ham; saaledes nylig i Roskilde. Ørsted og en Del andre af mine Venner, som vare derude ved Stænderforsamlingen, havde indbudt mig til at

25 komme derud, for at vi kunde tilbringe en glad Middag sammen. Som jeg nu gaar paa Roskilde Gade, kommer Kongen kjørende; han lader Vognen standse og kalder mig til: „Spis med mig til Middag, Thorvaldsen,“ sagde han da. „Det kan jeg ikke, Deres Majestæt, thi jeg skal spise med en Del gode Venner.“ — „Ja, saa maa jeg staa tilbage,“ svarede Kongen bittert og

30 gav Kusken Ordre til at kjøre videre. „Ja, kjør du kun,“ sagde Thorvaldsen med et polisk Smil, „mine Venner skulle ikke skuffes i deres Glæde for din Skyld.“ Denne lille Begivenhed, som Thorvaldsen her fortalte mig, havde jeg hørt omtale af Andre som et Bevis paa hans store Naivitet; det faldt Ingen ind, at det var en stolt Kunstner, der hævdede sin Personlighed lige

35 overfor en souverain Konge. Men det er ikke mindre vist, at hans Beskedenhed ofte gav ham et naivt Præg. Hans Ven O. Bang har fortalt mig, at Byen Roskilde, hædret ved Thorvaldsens Besøg, om Aftenen var illumineret. Da Bang og Thorvaldsen kom ud paa de oplyste Gader, udbrød Thorvaldsen: „Ih, se! her maa være Bryllup i Byen i Aften!“ Mindre sikker er jeg paa,

40 om Thorvaldsen ikke havde en Skjelm bag Øret, da Studenterne hyldede ham

og Oehlen schläger med en Sang, da disse To ankom til Møen, hvor de unge Mennesker vare forsamlede, og Thorvaldsen nu, da Sangen var tilende, henvendte sig til Oehlen schläger med det Spørgsmaal: „Har du skrevet den Sang?“ (Thiele IV, 73).

„Ved Kroningen,“ fortalte han videre, „skulde jeg da og være med. Jeg svarede Nei. Skulde jeg nu, som en anden Nar, anskaffe mig og ikklæde mig Riddercostume; nei, det vilde jeg ikke.“ Ogsaa om sit Forhold til Oehlen schläger fortalte han mig mangt et Træk hin Formiddag. „Jeg holder af ham,“ sagde han, „men hvor er han dog forfængelig. Da jeg sidst var paa Nysø, fik jeg Brev om dog at gjøre Alvor af det med at modellere hans Buste! Dog den Orm have vi jo Alle,“ føiede han formildende til; „nylig greb jeg mig selv i det Samme. En Dag paa Nysø, som jeg stod og arbeidede paa min egen store Portraitstatue, kom atter et Brev fra Oehlen schläger i samme Anledning; da jeg saae, hvad Brevet indeholdt, kastede jeg det hen paa Bordet, men i samme Øjeblik sagde jeg til mig selv: „Du er jo i alle Maader lige saa gal som han; staa du ikke her og arbejder paa dit eget Billede, paa samme Tid som du bebrejder ham, at han ønsker sit foreviget. Jeg smed Meislen og kunde ikke arbejde mere den Dag.“ Denne sidste lille Begivenhed fortalte han med saa megen elskværdig Bevægelse i Stemme, Blik og Gebærder, at han vandt mit Hjerte i en endnu høiere Grad, end han alt havde det; thi jeg spørger, hvad er det at have Aand, ifald der ikke i saadanne fine Selvbekjendelser aabenbarer sig Aand hos et Menneske. Talte han til mig om Theatret, om min egen Virksomhed der, da var det aldrig denne hule, fade Smiger, aldrig denne udelicate Svingen med Røgelsekarret, hvori intet Inderligt, intet Følt ligger; et Blik, et Haandtryk, en Forsikring om Kampen, det kostede ham at blive hjemme, naar Timen nærmede sig, sagde mere, end mangen en opskruet Veltalenhed formaae. „Naar jeg ikke kan komme i Theatret,“ sagde han, „saa glæder jeg mig over at have Deres Billede paa min Væg (det var det samme Billede, der senere blev ophængt i hans Værelse i Museet); det tilfredsstillende mig ikke, men det er dog bedre end Intet.“

Jeg fik denne Formiddag et saa levende Billede af den udødelige Mester, at jeg ret i dette Øieblik vilde ønske, at jeg havde Evne til lige saa levende at stille ham frem for Andre. Maaske En og Anden ved at læse, hvad jeg her fortæller om ham, udbryder: „Men efter disse Meddelelser var Thorvaldsen jo ikke den stille, fromme, fordringsløse, beskedne Kunstner, som vi havde set i ham.“ Jo, visselig var han alt dette lige overfor sit Ideal, lige overfor sin Kamp, sin Stræben mod at naa dette Ideal; men kræve ikke mere, thi I mage det altfor ofte saa, at man ikke kan være det lige overfor Eder. Visselig var han saa beskedne, at hans Hjerte bankede ved at lytte til, selv

lige overfor det ringeste Menneske, hos hvem han følte, at det virkelig var grebet og varmet ved at betragte hans Genis Frembringelser, men hans Forfængelighed var ikke saa stor, at enhver opskruet, af Moden betaget Begeistring, udtalt med en paatagen Varme uden Ærbødighed, ikke snarere skulde fremkalde et lønligt ironisk Smil end Glæde over en saadan Paaskjønnelse. Hvor mangan en Dame eller Herre i Selskabslivet mener ikke, at de tør vove paa en fjasende Maade, med flau Vittighed, i kjæk Uforskammethed at frembære deres Roes lige overfor en stor Kunstner? Hvor mange af disse have Begreb om, i hvilken Grad en saadan i Spøg og Fjas fremført Roes saarer den Kunstner, hvis Frembringelser ofte ere fødte i hans Livs alvorligste Timer, opstaaede hos ham i søvnløse Nætter, udførte med Sveddraaberne perlende paa Panden, i heftig Kamp for at levendegjøre det Billede, der staar for hans Sjæls Øie. Den virkelige Kunstner kræver fremfor Alt lidt Ærbødighed for sine Værker, og det er det, han af Alt sjeldnest møder.

15 Theaterdirectionen havde besluttet denne Vinter at opføre Halms „Gri-seldis“. Jeg havde paa det Indstændigste bedet mig fritaget for at spille Hovedrollen i dette uhyggelige, affecterede Spektakelstykke, og man havde føiet mig heri. Jeg tror virkelig, at min sædvanlige Evne til forud at ane Ulykken, hvor den var i Anmarche, gjorde mit Ønske om at blive fri for at være med i dette Stykke saa heftigt. Den 24de Marts 1844 opførtes det for første Gang. Hverken Heiberg eller jeg overværede denne Forestilling. Første næste Dag erfarede vi med dyb Smerte, at Thorvaldsen alt under Ouverturen pludseligt var besvimet i Parquettet og baaret halvdød ud af nogle af sine Venner, der sade i Nærheden. Inden han endnu havde naaet sit Hjem, havde den store Kunstner udaandet sit sidste Suk. I Theatret gik denne Begivenhed som et Lyn rundt over det hele Hus. Smukt, naturligt havde det været, om Forestillingen var blevet afbrudt, om Publikum i Stilhed havde begivet sig bort; men hvem er et Publikum? Dagen efter følte hver Enkelt af de Tilstedeværende, at en Taktløshed var begaaet. Stykkets Uhyggelighed forøgedes ved dette uhyggelige Optrin i Parquettet og bidrog vel sit til, at Forestillingen forfeilede sin Virkning, uagtet jeg rigtignok troede, at selv uden denne Catastrophe vilde det danske Publikum være for dansk til at nyde denne tyske, sentimentale Ret. Stykket slæbte sig 3 Gange over Scenen og blev derpaa henlagt. Thorvaldsens pludselige Død havde grebet Alle, Store og Smaa.

35 Hvad mig angaar, da var jeg usigelig bedrøvet, saa bedrøvet, at det var med en sand Overvindelse, at jeg udførte min Pligt ved Theatret. En nær Ven af Thorvaldsen sendte mig en Lok af hans Haar. Det Visitkort, han havde i Lommen i Theatret hin sidste Aften, bevarer jeg endnu i et Album af Haandtegninger, som flere Kunstnere med Libert i Spidsen sendte mig paa min fødselsdag; paa det første Blad midt i en smuk Randtegnning var anbragt

en Haandtegnning af Thorvaldsen, forestillende nogle Genier, og over denne hint Visitkort. Efter at Thorvaldsen havde faaet en Ligbegjængelse, som ellers kun Konger bæres med, blev der paa Theatret den 9de April givet en Sørgefest for ham, en Prolog af Heiberg, som jeg fremsagde, og „Hakon Jarl“. Den skjønnne Prolog fremsagde jeg ikke, som jeg havde ønsket. Jeg var for betagen og stod endnu for lidt over min Sorg, til at jeg med kunstnerisk Ro kunde udtale den Sorg, der føltes saa dybt af Alle. Et er Kunst, et Andet er Virkelighed. Theatret havde ikke alene tabt en af sine varmeste Tilskuere, men Salen havde tabt Synet af denne ædle Skikkelse, hvis blotte Nærværelse havde noget Forædlende overfor det hele Publikum. Han og Oehlenschläger udgjorde et Midtpunkt paa Tilskuerpladsen, der frydede Øiet og indgød Respect. Hvor ofte havde jeg ikke glædet mig fra Scenen over at se den skjønnne Skikkelse med det hvide Haar omkring det skjønnne Hoved sidde der og være En af dem, for hvem jeg især spillede. Forbi! Forbi! Pladsen stod nu tom for bestandigt.

HUNDEN HERCULES.

Den sidste Maaned af Saisonen slæbte sig døsigt frem. Jeg længtes usigeligt efter den sidste Mai, da Saisonen ophører. Det var nu afgjort, at Palaisen, hvor vi boede, skulde rømmes ved Flyttedag, og vi maatte saaledes være betænkte paa en ny Bolig, hvad der var en rigtig Sorg for os, der afskyede enhver Flytning. Men en lille Begivenhed, som hændtes os her i Bredgade denne sidste Vinter, maa det dog endnu være mig tilladt at omtale. Havde vi i denne Vinter maattet sørge over vor smukke Boligs Tab, saa havde vi derimod i denne erhvervet os en ny, trofast, hengiven Ven, den mest hengivne vi maaske nogensinde have havt, thi denne Ven ofrede Stilling, Gunst, ja tilsidst sit Liv for vor Skyld. Denne Ven hed Hercules. Jeg maa have Lov til at give et lille Levnetsløb af denne vor for tidlig tabte Ven.

I Palaisen, hvor vi boede, var en adelig Godseierfamilie flyttet ind neder under os, for i Vintermaanederne at deltage i Hovedstadens Forlystelser som Afvexling fra Herregaardslivets Stilhed paa Landet om Sommeren. Denne Familie medbragte to Individuer, Hercules og Rosas; den første en stor Jagthund med et imponerende, klogt og dybsindigt Physiognomi, den anden en rødladen langhaaret Lady, hvis Skjønhed var udisputerlig; hun saae noget fordringsfuld ud i Bevidstheden om sin Ynde og den Stilling, hun indtog i Familien som Fruens Yndling. Kort efter at Familien var flyttet ind i Huset, aflagde Hercules os en Dag et Besøg. Vi bleve alle indtagne af hans An-

stand, af hans Kløgt, hans indsmigrende Venlighed. Da han i nogle Timer havde glædet os med sin Nærværelse, tog han Afsked, idet han kyssede vore Hænder, for atter at begive sig ned til sit rette Hjem. Hans Besøg bleve efterhaanden hyppigere og hyppigere; det kostede ham tilsidst oien-
 5 synlig stor Overvindelse at fjerne sig fra vort behagelige Selskab. Jeg klappede ham da ofte paa Kinden, tog hans Hoved i begge mine Hænder, saae ham ind i de kloge Øine og sagde: „Gode Hercules! Du kommer vist til at gaa ned til dit, ellers er jeg bange for, at man tager dine hyppige Besøg ilde op.“ Han saae da paa mig med de dybsindige, melancholske Øine,
 10 udstødte et Suk, kyssede min Haand og gik langsomt bort. Min Anelse bedrog mig ikke; den fornemme Familie havde virkelig taget disse hyppige Besøg ilde op, og Hercules havde mange Ubehageligheder, naar han atter indfandt sig i Hjemmet. Han taug imidlertid herom for os, og det var foreløbig kun en Formodning fra vor Side. Men en Dag, da Hercules's
 15 Længsel havde drevet ham fra Stueetagen op til vore høiere Regioner, og han netop gemytligt havde slaaget sig til Ro ved mine Fødder, idet de kloge Øine hvilede paa mig, kom min Tjener og sagde: „Her er et Bud fra Baronessen, at Hercules strax skal komme ned.“ Min Tjener betroede mig da, at man allerede i længere Tid med stor Misfornøielse havde set, hvorledes
 20 Hercules fjernede sig fra Familien, hans retmæssige Omgangskreds, og sluttede sig til os. Det kloge Dyr reiste sig uroligt, da han hørte sit Navn nævne af Tjeneren, som om han virkelig forstod, hvorom Talen var. Han sprang med sine Forpoter op i mit Skjød, en Stilling, hvori han næsten forskrækkede mig ved sin usædvanlige Størrelse, kyssede mig uden videre paa Mun-
 25 den, paa Haanden og gik slukøret ud ad Døren, uden at Tjeneren behøvede at opmuntre ham dertil. Jeg blev ganske mismodig ved Tanken om, at man ikke undte mig denne Vens Besøg, og sukkede over, at jeg ingen Rettigheder havde over ham. Som i alle mine Sorger, saaledes ogsaa i denne, var min første Gang ind i Heibergs Studereværelse for hos ham at
 30 hente Raad og Trøst. Han saae ganske betænkelig ud ved min Fortælling, thi ogsaa han havde vænnet sig til denne Omgang og kunde ikke godt undvære den. Vi trøstede hinanden gjensidigt, saa godt vi kunde, og haabede paa bedre Tider. Kun faa Timer gik imidlertid, før min Ven atter stod ved min Side med et Udtryk i det kloge Physiognomi, der sagde mig, at
 35 han ingenlunde havde haft det behageligt, siden vi sidst havde set hinanden. Jeg talte da fornuftigt med ham og sagde: „Min kjære Hercules, dette gaar ikke an, du lægger dig jo ud med din hele Omgivelse.“ Omfavnelser og Kys var Alt, hvad han svarede paa mine Fornuftgrunde. Mod Aften lukkede jeg ham selv ud og bad ham gaa ned for ikke at tirre det
 40 strenge Herskab. Han gik, men stod stille paa Trappen, saa længe han saae

en Flig af min Kjole. Heiberg og jeg vare ret forfaldne til at sidde længe
 oppe om Aftenen. Dagens Arbeide skilte os ofte ad; naar da om Aftenen
 hans Moder havde sagt os Godnat, og vi vare blevne ene, var det os umu-
 ligt at bryde op, saa meget havde vi da at meddele hinanden, saa Klokkeren
 blev Et, undertiden To, og endnu vare vi i fuld Gang med at underholde hin- 5
 anden. Naar vi da endelig brøde op for at gaa til Ro, og jeg gik til vort
 Sovekammer, hørte jeg en stille, klagende Lyd udenfor Døren, en Lyd saa
 bedende, saa rørende, at man umuligt kunde modstaa den. Jeg lukkede Døren
 op — og Hercules havde ligget taalmodigt og stille og ventet paa det Øie-
 blik, da vi brøde op, i Haab om at turde tilbringe Natten i vor Nærhed. 10
 Hvor var det nu muligt at skuffe dette Haab? I hans Hjem nedenunder vare
 alle Døre lukkede for ham for længe siden; skulde jeg nu have Hjerte til
 atter at lukke min Dør uden at tilbyde ham Nattely? Umuligt! Jeg bød ham
 da ind, redte et Leje for ham, sagde ham det kjærligste Godnat, og bero-
 ligt sov han og vi andre ind, befalende os i Guds Varetægt. Næste Morgen 15
 tidligt kom atter det vrede Bud og førte vor Ven fra os. Atter rørende Af-
 sked, men atter og atter overtraadte Hercules det strenge Forbud og fulgte
 sit Hjertes Indskydelse. En Dag blev han hentet med den Besked, at han,
 saa ofte han herefter overtraadte Forbudet, vilde blive alvorligt, korporligt
 straffet ved sin Tilbagekomst. Nu blev jeg bange for min Vens Skjæbne. Jeg 20
 gav Ordre til mine Folk, at vi aldrig mere maatte glæde Hercules med
 noget Ben eller nogen som helst Føde hos os; jeg antog, dette vilde være
 det sikreste Middel til at fjerne ham fra vor Omgang, men alt forgjæves;
 Hercules viste, at det ikke var saadanne lave Interesser, der bandt ham til
 os, men Interesser af en høiere, inderligere Natur. Altsaa hans Besøg ved- 25
 bleve. Paa hundrede Maader vidste han at snige sig ind ad Døren, naar denne
 aabnedes for fremmede Bude eller deslige. En Dag blev han hentet med
 den Besked, at han herefter skulde staa bunden. Hercules og jeg gøs ved
 denne Efterretning: det deilige, kraftige Dyr bunden! — en Tilstand, der
 altid havde opvakt min inderligste Medlidenhed, naar jeg saae andre af hans 30
 Lige i denne for Dyr unaturlige Tilstand. Han blev ført ned og virkelig
 bunden. Jeg var usigelig bedrøvet hele Dagen ved Tanken herom. Men hvad
 sker? Da jeg om Aftenen vilde gaa til Ro, kunde jeg neppe tro mine egne
 Øren. Jeg lyttede; de samme stille Suk og Bønner løde udenfor min Sove-
 kammerdør; jeg aabnede Døren, og min ulykkelige Ven traadte mig imøde 35
 med et langt Toug om Halsen. Han havde sønderrevet sin Lænke og ventede
 nu paa Belønningen for sin Hengivenhed, der havde trodset Alt, hvad der
 vilde fjerne os fra hinanden. Lidenskabeligt faldt jeg ham om Halsen og
 raabte: „Det var ret, Hercules! De skulle erfare dernede, at Kjærlighed,
 Hengivenhed og Troskab lader sig ikke frembringe ved Tvang; kom, min 40

Ven, og læg dig ved din Venindes Fod; her er dit Teppe!“ Heiberg kom til; ogsaa han modtog Vennen med aabne Arme. Vi sagde hverandre Godnat alle Tre og sov ind, Hercules vist foruroliget af slemme Drømme, thi jeg vaagnede flere Gange ved, at han i Søvn stønnede og pustede, som om han i Galop undveg sine Forfølgere. Jeg rakte mig da ud af Sengen, klappede hans Hoved og sagde: „Hvad er det, stakkels Hercules?“ Han vaagnede, slikkede min Haand og sov da roligere ind. Dagen frembrød, o ve! Hvad forestod der os nu? Ganske rigtigt kom Politibetjenten nede fra atter for at hente den Undvegne. Da han havde brugt uhøflige Ord til min Tjener, Hunden angaaende, gik jeg selv ud til ham og sagde: „Vil De hilse Deres Herskab, at det staar ikke i vor Magt at hindre, at Hunden tyer herop; vi friste ham ikke, hverken med Brød, Kjød eller andre Lokkemidler; det er et uegenlyttigt Venskab, der binder ham til os,“ føiede jeg leende til. Men min spørgende Tone standsede brat, da Tjeneren gjorde en Undskyldning og tilføiede: „Hunden skal ikke mere uleilige Fruen, thi Herren har givet Ordre til, at han i Morgen skal transporteres hjem til Gaarden for ikke mere at vende tilbage hertil. I Aften skal jeg nok binde ham saa godt, at han ikke skal kunne komme herop.“ Derpaa greb han Hunden ublidt i Skindet og trak den ud med sig, idet han dog ikke kunde forhindre, at den dreiede sine store, melancholske Øine hen imod mig til Afsked. Jeg blev usigelig beklemt over saaledes efter al Sandsynlighed aldrig mere at skulle se det prægtige, kloge Dyr, en Sorg, der meddelte sig til os Alle. Samme Aften skulde jeg spille. Da jeg kjørte hjem efter Forestillingen, der havde trukket langt ud, saa at det næsten var Midnat, tænkte jeg, idet jeg steg op ad Trapperne: Ak, i Aften springer Hercules mig ikke jublende imøde i Entréen som saa ofte tidligere! Han staar nu bunden, den stakkels Ven, og hører maaske mine Trin uden at kunne rive sig ud af det forhadte Baand. Jeg var virkelig ganske trist ved Tanken herom. Hvor stor var da ikke min Forbauselse, da man aabnede Døren, og ikke alene Hercules, men Skjønheden Rosas kom mig springende imøde til Velkomst, den første med sit lange Toug slæbende efter sig. Ganske henrykt omfavnede jeg min trofaste Ven, men blev helt forfærdet ved at se den nye Gæst, Baronessens Øiesten. Jeg gav nu, endskjøndt med blødende Hjerte, Ordre til, at man strax skulde bringe begge Hundene ned til deres Eierinde, men mine Folk sagde, at Alle alt vare gaede til Ro, saa det kun vilde gjøre Forstyrrelse. Der var da intet Andet for end at huse begge Hundene. „Lad det da bero til i Morgen tidlig,“ sagde jeg, „men ingen af Eder maa give Rosas det Mindste at spise, for at ikke ogsaa hun skal faa Vane til at ty herop.“ Jeg gik ind til Heiberg, ledsaget af begge Hundene, og sagde: „Se her, hvad synes du? Hercules har sagt til Rosas: „Kom du med mig, saa skal jeg introducere dig hos pene, dannede Folk,

hos hvem det er godt at være.“ Rosas lagde sig ganske fornemt og roligt
 ned ved Siden af Hercules paa det Teppe, som vi havde ofret til vor Ven,
 naar han gjæstede os, og sov snart ind som den, der ikke tyngedes af ond
 Samvittighed; hun var for fornem til at kjende noget til denne aandelige
 Plage, men den stakkels Hercules saae rigtig bekymret ud, vendte og dreiede 5
 sig ideligt paa sit Leie, inden han kunde finde Hvile for sine urolige Tan-
 ker. Næste Morgen blev han virkelig transporteret bort fra Byen. Vi talte
 ofte om vor tabte Ven og sørgede oprigtigt. Det er utroligt, i hvilken Grad
 man kan binde sig til et saadant Dyr, hvis Hengivenhed viser sig saa umis-
 kjendeligt som hos Hercules. Her maa man virkelig tro mig paa mit Ord, 10
 at andre Hunde vare kun som „Carnailler“ at ligne med vor savnede Ven.
 Et stort Bevis paa hans uimodstaelige Elskværdighed var, at selv Heibergs
 Moder fandt sig i, at det store Bæst, som hun pleiede at kalde ham, om Mor-
 genen ved Thetiden traadte ind i hendes zirlige Stue, uagtet hans Fødder 15
 ikke altid vare saa rene, som man vel kunde ønske, og en eller anden lille
 Forstyrrelse i Stuen heller ikke altid udeblev. Hvor ofte brast jeg ikke
 i Latter, naar jeg aabnede Døren for at bede om, at Hercules maatte af-
 lægge hende en lille Visit, og Hercules da, inden Tilladelsen var givet,
 sprang op ad den lille Kone, der i Størrelse saae ud som et Barn mod ham,
 naar han i Glæde reiste sig paa Bagbenene. Den første Velkomst var ikke 20
 den hjerteligste fra hendes Side, men snart seirede hendes gode Hjerte,
 Hercules blev klappet, der blev budt ham Mad og Drikke, alt zirligt an-
 rettet paa en Tallerken, hvorunder der omhyggeligt blev bredt et Viskeklæde
 som Beskyttelse for Gulvteppet. Hercules fandt, at han blev overordentlig
 godt behandlet, og Heibergs Moders Frokostbord havde en stor Tillokkelse 25
 for ham. Imidlertid maa Ingen tro, at han, som andre ved Menneskenes Pjat
 fordærvede og byrdefulde Hunde, klynkede, peb og klagede, for ikke at tale
 om at kradsse med Poterne, for at erholde noget af det vellugtende Maaltid.
 Nei, alle disse Unoder var Hercules altfor nobel til at nedlade sig til.
 Taus, men med et ubeskriveligt Udtryk i Øiet ventede han paa, hvad Bor- 30
 dets Herskerinde vilde unde ham. Ak, ved Nedskrivningen af disse smaa
 Morgenscener, saa mange Aar efter, staar Heibergs Moder atter saa levende
 for mig, som om det var i Gaar! Den Hjertelighed, hvormed hun modtog
 mig, naar jeg saaledes uventet traadte ind til hende; den Venlighed, hvor-
 med hun bad mig sætte mig ned og slaa mig lidt til Ro hos hende; den 35
 utrolige Evne, hun havde til øieblikkeligt at give Samtalen en livlig og inter-
 essant Retning; den Trang, hun altid viste til at raadføre sig med mig om sine
 smaa Anliggender; den hele Hyggelighed, som hun forstod at give en saadan
 Time, alt dette mindes jeg i dette Øieblik med et Suk og med den stille Bebrei-
 delse, at jeg i Momentet vel saae og følte det, men dog maaske ikke skjøn- 40

nede derpaa i saa høi Grad, som jeg burde have gjort. Gid hun nu kunde læse denne Tilstaaelse, hvor vilde den ikke fryde hendes kjærlige Hjerte! Jeg veed, hvad hun da vilde sige til mig, idet hun vilde slutte mig i sine kjærlige Arme; hun vilde sige: „Ak, min kjære Hanne, saadanne stille Be-
5 breidelser kjender jeg fra mig selv.“ Og hvem kjender ikke dem?

SOMMEREN 1844 PAA NY BAKKEHUS.

Vi havde alle Tre forelsket os saaledes i Egnen om Bakkehusene, at vi i Aar igjen havde leiet en Sommerbolig der i et Hus, kaldet v. d. Maases ny Bakkehus. Der ligge nemlig de fire Steder næsten umiddelbart ved Siden af
10 hinanden: Rahbeks Bakkehus, Halls Ny-Bakkegaard, v. d. Maases ny Bakkehus og Moltkes Bakkegaard. Vi flyttede altsaa derud i Begyndelsen af Juni. Denne Sommer blev mig iøvrigt forbitret paa flere Maader. Atter i denne Sommer skulde flere af Skuespillerne have Beneficeforestillinger; iblandt dem, som agtede at benytte Tilladelsen, var ogsaa min Broder, Skuespiller
15 Anton Pätges. At det laa ham paa Hjerte at have mig med ved en saadan Forestilling, var jo naturligt, og lige saa naturligt var det, at jeg ikke godt kunde negte ham min Hjælp. Nu var det jo den idelige Jammer ved disse private Forestillinger at faa Stykker, der kunde trække Publikum til Huset. Han havde i lang Tid kæmpet og kæmpet for at skaffe sig et, men Alting
20 slog fejl. Da greb han i sin Nød et Stykke, som havde været indleveret til Theaterdirectionen, men var blevet forkastet, et Stykke, som maaske endnu Nogle bevare i bedrøvelig Ihukommelse, og som hed „De skandinaviske Brødre“. Skandinavismen havde i den sidste Tid, navnlig siden de danske Students Tog til Upsala, udfoldet sig stærkt; Stykkets Emne var altsaa meget
25 populært. Det gik ud paa at fremstille tre Repræsentanter for Skandinavien, en dansk, en norsk og en svensk Student, der i poetiske Udgydelser sammenlignedes med Bøgen, Egen og Birken. Valget var for saa vidt godt, som man kunde være vis paa at faa fuldt Hus, hvilket jo var Hovedsagen ved disse Sommerskuespil for privat Regning. Hvor fortvivlet jeg end fandt Stykket,
30 havde jeg dog ikke Hjerte til at negte min Broder, der alt havde udstaaet saa mange Gjenvordigheder, min Bistand, og jeg maatte altsaa gjøre gode Miner til slet Spil. En Betingelse gjorde jeg dog, den nemlig, at jeg fik Lov til at stryge det lange lyriske, skandinaviske Digt, som jeg skulde fremsige som et Slags Slutningscouplet til Publikum. Hvor takkede jeg hin minde-
35 værdige Aften alle Guder for denne min Betænksomhed! Man maa nu ikke tro, at de øvrige Spillende gik til deres Arbeide med Ulyst, tvertimod, man fandt mange „skjønne Steder“ i Stykket, mange „pene Ord“ i Dialogen og

ventede sig ikke saa lidt Løn for sit Arbeide. Jeg har aldrig havt Lyst til at
 gjøre Skuespillerne kjede af de Stykker, som indstudies, og mindst vilde
 jeg gjort det her, hvor de Spillende arbeidede for at gjøre min Broder en
 Tjeneste; men jeg selv led Helvedes Kvaler paa disse Prøver, thi jeg forud-
 saae med den fuldstændigste Vished, at Forestillingen vilde blive til Latter 5
 og Skandale; jeg taug og sukkede i Stilhed, men min Fortvivlelse steg Dag
 for Dag, alt som vi rykkede Forestillingen nærmere. Jeg havde ligesom haa-
 bet paa, at en god Aand eller Djævel skulde mage det saaledes, at det Hele
 gik overstyr. Men nei, Loddet var kastet, Dagen kom. I det deiligste Solskin
 kjørte jeg den 13de Juni 1844 som en Delinkvent til sin Henrettelse ind fra 10
 Bakkehuset for at udføre, hvad jeg havde paataget mig. Jeg veed virkelig
 ikke, om jeg skal le eller græde ved Tanken paa den Tilstand, hvori jeg hin
 Eftermiddag befandt mig. Siddende i Kareten, udstødende det ene dybe Suk
 efter det andet, betragende den misundelsesværdige Mængde af pyntede
 Folk, der i det deilige Veir strømmede ud ad Vesterport for i Søndermarken 15
 og Frederiksberg Have at frydes ved Træer, Buske, Fuglesang og de tusinde
 Foraarsblomster, sad jeg aldeles fortvivlet; og dog kunde jeg endnu ikke
 opgive Haabet om, at Et eller Andet skulde hjælpe mig i min Nød. Jeg sad
 og tænkte: Hvad vilde du give for endnu at blive fri? Jeg syntes virkelig,
 at jeg vilde give Alt, hvad jeg eiede; ja, saa vidt gik jeg, at jeg tænkte: Gud 20
 forlade mig — gid Vognen, hvori du sidder, vilde vælte; jeg vilde med
 Glæde tage imod et lille Benbrud og roligt finde mig i den øvrige Sommer
 at maatte sidde stille, for at det atter kunde læges. Jeg husker godt, at denne
 Tanke oplivede mig, og jeg haabede paa, at Skjæbnen vilde benytte det
 Vink, jeg her gav til min Redning, men den var ubøielig; Vognen væltede 25
 ikke, og jeg ankom til mit Paaklædningsværelse paa Theatret for at iføre
 mig min sørgelige Pynt og udføre min endnu sørgeligere Kunstpræstation.
 En og Anden synes vel, at denne min Stemning var overdreven exalteret!
 Herre Gud, om nu ogsaa et Stykke mishager, er da den Ulykke saa stor?
 Nei. Jeg indrømmer dette, men forud at vide med Vished, at man skal være 30
 Gjenstand for Latter, Spot og Haan, at Virkeligheden, den raa Virkelighed
 hos et Publikum, skal gribe ind og tilintetgjøre al Illusion, saa at jeg staa
 der, ikke som den unge Pige i Stykket, men som Fru Heiberg, med hvem
 man tillader sig at gjøre Commers; denne Tanke var det, som jeg ikke kunde
 udholde. Alt, hvad der forstyrrer Illusionen paa Scenen, selv det Bifald, der 35
 ofte lød ved min Indtræden, stak smerteligt i mig. Jeg selv vilde glemme,
 at det var mig som privat Person, som stod der, og jeg ønskede, at alle Andre
 vilde gjøre ligesaa. Kun Et har bestandigt ligget mig paa Hjerte, det at
 frembringe en fuldstændig Illusion, thi kun, hvor denne opnaas, kunde der
 være Tale om en kunstnerisk Nydelse for Publikum som for mig selv. 40

Under de første Akter forholdt Publikum sig i en rolig Døs; men lidt efter lidt syntes det overfyldte Hus, at det dog skulde have lidt Glæde for sine Penge, og nu begyndte Tilskuerne at blive muntre Medspillende, hvis Spil blev livligere og livligere, alt som vort Spil blev mere og mere mat.

5 Da nu en af de tre skandinaviske Brødre mod Slutningen af Stykket kom hjem fra en Reise, paa hvilken han lykkeligt havde faaet sin Examen, og kom løbende ned ad et Fjeldstykke og jublende raabte: „Jeg har faaet min Examen!“ udbrod Publikum i den muntreste Latter, og flere Stemmer raabte: „Vi gratulere!! Vi gratulere!!“ Fra nu af var Ævred opgivet, som man

10 siger. Man lo, man snakkede med, man raabte „O!“ paa de rørende Steder, man applauderede ironisk, og Teppet faldt endelig for sidste Gang under almindelig Latter. Jeg takkede min Gud, at jeg itide havde forudset dette Resultat og gjort Indsigelse mod det rørende skandinaviske Slutningsdigt! Man tænke sig min Situation, om jeg under en saadan Stemning skulde have

15 staaet der og snakket i en Lygte! Jeg var forresten rørt over Publikums Godhed imod mig denne Aften; thi saa ofte jeg traadte ind paa Scenen, var der stille; ikke en Lyd ytrede i det muntre Hus under mit Spil eller ved nogen af de mange næsten udæskende comiske Bortgange, som min Rolle indeholdt. Ikke let har noget Bifald i den Grad glædet og smigret mig som

20 denne Aftens Taushed. Stykket var forbi og mine Lidelser endte. Jeg var tilmode som En, der havde været i Havsnød og nu stod reddet paa den tørre, velsignede, faste Jord. Jeg var glad, næsten til Overgivenhed. Men vare mine Lidelser nu endte, saa begyndte mine Kammeraters først. De andre Damer i Stykket strømmede ind til mig for at give deres Indignation og Bedrøvelse

25 Luft. Da de undredes over mit glade Lune, sagde jeg: „Misund mig ikke dette, jeg har havt mine Lidelser forud; I maa nu bære Eders bagefter.“ Lige saa sukkende og betynget jeg var kjørt ind til Theatret, lige saa let kjørtc jeg hjem, da Alt var overstaaet. Jeg kunde ikke lade være at synge høit i Karet; jeg var fri for i Sommer; jeg traadte glad ind til Thebordet,

30 hvor Heiberg ventede mig; min Glæde smittede ham, der ogsaa paa mine Vegne havde havt en tung Aften; vi drak de skandinaviske Brødres Glemsel i et Glas Vin og gik til Ro, haabende en bedre Dag i Morgen. Næste Morgen sendte Fru Hall Bud ind til mig, om jeg ikke vilde tjene hende i at komme et Øieblik ind til hende, da hun alt i flere Dage havde maattet holde Sengen

35 paa Grund af en stærk Forkjølelse. Jeg gik strax ind til hende. Hun laa i Sengen, rakte Haanden ud imod mig og sagde næsten med Graad: „Hvorledes har De det, min søde Ven, efter den afskyelige Aften i Gaar, som Hall har fortalt mig om?“ Ved at se hendes bedrøvelige Mine, kunde jeg ikke bare mig; jeg brast i Latter. Hun saae forundret paa mig. „Kan De le deraf?“ sagde hun. „Ja, hvorfor ikke?“ svarede jeg, „det er jo forbi, og jeg

har grædt saa længe forud, at jeg nu virkelig ikke kan mere.“ Da hun saae, hvor let jeg nu var om Hjertet, slog hun ind i min Tone, og jeg morede hende nu med omstændeligt at fortælle hende alle de Scener, jeg havde været Vidne til bag Scenen, paa Scenen og ude i Publikum.

Se, denne Forestilling var nu Nr. 1 af det, der forbitrede mig denne 5 Sommer; nu kommer Nr. 2.

Det er lykkelige Tider, hvor vor Kritik endnu ikke er vakt. Jeg har kjendt saadanne Tider i mit Theaterliv — men det er længe siden — hvor ingen Kritik forbitrede mig Nydelsen af at spille Comedie. Var Rollen hvad man kalder en smuk Rolle, det vil sige, var den saaledes, at jeg forudsaae, 10 at jeg i denne Rolle vilde gjøre Virkning, da var jeg tilfreds og glædede mig til at spille den. Om Stykket havde Værdi som Kunstværk, om Rollen var psykologisk sand, om Dictionen i den var ædel, simpel, om Verset var rent i sine Former, om der var Enhed i Charactertegningen, om Sujettet var kunstnerisk behandlet; kort, om der var Sandhed i det hele Stykke, eller 15 om det som Helhed var et affecteret Døgnproduct, herom spurgte jeg dengang ikke mig selv; det kostede mig ikke en urolig Tanke; jeg spillede min Rolle, for det meste godt, og selv om jeg ikke altid syntes dette, saa syntes Publikum det, og dermed slog jeg mig til Ro. Saaledes kunde og burde det ikke blive ved. Det kunde ikke være andet, end at min Kritik, min Dom 20 lidt efter lidt i Omgang med Heiberg, med hans Moder og saa mange Andre maatte udvikle sig ikke blot til at modtage, men ogsaa til at gjøre Rede for det Modtagne, til at kunne skjelne imellem Ondt og Godt. Jeg var paa dette Tidspunkt 32 Aar. Jeg kunde ikke længere med Taalmodighed, i Uvidenhed lade mine Evner misbruge, snart til eet maadeligt Arbeide, snart til et andet, 25 uden at det smertede mig. Jeg havde alt i adskillig Tid maattet spørge mig selv: Er det ret, er det kunstnerisk rigtigt, for ikke at sige: Er det ikke umoralsk saaledes ved sit Talent at bidrage til, at saa meget Forkasteligt gaar igjennem hos Publikum og forvirrer dets Begreber om dramatisk Kunst, idet det forvexler Skuespillerinden med det Stykke, hvori hun optræder. 30 Mangfoldige Gange vare Stykker skrevne, som kun hvilede paa den Interesse, der skulde ligge i at se mig i en eiendommelig Situation, i et mærkeligt Costume, i Benyttelsen af min Evne til at synge Couplets, eller til Dans, til Declamation af lange, kunstige Digte o. s. v. Jeg var led og kjed af alle disse Misbrug, især naar de stode ganske forladte af al virkelig Kunstinspi- 35 ration. Men hvad var herved at gjøre? Modsatte jeg mig dette Misbrug, saa gik det mig som med Maurerpigen, Forfatterne rasede imod mig og ansaae mig for deres Hjernefostres Morder, for ikke at tale om, hvorledes de ganske naivt foreholdt mig, at de havde gjort Regning paa en Indtægt, som det vilde sætte dem i den største Forlegenhed at gaa glip af; vedblev jeg med Fasthed 40

min Indsigelse mod at misbruges, da udspreddes der Rygter om Primadonna-chicaner, Rygter, som det store Publikum strax var beredt til at fæste Lid til. Hvad dette angaar, da bilder jeg mig imidlertid ind, at mine Foresatte og Alle, der havde været indviede i Theatrets Mysterier, have været enige
5 heri, — at jeg aldrig i mit hele Liv, ikke en eneste Gang har nedladt mig til Noget, som kunde fortjene dette Navn. Altid har jeg arbejdet efter Pligt og Samvittighed, rent i Kunstens Tjeneste. Men hvem kan tale en fornærmet Digterforfængelighed tilrette?

I Slutningen af forrige Saison havde H. P. Holst, der nylig var hjemkom-
10 men fra Italien, skrevet sin „Gioacchino“, hvilket Stykke blev antaget til Opførelse. Her var atter en Rolle skrevet for mig, en af de saakaldte bril-
lante Roller, sammensat af og udsmykket med mange Lapper, men hvoraf dog ingen hel Klædning kommer ud. I denne Rolle var nu Glanspunktet en Castagnedans, en af de italienske Folkedanse, som vare komne i Mode
15 i Kjøbenhavn, efter at nogle italienske Danserinder havde indført dem hos os. Man mente, at saadanne Danse, hvori Mimiken spiller en saa stor Rolle, vare som skabte for mig med mit sydlandske Udseende, og H. P. Holst, der kjendte sit Publikum, vidste, at en saadan Dans, danset af mig, og det ovenikjøbet med Hofballetmesteren selv — saa snart Bournonville hørte,
20 at jeg skulde udføre en saadan Dans, vilde han ikke overlade Meddanserens Plads til Andre — vilde være nok til at skaffe Stykket stor Opmærksomhed. Jeg kæmpede med mig selv, om jeg skulde bede mig fritaget for Rollen og tage al det Vrøvl, som vilde følge herpaa, eller være resigneret og faa min Sommerferie fordærvet ved at indstudere den, da Directionen ønskede, at
25 Stykket skulde opføres strax i Begyndelsen af næste Saison. Jeg gøs for Vrøvlet, og nu maatte jeg pine mig dagligt med at indstudere Rollen. Se, det var Nr. 2, der forbitrede mig denne Sommers Glæder. I Saisonens Be-
gyndelse gik „Gioacchino“ over Scenen, udstyret med al den Pragt, som De-
corationer, Dragter o. s. v. kunde præstere. Sat i Scene af Balletmester Bour-
30 nonville med en saadan Tilsætning af Balletapparater og Støi, at jeg bogstaveligt havde en Følelse af, at man var nær ved at blive tosset i Hovedet over al den Uro, som dette Genremaleri frembragte, blev Stykket naturligvis optaget med meget Bifald — for en Tid.

Men havde jeg saaledes Sorger i denne Sommer, manglede det dog heller
35 ikke paa Glæder. En smuk Eftermiddag, som jeg sad og talte med Stiftsprovst Tryde, der var kommen for at tilbringe Aftenen hos os, blev Døren til Stuen puffet op, og ind styrtede — Hercules! Jeg vilde neppe tro mine egne Øine. Drivende vaad sprang det kjære Dyr hylende af Glæde op ad mig og var færdig at rive mig omkuld. Jeg omfavnede ham af et ærligt Hjerte, klappede
40 og kyssede min Ven og spurgte den ene Gang efter den anden: „Men Her-

cules, hvor kommer du fra?“ Var Hunden svømmet over Kallebodstrand til os? Jeg veed det ikke, har aldrig kunnet erfare det. Tryde saae helt forundret ud ved dette Optrin, og jeg maatte nu fortælle ham min og Dyrets Historie. Han talte ofte i senere Aar om min Henrykkelse ved Hercules's Indtrædelse i vor Stue. Jeg var virkelig usigelig glad over Dyrets Komme, 5 saa glad, at jeg i dette Øieblik meget beklagede ikke at være ene med min uventede Gjæst, men at jeg for Skams Skyld maatte fortsætte Conversationen med den gode Tryde, hvis Selskab ellers var mig kjært. Ja, jeg var saa lidt Herre over min Glæde, at da Heiberg, som havde været en Tur inde i Søndermarken, traadte ind ad Døren, udbrød jeg lidenskabeligt: „Heiberg, 10 Du ser slet ikke, hvem her er!“ Heiberg, som antog, at jeg mente vor Ven Tryde, bukkede forbindtligt for ham og sagde: „Jo, jeg ser det meget vel.“ — „O nei!“ udbrød jeg næsten uvillig, „Hercules!“ Vi lo siden alle Tre over min Mangel paa Selvbeherskelse i min Glæde. Det stakkels Dyr var usigelig rørende; da den første Glæde over Gjensynet var ovre, lagde den 15 sig stille hen i en Krog og sukkede, fulgte os med Øinene, hvor vi gik i Stuen, kom af og til hen og slikkede vor Haand, men lagde sig saa atter melancholsk hen i dybe Betragtninger over, hvad der nu vilde følge paa denne hans nye Ulydighed. Der var virkelig et saa vidunderlig forstandigt, vemodigt Udtryk i dette Dyr's Øine, at jeg syntes, at de Naturforskere, som 20 tvivle paa, at et Dyr kan have en Sjæl, nødvendigt maatte komme til en anden Anskuelse ved at se min Hercules. Naar Heiberg og jeg i Tusmørket sade i Sofaen i dyb Samtale om det Meget, der interesserede os, og Hercules da satte sig hos os paa Hug paa Gulvet med sit store, prægtige Hoved boret ind imellem os begge og saae op paa os, som om han fulgte vor Samtales 25 Gang, var der et Udtryk i dens Øine, som jeg aldrig glemmer. Vare vi uenige i vore Meninger om den Gjenstand, vi havde bragt paa Bane, da henvendte Heiberg sig ofte til Hercules og sagde: „Hvad siger du, Hercules, har jeg ikke Ret?“ Ved en saadan Henvendelse udstødte Hercules da et dybt Suk, som om den begræd, at Talens Brug var den negtet. Det var mig da umuligt 30 andet end at klappe og kjærtegne den til Trøst for dens Savn. Længe nøde vi dog ikke i Ro Glæden over Hercules's Selskab; inden kort Tid begyndte Alt paa gammel Vis. Hercules blev hentet og som en Forbryder bragt hjem til sit, men inden faa Dage havde vi ham atter ved vor Side. Dette gjentog sig atter og atter. Heiberg havde forbudt Tjenestefolkene og os Andre at 35 tage ham med til Byen. En Dag skulde jeg derind. Hercules saae uroligt til, at jeg iførte mig Hat og Shawl. Jeg gjorde ham begribeligt, at jeg ikke kunde tage ham med, og listede mig ud ad en anden Dør for ikke at forurolige ham ved min Bortgang. Jeg kom ogsaa lykkeligt bort. Men da jeg var omtrent midt paa Vesterbro, kom Hercules med Tungen ud af Halsen 40

i et frygteligt Firspring og havde nær kastet mig omkuld i sin ubændige Glæde. Jeg blev helt betænkelig ved at overtræde Heibergs Forbud, men Heden var stærk, til atter at gaa den lange Vei tilbage havde jeg ingen Lyst, og Hunden fik saaledes sin Villie. Atter paa denne Tur steg min Agtelse for Hercules. En Mængde usle smaa Hunde, som der dengang fandtes en utrolig Masse af, inden Hundeskattens Forhøielse formindskede disse to-
 5 sede Væsners umotiverede Gjøn, havde i lang Tid til hans og min Plage forfulgt os med denne utaaelige Bjæffen, som ingen Dødelig kan forstaa Meningen med. Hercules havde længe roligt hørt herpaa, idet den gik sin
 10 sindige, afmaalte Gang ved min Side, kun af og til skottende op til mig. Hundenes Mængde tiltog ideligt. Fra enhver Kjælderhals sprang en ny Plageaand op, bjæffende i Chor med de andre Bjæffere. Det var rent utaaeligt; det fandt Hercules omsider ogsaa; paa een Gang vendte det store Dyr sig om med tindrende Øine, med Haarene paa Ryggen opreiste som Børster,
 15 visende alle sine skinnende hvide Tænder, og udstødte et eneste forfærdeligt: Vov! med en saadan Styrke, at alle de smaa Køtere foer til alle Sider og i et Nu forsvandt. Jeg var ganske stolt over Hercules og klappede ham paa det store Hoved; han saae mildt og ironisk op paa mig, som om han vilde sige: „Saadan skal det Kryb have det.“ Jeg faldt i mange Reflexioner over denne
 20 lille Gadescene. Ak, tænkte jeg, kunde man med et saadant eneste „Vov“ skræmme alle de litteraire Smaahunde ned i deres Kjælderhalse, saa de forsvandt for bestandigt! Men det lader man nok være; de skræmmes ikke saa let; de ere som Fluerne, der sætte sig paa vor Næse; jag dem hundrede Gange bort, og de ville hundrede Gange atter sætte sig paa den. Jeg havde
 25 et Ærinde i Dronningens Tvergade, og her havde jeg ganske nyligt set Hercules ved min Side. Med Et, da jeg vilde se til den, var den forsvunden. Uroligt gik jeg omkring fra den ene Gade til den anden for at finde min Ven; alt forgjæves. Mismodig, udmattet af Heden og Anstrengelsen maatte jeg omsider bedrøvet vende hjem i Uro over, hvad Heiberg, hvis Forbud
 30 ikke var overholdt, vilde sige. Siden erfarede jeg, at dens Herre tilfældigvis havde mødt den og tvunget den til at forlade mig og følge med ham. Jeg haabede dog atter at se min trofaste Ven, men siden erfoer jeg, at Hunden strax var transporteret temmelig langt ud i Landet over Hav og Sø, og jeg saae virkelig aldrig mere det prægtige Dyr. Omtrent et Aars Tid efter spurgte
 35 jeg En af Familien fra den Egn, hvor Hercules havde sit Hjem, om de ikke vidste, hvorledes han havde det. „Han er død!“ lød Svaret. Le kun ad mig, min Læser, det faar ikke hjælpe; jeg græd oprigtige Taarer over En, der havde viist mig saa stor Hengivenhed, og kunde ikke komme bort fra, at Længsel efter mig havde dræbt ham.

40 Jeg havde i denne Sommer en Forretning, som næsten af alle Forretnin-

ger er mig den ubehageligste, nemlig at se mig om efter en ny Bolig. Jeg kjender ikke noget mere Stødende for min Følelse end saaledes at trænge sig ind i en ubekjendt Families Hus med Anmodning om at se enhver Krog. „Vær saa god at føre mig ind i Deres Sovekammer, i Deres Fadebur, Kjøkken, Kjælder og Loft, de Steder, De bruger til at hensætte og gemme, hvad De ikke ønsker, at Uvedkommende skulle se!“ Dette er omtrent den udelicate Rolle, man nødes til at paatage sig, naar man er saa ulykkelig at skulle gaa og se paa Værelser. Saa meget er imidlertid vist, at de, der skulde forevise deres Hjemms hemmeligste Lukafer, umuligt kunde være mere forlegne ved dette ubehagelige Hverv, end jeg var under saadanne Omstændigheder. Jeg kom virkelig ligesom i Feber af Forlegenhed, og denne gjorde, at jeg sjeldent havde Nytte af min Gang; med en saadan Ilfærdighed gjennebløb jeg det Hele for hurtigt at befri mig og dem, der skulde plages med mig. Da fik vi underhaanden at vide, at Lægens Bolig paa Søkvæsthuset paa Christianshavn paa Grund af Dødsfald var at faa til Leie, og at der til denne Bolig hørte et Stykke Jord, hvor man kunde indrette en Have. Dette sidste, i Forening med Udsigten til atter at komme ud paa det gode Christianshavn, havde en stor Tilløkkelse for os, og jeg begav mig da derud; men da jeg kom ind i den store Forgaard — Boligen ligger ikke ud til Gaden, men ind til en Del mindre og større Haver — og jeg paa begge Sider saae de store Fængselsbygninger, der vendte ud til Gaarden, blev jeg saa trang om Hjertet, at jeg strax tabte al Lyst til Boligen, da jeg syntes, at det daglige Syn af disse Vægge, bag hvilke saa mange Ulykkelige sade, vilde gjøre mig rent melancholsk. Da jeg nu engang var der, gik jeg dog op i Værelserne; men uagtet her fandtes det, der mest af Alt kunde friste mig, det som altid havde været mit høieste Ønske, nemlig en Bolig, hvortil der hørte en Have, saae jeg dog kun Leiligheden med et halvt Øie; bestandigt tænkte jeg paa de stakkels Fanger. Jeg kom hjem og sagde til Heiberg: „Ak nei, denne Bolig kan jeg ikke leve i paa Grund af Fangernes Nærhed.“ Han mente, at Sligt vænnede man sig efterhaanden til, saa at man tilsidst slet ikke mere tænkte derpaa, men jeg var bleven saa overrasket af dette nære Naboskab, at jeg for Øieblikket rent opgav Bolig og Have. Tiden gik imidlertid, og Intet tilbød sig for os; da sagde Heiberg: „Gaa dog en Gang igjen ud til Stedet; maaske du anden Gang ser det med andre Øine.“ Jeg begav mig da atter derud. Det var en deilig Sommersolskinsdag; Sindet var lyst som den blaa Himmel; paa Veien derud prædikede jeg for mig selv, at det ikke er godt for os Mennesker ligesom at flygte for Synet af det Sørgelige, at man tvertimod burde vænne sig til at kunne betragte det og ikke med Feighed undfly dets Nærhed. Jeg traadte nu ind i den store Forgaard, forberedt paa at se, hvad der ved mit første Besøg saa stærkt slog mig; Indtrykket af de

triste Sidevægge var strax mindre, uden at det Uhyggelige dog rent udeblev. For Enden af Gaarden stod en Dør aaben ud til Haverne bag den Bygning, hvori Leiligheden var; dette Syn af Blomsterne og Træerne med Klanger af Fuglekvidren virkede oplivende paa mit Sind. Jeg gik nu op i Stueetagen

5 — det var den, hvorom der var Spørgsmaal — og Værelserne forekom mig nu, oplyste af den deilige Sol, helt forandrede fra sidst. Alle Vinduerne laa ud til Havepladsen, og denne var igjen omgivet af mange andre Haver; disse i Forening med de store Træer paa Christianshavns Vold, der i Baggrunden af Haverne ragede høit op over dem, gave det Hele noget Stort og Landligt.

10 Da jeg nu traadte ud paa den store Havetrappe foran Havestuen og saae det deilige Frelsers Kirketaarn pragtfuldt belyst af Solen ligge ligesom midt i Haverne, da tænkte jeg: Ja, dette var dog nok værd at agte paa til Trods for de stakkels Fangers Nærhed, som man fra denne Side ikke saae eller mærkede noget til. Det Stykke Jord, som hørte til Boligen, var paa et enkelt

15 Kirsebærtræ nær aldeles ubeplantet. Jeg stod nu her paa Trappen og gav min Phantasi Tøilen, idet jeg strax lagde en Plan, hvorledes jeg vilde benytte denne Plet, og jeg blev aldeles henrykt ved Tanken om, at jeg kunde faa et Ønske opfyldt, som jeg havde baaret paa saa godt som hele mit Liv, nemlig at faa en Have, hvor jeg kunde saae, plante, rive, pleie Blomster,

20 Buske og Træer. Efter at have overtydet mig om, at vi i Værelserne kunde indrette os, især ifald Heiberg kunde faa to Værelser, der fandtes paa 1ste Sal, og som ikke bleve brugte til Noget, var jeg næsten bestemt paa at raade til Flytningen herud; men hvad der især styrkede denne Beslutning var, at da jeg atter vilde gaa bort, kom en gammel, venlig Kone, der boede oven-

25 paa, ud fra en af Haverne hen imod mig og sagde med en mild Stemme, idet hun saae paa mig med sine gode Øine: „Kjære Fru Heiberg, betænk Dem ikke paa at flytte herud, intet Sted i Verden er der saa deiligt som paa Kvæsthuset.“ Jeg kunde ikke lade være at smile over denne storartede Roes. „Ja, ja,“ sagde hun, „De smiler, men bo her først et halvt Aar, og De vil

30 sande mine Ord; jeg har nu boet her over 20 Aar og gjentager, at der er intet Sted saa velsignet som her.“ Disse Ord, fremsagte af denne venlige Stemme, vare mig ligesom et kjært Velkommen; jeg syntes, at Stedet alt havde noget Hjemligt for mig, og Beslutningen blev taget. Jeg nød nu Opholdet paa Landet med et lettere Sind, da denne vigtige Sag blev afgjort,

35 hvilket jeg især skyldte den venlige gamle Kone, som et Tilfælde havde ført paa min Vei hin Dag. Jeg beplantede nu i Tankerne den lille Plet Jord, gjorde Tegning paa Tegning for at benytte Alt paa det Bedste og levede mig saaledes ind i vor nye Bolig, længe før vi kom der. Heibergs Moder var tilfreds med de to Værelser, der skulde være hendes, og Heiberg glædede sig til den vide Udsigt, han ovenpaa fik til Hav og Himmel,

40

saa at han her ret kunde faa Brug for sine store Kikkerter og gjøre natlige Observationer af Stjernehimlens Gang. Saaledes vare alle tilfredse, hver med sit.

DEN SUHRSCHE FAMILIE.

Man vil erindre, at vi ved Badet i Ems 1839 gjorde Bekjendtskab med 5
Etatsraad Suhr og hans Kone. Ved vor Hjemkomst blev dette Bekjendtskab
ikke strax fortsat, kun gjennem Oberst Tscherning, der var en fortrolig Ven
af Suhr, hørte vi af og til Noget om dem. Tscherning ytrede ofte, at Suhr
efter dette Møde i Ems havde bevaret en overordentlig Interesse for os, at
han nu, som aldrig tidligere, ofte gik i Theatret og var udtømmelig i at 10
rose mig som Skuespillerinde. Tscherning maatte ofte fortælle ham om vore
private Forhold o. s. v. En enkelt Gang traf vi Suhr, men især Fru Suhr,
paa tredie Sted; ogsaa hun viste os da stor Venlighed.

Paa Suhrs Anmodning fulgte Tscherning ham en Dag til os for at forny
vort Emserbekjendtskab. Da dette var besørget, kom Suhr af og til og af- 15
lagde os Besøg, og kort efter kom han og Fru Suhr i en stadselig Visit i en
af deres elegante Vogne og indbøde os til Middag. Vi modtog Indbydelsen,
og fra nu af vare vi Omgangsvener. Ofte sagde En og Anden til mig: „Kan
De faa ham til at tale, denne tause, strenge Mand?“ Jeg forstod ikke ret
dette Spørgsmaal, thi saa ofte han aflagde os Besøg, var Samtalen med ham 20
altid faldet mig let. Han havde stærke politiske Interesser, kjendte mange
Mennesker og mange Forhold; Theatret besøgte han, som det lod, med stor
Glæde; her var altsaa Stof nok til Samtale, og det faldt mig aldrig ind,
at jeg ikke lige overfor ham som for enhver Anden skulde kunne gjøre
Brug af den aabne, frimodige Tone, som man har sagt mig, at jeg besad 25
i en noget usædvanlig Grad. Og hvad ham angik, talte han ofte med mig
om sine Interesser med stor Aabenhed og Hjertelighed, ja betroede mig ofte,
hvad han maaske ikke har betroet Nogen foruden mig. Han viste mig saa-
ledes, at han havde den fuldkomneste Tillid til min Taushed og Discretion.
Den ene Fortrolighed førte den anden med sig, saa at ogsaa jeg snart med- 30
delte ham, hvad der laa mig paa Hjerte, baade i mit offentlige og private
Liv. Heiberg og hans Moder viste han en stor Hengivenhed, og de fattede
begge et inderligt Venskab for denne trofaste Natur, hvis Omgang vi alle tre
fandt meget velgjørende og hyggelig. Ofte rørte han os ved ganske uforbe-
holdent paa den mest hjertelige Maade at takke os, fordi vi ikke stødte ham 35
bort. „De veed ikke,“ sagde han, „hvor stor Pris jeg sætter paa dette Hus's
Venskab for mig; det kan ikke interessere Dem at omgaas med mig, thi fra-

set, at jeg jo antager mig selv for nogenlunde god Forretningsmand, veed jeg godt, at jeg i alt Andet er en „Ignorant“, men saa meget er vist, at af alle de Bekjendtskaber, jeg i mit Liv har gjort, har intet glædet og interesseret mig som Deres. Ofte har jeg af Hjertet takket min Kone, fordi hun foran-

5 ledigede, at jeg hin Aften i Ems gjorde Deres Bekjendtskab, thi jeg tilstaar, at jeg i hine Aar var saa indesluttet i mig selv, at jeg søgte at unddrage mig fra al Omgang med andre Mennesker og kun levede i mine Forretninger.“

At vi bleve rørte over saadan Tale af ham, ofte fremsat med Taarer i Øinene, var da ganske naturligt, saa vel som og at disse Udtalelser bandt

10 os Alle mere og mere til ham. Suhr havde for nogle Aar siden kjøbt det deilige Sølyst paa Strandveien, især fordi hans Kone, efter at have gennemgaaet en betænkelig Sygdom, havde sat sit hele Hjerte til at eie dette Sted. Da Suhr kjøbte Stedet, der tidligere tilhørte den grevelige Schimmelmanske Familie, var det yderst forfaldent; men nu sparede han ingen Udgift for at

15 sætte det i complet Stand. Han antog en kunstforstandig Gartner, saa Have og Drivhuse var det Skjønneste, man i Omegnen af Kjøbenhavn havde. Hans Vogne og Heste vare ligeledes det Bedste, der var at faa; Alt dette gjorde en vis Opsigt. Suhr havde hidindtil levet uden al Pragt, ganske stille i den gamle Gaard paa Gammeltorv; ja, Rygtet mente endog at vide, at han var

20 gjerrig, og dette pludselige Omslag i hans Levemaade var derfor Gjenstand for Omtale. Os forundrede alt dette slet ikke, thi vi havde intet kjendt til ham i hans tidligere Liv. Han indbød os nu ofte ud til al den Herlighed paa Sølyst i større Selskaber, hvor det gik yderst elegant til. Af disse Besøg i store Selskaber fik vi intet Indblik i Familielivet i det Suhrske Hus; thi

25 hvad ser man, og hvad lærer man ved slige Sammenkomster, hvor Enhver affører sig Hverdagsfeilene ligesom Hverdagskjolen; hvor Mad og Drikke og den almindelige Conversation, ofte tarvelig nok, er hele Udbyttet; kun saa meget saae vi, at det var et Hus, hvor Tilsidesættelse af den gode Tone ikke taaltes, ja, at en vis Stivhed ofte hæmmede Munterheden og Livligheden

30 hos de Tilstedeværende. Det feilede aldrig, at Suhr, Dagen efter at vi havde besøgt Sølyst, kom hjem til os og paa den hjerteligste Maade takkede os for vor Nærværelse i hans Hus.

I Foraaret 1844 havde Suhr og Frue paa det Indstændigste anmodet os om at tilbringe en Maanedstid paa Sølyst i vor Sommerferie. Vi havde ikke

35 strax indvilget heri, thi slige Ophold i et fremmed Hus have altid noget Betænkeligt ved sig; man veed ikke altid, om Venskabet er af den Natur, at det taaler en saadan daglig Nærhed. Vi trak det derfor noget ud med vort Svar. En Dag, da Tscherning og jeg vare ene, sagde han til mig: „Heiberg og De foie dog vel Suhr i hans Ønske at komme ud til Sølyst?“ Jeg svarede

40 ham, at vi havde nogen Betænkelighed ved denne Plan. „De maa ikke afslaa

J. Th. Suhr.

Efter Maleri af V. Marstrand.
(Frederiksborg).

ham det," sagde Tscherning, „det er Synd; han har glædet sig saa inderligt dertil. Jeg har alt i længere Tid," vedblev han, „kjendt denne Suhrs Plan; han har ofte talt til mig herom og spurgt mig, om jeg troede, at Heiberg og De vilde kunne føle Dem tilfredse under et saadant Ophold; jeg har svaret ham, at saa vel Heiberg som Dem vilde det være overordentlig let at tilfredsstille i det daglige Livs Fordringer, hvorimod jeg ikke troede, at Fru Gyllembourg vilde kunne finde sig i at undvære sit eget Tyende og alle de Bekvemmeligheder, hun i Hjemmet er vant til.“ Heri havde Tscherning set klart, thi det var visselig bleven hende til stor Kval at skulle indordne sig i en forandret Levemaade i et fremmed Hus. Tscherning havde kjendt Heibergs Moder i en lang Række Aar og var hende af Hjertet hengiven; men han kjendte hendes smaa huslige Vaner for godt til at tro, at disse kunde ombyttes for andre. Det blev da omsider besluttet, at Heiberg og jeg skulde i denne Sommer tilbringe en Maaned paa Sølyst; hans Moder forblev i Bakkehuset med vore Folk, men vilde hver Søndag komme ud til os. Først i August kunde vi løsrive os fra Forskjelligt, der paahvilede os, og tage til Sølyst. Da Dagen kom til vor Udflugt, holdt en af Suhrs elegante smaa Vogne for Døren, og en større var sendt for at medtage vort Tøi. Det hjalp ikke, at vi sagde, at vi jo godt selv kunde besørge os ud til Sølyst uden at gjøre hans Folk Uleilighed; det var ham en altfor stor Glæde at sætte Alt, hvad han eiede af Comfort, til vor Tjeneste, og udtømmelige havde hans Spørgsmaal til mig i lang Tid været om, hvorledes jeg troede, at Heiberg helst ønskede det indrettet hos ham, for at han kunde føle sig tilfreds og hjemme. Jeg smilte ofte over alle hans Skrupler med Hensyn til Heiberg, da jeg ikke har kjendt Nogen, som det var lettere at tilfredsstille i det daglige Livs Bekvemmeligheder. Det var netop en af hans elskværdige Egenskaber, hans store Talent til at orientere og indrette sig, hvorledes end det Ydre omkring ham stillede sig. Hans fortræffelige Humeur, hans comiske Sans hjalp ham ud over alle slige Smaating. Vi holdt altsaa udenfor Sølyst en Formiddag i Begyndelsen af August Maaned. Vi bleve modtagne af Husets Frue; Suhr ventedes først til Middag, den sædvanlige Tid, hvorpaa han dagligt indfandt sig paa Landet for atter tidligt den næste Morgen at begive sig ind til sit Comptoir. I en Sidefløi af Hovedbygningen bleve vi indførte i en meget stor Havestue, der i Schimmelmans Tid havde været Bibliotheksal — nu vare alle Bøger forsvundne —; Væggene vare decorerede med Landskaber af en i sin Tid berømt fransk Maler. Dette smukke Værelse med Udsigt til den skjønne Have, til begge Sider Vinduer (mod Nord og Syd) og Havedøren mod Vest, gjorde et meget behageligt og hyggeligt Indtryk. Det var ganske nyt meubleret med Fløiels Stole og Sofaer. Et Skrivebord var anbragt til Heibergs Brug, og forresten hvad den opmærksomme Vært havde

troet, at vi satte Pris paa til vor Bekvemmelighed. Ved Siden af dette store Værelse var vort Sovekammer, udstyret med en Elegance, der langt oversteg, hvad vi i Hjemmet vare vante til. Efter at have rettet lidt paa mit Toilette, begav jeg mig ind i Husets Havestue, der tillige var det Værelse, hvor Alle

5 samledes, et Værelse med en henrivende Udsigt over de skønneste Græs-plainer ud mod Sundet, hvor Hveens gule Banker viste sig imellem Trægrup-perne; udenfor den store Havedør var en yndig Veranda; paa hver Side af denne Dør var et stort Vindue, hvorfra man saae andre Punkter af Sundet. Husets Personale bestod, foruden af Hr. og Fru Suhr, af en Slægtning til

10 Fru Suhr, en Frøken Charlotte Falch, en ældre, høist elskværdig Pige, hvis Sygelighed og Lidelser, imod hvad der pleier at være Tilfældet, bidrog til end mere at forhøie det rørende Indtryk, som den stille, beskedne, milde Skikkelse gjorde paa Alle ved den barnlige Taalmodighed, hvormed hun led. Med Trækkene smerteligt fortrukne var hun altid beredt til et Smil og

15 høist modtagelig for enhver Opmuntring. Endvidere var der for Tiden en Broderdatter, Pauline Suhr, i Besøg; selv havde Suhrs ingen Børn. Ved Vin-duet til høire for Havedøren havde Fru Suhr altid sin Plads; ved Vinduet til venstre Frøken Falch sin. Da denne Havestue var meget stor, sade disse To langt fra hinanden, saa langt, at man vanskeligt kunde høre ved det ene

20 Vindue, hvad der taltes om ved det andet. Heraf fulgte, at Stuen bestandigt indeholdt to talende Grupper, der vare for langt fra hinanden til, at Con-versationen kunde blive almindelig, især da Fru Suhr led af en temmelig stærk Døvhed, og for nær til, at den modsatte Gruppe i Stuen ganske kunde igno- reres; et overordentlig trættende og for Hyggeligheden og Sammenholdet i

25 det daglige Samliv yderst uheldigt Arrangement; thi enten sad Fruen for-ladt til høire, og Alt var trukket til venstre, eller ogsaa sad Frøkenen forladt til venstre, og Alt var trukket til høire. Der var altsaa en evig Marcheren over Gulvet for at ty til den, der for Øieblikket var den Ensomme; herved blev enhver Conversation hurtigt afbrudt, og der skulde ideligt knyttes en

30 ny. Ved min Indtræden i Stuen gik jeg naturligvis til høire for at sætte mig hos Husets Frue; Fru Suhr var en høi, blond Dame, der i sin Ungdom havde været anset for en Skjønhed, og hun var endnu en smuk ældre Dame med et elegant Udseende, med et koldt, formelt Væsen, et strengt, gennemtræn-gende Blik. Denne hendes stive Holdning ved min Indtrædelse i Familien

35 forbløffede mig noget, og Conversationen slæbte sig trægt og døsig hen. Jeg sagde imidlertid til mig selv: Hun maa vist i Dag have haft nogen Ubeha-gelighed, og haabede, at dette var noget Forbigaaende. Heiberg havde endnu ikke indfundet sig, thi han ordnede sine Bøger og Papirer i vor egen Dag-ligstue. Efter at jeg et Par Gange var marcheret frem og tilbage mellem de

40 to Vinduers Beboere, langt mere tiltrukket af det smilende Væsen til venstre,

end af den tause, strenge Frue til høire, ønskede jeg inderligt, at Klokken var 4, haabende paa, at Suhrs Ankomst skulde bringe mere Varme i Temperaturen, i alt Fald en Forandring. Pludselig hørtes et stærkt Piskeknald ved Indkjørselen, og Pauline sagde: „Det er Onkel!“ Uvilkaarligt reiste jeg mig op i den Tro, at Husets Herre pleiede at modtages ved sin Ankomst, men blev meget forlegen ved at se, da jeg alt var henne ved Døren, alle tre Damer ubevægeligt blive siddende ved deres Arbejder; noget flau listede jeg mig atter hen til min Stol, idet jeg ikke fandt det passende, at jeg indførte en Skik, som ikke lod til at høre hjemme her. Stakkels Fru Suhr! Stakkels Suhr! De kjendte ikke den Glæde, Heibergs Moder og jeg saa ofte havde følt, naar Heiberg vendte tilbage til os paa Landet efter et Besøg i Byen. Suhr traadte endelig ind. Et koldt, neppe hørligt „Goddag“ var hele Hilsenen fra hans Side; stivt, formelt ønskede han nu mig og Heiberg, der ved Piskeknaldet havde indfundet sig, velkommen i hans Hus. Jeg kjendte ham neppe igjen; mit Hjerte blev ligesom til Is i mit Bryst, og jeg tænkte: Ak, hvem der sad hjemme i Bakkehuset ved sit eget Bord! Den zirlige Tjener meldte, at der var anrettet. Suhr bød mig Armen, Heiberg Fruen, og vi gik stadseligt ind til det elegant dækkede Bord. Jeg maatte næsten smile over, hvor tydeligt det var, at Heiberg ikke følte det Mindste til de Fornemmelser, der berøvede mig al Appetit. Livlig, munter, underholdende som sædvanligt fik han ved sit frie Væsen Samtalen i Gang; hans klare, prægtige, tydelige Stemme gjorde, at Fruen kunde følge Samtalen, og det var tydeligt, at dette satte hende i godt Lune, hvilket jo ikke er besynderligt for en stakkels Døv, der ellers saa let har den Lidelse at se Andre le ad Noget, som ikke har kunnet naa hans Øren, en Lidelse, som vi Hørende vel neppe kunne forestille os. Det varede virkelig ikke længe, før Suhr nogenlunde var den Gamle, Fru Suhr ret munter, Frøken Falch i en hjertelig Latter, og Pauline undseligt kæmpende med sin; kun jeg formaaede ikke ret at komme mig efter det første Indtryk i dette Hus. Efter Caffen trak Suhr sig tilbage i sin Stue for at ryge Tobak, Heiberg og jeg ind i vor egen Stue. Da jeg her havde sat mig ned, atter aandende frit, udbrød jeg: „Kjære Heiberg, lad os forkorte dette Besøg saa meget som muligt; jeg har en Følelse af, at vi ikke ere rigtig velkomne her.“ Han saae forundret paa mig. „Men Gud bevar os,“ udbrød han, „hvor falder nu det dig ind? Jeg veed da, at de begge have opbudt Alt for at faa os herud, og det kunde de jo have ladet være, om de ikke havde ønsket det; der var da Ingen, som tvang dem.“ — „Ja,“ svarede jeg, „jeg forstaar det heller ikke, men jeg pines af denne Følelse; Ingen af dem ere jo, som vi ere vante til at se dem, ikke engang Suhr; jeg kjendte ham ikke igjen, saa kold og formel har jeg aldrig set ham.“ Som vi nu sade og talte herom, kom Suhr ind ad vor Havedør, idet han sagde: „Fru Heiberg, vil De

tillade, at jeg et Øieblik sætter mig ind her hos Dem, uagtet jeg har en Pibe; men her i Havedøren tror jeg ikke, at De vil kunne mærke Noget til Tobaksrøgen, og jeg skal ryge meget beskedent.“ Jeg bad ham venligt at komme ind, da Røgen aldeles ikke plagede mig, især i et saa stort Værelse og for

5 aabne Døre. Han traadte nu ind, kyskede min Haand til Tak, og nu var han fuldstændigt den Gamle i Et og Alt. Han rakte Heiberg sin Haand paa den mest hjertelige Maade, idet han sagde: „Tak, Heiberg, fordi De har opfyldt vort Ønske og er kommet ud til os; De veed ikke, hvor meget jeg skjønner derpaa. Herre Gud! jeg har dette smukke Sted; jeg ønskede gjerne, at ogsaa

10 Andre skulde glæde sig over dets Skjønhed; jeg vilde saa gjerne se Folk hos os, men hvem vilde det mere at komme til os? Har jeg derimod Dem og Deres Kone her, veed jeg vist, at Alle gjerne ville komme, thi da er her Noget at komme for; uden Dem gaar det ikke, og det finder jeg meget naturligt. Lad mig nu først spørge Dem, om der Intet er, De savner her til

15 Deres Bekvemmelighed, og dernæst vilde jeg tale med Dem om et Selskab, som jeg gjerne vilde have her paa Søndag. Sig mig nu oprigtigt, om der er nogen af de Gjæster, som jeg har isinde at indbyde, der er Dem imod, thi i saa Fald stryge vi dem.“ Man kan vel tænke Alt, hvad vi svarede paa en saa venlig og beskeden Tiltale. „Kjære Etatsraad Suhr,“ sagde Heiberg smilende, „Ingen, som De indbyder i Deres Hus, kunne vi have noget imod; tal dog ikke saaledes!“ Suhr vedblev: „Jeg vilde saa gjerne samle nogle af Deres Venner her, for at De ikke skal kjede Dem med os.“ Og virkelig gik der kun faa Aar, før Suhr med udsøgt Artighed lidt efter lidt samlede de fleste af vore Omgangsvener indenfor Sølysts Vægge. Ved Thebordet om

25 Aftenen havde Fruen atter sin kolde, formelle Tone. Suhr var temmelig taus, og det Hele trykkede mig paany. Man skiltes ad tidligt om Aftenen, og hver gik til sit. Hvor aandede jeg ikke let, da Heiberg og jeg som sædvanligt sade ene og talte sammen til langt ud paa Natten. Hvor fattig kan Rigdom dog ikke være! Vi havde strax fra Begyndelsen af ytret, at vi ønskede at drikke

30 vor Morgencaffe for os selv; thi at conversere paa Stads, strax man staar ud af Sengen, synes mig noget af det Forfærdeligste, jeg kjender. Tjeneren bragte os derfor om Morgenens, naar vi ringede, en elegant Anretning. Heiberg spurgte denne tause Person, der saae ud, som om Husets Kulde ogsaa var naaet til ham, om Etatsraad Suhr alt var kjørt til Byen. „Ja,“ svarede

35 han, „Kl. 9 kjørte han.“ — „Han kommer vel til Middag atter herud?“ — „Det tror jeg vist,“ svarede han, idet han spurgte, om der var Noget, vi befalede. Paa vort Nei forlod han Stuen med et Buk. Op ad Formiddagen, da Heiberg var gaaet en Tur ind i Dyrehaven, bankede det paa Døren, og Fru Suhr traadte da ind til mig, bærende paa en meget skjøn Plante. „Maa

40 denne,“ sagde hun meget venligt, „staa her og blomstre for Dem?“ Jeg tak-

kede, og nu satte hun sig ned hos mig, talte venligt og livligt. Dette Besøg hjalp paa min Stemning, og jeg begyndte at slaa mig til Ro i mit Sind, saa at hendes og min Samtale lidt efter lidt blev ligefrem og livlig. Ogsaa hun spurgte mig nu, om vi Intet savnede, kort, hun var et ganske andet Menneske end Gaarsdagen. Herre Gud! hvor ofte har jeg dog set dette sørgelige Syn, 5 at Mand og Kone ere aldeles forskjellige, naar man har dem hver for sig, og naar de ere sammen. Nu gjorde jeg denne Erfaring paany med Hensyn til dette Ægtepar, thi hvorledes skulde jeg forklare deres forskellige Stemning anderledes?

Om Morgenen, den første Søndag vi tilbragte under dette vort landlige 10 Ophold paa Sølyst, vandrede jeg ene om i den skønne Have, hvor de deiligste Blomster bugnede i Blomsterbedene, mange endog laa langs med Jorden, nedtyngede af deres egen Fylde. De skønneste Remontantroser prangede i alle Farver, men de nyligt udsprungne vanziredes noget ved, at de afblomstrede ikke vare afskaarne, et Syn, der altid var mig imod; det har, 15 synes mig, noget Trist bestandigt ved Siden af det friske Liv at skulle mindes om Forgjængeligheden af alt Skjønt, og jeg syntes, at den deilige friske Rose ligesom saae melancholsk ned paa dette hæslige Støv, som om den tænkte: „Dette er altsaa om kort Tid ogsaa min Skjæbne; saaledes skal min Skjønhed forvandles, min Duft, som man nu indaander med Henryk- 20 kelse, vil da plage den Sans, som den nu forfrisker.“ Som jeg nu stod her imellem Roserne i mine egne Blomsterbetragtninger, kom Suhr til — om Søndagen tog han ikke ind paa Comptoiret —: „Det var Ret,“ sagde han venligt, „at De ser til vore Roser, thi de staa for det meste temmelig forladte.“ — „Ja,“ sagde jeg, „de trænge til en Sax, der kunde borttage de 25 visne; havde jeg en hos mig i dette Øieblik, da dyede jeg mig ikke, men skar væk for Fode. Fornøier det Dem ikke selv,“ vedblev jeg, „at gjøre lidt Nytte i Haven?“ — „Ak nei,“ svarede han, „jeg er ikke saa lykkelig at have denne Passion; jeg misunder ofte en Ven herude, naar jeg ser hans Glæde ved at beskæftige sig med sin Have og sine Blomster.“ — „Nu vel,“ 30 sagde jeg, „denne Lykke har De nu Leilighed til at nyde, naar De selv vil. Begynd nu med at afskjære nogle af disse visne Roser.“ — „Det kan jeg ikke, thi jeg har ingen Kniv.“ — „Hvad,“ udbrød jeg, „ikke engang en Kniv i Lommen, naar man dagligt gaar i en saadan Have, det er jo skammeligt. De maa nu love mig, at De vil købe Dem en Kniv og altid bære den hos 35 Dem, saa skal De se, at Lysten kommer.“ — „Nu haaber jeg,“ vedblev han, „at De, Fru Heiberg, der interesserer Dem saa meget for Blomster, benytter, hvad De finder her i Haven; klip nu nogle af de mange smukke Roser af og tag dem op med. Jeg har ogsaa tænkt paa, at De kunde have Lyst til at gaa ind i Drivhusene eller Blomsterhuset, naar De gaar ene her 40

omkring; maa jeg derfor her levere Dem en Hovednøgle, der lukker Alt op.“
 Jeg takkede ham og tog imod Nøglen. „Og nu,“ sagde han, „maa De gratulere mig, thi jeg har nu faaet et Ønske opfyldt, som jeg længe har næret. Jeg har nemlig faaet et stort Pakhus, det saakaldte blaa Pakhus ved Told-
 5 boden, hvortil jeg i høi Grad trængte til mine Kuloplag.“ Jeg kunde ikke bare mig for at le, thi af Alt, hvad man kalder Ønskers Opfyldelse, var et Pakhus til Kul det, hvorpaa jeg mindst tænkte. „Uh!“ udbrød jeg, „ikke andet end et Pakhus? Og hvad har De maattet give for det?“ — „80,000 Rdl.“ svarede han. „80,000 Rdl.! Og det for et Pakhus! Ak, hvor meget
 10 andet Skjønt kunde ikke kjøbes for denne Sum! Imidlertid,“ vedblev jeg leende, „det er et Ønske, De har faaet opfyldt; altsaa, jeg har den Ære at gratulere.“ Han tog ikke min Spøg ilde op og forlod mig kort efter. Jeg vandrede endnu længe om i Haven; om Middagen skulde der jo komme stort Selskab, og jeg fik Lyst til at samle mig en lille Brystbouquet, der
 15 skulde forhøie min Pynt. Af et Instinkt syntes jeg dog, at jeg ikke paa egen Haand vilde plukke Blomster i denne Have, der jo ikke tilhørte mig. I den store Have var ogsaa en Plads besaaet med Havre; jeg besluttede da at samle mig en Bouquet Markblomster. Imellem Havren fandtes de skjønne blaa Kornblomster, Klinte og under Træerne i Græsset Bellis, foruden de
 20 mange andre beskedne Smaaplanser og Græsstraa. Min Bouquet var samlet og særdeles skøn, da Fru Suhr traadte hen til mig og med et Blik, saa underlig skarpt, maalte den. Atter af et Instinkt, thi det var igrunnen slet ikke faldet mig ind, at Nogen her egentlig vilde tage mig det ilde op, om jeg havde angrebet Havens Blomsterrigdom, strakte jeg Bouquetten hen imod
 25 hende til Betragtning, idet jeg sagde: „Ikke sandt, den er smuk? De ser, det er alle uskyldige Markblomster; jeg har ikke fordristet mig til at røre ved Havens egentlige Flora.“ Med en stærk Betoning svarede hun: „Nej, det tror jeg heller ikke om Dem, at De vilde.“ Jeg blev ganske forundret over hendes gode Tro til mig. Siden erfarede jeg, at det af Fruen i Huset ikke
 30 taaltes, at Nogen, ikke engang Husets øvrige kvindelige Personale, Frøken Falch eller de unge Broderbørn, afskar nogen Blomst, plukkede noget Bær eller besøgte Driverierne. Min Hovednøgle hængte jeg efter denne Opdagelse hen i en Krog for ikke at benytte den, og aldrig har jeg i de 14 til 15 Aar, hvor vi hver Sommer besøgte Sølyst, rørt en Blomst eller spist et Bær, som
 35 ikke blev mig rakt af Fruen eller Herren i Huset. Hvori bestaar den Følelse, vi have ved at komme i et Hus, hvorom vi sige: der er saa hyggeligt, der er saa stor Gjæstfrihed. Bestaar den ikke i, at vi have den betryggende Fornemmelse, at Alt ligesom staar til Gjæsternes Raadighed, Alt hvad der kan gjøre Opholdet behageligt, at Værten og Værtinden ere glade Givere, glade
 40 Uddelere af hvad der tilhører dem. Mærker man noget Kniberi, nogen æng-

stelig Passen paa, hvor meget man tager af hvad der bydes, da Godnat al Frihed, al Hyggelighed, al Glæde! Og møder nu dette os i et rigt, et overdaadigt Hus, da indignerens man let paa sig selv over, at man et Øieblik endnu dvæler paa et saadant Sted. Saaledes uophørligt opmuntret af Værten i Huset til at tage og nyde, og ideligt standset af Værtinden i enhver lille Frihed, var Op- 5 holdet i dette rige, fattige Hus — jeg følte mig uhyggelig der. Hvorfra udsporang da denne Modstand fra Fruens Side? Var hun skinsyg paa mig og undte mig derfor ikke Noget? Nei, thi hvad hun negtede mig, negtede hun sine gamle Venner og Veninder, sine Slægtninge i samme Maal. Var hun paaholdende? Vist ikke fri herfor; men jeg tror dog ikke, at dette hovedsagelig var 10 Grunden; Hovedgrunden var en umættelig Herskesyge og feberagtig Holden paa, hvad der var hendes Eiendom. Hendes var Huset og Haven, Blomster, Buske, Træer og Frugter, og da det var hendes, maatte ingen Anden have den Ret at bruge noget deraf uden hendes Tilladelse, uden at det blev rakt denne Anden af hendes Haand. Dette er en Lidenskab som enhver anden, 15 men en Lidenskab, der dræber al Frihed, al Tilfredshed hos alle dem, der maa taale den, som ikke skjænker nogen Nydelse for den, der sætter sin Villie igjennem, thi Frygten for, at Nogen kunde overtræde denne Lov, forfølger den Paagjældende med en saadan Uro, med en saadan Mistænksomhed, at Eiendomsretten bliver til en sand Kval i Stedet for til et Gode. Det er en 20 Sjælesygdom som saa mangen en anden.

Det var som sagt Søndag, og vi ventede Heibergs Moder til Middag samt mange andre Gjæster. Suhr havde indrettet sig saaledes, at han kunde afhente alle sine Gjæster i Byen med sine egne smaa elegante Equipager. „Man skal ikke,“ sagde han engang, „have det Besvær at leie Vogn ovenikjøbet, naar 25 man gjør mig den Glæde at besøge mit Hus.“ Nogle af Vognene vare kun indrettede til to, andre til fire Personer, og Suhr havde da en stor Takt med Hensyn til, hvem han satte sammen i de forskjellige Vogne. Heibergs Moder kom denne første Søndag, glad over atter at se os og oplivet som et Barn over den smukke Kjøretur i behageligt Selskab, som bestod af Tscherning og endnu 30 en af vore Omgangsvener. Da jeg ledsagede hende til vort Sovekammer for at hjælpe hende lidt, sagde hun: „Naa, I ere vel henrykte over at være i dette Paradis?“ Jeg meddelte hende nu, at jeg for min Del følte mig meget trykket i dette Paradis, og jeg fortalte hende, hvori Trykket bestod. „Ak, den gode Suhr,“ udbød hun, „lad ham intet mærke af din Misfornøielse. 35 Han har flere Gange besøgt mig i min Ensomhed og været udtømmelig i Roes over din og Ludvigs Elskværdighed, idet han da altid tilføjede: „Blot de ikke kjede sig ude hos os!“ Jeg beroligede ham af et oprigtigt Hjerte, idet jeg antog, at I virkelig vare glade herude; tag dig ikke disse Smaating saa nær; husk paa, hvor meget du glæder Suhr med Eders Ophold.“ „Ja,“ sva- 40

rede jeg, „det Samme siger Heiberg, men jeg har alligevel en Følelse af, at hvad der er sket, ikke burde være sket, og jeg glæder mig til, at dette her snart faar en Ende. Ogsaa Suhr er en Anden her i Hjemmet, end naar han gemytligt har siddet i vor Dagligstue. Kun naar han kommer ene ind til os herude eller møder os i Haven, er han den Gamle; saa snart han er med sin Familie, er han stiv, ordknap og tør; Ungdommen her vover neppe at tale til ham, og i det Hele taget taler Ingen her med ham. Havde jeg fra først af lært ham at kjende her, havde jeg aldrig faaet den ligefremme Tone imod ham, som jeg nu har, og som jeg ikke længere kan eller vil aflægge. Jeg bemærker ofte, at man studser her over min Frimodighed i at sige ham imod, og i det Hele over min ligefremme Tone. En Gang havde Frøken Falch og Pauline, der begge med stor Venlighed sluttede sig til mig, Lyst til at kjøre en Tur. De betroede mig denne Lyst. Jeg sagde: „Ja, bed Deres Onkel om en af Vognene.“ „Nei, det tør vi ikke,“ lød Svaret. Jeg bebreidede dem nu deres Tilbageholdenhed mod den gode Suhr og deres Mangel paa Frimodighed imod ham. „De tør,“ hed det, „vi ikke.“ „Er han da ikke god imod Dem,“ spurgte jeg. Og nu blev den rare Charlotte Falch saa varm i at berømme hans Godhed, at jeg ret kom til at holde af hende derfor; „men,“ lagde hun til, „Onkel taler saa lidt og er saa alvorlig, at vi ere blevne afvænte med at turde nærme os ham, og Tante vilde heller ikke kunne lide det.“ Ja, tænkte jeg, da liegt der Hund begravet. I Spøg sagde jeg nu til Pauline: „Deres Onkel er nu inde i sit Værelse; gaa nu ind til ham, tag ham om Halsen, kys ham og sig: Kjære Onkel! Charlotte og jeg har saa stor Lyst til at kjøre lidt ud i Dag, maa vi faa en af Vognene?“ „Gud!“ udbrød hun, idet hun slog Hænderne sammen, „det turde jeg ikke; han vilde tro, jeg var bleven gal.“ Jeg rystede paa Hovedet over deres Frygtsomhed og over ham, der uforsigtigt havde lukket sig for sine Nærmeste og indgivet dem denne Frygt. Da kom Suhr tilfældigvis gennem Stuen; jeg sagde simpelt og jevnt: „Etatsraad Suhr, de unge Damer have Lyst til at kjøre en Tur i det smukke Vejr.“ „Ja, meget gjerne,“ var det korte Svar, „jeg skal give Kusken Ordre til at gjøre sig færdig,“ og hermed forlod han atter Stuen. „Ser De,“ sagde jeg, „det gik meget simpelt.“ De bade mig nu om at være med paa Kjøreturen; jeg samtykkede, men jeg mærkede nok, at det nu kneb haardt med at meddele Fruen denne mærkelige Begivenhed. Og saaledes gaar det her med Alt. Herren i Huset maa tilstede Alt, for at det kan ske; Fruen forbyder Intet, hvad Herren har befalet; men alt gaar alligevel efter Fruens Hoved; thi mere end een Gang udsætter man sig ikke for det Tryk af Misstemning, som altid opstaar ved Fruens tause, men trykkende Modstand.“ „Ak!“ udbrød Heibergs Moder, „Slægtskab og Djævelskab! Her har vi dig igjen!“

40 Vi gik altsaa ind til det første Søndagsselskab, det alt var temmelig tal-

rigt forsamlet. De elegante Dametoiletter, Herrerne med deres Baand og Ordener toge sig godt ud i de af Blomster duftende smukke Værelser. Fru Suhr havde en vis Anstand i sit Væsen og tog sig godt ud i sin Pynt; den gjæstfri Vært var Opmærksomheden selv mod sine Gjæster. Tonen i dette Hus var altid noget stiv, men paa Grund heraf ogsaa betrygget mod al Kaad- 5
 hed eller Tilslidesættelse af, hvad god Selskabstone fordrer. Denne sidste Egenskab var, tror jeg, i grunden det, der bandt Heiberg til Huset, saa at han fandt Behag i at være der. Jeg krævede det Samme for at føle mig vel i et Hus, men — lidt til, eller rettere sagt, det Vigtigste til — Husgudernes Nærværelse. Man gik nu ind til det rigt besatte Bord, og her straaled 10
 ligesom Værtens Øine ved Tanken om at kunne gjøre sine Gjæster tilgode med Alt, hvad det rige Hus var istand til at opbyde. Den gode Vin hjalp til snart at sætte Selskabet i en munter Stemning, saa at Conversationen for det Meste var livlig. Suhr reiste sig nu og udbragte i nogle faa, hjertelige Ord Heibergs og min Skaal, idet han takkede os for vor Nærværelse paa Sølyst 15
 og, til vor Forlegenhed, ytrede sin Taknemmelighed over, at vi havde opfyldt et længe næret Ønske af hans Kone og ham. Den virkelig rørende Pris, Suhr satte paa mit Bekjendtskab, gjorde, at han syntes, at alle Andre maatte gjøre det Samme; var der derfor i Selskabet en Mand, som han ønskede at ud-
 mærke og undte særlig godt, da magede han det saaledes, at denne Mand 20
 fik mig til Bords — hvis jeg ikke gjorde en Streg i hans Regning.

Iblandt Suhrs Venner var ogsaa Halls; Fru Hall var noget i Slægt med Fru Suhr. Hall var endnu ikke steget op til sine høie Embeder, han var dengang Professor ved Universitetet; der var altsaa for det Meste Adskillige, 25
 der i Rang stode over ham. Hall og jeg havde ofte talt om det Fortvivlede i, at man paa Grund af denne Rangforret blev slet placeret ved et Bord, og Glæden ved et Gilde afhænger dog især af, hvem der er Ens Bordnabo. Jeg sagde nu en Gang til Hall i en munter Stemning: „Herefter venter jeg ikke paa, hvem der vil forbarme sig over mig og tage mig til Bords; naar De er tilstede, da maa De tage mig.“ „Det tør jeg ikke,“ svarede han; „vel,“ 30
 svarede jeg, „saa tager jeg Dem,“ og jeg holdt dette Løfte. Halls Forlegenhed, naar jeg saaledes skred over Gulvet og uden videre tog hans Arm, morede mig saa meget, at dette bidrog til, at vi strax vare muntrere stemte end alle de Andre. Maaske Adskillige, der have kjendt Hall, ikke tilror ham Forlegenhed, men bortset fra, at Hall mere end een Gang har fortalt 35
 mig, hvad han i sin Ungdom har lidt for at bekæmpe denne Egenskab, om hvilken det er vanskeligt at sige, om den er en Dyd eller en Feil, da er det ganske vist, at Hall i høi Grad plagedes af Forlegenhed, ja, at han i grunden aldrig, saa længe jeg har kjendt ham, ikke engang da han efter Kongen var den fornemste Mand i Landet, kunde faa Bugt med den. Forlegenhed kan 40

udspringe af mange Grunde, af Dyder og af Feil, af Ydmyghed og af Forfængelighed. Hos Hall tror jeg virkelig, at den udsprang mere af det Første end af det Sidste; maaske man kommer Sandheden nærmest, naar man siger, at den havde sit Udspring af en Blanding af begge Dele, thi det er det Almindeligste, uagtet de Fleste gjerne skarpt ville skille det Ene fra det Andet.

Ved Bordet havde jeg et af mine Uheld med Fru Suhr. Paa Grund af hendes slette Hørelse sad hun, Stakkel, ofte meget tilovers ved et stort Bord, hvor Ordene lyde fra saa forskjellige Tunger, snart sagtere, snart høiere. Ikke Alle havde en Stemme som Heibergs, tydelig og klar, hvor sagte han end talte. Det er en naturlig Følelse, naar man ser En saaledes sidde forladt, ensom midt i en talende Kreds, at man da gjerne vil hjælpe lidt herpaa ved at henvende et Ord directe til den, der sidder som man siger tilovers. Jeg ønskede altsaa at sige nogle Ord til hende, og helst nogle, som kunde være hende behagelige. Den Meddelelse, som Suhr havde gjort mig om Morgenen i Haven om den endelige Opfyldelse af hans Ønske om at eie det blaa Pakhus, faldt mig da ind. Jeg sagde nu til hende: „Maa jeg gratulere til den forøgede Eiendom?“ „Hvilken?“ svarede hun. „Det blaa Pakhus,“ vedblev jeg. „Jeg ved ikke af noget blaat Pakhus,“ svarede hun. Jeg holdt ganske forbløffet inde, idet jeg tilføiede: „Undskyld! Maaske har jeg misforstaaet en Samtale, jeg før hørte.“ Conversationen var afbrudt. Jeg havde, Gud være lovet, ingen Forestilling om, at et Ægtepars Interesser i den Grad kunde være adskilte, at en Mand til en Fremmed meddelte et vigtigt Anliggende, ham angaaende, og fortaug det for sin Kone. Jeg var høist forundret herover, men vogtede mig herefter vel for at tale til Nogen i Huset om, hvad Suhr meddelte mig; først lidt efter lidt indsaae jeg, at han mod mig viste en Fortrolighed, som ingen Anden delte. Dette Ægtepar var og blev mig en Gaade. Saa ofte Samtalen, naar Suhr og jeg vare ene, faldt paa hans Kone, da ytrede han sig med en høi Grad af Agtelse og Hengivenhed for hende. Med et stort Velbehag kunde han dvæle ved, hvor smuk hun havde været, da de bleve gifte. Naar jeg da sagde: „Hun er jo smuk endnu,“ svarede han: „Ja, af en ældre Kone at være er hun jo ret smuk, men De skulde have set hende den Gang!“ Aldrig forsømte han ved slige Samtaler Leiligheden til at tilføie Et eller Andet til hendes Roes; aldrig har jeg i de mange Aar, hvor vi have kjendt dette Ægtepar, en eneste Gang hørt ham forglemme sig ligeoverfor hende, uagtet hun saa ofte udfordrede ham i den Retning. Men hvad er et Samliv, hvad betyder en Holden-af uden Fortrolighed? Intet Baand er saa stærkt som dette. Kjærligheden kan blegne, Venskabet kjølne, Familiebaandet slappes, men staar jeg mig først saaledes med et Menneske, at han er min Fortrolige, at mine Glæder, mine Smerter, mine Ængstelser, mine Tvivl, mine Forhaabninger, Alt trænger til at gjemmes for at aabenbares for denne

Fortrolige, saa at hans Sag er min og min Sag er hans, da er ingen Adskillelse mere mulig. Og dog gjemmer det menneskelige Bryst Et og Andet i sit Indre, som ikke kan aabenbares, selv for en saadan Fortrolig; Et og Andet, hvorom kun tales i den tause Nat med Ham, der veed og kjender Alt; Et og Andet, som det vilde være ublufærdigt at give hørøstede Ord; Et og Andet, som ikke kan udtales, fordi det trænger til Forudsætninger, som kun En har Nøglen til; Et og Andet, som vi tage med os i Graven i Haab om, at vi hist kunne finde Ord derfor, som ikke mistydes, eller endnu bedre, at Ordet ikke der behøves, fordi Alt ligger i de Ord: Du er kjendt.

Naar jeg om Morgenen efter et saadant Søndagsgilde hos Suhrs vandrede mine ensomme Veie i den ubefærdede Del af vor skjønne Dyrehave, da faldt jeg i mange Tanker og Betragtninger, idet jeg følte en dyb Medlidenhed med dette Ægtepar. Det korte, det skjønne Jordeliv brugt, henslidt ved Siden af hinanden i Misforstaaelse, i Modstand, i en stadig Kamp for at sætte sin Villie igjennem, selv med Tabet af det Uundværligste, Fred. Hvor ønskede jeg ikke her at kunne være til nogen Nytte, til nogen Hjælp i at bringe Forsoning tilveie! Paa en mig selv ubevidst Maade havde jeg formaaet at bryde den haarde Skal, der i mange Aar havde lagt sig om Suhrs Væsen. Fra alle Kanter, fra hans nærmeste Omgivelser hørte jeg ideligt: „Onkel er bleven et andet Menneske, siden han lærte Dem at kjende.“ — En yndig Broderdatter af ham, Dorothea Suhr, som jeg senere lærte at kjende under hendes jevnlige Besøg paa Sølyst, sagde ofte med en henrivende Varme: „Vi kunne aldrig være Dem taknemmelig nok for, hvad De har gjort mod Onkel!“ Denne søde Pige, ung af Aar, men gammel af Kløgt, der skjænkede mig sin Fortrolighed og Hengivenhed, lærte mig lidt efter lidt at se i dette Forhold, hvad der ofte havde været mig uforklarligt. Hun følte en sand og inderlig Godhed og Taknemmelighed mod sin Onkel for Alt, hvad han havde gjort for hendes Forældre og for hendes Søkende. Hun undskyldte Tanten med, at hun var bleven saa mistænksom, saa herskesyg efter sin sidste svære Sygdom, at de to Mennesker ikke passede for hinanden, uagtet de paa Bunden af deres Sjæl havde en inderlig Hengivenhed og Agtelse for hinanden. „Ak,“ sagde hun engang, „kunde De virke paa Tante som paa Onkel! Hun er ikke saa haard, som hun ofte synes. De skulde se hendes Angest, naar Onkel om Middagen udebliver over den bestemte Tid! Hun siger Intet, hun beklager sig ikke, men hun har ingen Ro paa sig, hun gaar fra Vindue til Vindue, stirrer ud imod den Kant, hvorfra han skal komme; hendes Aandedræt bliver kortere og kortere, og jeg har da den utroligste Medlidenhed med hende. Men neppe hører hun Vognen kjøre for Døren, før hun sætter sig taus hen og saa modtager Onkel paa den ligegyldigste Maade af Verden med et tørt, knapt hørligt Goddag! Hvor ofte har jeg da ikke ønsket, at

Onkel havde set hendes Angest for ham!“ Naar jeg da sagde til Dorothea: „Hvorfor fortalte De ham det ikke?“ svarede hun: „Ak, Ingen her taler jo med Onkel; vi ere fra Smaa af blevne saa afvænte dermed, at jeg tør ikke; jeg kan ikke komme ud af det; jeg gyser for de forundrede Øine, han vilde
5 sætte op, ifald jeg begyndte paa Sligt.“ Her var altsaa Suhrs store Feil. Hvorfor nærmede han sig ikke mere til sine Egne, til dem, der holdt af ham? Ak, det er svært at gjenvinde en Fortrolighed, der engang er forspildt.

Suhr kom som sædvanligt hver Middag ud til Sølyst, altid med nye Planer til vor Underholdning. Ved Bordet sagde han en Middag: „Heiberg, De maa
10 gjøre mig en Fornøielse. Jeg har de mange Vogne og Heste staaende herude; jeg veed, at Deres Kone sætter stor Pris paa at kjøre i vore smukke Vogne; gjør mig den Tjeneste lidt hyppigt at benytte en af dem til Kjøreture, længere eller kortere, ligesom De selv ønsker; min sidste lille, nye Vogn til To har jeg igunden kjøbt til dette Øiemed, for at min Kone ikke skulde savne sin
15 Vogn, om hun vilde kjøre; mine Heste blive rent syge af den megen Stillestaaen i Stalden; af Kuske gaa her jo ogsaa to og drive hele Dagen hen; lov mig dette.“ Vi takkede, og jeg blev meget glad ved denne Udsigt til ene med Heiberg at kunne kjøre i denne deilige Omegn i en let, fortræffelig Vogn, med udmærkede Heste og en ypperlig Kusk. Da vi kom ind til os selv,
20 sagde jeg: „Det var en fortræffelig Plan!“ Og jeg var ganske henrykt over denne Tilvæxt i vore Behageligheder. Næste Morgen kom Tjeneren og sagde: „Inden Herren kjørte til Byen, sagde han, at jeg skulde spørge Herskabet, naar De ønskede Vognen forspændt til at kjøre ud.“ Vi bestemte nu en Tid, og hjertensglad satte jeg mig ved Heibergs Side, vis paa, at en rig Nydelse
25 ventede mig. I et himmelsk Veir kjørte vi et Par Timer omkring i den nordlige Dyrehave, betragtede Dyrene med deres kloge Øine, lette Spring og lyttende, spidse Øren. Vi vandrede ogsaa omkring til Fods, og jeg steg atter op i Vognen med Arme og Hænder fulde af Skovplanter. Vi lagde de mest henrivende Planer for Fremtidsture og takkede ret i Hjertet den gode Suhr for
30 hans Venlighed imod os. Men hvor længe var Adam i Paradiset? Vi kom først hjem til Middagsbordet. Suhr var netop ankommet og stod endnu i Entréen for at trække sit Tøj af, da Fruen kom til med et Ansigt — et Ansigt, hvorpaa jeg strax læste Uveir. Jeg skyndte mig bort, ind i mit Sovekammer, hvor Heiberg strax efter kom til. „Se saa,“ sagde jeg, „nu kunne vi da ikke
35 benytte Vognen mere; det var jo tydeligt, at det var Fru Suhr imod.“ — „Ih,“ svarede Heiberg, der af Alt mest hadede Vrøvl og ingen Medlidenhed havde med Nogen, der gjorde sig skyldig heri, „det indser jeg ikke, hun har jo sin egen Vogn og Kusk.“ — „Men,“ sagde jeg, „al min Glæde ved at kjøre er nu forbi, naar jeg veed, at hun tager det ilde op; jeg beder dig ret
40 om, at vi ikke oftere gjøre Brug heraf.“ — „Som du vil,“ sagde Heiberg,

„men det er Synd mod Suhr, som glæder sig ved at gjøre os den Fornøielse.“ I denne Stemning gik vi den Dag til Bords. Suhr saa yderst forstemt ud og faldt ofte i Tanker. Heiberg, som ikke i mindste Maade havde ladet sig paa- virke af Fruens Ansigt, talte saa livligt og fornøieligt med de unge Damer ved Bordet, at han snart fik dem til at le, uagtet de gjorde det halvt sky. 5 Glad var jeg, da vi brøde op, og jeg kunde gaa ind i mit eget Værelse. Om Eftermiddagen kom Suhr ind til os, saa venlig, saa rørende mild, at al hans Tale lød, som om han i Et væk vilde bede os om at undskylde Fruens for- trædelige Ansigt. Naturligvis nævnte ingen af os det med et Ord. Næste Mor- gen kom Tjeneren atter med det samme Spørgsmaal fra Herren: Naar vi 10 ønskede at kjøre? Jeg sagde, at vi i Dag ikke kunde kjøre, da jeg agtede at aflægge nogle Visiter hos Bekjendte, der boede i Taarbæk. I Solheden travede jeg da afsted for at kunne have et passende Svar til Suhr, naar han kom ud til Middag. Det hjalp mig ikke stort, thi han sagde: „Min Gud, hvorfor gik De i Heden i Stedet for at kjøre?“ Jeg svarede, at det morede mig at gaa 15 til Fods igjennem Fiskerleiet, hvor vi endnu havde gamle Bekjendte imellem Fiskerfamilierne fra de Aar, vi havde ligget paa Landet i Taarbæk. Dette hjalp. Men idelig og idelig blev til min Kval det Spørgsmaal fornyet, om naar vi vilde kjøre. En Dag, da Tscherning var paa Sølyst, og han og jeg ene gik i Haven, sagde han: „Jeg har Noget at bede Dem om; Suhr ønsker saa 20 meget, at De skal benytte hans Vogn, hvorfor gjør De det ikke?“ — „Ak, Tscherning,“ svarede jeg, „jeg taler nødigt om det, men denne Benyttelse af Vognen er Fru Suhr imod, og dette gjør, at al min Glæde ved det er borte.“ — „Det tager De ganske sikkert feil i,“ sagde Tscherning. — „Jeg tager ikke feil heri, tro mig.“ — „Nu vel,“ sagde Tscherning, „om saa var, det lader 25 man, som man ikke veed Noget af; benyt den, De bedrøver ellers Suhr!“ En ganske enkelt Gang føiede vi da Suhr i hans Ønske, men Glæden var borte for mig. Jeg fandt nu paa en Udvei. Jeg sagde til Suhr, hvad jeg forresten ogsaa mente, at Noget af det Behageligste, jeg kjendte, var strax efter Bordet i smukt Veir at kjøre en Tur i en smuk Egn. Det blev nu til en daglig Skik, 30 at hele Husets Personale efter Bordet fordelte sig paa flere Vogne — af og til opholdt andre Gjæster sig flere Dage paa Sølyst — et Arrangement, som lod til at behage Alle. Vi kjørte da paa Kryds og tvers igjennem Dyre- haven, i hvilken Suhr var en ypperlig Veiviser. I de smukke Vogne kjørte da snart Suhr med mig, Heiberg med Fruen, snart omvendt. Paa disse Kjøre- 35 ture fortalte Suhr mig mange Episoder af sit Liv; han talte om sine tidligere Forhold, sine Venner og sin Slægt med stor Aabenhed og Frimodighed; om sin Moder, som han aldrig kunde nævne uden med Taarer i Øinene; med den inderligste Kjærlighed, den største Høiagtelse meddelte han mig Træk af hendes Liv; han fortalte om hendes Godgjørenhed, hendes Nøisomhed for sin 40

egen Person, hendes Flid, hendes Oeconomi, hendes kjærlige Sindelag mod Alt, hvad der kom hende nær; hun tænkte kun paa Andre, aldrig paa sig selv. Vist er det, at naar et Menneske i sin høie Alderdom ser ud som gamle Fru Suhr, saa mild, saa kjærlig, med dette velsignede Alderdomssmil, der lyste ud af et stort Portrait, som hang i Suhrs Dagligstue, da maatte man tro ethvert Ord, Suhr fortalte om denne Moder.

En Dag, vi kjørte sammen, fortalte han mig Følgende af sit Liv, hvilket jeg skal stræbe at gjengive saa sanddru, som jeg har bevaret det i min Hukommelse.

10 „De tror vel ikke om mig, at jeg har været et ungt, lystigt Menneske, en ivrig Balkavaler, en lidenskabelig Kanekusk, især naar der inde i Kanen sad en ung smuk Pige? I unge Menneskers Drikkelag var jeg altid maadeholden, skjøndt jeg kunde taale en Del, uden at det gjorde mig noget. Tidligt Student var jeg ikke strax bestemt til Handelen. I en ung Alder for-
 15 elskede jeg mig i min nuværende Kone, der var udmærket smuk og omtrent i Alder med mig. Tidligt bleve vi gifte, og da Farvel al Lystighed! Da min Fader døde, viste det sig, at vort Handelshus, der havde bestaaet i over 80 Aar, stod paa svage Fødder, ja truedes med rent at maatte gaa ind. Dette Slag satte mig i den største Bekymring. I nogle Aar fortsattes Handelen i
 20 min Moders Navn; jeg og min Broder Didrik toge os især af Sagerne. Efter hans tidlige Død vare vi da tre Brødre; med min Moders Samtykke holdt vi nu et Familieraad. Jeg spurgte mine Brødre, om de syntes, at vi skulde fortsætte Handelen, i Haab om at heldige Spekulationer atter vilde sætte Huset paa Fode, eller om de ønskede, at vi skulde dele, hvad der
 25 endnu var reddet, og da hver af os arbeide med sin Part efter eget Tykke. Mine Brødre valgte det Sidste. Vor lille Formue blev altsaa delt i tre lige Parter. Jeg besluttede nu med min Part om muligt at reise vort gamle Hus. Det var et voveligt, et yderst misligt Foretagende. Jeg sagde til mig selv: „Skal dette lykkes, da maa du anstrenge dig Dag og Nat, forsage Alt,
 30 hvad der hedder Forlystelser, og maa leve for dette Formaal.“ Fra dette Øieblik tog jeg Afsked med Verden. Jeg indesluttede mig i mit Comptoir og blev Handelsmand med Liv og Sjæl, idet jeg negtede mig Alt, hvad der tidligere havde fristet mig. Det var forfærdelige Aar, de første! Dag og Nat i Spænding, Dag og Nat i Ængstelse for, hvad der kunde komme, undte
 35 jeg mig neppe Søvn eller Hvile. Enhver Postdag satte mig i Spænding og Skræk, og mit Legeme havde ondt ved at holde al denne Anstrengelse ud. Et saadant Liv førte jeg i 20 Aar, udelukkende henvist til mit Arbeide. Lykken var mig efterhaanden god; Held kronede mine Foretagender, og mod Slutningen af disse 20 Aar var Huset sikret og reist af sit Fald, men
 40 jeg svag, ja ødelagt i legemlig Henseende. Lægerne raadete mig til en

Badereise; paa denne var det, at jeg gjorde Deres og Heibergs Bekjendtskab. Hvad der meget havde bidraget til min legemlige Tilstand, var en Begivenhed, som i høi Grad havde nedstemt mit Sind, en uretfærdig Behandling, som jeg havde ondt ved atter at forvinde. Ved min Paalidelighed som Handelsmand var jeg anset paa Børsen mellem mine Lige, jeg nød Agtelse, 5 det tør jeg nok sige, blandt dem Alle. En Dag, det var i Aarene 1826 eller 27, da jeg som sædvanligt indfandt mig paa Børsen, blev der af saa godt som alle mine Colleger viist mig en paafaldende, og som det syntes, aftalt Ringeagt. Man vendte mig Ryggen, hvorhen jeg end saae, og Ingen vilde have Noget med mig at gjøre. Forbauset og ude af mig selv forlod jeg 10 Børsen. Jeg erfarede nu, at Rygtet gik, at jeg paa en for en Kjøbmand lidet hæderlig Maade havde benyttet mine Forbindelser (med Udlandet) til, inden Nogen herhjemme havde erfaret det, at skaffe mig Handelsefterretninger, der berigede mig paa samme Tid som de forarmede mine Colleger.“ — Denne Begivenhed har Suhr fortalt mig meget udførligt med mange Enkeltheder, og mange, som mig syntes, slaaende Beviser paa hans Uskyldighed, men uvidende som jeg var og er i slige Sager, har det ikke været mig muligt nu saa mange Aar efter at fastholde alle disse Détails. Den Adfærd, der saaledes vistes Suhr paa Børsen, havde gjort et saadant Indtryk paa ham, at endnu mange Aar efter, da han fortalte mig om alt dette, zitrede hans Stemme, og hans Kinder blegnede. „Nogle Faa,“ vedblev han, „troede paa mig, støttede mig hos Andre og holdt mig opreist; disse Faa har jeg været og vil jeg være taknemmelig mit hele Liv igjennem; hvad min Svoger, Dispatcheur Aagesen, var for mig i denne Periode, kan jeg aldrig gjengjælde ham.“ Suhr var en høist trofast Natur; havde han engang 25 sluttet sig til et Menneske, var han det hengiven for bestandigt, selv om dette Menneskes Anskuelse gik i en Retning, modsat hans egen, ja selv om han virkede i en Retning, der stred mod hans Interesser; herpaa var hans Venskab for Tscherning, hvis politiske Anskuelse vare Suhr i høi Grad imod, et Bevis. Da han havde betroet mig Aagesens Holdning lige overfor ham i hine Aar, forstod jeg først den Pris, han satte paa denne sære, for Fremmede lidet behagelige Mand, men som — det bør jeg Sandheden tro tilføie — de, der vare i hans daglige Omgivelse, satte megen Pris paa. Saa meget er imidlertid vist, at Suhr var svag lige overfor denne Mand, der formeligt tyranniserede ham, saa Suhr neppe turde foretage sig Noget uden 35 hans Samtykke. „Lidt efter lidt,“ vedblev Suhr, „kom mit Sind igjen i Ligevægt, især da jeg mærkede, at Mange indsaae, at deres Opfattelse af min Færd havde været uretfærdig. Jeg levede stille og indesluttet i mig selv, uden al ydre Pragt eller Luxus, og saaledes behagede det mig mest, dette Liv var blevet en Vane for mig. Da blev min Kone meget syg, og det saae 40

ud, som jeg skulde miste hende. Aagesen og min Kone sluttede sig altid sammen i et varmt Venskab. Hendes Sygdom var næsten overstaaet, men hun var trist, og den Munterhed, der tidligere havde været hendes Natur, var borte. Da kom Aagesen en Dag til mig og sagde: „Vil du opfylde et af din

5 Kones høieste Ønsker, da køb Sølyst, som netop nu er til at faa; dette Sted er knyttet til din Kones kjæreste Barndomserindringer; der vil hun kunne nyde den friske Søluft og gjøre sig Bevægelse i Haven og Omegnen.“ Jeg havde ikke megen Lyst til at gaa ind herpaa, men vovede virkelig ikke at sætte mig imod Planen af Frygt for at miste hende og da siden bebreide

10 mig, at jeg ikke havde forsøgt dette Middel. Jeg købte altsaa Sølyst! Jeg opgjorde mit Regnskab og saae, at mine Sager stode saaledes, at jeg vel nu turde tænke paa at ombytte mit strenge Arbeidsliv med nogen Nydelse og Luxus. At eie det store, smukke Sted kun for der at indeslutte os i vor forrige Ensomhed fandt jeg latterligt; det Ene førte det Andet med sig. Jeg an-

15 skaffede mig nogle Vogne og Heste og ønskede nu at samle Mennesker omkring os, der kunde sætte lidt Liv i Huset. Mit Bekjendtskab med Heiberg og Dem hjalp mig til at sætte dette mit Ønske igjennem. Da jeg for første Gang talte med Dem i Ems, havde jeg aldrig set Dem paa Scenen, thi jeg gik aldrig paa Comedie; jeg fik nu ogsaa Lyst til at se Dem der, og da Alt

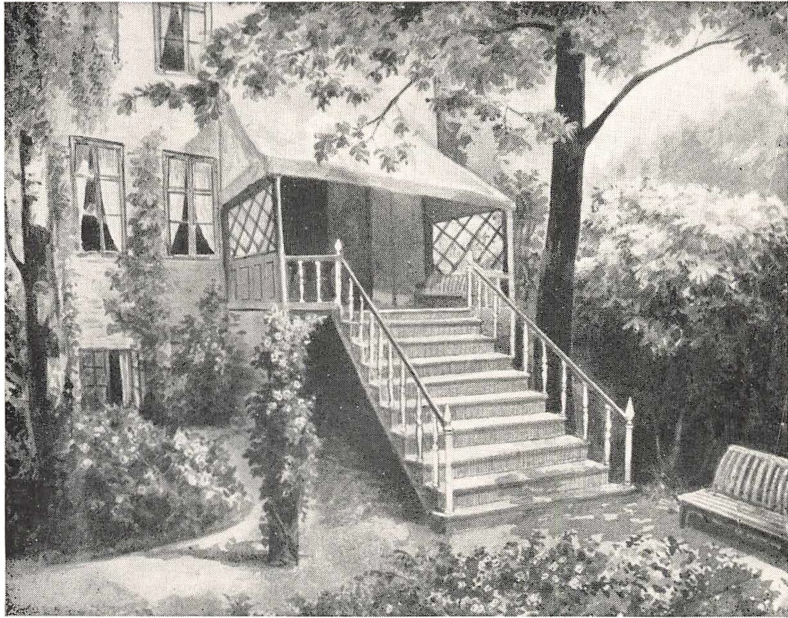
20 hos os gik i en vis Vanegang, besluttede min Kone og jeg, at vi hver Søndag Aften vilde gaa paa Comedie. Hvor mange glade Aftener jeg saaledes skylder Dem, behøver jeg ikke at sige; jeg fik mere og mere Lyst til at blande mig mellem andre Mennesker, og det er mig en stor Glæde at samle mine Venner paa Sølyst, hvor jeg ønsker, at Alle om muligt skal have det

25 godt. Vor Familie havde i mange Aar udelukkende omgaaedes hinanden indbyrdes; et fremmed Ansigt saaes saa godt som aldrig indenfor vor Kreds; dette har gjort os Alle stive og kjedsommelige; vi trængte i høi Grad til nye Elementer. Aagesen og Flere med ham i Familien kunde ikke finde sig i alt dette Nye, der bringer dem ud af deres gamle Vaner, af hvilken

30 Grund De ogsaa sjeldent ser Nogen af dem, naar jeg undtager min Broders Børn, der af og til komme fra Nyborg til Kjøbenhavn i længere Tid. Hans ældste Søn, Ole, der er paa mit Comptoir, venter jeg engang kan tage Handelen op efter mig, som jeg haaber at kunne overlevere ham paa bedre Vilkaar, end jeg modtog Huset efter min Faders Død.“

35 Denne og lignende aabenhjertige Meddelelser af Suhr i Forbindelse med Et og Andet, jeg havde erfaret af Broderbørnenes Udtalelser, gav mig Nøglen til Adskilligt, jeg hidintil ikke havde kunnet forstaa. Jeg begyndte at faa en stor Medlidenhed med Fru Suhrs Ungdomsliv. Ung, smuk, lystig, fêteret som hun skal have været, var det i Sandhed en tung Skjæbne i de unge

40 Aar at skulle give Afkald paa Verden og indeslutte sig med en stiv, gam-

Hovedtrappen til Heibergs Bolig i Søkvæsthuset.

Efter Tegning af K. Gamborg.
(Teatermuseet).

meldags Familie, medens hendes Mand Dag og Nat kun havde een Tanke, den, at reise Huset fra dets Forfald; at se ham mørk, fordybet i sine Tal og Beregninger, negtende sig selv og sine Alt, hvad der kunde bringe lidt Forandring ind i den trykkende Tilværelse, fast naglet til sit Comptoir, medens den unge Hustru sad ensom, overladt til sig selv, — det var hendes haarde 5 Skjæbne. Ikke engang Børn vare der, som ved deres Skjæmt og Latter kunde bringe lidt Sollys ind i dette daglige Livs Alvor. Se! i et saadant Ægte- skab, hvor ingen Fortrolighed, ingen Meddelelse har kunnet udvikle sig, der er unegteligt Børn en Velsignelse, ja, deres Udeblivelse er en Jammer, som intet Andet kan hjælpe paa. Havde Fru Suhr i disse tyve Aar, hvori 10 hendes Ægtefælle sad som Pigen i Bjerget og spandt Guld, havde hun i disse lange Aar kunnet opgive Alt, hvad Ungdommen higer efter, opgivet det i Kjærlighed til ham, ja da havde dette Forhold vel fæstnet sig i Stedet for at løsnest; men hvor mange havde kunnet gjøre det? Denne Fordring til en ung Kvinde var stor, uhyre stor; kun Et havde formaaet det, en lidenska- 15 belig Kjærlighed til den Mand, der krævede dette Offer. Der var Grund til at tro, at en saadan ikke har været tilstede. Rygtet fortalte i det Mindste, at Fru Suhr nogle Aar inden sin Forlovelse med Suhr havde været trolovet med en begavet ung Lærd, Philologen Koës, et Inclinationsparti fra begge Sider. Den unge Koës reiste paa sin Videnskabs Vegne til Grækenland. Ef- 20 ter nogen Tid ophørte hans Breve til Hjemmet, hvor hans Trolovede og Slægt levede i Angest og Forventning om at høre Noget fra ham. Pludselig kom det Rygte, at den unge Koës var blevet overfaldet og dræbt paa Reisen; om dette virkelig forholdt sig saaledes, veed jeg ikke, men han var forsvunden og kom aldrig mere tilsyne. Et Par Aar efter forlovede den 25 unge, smukke Frøken Falch sig med Suhr; neppe var det sket, før et ulykkeligt Rygte sagde, at Koës ikke var død, men i god Behold. Man tænke sig nu den unge Piges Stilling! Dette Rygte viste sig siden at være falsk, men hvilken Virkning kan dette ikke have havt paa de Nyforlovedes Forhold til hinanden? Jeg veed Intet herom; Suhr har aldrig nævnet denne Begi- 30 venhed for mig. Hvad jeg veed, er erfaret paa tredje og fjerde Haand. Jeg har grublet meget over disse to Menneskers Personlighed og har ikke kunnet lade være at tro, at i de tyve Aar, da Suhr arbeidede, da han sad og spandt Guld i Bjerget, gik hans unge Hustru tilgrunde, saa da han endelig fandt, at han havde spundet nok og kom ud af Bjerget for paany at nyde 35 Livets Solskin og Varme, da stod hans Hustru der, gammel, kold, ensidig, ude af Stand til med Kjærlighed at følge ham videre paa hans Vei. Hun havde saa længe undværet Livets Goder, at hun nu klamrede sig, ikke til ham eller til den Lykke at se ham vende tilbage til Livet, men til alle disse Goder, der nu med Et ræktes hende. Hun vilde nu nyde dem ene, ikke dele 40

dem med Nogen; ikke med hans Venner, ikke med hans Paarørende; nu vilde hun sidde ene i Bjerget og spinde paa sin Lykke, medens han stod udenfor og sagde: Lad os dog nyde det korte Spand af Liv, vi have tilbage, medens det endnu er Tid. Suhr ønskede nu at kunne aabne Sølysts Porte
 5 for Alverden, Alle vilde han skulde dele hans Goder med ham, medens hun gjerne havde reist en kinesisk Mur rundt om Sølyst, for ene at nyde, hvad det tilbød. Det var ligesom blevet hendes Elskede, hun undte Ingen, Ingen at dele med sig, og derfor klamrede hun sig til hver Blomst, hvert Bær, til Værelser, Meubler, Vogne, Heste som det, det var hendes Livs Opgave at
 10 passe paa. „Jeg skal staa til Ansvar for det Hele for Gud,“ sagde hun en Gang. Jeg havde Medlidenhed med hende; thi som syg maa man jo betragte en Sjæl, hvor slige Tanker kunne huses. Det var forresten min Mening, at disse to Mennesker dog i Grunden hang ved hinanden; men paa hvilken Maade! En Dame sagde en Gang til mig: „Ak, hvor mageløst kunde
 15 her dog ikke være, naar ikke Fru Suhrs skarpe Øine ligesom mistænkeligt fulgte En overalt, og hvor lykkelig kunde ikke Suhr være uden hende?“ Jeg svarede: „Det skal De ikke sige. Det er min Overbevisning, at Suhr, ifald han havde den Skjæbne at miste sin Kone, vilde føle sig høist uheldig, ja maaske rent gaa tilgrunde.“ Jeg anede ikke dengang, hvor profetisk jeg her talte. Damen saae forundret paa mig og sagde: „Det forstaar jeg ikke, skulde man savne den, der paa alle Punkter arbejder mod vore
 20 Ønsker?“ — „Aa ja,“ svarede jeg, „der gives Mennesker, hvem Modstand er en Nødvendighed for at holde Spændkraften vedlige. Et Liv som dette er en Tvekamp, der holder begge Parter i Aande. Naar Suhr foretager sig Noget, som ikke behager hans Kone, naar Fru Suhr saa godt som i Alt vil det
 25 Modsatte af, hvad Suhr vil, da er det ikke, fordi nogen af dem finder Glæde i at drille eller plage den Anden, men det er hos begge en Kamp for at bevare sin Selvstændighed, eller om De hellere vil — en Kamp, hver af dem strider for at vinde den Andens Hengivenhed, Godhed, maaske Kjærlighed, i den Grad, at Underkastelse af den Andens Villie bliver et Bevis paa Hengivenhedens Styrke. Det er min Overbevisning, at disse to Mennesker i Hjertet hænge ved hinanden, men Omstændighederne have skilt dem ad i det Ydre, og nu formaa de ikke mere at finde den Tone, der atter skulde forene dem. Hvem af dem, der bliver den Sidstlevende, vil fortvivle over den Andens
 30 Bortgang, det føler jeg mig forvisset om.“

Fru Suhr anede vist neppe, hvor ofte mine Tanker med den inderligste Medlidenhed beskjæftigede sig med hende. Ak, tænkte jeg, var hun ikke saa tillukket, hvor kunde da ikke en Tredie, der mente det godt med dem begge, her virke velgjørende! Havde det været muligt, at hun paa dette Tidspunkt
 40 havde kunnet glemme, glemme Alt, hvad der var lidt og stridt i Fortiden;

havde hun kunnet bekæmpe sit Sinds Gjenstridighed, havde hun kunnet nærme sig den arbeidsomme Mand, hvis Flid hun jo selv nu nød Frugten af, nærme sig ham med kvindelig Mildhed og Varme, med Aabenhed og lidt Interesse for hans Interesser, da er jeg fuldstændig overtydet om, at hun havde vundet den Mand saa aldeles, at begges Lykke havde været vis. Suhr frøs 5 til Is i sine Omgivelser, desværre vistnok fra Begyndelsen af ved hans egen Skyld, men nu havde de kunnet optø ham. Hørte man denne Mand tale om sin Moder, saae man, hvilken Hengivenhed han var istand til lige overfor Venner, saae man i Taarerne i hans Øine ved at omtale et tro Tyende, kjendte man hans storartede Velgjørenhed til høire og venstre, ofte øvet 10 paa den fineste og kjærligste Maade, da kunde man ikke tvivle om, at her var et Hjerte, ikke udtørret, men varmt og blødt. Men ingen af hans Omgivelser kom den saa længe lukkede Natur til Hjælp; man havde vænnet sig til at undgaa, til at frygte ham, og Ingen hørte den tause Klage i hans Bryst, der lød: „Kom mig imøde! Jeg ønsker ikke længere at lukke mig 15 ude fra Eder!“ Hvad var Grunden til Suhrs Venskab og Hengivenhed for mig? Hvad var Grunden til, at han ikke længere kunde undvære mit Selskab? Tro mig, ene og alene min Frimodighed, min Ligeafrethed, min Aabenhed imod ham. Før første Gang i mange Aar traadte et Menneske ham imøde, uden Frygt, uden Forbehold, og, hvad der især var af Virkning, uden 20 selv at ane, at her var Noget at vige tilbage for. Jeg talte ham frit til. Jeg dadlede hans Anskuelser paa mange Punkter; det længe indesluttede Liv havde gjort dem skjæve i Mangt og Meget; jeg kæmpede med ham om disse Anskuelser Rigtighed, ja, jeg vovede at sige til ham — ikke for at belære ham, men fordi det var min Natur at være aaben imod mine Venner — 25 „Hvad De her ytrer, er stygt og galt. De maa forandre dette.“ Ofte tænkte jeg, naar han var gaaet efter en saadan Samtale: Han er vist nu saa vred, at han ikke mere vender tilbage; men lad ham blive borte, hvis han ikke kan taale at høre Sandheden. Men han kom altid tilbage, mildere end nogensinde før. Havde jeg smigret den rige Mand, snakket ham efter Munden, 30 var vort Forhold aldrig blevet det, det var: et Forhold, bygget paa gjensidig Agtelse, rent i sit Udspring og rent i sine Virkninger; af den Grund kunde det holde ud i Længden.

Al Sans for, al Kjærlighed til Kunst var igunden Suhrs Natur fremmed. Ved at komme meget i vort Hus blev han ligesom tvunget ind i ideale In- 35 teresser, der hidtil havde været ham aldeles ligegyldige. Han blev tvunget til at lytte, naar Talen faldt paa Kunst, paa Litteratur, og dette virkede i det mindste saa meget, at han ikke længer betragtede alt herhen Hørende som Tant og Fjas, ikke mere syntes, at en Kunstner, en Digter var et unyttigt Medlem af Staten, men fik en Forestilling om, at det dog var muligt, at 40

ogsaa disse Mennesker havde en Betydning i Samfundet. Det kneb imidlertid for Suhr at vinde op til disse Betragtninger. I hans rigt forsynede Hus i Byen, paa Sølyst fandtes ikke et Maleri, ikke en Statue, ikke et Bogskab. Vore Maleres og Billedhuggeres Stilling var paa dette Tidspunkt og en Del Aar

5 efter høist mislig, og dog havde vi udmærkede Kunstnere; men paa ganske faa Undtagelser nær købte ingen Private Kunstværker. Slette Billeder, daarlige Copier saae man hænge omkring i Husene, men ingen virkelige Kunstværker. Man gøs for deres Pris og fandt det at være en overdreven Luxus, om Private vilde indlade sig herpaa; hvad der solgtes, gik til de offentlige

10 Samlinger og begravedes bag deres Mure, i Stedet for at føres ud i Livet, hvor det dagligt kunde ses og vække Sansen. Jeg bebreidede Suhr, at han havde Penge til alle Livets andre Nydelser, men ikke en Skilling til dette Formaal. „Jeg forstaar mig ikke herpaa,“ sagde han, „og har ingen Nydelse heraf.“ — „Det er ligemeget,“ svarede jeg, „De bør alligevel købe Billeder,

15 ja, det er paa en Maade Deres Pligt. Naar ikke rige Mænd ville gjøre dette, hvem skal da? At fremme Kunsten er lige saa fuldt en borgerlig Dyd som at fremme saa meget andet i Staten, hvortil De ikke negter Deres Bistand.“ Suhr var en god Borger i Ordets bedste Betydning. Han negtede ellers aldrig sin Bistand, naar Noget fortjente at ophjælpes; ikkun Kunsten havde hidtil

20 Intet fornummet fra ham. Han hørte med en betænkelig Mine paa min Dadel. Inden faa Aar fandtes paa Sølyst Billeder af Marstrand, Skovgaard, Fru Jerichau, Exner og Flere; Billedhuggerarbejder af Thorvaldsen og Jerichau, og et stort, i det Hele taget godt Bibliothek, mest af danske, men til Dels og af tyske, engelske og franske Bøger. Ordsproget: „L'appétit vient en

25 mangeant,“ viste sig ogsaa her som rigtigt. I Begyndelsen købte Suhr Kunstværker af Pligt, efterhaanden af Lyst; og ofte glædede jeg mig over at se ham selv i Bibliotheket, fordybet i en eller anden Bog. Ikke faa fattige Kunstnere har Suhr rakt en hjælpsom Haand, men hvem vidste det, hvem kjendte det? Suhr selv glemte det og talte aldrig derom. Herpaa havde jeg flere Gange

30 mærkelige Beviser. Et mindes jeg i dette Øieblik. En Kunstner af mit Bekjendtskab sagde en Dag til mig: „Jeg er saa glad og lykkelig i Dag; jeg vil tale til Dem derom, thi De veed vel, hvad Suhr har gjort for mig, han har vel fortalt Dem det?“ Jeg afbrød ham strax og sagde: „De skal ikke gjøre mig til Deres Fortrolige, ifald De ellers ikke har Lyst dertil; jeg forsikrer Dem, at Suhr ikke har nævnet et Ord til mig Dem angaaende.“ — „Nu

35 vel,“ sagde han, „ligemeget, jeg kan ikke lade være at meddele Dem min Glæde.“ Og nu fortalte han, at Suhr havde hjulpet ham med en betydelig Sum, hvis Savn vilde have sat ham i den ulykkeligste Stilling. „Og De skulde set,“ vedblev han, „paa hvor smuk og ædel en Maade han ydede mig

40 denne Hjælp.“ — Suhr havde virkelig ikke med et Ord berørt denne Sag

for mig. En Dag bragte jeg i en Samtale med Suhr denne Kunstner paa Bane, idet jeg roste ham. Jeg havde det Ønske at takke Suhr for hans Godhed mod ham, men fik ikke dette Ønske opfyldt, thi paa mine Lovtaler svarede Suhr kun: „Jeg kjender ham ikke personligt!“ Og denne Sag kom ikke oftere paa Omtale imellem os.

5

Saa snart jeg fik Vished om Suhrs store Godhed og Hengivenhed for mig, havde jeg fast besluttet aldrig at misbruge den ved at plage ham med Anmodninger om Pengehjælp, uagtet snart En, snart en Anden henvendte sig til mig med Begjæring om at gjøre min Indflydelse gjældende. Jeg svarede altid Nei, men undertiden tilføiede jeg: „Bede Suhr om Understøttelse for 10 Dem gjør jeg ikke, men jeg skal se at finde Leilighed til at fortælle ham Deres Historie; ifald han da vil, saa veed han, hvor der er Brug for en Hjælp; men mit Venskab skal ikke være ham en Byrde, der skal paalægge ham snart Et, snart et Andet.“ Idet jeg nu holdt mit Ord og i Samtalens Løb meddelte Suhr, hvad jeg vidste, svarede han næsten aldrig herpaa; men 15 hvor ofte erfarede jeg ikke kort efter til min Glæde, at mine Ord ikke havde været spildte. Man aner neppe, i hvilken Udstrækning denne Mand øvede sine Velgjerninger. At En og Anden ogsaa undertiden har maattet mærke, at han stod lige overfor den strenge Forretningsmand, er vel muligt, thi lige saa lidt anes det, i hvilken Grad der stilles Fordringer til slige rige 20 Mænd; Enhver tror, at han er den Eneste, der henvender sig, og bedømmer derfor ethvert Afslag strengt og haardt.

Jeg har her paa eet Sted med megen Udførlighed omtalt denne Mand, fordi jeg i det følgende ofte bliver nødt til at nævne denne Ven, og jeg ønskede, at man da skulde have et Billede af den, om hvem Talen er, et Billede af hans Person, et Billede af hans Omgivelser, et Billede af det Sølyst, hvor vi i mange Aar opholdt os en Maanedstid hver Sommer.

25

Til Trods for Alt, hvad vor elskværdige Vært udfandt til vor Behagelighed under dette vort første Ophold paa Sølyst, var jeg dog ret glad den Dag, vi efter en Maanedes Ophold toge Afsked for atter at drage ind i vort eget Hjem i Bakkehuset, hvor vi havde besluttet at blive, indtil vi kunde flytte ind paa Søkvæsthuset paa Christianshavn.

30

SØKVÆSTHUSET.

Den 12te October 1844 flyttede vi fra Bakkehuset til Søkvæsthuset. Samme Dags Aften gik H. P. Holsts „Gioacchino“ første Gang over Scenen.

35

Jeg var nu i fuld Virksomhed paa dobbelt Maade, dels i Hjemmet med at indrette os i den nye Bolig, dels i Theatrets Tjeneste. Men hvad der især

levende beskæftigede mig, var Anlægget af min Have. Jeg havde hele denne Sommer ikke set et Træ, en Busk, en Blomst uden Ønsket om, at ogsaa denne skulde findes i min Have; lidt efter lidt havde jeg optegnet Navnene paa saa mange Planter, at hermed kunde beplantes en Herregaards-
 5 have paa mange Tønder Land, i Stedet for en Christianshavnsk Have paa en kvart Tønde. Det gjaldt altsaa her, som overalt i Livet, at slaa af paa sine Ønsker og endda finde sig tilrette og tilfreds. Jeg havde nu det Held, at en Gartner anbefalede mig, som gennem mit offentlige Liv havde faaet Godhed og Interesse for mig, og derfor ikke alene betragtede det som en
 10 Indtægt at skulle hjælpe mig, men som en Ære at skulle anlægge min Have. Med Kjærlighed udførte han derfor dette Hverv. Han roste meget min Tegning og holdt sig strengt til den. Jeg fik nu virkelig ved en heldig Benyttelse af Pladsen anbragt mange skjønne Træer, saa vel Skovtræer som Frugttræer; en Mængde zirlige Buskvæxter, Slyngroser, foruden andre Roser,
 15 og mangen en Blomst, der af Moden for Øieblikket var forkastet, optog jeg paany. Jeg dannede et lille Parti i en Krog, hvor jeg satte de simple smaa Skovblomster, Bregner, Græsstraa, ja selv nogle enkelte Straa af Rug og Havre. Et gammelt Kirsebærtræ, det eneste store Træ, der fandtes i Haven, og som jeg derfor ikke nænnede at lade hugge om, uagtet det ikke var
 20 smukt i sin Form, men lod staa paa en lille Plads, hvorom Gange til højre og til venstre slyngede sig, beplantede jeg med Slyngroser, røde og hvide, der inden faa Aar voxede med saadan Fart og i saadan Mængde, at hele Træets Stamme saae ud som en Rosensøile. De hvide og røde Roser slyngede sig i saadan Masse op i Træets Grene, at det i Rosentiden virkelig var et
 25 idealsk Træ, som mange af vore Venner betragtede med Henrykkelse, for ikke at tale om min Glæde derved. Midt i Haven havde jeg faaet anbragt i Skjul af Buskettet et stort, firkantet Lysthus uden Loft; disse saakaldte Lysthuse med lukket Tag af Grene var mig ret en Vederstyggelighed, thi i Et væk forlystes man i dem ved Edderkopper, der hænge sig i deres lange
 30 Indvoldstraad for at naa ned til Ens Hoved. Bier og Bremses og især de pøbelagtige Fluer ty derind, summe En om Ørene og lade En ikke et Øieblik i Ro; er der derimod intet Tag undtagen den høie Himmel, da flyve alle disse Plageaander strax opad og derved ud igjen. Men høie Vægge maa et saadant Lysthus have, jo høiere, desbedre, thi da ser det virkelig ud, som
 35 om Himlen udgjorde Loftet. Dette mit Lysthus, eller rettere sagt, denne min Havesal var beplantet op ad Siderne med Aristolochia, dobbelte bengalske Slyngroser og Caprifolier, og det var rigtig skjønt at sidde indenfor disse Vægge med Himlen som et bevægeligt Loft, snart rolig blaat, snart med svævende Skyer, der trak forbi som et Panorama. Den fjerde Side, Ind-
 40 gangen til Lysthuset, bestod af fire Søiler. Om disse var der plantet af de

storbladede Vedbende. Jeg havde selv plantet dem som smaa Kviste, men de opnaaede inden kort Tid en hos os høist ualmindelig Udvikling; Søilerne vare aldeles dækkede inden faa Aar, og Planterne havde en Stamme saa tyk som Haandledet paa et voxent Menneske; de snoede sig i Slangebucgter rundt om Søilerne og sugede sig saa fast i disse, at det var umuligt at vriste dem fra hinanden; foroven dannede de en tyk Krans om Lysthusets Kant, og hvad der er yderst sjeldent hertillands, de blomstrede næsten hver Sommer. Min egen Gartner og andre Gartnere, som jeg viste denne Plantes Væxt, vare ganske forundrede herover og sagde, at de aldrig havde set denne Plante til den Fuldkommenhed herhjemme. Udenfor dette Lysthus saaes igjennem Søilerne en lille Plaine, midt paa denne et Kastanietræ, der ogsaa lykkedes ganske fortræffeligt, som i det Hele Alt, hvad her plantedes, voxede med en saadan Hurtighed og Frodighed, at man knap vilde tro mig, naar jeg fem à sex Aar efter Plantningen viste Fremmede, at jeg havde plantet dette Kastanietræ, denne Eg, denne Birk, denne Løn, i hvis Skygge jeg nu sad. Da jeg sagde til min Gartner: „Jeg maa endelig plante en Eg,“ smilte han og svarede: „Hvad vil De med den, den gror saa overordentlig langsomt?“ — „Lad mig faa den alligevel,“ sagde jeg, „jeg holder saa meget af dens Blade.“ Inden jeg maatte skilles fra denne mig saa kjære Plet, stod Egetræet høit, rankt med en ret anselig Stamme og frydede mine Øine. I henved 20 Aar var denne Have min Glæde, ofte min Trøst i mangan en Modgang. Naar jeg aands- og legemstræt vendte hjem efter anstrengende Prøver paa Theatret, da var min første Gang efter at have sagt Heiberg Goddag og fortalt ham, hvad der var foregaaet paa Prøven, ned i Haven, hvor jeg altid havde fuldt op af Arbeide. Hvor ofte har dette Arbeide ikke lettet mit Sind! Hvor ofte styrket min Aand! Ak, jeg gribes i dette Øieblik af en usigelig Vemod ved at tænke paa denne Plet af Jord, hvor saa mange af mine Taarer faldt, da jeg de sidste Aar vandrede her, ofte langt ud paa Natten, stirrende paa de mange kolde Stjerner, som vandre deres ensformige Gang, uden at bryde sig om vor Glæde eller Sorg. Dog — tilbage til de lykkeligere Aar.

Vor egentlige Leilighed var i Stueetagen, men Heiberg havde, som tidligere sagt, faaet to store Værelser til Afbenyttelse paa anden Sal, med Udsigt over Haverne og Husenes Tage, ud over Sundet. Han var glad som et Barn over herfra ret at kunne benytte sine Kikkerter. I de sidste Aar havde han atter med Liv og Sjæl kastet al sin Interesse paa Astronomien. Hans Moder og jeg vare forresten skinsyge paa denne Passion, og meget ondt maatte han døie af os, fordi han svigtede sin livsglade Musa for uophørligt Dag og Nat at fordybe sig i dette alvorlige, gigantiske Studium, hvor vi Andre ikke kunde følge ham paa hans Flugt. Alt, hvad han eiede af Penge, satte

han paa astronomiske Instrumenter, og Alt, hvad han raadede over af Tid, paa at benytte dem. Naar jeg saae ham sidde fordybet i disse endeløse Beregninger, saa sukkede jeg over, at disse Tal ikke kunde ombyttes med Vers og Prosa, hvorefter vi andre Dødelige kunde have Glæde. Sad han om Aftenen ved Thebordet, var han ofte distrahit, idet han ideligt saae paa sit Uhr og da pludselig med Et sprang op, selv midt i en Sætning, idet han sagde: „Farvel, jeg har en Tidsbestemmelse at gjøre i Aften!“ og ude af Døren var han, inden hans Moder og jeg kunde give vor Klage over at skulle undvære hans Selskab Luft. Og nu sad han deroppe, ofte i kolde Aftener, til langt ud paa Natten, for aabne Vinduer, hvilket ængstede os begge. Det ene af hans Værelser ovenpaa var hans egentlige Studerekammer, fyldt med Bøger, det andet udelukkende til hans Instrumenter. I dette kom aldrig Nogen, uden at han selv var med; det var altid aflaaaset; han holdt det selv rent, thi ingen Pige havde han den Tillid til, at hun maatte færdes i det Allerhelligste. Vi lo ofte ad hans Rengjøren, men vist var det, at hans Zirlighedssans, uden alt Pedanteri, viste sig her i sin fulde Glans. Dette Studium, disse Instrumenter, disse astronomiske Beregninger, disse matematiske Formler med deres endeløse Talstørrelser og den for os Fruentimmer dunkle Logarithmetabel, slutte al anden litterair Interesse hos ham; det var blevet en uimodstaaelig Passion, for hvilken alt Andet traadte i Skygge. Naar jeg klagede over, at hans Musa gik for Lud og koldt Vand, naar jeg noget utaalmodig udbød: „Herre Gud! Er du da ikke snart kjed af de mange Tal, vil du dog aldrig mere skrive noget for Theatret, for Litteraturen?“ svarede han smilende: „Jeg har skrevet nok; lad dem, der klage over, at jeg intet Nyt skriver, først læse, hvad jeg har skrevet; det kunne de have godt af; naar de saa have gjort det, saa skal jeg nok skrive noget Nyt til den Tid; nu har jeg jo skrevet en Række Intelligensblade; lad dem rigtigt læse dem, de rette paa mange af deres skjæve Domme, baade i det Ene og i det Andet, og ville de ikke det, saa lad dem lade det være, jeg er lige glad.“ Sagen var, han var i disse Aar misfornøiet med Theatrets Virksomhed, misfornøiet med manganen en Retning, som var kommen frem i Pressen. Han syntes, at man prædikede for døve Øren, enten for virkeligt Døve, eller for de værste af alle Døve, dem som ikke ville høre; han var træt af at anstrenge sig for at virke paa disse Jordens vankelmodige, snakkesalige og holdningsløse Mennesker, og han flygtede fra dem op til Himlen, for at leve i Samfund med de tause Stjerner, hvis Love vare faste og bestemte, og som ingen Raahed, ingen Uvidenhed formaaede at rykke en Linie ud af den Bane, hvori de vare satte. „Naar jeg fordyber mig i Astronomien,“ sagde han, „da er det, som om jeg fik et aandeligt Bad, der styrker og vederkvæger mig fra al det Vrøvl, al den Aandløshed, som man døier i Kunst og Litteratur; ved

at løfte Blikket opad, ved i Tankerne at vandre mellem Kloderne, befrier og bevarer man sin Sjæls Ligevægt, saa at det Smaa bliver det Smaa, det Store bliver det Store. Man maa imidlertid ikke forestille sig, at han ved saadan Tale var forstemt eller i slet Humeur; lantfra. Hans ubetvingelige gode Lune var friskt som altid. — Ved disse Aftenbesøg hos Stjernerne bleve 5 vi to Damer altsaa forladede tilbage i Dagligstuen, og visselig var det Ens egen Skyld, ifald man manglede Stof til Samtale med Heibergs Moder, der var en sand Mester i at conversere, men det egentlige Liv i Samtalen var dog borte, naar „Broderen“, som han for Spøg hed, forlod os. Vi to Damer tyede da undertiden til al Slags Lecture. Da jeg ikke var det franske Sprog 10 mægtig og dog saa gjerne vilde vide nogen Besked om denne mærkelige Litteratur, hvoraf jeg kun kjendte de dramatiske Arbeider, der vare blevne opførte paa vor Scene, var det et Held for mig, at Heibergs Moder besad saa stor Færdighed i at læse franske Bøger op paa Dansk, næsten uden al Søgen efter Udtrykket. Derved blev jeg bekendt med Digterværker, det 15 ellers havde været mig neget at stifte Bekjendtskab med. Dette Arbeide udførte hun med stor Beredvillighed, Godhed og Kjærlighed, uagtet hun i denne Periode bar paa en dyb Sorg og dagligt levede i stor Angest. Hendes elskede Pleiesøn, Georg Buntzen, havde Aaret iforveien ligget meget syg af en Nervefeber, og denne havde angrebet hans Bryst. Lægerne raadede 20 til et længere Ophold i det sydlige Frankrig og med stor Opofrelse fra hendes Side opholdt han sig nu i dette varmere Klima. Ethvert Brev fra ham blev ventet med Længsel og med usigelig Angest, naar det i nogen Tid udeblev; hendes Tanker dreiede sig kun om denne ene Sag, og meget Andet, som hendes livlige Aand ellers havde grebet med Interesse, gik hende 25 nu ligegyldigt forbi. Den Spænding, hvori hun dagligt levede for den kjære Bortreiste, angreb hendes Legeme, saa at hun ikke som tidligere turde sidde saa længe oppe om Aftenen. Heraf blev Følgen, at jeg, naar vi ingen Besøg havde, blev ene tilbage i vor Dagligstue. Denne Ensomhed var især trist, naar jeg sildigt kom hjem fra Theatret efter en anstrengende Rolle, hvoraf 30 mit Blod var i en saadan Bevægelse, at jeg umuligt strax kunde lægge mig til Ro. Vel kom Heiberg da altid ned for at holde mig med Selskab ved Theen, men den skammelige Kvinde Urania lokkede ham kun altfor hurtigt tilbage til sit Rige og berøvede mig saaledes Dagens kjæreste Timer, hvor jeg pleiede ene at have Samtaler med Heiberg; nu havde jeg faaet en Ri- 35 valinde, mod hvem jeg ikke kunde seire, men maatte give fortabt. Jeg sad altsaa her ene. Bestandigt haabende paa at min Ven skulde tage Afsked med Stjernerne, opsatte jeg Time efter Time at begive mig til Ro. Ofte indhyllede jeg mig i et Shawl, gik ved Midnat ned i Haven, hvorfra jeg kunde se Heibergs Vinduer og saaledes holde Udkig med, naar han slukkede sit 40

Lys deroppe, og vandrede frem og tilbage, ogsaa betragtede de tause Stjerner, af hvilke jeg alt, ved Heibergs Hjælp, kjendte mange ved Navn. En usigelig Vemod kunde da gribe mig paa disse ensomme Nattevandringer; stille kunde mine Taarer flyde af en navnløs Længsel, en Længsel, der lader
5 til at følge mig fra Vuggen til Graven; en Længsel, som vist først vil blive stillet i hint ubekjendte Land, hvor jeg haaber, at jeg en Gang i Naade vil blive dømt, i Naade optaget, om end som den Ringeste af de Ringe. Gjen- nemzitret af Nattekulde maatte jeg da ofte atter ty ind i Stuen, uden endnu at have set Lysene slukkes paa anden Sal, og lydløst begive mig til Ro, over-
10 ladende Stjernerkigeren til sin egen Skjæbne. Min Søvn var da altid urolig, som Søvn er, naar man venter, at En skal komme. Naar han da omsider kom, snart Kl. 1. snart Kl. 2, snart senere, vaagnede jeg altid halvt af Søvn- en, og uden ret at vide, hvad jeg sagde, spurgte jeg gjerne — Gud maa vide, hvoraf det kom —: „Hvorfra kommer du?“ I Begyndelsen svarede
15 Heiberg fornuftigt paa dette Spørgsmaal, men da han mærkede, at jeg næsten var sovet ind igjen, inden Svaret var givet, drillede han mig med altid at svare paa mit: Hvorfra kommer du? med de Ord: „Fra Hesten paa Kongens Nytorv!“ Jeg var som sagt halvt indslumret, før jeg kunde skjænde paa ham for dette dumme Svar, men havde dog halvt en Fornemmelse af
20 hans Drilleri. Saa snart Heiberg vaagnede om Morgen, var han i det fortræffeligste Humeur, fuld af Skjemt og Lystighed; jeg var angreben af Nattevaagen, men hvo kunde modstaa dette friske Lune, dette Barnlige i hans Digtergemyt? Ak! Lykkelig den, hvem Guderne forlene med et saadant Sind. Og lykkelig den, der dagligt paavirkes af et saadant Sind.

25 Dette Nattelevnet tog lidt efter lidt snarere til end af. Jeg havde i min Ungdom lært at spille Claver, men doven som jeg var i Alt, hvad jeg skulde lære, ikke bragt det synderlig vidt, uagtet min Lærer paastod, at jeg havde ualmindelig musikalsk Sans. Men Sandheden af Heibergs Sætning, at Ingen lærer noget ret, før han lærer sig det selv, viste sig ogsaa her. Medens Hei-
30 berg saaledes om Natten kun levede for sine Stjerner, begyndte jeg atter at optage Levningerne af min musikalske Lærdom. Jeg maatte begynde med noget let, og da jeg tillige havde en lille Syngestemme, fik jeg Berggreens Folkemelodier med Text, en Art Sange, der altid har havt mest Tillokkelse for mig. Jeg blev nu næsten lige saa passioneret for dette mit Nattestu-
35 dium som Heiberg for sit. Jeg spillede og spillede, sang og sang Time efter Time, saa Heiberg ofte kom ned, forundret over endnu at finde mig ved Claveret. Idet jeg saaledes sad i den ensomme Nat og sang disse simple, rørende, naive Folkesange, hvis Poesi tiltalte mig som ingen anden, da veed jeg ikke ret, hvorledes det gik til, men uden at jeg selv vidste af det, ud-
40 sang jeg Ord, fødte af min bevægede Sjæl, idet Melodien ligesom indfandt

sig af sig selv, fremlokket dels af Ordene, dels af de Accorder, jeg anslog, og inden jeg havde gjort mig Rede derfor, sang jeg smaa Sange, hvis Text, Musik og Accompagnement var af mig selv, saa flygtigt henkastet, at de for det meste Dagen efter vare glemte, og jeg anstrengte mig da forgjæves for atter at kalde dem tillive; men hele Dagen sang det inden i mig, og jeg 5 længtes efter de natlige, lykkelige Timer for atter at sidde ved mit ensomme Claver. Aftenen kom, og naar jeg da igjen var ene, begyndte min natlige Leg.

Aldrig syntes mig, at jeg havde levet et inderligere Samliv med mine smaa Alfer end i disse Nattetimer. Jeg havde en levende Følelse af, at de 10 omsvævede mig, hørte paa min Sang, hjalp mig med Text og Musiken, lagde mig Ordene i Munden, lo ad mig, naar det ikke rigtig vilde gaa, saa jeg ofte uvilkaarligt udrød halvhøit: „Ja, nu le I ad mig i Stedet for at hjælpe mig.“ Spillede og sang jeg lystige Melodier i Dansetakt, havde jeg en Følelse af, at de Smaa svingede sig bag min Stol i muntre Kredse og 15: ligesom tvang mig til at reise mig for at danse omkring med dem paa Gulvet; denne Opfordring fulgte jeg da i en forunderlig let og glad Stemning, idet jeg fortsatte Sungen under vort natlige Bal, medens hundrede Phantasier løftede min Sjæl bort fra denne Jords Tyngde med alle dens smaa og store Tryk. Under disse natlige Baller afbrødes jeg oftere og tidligere af Hei- 20 bergs Komme, end jeg ønskede. Timerne fløi som Minuter.

Ogsaa andre natlige Besøg af hel modsat Art indfandt sig undertiden. Af og til, naar jeg i den sildige Nat sad ved Claveret og sang, kunde jeg med Et, ligesom i et Nu blive jaget op og anmodet om øieblikkelig at forføie mig bort. Denne Fornemmelse kunde komme, allerbedst som jeg sad og 25 sang en lille lystig Folkemelodi, og midt i en Takt, uden mindste høitidelig Stemning i mit Sind. Det var da, som En pludselig tvang mig til at lukke Claveret, tvang mig til øieblikkelig at forlade Stuen. Ofte kunde jeg ikke lade være halvhøit at sige: „Ja, ja, nu gaar jeg jo; nu gaar jeg.“ Hvad var det for natlige Aander, der ønskede Stuen for sig selv? 30

„KONG RENÉ'S DATTER“.

Paa dette Tidspunkt var det, som jeg alt har berettet, en Lykke for mig, at min Ungdoms Lyst og Interesse for Theatret blev vakt paany med sin hele Styrke ved det unge, friske, eiendommelige Talent, Theatret havde vundet i Michael Wiehe. Det var mig en sand Nydelse at spille med denne 35 ædle Personlighed, en sand Nydelse at staa ham bi med Raad og Daad, at se ham udvikle sine sjeldne Gaver i Forening med mine, som han satte

Pris paa, idet han ligesom ønskede at smelte sammen med mit Spil, og jeg med hans. Mange smaa Kampe maatte jeg gennemgaa med ham, naar hans Opfattelse undertiden forvildede sig paa en noget ensidig Maade, idet hans Aand ikke var fri for den Feil, som desværre er altfor almindelig hos Skuespillerne, nemlig af en enkelt Replik i en Rolle at ville skabe det hele Billede, i Stedet for at holde sig til det Hele og bøie den enkelte Replik derefter. Heiberg sagde undertiden halvt i Spøg, men dog mest i Alvor: „Det kommer af, at han er kortsynet;“ de legemlig Kortsynede, paastod han, vinde vanskeligt en vid Horizont i Kunsten; de stirre sig blinde paa det Nærmeste, det Smaa og kan ikke faa Synet paa det hele Billede. Hvor vidt dette holder Stik, vil jeg lade staa hen, men vist er det, at Wiehe ofte med Kortsynethed opfattede mangt et Billede, og at kun hans store Godhed for mig gjorde, at han paa Prøverne, under min Paavirkning, frafaldt mangan en Ensidighed, saa at Publikum i længere Tid sjældent fik Leilighed til at bemærke hans Hang hertil, da den ved mig for det meste var bekæmpet, inden det paagjældende Stykke kom til Opførelse. Denne min Indfyldelse paa hans skønne Talent kunde ikke blive ubemærket af det øvrige Theaterpersonale, og heraf kom den megen Tale i hans senere Aar om Alt, hvad han skyldte mig i sin lykkeligste Theaterperiode. Jeg selv har aldrig pukket paa denne Taknemmelighedsgjæld; thi vist er det, at skyldte han mig Noget, da var det især for mit Venskab for ham, ligesom jeg nærde den samme Taknemmelighed mod ham for den Hengivenhed, han viste mig; og lærte han af mig, da lærte jeg ikke mindre af ham i andre Retninger. Hvor ofte har ikke hans fine, sjælfulte Spil beaandet mine Fremstlinger, hvor ofte har ikke hans noble Personlighed løftet og baaret min! Hvor lykkelig har jeg ikke været ved vort Sammenspil, der greb Publikum ved saa mangan Leilighed, der bar saa mangt et Digtværk, saa det kom til sin fulde Ret! Hvor nød jeg ikke at have et fint dannet Menneske ved min Side, et Menneske uden Løgn, Underfundighed eller Misundelse! Hvor jubede jeg ikke ved Tanken om, at her endelig var en Skuespiller, en høit begavet Skuespiller — dette er Sagen; thi hos de mindre Begavede er det ingen Sjeldenhed — der tillige var en Mand, en sanddru, af sin Kunst inderligt gennemtrængt Mand, hvem man ogsaa som Menneske kunde agte. Hvorfor skal dog dette være saa sjældent! Men varsomt maatte man fare frem med ham; thi en høi Grad af Ømfindtlighed laa i hans Natur. Han var, som Hertz har sagt om Chevalieren i „Ninon“, vist med Hensyn paa Wiehes Natur: „Et Kar med ædel Vin, som der maa handles varsomt med.“ I de første Aar af vort Kunstnersamliv gjaldt det især om at sætte Mod i ham og vække hans Selvtillid. Jeg vakte denne uden at gjøre ham hovmodig eller fordringsfuld; han var en stille, drømmende Natur, indesluttet i sig

selv og overordentlig taus. Ordet var ham i det daglige Liv ikke givet; han trængte ligesom til at faa sit Tungebaand løst; lige overfor mig lykkedes dette til Dels. Jeg har ofte tænkt, at han ligesom ikke turde give sine Tanker Luft i Ord, thi i den stille, indesluttede Sjæl ulmede stærke Lidenskaber, saa stærke, at jeg tror, at hans ualmindelige Ordknaphed udsprang af Frygt 5 for, at disse Lidenskaber skulde komme til Udbrud, og at det da ikke vilde staa i hans Magt at blive Herre over dem. Jeg har i de mange Aar, jeg har færdedes ved Theatret, aldrig kjendt Nogen, der i den Grad som Wiehe i de første syv Aar vandt Alles Agtelse og Kjærlighed, saa vel paa Theatret som ude i Livet. Han var ligesom Alles Kjæledægge, inden han blev paa- 10 virket af en Personlighed, hans egen saa modsat som tænkes kunde, en Paa-virkning, der ligesom rykkede denne stille, drømmende Natur ud af den Jordbund, hvori den alene kunde trives.

Jeg havde engang under en Samtale med Hertz om den berømte franske Skuespillerinde Mlle. Mars's Udførelse af Hovedrollen i det lille franske 15 Skuespil „Valérie“, hvori hun var berømt for at spille den blinde Pige med aabne Øine,* uden at Illusionen derved gik tabt, ytret til ham: „Ihvad De end gjør, skriv aldrig en blind Pigerolle for mig; thi at spille hende med lukkede Øine finder jeg fattigt og kjedsommeligt, og at spille hende med aabne Øine vilde være mig umuligt; thi jeg vilde ikke kunne tale med Liv 20 og Lidenskab, uden at dette vilde afspeile sig i Øiets Glans og Bevægelse, og hvorledes da opnaa Illusionen af Blindhed?“ For et Aars Tid siden var Hertz en Dag kommen til mig og havde sagt: „Ja, Gud hjælpe mig, nu har jeg skrevet for Dem, hvad De har forbudt mig.“ Jeg havde glemt vor Samtale og maatte spørge, hvad han sigtede til. Han fortalte mig nu, at han 25 havde skrevet „Kong René's Datter“, hvori der netop stillede mig en saadan Opgave, som jeg havde erklæret det for en Umulighed for mig at løse. Jeg blev ganske forfærdet over denne Meddelelse og paastod fremdeles, at det aldrig vilde lykkes mig i den Grad at blive Herre over Øiets Udtryk, eller rettere over dets Stillestaaen. Der var paa dette Tidspunkt en saa 30 slet Tone i Bladlitteraturen, en saadan Forfølgelse mod alle originale Digterfrembringelser, at næsten Ingen turde give sit Navn tilkjende, især naar det var et berømt Navn, af Frygt for at det skulde virke skadeligt paa Dommen ved første Forestilling. Saa godt som Alle, hvis Navn havde nogen Vægt, tyede til Anonymiteten. Hertz, Andersen, Hauch, Alle maatte de 35 gaa med Maske af Frygt for, at de kjendte Træk skulde tirre de selvbestaltede Dommere, og Stykket forud være hjemfaldet til Fordømmelse. Selv lige overfor Skuespillerne var det nyttigst at holde Kilden til Værket skjult,

* Fru Nielsen spillede denne Rolle paa vor Scene, men med lukkede Øine.

da disse ellers ofte hjalp til at udsprede en ugunstig Dom, forinden Stykket kom til Udførelse, ofte ved Bagvaskelse bidroge til, at Dommen var færdig, inden Værket var set. Var man derimod uvis om, hvem Stykket var af, vakte det saa vel hos Skuespillerne som hos Publikum langt større Interesse og var langt sikrere paa en retfærdig Dom hos begge. Det Characteristiske var, at ubetydelige, til Dels ubekjendte Forfattere langt dristigere turde risquere at lade Anonymiteten falde end de, hvis Navne alt havde Vægt i den dramatiske Litteratur. I Frankrig tyer ikke sjældent en ung, ubekjendt Forfatter til en berømt Forfatter med Anmodning om at laane dennes Navn til sit Barn for at sikre det en god Modtagelse; her maatte Hertz og Heiberg være gaaet til en ubekjendt Hr. Petersen eller Christensen med Anmodning om deres Navnes Beskyttelse, ifald de vilde have sikret sig imod en forud indtaget Dom. Med en utrolig Mildhed bedømmer man ofte det Middelmadige, medens man ruster sig som til en Kamp, hvor man tror at staa lige overfor det Udmærkede. „Natten dræber kun de vingede Sommerfugle,“ siger Baggesen, og Kritiken i vore Blade er og har altid været Natsiden i vort aandelige Liv.

Hertz valgte altsaa at indgive sin „Kong René's Datter“ til Theaterdirectionen under det strengeste Incognito. Ingen kjendte Stykkets Forfatter, uden Heiberg og jeg. Det var trukket noget ud med dets Indlevering og Antagelse; endelig blev det antaget, Rollerne omdelte og en Læseprøve ansat. Stykket var af Forfatteren saaledes besat: Kong René, Hr. Nielsen; Jolante, jeg; Tristan, Hr. M. Wiehe; Martha, Fru Nielsen; Bertrand, Hr. Rosenkilde; Jauffred, Hr. Waltz; Ebn Jahia, Hr. Kragh. Nielsen var afgjort Modstander af Hertz's og Heibergs, som i Grunden af alle dramatiske Digteres Muse. Saa utroligt det end lyder, saa er det dog vist, at han bar et formeligt Nag til saa godt som alle Digtere, Oehlenschläger ikke undtaget; jeg har aldrig hørt ham rose andre Digtere end Tragedieskriveren Boye. Et lystigt Hoved sagde engang: „Ser De ikke, at det er den pure Misundelse, han har mod alt Udmærket? Har De aldrig lagt Mærke til, hvor misundelig han er paa Napoleon den Store? Og virkelig tror jeg, at han ligesom kunde phantasere sig ind i et vist Raseri over dem, der vovede at gjøre sig bemærkede paa den ene eller den anden Maade. Ved Oplæsningen af dette Stykke, der ikke kunde undlade at gjøre en stor Virkning, mærkede jeg, hvorledes hans Forstemthed og Ærgrelse tiltog lidt efter lidt; han og flere af de Medspillende anede vist, at disse Vers, denne Diction maatte komme fra Hertz. Da Oplæsningen var tilende, foer han ud af Stuen uden at sige et Ord, i en Sindstilstand, som jeg strax mærkede ikke vilde blive uden Følger. Dagen efter fik jeg fra min faderlige Ven, Conferentsraad Collin, følgende Brev:

Mad: Nielsen har frabedet sig Marthas Rolle i „Kong René's Datter“; hvem vilde Du, kiæreste Hanne, foreslaa til den? at correspondere (giennem Aviserne) med Forfatteren, ved nemlig at aflægge et Brev derom paa Theatercontoret, synes mig i Hens. til den Rolle, at være overflødig.

24. Januar 1845.

Din 5
Collin.

Jeg, for ikke at tale om Hertz, blev bedrøvet over, at Fru Nielsen frasagde sig Rollen. Hvad Hertz har tænkt sig ved Marthas Rolle, er ved Fru Niensens Vægring ved at spille den aldrig kommet til sin Ret. Rollen gik over i andre Hænder, og om den end ikke spilledes slet, blev dog Præget af denne 10 Figur udslettet og vil sandsynligvis aldrig nogensinde komme til Live igjen; thi saa forunderligt det end kan synes, saa er det dog vist, at har en Rolle ved de første Forestillinger af et nyt Arbeide antaget et forkert Præg, da fortsættes i Reglen denne feile Opfattelse, om ogsaa Rollen gaar fra Haand til Haand, thi da Geniet i Kunsten altid bærer til Sjeldenhederne — og kun 15 et saadant læser og opfatter et Digterværk friskt og selvstændigt — saa vandrer en feilagtig som en rigtig Opfattelse fra den Ene til den Anden. Dette er, hvad man kalder Traditionen ved et Theater; at bryde den er kun Faa givet. Havde Fru Nielsen beholdt Rollen, vilde den have faaet Præget af en ældre, ædel, fint dannet Kvinde, hvis Væsen indgjød Tillid, og saa- 20 ledes maa man dog virkelig tænke sig den Kvinde, til hvem Kong René overlod sin blinde Datters Optugtelse og Pleie, i legemlig som i aandelig Henseende, og ikke som en tarvelig, skikkelig Bondekone, et Feilgreb, der trak Rosenkilde med ind i Opfattelsen, saa han, den gamle, betroede Bertrand, nu stod som en Tjener og ikke som Mand til den Hustru, hvem Barnet var 25 betroet. Disse to Mennesker var Jolanthes eneste daglige Selskab; thi hendes Fader kommer jo kun af og til. Hvor er det nu muligt at tro, at Jolanthe, denne unge, digteriske Natur, vilde kunne føle sig tilfreds ved saa tarvelig en Omgang? For Martha udtaler hun sine skjønne Tanker og Følelser, som vi høre i Scenen, da Tristans Besøg har sat hendes Sjæl i en Svingning af 30 Begeistring, som man kun udtaler til den, af hvem man er vis paa at blive forstaaet. Billedet blev ved den nye af Nødvendigheden fremtvungne Besætning forrykket; — men hvem saae det, hvem følte det? Maaske kun En foruden Digteren og mig selv, og denne Ene var netop Fru Nielsen; thi da Stykket var gaaet over Scenen, sagde jeg en Aften til hende, da hun 35 havde været i Theatret: „Ser De ikke, hvilken Uret De har gjort! Er denne Martha en underordnet Rolle, og er det ligegyldigt, hvem den udføres af? Var det en Fornærmelse at byde Dem den? Vilde De ikke ved Deres hele Per-

sonlighed have kunnet paatrykke den et Præg, give den en Interesse, som De og Stykket havde havt Ære af?“ — „Det kan nok være,“ svarede hun, „at du har Ret, og at jeg har været for overilet i at frasige mig den; ved at se Stykket i Aften har jeg faaet et andet Indtryk af dens Betydning for det Hele.“

5 Ak, det Hele! Det er Kunstens og Kunstnerens Forbandelse, at kun saa Faa have Kjærlighed til, Indsigt i, Dom over et Hele!

I Tristans Rolle var der givet Wiehe Leilighed til at udfolde alle de Evner, der stode til hans Raadighed. Nu behøvede jeg ikke længer at overtale Hertz til at benytte dette lyriske Talent; han havde selv gjort sig uundværlig. Aldrig, det tror jeg vist at kunne sige, vil denne Rolle herefter nogensinde blive udført som af M. Wiehe. Alle Betingelser vare her tilstede. Den unge, slanke, ædle, ridderlige Skikkelse, den stille, af Inderlighed dybt bevægede Røst, fuld af Virkning og dog saa tilbagestrængt, saa lidt læggende an paa Virkning, saa ren, man kan gjerne sige, saa kysk i sin lidenskabelige
10 Elskovsflamme, medbringende ved sin hele Personlighed og sit Spil Roman-
tikens henrivende Stemning. Selv den raaeste Tilskuer maatte gribes heraf, og de bleve grebne. Man tænke sig, med hvilken Fryd jeg nød en saadan Medspiller ved min Side! Ak, I lykkelige Tider, hvor længst forsvundne
15 I end ere, I staa atter for mig, unge, friske, nærværende, som om Tiden
20 ikke var svunden, men som om den var til endnu!

Jeg selv havde med overordentlig Kjærlighed, Alvor og Interesse indstuderet Jolanthes vanskelige, men taknemmelige Rolle. At kunne give Talen og Følelsen frit Løb, uden at Øiets Ild talte med, var det, der især vakte min Kamp og mit Studium. Ved i mine ensomme Nattetimer at beskæftige
25 mig med denne Rolles Udførelse, lykkedes det mig lidt efter lidt at vende Blikket, Synet ligesom indad i Sjælen, i Stedet for at lade Glansen i Øiet straaale udad. Dette er en Fornemmelsessag, som ikke let lader sig beskrive; men saa meget er vist, at jeg virkelig Intet saae tydeligt, naar Øiet saaledes vendtes indad, uagtet det stod aabent. Da jeg naturligvis ikke selv
30 kunde se mit Øies Udtryk, stod endnu tilbage af en anden at erfare, hvorledes dette saae ud. Jeg sagde derfor en Aften til Heiberg: „Sig mig, hvorledes mine Øine se ud, naar jeg staaer med dem paa denne Maade, thi saaledes agter jeg at se med dem i „Kong René’s Datter“.“ Han saae nu paa mig, beroligede mig med Hensyn paa min Frygt for at skele og syntes, at Øiet
35 virkelig antog et mat, men rørende Udtryk, saaledes som man ofte ser det hos Blinde, hvis Øine ikke bære Præg af Sygdom, men som have den indadstraalende i Stedet for den udadstraalende Glans. Jeg blev meget glad over at høre dette og fandt nu Vanskeligheden hævet. Forresten bevirkes Illusionen, foruden ved Øiets Udtryk, især ved det Plastiske i Gang og Bevægelser. En Blind, selv en saadan, som Forfatteren her har skildret, der i

Johanne Luise Heiberg som Jolanthe i „Kong Renés Datter“.

Efter en ikke tidligere offentliggjort Tegning af A. Harttung.
(Teatermuseet).

en ualmindelig Grad ved Vanen er bleven Herre over Savnet af denne Sans, gaar altid med en vis Varsomhed, idet Hænderne stedse ere lidt forud for Legemet, for at disse, ligesom det er Tilfældet med Dyrenes Følehorn, kunne møde det, som staar En iveien. En egen Lytten med Øret, der hvor en Seende vilde bruge Øiet, er ogsaa gjennemgaaende hos den Blinde; naar Nogen 5 f. Ex. kommer ind ad Døren, da vender den Seende strax Blikket derhen for at erfare, hvem det er; den Blinde derimod Øret, og saaledes fremdeles. Der hører derfor en overordentlig Opmærksomhed paa sig selv til en saadan Udførelse for paa intet Punkt at forglemme sig. Ogsaa Stemmens Betoning og Klang maa hjælpe til for at tilveiebringe Indtrykket af Blindhed. Det er 10 ganske naturligt, at ligesom den Døve ofte taler med en klangløs Stemme, kun lidet nuanceret, fordi Øret ikke stødes af Lydens Monotoni, saaledes kan man forstaa, at den Blinde i høi Grad netop lægger Vægt paa Stemmens Vellyd, thi gennem dennes Toner har han sin hele Kundskab til det Individ, der staar for ham. For ham gjælder den Talemaade dobbelt: Tal, 15 at jeg kan se dig! Derfor have de Blinde som oftest en smuk, melodisk og blød Stemme, med ligesom en Sordin paa; det vilde forekomme En unaturligt, om en Blind talte meget høit og skingrende, thi dette saarer og støder Øret, denne for den Blinde fineste Sans. En Blind har endvidere smaa stille Bevægelser med Haand og Arm. Det vilde strax ophæve Illusionen, om en 20 Blind paa Theatret gjorde store, kække Armbevægelser, thi det, at en Blind aldrig kan vide, hvad disse udstrakte Arme støde paa, afholder ham uvilkaarligt derfra. Dette kun om det Ydre ved en saadan Rolle, det Indre i den maa føles og lader sig ikke forklare. Hvad Indtryk dette Stykke med al sin Eiendommelighed, al sin stille Indadvendthed vilde gjøre, var ingen- 25 lunde vist. Heiberg frygtede fra Begyndelsen af meget for dets Skjæbne, og jeg havde længe næret samme Frygt. Da vi derfor skulde have den sidste Prøve paa Stykket, bad jeg ham om at overvære den for at sige mig, hvad Virkning han troede, at det vilde gjøre paa det store Publikum. Han føiede mig, og i Parquettet overværede han Prøven. Da denne var forbi, 30 kom han op paa Theatret, og med Taarer i Øinene og et Udtryk om Munden, som jeg saa godt kjendte, udbrød han, idet han omfavnede mig: „Dette vil gjøre en overordentlig stor Virkning!“ Hvor glad og beroliget jeg blev, kan man tænke sig. I saa lang Tid havde dette Arbeide ligget mig paa Hjerte, og nu at høre ham, min øverste Dommer, henrykt at udsige denne Dom, 35 gjorde mig en overordentlig Glæde. Heiberg skrev strax til Hertz og meddelte ham, hvad Virkning Prøven havde gjort. Næste Aften skulde Stykket opføres. Naar man betænker, hvilke Stykker der i dette Øieblik tiltrak sig Publikums Opmærksomhed, Stykker som: „Pigen i Lyon“, „Advocatens Datter“, „Gioacchino“, „Adolf og Henriette“, „En Aften i Tivoli“, „Doctor 40

Robin“, „Herren seer dine Veie“, „En Bedstemoder“, — da kunde man vel være i Tvivl om, hvorledes det samme Publikum kunde være modtageligt for et Arbeide af saa modsat Natur, drattende ned ligesom fra Himlen i alt det Mudder. Det sidste af de nysnævnte Stykker, „En Bedstemoder“, var et
5 affecteret, forskruet fransk Stykke, der gik ud paa, at en gammel Bedstemoder — der naturligvis skulde spilles af en ung Skuespillerinde, thi dette var netop det Piquante — stak en ung Pige ud hos hendes tyveaarige Elsker, saa denne absolut vilde giftes med Bedstemoderen i Stedet for med den unge Pige. Og nu maatte denne gamle Dame hitte paa alle Kneb for at kølne
10 det unge Menneskes Flamme, forstille sig snart som en Gigtsvag, snart som en Bedesøster, kort paa alle Maader gjøre sig saa uølskværdig som muligt, indtil endelig den forsonende Opløsning kunde komme istand, saa at det forskruede unge Menneske til Alles Glæde og Opbyggelse tog tiltakke med den unge, friske, elskværdige Pige. Dette Stykke havde Publikum, og især
15 Hoffet med Christian den Ottende i Spidsen, kastet sin særdeles Naade paa; man fandt Frøken Nathalia Ryge uforlignelig i Titelrollen, og Interessen forhøiedes desuden ved, at hendes Søster her fremtraadte første Gang; ikke fordi denne Søster var noget Talent, men det var noget helt usædvanligt, at to Søstre spillede sammen. Dette Stykke var alt gaaet mange Gange over
20 Scenen, da det blev sat sammen med „Kong René's Datter“, den første Aften dette skulde vise sig. „En Bedstemoder“ var ansat til at gaa først og derefter „Kong René's Datter“. Men Dagen iforveien kom der pludselig Ordre fra Excellencen Levetzau, at „Kong René's Datter“ skulde gaa først og „En Bedstemoder“ bagefter, thi man var ikke sikker paa, at Taflet ved Hoffet saa
25 betids var endt, at man kunde være i Theatret i rette Tid, og man vilde Intet undvære af „En Bedstemoder“; at komme midt i et originalt Stykke gjorde man sig ingen Betænkelighed ved. Jeg foreholdt Levetzau, hvor slet denne Forandring var. „Hvorledes tror De,“ sagde jeg, „at et saa fadt Conversationsstykke som „En Bedstemoder“ vil tage sig ud ovenpaa et romantisk
30 Drama?“ Levetzau bukkede og svarede: „Majestæterne have befalet, at saaledes skal det være.“ — Og saaledes blev det til liden Baade for den stakels „Bedstemoder“, der ved denne Leilighed fik det Dødsstik, som det burde have havt den første Aften, det præsenterede sig. Forestillingen (5te April 1845) begyndte altsaa med „Kong René's Datter“ og gjorde en høist ualmindelig
35 Virkning paa det tæt besatte Hus. Under den temmelig lange Indledning, Noget, man oftere har troet at burde dadle hos Hertz, men hvorom der altid kan disputeres, thi hvem tør sige, at ikke denne saakaldte Feil netop bidrager til at bearbeide Publikum til at modtage, hvad her følger paa, altsaa under denne noget lange Indledning opstod der den Uro i Huset,
40 som pleier at ytre sig i Hosten, Rømmen, Pudsen Næse og deslige. Men

neppe betraadte Tristan Scenen, før dette mærkeligt tog af, og da Jolanthe viste sig i Døren, var Opmærksomheden kjendelig spændt, og denne Spænding gik lidt efter lidt over til en saadan Stilhed, at man paa Scenen kunde tro, at ikke et Menneske aandede derude i det store Rum. Man var rørt, man var løftet, og man gav tilsidst sin Stemning Luft ved et entusiastisk Udbrud af Bifald, og Stykkets Lykke var gjort for mange Aar; og dette vil vel af og til i Fremtiden gjentage sig, saa længe vi have et Nationaltheater, hvorved der findes virkelige Kunstnere, der kunne opfatte og gjengive en slig romantisk Digtning.

Hed og bevæget af den Spænding, jeg havde været i, maatte jeg efter min Omklædning opholde mig et Øieblik i Theatrets Foyer, da min Vogn endnu ikke var kommen. Som jeg sad her og talte med en af Skuespillerne, der havde set Stykket fra Tilskuerpladsen og var lige saa betaget af det som alle Andre, kom Frøken Nathalia Ryge, som alt havde spillet et Par af sine vigtigste Scener i „En Bedstemoder“, der nu dernede var i fuld Gang, og udbrød til samme Skuespiller: „Men hvad er her paaferde? Publikum er jo i en saadan Bevægelse, at man knap kan høre, hvad man selv siger.“ Jeg hørte ham da svare hende: „Det maa De ikke undres over; det første Stykke har gjort en saa stor Virkning, at man neppe i Aften vil have Sans for Andet.“ Og virkelig blev der fortalt, at manges Tilskuerinde efter Stykket satte sig ud paa Gangen, fordi de ikke kunde holde ud at høre paa alt det Pjat i „En Bedstemoder“ ovenpaa „Kong René's Datter“, men sade her og ventede, til deres Vogn kom.

Det er en mærkelig Kjendsgjerning, som man vanskeligt kan forklare, at har et yndet Stykke som denne „Bedstemoder“ en Aften kjedet og gjort et ubehageligt Indtryk, da er det for bestandigt forbi med dets Yndest. Man kan ikke ret begribe dette, thi paa en saadan Aften er der jo dog kun een Aftens Tilskuere; hvorledes kan da denne ene Aftens Publikum virke paa mange Andre, der ikke vare tilstede hin Aften. Kjendsgjerningen staar imidlertid fast; „En Bedstemoder“ var denne Aften bleven et Offer for Skjæbnen og kom aldrig mere tillive. Derfor er de forskjellige Stykkers Sættelse og Ordning paa en Aften vigtigere, end de fleste tro. Det ene Stykke kan hæve det andet, men de kunne ogsaa dræbe hinandens Virkning.

Efter denne mere end sædvanligt tydelige Erfaring fik man nu travlt med, hvad der skulde kunne taale at sættes sammen med „Kong René's Datter“. Saa meget havde man nu lært, at den Stemning, som dette Stykke frembragte, maatte ende Forestillingen, ifald man ikke havde et Balletdivertissement, eller i alt Fald et humoristisk lystigt Stykke at give ovenpaa, thi det Comiske har en Kraft, som man vanskeligt kan modstaa, hvad Stemning man end er i. Men længe hørte man dog Folk sige: „Jeg gaar bort, naar

jeg har set „Kong René's Datter“, thi ovenpaa dette kan jeg Intet nyde mere af Kunst.“

To Dage efter Stykkets første Opførelse fik jeg et henrykt Brev fra den lykkelige, endnu anonyme Forfatter; kort efter endog en officiel Takskrivelse fra Theaterdirectionen.

Den gamle, geniale, musikalske Skuespiller C. N. Rosenkilde havde den elskværdige Egenskab, naar Noget havde tiltalt ham, da med et udholdende Sværmeri at beskjæftige sig dermed. Hans Tanker dreiede sig derfor i denne Tid udelukkende om „Kong René's Datter“. Da dette Stykke en Aften blev ansat i Forbindelse med „Advocatens Datter“, der skulde gaa først, skrev han mig følgende Brev, som maaske dog En og Anden vil have Glæde ved at læse, især de, der have kjendt ham personligt og ofte moret sig over hans Skrivemaade.

Skiønne Dame! *

Jeg vilde saa gjerne, at den Luft Du imorgen atter skal aande i, naar Du betræder din Blomster Dal, efter din magiske Slummer i dit Jomfru Paulun, maatte være aldeles reen og værdig at formæle sig med din ætheriske Aande — men det forekommer mig, at dette umulig kan skee ved den Bornholmske Feyekone** alene, om hun ogsaa, men det gjør hun jo desuden aldrig, undtagen naar den Bournonvilleske Genius skal divertere, svæver feyende hen over den Jord, paa hvilken Vaucluse-Dalen, efter Advocatens Datter skal arrangeres til at modtage Renés — o! Tael —.

Ja — see naar man skal nævne Regiss. og Directeur, saa maae den potenserede Stiil høre op —! Elskeligste søde Frue Heiberg! tael med eller skriv til Et. C., beed ham at formaae Glæser til at lade Orchestret give Ouverturen til „Midsommer-Nats Drømmen“ foran „Kong R. Datter“. See saa er Luften rensed paa en Maade, som er Dem selv og Stykket tjenligst. — Hvad synes De? gjør det!!

Deres Tilbeder og sande Ven R.

S. T.

Frue H. L. Heiberg.

Hans Ønske i Brevet blev opfyldt, uagtet „Advocatens Datter“ ikke blev givet, da Frøken Ryge betakkede sig for atter at komme i Selskab med „Kong René's Datter“. Directionen havde formeligt sin Nød med at faa noget Stykke frem ved Siden deraf; Skuespillerne vægrede sig snart ved at spille i dette,

* Dette er Tristans Tiltale til Jolanthe.

** En Feiekone ved Theatret, der havde det Hverv at feie Theatergulvet, forinden en Ballet begyndte.

snart i hint; Følgen deraf blev, at jeg blev misbrugt som saa ofte. Jeg maatte nemlig mange Gange spille i det lille muntre Stykke „Den nye Barselstue“ ovenpaa min anstrengende Rolle i „Kong René's Datter“, et Offer, som igrunden ingen Directeur burde kræve; thi det gaar ud over Theatret selv. Har en Skuespillerinde formaaet at gjøre et stærkt, idealt Indtryk i et 5 Stykke, da er der noget Uskjønt i strax ovenpaa at lade den samme Personlighed fremtræde i noget saa helt Forskjelligt og ligesom selv udslette det foregaaende Indtryk. Denne Straf faar man, naar man formaar at spille i forskellige Genres; da kræves det af os Kl. 7 at spille en fin, lyrisk, ideal Rolle, og Kl. 8 $\frac{1}{2}$ en gammel, ironisk Jomfru, der spotter over Verdens Daarligheder. I Frankrig kjender man Intet hertil; der er det næsten uden Exempel, at Talenterne have mere end en bestemt Genre at spille. Mig har forresten disse forskellige Genres ofte forfrisket, men ikke paa en og samme Aften. Mange Skuespillere kokettere med denne deres Talents Alsidighed og ønske netop paa een Aften at vise Prøver herpaa; men mig har det stedse 10 forekommet, at trænger Publikum til at mindes herom ved at se denne Evne paa samme Aften, idet de ellers glemme den, nu vel! saa lad dem glemme den; for denne Pris har jeg aldrig ønsket at minde dem derom.

Min Udførelse af Kong René's Datter vandt altsaa megen Anerkjendelse; men naar jeg undtager Heibergs og Hertz's, da var der Ingen, hvis Roes 20 glædede mig mere end Biskop Mynsters, fordi han ved sin Tale til mig herom tydeliggjorde, at han virkelig var trængt ind i min Gjengivelse af denne Rolle paa en høist ualmindelig Maade. Hvad er det dog for en styrkende Glæde at høre en saadan Mand, ikke med høflig Smiger, men med Alvor og Indsigt at udtale sig, at vise os, at han har tænkt og følt med os, 25 at høre ham sige: „Jeg er Dem virkelig taknemmelig for, hvad jeg har modtaget, thi dette Modtagne har givet mig Stof til Eftertanke og udvidet min psykologiske Kundskab; jeg kunde vel have læst Digterens Arbejde nogenlunde godt i min Stue, men aldrig saaledes, som De har læst det for mig.“ Og nu at høre ham udvikle Skridt for Skridt Gangen i min Fremstilling! 30 En Mængde Mennesker kunne vel nyde, hvad der bydes dem af Kunst, men hverken klare, hvori denne Nydelse bestaar, eller gjøre sig Rede for den i Ord; Mynster kunde begge Dele.

HOLBERGS „BARSELSTUEN“ OG TO FESTFORESTILLINGER.

Inden jeg forlader denne Theatersaison, maa jeg endnu bekjende en af mine Gjerninger i den, som maaske Nogle ville opskrive paa mit Synderregister, Andre derimod henregne til mine gode Gjerninger, for saa vidt 35

der af den fremlyser en Varme for den Kunst, jeg levede i og for. Til For-
klaring af, hvad jeg her sigter til, bliver det imidlertid nødvendigt, at jeg
først gaar noget tilbage i Tiden.

Uagtet hele mit Repertoire ved Theatret havde ført mig bort fra at virke
5 i Holbergs Comedier, maa Enhver kunne begribe, at der var for megen Op-
fattelse i mig, for megen Sans for den comiske Muses Frembringelser, til at
de mageløse Frembringelser af denne vort Theaters Skaber ikke skulde have
grebet mig og vakt min Beundring og Interesse. Men Menneskene ere under-
tiden dumme og mest, naar de ville bedømme Andre; de ere saa overordent-
10 lig hurtige til at afstikke de Grænser, bag hvilke de tillade, indrømme, at et
Menneskes Evner maa bevæge sig; overskrider Nogen denne Grænse, for
ligesom at udvide sin Horizont og ved denne sin hele Virksomhed, da er man
ikke langt fra at betragte Arbeidet og Kampen som en Brøde. Da jeg nu
for det Meste spillede Prinsesser, Grevinder, ideale Skikkelser i alle For-
15 mer, saa vidt forskellige fra den Holbergske Muses Frembringelser som
muligt, vilde man neppe faaet noget Menneske til at tro, at jeg paa samme
Tid med min hele Interesse søgte at trænge ind i Aanden af disse Comedier,
ja havde til min egen Opmuntring indstuderet flere Leonora- og Magdelone-
roller. Vil man nu spørge: Hvorfor prøvede du aldrig at udføre disse for
20 Publikum, saa kan jeg kun svare: Fordi Publikum ikke vilde havt saa me-
gen Phantasi, at det kunde have glemt det Billede, det ligesom krævede at
betragte, naar jeg fremtraadte, og sætte sig ind i et helt nyt; men især fordi
der ved et Theater som oftest tages alle andre Hensyn i Betragtning end
Hensynet til Kunstens Tarv. Ingen vilde der have spurgt, om jeg formaaede
25 at løse disse nye Opgaver, men En vilde have sagt: Vil hun nu og have det
med! en Anden: Det var skammeligt mod Madam B., skammeligt mod Jom-
fru K., kan hun nu ikke unde de Stakler disse Roller, hun, som har saa
mange! Saaledes vilde man paa Theatret have opfattet det, og Mange i
Publikum vilde heller ikke have kunnet hæve sig til en høiere Synsmaade. Er
30 det Hensyn at tage, hører jeg mangen en Læser udbrøde. Men herpaa vil jeg
svare: Det er lettere at gjøre dette Udbrud end i Virkeligheden at tage alle
de Stik, der tyde paa, at Ens Motiver opfattes lige modsat af det, de vare,
Varme for Kunsten, og ene og alene Varme for Kunsten. Jeg læste som
sagt Holberg meget, saae Udførelsen af hans Stykker med Alvor og Anstren-
35 gelse for at trænge ind i hans Aand, et Arbeide Ingen paa Theatret bemær-
kede, eller om man havde sagt dem det, vilde have fæstet Lid til.

Under denne Varme for Holberg gik jeg en Aften i Theatret for at over-
være Forestillingen af Holbergs „Barselstue“.

Hvad der kan overkomme en virkelig Skuespillerinde for en Iver, for
40 en Smerte ved at se et Stykke, en Rolle mishandlet, er vel Noget, som den,

der ikke selv er Digter eller Skuespiller, vanskeligt kan forestille sig. Man har en Følelse, som om det var en Samvittighedssag at faa Feilen rettet; man har ingen Ro paa sig, inden det er besørget. Allerede som ganske ung Pige pinte det mig at se en af de Holbergske Figurer totalt forvansket ved Gjengivelsen, nemlig Engelche Hattemagers i „Barselstuen“. Efter en gammel Slendrian overdrog man altid denne Rolle til en af Figurantinderne ved Balletten, ubekymret om, hvorledes samme Dame opfattede Rollens Betydning i Stykket. Den ene Fremstillende efter den anden gjorde nu intet Andet end strengt at udføre, hvad Noterne hos Holberg forlange, nemlig at neie og atter at neie, uden at der i denne Neien laa mindste Tilløb af Mening, der sagde, hvorfor denne Dame, om hvem Ingen melder, at hun er stum, ikke betjener sig af Talens Brug; men mærkeligt nok hed Rollen paa Grund af denne Opfattelse i Theatersproget aldrig Andet end „Den Stumme“, en bidende Kritik over disse Figurantinders Opfattelse; thi den naturlige Benævnelse — som den ogsaa siden fik — vilde unegteligt have været „den neiende Dame“ eller „den tause Dame“. Jeg saa som sagt allerede meget tidligt, at her blev en Feil begaaet, som burde rettes, men jeg vovede ikke at melde mig som den, der troede at kunne gjøre det bedre. Engang i mit første Ægteskabsaar (1831) tog jeg imidlertid Mod til mig og sagde til Collin, at jeg troede, at der burde lægges en Mening, en Betydning i Engelche Hattemagers Taushed, der hidtil var forsømt af Fremstillenderne. Collin greb Tilbudet med begge Hænder, og inden kort Tid optraadte jeg i Engelches Rolle. Paa Theatret havde mit Tilbud vakt en Opsigt, hvorom jeg i min Naivitet, da jeg tilbød mig, ikke havde drømt. „Hvad vil hun gjøre af den intetsigende Rolle,“ hed det; „det er dog Synd at berøve Jomfru L. den Indtægt, hun faar, ved fra Balletten at assistere i Skuespillet,“ (Indtægten bestod i 9 R for hver Spilleaften). „Tror Fru Heiberg, at hun, der er saa ung, kan gjøre det bedre end en gammel, erfaren Figurantinde, der har set mange Forgjængerinder i Rollen“ o. s. v. Ja, Gud bedre, at jeg maa sige det, selv Ryge syntes det at være imod, at En vilde forsøge paa at gjøre den hidtil uforstaaede Engelche Hattemagers til et Menneske i Stedet for en kjedelig, uforstaaelig Statist. Se, saaledes gaar det saa ofte bag Teppet i denne ideale Verden, og saaledes gik det mig med min varme Iver for at rette en Feil, der i saa mange Aar ustraffet var begaaet. At mine Kunstfæller toge dette paa denne Maade, smertede mig og ængstede mig. Jeg tyede i mit Mismod til min trofaste Ven Collin og sagde, at jeg meget gjerne atter vilde træde tilbage, saa meget mere som jeg jo ingenlunde var saa sikker i min Sag, at jeg kunde vide, hvorledes Udfaldet vilde blive lige overfor Publikum. Jeg havde ikke troet, tilføiede jeg, at mit Tilbud vilde blive optaget paa den Maade. Collin smilte, klappede mig

paa Kinden og sagde: „Ak, min kjære Hanne, du er endnu saa ung! Ja, jeg forudsaae nok dette, men desuagtet opgiver jeg ikke den Glæde at se dig udføre den Rolle paa en ny Maade.“ Derved blev det.

Holberg har i alle disse Visiter i Barselstuen sat Farverne saa skarpt
 5 imod hinanden, at man allerede derved har en Forstaaelse af, hvorledes han ønsker disse Besøg udførte i Spillet. Han lader derfor den tause Engelche træde ind ovenpaa den larmende Misbrug af Talen ved Dorthé Knapmagers, Øllegaard Sværtfegers og Else Skolemesters. Den arme Barselkvinde er tilstrækkeligt blevet plaget af Talen; nu kommer Turen til, at hun skal plages
 10 ved Taushed. Enhver kjender disse to modsatte Plageaander i det selskabelige Liv og gyser lige meget for dem begge. Da Engelche bliver anmeldt, siger Øllegaard: „Er det den Pimpernelle, hun sidder i Compagnier, ligesom en Støtte, som har hverken Maal eller Mæle.“ Af denne Ytring fremgaar jo paa det Bestemteste, at hun har Maal og Mæle. Det var nu faldet
 15 mig ind, at ligesom de foregaaende Damer udmærkede sig ved Tale af den mest fripostige Art, saa kunde man bringe Mening i Engelches Taushed ved en overdreven Undseelse, der bandt Tungen utilbørligt. Opgaven blev altsaa at vise denne Undseelse i alle dens Nuancer, stadig stigende, indtil den driver hende til at skynde sig ud ad Døren, ude af sig selv af Forlegenhed,
 20 ledsaget af Barselkonens Spot: „Adieu, Madame, tak for hendes angenemme Compagnie.“ Jeg havde tænkt mig, at det comiske Indtryk skulde frembringes ved, at hun bestandigt ligesom tog Tilløb ved Miner og Gebærder til at begynde Conversationen, men at hendes Blik aldrig saa snart naaede Barselkonens, før Undseelsen tvang hende til at sluge den begyndende Tale.
 25 Jo oftere nu disse Tilløb mislykkes, des naturligere er det, at Forlegenheden stiger. Endnu i Døren ved Afskeden vendte jeg mig om for endnu en Gang at tage et fortvivlet Tilløb til Tale, men da ogsaa dette mislykkes, skyndte jeg mig ud. Jeg havde alt paa dette Tidspunkt af mit Theaterliv været saa heldig at overraske Publikum ved mine Fremstillinger, at
 30 det, at jeg paatog mig en ny Rolle, var nok til at fylde Huset. Men det var vanskeligt denne Aften at sige, hvor Spændingen var størst, enten ude i Huset eller mellem Personalet paa Scenen. Jeg blev ganske beklemt om Hjertet, da Akten skulde begynde, ved det uventede Syn, at Skuespillerne havde besørget Borde hensatte i Coulisserne, hvorpaa man stod opstillet for bedre
 35 at se, hvad det var, jeg vilde lægge i hin Rolle; ja, jeg blev saa beklemt ved dette Syn, at jeg inderligt fortrød min Iver, og havde det ladet sig gjøre, var jeg endnu traadt tilbage, saa uhyggelig fandt jeg denne nysgjerrige Opmærksomhed fra alle Sider. Men neppe havde jeg været et Par Secunder inde paa Scenen, før en Bifaldslatter lod sig høre, der opløste sig i en
 40 rungende Applaus. Det lettede Vægten, der havde lagt sig paa mit Bryst,

og da jeg atter stod udenfor Scenen, var Publikum kommen i en saadan Lystighed og Snakken om, hvad de havde set, at Stine Isenkræmmers maatte vente lidt, inden hun traadte ind efter mig, af Frygt for ikke at blive hørt af Publikum. Nu havde Engelche Hattemagers faaet sit Præg; nu vidste Alle, hvorledes hun skulde spilles. Ja, naturligtvis, raabte man, er dette den eneste rette Maade, som om den nye Opfattelse var deres og ikke min. Hvor ofte har denne Maade, bagefter at se klart, ikke gjentaget sig i senere Aar! Dog ligemeget, hvad jeg havde villet, var lykkedes. Der var kommen Mening ind i en af Holbergs Figurer, der hidindtil var gjengivet paa en Maade, Theatret ikke kunde være bekjendt. Jeg vidste alt dengang af Erfaring, at Mange kunne copiere, medens Faa ere originale, og efter at have spillet Rollen en Del Gange, gik den over i andre Hænder, der fulgte mit Spor.

Det var i 1831, at jeg vovede at overtage en mindre Rolle i Holberg, og der hengik mange Aar, inden jeg med uimodstaaelig Lyst dreves til et nyt Forsøg med en større. „Barselstuen“ var i længere Tid ikke gaaet over Scenen, da den atter skulde opføres Søndag Aften den 17de November 1844. Jeg blev lokket af Erindringen om Ryges mageløse Corfitz og Phisters glimrende Troels til at gaa hen i Theatret. Men den hele Opførelse af dette uforlignelige Stykke gjorde, paa disse to Skuespilleres Udførelse nær, et saa kummerligt Indtryk, at jeg forlod Theatret paa een Gang dybt bedrøvet og harmfuld i mit Sind. Det var mig ikke muligt at blive det Indtryk kvit, som denne Forestilling havde fremkaldt. Paa Theatret var Intet at udrette ved der at tilkjendegive sine Anskuelser; jeg maatte derfor paa anden Maade give mit Hjerte Luft, og jeg skrev en Anmeldelse af Søndagsforestillingen paa det kongelige Theater den 17de November, som blev optaget i „Fædrelandet“ den 23de November, uden at dets Redacteur eller noget fremmed Menneske vidste, hvorfra den kom. Jeg skrev den igrunnen kun for at lette mit Sind, thi jeg havde saa godt som intet Haab om, at den skulde komme til Andres Kundskab, da jeg forud vidste, at Heiberg vanskeligt vilde give sit Samtykke til at indlevere den. Da jeg bad ham om at maatte læse den for ham, udbrød han: „Ak, lad det være, hvad kommer der ud af det?“ Imidlertid blev jeg glad og stolt, da han efter at have hørt den sagde: „Ja, det er negtelligt Sandheder, som baade Publikum og de paa Theatret kunde have godt af at høre,“ og han indsendte den virkelig anonymt til „Fædrelandet“. Der var paa dette Tidspunkt et Blad, som kaldte sig „Theaterbladet“, et ferskt Produkt, som fristede et kort og kummerligt Liv. I dette reiste der sig et Uveir mod min lille Artikel, og nu rørte min kjære Heiberg mig ved at tage mig i Forsvar i „Fædrelandet“ Lørdagen den 30te November i et Stykke med Overskrift „Gade eller Stue?“. Det rørte mig, at han

gjorde mine Ord til sine egne med saadan Fynd og Klem, at al Strid herved standsede. Senere blev Sceneordningen uventet forandret efter min Plan og den Anvisning, jeg havde givet i min Artikel i Bladet, uden at Nogen anede, at man fulgte mit Raad. Forresten erkjender jeg, at man som Skuespiller
5 skal afholde sig fra at skrive om Theatret i Bladene, og jeg vil derfor ikke modsige dem, der ville opføre dette mit Skrivers paa mit Synderegister.

Spilleaaret var endt, og jeg tørstede efter Ro og Hvile. Men paa Grund af at Kongen af Preussen vilde gjøre Kjøbenhavn den Ære at gjæste os, var det ikke at tænke paa for det Første at drage Aande i landlig Ro. Konge-
10 huset ønskede at vise den tyske Monark Alt, hvad der i det lille Kjøbenhavn kunde interessere en Reisende, og deriblandt da det danske Nationaltheater, hvis Ry var naaet til det store Berlin. Først den 19de Juni ventede man, at han vilde kunne besøge Theatret; hele Personalet maatte altsaa forblive i Byen, parat til hvad Tjeneste Directionen og Hoffet maatte blive
15 enige om at ønske. Den 18de Juni lød Kanonernes Torden fra Batterierne i Sundet, der forkyndte Kongen af Preussens Ankomst. Hele Byen var paa Benene for at modtage ham; de gode Kjøbenhavnere stode fra den tidlige Morgenstund ved Toldboden og paa Langelinie for at se den interessante Person stige i Land og modtage ham med rungende Hurraraab, der kunde
20 høres i alle Byens Hjørner. Alle vare glade undtagen den strenge Boreas, der pustede sine Kjæber ud til en Storm, som om han vilde sige: „I kjøbenhavnske Dagdrivere! Staa I nu her med Eders kummerlige Nysgjerrighed; jeg skal føre Jer i Vinden!“ Jeg hørte Kanonernes Torden og Hurraraabene fra min Have paa Søkvæsthuset, hvor jeg gik og passede mine Blomster,
25 men mine Tanker vare ogsaa ved Toldboden, idet jeg ærgrede mig over, at vi Danske aldrig kunne vise lidt Takt i slige Øieblikke. Den preussiske Konge havde alt den Gang viist, hvor lidet han var de Danske god. Som jeg gik i Haven, fandt jeg en lille Spurveunge, der laa og droges med Døden. Jeg tog den op i min Haand og opdagede nu, at en eller anden Rovfugl
30 havde hakket den i Brystet. Jeg klappede den stakkels Fugl, der laa død i min Haand, og tænkte: Man kan mærke, at Ørnene ere komne.

Hundreder af Mennesker havde staaet ved Theatret for om muligt at faa en Billet til at nyde Skuet af Berlins Konge, og hele Bredgade, Kongens Nytorv o. s. v. var om Aftenen opfyldt af Mennesker for at se den
35 Vogn, der bar hans dyrebare Legeme, og tiljuble ham deres uskrømtede Glæde over at have ham i vor Midte. Der sad han nu i Kongelogen, tyk, meget tyk, blussende rød i Ansigtet, med stive, døsigse Øine stirrende hen for sig, og saae eller lod, som han saae det Kunstværk, man paa Theatret opførte til hans Ære, nemlig Balletten „Valdemar“. Ak, hvor havde jeg i
40 dette Øieblik ønsket, at enhver Dansk paa alle anstændige Maader havde

viist sin Antipathi; men er der Noget at se paa, saa gaar det frem for Alt, og alle Hensyn sættes tilside. Heiberg sagde ofte: „De to eneste Lidenska-
ber, der besjæle de Danske, er Nysgjerrighed og Misundelse.“ Den 21de var
atter en Forestilling til Ære for dette Kongebesøg, nemlig „Den politiske
Kandestøber“ og Balletten „Toreadoren“. Jeg havde ingen Rolle i „Den 5
politiske Kandestøber“, men Theaterchefen bad mig overtage en af Raads-
damerne for denne Aften, da Kongen havde ytret, at han ønskede at se mig
spille. Jeg maatte altsaa være med.

Forøvrigt fortælles der, at det Eneste, der ret havde vakt den høie Gjæsts
Opmærksomhed og Beundring i vort lille Land, var Hvidtjørnsplainerne i 10
Dyrehaven, hvis Lige — efter Humboldts Sigende — ikke findes nogetsteds.
Intet andet Sted ser man disse Træer, hvis Stammer se ud som Slangeknu-
der eller som grimme Trolde Værk, medens de liflige Kroner med dette
Myrl af fine, hvide Blomster se ud, som om Smaaalfen her legede omkap
med de kvidrende Fugle. 15

Dette Kongebesøg gjorde, at Skuespillernes Sommerforestillinger, i hvilke
jeg havde lovet at hjælpe flere af mine Kammerater, trak endnu længere
ud end ellers. Hertil kom, at der skulde gives en Forestilling ved de svenske
og norske Studenters Besøg i Theatret, hvorved man ligeledes anmodede
mig om at deltage, en Anmodning jeg efterkom med Glæde; thi hvilken 20
Dansk glædede sig ikke over disse Besøg fra Broderlandene? Oehlschlä-
ger skrev en Prolog, som han bad mig om at fremsige; efter denne Prolog
— hvori jeg forestillede Idun, der talte til Nordens unge Sønner — gik
„Barselstuen“, hvori jeg spillede Stine Isenkræmmers.

Denne Aften havde iøvrigt endnu en anden Betydning for mig og The- 25
atret, idet Jomfru Jørgensen ved denne Leilighed optraadte for sidste Gang.
Hun havde taget sin Afsked ved Saisonens Ophør, men i „Barselstuen“
var hendes Hjælp nødvendig som Else David Skolemesters, en Rolle, hun
i mange Aar havde udført med stor Genialitet. Jeg havde saa inderligt
ønsket, at Publikum paa denne Aften havde bragt den som Kunstnerinde 30
og Menneske høit agtede Personlighed sin Hyldest, men denne udeblev. Man
havde kun Tanke for Studenterne og glemte at bringe sin Tak til den be-
skedne, fordringsfri Kunstnerinde. Jeg havde broderet et Teppe til min mo-
derlige Veninde, som jeg nogle Dage efter sendte hende med et Par Ord
til Tak for vort Samliv ved Theatret. Til Svar modtog jeg følgende Brev: 35

Assens, d. 12te August 1845.

„Min egen kiere — ja, hvis det ikke lød alt for forfængelig — kaldte
jeg dig helst: min egen kiere aandelige Datter! Hvor meget jeg end bestan-
dig har glædet mig i Troen paa, at du har holdt lidt af mig, har dog din

sidste elskelige Udtalelse deraf givet mig en Bekræftelse derpaa, som er mig usigelig kier. Din nydelige Gave har jeg endnu ikke seet, thi jeg var alt reist herover, da den kom hiem, men min Svigerinde har gjort mig en Beskrivelse af dens Yndighed, og jeg fryder mig inderlig til at tage den i Besiddelse. Den vil altid være mig et kierligt Minde om, at du i dit saa bevægede og beskæftigede Liv dog saa ofte har havt Tid og Tanke for din gamle Veninde. — At jeg ikke fik sagt dig rigtig Farvel hiin Studenteraften, var det eneste Skaar i det virkelig saa behagelige og venlige Indtryk, den efterlod hos mig, men naar jeg til Efteraaret kommer ind til Byen for at arrangere Et og Andet til mit ny Etablissement, seer jeg ud til dig. Min venligste Hilsen maa du bringe Heiberg og din Svigermoder. Den Paa-skiønnelse, de saa ofte have viist mig, hører med blandt de henrundne 30 Aars kiereste Minder.

15 Og nu, min Amour! som jeg jo engang har døbt dig, lev vel til vi sees! Endnu engang Tak for den Glæde, din Opmærksomhed har skienket mig! Naar du kommer blandt vore Venner paa Kongens Nytorv, saa hils dem Alle fra mig, og bevar din Kierlighed og Godhed for

Din bestandig hengivneste

Henriette Jørgensen.

20 Ikke to Aar efter at hun havde opgivet sin Virksomhed, døde hun. Det forandrede Liv i en snevrere Kreds, hvortil hun havde glædet sig saa meget, lod ikke til at være hende tjenligt. Kun faa, som engang have drukket af det offentlige Livs Bæger, kunne finde sig i at undvære denne Drik, der sætter det indre Liv i en rask, om ogsaa stundom smertelig Bevægelse. Det livs-
25 glade, hidindtil ligelige Sind blev knækket og uden Evne til at søge sig et nyt Centrum. Med Smerte modtog jeg Efterretningen om hendes Død. Hun var god, elskværdig, trofast og ærlig. For mig var hendes Bortgang et overordentligt Savn.

BESØGET PAA SØLYST I SOMMEREN 1845.

30 Min Sommerferie begyndte dette Aar først hen i Juli Maaned, og strax efter maatte jeg opfylde en anden Pligt, idet vi droge ud til Sølyst. Disse Sommerophold paa Sølyst havde igrunden en skadelig Indflydelse paa min Helbred. Naturen var unegteligt der saa skjøn som muligt, men man levede ikke paa Sølyst blot for Naturen; Selskabeligheden spillede en stor Rolle
35 i dette Sommerliv, og hvad jeg trængte til efter Vinterens Anstrengelser, var ikke Diners med mange Retter Mad og en Mængde Vine i Selskab med pyn-

tede Damer og Herrer, men Ro og Stilhed for atter at samle Kræfter til de lange 9 Maaneders Arbeide. Men hvor var det muligt at give den gode Suhr et Nei paa hans indtrængende Indbydelse! Sædvanligt begyndte jeg dog med et Nei, men naar da de hjertelige Ord lode: „Jeg veed jo nok, at det er et Offer, De og Heiberg bringer; jeg forstaaer jo nok, at De let maa kjede Dem hos os, men vi ville opbyde Alt for at gjøre Dem Opholdet taaleligt;“ ja, saa forvandlede Neiet sig til et Ja, og vi indfandt os til den aftalte Tid. Suhr var udtømmelig i sin Opmærksomhed. Sølyst havde hidtil intet Claver ciet, nu stod der et, for at jeg ikke skulde savne mit; store Kikkerter kjøbte han til Heibergs Glæde, og saaledes fremdeles.

Naar jeg opholdt mig paa Landet, hørte det til mine bedste Glæder at nærme mig de Fattiges Boliger, at faa disse stakkels Mennesker til at udøse deres Kummer for mig, en Fortrolighed, jeg pleiede at vinde med en overordentlig Lethed, og da efter Evne at hjælpe dem med Et og Andet. Mange mig uforglemmelige Glæder havde jeg under disse Besøg, og aldrig var jeg gladere og bedre tilmode, end naar jeg blev fulgt til Døren af deres venlige Farvel, ledsaget af et „Gud velsigne Dem“. Disse Glæder havde Suhr opdaget, at jeg i Stilhed nød. Da jeg denne Sommer indfandt mig paa Sølyst, bragte han mig en stor Pung med Penge, Dalere, Marker, Firskillinger. „Jeg veed,“ sagde han, „at det hører med til Deres Sommerglæder at besøge Fattige i Egnen; und mig ogsaa at give min Skjærv til disse Besøg.“ Jeg tog imod denne Gave, der satte mig istand til at forøge den Glæde, jeg bragte med mig ind i de triste Boliger, og dog følte jeg en vis Fattigdom, naar Ordet nu ved min Bortgang lød: „Gud velsigne Dem!“ Jeg syntes, at jeg ikke længere nød Godt af et Ønske, jeg saa høit trængte til, uagtet jeg visselig undte Suhr al den Velsignelse, han kunde faa. „Jeg bringer Dem mange Velsignelser hjem med,“ sagde jeg ved min Hjemkomst. „Tak!“ lød hans rørte Svar, „det kan behøves.“ En Morgen, da Lysten overfaldt mig til at trænge ind i en ussel Fiskerhytte, liggende ved Havet, blev jeg i høi Grad overrasket, idet jeg stak Hovedet ind ad Døren og gjorde et ligegyldigt Spørgsmaal som Indledning til en Samtale med de mig ubekjendte Beboere. En høi, kvindelig Skikkelse sad halvt blottet paa en stor gammeldags Kiste, et temmelig stort, men graasprængt Haar hang hende uredt og sammenfiltret ned over Skuldrene; i den modsatte Krog af det lille, uhyggelige Rum stode to Børn, en Dreng og en Pige paa 8 à 9 Aar, ligesom trykkende sig ind i Krogen, idet den lille Pige slyngede sin Arm fast om Drengens Liv. Begge Børnene havde denne grøngraa Ansigtifarve, som er saa eiendommelig for fattige Børn, og som er det sikreste Tegn paa slet Kost og Mangel paa Pleie. Da nu mit første Spørgsmaal om Veien eller om noget Andet, jeg ønskede at vide, var udtømt, spurgte jeg Konen, hvorfor hun sad der halvt nøgen,

om hun var syg. Hun saae paa mig med onde, mistænksomme Øine og svarede mig næsten skrigende: „Fordi jeg er et stakkels mishandlet Menneske; De tror nok ikke, at han der — og her pegede hun paa Drengen i Krogen — „at han der prygl og kradser sin gamle Bedstemoder til Blods? At den

5 Bid, jeg skal putte i min Mund, rives bort i samme Nu af disse to forbandede Unger, saa at jeg er nær ved at omkomme af Sult?“ Det gøs i mig, og jeg saae nu spørgende hen paa de To i Krogen. De svarede ikke et Ord, men Drengen saae paa mig med en Gammelmands bedrøvede Øine og rystede paa Hovedet, som om han vilde sige: Tro det ikke! Jeg gjorde nu flere Spørgsmaal, som den Gamle gav utydelige Svar paa, blandet med drøie Eder, men

10 Børnene vare og bleve tause. Jeg havde hidtil staaet paa Dørtrinet til Hytten; jeg traadte nu over dette for at nærme mig Konen og om muligt faa hende til at aabne sig for mig, og da hjælpe hende med, hvad jeg kunde; men idet jeg gjorde det første Skridt over Dørtærsklen, reiste hun sig i sin fulde

15 Høide og skred hen imod mig med løftet Arm og Haand som En, der satte sig i Forsvarsstilling mod et Angreb. Jeg veg forfærdet tilbage, idet jeg sagde: „Kan Mor da ikke se, at jeg ikke har noget Ondt isinde mod hende!“ — „Huset er mit,“ raabte hun, pegende paa Døren for ligesom at tvinge mig til at gaa. Hun fik mig formeligt til at skjælve af Angest; jeg indsaae,

20 at der for Øieblikket ei var Andet at gjøre end at adlyde hende, og jeg gik usigelig beklemt og bedrøvet over det Indblik, jeg havde gjort i den menneskelige Elendighed. Hvilken Contrast mellem dette Maleri, hvori jeg nys var Fjerdemand, og den friske, henrivende Morgenstund, hvor Alt aandede Ro og Harmoni. De glade Fugleunger tittede veltilfredse ud af de smaa

25 Reder, ventende paa Moderens Komme, der skulde tilfredsstille deres Hunger. Skoven duftede, og i Trærnes Kroner legede Fuglene Tagfat, idet de smaa Stemmer ligesom sang: „Vi ere Guds Fugle, vi takke for Lyset og Livet med fløitende Tunge.“ Hjertet blødte i mig ved Tanken om de to smaa Stakler i Krogen i Hytten, og jeg besluttede, hvordan det saa gik,

30 ikke at opgive at være dem til Nytte.

Da jeg kom tilbage til Sølyst, fortalte jeg Heiberg mit Eventyr. Ak, hvilken Lykke at have En, man kan fortælle Alt, En, der kan høre og svare, saa det mærkes, at vi ere forstaaede. Min Tanke var hele Dagen beskjæftiget med de tre Skikkelser, jeg havde set i Hytten, og om hvem jeg endnu

35 igrunden Intet vidste uden det, at de alle Tre vare ulykkelige. I det rige Hus traadte Hyttens Elendighed endnu stærkere frem for mit Syn. Ved det rigt besatte Bord tænkte jeg paa den blege, usunde Farve hos Børnene, tænkte paa, hvor godt et Stykke af den kraftige Steg vilde gjort dem. Da jeg om Aftenen lagde mig i min zirligt røde Seng, da tænkte jeg paa Børnenes

40 Pjalter, hvori de slumrede, tænkte: „Ogsaa du har som Lille været under

Armodens Tryk; hvad har du da gjort, hvormed har du fortjent at løftes
 op til en høiere Tilværelse fremfor disse, der stode i Krogen som to fattige
 Spurveunger, manglende Klæder, manglende Mad?“ Jeg sov ind under disse
 Betragtninger, drømte hele Natten om den høie Kvindeskikkelse, der var
 traadt saa truende hen imod mig, og min første Gang næste Morgen var hen 5
 til Kvinden og de Smaa. Jeg havde lagt en lille Plan for at komme til at
 tale ene med et af Børnene for derigjennem at komme under Veir med, hvor-
 ledes alt dette hang sammen. Jeg gik først ind til Bageren i Taarbæk og
 købte en Del fint Brød, som jeg lagde i en Kurv. Med dette haabede jeg at
 formilde den Gamle og komme i Kast med et af Børnene. Min Plan lyk- 10
 kedes. Da den Gamle saae det fine Brød, satte hun et mildere Ansigt op
 end Dagen iforveien, men hun vedblev dog at sige onde Ord om Børnene
 og om sin slette Behandling, og nogen egentlig Besked var ikke at faa af
 hende. Da jeg gik, bad jeg, om ikke den lille Dreng maatte bære Kurven 15
 hjem for mig, hvilket hun tilstedede, idet en Strøm af Skjænd regnede ned
 over Drengen, hvorfor var ikke godt at blive klog paa. Da Barnet og jeg
 vandrede ene hjem sammen, havde jeg en Del Møie med at faa ham gjort
 frimodig imod mig; lidt efter lidt fortalte han, at den gamle Kone var hans
 Faders Moder, at Faderen for nogle Aar siden var druknet, at hans Moder
 hver Morgen maatte gaa ind til Byen for at sælge Fisk, og at det var deraf, 20
 de levede. Derfor havde jeg jo ikke truffet hende om Morgenens, da hun
 alt var taget ind til Byen. Paa mine Spørgsmaal, om det vel var sandt, at
 han og Søsteren ikke vare gode imod deres Bedstemoder, svarede Drengen
 Intet, men saae paa mig med et Udtryk af Sorg i Øiet, saa jeg ret blev
 skamfuld over mit Spørgsmaal. „Jeg maa tale med din Moder,“ sagde jeg, 25
 „naar kan jeg træffe hende?“ — „Hun kan komme til Dem i Eftermiddag,“
 svarede Drengen. Da jeg ikke ønskede, at hun skulde komme op paa Sølyst,
 hvor hun let kunde komme til Uleilighed, svarede jeg, at jeg næste Dags
 Eftermiddag atter skulde indfinde mig i Hytten for at tale med hans Moder.
 Som sagt, saa gjort. Næste Dag listede jeg mig efter Bordet ned i Fisker- 30
 leiet og saae alt i Frastand en høi, slank, ungdommelig Skikkelse staa uden-
 for Hytten med Haanden over Øinene, idet hun stirrede hen ad Veien, hvor-
 fra jeg kom. Da hun saae, at jeg nærmede mig Hytten, traadte hun hen
 imod mig og sagde: „Det er vist Dem, der har været god imod Børnene,
 Gud velsigne Dem.“ — „Kom,“ sagde jeg, „lad os sætte os ned; De maa 35
 aabne Deres Hjerte for mig, og gid jeg da kunde være Noget for Dem.“
 Vi satte os nu paa en stor Sten nede ved Havbredden. Nu først saae jeg
 rigtigt min nye Venindes Ansigt, thi et stort Tørklæde havde næsten skjult
 det for mig. Jeg saae nu den arme Kones Øine i en Tilstand, saa det gøs i
 mig. Øienkanterne sade næsten i det blodige Kjød, og kun sekundvis for- 40

maaede hun at holde dem aabne. Da jeg derfor sagde: „Min Gud, hvad feiler Deres Øine?“ brast hun i en heftig Graad, idet hun udbrød: Ak, jeg er jo saa godt som blind.“ At se de stakkels syge Øine saaledes græde smertede mig saa dybt, at jeg indstændigt bad hende samle sig og forklare mig sin

5 Stilling i Haab om, at den lod sig lindre. Hun fortalte nu, at hun havde været gift med den gamle Kones eneste Søn, hvem hun inderligt havde holdt af. „For at kunne gifte os vare vi nødte til at flytte i Huset hos hans Moder, thi Huset var hendes. Hvad jeg her gennemgik i mine første Ægteskabsaar, kan jeg ikke beskrive Dem; min stakkels Mand var tit bedrøvet over den

10 Medfart, jeg fik af hans heftige, urimelige Moder, men hvad var herved at gjøre? Vi maatte finde os i Alt for at have Hus over Hovedet. Flere Gange have der været Liebhaveere til Grunden her, thi Kjøbenhavnerne ville jo saa gjerne bygge deres Lyststeder her i Taarbæk, og der blev budt ret klækkeligt, saa min Mand inderligt ønskede, at hun vilde sælge og skifte med ham,

15 at vi kunde have vort for os selv; men dette Hus, saa ussel det end er, er hendes Stolthed, og hun har aldrig villet indvilge i Salget. Endelig en Nat, Gud se i sin Naade til os, da min Mand var taget ud paa Søen efter Fangst, reiste der sig en saa frygtelig Storm, som om Verden vilde forgaa. Herre Gud, paa den samme Sten, hvor vi nu sidde, sad jeg og saae ud over Havet

20 efter ham, indtil de stærke Bølgers Skum mod Stranden havde gjort mig drivvaad, saa jeg maatte ty ind til hende i Huset, der bandede Stormen, bandede Sønnen, mig og Børnene; det var, som om den Onde selv havde taget Ophold inde hos os. Time for Time gik; Morgenen kom, men han kom aldrig mere. Saa græd jeg og græd, og det holde Øinene ikke af, og

25 derfor ere de, som De nu ser dem. Hans Moder derinde blev fra den Dag af endnu forfærdeligere, og nu er hun vel undskyldt, thi Forstanden er gaaet lidt efter lidt, men mere og mere ond er hun blevet. Mine stakkels to smaa Børn slaar og sulter hun, naar jeg nødes til at gaa til Byen for at sælge Fisk, for at vi dog ikke skulle mangle det tørre Brød; men jeg maa finde

30 mig i Alt, thi Huset er hendes, og umuligt vilde det være for mig halvblinde Stakkel ogsaa at skaffe Penge til at betale Husleie for, og jeg vilde gjerne finde mig i Alt, naar kun ikke Børnene vare, thi jeg tror, de miste Forstanden tilsidst ved det Liv, de føre.“

Enhver kan vel begribe, at denne simple Fortælling rørte mig dybt; der

35 var saa store og tydelige Spor af fordums Skjønhed hos den slanke Skikkelse, som sad ved min Side, at en usigelig Medlidenhed greb mig over et saa forspildt Liv. Efter endnu at have talt en Tid med hende og søgt at trøste hende, saa godt jeg kunde, forlod jeg hende med den faste Beslutning at bringe en Forandring ind i hendes Liv, hvorledes jeg saa skulde bære

40 mig ad. Opfyldt af disse Tanker gik jeg langsomt mod det skønne Sølyst,

Johanne Luise Heiberg.
Efter Tegning af Edv. Lehmann 1844.
(Teatermuseet).

bag hvis Mure ogsaa Ufredsaander, om end af en anden Art, havde taget Ophold. Hvor ofte hører dog ikke vor himmelske Fader vore gode Bønner! Paa min Vandring hjemad bad jeg inderligt, at Han vilde hjælpe mig til at forandre denne Moders og hendes Børns Skjæbne. Idet jeg nu dreiede ind ad Sølysts Have, møder Suhr mig i en af Gangene op til Huset. Jeg 5 maa have været i en egen Bevægelse, thi Suhr udrød: „Feiler De noget, mig synes, De ser saa bleg ud?“ Og nu fortalte jeg ham, varm af det Indtryk, jeg havde modtaget, den hele Sag med større Veltalenhed, end det havde været mig muligt, naar nogle Dage vare gaaede efter Mødet ved Stranden. Han hørte opmærksomt og rørt paa mit Eventyr og sagde, da det 10 var tilende: „Vær ikke mere bekymret; jeg kan ikke taale, at De ikke ser fornøiet ud. I Morgen skal jeg forhøre mig hos Sogneforstanderen om Konens Rygte, og er dette godt, saa lader der sig vel gjøre Noget for hende og Børnene.“ Ved disse Ord faldt ret en Sten fra mit Hjerte, thi jeg syntes, at jeg ikke vilde kunne have en glad Dag, saa længe jeg vidste dem Alle i 15 denne Nød.

Hurtig som Suhr var i alle Forretningssager, kom han alt næste Dag til mig og sagde: „Konen er brav, jeg har forhørt mig; maa jeg nu meddele Dem min Plan. Jeg har været nede i Skovshoved for at se paa en Grund, hvor jeg meget gjerne vilde bygge et Hus til Deres Protegé. Jeg har endnu 20 ikke faaet Besked paa, om Grunden er til at faa, men jeg haaber det; saa kan hun flytte derved og hun og Børnene leve i Fred.“ Man vil kunne tænke sig, hvor glad jeg blev. Den gode Suhr var nu udtømmelig i at betænke Alt for den stakkels Kone; snart havde han set paa Kakkelovne, der vare hensigtsmæssige i et saa lille Rum; snart paa Skorstene; en lille Tegning 25 havde han alt bedet en Murer om o. s. v. Jeg meddelte nu Konen vore gode Udsigter, og hun saae ud, som om jeg fortalte hende et Eventyr. Men det gik dog ikke ganske saa glat, som det saae ud i Begyndelsen. Grunden, hvorpaa Huset skulde staa, vilde Eieren ikke af med, da det kom til Stykket, og andre vare ikke at faa. Suhr gik nu en anden Vei og fik Communen til 30 at tage sig af Sagen. Den Gamle var afsindig, og hun blev optaget i et Slags Hospital, Huset solgt og Pengene givet til Enken; disse i Forening med en maanedlig Understøttelse af Suhr gjorde, at den stakkels Kone og hendes Børn befriedes fra det daglige Helvede, hvori de levede. Jeg følte mig lykkelig over, at det nu var blevet mig forundt at have virket hertil. Ofte, naar 35 Suhr kom hjem fra en eller anden Tur, sagde han: „Jeg kan hilse Dem fra Deres Kone.“ Han havde virkelig faaet Interesse for hende, saa man ret kunde kalde ham en glad Giver. Saadanne Øieblikke vare Suhrs elskværdigste. Han kunde være kold som Is, men denne Is kunde smeltes. Stakkels Suhr! Der var Ingen, der gav ham saa megen Varme, at Isskorpen smeltede 40

om det ensomme, af Faa forstaaede Hjerte. Hvilken Trøst ligger der dog ikke i den Tanke for os Alle, En er der, som hører dine Tanker, som ser dine Bevæggrunde, som kjender, hvad der kan siges til din Undskyldning. Naar jeg roste Suhr for hans gode Hjerte til at hjælpe, hvor der var Nød,
5 da sagde han med sin bevægede Stemme: „Det er jo kun min Pligt.“

Jeg har alt tidligere fortalt, at Heiberg i disse Aar med hele sin Sjæl og al sin Interesse havde optaget sit Ungdomsstudium, Astronomien. Han havde alt i nogle Aar sværmet for den Tanke at reise over til Hveen og, ligesom hans digtede Astronom Longomontan i „Tycho Brahes Spaadom“, undersøge
10 de sidste Rester af den Borg, der sank i Grus ved Avind og Bornerness, saa at nu

„Ploven monne fure
Urania! dit Huus.“

Alt længe havde han tænkt at formaa en Maler til at tage over med sig,
15 for at han kunde tegne de fattige Rester, som endnu vare tilbage af hin Plet, der —

„ei fortaug hans Rygte,
Men bar det over Sø,
Og Konger selv besøgte
20 Ham paa den liden Ø,“ —

af hint Sted, hvor for ham enhver Plet var hellig, ethvert Mindesmærke se-værdigt. Nu formaaede han ikke længer at holde sin Lyst og Længsel tilbage. Det blev besluttet, at han en af Dagene i denne Sommer skulde reise over til Hveen for at stille sin Længsel, og da han havde fundet en ung Maler,
25 der vilde tage med over og optage Skizzer af, hvad der endnu fandtes, var alle Hindringer overvundne. Han leiede en Fiskerbaad, og da han, hans Instrumenter og Kikkerter, Maleren og en velpakket Madkurv, som Fru Suhr havde forsynet ham med, vare indkvarterede i Baaden, gik det i strygende Fart over Sundet. Paa Sølyst fulgte vi Alle Baadens Fart; i en stor Kikkert
30 saae vi den, om end noget utydeligt, lande paa den Ø, hvor Heibergs Tanker med ærefrygtsfuld Kjærlighed havde dvælet alt som Dreng, en Kjærlighed han blev tro til sin Død. Det var først bestemt, at han kun vilde blive to Dage derovre; men de to blev til otte. Efter et Par Dage fik jeg et lille Brev, sendt over med en Fisker, hvori han meldte mig, at han ikke endnu kunde
35 løsrive sig. Jeg saae af disse Linier, hvor betagen og opfyldt han var, og jeg undte ham ret af Hjertet at blive derovre, indtil han havde tømt Bægeret til Bunden. Det var forunderligt for mig, naar jeg sad paa Høien i Sølysts Have, at se over Sundet den Plet, Heiberg befandt sig paa, uden at kunne

komme derover. Det var første Gang i vort Ægteskab, at vi en eneste Dag havde været adskilte, og vi lo gjensidigt over, hvilken Vigtighed vi tillagde denne Udenlandsreise. Jeg tør paastaa, at der i vort ægteskabelige Samliv intet Trivielt havde indsneget sig i Aarenes Række. Jeg selv gøs tilbage herfor, og med en saa fin, ridderlig Natur som Heibergs var det let, endog for en saa ømfindtlig Natur som min, ikke at saares paa noget Punkt af den trivielle Gaaen i Negligé for hinanden, saa vel i legemlig som i aandelig Henseende, som saa ofte indtræder imellem Ægtefolk. Der vedblev altsaa i vort Ægteskab — om jeg tør bruge dette Udtryk — et Courtoisieforhold. En Forfatter skrev engang efter Heibergs Død i Anledning af den lille Brevvexling, der udkom, for at de, der ikke havde Anelse om Heibergs Personlighed, herigjennem kunde faa et lille Indkig i den: „Heiberg var en sværmerisk Natur“. Den store, hurtigt dømmende Masse har vel denne Characteristik forundret noget, og den har vel tvivlet om dens Sandhed paa Grund af den stærkt udviklede kritiske Side i hans Naturel, og dog er Intet vissere. Saa vist jeg veed, at jeg, medens Heiberg var paa Hveen, i de deilige Maaneskinsaftener gik paa den ene Side af Sundet til langt ud paa Natten med Tankerne ovre hos min Ven paa den berømte Ø, gik og tænkte mig rørt over hans mandige, fine, noble Natur, saa vis er jeg paa, at han paa den anden Side af Havet, med et Sværmeri, som de fleste Ægtemænd vilde finde forunderligt nok, har anstrengt sig for igjennem sin Kikkert at se Skrænten ved Sølyst og sendt mig sit Godnat over Havet, inden han gik til Hvile.

Der er og maa være et Punkt i de fleste Ægteskaber, som jeg altid har anset for en yderst farlig Fjende for dette, nemlig de velsignede, for ikke at sige fordømte Pengeforhold. Hvor ofte ser ikke en Mand med Ængstelse sin kjære Halvdel træde ind i sit Studereværelse med Frygt for en Anmodning om Penge, som hans Pung ikke strækker til at udrede? Hvor mangan bitter Følelse opstaar ikke let hos den flittige, arbeidsomme Hustru, naar hun trods al Sparsommelighed ideligt og ideligt maa høre de Ord: „Der gaar for meget med, vær dog sparsom!“ Hvor har jeg ikke i mit Liv paaskjønnet, at jeg havde mine egne Indtægter, saa at jeg aldrig behøvede at plage Heiberg med at skaffe, hvad der vilde falde ham tungt at opdrive, hvad der vilde spille hans Tid og maaske bringe ham til det, som saa mangan en stakkels Mand maa finde sig i, at gaa ydmygende Gange for at tilveiebringe, hvad Huset og Livets Ophold kræver. Der ligger en stor Sandhed i den franske Anskuelse, at en Kone maa have Noget for sig selv til hendes egne personlige Udgifter, nogle Penge, som ere hendes. Denne Anskuelse gjør, som bekjendt, at selv den ringe, arbejdende Mand i Frankrig ikke hviler, før han har sammenskrabet nogle hundrede Francs til sin Datter, og at disse ere og blive hendes personlige Eiendom, selv om en Ægtemand staar ved hen-

des Side. Hvert Menneske kan jo have Udgifter, som man ikke saa lige ønsker at gjøre en Anden Regnskab for, om ikke til Andet, saa til en eller anden lille Kjærlighedsgave. Det er jo dog en ulige større Glæde selv at besørge en saadan helt og holdent end at blive sat i den Nødvendighed at
 5 gjøre som den Kone, der af Kjærlighed til sin Mand gav ham daarlig Mad et halvt Aar igjennem for at spare Skilling paa Skilling, saa hun, da Aaret var omme, kunde overraske ham paa hans Fødselsdag med en „Secretaire“. Der er farlige Skjær nok paa det ægteskabelige Hav, ogsaa uden Trykket af ideligt i Dagens Løb at mindes om Alt, hvad der kræves til Time for Time at
 10 tilfredsstillende alle de Fordringer, som en moderne Civilisation har opstillet som nødvendige til det daglige Liv. At tale herom saa lidt som muligt er vist det Bedste, og jeg har altid sagt med Buurmann i „De Uadskillelige“: „Tal nu ikke om Pengene, lille Mutter, det fordærver strax Fornøielsen“. At dette imidlertid for de Fleste er uundgaaeligt, veed jeg meget vel, og jeg siger der-
 15 for blot: Lykkeligt det Forhold, hvor Pengene ingen Rolle spille!

Det var en stor Glæde at se Heiberg vende tilbage fra sit Hveenske Ophold, medbringende sine smaa Relikvier til Erindring om den Skikkelse, der saa ofte havde stemt hans Lyra. Han var oplivet og glad som en Yngling, der vender tilbage fra at have besøgt sin Elskede, og fra nu af havde
 20 han ingen anden Tanke end at skrive i sin „Urania“, en astronomisk Aarbog, som han i disse Aar (1844—46) udgav, en Afhandling om Hveen og Tycho Brahe, for hos sine Landsmænd at opfriske Mindet om denne Mands Storhed, om hans interessante og bevægede Liv.

Heibergs „Urania“ var ikke blevet modtaget med den Interesse, hvor-
 25 med den var skrevet. Han arbejdede ufortrødent paa at skaffe den Indgang hos det større Publikum, men her manglede vel altfor mange Forudsætninger til, at det kunde lykkes. Da han imidlertid udsendte det Bind af „Urania“, hvori Tychos og hans Søster Sophies Billede skarpt, bestemt og levende stilles frem, var Virkningen høist ualmindelig. Man talte virkelig om, at de
 30 Danske burde reise et Mindesmærke paa Hveen, om hvad Norden engang eiede i hin lærde Ridder, hvem Keiser Rudolf i Prag med Glæde modtog, medens hans Fædreland forstødte ham selv og lod hans Borg, hans over hele Europa navnkundige Borg paa Hveen, smuldre hen i Grus, medens den landflygtige Stjernetyder i Prag lærte, at hans vemodige Afskedsord, da han
 35 forlod sit Fædreland:

„Er ei Himlen allevegne?
 Hvad behøver jeg saa meer?“

ikke holdt Stik, — thi Alt tyder paa, at hans Hjerte brast længe før Tiden, da man voldsomt havde rykket ham op med Rode fra den Plet Jord, vor

Herre havde sat ham paa. 1846 var det Trehundredeaaret siden Tycho Brahe fødtes, og ved den Interesse, Heiberg vakte ved „Urania“, blev den gamle Stjernetyders og hans mærkelige Søster Sophies Minde saa levende og nærværende, at man virkelig som sagt tænkte paa at reise ham et Monument. En Indbydelse blev udstedt, og ikke ubetydelige Bidrag tegnedes; men de Mænd, 5 der havde paataget sig at fremme Sagen, hørte ikke til dem, der for Øieblikket kunde beherske Strømmen herhjemme; de troede, efter at Stemningen var vakt, at en Indbydelse var nok, og at det Hele da gik af sig selv, uden at man behøvede at smigre for den Enes Forfængelighed, dens Andens Hovmod, den Tredies Egenraadighed o. s. v., og slog sig til Ro i denne Naivitet. 10 Følgen blev, at hele Planen med Monumentet døde hen.

„DON CÆSAR DE BAZAN“.

Sommeren 1845 med dens Glæder, smaa Sorger, Ængstelser, Forhaabninger, Drømme, Planer for Fremtiden, kort alle disse Stemninger, hvori dette vort jordiske Liv bevæger sig, var forbi, og de døde, malede Skove, Bække, 15 Blomster skulde atter for mig træde i Stedet for de grønne, friske, levende. Og dog, hvilket Liv formaar ikke Illusionen at give alle disse saakaldte døde, malede Skjærnbrætter! Medens Sjælen i den virkelige Natur drømmende indsuger Duften af dens Skjønhed, idet den hviler ligesom ubevidst i Ro, medens alt dette Liv, denne Væxt, dette Mylr af Frembringelser foregaar i 20 rastløs Travlhed, i en ustandselig Fremadstræben; medens man ligesom vugges i Stilhed og Hvile og føler, her er Intet at gjøre, som behøver din Hjælp, Alt gaar sin Gang efter bestemte, faste Love, og du har Intet at gjøre uden at modtage i Tryghed, hvad Han, den Mægtige, giver, — hvilken Forskjel mellem denne rolige, nydende, modtagende Tilværelse og den Tilværelse, der 25 kræves af os i den udøvende Kunst! I dette Musernes Rige ere vi den skabende Magt, her er det os, der skulle frembringe, os, der med vor Aand skulle opvarme og sætte Liv i alt dette Døde; os, der skulle gjøre Illusion til Sandhed og Sandhed til Illusion; her bestaar vor Nydelse ikke i Hvilen, men i Arbeidet, og det i et Arbeide, der sætter de mindste Fibre, de mindste Ner- 30 ver i Bevægelse, der sætter vor Sjæl i en Spænding, som de Uindviede lige saa lidt forstaa i dette Kunstens Værksted, som de forstaa det hist i Natu-rens. En Kunstner har salige Smerter, der ere ham uundværlige, thi i disse Smerter arbeider han for at naa og gribe Skjønhedsidealet; dette er hans ulykkelige, lidenskabelige Kjærlighed; han opgiver den ikke, men sætter 35 Livet ind paa at vinde den Elskede.

I Saisonen 1845—46 vil jeg forbigaa en hel Del af de nye Roller, jeg

spillede, dels fordi ingen af dem ret har interesseret mig selv, dels af Frygt for at trætte. Dette Spilleaar bør desuden væsentligt tilhøre den glimrende svenske Gjæst, Jenny Lind, hvis Sang og Fremstillinger paa den danske Scene i saa høi Grad trak Interessen til sig, en Interesse, der vistnok aldrig var mere begrundet end her. Naar man siger om Jenny Lind, at her var Natur og Kunst blevet til Et, da er det her ingen Phrase, men en dyb Sandhed. Jeg havde ofte sagt til Heiberg: „Gid jeg snart kunde se noget Nyt, Stort og Skjønt, at det ret kunde opflamme min Lyst; man dør langsomt ved ideligt kun at se det Samme, man kjender.“ Her, under Nydelsen af Jenny Linds lykkelige Naturbegavelse, fik jeg mit Ønske opfyldt. Hvor trist, at hun ikke selv saa godt som vi Andre forstod denne lykkelige Naturs Bestemmelse! Forsynet havde skabt hende, for at hun skulde træde i Musers og Gratiers Tjeneste; hun selv trak sig tidligt tilbage fra dette Hverv, overladende sig til Bitterhed mod Verden og Menneskene. Og dog, hvo tør dømme hende? Hvo veed, hvilke Smerter, hvilke Fornemmelser det rige, begavede Bryst har havt at kæmpe med? Det er vanskeligt at synge med Graad i Halsen, at le med Taarer i Øinene, at pynte sig, naar Ens Stemning er at søge i en mørk Krog, hvor man indhyllet i et Slør kan overgive sig til sin Smerte og lade Tankerne Stykke for Stykke lægge det Iturevne frem for Phantasien, uden Haab om at disse Stumper nogensinde mere kunne sammenføies til en Helhed.

Kun en af Saisonens mest søgte Nyheder vil jeg af en og anden Grund berøre, nemlig det franske Femaktsstykke „Don Cæsar de Bazan“. Det franske Theaters Frembringelser, hvoraf vort for en Del levede, var efterhaanden blevet tyndere og tyndere. Ligesom en gammel, sminket Kokette smører tykkere og tykkere paa af den Sminke, der tidligere, brugt med Smag, forskønnede hende, saaledes maatte de franske Forfattere bruge altid tykkere Pensel, altid grellere Farver til deres dramatiske Arbeider, hvis de vilde være visse paa at vække de slumrende Sjæle, der tyede til Kunstens Tempel for ikke rent at falde i Dvale over Livets Trivialitet, som de manglede enhver Løftestang til at hæve sig over. I saadanne Tider græde de virkelige Muser, thi med dem vil man igrunden Intet have at gjøre; det er kun Maskerade-muser, man ser op til, og kun for disse svinger man Røgelsekarret. En saadan fransk Nyhed, malet med den tykkeste Pensel og de grellste, spragledede Farver, havde det danske Nationaltheater optaget i sit Repertoire, idet dets Censor havde antaget „Don Cæsar de Bazan“. Michael Wiehe fik her for første Gang Leilighed til at spille en Characterrolle, Kongen af Spanien, der var en complet latterlig Figur; men Wiehe lagde sit interessante Ydre, sin sjælfulde Stemme, sit lidenskabelige Blik til, og Alle tænkte, at Forfatteren virkelig havde leveret en characteristisk Figur, medens han kun havde leveret en hul Dukke, som Wiehe pustede Liv i og paaklædte saa vel, at man troede,

der bag denne folderige Kappe befandt sig et Legeme. I Maritanas Rolle havde jeg atter den Glæde eller Sorg, ligesom man vil tage det, at Publikum fandt denne Rolle en af mine fortrinligste. V. Holsts elskværdige Personlighed passede særdeles vel til Titelrollen; det Forcerede deri modererede han, det Godmodige og Noble trak han frem, og da han var aldeles fri for Affectation, hvortil denne Rolle paa mere end et Sted opfordrede, saa forskede de unge Kjøbenhavnere sig i den ædle Don Cæsar de Bazan, og Stykket blev i flere Aar et Kassestykke. Heiberg kaldte bestandigt denne Comedie en Hundecomedie, og vi havde mange Løier over Folks Enthousiasme ved denne storartede Kunstnydelse. „I forekomme mig Allesammen,“ sagde han, „som paaklædte Hunde, der gaa paa Bagbenene, og naar jeg ser paa Jer, sidder jeg i en Angest for, at I som andre Hunde skulle blive trætte af at gaa paa Bagbenene og falde ned paa alle fire.“ Da jeg var enig med ham, saarede denne Kritik mig ingenlunde, men opvakte kun min hjertelige Latter, en Latter, jeg selv under Udførelsen af Rollen havde ondt ved at holde tilbage; da nu tillige Tilfældet eller Indskydelsen — hvad man vil — gjorde, at Fru Sødring spillede sin fornemme, comiske Dame, der unegteligt var mere et Dyr end et Menneske, saa lig en pyntet Hund og med en saa uimodstaaelig comisk Kraft, saa var det ved Fremstillingen af Maritana min væsentligste Opgave ikke for Publikums Øine at briste i Latter, medens de sade rørte over mit interessante Spil. Og dog hørte jeg dengang ofte, meget ofte Damer udbryde: „Saaledes har De aldrig henrevet mig som i „Cæsar de Bazan“!“ Hvor behageligt en saadan Roes klinger i Ens Øren, siger sig selv. Imidlertid, vi toge Sagen fra den lystige Side og sagde med Jøden i „Østergade og Vestergade“: „Wenn det er Dem en Fornøielse, saa er det ogsaa mig en Fornøielse.“ Nielsen spillede den ældre Adelsmand, Kongens Fortrolige i hans lidenskabelige Kjærlighed til Maritana. Han var som bekendt i Aarenes Løb bleven overmaade tyk, og aldrig kan jeg glemme hans Udseende i den spanske Ridderdragt i dette Stykke; jeg tror virkelig, at en lille Nisse havde grebet Heibergs Idee om de paaklædte Hunde, thi ogsaa han saae unegteligt saaledes ud, naar Øiet først var blevet aabnet for dette Billede. Fru Sødring og jeg turde neppe paa Scenen se paa hinanden af Frygt for at briste i Latter, naar Nielsen stod der i den korte spanske Kappe, med Fjederbaretten trykket ned i Øinene og med et Udtryk som en arrig, knurrende Hund; thi ogsaa han kunde selvfølgelig se det Uværdige i at spille slige Roller. Nielsen var forresten udenfor Scenen endnu en smuk Mand til Trods for sin Førlighed og sine Aar. Den høie Pande, de brede Tindinger, det smukke, bløde, brune Haar, den fintdannede Næse og den veltalende Mund, hvorfra den sonore Stemme lød, det livlige, af en utilregnelig Phantasi opbrusende, varme Væsen gjorde, at man nok forstod den Magt, som

denne Personlighed øvede paa saa Mange. Naar han med denne Stemme, med den lidenskabeligste Betonning paakaldte alle Guders Vidnesbyrd for sin Tale, begreb jeg godt, at de, der ikke vare vante til at se ham i hans daglige Folder, som ikke kjendte, hvad der skjulte sig bag disse Folder, at de tro-
 5 skyldigst troede paa, hvad det den Dag laa ham paa Hjerte at bilde dem ind. Forfængelige, nysgjerrige, sladderagtige, for ikke at tale om usandfærdige Mandfolk have altid været mig en Vederstyggelighed, og desværre, disse Halvmænd ere ikke saa sjeldne. Men, besynderligt nok, har jeg aldrig kunnet trives i deres Nærhed, saa have de endnu mindre kunnet trives i min. Jeg
 10 er for dem det Samme som Katten i Stuen er for Mange; de blive urolige, ufrie, indtil dette electricke Dyr atter er jaget ud ad Døren; først da befinde de sig atter vel. Med Nielsen havde jeg det i de senere Aar paa en egen Maade. Det saae virkelig ud, som om Had og Kjærlighed stred i hans Sjæl lige overfor mig. Det utroligt Lunefulde i hans Character førte til, at han den
 15 ene Dag uden Grund gjorde mig sin Kur og næste Dag, atter uden at jeg vidste nogen Grund hertil, var aldeles barnagtigt uartig og frastødende i sit Væsen. Heiberg sagde, at det gik En med ham som med Barometret: hver Morgen maatte man skaffe sig Underretning, om det var sunket eller steget. Det er umuligt Andet, end at en saadan Figur til daglig Brug bliver til Latter
 20 paa Theatret mellem Personalet, til Trods for den Respect, han som Skuespiller maatte indgyde.

Som en Prøve paa, hvor hurtigt dette Menneske kunde slaa om i sin Opførsel, vil jeg fortælle en lille Historie om ham og mig. Paa de første Prøver af „Don Cæsar de Bazan“ erindrer jeg, i hvilket ufordrageligt Humeur han
 25 var mod Alle; men især hver Gang jeg nærmede mig, satte han et Ansigt op, som i min daværende Stemning ofte gjorde, at jeg maatte vende mig bort for at skjule den Latter, der uvilkaarligt trængte sig frem ved at se et Menneske uden al tænkelig Grund paatage sig en slig Mine. Hans Had til Heiberg var mere bestemt og permanent, men med mig gik det op og ned og
 30 kunde forandre sig, lige saa hurtigt som Vinden dreiede sig. Paa en af disse Prøver var han som sagt ganske utaalelig. En af Skuespillerinderne sagde da til mig: „Men hvad har De dog gjort dette Menneske? Han er utrættelig i at bagvaske Dem og lyve Dem paa; det ser jo virkelig ud, som om han formeligt hadede Dem.“ Smilende svarede jeg: „Deri tager De feil! Han
 35 hader mig ingenlunde, tvertimod, han elsker mig snarere saa høit, at jeg kan faa ham til at gjøre, hvad jeg vil, saafremt jeg vil nedlade mig til at smigre hans Forfængelighed lidt.“ — „Deri tager De bestemt feil,“ sagde hun, „i Dag faar De ham sandelig ikke af Stedet, saa ond er han sindet mod Dem.“ Da blev jeg noget kaad i min Overgivenhed og sagde: „Vel, sig selv, hvad
 40 De vil have, at jeg skal faa ham til, og De skal se, at jeg er istand dertil.“

I det Samme saae vi begge, at han nærmede sig med sit optrukne vrede Ansigt, og hurtigt hviskede hun til mig: „Kan De faa ham til at krølle sit Haar til Prøven i Morgen?“ Jeg fik neppe Tid til at svare: „Det skal ske,“ før han passerede tæt forbi os. Uagtet hans vrede Ansigt og trodsige Gang standsede jeg ham i Farten med et ligeGYldigt Spørgsmaal. Han besvarede det høfligt; 5 det ene Ord tog det andet; hans Ansigt opklaredes; han blev livlig, underholdende, galant, og mit Held vilde, at han kom til at sige mig en Compliment om, som han sagde, mit smukke, brune Haar. „Ja,“ svarede jeg, „jeg negligerer ikke mit Haar, saaledes som De negligerer Deres; hvor kan De nænne at lade det hænge i saadanne lange Tjavser, hvorfor krøller De det 10 ikke?“ Ubeskrivelig var Overgangen i hans hele Væsen efter denne min Tiltale. Under hele Prøven greb han enhver Leilighed til at være ved min Side og underholde mig paa det Ivrigste til stor Forbauselse for hin Dame, der troede, at han hadede mig, og hendes Forbauselse steg, da han mod Slutningen af Prøven zirligt traadte mig imøde med en Bakke, hvorpaa der 15 stod Vin, Druer, Kager, med de Ord: „Prøven har varet saa længe i Dag, trænger De ikke til en lille Forfriskning?“ Damen, jeg og han nød disse Sager i den muntreste Stemning; han fulgte mig som en galant Cavaler ned til min Vogn, og jeg var vis paa, at jeg hele den Dag var høit agtet og elsket af ham. Da jeg næste Dag kom paa Prøven og til Dels havde glem 20 Had, Vrede, Venlighed og Galanteri, kom Nielsen mig imøde med et saa blankt Haar, der bølgede i de yndigste Krøller, at jeg havde al min Selvbeherskelse nødig for ikke at briste i Latter. Jeg kastede et Blik hen til Damen, og med et talende Minespil udtrykte hun sin Overtaskelse over, hvad hun saae og hørte. „Ser De,“ sagde jeg til hende, da vi vare blevne ene, 25 „saaledes hænger det sammen med slige Menneskers Had og Bagvaskelse! Vil man kun nedlade sig til at række dem den lille Finger, smigre, om aldrig saa lidt, deres Forfængelighed, da bliver der af en Fjende en Ven, en enthoustastisk Ven, der aldeles ikke mindes, at han nogensinde har været os imod, ja vilde anse det for den største Bagtaelse, om nogen vilde paastaa 30 Sligt. Men jeg kan ikke være Ven med slige Mennesker, og altsaa blive de mine Fjender.“ Nielsens Kur fra Dagen iforveien fortsattes paa en for mig foruroligende Maade, og det gjaldt nu om at standse den i sin Fart. Da han derfor i Samtalens Løb bragte Talen hen paa sin Lydighed med at krølle sig, sagde han: „Ak ja, det er snart for sent, De har vel neppe lagt Mærke 35 til, at jeg har al mulig Udsigt til at blive skaldet?“ Da svarede jeg: „Saa meget desbedre, thi saa kommer De til at ligne Heiberg; da han er skaldet, finder jeg det smukkest.“ Neppe vare disse Ord udtalte, før det fuldstændigste Changement foregik i hans Physiognomi; han foer bort og — o ve! den stolte Venskabsbygning var for lang Tid sunken i Grus. Han bragte mig 40

ikke oftere Vin, Kager og Druer, men des oftere hørte jeg, hvor stærkt han paa min Ryg beskjæftigede sig med min ringe Person.

Hvor ofte har dog dette Menneske i sin grænseløse Holdningsløshed været mig rent uforstaaelig! Saaledes da Christian den Fjerdes Rolle i „Elverhøi“
 5 efter Ryges Død paany skulde besættes, da var jo Nielsen unegteligt den Nærmeste, for ikke at sige den Eneste, der kunde overtage den efter Ryge. Men hvad sker? Kort før Stykket skulde besættes, faar Heiberg en Dag et Brev fra Nielsen, saa plat, saa raat, saa hensynsløst, at man selv maa have læst det for at tro Sligt muligt af en Mand, der dog ikke stod udenfor det
 10 dannede Selskab. Dets egentlige Indhold var, at det var ham modbydeligt at spille nogen som helst Rolle i et Stykke af Heiberg, og han had derfor en Gang for alle Heiberg om at fritage ham for nogensinde at optræde i disse. Heiberg svarede ham ikke, men sendte Brevet til Collin, som deraf kunde se, at man ikke turde byde Nielsen Christian
 15 den Fjerdes Rolle i „Elverhøi“, og saaledes blev Rollen et Par Dage efter overdraget til Hr. Kragh. Samme Dag som dette var sket, spillede Nielsen og jeg om Aftenen i Andersens „Kongen drømmer“. Da han kom ned paa Scenen, mærkede jeg strax, at hans Sind var stærkt i Oprør. Da han saae mig, stillede han lige hen imod mig; men mindst anede jeg, hvad nu kom. Med
 20 et vist vemodigt og bedrøvet Udtryk klagede han nu for mig over Heibergs Uretfærdighed mod ham. „Er De dog ikke enig med mig, gode Fru Heiberg,“ udbød han, „at naar Christian den Fjerdes Rolle skal gjenbesættes, Ingen da er nærmere til at spille denne Rolle end jeg?“ Jeg hørte med Forbauselse paa ham og vidste ikke, om jeg kunde tro mine egne Øren. „Men min
 25 Gud,“ udbød jeg sagtmodigt, thi jeg havde virkelig i dette Øieblik Medlidenhed med denne vankelmodige Sjæl, „har De da rent glemte det Brev, De for faa Dage siden sendte Heiberg? Heri frabeder De Dem jo nu og for Fremtiden nogensinde mere at spille i hans Stykker, hvilket De skriver er Dem en Kval; Heiberg havde naturligvis villet overdrage Dem Kongens Rolle, men
 30 efter Deres Brev til ham lod det sig jo ikke længere gjøre.“ Med famlende Ord, snakkende op og ned om Uretfærdighed, vedblev han sin Paastand, at han var skammelig fornarmeret! Hvad er der nu at gjøre med slige Mennesker? Indbildning og Sandhed, Illusion og Virkelighed, Følelse og Affectation ere saa sammenfiltrede i deres hele Væsen, at det er umuligt for Andre, umu-
 35 ligt for dem selv at blive klog paa, hvad der er det Ene, hvad det Andet. En Del Aar efter sagde han engang Noget til mig, som til Dels oplyste mig om hans Tilstand. Han sagde: „Jeg forsikrer Dem, at min Fantasi er saa levende, at jeg aldrig veed, om jeg har drømt Noget, eller om jeg virkelig har oplevet det; ofte tror jeg, at hvad jeg har oplevet er en Drøm, og at
 40 hvad jeg har drømt virkelig er foregaaet.“ Jeg saae i denne Bekjendelse en

Undskyldning for alle de Usandheder, han med sin overtalende Stemme saa ofte fik Andre til at tro paa, Usandheder, der saa ofte blodigt gik ud over Næstens gode Navn og Rygte. Det lader sig vel ikke negte, at Heibergs mangeaarige Bekjendtskab med denne Kunstnersjæl gav ham Ideen til Scenen mellem Døden og Skuespilleren i „En Sjæl efter Døden“.

5

BEGYNELSERNE TIL „ABEKATTEN“ OG „EN SØNDAG PAA AMAGER“.

I denne Vinter, hvori saa Lidet af Interesse kom paa Scenen, hengav jeg mig ret til mine natlige musikalske Studier, medens Heiberg fordybede sig i sine Beregninger over Himmellegemernes Gang. Fortvivlet over at vor 10
dramatiske Litteratur laa saa øde og død, opfordrede jeg ideligt Heiberg til dog at skrive for Theatret, men altid forgjæves. Ofte svarede han mig: „Skriv selv!“ og i min Sorg over hans dramatiske Taushed, begyndte det virkelig at løbe mig rundt i Hovedet, om jeg kunde skrive Noget, der lod sig spille. Ofte faa vi Impulser til noget for os Vigtigt af ganske smaa 15
Begivenheder. Saaledes hændte det en Dag, at det ringede paa vor Dør, idet jeg vilde gaa ud i Byen for at gjøre nogle Visiter; jeg kom saaledes til selv at lukke op for den Ringende. Det var en ret velklædt Kone, der traadte mig imøde, men jeg blev formeligt forbauset over, i hvilken Grad hun lignede en Rotte. Hvor forundret blev jeg nu ikke ved, da jeg spurgte 20
hende, hvad hun vilde, at faa til Svar: „Jeg vilde gjerne spørge Dem, om De ikke har Rotter, der skulle fordrives, thi det besørger jeg?“ Hun sagde dette med et saa livligt Udtryk i de runde, glinsende Øine, at hun virkelig i en endnu høiere Grad kom til at ligne en Rotte, saa hun ordentlig gjorde mig ganske bange, og jeg skyndte mig med at faa hende bort. Jeg kunde 25
i lang Tid ikke faa denne Kone med sit Rottephysiognomi ud af mine Tanker; saa levende var Indtrykket, at jeg selv i dette Øieblik, henved 20 Aar efter, ser hende grangivelig for mine Øine. med sin lange Næse, sine runde, mørke, smaa, glinsende Øine, hvori noget Klogt, noget Ondskabsfuldt lurede. Jeg faldt hen i Reflexioner over den Mening, som Mange have, at Mennesket 30
kan ved idelig Omgang med et vist Dyr lidt efter lidt komme til at ligne dette i Væsen, Manerer og Udseende. Her var jo virkelig et Bevis derpaa. At Dyr, især Hunde, antage deres Herres Væsen, det har jeg set mere end een Gang. Afdøde Skuespiller Lindgreen f. Ex. havde en gammel Moppe, der i den Grad lignede sin Herre, at det var aldeles utroligt for den, der 35
ikke selv havde set den og ham sammen. Allerede da jeg som Barn om Eftermiddagen kom hjem til Lindgreen, for at han kunde høre, om der var

Noget at bemærke i mine Roller, hørte jeg Lindgreen og Moppen snorke omkap i deres Eftermiddagslur; og naar de da vaagnede, og begge vraltende af Fedme kom ind til mig, var Ligheden saa fuldstændig som muligt. Ogsaa er det vist, at Mennesker i den Grad kunne leve sig ind med et Dyr, især med
 5 en Hund, at de paa en Maade forvirres i deres Tankegang, Dyret angaaende. Det er ikke længe siden, at en Dame her i Byen meget omtaltes paa Grund af sin Sorg over en Hunds Død. Naar Nogen vilde trøste hende med, at en Hund dog var en Hund, og at man ikke burde sørge over et saadant Dyr som over et Menneskes Tab, da udbrød hun: „Det er ingen Hund, jeg
 10 har mistet, det er en Fader, en Moder, en Søster, en Broder, og Ingens Tab har været saa stort som mit!“ Det maa vel udtrykkeligt bemærkes, at denne Dame ingeniende var afsindig; hun var ellers ved sine fulde Fem. I gamle Dage morede det mig ogsaa meget, naar jeg en Gang om Ugen malede hos min rare Frøken Løvmand, da at betragte to gamle Ægtefolk og deres
 15 Moppe, der boede lige overfor i Frederiksberggade. Manden var formodentlig Pensionist, thi det var tydeligt, at han Intet havde at bestille, uden det at faa Dagen til at gaa. Saa snart Veiret var mildt og smukt, aabnede de Vinduet derovre; Manden, Konen og Moppen sade da alle tre med Shawl om Skuldrene og betragtede de Forbigaaende paa Gaden. Frøken Løvmand for-
 20 talte mig, at de i den Grad havde optaget Moppen som Lem af Familien, at de en Gang, da de ønskede at flytte over i hendes Værelser, sagde: „Stor er Leiligheden jo ikke, men altid stor nok til os tre.“ Kort, denne Abekatte- side hos Menneskene saa vel som hos Dyrene beskæftigede levende mine Tanker, og da jeg netop den Gang læste lidt Naturhistorie, iblandt Andet
 25 en lille populair Bog af Præsten Strøm, opstod lidt efter lidt for mig Sujettet til Vaudevillen „Abekatten“. Ja, Gud bedre det, denne Vaudeville er virkelig skrevet af mig; Frøkenen med sine Kalkuner, Iversen med sin Lidenskab for sin Abekat, disse to Figurer udsprang dels af Rottekonen, dels af mine naturhistoriske Betragtninger. I mine musikalske Nattetimer com-
 30 ponerede jeg alle de Melodier, som findes i dette Stykke; Ordene og Melodierne bleve til paa een Gang, og Timerne fløi som Minuter. Da jeg ikke længe kunde beholde denne vigtige Hemmelighed for mig selv uden at betro den til min Ven — men ogsaa kun til ham —, saa varede det kun kort, inden jeg bad Heiberg, naar han om Aftenen endelig løsrev sig fra sine Stjerner,
 35 om jeg maatte synge lidt for ham. Han blev helt forundret over disse Sange, og hans Godhed for mig gjorde, at han med Kjærlighed lyttede til dem; men han bad mig dog indstændigt ikke at gaa videre i denne Sag. „Tænk, hvilken Leilighed,“ sagde han, „for dem, der ville mig ilde, om de peb et Stykke ud af dig! Nej, slaa dette ud af din Tanke!“ — og jeg slog det
 40 med et Suk ud af min Tanke. Men ingen Uven af Heiberg kunde dog for-

byde mig min stille, natlige Glæde, naar jeg holdt den for mig selv; Stykket derimod blev henlagt, og jeg tænkte ikke mere paa at fuldende det.

Vor Bolig paa Søkvæsthuset laa, som man veed, temmelig nær ved Amager Port. Denne stakkels flade, af Kjøbenhavnerne lidet paaagtede Ø, havde jeg skjænket min særdeles Yndest. Ikke en eneste pyntet Kjøbenhavnnerinde 5 havde man her den Glæde at se; kun Amagerbondelivet traadte En imøde. Uforstyrret og fordybet i sine egne Tanker kunde man her vandre langt ud i Landet, uden at risquere, at en sladderagtig Bekjendt trættede En med Dit og Dat, hvorfor man ingen Interesse havde. Jeg tror virkelig, at Ingen i det hele Kjøbenhavn kjender Amagers Skjønhed som jeg; maaske jeg ogsaa 10 har en særegen Smag, netop for denne Art af Skjønhed, nemlig Sletteskjønheden, hvor Blikket ingen Hindring møder, men kan strække sig fremad i det Uendelige, kun standset af Himlens Bue. Denne Naturskjønhed har altid for mig havt en stor Tilløkkelse, en stor Beroligelse; det Meget, som ellers hemmer og standser Synet, snart et Hus, snart en Række Træer, snart 15 en Høi, fører Tanken bag alle disse Gjenstande, og man har en vis utaalmodig Higen efter at naa, saa eet af disse Punkter, saa et andet, og denne Higen forstyrrer den rolige Gang, hvori vor Tanke ellers søger Hvile. Mine Venner lo ofte over min Kjærlighed til dette flade, og som de dristede sig til at sige, stygge Amager. Men hvoraf kom det, at de fandt det stygt? Deraf 20 at de her i Naturen, som saa ofte ellers, søge en anden Skjønhed end den, som netop dette Sted tilbyder. De betænkte ikke, at her maatte man holde sig til den mest ideale af al Skjønhed, nemlig Lysets Virkning, dets Fortoning paa Himlens Skyer, som paa alle Gjenstande paa Jorden. Hvilken mageløs Himmelhvælvning har Øiet ikke at glæde sig over paa Amager! Kun 25 paa de jyske Heder ser man slige Skygrupper, glimrende ved deres Farvepragt ved Solnedgang, alvorligt storartede i et truende Uvejr. Men Et kommer jeg til at bekjende, Amager er kun skjønt i Foraar og Efteraar; ved Midsommer er Monotonien for stor; men hermed standser ogsaa al Imødekommenhed fra min Side. Hvor udvidede ikke mit Bryst sig, naar jeg i det 30 meget tidlige Foraar, mat i Sjælen af den foregaaende Aftens Anstrengelse paa Theatret, ene vandrede ud ad den kjære Amagerport! Ti Minuters Gang — og Alt hvad der hed Byliv og Kjøbenhavn var forsvunden, og man drømte sig langt ude paa Landet, midt i et travlt Bondelivs Sysler! Medens da de gode Kjøbenhavnere endnu ingen Anelse havde om, at Foraaret alt havde 35 løftet sine Vinger, gik jeg her langs med de frodige Marker, farvede med et Grønsvær, som ingen Sommerpragt senere giver, og over disse grønne Fløielstepper svang sig Hundreder af Lærker med Triller saa stærke, saa energiske, saa jublende, at man kun undrer sig over, at dette lille Fuglebryst ikke sprænges, og den lille Sanger styrter død til Jorden. Hvor ofte, naar 40

jeg saaledes om Foraaret noget vemodig gik ud paa mit kjære Amager, have ikke disse smaa Sangere lettet mit Bryst, idet jeg sagde til mig selv: „Nei, naar Lærkerne svinge sig syngende mod Sky og „prise Vor Herre saa godt de formaae“, da bør vi Mennesker være med og ikke fortabe os i vore egenkjærlige Sorger.“ Undertiden blev jeg ledsaget paa disse Ture af Heibergs Moder, der da ofte paa sin kjærlige Maade ytrede, idet hun tog mig under Armen: „Ak, min Hanne! Jeg har altid syntes, at et af Livets største Goder bestaar i, at To Arm i Arm vandre sammen i en fortrolig Samtale, saaledes som vi nu gjøre det.“ Det var bestandigt hendes Styrke til given Tid at sige noget Behageligt, Noget, der ligesom satte Seglet paa den Hengivenhed, hun havde for sine Venner. For det Meste gik jeg dog ene og glædede mig i Taushed over denne Natur; thi jeg var heri ganske forskjellig fra Heibergs Moder; kun ene og taus formaaede jeg at smelte sammen med Naturens Stilhed og Skjønhed. Talen forstyrrer altid Indtrykket for mig. For at glæde sig i Naturen skal man altid lytte til dens Røster, til Fuglenes Kvidren, til Insekternes Summen, til Vindens Susen, til Vandets Plasken, ja til den fjerne Hunds Bjæffen. Talen forstyrrer dette Orchesters Harmoni; da man ikke kan lytte, naar man taler, saa hører man Intet til alle de Accorder, der netop stemme Sjælen saaledes, at vi formaa at høre, at forstaa, hvad vi høre. Jeg vil derfor tilstaa, at jeg helst gik ene ud paa mit ensomme Amager. Alle de smaa Remiser, der som Oaser ere strøede paa Markerne, kjendte jeg nøie hver og en; ofte naar jeg trængte igjennem Buskene, sprang en Hare forskrækket op, idet den kastede et Sideblik til mig, som om den vilde sige: hvad mon hun vil her? Hvor ofte har jeg siddet paa en Træstub i en af disse Remiser og glædet mig over Synet af de fjerne Seilere paa Kallebodstrand, naar de ligesom syntes at glide for fulde Seil hen over de flade Marker, thi Stranden selv bliver paa Grund af Markernes Høining ude af Synskredsen. Hver Hytte og til Dels dens Beboere kjendte jeg derude, og lidt efter lidt blev jeg i Aarenes Løb kjendt saa godt som af alle de Amagere, der boede i de nærmeste Byer, og mangt et venligt Nik, mangt et venligt Goddag gjorde mig disse Veie end kjærere. Simple Folk have en egen Forestilling om Kunstnere, især fra Theatret; enten holde de dem ikke for bedre end dem, der æde Blaar paa Dyrehavsbakken, eller ogsaa stille de dem ved Siden af de Høieste i Samfundet. Det sidste havde jeg en Gang et pudsigt Exempel paa. En Dag, da jeg just stod i Begreb med at vandre ud ad mine kjære Veie, kom Christine Løvmand for at besøge mig, og jeg fik hende da til at følge med, for at jeg kunde vise hende Amagers Skjønhed. I et af Smaahusene derude boede en original Kone, frimodig og snaksom. Hun havde en lille Traadhandel, saa man let kunde give sig et Ærinde ind til hende. Jeg fik paa denne Dag Lyst til at vise Frk. Løvmand,

der i høi Grad havde Sans for det Comiske, min eiendommelige Kone; vi gik derind, og som sædvanligt vare vi i et Nu i en livlig Samtale, hvori Frk. Løvmand ikke tog mindste Del. Da jeg nu nogen Tid efter atter ene besøgte den snaksomme Kone, spurgte hun mig i stor Alvor: „Hvor er Deres Hofdame i Dag? Hvorfor er hun ikke med?“ Denne Tiltale satte mig virkelig i stor Forlegenhed, thi den kom saa uventet, at jeg havde den største Umage for ikke at briste i Latter, thi lige saa vist det er, at mangen en Hofdame maatte ønske sig at have Christine Løvmands Finhed i Sjælen, lige saa lidt vil Nogen, der kjender min Veninde, kunne tænke sig hende iført den ydre Nimbus. Konen kjendte mig godt; hun vidste mit Navn, min Stand, men desuagtet syntes hun, jeg maatte have en Hofdame, ligesom Dronninger og Prinsesser. Paa dette Punkt støder man ideligt paa Forvirring hos simple Folk; ja man vilde — hvis jeg nu gad brede mig over dette Thema — forbauses over, hvilke Anmodninger man af og til har gjort mig i de forskjelligste Retninger, snart om Embeders Besættelse, snart om Capitalers Tilveiebringelse, snart om at blande mig i Familieforhold, der vare mig aldeles ubekjendte, ja, i det Utroligste, saa vis var man paa, at for mig var Intet umuligt.

Ved at færdes saa meget paa Amager forundrede jeg mig ofte over, at vore Malere intet Stof hentede derude fra. De smukke brogede Dragter, de gammelhollandske Skikke, de prægtige bredskuldrede Lodser med deres brune Ansigter under den bredskyggede Sømandshat, der saa malerisk stikke af mod den hvide, uldne Trøie, som tydeligt viser det hvælvede Bryst og de stærke Arme. Jeg mindes saaledes et Syn, hvorved jeg formeligt studsede. Jeg var en Eftermiddag mod Solnedgangen kommet langt ud ved Dragør. En Baad med Kjølen vendt opad laa paa Kanten af Strandbredden, og med Benene tvers over Baadens Ryg, som ridende paa en Hest, sad en af disse firskaarne Lodser, solbrændt, bredbrystet, med de kraftige Hænder støttet paa Knæene, og saae ud over Havet. Solen kastede disse mægtige, guldrøde Straaler, som vort Øie her i Norden dog af og til har at frydes ved, hen over hele Landskabet og med en saadan Styrke paa Baaden og den prægtige Skikkelse, hvis Contourer antog saa skarpe Omrids, at jeg kun paa italienske Malerier har set denne Belysning. Da der nu i nogen Afstand herfra tillige stod en net lille Amagerpige i sin brogede, klædelige Dragt, hvis Farver formeligt glimrede i denne Belysning, da tænkte jeg: „Herre Gud, vore Kunstnere reise og reise til Italien for at gribe Stof til Malerier, og de have det tæt ved, ude paa det foragtede Amager.“ Nu opstod den Tanke hos mig: Hvorfor benytte vore Digttere ikke dette Folkefærd med dets eiendommelige Costumer og Omgivelser? Og jeg sagde til Heiberg, da jeg kom hjem: „Skriv en Vaudeville, som foregaar paa Amager. Folkene, 40

Omgivelserne, Costumet, Nærheden tæt ved Hovedstaden, Alt vilde kunne bidrage til en Stemning, der maatte kunne gjøre en smuk poetisk Virkning; men da maa du," vedblev jeg, „ikke hente Melodier fra Operaen, eller i det Hele taget bruge bekjendte Melodier, som hidtil i dine Vaudeviller, men
5 selv componere Melodierne for at tilveiebringe den Simpelhed, som her vil være Hovedsagen.“ Heiberg syntes, at Ideen ikke var saa gal, men det var hele det Udbytte, jeg fik af denne min Tale.

Imidlertid sad jeg og sang om Natten mine Folkeviser, og alt som jeg sang, tænkte jeg paa Amager og Livet derude. Jeg havde hørt, at der om
10 Søndagen i Kroen holdtes Baller, hvor det gik meget pent til, og disse Søndage paa Amager spøjte saaledes i min Hjerne, at jeg i Tankerne lavede et lille Forhold mellem et elskende Par, en net lille Amagerpige og en ung, smuk Sømandsgut fra Dragør. Den unge Amagerpige gav jeg en ældre Søster til Fortrolig, og saaledes sang jeg ud af min natlige Stemning og
15 paavirket af Berggreens Folkemelodier den lille Samtale mellem Søstrene: „Min kjære lille Søster! Hvorfor er Kinden Din ei rød?“ Slige Samtaler findes jo ofte i gamle Viser, og jeg søgte saa godt jeg kunde at efterligne den naive Tone og Form i Text og Musik. Endnu var den dristige Tanke ikke opstaaet hos mig, selv at vove, hvad jeg forgjæves havde bedt Heiberg
20 om. Men den lille Lisbet, som jeg havde tænkt mig Amagerpigens skulde hedde, og hendes lille Sømand Jokum lode mig ingen Ro, og inden jeg selv vidste af det, var Sangen imellem hende og Jokum:

„Lisbet! Lisbet! O hvor er Du sød og net!“

componeret og Ord satte til. Hvad var nu naturligere og simplere, end at en
25 saadan kvik lille Amagerpige ikke alene havde en lykkelig Elsker, men tillige en ulykkelig, og inden kort Tid fødtes Amageren Rasmus, og Sangen mellem ham og Lisbet: „Kom, min Skat! hør Dandsen kalder os,“ kunde En, som havde staaet og lyttet ved min Dør, have hørt mig synge, længe før Nogen anede, at den existerede; saa uskyldigt blev disse Sange til, at
30 det aldrig faldt mig ind, at nogen Anden end jeg, høist Heiberg, skulde høre dem, eller at de nogensinde skulde lyde fra andre Læber end mine, og det i stille Ensomhed. Men det veed Gud, de bleve sungne i denne Ensomhed. Ofte efter at jeg havde spillet paa Theatret og kom sildigt hjem, sad jeg til langt ud paa Natten og sang om Lisbet og Jokum, indtil jeg overvældet af
35 Træthed maatte afbryde og søge Hvile. Disse Sange, dette lille Tilløb til en Digtervirksomhed gjorde mig lykkelig og satte mig i det fortræffeligste Lune. Jeg erfarede ret her, at den Paastand er sand, at Intet giver den Tilfredsstillelse som at være Dilettant i en Kunst. Den virkelige Kunstner har Kampen, Angesten, Fordringen, der piner ham Dag og Nat; Dilettanten har
40 kun Nydelsen.

Johanne Luise Heiberg.
Efter Maleri af David Monies.
(Privateje).

EN FORESTILLING PAA FREDERIKSBORG.

Uagtet jeg saa godt som ingen Del tog i de private Sommerforestillinger 1846, blev min Sommerferie dog beklippet, idet nemlig Kong Oscar og Dronning Joséphine i Juli Maaned aflagde et Besøg i Kjøbenhavn hos Christian den Ottende. At være i Kjøbenhavn uden at se den danske Comedie 5 lod sig den Gang ikke tænke, i saa høi Anseelse stod vort Theater i Naborigerne. Uagtet Saisonen var sluttet, kom derfor Levetzau til mig og sagde, at Kong Oscar, men især Dronningen ønskede saa særdeles at se „Kong René's Datter“ forinden deres Afreise. Herved var Intet at gjøre; jeg maatte pent samtykke i, at dette Ønske blev opfyldt; den 13de Juli overværede 10 altsaa hele den kongelige Familie og deres Gjæster „Kong René's Datter“ og efter den et Dansedivertissement. Glad var jeg, da Forestillingen var vel forbi, men hvad sker? Hoffet med sine Gjæster begiver sig ud til Frederiksborg. Her paadrog Christian den Ottende sig en Sygdom i den ene Fod, saa at han var nødsaget til at opholde sig i sine Gemakker, siddende i en Stol, 15 indrettet til Fodens Bekvemmelighed. Jeg blev ganske ulykkelig, da Hofmarchal Levetzau en Dag kom til mig og sagde: „De veed, at Kongen sidder lænket paa Frederiksborg; han har ytret, at det, der mest kunde opmuntre og glæde ham i denne hans Tilstand, var, om han kunde faa sit Yndlingsstykke „Nei“ opført derude paa et lille Theater, som vi da, hvis De samtykker 20 i Planen, skulle lade indrette i en af de større Sale. Ogsaa Kong Oscar og Dronning Joséphine, som have hørt saa meget tale om denne Vaudeville, fik derved et Ønske opfyldt, hvorpaa de sikkert vilde sætte stor Pris.“ En saadan Anmodning var mig høist ubehagelig. Man veed jo nok, hvorledes kongelige Personer bede, og hvorledes de optage et Afslag. Jeg havde saa ofte i mit 25 Theaterliv takket Skjæbnen, fordi jeg ikke var Sangerinde og derved udsat for, at Hoffet ønskede min Nærværelse ved sine Concerter, en Kunstnertjeneste, jeg altid har fundet havde noget ydmygende for et virkeligt Talent. I Theatret er det i sin Orden, at Tilskuerne og Kunstneren ere adskilte, intet Personligt have de med hinanden at gjøre; ja, netop i denne Adskillelse ligger 30 en vis Fortryllelse, et Spillerum for Phantasien for begge Parter; men i en Selskabssal kan denne Adskillelse ikke finde Sted, uden at der ligger en Ydmygelse heri for Kunstneren. Naar nu hertil kommer, at vort Hof ofte, givende efter for Øieblikkets Enthousiasme eller for kvindelig Nysgjerrighed, har ladet fremmede Kunstnere blande sig i Selskabet, medens Landets egne 35 ere blevne holdt tilbage paa deres underordnede Plads, da følte jeg paa mine Kunstfællers Vegne en Harme herover, som, ifald jeg havde været Sangerinde, ufeilbarligt havde givet sig tilkjende ved paa det Bestemtteste at negte

at deltage i Hoffets Fester. Vel sandt, vore Sangere og Sangerinder tage Betaling for hver Medvirken ved saadanne Fester, hvilket unegteligt giver dem en falsk Stilling i Selskabet — forøvrigt gjorde de fremmede Kunstnere ogsaa dette —, men derfor fandt jeg ogsaa, at det vilde have været passende, om
 5 Hoffet aarligt havde engageret Sangerne, og ikke for hver enkelt Gang de benyttedes. Som sagt, jeg var glad over, at jeg ikke var Sangerinde og altsaa ikke attraaet ved Hofferne. Men nu kom Levetzau med denne for mig saa pinlige Anmodning, og hvad den ikke var for mig, var den for Heiberg, som syntes, at jeg var for god til at fylde det tomme Rum ved et Hof med min
 10 Kunst. Vi gjorde derfor begge, hvad vi formaaede, for at faa ham til at vælge et andet Stykke, hvori jeg ingen Del havde; men denne underdanige Tjener af sin Konges Ønsker vedblev udholdende med sin Anmodning. Der skulde ingen Fremmed overvære denne Forestilling; kun den hele kongelige Familie og de kongelige Gjæster skulde være Tilskuere. Dette hjalp jo unegte-
 15 ligt en Del, og vi maatte give efter. Heiberg, der ikke vilde være uden Beskjæftigelse ved en Forestilling af den Natur, hvori jeg skulde deltage, tilbød sig at være Souffleur ved denne private kongelige Munterhed.

Jeg hører En og Anden af mine Læsere sige: „Herre Gud! Hvorfor gjøre saa mange Ophævelser over at udøve en Kunst, hvis Udførelse hører til dit
 20 daglige Arbeide.“ Jo, netop fordi det for mig har været en Kunst, udøvet i Alvor, hvor det gjaldt Alvor og ikke en Leg, foreslaaet af En eller Anden, ligesom Blindebuk eller Panteleg for at fordrive et Selskabs Kjedsommelighed. At gjøre Løier med det, hvori man har sat sit Livs Opgave, taaler ingen alvorlig Natur. Og endnu Et! Den Virkning, som en Kunstpræstation kan
 25 gjøre fra en ordentlig Scene, hvor det Ene svarer til det Andet, Theatrets Størrelse, Publikum's Afstand, Spillemaadens stærkere eller svagere Nuancer, Alt beregnet paa det vante Lokale, denne Virkning bliver en helt anden, naar alle Omgivelserne pludseligt forandres, og Ensemblet er tilintetgjort. Man tænke sig alene den Forskjel, der ligger i, naar et stort Publikum følger et
 30 yndet Arbeide, som det kan udenad, følger det med denne brusende Latter, med dette stormende Bifald, hvis Virkning er saa smittende paa selve Skuespillerne; her er en saadan Vexelvirkning, at det er vanskeligt at sige, hvem af Parterne der er den Givende og hvem den Modtagende; og saa — at opføre en saadan lille lystig Vaudeville for en Samling af kongelige Personer, der
 35 sidde tause, lydløse, tilsyneladende upaavirkede, saa man har en Følelse, som om det Hele var et Spøgeri, en ond Drøm, en Kamp mellem Livet og Døden. Hu, det gyser endnu i mig ved Tanken om denne triste Forestilling, spillet for at vække Munterhed, denne livlige Gjæst, der hidtil aldrig havde svigtet, men som hin Aften udeblev saa ganske, skjøndt der vel var Sang og Tale,
 40 men ingen Øren, der kunde gribe Tonerne eller Ordets Lystighed, saa det

kunde straale tilbage og frembringe ny Virkning. Dette kom mig ikke uventet; tvertimod, jeg havde iforveien sagt til Levetzau: „Den Glæde, som dette Stykke pleier at frembringe hos Kongen, vil udeblive under de forandrede Betingelser.“ Ligesom Dans ikke kan glæde uden Musik, saaledes kan et overgivent Skuespil ikke glæde uden et Publikum, der giver sig hen og lader 5 Latteren og Lystigheden frit Løb.

Da Forestillingen var forbi, kom Levetzau op paa Scenen for at anmode mig fra Kongen om at komme ned i Salen og blande mig mellem de kongelige Gjæster. Det har altid forekommet mig pinligt, ja saarende, naar man for at vise En Artighed og Udmærkelse slaar en Streg over den Høflighed, 10 som skyldes dem, der i et saadant Tilfælde ere lige berettigede til Opmærksomheden. Jeg tillod mig derfor at sige til Marchallen: „Vaudevillen „Nei“ er i Aften blevet spillet af tre Skuespillere foruden mig. Vi ere alle Fire komne herud for at underholde de kongelige Gjæster; det kan altsaa ikke være Kongens Mening, at jeg skulde være den Eneste, som der vises en Ud- 15 mærkelse, hvorpaa ingen af os har Krav. Jeg beder Dem derfor endnu en Gang at forhøre hos Kongen om, hvad der er hans Ønske.“ Med et ubeskriveligt stivt og koldt Udtryk i sit Ansigt forlod Hofmarchallen mig, men kom kort efter lettet og smilende tilbage, idet han sagde: „Jeg har Hans Majestæts Ordre til at indbyde Dem Alle.“ Og nu gik han ind i Herrernes Paaklædnings- 20 værelser for at indbyde dem til denne kongelige Naade. Heiberg sagde man Intet til, men han tog det for givet, at man ikke kunde anmode hans Kone om at komme uden ham, og han ledsagede mig ind i Salen. Jeg blev nu forestillet for Kong Oscar og Dronning Joséphine og modtog nogle høflige Ord af dem begge. De forekom mig noget stive og forlegne i deres Holdning. 25 Man saae i Dronningens Aasyn Intelligens og et vist distingveret Udtryk, men tillige noget Stivt og en vis Tørhed. Kongen saae alt den Gang slap og sygelig ud. Vor egen Kronprins — senere Frederik den Syvende — gik omkring med en stor Klap bundet for det ene Øie, hvilket klædte ham forfærdeligt. „Hvad feiler Deres Kongelige Høiheds Øie?“ spurgte jeg ham. „Ih, nu, det 30 feiler,“ gav han til Svar, „at jeg rimeligvis en af Dagene mister det rent og bliver blind.“ — „Ih bevares,“ udbrød jeg, idet jeg havde ondt ved at tilbageholde et Smil, thi jeg troede ikke rigtig paa Faren. „Ja,“ vedblev han, „det er en sur Tid for mig denne; Kongen har lidt ondt i et Ben og tager sig Ferie, medens hele Landets Arbeide kastes over paa mig.“ Naar man nu 35 vidste, i hvilken Grad Prins Frederik blev holdt udenfor Alt, hvad der hed Regering, da var dette Paafund kun et af de mange, hvormed han ideligt holdt sine Omgivelser i Munterhed. Med beraad Hu spurgte jeg kort efter Prinsesse Caroline, da Prinsen var gaaet: „Hvad feiler Hans Kongelige Høiheds Øie?“ Paa sin ligefremme Maade og med en Latter, der bragte mig hen- 40

des elskværdige Fader i Minde, svarede hun: „Hans Øie feiler ikke mere end Deres; saadanne smaa Forklædninger som den med Klappen for Øiet, det morer ham; han tror derved at gjøre sig interessant; vi Andre le kun deraf.“

- 5 Der blev nu serveret The, medens Conversationen slæbte sig døsig hen. Christian den Ottende trak sig da tilbage, og lidt efter lidt forsvandt de kongelige Gjæster som Skyggerne i et Camera obscura. Det Hele gjorde et overordentlig trist Indtryk. De store Sale, kun halvt oplyste, de faa Mennesker, der vare spredte, to à tre, hist og her, der var noget Skyggeagtigt i det
- 10 Hele, Noget, der mindede om Hoffmannske Fortællinger; man vidste ikke, om man drømte, eller om det, man saae, var levende. Talen lød saa dæmpet, som om det gjaldt en Sammensværgelse og ikke om at forlyste en syg Konge. Til Lykke kunde man snart afbryde og tage bort, og glad var Heiberg og jeg, da vi ikke længere befandt os i de store pragtfulde, men triste Sale, men
- 15 ovre i det utrolig slette Hotels lille Stue, hvor vi paany lode The komme, og hvor den blev nydt under en livlig Samtale. „Havde du Lyst til at være Dronning?“ spurgte Heiberg mig. „Uf!“ var mit Svar; — „men,“ vedblev jeg, „hvis jeg var Dronning, da vilde jeg gjøre en formelig Revolution. Landets udmærkede Mænd og Kvinder skulde være min Omgang, ligemeget om de
- 20 fandtes mellem Adel, Borgere eller Bønder. Adelen skulde jeg bringe til at forstaa, at det ikke er det ydre Skin, men det indre Værd hos Mennesket, hvorpaa det kommer an, og Bonden vilde jeg hæve, saa han ikke skulde føle sig ydmyg lige overfor fornemme Folk, men ligesom alle Andre se op til dem, der stode over ham i Aand, Indsigt og Character, og ikke tro, at han,
- 25 fordi han eier Køer, Svin og Heste, er lige saa god som den, hvem Gud gav Begavelse til at gaa foran sin Nation i Statskunst, Videnskab, Kunst eller Litteratur. Al adelig Forret skulde ophøre, thi denne unaturlige Arv skaber latterlige Mennesketyper. Enhver Individualitet maa selv tilkæmpe sig den Plads og den Stilling i Samfundet. som han gjør Krav paa. Vil han ikke
- 30 udmærke sig, saa lad ham smelte sammen med Massen, thi da er dette hans naturlige og rette Plads. Et Menneske er ikke latterligt, fordi han ikke udmærker sig, men han er latterlig, naar der er paatrykt ham et falsk Stempel, saa man tror at have en Daler i Haanden, medens det nærmere beset knap er en Skilling. Al Adelsforret skulde som sagt ophøre, men til Gjengjæld
- 35 vilde jeg være stolt af enhver udmærket Mand eller Kvinde i mit Land, som om Manden var min Søn, Kvinden min Datter. Jeg vilde gjøre mig Umage for at følge deres Interesser, deres Arbeide, og ligesom Præsten bør dele med sin fattige Menighed, saaledes vilde jeg dele med mine Undersaatter, dele med Videnskabsmanden og Kunstneren, der ofte standses paa sin Vei, fordi
- 40 han ikke tør fordybe sig i et Arbeide, der kan give ham og hans Land Æ r e,

men ikke Brød, Brød, som en talrig Børneflokk raaber paa. Min Dronninge-etikette skulde kun bestaa i den Ærbødighed, som enhver Kvinde i Ordets fulde Betydning tvinger Alle, der staa Ansigt til Ansigt med hende, til at underkaste sig. Hvis en Videnskabsmand, en Retslærd, en Kunstner, en Haandværker, en Landmand udmærkede sig, skulde Landets Moder ikke staa tilbage 5 for deres egen Moder i Glæde over Sønnens Hæder. Naar jeg tænker paa, hvor ofte jeg har erfaret, at vore Konger, Dronninger, Prinser og Prinsesser ikke kjendte Landets Digtere, Forfattere, ikke kjendte dem, der havde trængt ned til de laveste Klasser i Folket, ikke kjendte dem af Navn, har jeg ikke kunnet lade være at føle en Smerte herover, der mere end een Gang er gaaet 10 over til Harme. Min Gud, tænkte jeg da, hvorfor er man Konge, hvorfor Dronning, hvorfor hører man til det første Hus i Landet, kalder Befolkningen Landets Børn, Kongen Landets Fader, Dronningen dets Moder, naar dette Lands Sønner og Døtre, deres Virken, Stræben, Hæder ikke ligger En paa Hjerte? Hvad har en Konge og Dronning at være stolt af, undtagen den 15 Nation, de herske over. Nei, jeg har aldrig kunnet fatte denne LigeGYldighed. Hvis jeg stod i Spidsen for en Nation, da vilde det blive mit Livs Nødvendighed at opmuntre, belønne, ikke blot med Penge, men med Ord, med Bønner om ikke at trættes, men holde ud, thi deres Seier vilde være min egen. Og hvor trænger man mere til Opmuntring af denne Art end netop i et lille 20 Land? De Tilskyndelser, en stor Nation kan byde sine udmærkede Sønner, savnes her for Størstedelen. Ingen europæisk Navnkundighed, ingen Udsigt til, at selv den kraftigste Anstrengelse fører til Betryggelse af vor egen og vore Børns Fremtid; Nøisomhed og en vedvarende Kamp, et vedvarende Arbeide, selv naar vi føle, at vi burde overlade vor Virksomhed til yngre, liv- 25 ligere Kræfter, det er det Perspektiv, som stilles os for Øie, uden at de triste Linier heri tør gjøre os modløse. Hvad skulde da holde os oppe i vor Fattigdom? Det Eneste, der holder den Fattige fra at tabe Modet og bringer ham til med Glæde at spise den fattige Kost, Kjærlighed.“

Heiberg lo ad mig og sagde: „Du vilde faa noget travlt som Dronning, 30 ifald du saaledes skulde tage hver Enkelt under din Beskyttelse.“ — „Ja,“ svarede jeg, „travlt vilde jeg faa, men til Gjengjæld vilde jeg aldrig komme til at smage den kongelige Ret, som hedder Kjedsomhed.“

Næste Morgen kjørte vi i et himmelsk Veir til Kjøbenhavn, glade over, at det Hverv at forlyste en syg Konge og hans Gjæster var tilende. Faa Dage 35 efter sendte Christian den Ottende mig et Guldarmaand med blaa Emaille og Diamanter. Naar Enden er god, er Alting godt.

TOGET TIL HVEEN 1846.

Foruden den kongelige Begivenhed paa Frederiksborg Slot bragte denne Sommer en anden og helt forskjellig. Der tænktes virkelig for Alvor paa en lille Folkevandring over til Hveen, til Minde om det Aar, da Tycho Brahe 5 for tre Hundrede Aar siden blev skjænket Norden, det bedste Bevis for, hvad Virkning Heibergs Afhandling i „Urania“ om Tycho Brahe havde gjort; i Sverrig havde den bevirket, at Kong Oscar for første Gang var reist til Hveen for at tage Ruinerne i Øiesyn. Men hvor naturlig var ikke Virkningen paa os Alle herhjemme; man maatte da ikke have en dansk Blodsdraabe i sine 10 Aarer, ifald ikke Billedet af denne Mand og hans mærkelige Søster paa mere end een Maade berørte os. Det blev nu bestemt, at alle Dampskibene paa den Dag skulde gjøre en Tur til Hveen og medtage saa mange, de kunde rumme. Det skandinaviske Selskab med Lehmann i Spidsen leiede et af Skibene, til hvilket Heiberg og jeg som Æresgjæster bleve indbudne tillige- 15 med Constantin Hansen med Frue; Hansen havde malet Faner og Flag til Togets Forskjønnelse, Fru Hansen og jeg vare saaledes de eneste Damer ombord i Skibet. Om Morgenen den 21de Juni, Aarets længste Dag, var det halve Kjøbenhavn i Bevægelse, dels for at reise til Hveen, dels som Tilskuere ved Indskibningen fra Kvæsthusgaden. I det skønneste Veir gled Skibene under 20 Mængdens Hurraraab hen over Vandet, idet et Musikkorps istemte vor Nationalsang: „Der er et yndigt Land“. Hjertet svulmede i Brystet paa mig, og da jeg saae hen paa Heiberg, stod han der høi og rank med vibrerende Læber og Taarer i Øiet. At han skulde opleve, at der bragtes hans første Kjærlighed en saadan Hyldning, fremkaldt ved ham selv, gjorde ham en stor og inderlig Glæde. Da vi vare komne lidt ud i Sundet, uddelte Lehmann smukke 25 Cocarder med flagrende Baand og de tre Rigers Farver, hvilke Alle heftede paa Brystet til Tegn paa, at de, der bare dem, hørte til det egentlige Tog.

Under en forfærdelig Hede og en Støvsy, der næsten hyllede Alle og Alt ind i et uigjennemtrængeligt Slør, vandrede vi endelig op til den Slette, hvor 30 en Talerstol var opreist for dem, der ønskede at udtale sig i Dagens Anledning. Efter et Par Ord af Professor Sommer traadte Lehmann op og fremførte nu i en noget exalteret Begeistring, hvad han havde at sige om Tycho Brahe og det utaknemmelige Fædreland; men til Gjengjæld, sagde han, vilde vi reise ham en Statue paa en af vore offentlige Pladser, og han opfordrede 35 — idet han svingede sin graa Hat — Svenskerne til her paa Hveen at reise ham en himmelhøi Obelisk, der skulde kunne ses fra alle Kanter, langt ud over Havet. Der var Varme i denne Tale, tilvisse, og den var vist ogsaa oprigtigt følt, men der var ingen ret Alvor bag denne Begeistring for Tycho

Brahe, ingen Smerte bag Følelsen; begge Dele vare flade og manglede Baggrund; det var en routineret Tale over et Thema, som var blevet Gjenstand for Dagens Conversation; man vidste, hvorom der skulde tales, og i hvad Aand der skulde tales; man leflede lidt med Tychos Minde, med Kongernes Utaknemmelighed, med den vaagnende Skandinavisme, men intet ualmindeligt Ord løftede den Masse, der lyttende stod ved Talerstolens Fod, over Hverdagslivet. Man raabte Bravo paa samme Maade, som naar en Kunstner kommer godt fra sit Kunststykke, men det var ikke en Tale, der fremkalder et af disse Raab, hvori ligger, at en Nation føler sig selv og ligesom udbryder i et kraftigt Ja eller Nei, der skal give tilkjende, hvad der gjærer og rører sig dybt i dens inderste Væsen. Da Lehmann gik ned af Talerstolen, steg en ældre, bredskuldret Mand op. I første Øieblik troede jeg at se en Bonde i sin Kofte, saa skjødesløs var hans Paaklædning. Den grove, bredskyggede Hat og de bare Hænder bidroge ikke lidet til at holde mig i den Tro, at en velstaaende Bonde havde indfundet sig for at give sit Besyv med i Laget. Men da han løftede denne Hat, og det mægtige Hoved med den yppige Haarvæxt, de brede Tindinger og den fintdannede Munds Bevægelse kom tilsyne, da overraskede det mig ikke, at En, der stod nær, sagde: „Det er Professor Thomander fra Lund.“ Med virkelig Humor og med bidende Ironi og Vittighed imødegik han Lehmanns Opfordring, spottede over den himmelhøie Obelisk og udtalte sin Vantro med Hensyn til dens Virkeliggjørelse paa en Maade, der vilde have havt noget Saarende, hvis Spidsen af hans Pile ikke var blevet stumpet af ved det Humoristiske i hans Tale og ved den Kjærlighed til Danmark og de Danske, der lyste ud af hans Ord. Hans Tale blev ledsaget af Tilhørernes Latter og Bifald; thi man sige om os, hvad man vil, det Satiriske, det Comiske, det Vittige forfeiler aldrig sin Virkning paa os, og det er vel det, der holder os Danske unge, næsten altfor unge! Efter at denne Del af Festen lykkeligt var tilbagelagt, spredte Alle sig for at nyde, hvad de medbragte Madkurve formaaede. Nogle af vore Bekjendte havde opsøgt os og sluttet sig til os, derimellem Justitsraad Lunding, Cabinetssecretair hos Kronprins Frederik, og Michael Wiehe. Lunding, der egentlig var en melancholsk Natur, havde som mange saadanne en ualmindelig Humor, der gjorde saa meget større Virkning, som den altid kom uden Pretention og med stor Tørhed. Han havde det Talent at tegne Karikaturer og øvede det ofte paa Venner og Bekjendte, men den bedste var den, han havde gjort af sig selv, og som han undertiden brugte til Visitkort, naar de, han havde villet besøge, ikke vare hjemme. Jeg erindrer i dette Øieblik en Dag, da han bragte mig i en ustandselig Latter ved at fortælle Følgende om sig selv. „Tænk Dem,“ sagde han, „hvilket Uheld jeg i Dag har havt. Jeg veed ikke, om De har bemærket, at jeg bærer Paryk? Jeg har hidindtil omhyggeligt skjult det for

Alle, men efter hvad der i Dag er mødt mig, vil jeg opgive Eiendomsretten paa denne Hemmelighed. Jeg kommer gaaende i Store Kongensgade, og en Dame af mit Bekjendtskab, som jeg ved første Øiekast ikke kjender paa Grund af min store Nærsynethed, kommer mig imøde og har den store Venlighed at hilse mig først; forfærdet herover rev jeg Hatten af med en saadan Voldsomhed, at en ganske ny Paryk, som jeg for første Gang havde paa, blev hængende ved Hatten og ved Bevægelsen faldt i Rendestenen. Et Secund stod jeg som lynslagen og tænkte: Hvad skal du gjøre? Men i næste Secund havde jeg taget min Beslutning og opgav Parykken, idet jeg, saa hastigt jeg kunde, ilede afsted; men hvad sker? Kort efter hører jeg et forfærdeligt Raab efter mig, og da jeg med Gysen forudsaae, at den ulykkelige Paryk forfulgte mig, lod jeg først, som om disse Raab ikke kunde gjælde mig; men snart blev jeg indhentet og uforskammet banket paa Skulderen, idet en Mand holdt min Paryk varsomt paa den yderste Spids af sin Stok og sagde: „Denne hersens er nok Deres, vær saa artig!“ Med en fortvivlet Kraftanstrengelse greb jeg den ulykkelige Paryk og puttede den i Baglommen, men med en saadan Hefthighed, at jeg nær havde kastet Parykkens Redningsmand omkuld, og ilede afsted, forfulgt af Mandens Skjældsord over den Utaknemmelighed, han havde været Gjenstand for.“ Man tænke sig dette fortalt med Lundings overstrømmende Lune!

Da Alle vare ankomne til den store Plaine, satte de mange Hundrede Mennesker sig nu i Græsset og begyndte at pakke Kurvene ud, hvilket frembød et virkelig malerisk Skue paa den deilige, solklare Dag. De mange brogede Farver, de glade Ansigter, den hele Summen og Latter af de mange Stemmer, mandlige og kvindelige, Alt tydede paa, at Alle havde besluttet at være glade, og saa vare de det ogsaa. Paa Plainen fandtes der et Par Trægrupper, hvor der var anbragt Borde og Bænke; en hel Herlighed var det at besidde et af disse til at holde Maaltid ved. Man tilbød Heiberg at tage Plads ved et, og glade ved denne Udmærkelse havde vi med vore Venner slaaet os ned, og jeg havde alt begyndt med Tjenerens Hjælp at pakke vore Rariteter ud, da vi bleve ubehageligt overraskede ved, at et helt Selskab af unge Studerende uden videre kom hen, satte sig ved vort Bord og paa vore Bænke og ligeledes begyndte at pakke ud og sætte deres Sager paa den modsatte Ende af Bordet. Jeg kjendte Heiberg for godt til ikke at vide, at han ansaae dette for en uforskammet Paatrængenhed, for en Fornærmelse især mod mig, og jeg maatte næsten smile, da jeg saa ham paa ham og saa et Ansigt, der sagde alt Andet, end at de paatrængende Gjæster vare velkomne; og virkelig for-dærvede de jo ogsaa vor Glæde, thi al aaben og frimodig Tale maatte jo standse, naar man sad Side om Side med ganske ubekjendte Mennesker. De bemærkede nu snart paa Heibergs Holdning, at han fandt, at de bare sig

taktløst ad; og som det saa ofte gaar, den, der forløber sig, gjør sig vred og mut, saaledes ogsaa her. Da de unge Herrer saae, hvor uvelkomne de vare, bleve deres Miner stive og ubehagelige. Jeg tænkte: Hvad er nu herved at gjøre; de ere her jo nu engang; der er intet Haab om, at de ville fortrække; skal nu deres og vor Glæde forspildes ved dette kjedsommelige Tilfælde? 5 Dette fandt jeg taabeligt, baade af dem og af os, og for med eet Slag at vende Stemningen til Fordel for alle Parter, benyttede jeg en udmærket Leverpostei, som jeg netop havde pakket ud af Kurven, til dette Øiemed, rakte den til den Nærmeste af det fremmede Selskab og sagde: „Skulle vi dele? jeg ser, De har ikke denne Ret, vil De lade den gaa rundt; maaske De da ofrer os 10 noget af Deres gode Sager, som vi ikke have.“ Disse Ord forvandlede med Et Alles Miner og Gemytter, og i et Nu rakte de os snart Et, snart et Andet af deres Madkurv, og inden faa Minutter sad her et stort, muntert Selskab i Stedet for to Hold, der vilde have siddet som en flakt Ørn, uden Maal og Mæle, uden Glæde og Munterhed. Udenfor vor Løvhytte sad Hall paa Jorden 15 med sit Selskab, en Familie, der havde inviteret ham til at være med dem og et Par Svenske. Familien havde udbredt en Dug paa Græsset; jeg kunde saaledes fra mit høie Stade se Alt, hvad der blev serveret, og saae nu til min Forundring en Bunke skaaret Smørrebrød, hvis Udseende man kan forestille sig, da det paa den brændende Dag havde gjort Reisen fra Kjøbenhavn, Styk- 20 kerne tæt sluttede i hinandens Favn; men min Forundring steg til Latter og Medlidenhed med Hall, da jeg, medens Hundreder af Champagnepropper knaldede hen over Plainen, saae Husmoderen i Halls Kreds ligge paa Knæ i Græsset og presse Citroner i en gammel, grønmalet Kjøkkenspand til Limonade, en Spand, hun, efter hvad jeg senere erfarede, havde laant i en lille 25 ussel Hytte i Nærheden, og som hun i sin Nød maatte tage tiltakke med. Aldrig kan jeg glemme Halls ubeskrivelige Udtryk ved denne nationale Familienfest! Min Medlidenhed steg, saa jeg gik hen til ham og fik sagt til ham, uden at de Andre hørte det: „Besøg os i Løvhytten, Hall! Vi ere muntre og have mange rare spiselige Sager, uden at tale om de drikkelige!“ Med 30 et Suk og Vemod i Øiet svarede han: „Ak, jeg kan jo ikke, jeg er bunden til Vandspanden og lider Tantaluskvaler ved at se Jer Andre svælge i Nydelsernes Overdaadighed. Jeg lider Trang, men det fik endda være med mig, men jeg skammer mig for disse skandinaviske Brødre, som dele Skjæbne med mig; men saa meget tør jeg spaa,“ vedblev han, idet Smilehullet i 35 hans Kind og Hage blev dobbelt saa dybt, „med disses Skandinavisme er det forbi efter en slig Behandling af Danas Æt.“ Leende forlod jeg ham, idet han sagde: „Ja, De kan sagtens le!“ Man hørte nu Skaaler udbragte fra de forskjellige Grupper. Sang og Hurraraab afvexlede, og der var kommen Liv og Lystighed over Alle. Det var Heiberg, der ved sin „Urania“ 40

havde vakt Stemningen for et saadant Tog til Hveen, for en saadan Hyl-
 ding til en for tre Hundrede Aar siden født stor Mand. I Aar og Dag
 havde han arbeidet paa at gjøre sine Landsmænd bekendte med Tycho og
 hans Slægt, hans Arbeiders Betydning for Norden, for hele Europa; det
 5 var ham, der med Opofrelse af Tid og Kraft havde udgravet Tychos Minde
 for hans Landsmænd; det var Digteren, som, fra han var et Barn, havde
 elsket dette Minde, og som ofte med et bevæget Sind havde gjentaget Ty-
 chos Ord: „Sig mig dog, hvad var min Brøde, o Fædreland, at du forstødte
 mig.“ O, hvilken dyb Nationalfølelse udtale ikke disse Ord hos den arme
 10 forurettede Mand! Jeg sagde engang til Heiberg: „Man taler saa meget
 om Pøbel, hvem er Pøbel?“ Han svarede da: „Kun den hører til Pøbe-
 len, som er uden Nationalfølelse, som ikke er fastgroet med sine fineste
 Rødder til den Plet af Jord, hvorpaa Forsynet satte ham.“ Tycho Brahe
 viser Sandheden heraf, thi inden to Aar bøiede den ædle, stolte Natur sig
 15 til Døden under Smerten over den Uret, der var overgaaet ham i hans el-
 skede Fædreland. Heiberg havde hele sit Liv igjennem følt Sorg ved denne
 Mands Skjæbne. Var det en Anelse om, at ogsaa han, om end i langt min-
 dre Grad, skulde føle Utaknemmelighedens og Urettens smertelige Braad?
 Hvem kan tyde Anelser? I 1819 havde han som Yngling skrevet sin „Tycho
 20 Brahes Spaadom“; Digtene heri om Tycho vare kjendte af Alle og ofte be-
 nyttede som Mønsterdigte, man gav de Unge i Skolerne at læse; nu havde
 han atter levet med Tycho, seende med ham op til Stjernerne, vandrende
 med ham ved de Ruiner, som til Skam for hans Fædreland vare prisdgivne
 til Raahed og Uvidenhed. Han havde villet minde Fædrelandet om denne
 25 dets Søns Fødsel for tre Hundrede Aar siden, og han havde nu virkelig sam-
 let Landets Sønner og mange af dem histovre fra den anden Side Sundet
 til dette Stævne ved Graven. Hvad havde nu været rimeligere, end at den
 studerende Ungdom, naar den vilde udbringe et Hurra for en Mand ved
 denne Leilighed, da havde udbragt det for ham, der havde fremkaldt Mødet;
 30 men ikke engang ved den Leilighed fandt man Anledning til dog een Gang
 at udtale, hvad Heiberg havde været og var for den aandelige Udvikling
 herhjemme. Ham bragte man intet Hurra, men vel en Mand, der sad i vor
 Nærhed, og som ikke havde havt det Allermindste med den hele Sag at
 gjøre, men som nu engang var udset til at modtage Fakkeltog, Hurraer og
 35 andre Udmærkelser ved alle mulige Leiligheder, nemlig Professor Clausen.
 Enkelte følte dog det Upassende i denne Forsømmelse og kom ind i vor Løv-
 hytte for at drikke Heibergs Skaal; blandt disse Enkelte var Orla Lehmann.
 Man tro nu forresten ikke, at denne Tilsidesættelse forspildte Heibergs
 Glæde ved denne Tychos Fest, og dog mindes jeg kun denne ene Gang
 40 at have hørt ham udtale nogen Forundring over Forbigaaelsen, og det med

et noget smerteligt Udtryk, der, netop fordi en saadan Klage saa sjældent lød fra hans Læber, virkede desto stærkere paa mig. Det gaar os med Mennesker som med Dyrene; det taalmodige, nøisomme Dyr rører os; naar det taalmodige, fordringsløse, i sin Smerte tause Menneske, der aldrig klager, aldrig pukker paa sine Fortjenester, en enkelt Gang løfter sin Røst, da føle vi dybt med ham, fordi vi vide, at et vist Maal maa være overskredet, naar disse Læber bevæge sig i Klage. 5

Da man havde spist og drukket, raabt Hurra og sunget, opløste alle Grupper sig, og man spredtes over hele Øen for ret at tage den i Oiesyn. Med Heiberg og mig fulgte Lunding og Wiehe. Efter at have streifet længe om paa Øen i det deilige Veir, hvormed denne Tur ret var begunstiget, hvilede vi alle Fire paa den høie Skrænt „Bækvig“, som fremstilles i det tredie Billede, der ledsager Heibergs Afhandling om Hveen. Her, med Ud- sigt til Landskrona, sade vi i en henrivende Solnedgang, Heiberg glad og underholdende, Lunding muntert skjemtende, Michael Wiehe taust drøm- mende, men med et mildt, stille glad Udtryk, og jeg med Skjødet fuldt af de utallige Markblomster, som jeg havde fundet i Grøfter og Gjærder paa vor Spadseretur, og hvis Pragt omgav os endnu paa den Plet Jord, hvor vi sade, saa jeg i Et væk forøgede min Samling, idet jeg blot behøvede at strække Haanden ud i det frodige Græs. Mageløst var det at sidde her og skue hen over Sundets Speilflade; Skibene laa der spredte i magisk, rødlig Belysning, speilende sig saa idealsk, at havde ikke Speilbilledet staaet paa Hovedet, vilde det have været vanskeligt at sige, hvilket af Billederne der var det virkelige, hvilket Gjenbilled. Sjældent ser jeg Naturskønheder, uden at Bellman synger i mit Indre, saaledes ogsaa her; jeg sagde: 25

„Ä'ke det guddomligt? — Dessa ängarna!“
 „Guddomligt att beskåda!“

Og har man først med et Par Linier mindet om denne magiske Natursanger, da gaar det med den ædle Digtervin, som naar man plukker det første Bær af en moden Druoklase; man har ondt ved at holde op, før hele Klasen er nydt. Den ene af hans Sange fører til den anden; det er fast umuligt at slippe dem igjen. 30

Solen var alt under Horizonten, og vi maatte tænke paa at naa til Strandbredden, hvor Dampskibene ventede for atter at føre os over til Sjælland. Vi begave os da paa Vei. Wiehe udtalte sin Glæde over, at han atter til Vinter skulde spille Romeo, og vi talte frem og tilbage, saa vel om Mesterværket i sig selv som om Maaden at udføre det paa, men især udtalte vi vor Glæde over at skulle udføre det. Han var i det Hele taget saa 35

stille elskværdig paa denne yndige Sommerdag, at Heiberg sagde: „Han er dog anderledes end de fleste Skuespillere, saa fri for alt Hovmod, for al Jagen efter Effect i det daglige Liv, en saa opmærksom Hører; godt var det imidlertid, om han selv vilde give Lidt af det, man aner gjennem hans 5 tænkende Øie, men som han Alt beholder for sig selv.“

Da vi nærmede os Strandbredden, hvor alt en Mængde af Hveens Besøgende havde indfundet sig til Indskibning, kom Professor Thomander og bad Heiberg præsentere ham for mig. Det var mig en virkelig Glæde at tale med denne Mand, der kom mig imøde, som om han i mange Aar havde 10 været min Ven. Saa aabent, saa djærvt, saa kjækt udtalte han mange Meninger og Anskuelser for mig paa en saa livlig, naturlig Maade, at jeg med Glæde havde sat mig ned i Sandet paa Strandbredden, saa længe det skulde være, og lyttet til denne svenske Bjergrøst, fuld af Forstand, Phantasi og Følelse. Han talte ogsaa med mig om Jenny Lind. Jeg klagede for 15 ham over, at jeg under hendes Ophold i Kjøbenhavn ikke personligt havde faaet mere med hende at gjøre. Han afbrød mig, idet han sagde: „De behøver Intet at sige herom; jeg har fulgt denne Sag, mere end De maaske tror. Den Kreds, som optog hende helt og holdent under hendes Ophold i Kjøbenhavn, maatte nødvendigvis udelukke hende fra Deres.“ Ogsaa han be- 20 klagede, at den Jenny Lind, som hele Sverrig bar paa Hænderne, ikke havde kunnet modstaa Fristelsen at vandre ud og blive europæisk berømt; „hun blev derved en Anden,“ sagde han, „mistede sit Fædreland uden at faa et nyt i Stedet.“ Der var Noget i denne Mands Tone lige overfor mig, Noget, hvad skal jeg kalde det, Faderligt, Fortroligt, som jeg aldrig har kun- 25 net glemme, og som selv i dette Øieblik, jeg nedskriver dette, tyve Aar efter, gjør godt at tænke paa. Naar man ikke kjender det Mindste personligt til en udmærket Mand, og denne da pludseligt, uventet træder os imøde, ikke som en Fremmed, men som En, der ved sin Tale viser, at han har fulgt os paa vor Vei, kjender vore Skjæbner, er inde i vore Bestræbelser 30 og agter dem, tror det Bedste om os, ja kommer os imøde med en gammel Vens Hengivenhed, da veed jeg Intet, som i den Grad løfter vor Selvfølelse; det er, ligesom naar man tvivlrædig søger om Veien i Skoven, og der da pludseligt viser sig et Hus, en Sten, en Sti, som vi kjende, og som viser os, at vi ikke forvilde os, men at vor Kurs er den rette; en Fred, en Tryghed, 35 en stille Glæde overfalder os da. En saadan Følelse havde jeg hin Aften ved Hveens Strand, da Thomander talte med mig.

Ovenpaa den ualmindelig deilige Dag var fulgt en, om muligt, endnu deiligere Aften. Fem eller sex Dampskibe, overfyldte med Passagerer, styrede nu atter under Musik tilbage til Sjælland. Uagtet det var Juni Maaned, 40 hvor Stjernerne ellers ikke ere glimrende og pragtfulde, vare de det dog

paa denne Aften; og aldrig kan jeg glemme de Timer paa Skibet, hvor Himlen over os speilede sig i Vandet under os og satte Phantasien i en Stemning, der blev forhøiet ved Musikken og de mange glade Ansigter, der mødte En, hvor man saae hen. Adskillige pudsige Scener udeblev ikke. Skibet var som sagt overfyldt, og Mange havde af Mangel paa Plads sat sig tæt sammen- 5 pakkede op paa Rælingen. Med Et trænger et ungt, blondt Menneske sig frem. Man raabte til ham fra alle Kanter: „Hvor vil De hen? Her er ingen Plads!“ Han trænger desuagtet hen imod Kanten af Skibet; Raabene forstærke sig: „Gaa, De kommer ikke frem!“ da han med Et siger: „Jeg maa, jeg har ondt, jeg skal kaste op!“ og nu, som ved et Trylleslag vege Alle 10 tilbage med et Skrig af Frygt for at forholde Søen dens Bytte, og den Lidende fik ti Gange saa megen Plads til sin triste Gjerning; det stakkels Menneskes Vaande blev ledsaget med et Chor af Latter fra de unge, overmodige Sølhelte.

Jeg havde sat mig paa mit sædvanlige Yndlingssted, naar jeg er til Søs, 15 nemlig i Forstavnen af Skibet, ovenpaa en Rulle Toug, som jo gjerne findes paa dette Sted. En Del af vore Bekjendte satte sig hos os, deriblandt Wiehe. Et ungt, af Dagens Begeistring noget exalteret Menneske, som jeg for nogle Aar siden havde mødt paa tredie Sted, havde, saa ofte det lod sig gjøre, nærmet sig mig. Ogsaa her paa denne Plet tog han Ophold. Wiehe sad taus 20 og drømmende som sædvanligt. Da sagde det unge Menneske til mig: „Om kort Tid ere vi ved Kjøbenhavn. Aar ere gaaede, siden jeg sidst saae og talte med Dem; hvor lang Tid skal nu atter hengaa, inden jeg ser Dem nær ved og taler med Dem? Det vil vist vare en Evighed, og den er lang.“ Wiehe, der havde siddet fordybet i Betragtning af Stjernerne, saae nu stivt 25 hen paa ham og sagde med en klangløs Stemme, som han undertiden betjente sig af: „Evigheden er ikke lang.“ — „Er en Evighed da kort?“ svarede min unge Ridder. — „Den er heller ikke kort,“ svarede Wiehe og hævede atter Blikket mod Stjernerne med en saa afvisende kold Mine, at min Tilbeder taus trak sig tilbage. Den Slags tause Mennesker som 30 Wiehe have den Fordel, at naar de sige Noget, da er man tilbøielig til at lægge en hel Livsanskuelse i deres Ord, at sige, naar de i deres hele Personlighed have noget saa Tiltalende, som Wiehe havde det for saa godt som alle Mennesker. Der var En, som engang sagde om ham: „Man sidder ligesom i Spænding, naar man ser paa ham, over det, man tror der nu vil komme 35 fra hans Læber, uagtet man jo af Erfaring veed, at han beholder Alt for sig selv.“ Paa Skibet pralede jeg for de unge Studerende med mit Kjendskab til Stjernebilledernes Navne, nogle Smuler, der vare faldne af for mig fra Heibergs rige Bord, og denne min Viden lærte mig, hvor lidt vore unge Studerende befatte sig med Himlens Løb, thi naar jeg undtager, at En og Anden 40

kjendte Carlsvognen, som de dog til min store Moro ikke vidste var det Samme som den store Bjørn, saa kjendte de ikke et af alle de glimrende Øine, der saa ofte kige ned paa Mennesket og tvinge det til at løfte Øinene opad og ikke overse det eneste rigtig store Billede, det er forundt os Menne-

5 sker at skue med vore legemlige Øine som Tegn paa, hvad en Uendelighed i Rummet vil sige. Hvor levende kunde jeg paa hin Aften tænke mig Tycho Brahe staa paa en af sine mange Altaner paa sit vidunderlige Slot, seende i Natten op mod hine Kloder, hvis Veie han kjendte, staa der ventende paa de Stjerner, hvis Ankomst op fra Horizonen han paa Secundet vidste, staa

10 der maalende den hele Himmel, ikke blot som en Mathematiker maaler, men maalende den med sin poetiske Tanke, en anden Apollo, som hans begavede Søster pleiede at kalde ham. Hvor mange Reflexioner, hvor mange Følelser, hvor mange af Aandens Lynglimt gaa ikke igjennem en saadan Menneskesjæl i saadanne Nætter, medens vi Andre ligge og sove. Hvor underligt

15 smaat bliver dog alt det daglige Slid lige overfor en saa ophøiet Gjærning!

„ROMEO OG JULIE“.

I denne Sommer tilbragte vi en deilig Maaned i det smukke Humlebæk. Aarets bedste Nydelse var ene med Heiberg at ty ud paa Landet i Stilhed og Ro og glæde mig over Naturen, hvis beroligende Indflydelse mere og mere

20 var bleven en Nødvendighed for mig. Jeg var ligesom de Stueplanter, der hele Vinteren igjennem maa gjøre Nytte i Værelserne, hvorover de Stakler ved Vinterens Slutning ere saa ødelagte, at de, naar Foraaret kommer, maa plantes ned et Sted i Haven for atter at samle Kræfter af vor Herres Sol, Dug og Regn.

25 Men Opholdet var i Aar kun kort. Imod Sædvane havde jeg Intet imod, at den Tid nærmede sig, da Theaterprøverne toge deres Begyndelse. Jeg havde mange og vanskelige Opgaver at betænke til næste Saison, og det mylrede i mit Hoved og lod mig ingen Ro Dag eller Nat. Jeg trængte ligesom til at befries fra det meget Stof, som gjærede i mig. Først og fremmest

30 var jeg ganske opfyldt af Shakespeares Julie, som jeg nu efter 20 Aars Forløb atter indstuderede. Jeg længtes efter Prøverne for at erfare, om det, jeg havde tænkt, slog til og gjorde den rette Virkning, Noget, man aldrig med Vished veed, før man ser det i Forbindelse med de Andres Spil og Opfattelse. Den første Prøve paa et Stykke er derfor, om end ufuldkommen, af

35 stor Betydning for os; thi her føler man strax, om man er paa rette Vei eller ikke, om der kan opnaas Harmoni imellem det, vi i Stilhed have betænkt, og de Andres Opfattelse, og om vi i det Hele taget, naar det kommer

til Stykket, kunne udføre det, vi ville udføre, eller om vi skulle mærke, at Et er Villien, et Andet er Evnen. Ofte svigter Stemmen, Følelsen, Lunet, eller hvad det nu er, vi i Særdeleshed have Brug for i denne særegne Opgave, eller vi føle efter S sammenspillet med de Andre, at vi blive nødte til at begynde Indstuderingen forfra. En virkelig Skuespiller mærker strax paa 5 den første Prøve, om der er Liv i det Billede, som her for første Gang træder levende frem af hans Indre; om det er, hvad Digteren har villet; thi dette Sidste er især Hovedsagen.

Man vil erindre, at Julie havde været en af mine første større Roller, som jeg indstuderede samtidigt med at gaa til Præsten for at blive confirmeret, altsaa i mit 16de Aar. Uagtet jeg nu ikke, som den berømte Digter Tieck, mener, at man først i sit 40de Aar formaar at spille Julie, saa er det dog vist, at man ikke kan spille hende i sit 16de. Julie fremtræder i Tragediens første Akt som et Barn paa 14 Aar; man maa dog ikke glemme, at det er en 14-Aars Pige i Syden og ikke i Norden. Alt i fjerde Akt staar hun der 15 som en fuldtudviklet Kvinde, kraftig, energisk, ikke vigende tilbage selv for det Forfærdeligste, det, som endog kunde bringe en Mand til at skjælve. Hun veed, hvad hun vil, og hun udfører sin Villie med Heltemod, et Heltemod, der ikke viger selv ved Dødens Porte. Den første Del af Rollen lader sig altsaa fortræffeligt spille af en ganske ung Pige, men aldrig den sidste, 20 den vigtigste Del af Opgaven. Den første Del kan en ældre Skuespillerinde fremstille ved Kunst, saa der kan tilveiebringes en Illusion, men den unge Pige kan ikke ved Kunst frembringe Virkningen af den fuldt udviklede Kvinde, thi her kræves Modenhed i Kunstudviklingen, en virkelig Kunstnerinde, i Besiddelse saa godt som af Alt, hvad Tid, Erfaring, Dannelse fører 25 med sig. Alle Nuancer hos Elskerinden, den hele Scala, lige fra den første umiddelbare Hengivelse til den dæmoniske Lidenskabs Høide. Det vil for Julies Fremstillerinde neppe slaa til kun at kjende de menneskelige Lidenskaber af Bøger; nogen Erfaring, hentet fra Virkeligheden, maa der til, og denne kan den ganske unge Pige endnu ikke have. 30

Alle ere vel enige om, at Rötcher blandt de æsthetiske Dramaturger indtager den første Plads, at der hos ham virkelig findes Veiledning for den, der kan læse og forstaa den dybe Tænker. Hans Betragtninger over Shakespeares Værker, over de enkelte Figurer i disse, ere i høi Grad belærende og interessante; men af alle hans Udtalelser om de enkelte Characterer har den om 35 Julie forekommet mig som det mest glimrende Bevis paa hans Opfattelses-evne. Denne hans Opfattelse af Julie fordybede jeg mig nu ganske i, da der i den ligesom var talt ud af mit eget Hjerte. Jeg læste, jeg talte, ja jeg tænkte i denne Tid ikke paa andet end paa denne yndige, brændende, heltemodige Pige. Hvor ofte, naar vore Aftengjæster forlode os, og Heiberg 40

tyede op til sine Stjerner, vandrede jeg da til langt ud paa Natten ensom i Søkvæsthusets Have, kun tænkende, kun drømmende mig ind i det deilige Digt, idet jeg gjentog de skønne Monologer i Havens Gange, fordybede mig i Tanken om dette mægtige Menneske, denne Digtergenius, fra hvis Sjæl al

5 denne Herlighed er udstrømmet, der har givet alle Menneskers Smerter og Lidenskaber Ord, Ord, som Enhver synes ere Ens egne, kun løste som ved en Troldmand fra Sjælens Indre. Hvem kan paavise noget af den menneskelige Stræben, hvem kjender en hemmelig Følelse i Sjælens Dyb, som dette Menneske ikke har givet Ord i sine Værker? Hvor var jeg dog betaget af denne

10 Digter og hans Julie, som jeg i mit 16de Aar havde spillet uden en Anelse om, hvad jeg egentlig foretog mig, men som nu, henved 20 Aar efter, fyldte min hele Sjæl i den Grad, at jeg syntes, at Udførelsen af denne Rolle egentlig var mit Livs Kald; ja, jeg skammer mig formeligt over det Afguderi, hvortil jeg paa dette Tidspunkt var forfalden med Hensyn paa denne Op-

15 gave, og i hvilken Grad Udfaldet af denne Rolles Fremstilling laa mig paa Sinde. Det er en overordentlig vanskelig Sag i et Kunstnerliv at holde Maade med sin kunstneriske Interesse og ikke sætte det kunstneriske Maal som vort Livs høieste Opgave, ikke ganske at gaa op i sin Kunst; thi dette har intet Menneske Lov til. Vi ere henviste til et høiere Maal, en større

20 aandelig Kamp, end den kunstneriske, der ofte fører os i helt modsat Retning og ødelægger, netop naar vi gaa seierrikt ud af Kunstneropgaven, det Vigtigste af Alt, vor Individualitet, idet denne saa let fortabes i den kunstneriske Selvforgudelse. Og dog! skal en Kunstner naa op til nogen Høide, hvorledes kan det da ske, ifald det ikke brænder i ham, ifald han ikke

25 kaster alt andet bort end netop dette Ene, der fylder hans Sjæl, fylder den i en saadan Grad, at Karret undertiden truer med at sprænges af den gjærende Vin, ja for at være oprigtig og sige den fulde Sandhed, fylder den i den Grad, at vort Hjerte ligesom glemmer Gud og hans Engle og intet Samliv har med dem, men kun lever og aander for Phantasiens Fostre! Vi

30 ska b e og glemme, at han den Mægtige skabte os, glemme, at vi Intet formaa, hvis han ikke lægger sin Velsignelse til vor Gjerning, glemme, at disse kunstneriske Frembringelser, som vi mene at være Mester for, ogsaa ere hans Værk, idet han nedlagde Evnen i os og hjælper os med at faa dem frem og tydeliggjøre dem for Andre. Vi Mennesker kunne Intet udrette, uden at vi

35 ganske gaa op i det, vi ville, og dette kunne vi paa den anden Side ikke uden Fare for at tabe os selv; det er vort Jordelivs største Vanskelighed at forene disse tvende Krav. Hvilken Udholdenhed, hvilken Afholdenhed, hvilket Fond af Kræfter hører der ikke til for at vandre hen ad denne Vei! Jeg var ikke paa denne Vei under Indstuderingen af Julie; jeg var i Lidenskab

40 og glemte alt Andet over dette Ene; naar jeg af og til kom til lidt Efter-

Johanne Luise Heiberg som Julie i „Romeo og Julie“.

Efter Tegning af A. Hartung 1845.

tanke, begyndte jeg næsten at frygte for, at Nemesis, naar Øieblikket kom, vilde kræve et Offer for dette mit Afguder.

Endelig, efter mange Forhindringer, kom „Romeo og Julie“ omsider til Opførelse den 23de Januar 1847. Jeg var lykkelig paa Prøverne ved den Glæde, som det er at turde udtale i lydelige Toner de herlige Ord, at turde 5 hengive mig til de mægtige Stemninger, at turde lade mig løfte høit op over Hverdagslivets smaa Tryk, at turde ligesom formæle mig med den mageløse Digters Aand og føle og fornemme, hvad han har følt og fornummet, føle det, hvis det ikke klinger formasteligt, føle det maaske stærkere, end da det strømmede ind paa ham selv ved Inspirationen, hvori en Digter saa at sige 10 faar det Bedste for Ingenting. Ikke saaledes er det med Skuespilleren; vel kunde man sige, at ogsaa han faar det Bedste ved Inspirationen, en Gave fra de høie Guder, men efter at en Skuespiller ved Inspirationen har grebet Billedet i dets Helhed, maa han møisommeligt, ligesom ved et Mosaikarbeide, føie Sten til Sten, og faa disse uendelig mange Smaating, som en Fremstil- 15 ling bestaar af, til at passe ind i hinanden, for at et helt levende Billede kan komme frem heraf og paavirke Tilskuerne. Nu ere der nogle Talenter, som først gribe alle disse smaa Detailler, og deraf udspringer for dem tilsidst Billedet, men det Høieste opnaas ikke paa denne Maade. Først det hele 20 Billede bestemt, levende, sikkert, saa Fordybelsen i alle de smaa Træk, der slutter sig dertil, først saaledes gjør man Digterens Ord til sine, Digterens Følelser, hans Glæder, hans Smerter til sine egne Glæder og Smerter; ja, hvor besynderligt man dog kan tilegne sig Digterens Ord og Tanker, det er ikke længere hans, men vore; vi synes, at de ere undfangne af os selv. Jeg min- des i dette Øieblik en Samtale, jeg engang havde med den gamle Grundtvig. 25 Vi vare begge hos Hall til Middag. Efter Bordet kom Fru Hall hen til mig og sagde: „De maa endelig tale rigtig med Grundtvig; jeg har glædet mig over at føre Jer To sammen.“ Jeg bad paa det Indstændigste, om jeg maatte være fri herfor. Vi omgikkes ikke Grundtvig, da han aldrig havde kunnet for- sone sig med Heiberg paa Grund af den Polemik, hvori de engang havde 30 været indviklede. Ved Bordet havde han mishaget mig ved sine hensynsløse Udtalelser til høire og venstre. Han havde forekommet mig som en bidsk Hund, om hvem man ikke vidste, hvad Øieblik den vilde springe op paa Bordet og anfalde Gjæsterne med et vældigt Vov! Jeg havde derfor aldeles ingen Lyst til at tale med ham. Imidlertid holdt Fru Hall mig fast, gjorde Tegn 35 til Grundtvig, og inden jeg saae mig om, vare vi To ene i et lille Cabinet, som stødte op til den egentlige Selskabssal. Han nærmede sig til mig og indledede en Samtale: „Lad os sætte os her og tale lidt i Ro,“ sagde han, idet han pegede hen paa en Sofa i Dybden af Stuen. Vi satte os, og nu dreiede han strax Samtalen hen paa vore Digtere, især Oehlschläger og Hertz, 40

idet han temmelig bittert sammenlignede dem med Shakespeare, den eneste Digter, som det lod til, at han anerkjendte. Nu ja, det bedste er godt nok, som man siger. Fra Digterne kom Turen til Skuespillerne. Med en vis Foragt i Minen, der sandelig ikke skulde bidrage til at gjøre mig forfængelig, 5 sagde han: „Jeg kommer saa godt som aldrig i Theatret og har ingen Interesse for Skuespilkunst, thi det skal ingen faa mig fra, at første Gang en Skuespiller spiller en Rolle, nu ja, det lader jeg gaa, men anden Gang den samme Rolle spilles, er det jo dog ikke andet end den pure Affectation.“ Jeg svarede ham, at en saadan Anskuelse kunde jeg umuligt gaa ind paa, 10 men at jeg syntes, at hvis denne hans Opfattelse var den sande, da saae jeg ikke rettere, end at den Præst, der den samme Formiddag prædikede den samme Prædiken to Gange i to forskjellige Kirker, da ligeledes kun var sand den første Gang, men affecteret den anden Gang. Denne Ytring af mig behagede ham aabenbart ikke; han svarede, idet hans Læber zitrede, med slet tilbageholdt Vrede: „Nej, Tak skal De have! Præsten kan prædike den 15 samme Prædiken to Gange, thi Ordene ere hans egne.“ — „Men en god Skuespiller tilegner sig Digterens Ord, som om de vare hans egne,“ svarede jeg, og nu prøvede jeg paa at gjøre mig forstaaelig for ham, idet jeg udviklede, hvor forunderligt en Skuespiller formaar at formæle sig med 20 det Digt, han fremstiller; men enten vilde han ikke, eller han kunde ikke forstaa mig; jeg er tilbøielig til at antage det Sidste. Der manglede ham aabenbart en Sans paa dette Punkt. Mon Grundtvig har havt Sans for Maleri? Jeg maa næsten betvivle det. Hvor vilde han ikke være bleven forundret, om han havde kunnet se ind i mig under min Indstudering af 25 Shakespeares Julie! Nej, sandelig, min Glæde og Henrykkelse herover var ikke Affectation.

Aftenen kom, da jeg skulde udføre, hvad jeg saa længe havde forberedet. Den Tanke, at jeg vilde komme til at bøde for mit Afguderi under denne Rolles Indstudering, havde igjen meldt sig med fornyet Styrke. Imid- 30 lertid gik Forestillingen sin rolige Gang for det tæt besatte Hus og blev fulgt med stor Opmærksomhed og Interesse, indtil jeg i tredie Akt, hvor Julie udtaler sig i Lidenskabens stærkeste Udtryk, med Et ser Røghvirvler stige op af Gulvet, hvor jeg stod. Aldrig har jeg som i dette Øieblik mærket, hvor Tanken kan være hurtig som Lynet. At sige til mig selv: Der er 35 Ild i Theatret, det brænder under dine Fødder — det er Nemesis! — men jeg viger ikke, jeg vil have denne Monolog tilende, Ord til Andet, inden jeg forlader Scenen, — var hurtigere tænkt, end jeg her kan nedskrive det; jeg blev og fik Ord til andet sagt, hvad jeg vilde sige, men idet Julie forlod Scenen, brød Røgen frem med en saadan Styrke, at det ikke længere var 40 muligt at skjule det for Publikum, og der opstod en saadan Alarm, at Tep-

pet maatte gaa ned. Ubeskrivelig var min Smerte, da jeg var kommen ud i Couliissen. Spildt! Alt spildt! Illusionen fuldstændig tilintetgjort! Endnu medens jeg stod paa Scenen, var Ilden opdaget af de andre Skuespillere og Skuespillerinder, hvis Mumlen og Udraab lød dæmpet til mig fra Couliis- 5 serne, hvor de beklagede mig i denne Situation; jeg blev derfor, da jeg kom ud, modtaget af en af Damerne med de Ord: „Vær ikke bange, endnu er der ingen Fare.“ — „Bange,“ udbrød jeg, „hvorfor?“ Jeg blev næsten forbitret over denne Trøst, som om Frygt var det, der i dette Øieblik bevægede mig! Kunde jeg dog med Ord forklare den forfærdelige Tilstand det er, naar saaledes en tilfældig Omstændighed pludselig tilintetgjør al Illusion, 10 og vi staa der berøvede alt det, der bærer os i denne Illusionernes Verden. Jeg kan kun sammenligne det med, hvad det vilde være for en Kvinde, om pludselig ethvert Klædebon faldt af hende, og hun stod der, udsat for Alles Øine — ja Billedet er ikke smukt, men jeg kan ingen Lignelse finde, der bedre passer til en saadan Situation; saaledes har jeg følt den som en 15 Skam, thi pludselig staa man der, som en Gjøgler, der er set i Kortene; Følelsen af en uhyre Ydmygelse har ved saadanne Leiligheder lagt sig som en Sten paa mit Bryst.

Jeg tyede op i mit Paaklædningsværelse, lukkede min Dør og overgav mig til min Smerte, ubekymret om Ilden dernede greb om sig eller ikke. 20 Man blev imidlertid hurtigt Herre over den, saa at Stykket kunde fortsættes. En ny Kval! Man tænke sig, hvilken Anstrengelse der kræves af vor Phantasi, naar den efter en saadan Afbrydelse paany skal arbeide os og Tilskuerne ind i Illusionen. Dette var en af de smerteligste Aftener, jeg har oplevet paa Theatret, — og desuagtet fik Phister mig dog samme Aften til at le. Da 25 jeg havde trukket mig tilbage under Alarmen, vidste jeg ikke, hvorledes Alt var gaaet til. Phister fortalte nu, at da Alarmen i Publikum begyndte at blive foruroligende, havde man formaaet Nielsen til at træde frem for at berolige Gemytterne; „men,“ vedblev han, „nu var det nær gaaet rent galt, thi da Nielsen forsikrede paa sit Æresord, at der ingen Fare var, da lød 30 det: „Siger han det, saa er det vist Løgn, lad os hellere se at komme afsted“ — og Gud veed, hvad der var sket for Ulykker, ifald ikke Teppet i det Samme paany var gaaet op og Forestillingen fortsat.“

Dog ikke nok med denne Sorg; jeg havde ogsaa en anden, som ikke gik mig mindre nær. Michael Wiehe havde tidligere gjort stor Lykke som Ro- 35 meo; men Virkningen var nu kjendeligt ringere. Jeg klagede herover til mine Venner, idet jeg fandt, at Publikum var ubilligt mod ham. Martensen svarede: „De gjør Publikum Uret; Anken over hans Spils Mathed er ikke ugrundet; saa længe Wiehe spillede med den lille unge Pige, der debuterede heri, var hans Romeo tilstrækkelig fyldig; nu da han spiller den med 40

Dem. forslaar det ikke ret; De trykker ham, og han kan ikke vinde op i Niveau med Dem.“ Om denne Ytring udsprang af Interesse for mig, tør jeg ikke bedømme. Men en stor Sorg var det for mig, at Publikums Begejstring for Wiehe i denne Rolle saaledes var svækket. Fem Gange gik „Romeo og Julie“ over Scenen i denne Saison, og for hver Gang fandt jeg selv, at Wiehe blev mattere og mattere; jeg saae, at hans Ulyst til at spille denne Rolle blev større og større, og den Glæde, han i Begyndelsen havde ytret ved atter at skulle spille Romeo, gik nu over til fuldstændig Vrantenhed, naar Stykket stod paa Repertoiret. Jeg var i høi Grad forundret over dette Omslag, thi Wiehe var ikke af de Skuespillere, der tabe Kjærligheden til deres Opgave, fordi nogle Haandklap udeblive. Her maatte stikke noget Andet under. Naar jeg spurgte ham, hvad der saaledes havde forandret hans gamle Glæde over at spille denne Rolle, svarede han: „Jeg kan ikke spille den; min Udførelse af den er slet, og jeg vil ikke være til Latter.“ Da jeg nu trængte ind paa ham med Spørgsmaal om, hvad det dog var, der havde givet ham dette Syn paa hans Udførelse, fik jeg omsider Lys i Sagen. Der gives Venner, som styrke os ved deres Dadel, saa vi samle nye Kræfter og ret tage os sammen; Andre, der lamslaa os, idet Dadelen klinger som Haan og Spot og derved berøver os Modet til at tage fat med fornyet Kraft. Wiehes ømfindtlige Natur taalte ikke en Ven af den sidste Slags, og en saadan havde han faaet i en Mand, som kun Faa dengang kjendte, nemlig Student Høedt. Gjennem ironiske Bemærkninger havde han spottet Wiehe for hans Fremstilling af Romeo, latterliggjort den lyriske Tone, der var Wiehes Styrke i enhver Rolle af erotisk Art, der klingede igjennem hans Spil med en saa skøn og inderlig Sandhed og smeltede saa ganske sammen med hans hele Personlighed, at man vel tør sige, at Theatret aldrig har haft og vanskeligt faar et Talent, der i denne Retning kommer ham nær. Hvor Wiehe gav disse Toner frit Løb, var hans Seier hos Publikum vis; thi uimodstaaeligt var det Væld af Følelse uden al Sentimentalitet, den mandige, lyriske Styrke, hvormed han kunde give selv den ubetydeligste Replik et Indhold, en Baggrund, der paa een Gang fængslede og bedaarede. Og hvor var disse lyriske Toner mere paa deres Plads, end hos Shakespeares elskovssyge Romeo? Disse hans Toner bleve nu parodierede af en spottende Ven; han veg tilbage for Spotten, havde ei Kraft til at tilbagevise den; nei, den rammede ham saa dybt, at man godt kan sige, at han aldrig i sit senere Theaterliv forvandt Braadden; og efterhaanden forandredes hans Spillemaade mere og mere, saa at der endogsaa ikke sjeldent indsneget sig en vis Raahed i hans Spil, af Frygt for at han skulde lade sig forlede af sit varme Hjerte til altfor bløde Udbrud. Da man senere gjorde Bekjendtskab med Høedts Skuespillertalent, erfarede man, i hvor høi Grad dette netop var

berøvet de lyrisk-erotiske Toner; hvad Under da, at de i hans Øre klang som falsk Musik, der burde afskaffes. Det er ikke godt at synge for døde Øren, siger Ordsproget. Ved Høedts Drillerier blev nu engang Wiehes ømfindtlige Natur rammet saa stærkt, at det ikke stod i hans Magt at frigjøre sig for Virkningen deraf. til Trods for, hvad alle Andre forsikrede ham i modsat Retning. Han blev ved, at hans Fremstilling af Romeo var slet, og at han ikke vilde være til Latter. 5

Dette var for mig det første synlige Tegn paa et Venskab, der skulde virke saa sørgeligt paa Wiehes Fremtid og bringe hans mange Venner og Beundrere til lidt efter lidt med Smerte at opgive al Indflydelse paa et Talent, de satte saa stor Pris paa. 10

Fem Aar efter, 1852, var Wiehe imidlertid paany villig til at spille Rollen: „Jeg har nu ganske omarbejdet Udførelsen,“ sagde han, „og vil nu spille den.“ Stykket blev altsaa opført i April. — Nu skulde man altsaa se Romeo spillet efter den forbedrede Spillemaade; men hvilken Skuffelse! Mat og tørt var nu det Billede, hvis ungdommelige Varme man tidligere havde glædet sig ved, og Virkningen paa Publikum udeblev aldeles. Wiehe spillede denne Aften en af de taknemmeligste Roller, et Repertoire kan have, uden at der den hele Aften lød mindste Bifald fra det tætsatte Hus. Hvad gik der dog i Aftes af Wiehe? spurgte Folk Dagen efter; hvorledes var det, han spillede? Dette var Udbyttet af Høedts Kritik og Wiehes Reflexion over samme. Nogle Dage efter denne triste Aften mødte jeg Wiehes Kone paa Gaden. Hun kom hen til mig og spurgte: „Hvad siger De om Michael, som han spillede forleden!“ Jeg udtalte da min Sorg over, at et Menneske i den Grad kan lade sig paavirke af en umoden og ensidig Anskuelse, der intetsteds havde hjemme. „Vær ikke vred paa ham,“ sagde hun, „De tror ikke, hvilken Stemning han var i efter Forestillingen. Herre Gud!“ vedblev hun, „han turde ikke spise sig mæt om Middagen, og vi havde derfor aftalt, at han om Aftenen skulde tracteres. Jeg havde indrettet Alt saa godt hjemme, og nu sode vi der foran det dækkede Bord; Ingen af os havde Lyst til at røre ved Noget; det var dog en forfærdelig trist Aften! Han er nu fast besluttet paa aldrig mere at spille denne Rolle. Da jeg vilde gjøre Indvendinger derimod,“ vedblev hun, „svarede han: Naar man kan spille en Rolle som Romeo, uden at der den hele Aften rører sig en Haand, da maa det være, fordi man spiller den slet.“ 20 25 30 35

Hvad jeg selv havde lidt under Opførelsen hin Aften ved saaledes at blive understøttet af Høedts nye Spillemaade, vil jeg forbigaa, men kun tilføie, at da jeg som Julie i 5te Akt havde stødt Dolken i mit Bryst og laa der som død, da overfaldt mig en saa dyb Smerte, at det ikke var mig muligt at tilbageholde mine Taarer. Da Teppet faldt, vidste jeg, at jeg denne 40

Aften for bestandigt havde taget Afsked med den Nydelse at hengive mig til denne Fremstilling. Til Trods for alle de Sorger, denne Rolle forvoldte mig, fortrød jeg dog ikke paany at have spillet Julie; jeg maatte spille hende en Gang endnu, opfattet med fuld Bevidsthed om, hvad Rollen krævede.

- 5 Noget efter at jeg anden Gang efter saa mange Aars Forløb havde spillet Julie, udkom i Sommeren 1848 i „Fædrelandet“ en pseudonym Afhandling (af S. Kierkegaard), under Titlen: „Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.“ Ved at læse denne i mere end een Henseende mærkelige Afhandling maatte jeg tro, at det var mig og min kunstneriske Virksomhed,
- 10 han havde gjort til Gjenstand for sin Tænkning, for sine psykologiske Betragtninger. Det kunde ikke andet end være beroligende og glædeligt for mig at læse den Dom, der her blev udtalt over mig i en Art af Roller, som man gjerne har villet paastaa laa udenfor mit Omraade. Det er ikke hendes Genre, — saaledes hedder det gjerne, naar et Talent med Lethed er henvist
- 15 til en Retning og fra denne vover sig ind i en anden Retning paa Kunstens Omraade. Ganske vist var Lystspillet, Eventyrcomedien, det lyriske Drama, Vaudevillen det, som jeg saa at sige fik for Intet, fordi det saa ganske smeltede sammen med min Individualitet, med min Natur, med de Evner, denne havde faaet til at fremstille Billeder, der formaaede at illudere.
- 20 Ganske vist maatte jeg i tragiske Roller i høi Grad samle mine Kræfter og være opmærksom paa mig selv; ogsaa er det muligt, at jeg i disse manglede en vis Tyngde, nogen, om jeg saa maa sige, symmetrisk Storhed, en vis stereotyp Ro i Minespillet, som mit bevægelige Physiognomi havde ondt ved at bevare, en vis ædel Monotoni i Plastiken, i Gang og Holdning. Men
- 25 Julie er ingen Medea. Hun er et ungt lidenskabeligt Barn, der bevæger sig igjennem en stærk Nuancering af den erotiske Lidenskab; en virkelig tragisk Høide naar hun først i de faa Repliker, Digteren lader hende udtale, efter at hun er vaagnet op i Gravkapellet og finder Romeo død ved sin Side og da selv støder Dolken i sit Hjerte for at følge ham. Derfor lader
- 30 Digteren hende heller ikke her udbryde i Suk og Klager, i Taarer og Skrig, thi da vilde den tragiske Høihed forsvinde og den ædle Ro forstyrres. Tilskueren vilde da nedsænkes i Jammer, men ikke hæves op til det Sublime. Efter min Anskuelse er det altsaa kun disse tre, fire korte Repliker i Julies Dødstime, der egentlig fordre en stor tragisk Fremstilling, og derfor mener jeg, at mine Evner vel kunne strække til for at udføre en Julie, saa vist som de ikke vilde strække til for at udføre en Medea. Men som sagt, lige let faar man ikke Alt, og unegteligt er det det bedste, som man faar for Intet.

- At min Gjetning med Hensyn paa Kierkegaards Afhandling var rigtig, fik jeg Vished om, da han i 1851 sendte mig et lille Skrift, „Min Forfattervirksomhed“, indlagt i en Convolut, hvori stod:
- 40

Til

Den lykkelige Kunstnerinde,
hvis Forstandighed og Villies-Kraft dog var — anden Gang hvor lykkeligt!
— netop lige saa stor som hendes Lykke,

Frue Heiberg,

5

med Beundring fra

og ledsaget af følgende Brev:

Forfatteren.

„Ikke er det, end i fjerneste Maade, Meningen hermed, at ville endog blot
foranledige Dem til at læse en lille Bog, der til syvende og sidst, og maaskee
længe før, vel vilde kjede og trætte.

10

Nei. Men i Bogen omtales etsteds en lille æsthetisk Artikel af en Pseu-
donym *Inter et Inter*, „Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv“ „Fædre-
landet“ 1848 Nr. 188—91. Dersom De i sin Tid er blevet tilfældigviis
opmærksom paa denne Artikel: det vilde være mig kjert, at turde vide, at
De, Fru Heiberg, er vidende om, at denne lille Artikel hører til mit For-
fatterskab; og det vil sees af denne Bog. Skulde De ikke i sin Tid være
blevet opmærksom paa denne Artikel, da var det Forfatterens Ønske, at De
ville finde en ledig Time, der kunde udfyldes ved at læse den. Thi hvis
De — hvad jeg udbeder mig blot et Øieblik og for denne Sag — hvis De
tillader mig at tale saaledes: oprigtigt talt, den lille Artikel forholder sig
særligt til Dem. Hvad enten den i sin Tid er blevet læst af Mange eller
kun af Faa — naar den ikke er blevet læst af Dem, er den, efter Forfatterens
Mening, ikke kommet til sin Bestemmelse. Dersom den derimod er blevet
læst af Dem — hvis den da fandtes at være, om ikke i fuldkommen saa dog
i lykkeligere Overeensstemmelse med Deres Tanker om den Sag: da har den,
efter Forfatterens Mening, ganske naaet sin Bestemmelse.“

15

20

25

Jeg havde naturligvis, forinden Kierkegaard nu selv sendte denne Af-
handling, læst og atter læst den og følt mig glad og styrket derved. Ak,
misund ikke en stakkels Kunstnerinde, der mener og har ment det alvorligt
med sin Stræben, en Gang imellem at høre et aandfuldt Ord som Svar paa
denne Stræben. At gjøre hvad man kalder Lykke, at blive beundret af Bla-
denes Kunstcritici, denne Aerkjendelse ser ved første Øieblik ud, som var
den noget, og den er jo, ifald man tør haabe, at den er et Resultat af det
Tryk, den almindelige Mening udøver, ogsaa noget, men — lad mig her ci-
tere Kierkegaard selv — „Det synes saa herligt, det seer ud som var det
Noget; men naar man seer nøiere til og seer i hvilken Møntsort denne aner-
kjendende Beundring udredes, seer hvilket fattigt Indbegreb af lurvede Tri-
vialiteter, der i Theaterkritikens Verden constituerer Fondet *ad usus pub-
licos* (og det er jo af dette Fond, at hin stadig anerkjendende Beundring or-

30

35

denligvis udredes), saa turde det vel være muligt, at selv dette det heldigste Vilkaar for en Skuespillerinde er tarveligt og fattigt nok.“

Det er med en forunderlig Overraskelse, at en praktisk Kunstner læser, hvad den inspirerede Theoretiker formaar at udtale klart og bestemt, hvad
 5 man i høi Grad har følt uden at kunne finde Ordet, der klarer og tydeliggjør denne Følelse. Saaledes har jeg altid været forbauset over, hvad Kierkegaard ytrer Pag. 162 i samme Afhandling. Han siger: „Hendes ubestemmelige Besiddelse betyder endeligen: at hun er i den rette Rapport til den sceniske Spænding. Enhver Spænding kan — — — virke paa en
 10 dobbelt Maade; den kan gjøre Anstrængelsen aabenbar, men den kan ogsaa gjøre det Modsatte, den kan skjule Anstrængelsen, og ikke blot skjule den, men bestandigt omsætte den i, forvandle og forklare den til Lethed. Letheden grunder da usynligt i Spændingens Anstrængelse, men denne sees ikke, den anes end ikke, kun Letheden aabenbares. En Tyngde kan tyngde
 15 Noget, men den kan ogsaa omvendt skjule, at den tynger, og udtrykke Tyngden ved det Modsatte, ved at hæve Noget i Veiret. I daglig Tale taler man om at gjøre sig let ved at afkaste Byrder, og denne Betragtning ligger til Grund for alle trivielle Livsanskuelser. I høiere, i poetisk og filosofisk Forstand, gjælder det Modsatte: man bliver let ved Hjælp af —
 20 Tyngde, man svinger sig høit og frit ved Hjælp af — et Tryk. Himmellegerne svæve saaledes ved Hjælp af en stor Tyngde; Fuglen flyver ved Hjælp af en stor Tyngde; Troens lette Svæven er ved Hjælp af en uhyre Tyngde; Haabets høieste Sving er just ved Hjælp af Trængsel og Gjenvordigheders Tryk. Men den sceniske Illusion og Vægten af Alles Øine er
 25 en uhyre Tyngde, der lægges paa et Menneske; hvor derfor den lykkelige Rapport mangler, der vil end ikke Routine i nok saa høi Grad ganske kunne skjule Byrdens Tyngde, men hvor den lykkelige Rapport er, der forvandler Vægten af Byrden sig i eetvæk til Lethed. Saaledes med den unge Skuespillerinde; i Scenens Spænding er hun i sit Element, just der er hun let
 30 som Fuglen, netop Vægten giver hende Lethed, og Trykket giver det høie Sving. Der er ikke Spor af Angst; mellem Coulisserne er hun maaskee angst, men paa Scenen er hun lykkelig og let som Fuglen, der har faaet sin Frihed, thi nu først, i Trykket, er hun fri og har faaet Friheden. Hvad der hjemme paa Studereværelset, hvad der mellem Coulisserne viser sig som
 35 Angst, er ikke Afmagt, men lige det Modsatte, er Elasticitet, som ængster hende, just fordi hun ingen Tyngde har paa; i den theatricalske Spænding forklarer denne Angst sig absolut lykkeligt som Potensation. Det er overhovedet en meget borneret Betragtning, at en Konstner eller Konstnerinde ikke maa være angst, og fremfor Alt et maadeligt Kjende paa den store
 40 Konstner, at han ikke er angst. Netop jo flere Kræfter han har, desto større

Johanne Luise Heiberg som Viola i „Viola“ („Helligtrekongers Aften“).

Efter Tegning af A. Hartung.

er hans Angst, saa længe han er udenfor den Spænding, der nøiagtigt svarer til hans Kræfter. Dersom man tænkte sig den Naturkraft, der bærer Himmellegemerne, i en Personification udenfor sin Opgave, ventende paa at skulle overtage den: saa vilde den sidde i Dødens Angst, og først i det Øieblik, den fik Byrden paa, vilde den være sorgløs og let. Derfor er det een af de største 5 Qvaler for et Menneske, at have en for stor Elasticitet i Forhold til den lille Verdens Spænding, i hvilket han lever, en saadan Ulykkelig kommer aldrig til at føle sig ganske fri, netop fordi han ikke kan faae Tyngde nok paa sig. Sagen er kun, at Angsten slaaer absolut rigtig til, at den i Forhold til den sceniske Kunstner bestandig er udenfor Scenen, aldrig paa Scenen, hvil- 10 ket just pleier at hænde den, der ikke er angest udenfor.“

Disse Udtalelser af en Ikke-Skuespiller var det, jeg forbausedes over. De ere fuldstændig rigtige, jeg har følt det mange Gange, netop som det her skildres. I Coulissen hele Angestens Vægt, ved Indtrædelsen og Udøvelsen let som en Fugl. Det gaar dem, som igrunden slet ikke ere eller bør være 15 Skuespillere, lige modsat. Udenfor i Coulissen freidige: hvad skulde jeg være angest for? siger de. Men ikke saa saare træde de ind, før Angesten lægger sig paa dem som en Mare. Det er derfor en Kjendsgjerning, at unge Debutanter sjeldent ere angest første Gang, de optræde; men Aar for Aar indfinder Angesten sig altid stærkere, alt som den kunstneriske Byrde lægges tun- 20 gere og tungere paa dem. Hvor lidt et Publikum veed noget af alt dette, viser det bedst ved, at der altid er rørt og kjærligt stemt imod den, der viser sin Angst paa Scenen lige overfor det, uden at betænke, at denne synlige Angest er det bedste Kjendetegn paa, at man ikke formaar helt at gaa op i Fremstillingen, saa at man er en Anden og ikke sig selv som i det private Liv. 25

RESTEN AF VINTEREN.

Jeg havde i en Del Aar sørget over, at Heiberg Intet skrev for Theatret, da der endelig hændte Noget, som førte ham dertil.

Man erindrer vel det Brev, som en dansk Dame skrev til den gamle Professor Arndt i Bonn om Forholdene i Slesvig, et Brev, der havde gjort stor Opsigt ved den Varme og det danske Sindelag, som udtalte sig deri. Dette 30 Brev, som var underskrevet „Valgerda“, havde meget interesseret Heiberg og sysselsat hans Tanker. En Morgen, inden han endnu var staaet op, sagde han til mig: „Nu vil jeg skrive et Stykke for Theatret; det er mærkeligt, jeg har i Nat i Drømme faaet hele Sujettet for Intet; det skal handle om den Valgerda, der skrev Brevet til Professor Arndt.“ Jeg blev ganske henrykt 35 herover og bad ham kun ikke ikke at opsætte at udføre Arbeidet. Og virke-

lig tog han strax fat med stor Iver. I en Maanedstid var Stykket skrevet og indleveret anonymt; thi det gik Heiberg som Hertz; paa dette Tidspunkt turde mindst han skrive med Navn under. En Aften læste han Stykket op for sin Moder og mig, og vi fandt begge stort Behag deri. En Nydelse var

5 det altid at høre Heiberg læse høit med sin rene, velklingende Stemme og det fuldendte Udtryk i Replikens Nuancering. Stykket blev antaget og opførtes den 5te Februar 1847. Da Stykket havde nogle politiske Tendenser og raillerede en Del med vore Blade, var Publikum i en vis Spænding og vidste ikke ret, om det turde mere sig herover, om det turde applaudere, eller

10 om det skulde være paa sin Post mod den anonyme Forfatter. Imidlertid brød nogle af de comiske Scener Isen, og man havde en Følelse af, at det dog nok ikke gik an at negte det et anerkjendende Bifald. Juditas Rolle blev en af mine kjæreste; i faa Roller paaskjønnes jeg mere end i denne stille, fordringsløse Pige, hvis dybe Følelse Heiberg har udtrykt paa en saa hen-

15 rivende Maade. Scenen mellem Broder og Søster, hvor hun bebreider ham, at han ligesom har fornegtet hende lige overfor den i egen Indbildning mere betydelige Vilhelmine, er en af de smukkeste og fineste Scener, jeg kjender i noget Lystspil; heller ikke forfeilede denne Scene en eneste Gang sin Virkning hos Publikum. Til min store Glæde var Heiberg henrykt over min

20 Fremstilling af Judita. Ogsaa fra min gamle, faderlige Ven Collin fik jeg Dagen efter den første Forestilling en saa varm og hjertelig Taksigelse, at det ret frydede mig: „Jeg kan ikke gaa til Ro,“ skriver han efter Forestillingen, „uden paa det Hjerteligste at takke Dig, min velsignede Hanne, for Din yndige Fremstilling i Aften, der bragte Taarerne i mine gamle Øine.“ Collin

25 takkede sjeldent og var i det Hele taget i høi Grad tilbageholdende med Udtalelser om, hvad han syntes om eller ikke syntes om. Fra saadanne Mennesker gjør det derfor godt, naar de en enkelt Gang bryde ud i Varme. Der var virkelig Ingen, der ved Stykkets Opførelse gjættede paa, at Heiberg var Forfatteren; saa lidt formaa de Fleste at gjenkjende selv en meget bekjendt

30 Forfatters Stil og Form. Jeg var forundret herover, thi hvem Andre end han kunde vel skrive denne Prosa, denne Dialog? Jeg skulde have gjenkjendt ham heri, om Manuscriptet saa var kommen fra Sibirien eller Grønland, saa Heibergsk var hele Stykket i Form, Stil og Character. Forøvrigt gjorde det ikke sin fulde Virkning fra Scenen, thi Hovedrollen, der var i M. Wiehes

35 Hænder, kom ikke til sin Ret. Han tog for tungt paa den hele Fremstilling og havde ikke den lette, flydende Conversationstone tilstrækkeligt i sin Magt. Det noget Melancholske i Wiehes hele Væsen forrykkede Billedet af den lette, bevægelige, af Patriotisme begeistrede unge Mand, der maa have et Anstrøg af en Fusentast for ret at forstaas. Den hele Character maa have et

40 lyst Foraarspræg og ikke spilles som en grublende Melancholiker, thi da

bliver det Hele uforstaaeligt. Jeg foreholdt ham alt dette, men han formaaede ikke at forandre sin Opfattelse og gribe en ny, og Heiberg delte Skjæbne med saa mangen en Forfatter, der ikke i Skuespillernes Udførelse gjenkjender sit eget Billede, men faar et nyt, der ikke passer ind i den hele Ramme. Man maa haabe, at dette Stykke en Gang i Tiden vil komme mere til sin Ret. Phister som den døde Sproglærer og Fru Sødring som Husholdersken vare aldeles fortrinlige.

Efter „Valgerda“ var jeg meget beskjæftiget med Indstuderingen af Roses Rolle i „Fruentimmer-Skolen“ af Molière, der mod Slutningen af denne Maaned kom til Opførelse og gjorde stor Lykke. Her var Wiehe fuldstændigt paa sin Plads som den unge, forelskede Adelsmand, og en Nydelse var det at spille med ham. Jeg selv paaskjønnedes i min lille Rose over al Forventning.

Rose i Molières „Fruentimmer-Skolen“ har, saa underligt det ved første Øiekast kan synes, stor Lighed med den Opgave, Shakespeares Julie stiller; saa stor Lighed som en Rolle i et Lystspil kan have med en Rolle i en Tragedie. „Det var som Pokker!“ hører jeg dem sige, som læse dette. Dog lad mig forklare, hvori Ligheden bestaar. Begge disse unge Piger begynde i Stykkerne næsten som Børn, fuldstændigt paa Umiddelbarhedens Standpunkt, uden mindste Erfaring eller Reflexion. Julie takker sin Moder som et lydigt Barn ved Talen om en Forbindelse med Paris; Rose lader sig lede som en Dukke af sin Formynder; men begge Pigerne blive selvstændige, opfindsomme, u lydige mod Alt imellem Himmel og Jord, da Kjærligheden vaagner i deres unge Hjerter. De begynde som Børn, men ende som selvstændige Kvinder, der vide, hvad de ville, og ville dette for enhver Pris. Julie samtykker i at udgive sig for død for at vinde sin Romeo. Rose, den naive, troskyldige, uerfarne Rose, samtykker i om Natten at flygte bort med den ubekjendte unge Mand for ikke at miste ham. Begges Lidenskab voxer næsten til samme Høide, overgaar næsten Elskernes i Styrke og Heroisme. Hos begge er Amor Læremesteren, der i et Nu forvandler dem og i et Nu lægger Aar til deres Alder. Her gjælder det altsaa i Udførelsen om en fuldstændig Forvandling hos begge. I denne Forvandling ligger Hovedopgaven for den Skuespillerinde, der skal fremstille dem. I Tragedien som i Lystspillet se vi derfor ofte, at Skuespillerinderne snart formaa at give det første Stadium i Rollen, men ikke det sidste; snart det sidste, men ikke det første; og dog ere disse Fremstillinger Intet, uden ved Forening af begge Sider. Rose skal mod Slutningen af Stykket, lige saa lidt som Julie, længer være et Barn, men en ung Kvinde, der som en Blomst har udfoldet sine Blade, rede til at sætte Frugt. Julie dør paa dette Toppunkt af sin Udvikling; Rose føres til Brudeskamlen, ikke længer som en „lille Gaas“, men som en ung Kvinde, der bærer alle Muligheder i sig til fremdeles at udvik-

les ved sin Ægteherres Side. Derfor gjælder det i høi Grad i denne Rolle, hvad jeg har udviklet om det Naive, at det ikke fremtræder som Pjat, men som Uskyldighed, hvor Dybsindet anes at kunne komme frem. Man kan sige, at Molière har gjort Overgangen vanskeligere end Shakespeare, da han egentlig kun har givet Rose en eneste lille Scene med Elskeren i Slutningen af Stykket til at vise Forvandlingen, men i denne lille Scene er det Skuespillerindens bestemte Opgave at faa Forvandlingen frem, kan hun ikke dette, er Opgaven med Roses Rolle kun halvt løst. Det yndige Brev fra Rose til Elskeren er aabenbart af Forfatteren bestemt til at forberede Tilskuerne paa, at en Forvandling er mulig.

En lille enestaaende, privat Glæde havde jeg under Opførelsen af dette Stykke, saa ofte det blev spillet. Det hørte til de store Sjeldenheder, at jeg i de Stykker, hvori jeg spillede, havde en hel Akt fri. I „Fruentimmer-Skolen“ var dette Tilfældet; det blev da besluttet, at denne Akt skulde benyttes til en lille Fest i Coulissen. Jeg tracterede med Vin og Kager, og de øvrige Spillende indfandt sig da, saa ofte de ikke vare paa Scenen, til min Fest. Det Usædvanlige heri satte os Alle i en overgiven Stemning; man lo, man spøjte, man ønskede, at Akten havde været dobbelt saa lang, saa fortræffeligt gik denne Fest for os. Undertiden blev Heiberg og Collin indbudne til vor Coulissefest, hvilket ikke standsede Munterheden, men gav den fornyet Kraft. Ak! lykkelige Tider, hvor et Kunstnersamfund staar saaledes, at Sligt lader sig gjøre! Hvad Under da, at der kom Liv i Fremstillingen, naar Munterheden bragtes ind med fra Coulissen, saa at Indtrædelsen paa Scenen kun var en Fortsættelse heraf. Glade med hverandre maa man være for at kunne spille Comedie sammen; har Splid og Tvedragt indfundet sig mellem Personalet, da Farvel alt S sammenspil! Hvor ofte er et Lystspil ikke gaet fortrinligt over Scenen ved den Munterhed, som har hersket paa Prøverne til det? Den Enes Lystighed sætter den Andens i Bevægelse, og et S sammenspil opnaas, som uden denne Lystighed havde været en Umulighed. Naar man derfor undertiden hører den Ytring i Publikum: „Hvad kommer det os ved, om de kives indbyrdes, naar de kun spille godt,“ da er dette en stor Feiltagelse; det kommer dem ved, thi de ville lide derunder. Skuespilkunsten er en glad Kunst, og er Glæden borte, da mangler det Sollyls, som skal give det Hele Glans og Varme.

En Vinteraften, den 3die Marts, sad Heiberg, hans Moder, Martensen og jeg i fortrolig Samtale. Det ringede, og Georg Buntzens Broder, Andreas, traadte ind og meldte os, at den stakkels Georg, som i den sidste Tid havde ligget paa Frederiks Hospital, var befriet fra sine Lidelser. Som alle ædle Naturer modtog Heibergs Moder dette Sorgens Budskab stille; men rørende var det at se den bøiede Skikkelse krybe sammen, som om Sjælen frøs i

hende, og lille, som hun var, blev hun næsten til Intet. Hun knugede de sammenfoldede Hænder til sit Bryst ligesom for at holde sig opreist; de stille Taarer trillede ned ad den Gamles Kinder, og vi Andre kunde ved dette Syn lige saa lidt holde vore tilbage. Vi havde jo længe været forberedte paa, at dette Budskab kunde bringes os, hvad Øieblik det skulde være; ak, men hvem 5 er saaledes forberedt paa Døden, at den ikke alligevel gjør sin fulde, overraskende Virkning, naar Visheden kommer. Jeg var meget taknemmelig over, at Martensen netop var hos os i dette Øieblik, og han blev længe hos os den Aften; han talte saa skjønt med sin dybe, mandige Røst, talte saa menneskeligt og dog tillige saa opløftende og belærende, at disse Timer havde 10 den mildeste, den mest beroligende Indflydelse paa os Alle. Det er en besynderlig Virkning, et saadant Dødsbudskab øver paa os. Vi havde siddet i hørøstet Samtale, da Georgs Broder traadte ind i Stuen, og nu efter Budskabet lød Talen saa dæmpet, saa sagte, som om man frygtede for, at et eneste af de uskyldige Ord skulde blive hørt af Andre. Det er det Høitidsfulde, det er Sjælen, der hvisker inde i os: „Denne Vei er ogsaa bestemt for dig, dæmp din Røst med Ærbødighed, saa ofte et Budskab fra de Dødes Rige minder dig om dit rette Hjem!“

Fra Dag til Dag mærkede jeg mere og mere, i hvilken Grad Budskabet om Georgs Død havde rystet Heibergs stakkels Moder. „Gudskelov!“ udrød 20 hun, „jeg har jo endnu Eder tilbage; men I kunne undvære mig, for ham var jeg nødvendig, thi fra min Haand modtog han Alt.“ Alligevel var og blev hendes Sorg stille og mild. Den trofaste Martensen besøgte hende i denne Tid hyppigt om Eftermiddagene i hendes lille Stue og talte taalmodigt med hende om det Eneste, der nu beskæftigede hendes Tanker, Livet efter dette. 25 Efter ethvert nyt Besøg af ham opstod der atter Spørgsmaal paa Spørgsmaal, som hun længtes efter at faa besvarede af ham. Naar jeg undertiden et Øieblik satte mig ind hos dem, sagde hun med sin milde, ydmyge Stemme: „Den gode Martensen sidder her og svarer mig saa overbærende paa alle mine dumme Indfald og triste Tanker.“ Hun var i Grunden forandret fra samme 30 Time, som dette Slag havde ramt hende; fra den Aftentime kan man sige, at hendes Alderdom begyndte. Livlig, sangvinsk, som hun var af Naturen, kunde hun tidligere, selv om Et og Andet trykkede hendes Sind, hurtigt glemme alle Tryk og le af Hjertens Grund, naar noget Comisk naaede til hende; efter Buntzens Død hørte jeg aldrig mere den bekjendte hjertelige 35 Latter, en Iagttagelse, som ofte smertede mig og indgød mig den inderligste Medlidenhed med min stakkels Veninde. Tidligere kunde hun, naar Samtalen var livlig imellem os, glemme Tiden, saa at hun ofte sad med os til ud paa Natten; efter denne Sorg afbrød hun tidligt og gik ind paa sine egne Værelser, for langsomt at forberede sig til at gaa til Hvile.

Heibergs gode Humeur hjalp til, at Alt i Huset hurtigt antog sit gamle Præg og sin gamle Gang; naar han silde vandrede op til sine Stjerner, satte jeg mig til Claveret og opskrev snart een Sang, snart en anden, som jeg da sang mig hæs paa og fandt saa overmaade smuk, at jeg syntes, Alle maatte
 5 finde det Samme, ifald de kun fik den at høre. Enhver af de Sange, der findes i „En Søndag paa Amager“, lige til Slutningssangen, var nu færdig, og Gangen i Stykket, Scene for Scene, fremkaldt ved Sangene, havde jeg i Hovedet, saa jeg kun behøvede at nedskrive det paa Papiret for at have Alt i Orden. Men dette havde jeg endnu ikke iværksat. Mit travle Theaterliv, mine
 10 mange huslige Forretninger, Besøg og Visiter lode mig just ikke megen Tid tilovers. Naar Heiberg og jeg til Sommeren tyede ud til et eller andet Sted paa Landet i Ensomhed, da vilde jeg gjøre det Hele færdigt og saa overlade det til den Skjæbne, som ventede det. Min største Frygt var, at Heiberg i det afgjørende Øieblik vilde sætte sig imod, at mit poetiske Produkt fik Lov til
 15 at lyde andetsteds end i mine natlige Timer, ene for mig selv. Der var endnu tre Maaneder af Saisonen tilbage og i dem meget Arbeide, saa megen legemlig og aandelig Anstrengelse, men desuagtet sværmede min Tanke ude paa Amager hos Jokum og Lisbet. De lode mig ingen Ro, og jeg tænkte: „Ja, ja, til næste Saison skulle Eders Navne være paa Alles Læber! I skulle blive
 20 kjendte af Andre end mig!“ Jeg lo ved Tanken herom, tog det Hele som en Spøg og glædede mig i mine ensomme Timer.

HELLEBÆK. SOMMEREN 1847.

Efter at vi paa Suhrs og Fru Suhrs indstændige Opfordring atter havde gjæstet Sølyst en Maanedstid, droge vi fra det brogede Selskabsliv, fra de elegante Sale, fra Luxus i enhver Retning paa Eventyr i det yndige Hellebæk for at opsøge os et Par Værelser, hvor vi i Stilhed kunde nyde Skov-
 25 ensomhed og den Lykke, uforstyrret at være i hinandens Selskab. Hvor var jeg let om Hjertet, da jeg paa Vognen sad ved Heibergs Side, tagende Afsked med alle Convenientsens Baand, hvor aandede jeg frit ved Tanken om det Naturliv, jeg nu gik imøde! Et vældigt Hurra havde jeg gjerne udraabt, da vi foer ud ad Sølysts Port og hen ad Veien, tæt sluttet ved hinandens Side.
 30 Baandet om Vingerne var løst, og jeg bredte dem til Flugt, som om det gjaldt at storme Himlen og kige ind i dens mest forborgne Kamre. Hvor lykkelig var jeg dog ikke, at Heiberg delte denne min Glæde! At ogsaa han fandt, at vi havde det bedst, naar vi vare ene sammen, at ogsaa han ligegyldigt kastede al Pragten bag sig og istemte min Lærkejubel over nu
 35 rigtigt at skulle nyde Frihed i den henrivende Egn, vi i Aar havde valgt til

vort Opholdssted, for til Bunds at kjende et Sted, vi hidindtil kun flygtigt havde beskuet paa Gjennemreiser, men da altid med den Tanke: Her maa vi engang dvæle i længere Tid.

Der er vist intet Punkt i Danmark, hvorpaa de Ord: „Danmark, du Perle, som svømmer paa Voven“, bedre passer, end Hellebæk. Hvilken Rigdom! 5 Hvilken Afvexling i Landskabet! Det udstrakte Hav til høire, stoltere, friskere end man i Omegnen af Kjøbenhavn er vant til at se det. I Baggrunden Kullens mørke, alvorlige Banker, paa hvis sorte Vægge de forbifarende Skibes hvide Seil vise sig, som Maager foran en Tordensky. Til venstre det smilende, frodige Land med den rige Vegetation, de lyse, oplivende Skove, 10 hvorimellem de yndigste Indsøer slynge sig. Og nu Markerne, bugnende fulde af Bondens Rigdom! Velsignede Land, hvor den mindste Haandfuld Jord betaler den Plads, den fylder!

Vi kjørte først til Helsingør, hvor vi agtede at overnatte — Heiberg havde en egen Forkjærlighed for Helsingør. Mod Aften vandrede vi omkring den 15 skjønt beliggende By, betragtede det stolte, alvorlige Kronborg fra alle Sider og saae med Vemod op til de Vinduer i Slottet, hvor den ulykkelige Dronning Caroline Mathildes Fængsel havde været.

Til sidst gik vi i det deilige Veir ned til Havnen for at se de sidste Lysstraaler farve Skyerne og de mange Skibe, som Havnen var fuld af. Paa 20 Rheden laa en Del russiske Krigsskibe, som i denne Sommer manoevrerede i vore Farvande. Da vi i Tusmørket vilde vende hjem, standsedes vi pludselig ved en vidunderlig Musik; vi lyttede og gik efter Lyden. Da saae vi en stor Admiralsbaad ligge ved Bolværket, og en Snes russiske Matroser i Baaden. Fra disse kom den besynderlige Musik. Det var utvivlsomt en Nationalsang, 25 som de udførte, medens de, efter hvad der blev os fortalt, ventede paa Admiralen, der var i Land, men en Nationalsang af et saa vidunderligt Præg, at den vistnok kun kunde tilhøre russiske Matroser. Den begyndte med, at en Stemme sang en Strophe, derpaa faldt en og atter en Stemme ind og til sidst Alle; den hele Sang lød saa dæmpet, som om der var lagt Sordiner paa 30 Røsterne, svulmede af og til op og endte til sidst i et hendøende Piano. Det Hele gjorde et saa melancholsk, et saa knugende Indtryk, at jeg neppe turde trække Veiret, saa længe de sang. Det var vistnok betegnende for et Land at have en saadan Nationalsang. Trældommen lød ud af enhver Tone, og hvor de svulmede op, lød Befrielsens Suk igjennem med en saa vidunderligt 35 dæmpet Lidenskab, at jeg gøs derved. Jeg kan aldrig glemme denne Tusmørkesang, og længe gjenlød den i mine Øren, efter at Tonerne forlængst vare ophørte. Jeg tænkte paa vore raske, djærve, blaa Gutter; jeg kunde ikke lade være at synge: „Vi Søemænd giør' ei mange Ord,“ og takkede Gud for Forskjellen imellem disse Sømandssange; tænkte paa vore frimo- 40

dige, velsignede Matroser med deres humoristiske Indfald og poliske Miner, deres friske Farve af rødt og brunt i Modsætning til disse tynde, magre Skikkelser, som med deres gulgraa Ansigtifarve saae ud ved Lygteskinnet som Dødningehoveder.

- 5 Næste Morgen kjørte vi i det mest himmelske Veir til Hellebæk for at søge et Logis. Vi valgte altid de Egne i Landet, som Kjøbenhavnerne endnu ikke havde skjænket deres Opmærksomhed for der at opslaa deres Sommerboliger, og Hellebæk laa i 1847 endnu uberørt i al sin Skjønhed, fuldkommen ensomt, kun flygtigt betragtet af Gjennemreisende; endnu havde ingen
- 10 Kjøbenhavnner faaet den Idee at opslaa sit Sommerkvarter i denne Egn.

- Ankommen til Hellebæk tyede vi strax hen til Kroen, og bleve vi betænkelige ved dens Ydre, hvad maatte vi da ikke blive ved dens Indre! Kromadammen blev helt forundret, da vi spurgte, om vi kunde bo her en sex Uger. „Bo her!“ gjentog hun halvt forfærdet, „ih, Du Fredsens Gud, hvor
- 15 skulde det være!“ — „Viis os, hvilke Rum De har staaende ledige,“ sagde jeg, „man kan jo altid se paa dem.“ — „Ja, det veed Gud, De kan,“ sagde Konen, hos hvem Enfoldigheden lyste ud af de stillestaaende Øine og den hængende Mund, men tillige et naivt, godmodigt Præg, der strax indtog mig. Hun fulgte os nu ud i Gaarden, hvor Høns, Ænder, Katte, Køer og Heste
- 20 levede i skøn Samdrægtighed, og hver paa sin Viis og i sit Sprog gav Hals over at se de to uventede Fremmede og gloede paa os som paa noget forunderligt Noget, de ikke vidste, hvad de skulde tænke om. Hanen galede, Hønsene klukkede, Køerne brølte, Hestene dreiede Hovederne og saae ud ad den aabne Stalddør, og Katten trippede forsigtigt med sine pene Poter for om
- 25 muligt at finde en ren Plet i den smudsige Gaard. Den Eneste, der bød os Velkommen, var en ung Laps af en Hund, som foer op ad mig med livlige Kjærtegn, der efterlod sig varige Spor paa mine Klæder. Jeg blev saa glad ved denne unge Herres Velkomsthilsen, at jeg udbrød: „Oh, Heiberg, her maa vi virkelig blive! — Hvad hedder Hunden?“ spurgte jeg. „Aah, den
- 30 Hvalp er endnu ikke rigtig døbt,“ svarede Konen med et Smil, „vi kalde ham snart Et, snart et Andet!“ — „Lad ham hedde Valter!“ udbrød jeg; jeg veed ikke, hvor dette Navn faldt mig ind. „Kom, Valter, og viis os Veien!“ en Anmodning, Valter ikke lod sig sige to Gange; hylende af Glæde sprang han foran Konen og over Gaarden hen til en lille Dør ved Enden af samme.
- 35 Konen stak en stor gammel rusten Nøgle ind i Laasen paa den lave Dør. „Naar den nu bare passer og kan lukke op,“ vedblev hun, „thi det er længe siden, vi vare herovre.“ Hun vrikkede til høire og til venstre med Nøglen, trak den ud af Laasen, stak den atter ind for paany at dreie til høire og til venstre, uden at Laasen havde Lyst til at aabne sig og gjøre Ende paa vor,
- 40 men især paa Valters Utaalmodighed; han gjøede høiere og høiere op mod

den stædige Laas, idet han af og til saae op til mig for at se, om jeg bifaldt hans Utaalmodighed. „Det var ret, Valter,“ svarede jeg, „det er en skammelig Laas, der ikke vil lade os komme ind,“ og ved enhver saadan Tiltale forstærkede Valter sine Hyl, der atter efterabedes af hele Besætningen i Gaarden. „Maa jeg prøve,“ sagde Heiberg, og ved taalmodigt at lirke frem og tilbage aabnedes virkelig Døren til vort Sommerhjem. Vi kom nu først ind i en lille Forstue, derpaa i et lille lavt Værelse ud til Gaarden, hvori stode to gamle Senge, fyldte med Dyner; derfra ind i et andet lille Værelse ud mod Haven, der stod ganske tomt, og bag dette atter en lille Forstue ud til Veien. Da vi traadte ind her, udbrode vi begge: „Nei, hvor deilig!“ Thi Havet med Kullen i Baggrunden laa der i et himmelsk Veir og i en Belysning, der er mig uforglemmelig. „Ak,“ udbrod jeg, „lad os blive her!“ — „Hvor kan vi det?“ svarede Heiberg, „her mangler jo Alt til Ophold for civiliserede Mennesker! Hvor kan vi ligge i de Senge med de forfærdelige Dyner; vi vilde jo smelte i alle disse Gaasefjer! — Men vist er det,“ vedblev han, „at Udsigten fra disse Vinduer er henrivende! Ja, tal med Konen, imidlertid vil jeg gaa ud og kige lidt ud over Stranden og gjøre en lille Runde i Egnen.“ Og nu gjorde jeg mig saa behagelig for Madammen, at hun gik ind paa Alt, hvad der stod til hende at føie mig i. Først Sengene! Jeg spurgte hende, om hun eiede godt tørt Hø. Hertil svarede hun ja. „Vi maa da allerførst sy nogle Hømadratser.“ Hun saae paa mig med store Øine. „Bring Høet herved i Forstuen til Gaarden; jeg gaar imidlertid her lige overfor, hvor jeg ser der bor en Kræmmer, for at købe Lærred til Madratserne.“ Som sagt, saa gjort. Efter en halv Times Forløb sad Madammen og jeg og syede to store Sække; da en var syet, bad jeg hende stoppe den fuld med Hø, medens jeg syede den anden færdig; da det var besørget, blev denne ligeledes stoppet, og nu begyndte Sengeredningen. De mægtige Dyner bleve lagte paa Bunden af Sengene og Hømadratserne oven paa. Saa ofte mine Øine faldt hen paa Konen, havde jeg ondt ved at bare mig for Latter; thi det var aabenbart, at hun ansaae mig for gal, eller i alt Fald vidste hun ikke, hvad hun skulde tro. Linnedet til Sengene var der intet at udsætte paa; men nu kom det værste. „Har De ingen Tepper til Sengene?“ spurgte jeg. „Nei, det veed Gud, jeg ikke har,“ lød Svaret. — „Findes her intet Teppe i hele Huset?“ — „Intet, det kjender vi ikke noget til!“ Jeg vidste, at det var at dræbe Heiberg, ifald han skulde sove med dette Bjerg af en Dyne paa sig. Her var altsaa gode Raad dyre. Da faldt det mig ind at spørge: „De har dog vist Hestedækkener?“ — „Ja, det forstaar sig,“ — „Godt, bring os hver to af dem.“ Hun gik, idet hun i Døren vendte sig om og betragtede mig med et spørgende Blik, som sagde: „Gud veed dog, om det er rigtigt fat med hende?“ Et Øieblik efter kun hun tilbage med fire fortræffelige, 40

hjemmegjorte Hestedækkener. Med Stolthed lagde jeg dem paa Sengene og sagde: „Nu maa vi sørge for Stuernes Meublering! Følg mig op i Deres øvrige Værelser.“ Af disse tog jeg nu det Allernødvendigste, Stole, Borde, et lille Speil o. s. v. Derpaa bad jeg hende om Vandfad, Kande til Vaske-
 5 bordene. Men hun erklærede paa det Bestemteste, at af slige Rariteter eiede hun Intet. „Godt, følg mig hen i Boutiken!“ Dette gjorde hun, og for faa Dalere fik jeg det Nødvendigste samt nogle Vinglas og en og anden lille Net-
 10 hed til mit nye Indbo, deriblandt en høi Skaal, der kunde tjene til Blomstervase paa Bordet. Da Heiberg kom og saae, hvor vidt jeg alt havde bragt vort nye Hjem, var det besluttet, at vi indtil videre bleve her i denne mærke-
 lige, uskyldige Kro. Nu bleve Heibergs Bøger og Instrumenter udpakkede; han valgte Forstuen ud til Stranden til sit Værelse, og da Bøgerne stode opstillede paa et Bord og Instrumenterne paa et andet, hans Hat og Stok i en
 15 Krog, to Lysestager med nye Lys paa en lille Bakke paa Bordet, med Vandkaraffel og Glas, Herligheder, jeg alt havde kjøbt, saae det lille Hul virkelig saa hyggeligt ud, at Enhver gjerne med Glæde kunde slaa sig til Ro her. Til silde paa Aftenen havde jeg travlt med at indrette Alt. Da vi endelig sade ved Thebordet, der ikke uden stor Møie havde naaet det Høidepunkt, hvori
 20 det nu straaledede, omfavnede Heiberg mig og sagde: „Du er en lille Hexemester; vi have det jo fortræffeligt her.“ Vi morede os over Overgangen fra Sølysts Fløiel og Silke til denne Hyttes Tarvelighed. Hvor sade vi der muntre og glade! Og Heibergs Roes steg til en humoristisk Begeistring, da han lagde sig paa Hømadratsen med Hestedækkenerne over sig. „Dette er jo en mageløs Seng,“ udbød han, „hvilken Duft af Høet i Forening med min
 25 Yndlingslugt af Hestestalden,“ og i sin Begeistrings Varme udbød han: „Hvorfor har man nu ikke saadanne Senge hjemme?“ Og virkelig sov jeg saa sødt denne Nat som ikke i lang Tid.

Vor lille Dagligstue straaledede næste Morgen i fuld Glans, da den høie Skaal, jeg havde købt, stod paa Caffebordet med en pragtfuld Bouquet af de
 30 skønneste vildtvoxende Planter, som jeg i den tidlige Morgenstund havde samlet rundt omkring. Jeg syntes virkelig, at her var saa nydeligt og hyggeligt, og jeg gad i det Hele taget se den Stue, der kan se uhyggelig ud, naar Udsigten fra Vinduet er skøn, og naar der paa Bordet staar en smukt ordnet Bouquet af Markblomster! Kort efter at vi havde sat os til Bords, skra-
 35 bede det paa Døren; med et Udbrud af Glæde blev Valter lukket ind og var saaledes Trediemand i vor Kreds og sandelig ikke den, der blev viist mindst Opmærksomhed. Det var det Eneste, jeg havde mod Valter, han var noget udelicat og tiltvang sig hele Opmærksomheden, saa Conversationen ideligt dreiede sig om ham, en Feil, han — det være sagt til hans Undskyldning —
 40 delte med mange andre skikkelige Hunde.

Det er en forunderlig Befrielse, jeg altid har følt, naar jeg saaledes om Sommeren boede i en smuk Egn langt borte fra Byen, simpelt indrettet som her i denne Kro. Man bebyrder sig med saa mange Sager i sit Hjem, har saa meget at holde i Orden, at passe paa, at dette ikke fordærves, at hint ikke 5 slaas i Stykker! Man optages af alle disse døde Gjenstande, selv om man gaar i Stilhed med disse Plager og ikke taler derom, thi da er Hjemmets Hygge borte; man maa dog give Tiden hen til saa meget og samle al sin Taalmodighed herom for ikke at trættes af alle disse Pligter, hvis Opfyldelses høieste Roes bestaar i, at de slet ikke bemærkes. Vel sandt, den rette Comfort kan ikke undvære disse smaa Tilsætninger, men af og til udbryder 10 man dog: „Min Gud, hvortil behøves dog alt dette; kan mindre ikke gjøre det?“ Og visselig: Mindre kan gjøre det! Det saae jeg her i vor simple Bolig.

Heiberg havde et Arbeide, som han i denne Stilhed paa Landet ret glædede sig over at kunne hengive sig til, og jeg kunde ikke længere modstaa 15 min Lyst til af mine natlige Sange at sammensætte et lille dramatisk Arbeide, en Slags Vaudeville, som jeg vilde kalde „En Søndag paa Amager“. Jeg havde bedt Heiberg saa længe om Tilladelse hertil, at han endelig gav sit Samtykke, idet han sagde: „Ja, saa skriv da; saa faa vi se, naar det er færdigt, om det kan bruges.“ Jeg havde besluttet, at Scenen i min Vaudeville 20 skulde lægges ude i Kroen paa Amager, og at Kongelunden — en Plantage, af hvis Tilblivelse Collin havde Fortjenesten, hvorfor hans Hjerte ogsaa hang ved den begyndende Skov — skulde spille en Slags Rolle i Stykket og derved blive bekjendt for Mangfoldige, der ikke anede, at en saadan Lund existerede. Jeg forudsaae, i hvilken Grad dette vilde glæde Collin. Jeg 25 gik til dette mit Arbeide, ikke med Hjertebanken, ikke med Spor af Noget, der blot lignede Forfattervigtighed, jeg gik dertil som til en Leg, som til en Dans, hvor Musikken lokker os leende og sjæleglade ud paa Gulvet. Jeg begyndte altsaa her i Hellebæk paa at nedskrive paa Papiret i Sammenhæng, hvad saa længe havde spøgt i min Hjerne. Naar Heiberg gik igjennem Stuen 30 og saae mig sidde her skrivende foran min store Markbouquet, da lo han ad mig, og jeg lo med og sagde i kaad Overgivenhed: „Ja, ja, du skal nok se, at dette bliver en mageløs Vaudeville, der vil gjøre uhyre Lykke.“ Jeg skrev paa min Vaudeville, med samme Glæde som en ung Pige syer paa sin Balstads, forvissat om, at den nok vil klæde hende. 35

Ogsaa havde jeg nye Roller med til Indstudering, vigtige Opgaver for næste Saison, som, idet de i høi Grad interesserede mig, tillige krævede stor Anstrengelse. Det var især to af disse, der af og til forstyrrede min Nattero, idet jeg ikke kunde slippe dem af Tanke, naar jeg om Dagen havde beskæftiget mig med dem. Den ene af disse var Hertz's „Ninon“, den anden 40

Shakespeares „Viola“. „Viola“ var bearbejdet af den mig inderligt hengivne, rare Frøken Sille Beyer, hvis beskedne, fordringsløse Væsen skaffede hende Venner blandt alle dem, hun kom i Berøring med; dette Stykke var det første af de Shakespeareske Lystspil, der skulde vandre over vor Scene

5 for om muligt at bane Veien for flere af samme Slags. Det laa derfor baade hende og mig overordentligt paa Hjerte, at dette Forsøg skulde finde Indgang hos Publikum; men vi indsaae begge, at disse Lystspil vare saa forskjellige fra dem, vort Publikum hidtil havde skjænket sit Bifald, at Udfaldet var høist problematisk. Imidlertid lærte jeg ved Indstuderingen mere og mere at

10 elske min yndige Viola, og jeg glædede mig usigeligt til at skulle fremstille det henrivende, gratieuse Billede. Det var besluttet, at Stykket skulde opføres første Gang i Anledning af Kong Christian den Ottendes Fødselsdag den 18de September. — Den anden Rolle, der fængslede mig og til Dels foruro- ligede mig, var Hertz's „Ninon“. Hertz havde her skrevet en Hovedrolle for

15 mig, der allerede ved det Omfang, han havde givet den, fordrede en ualmindelig Anstrengelse, endog blot som en Hukommelsessag. Ninon er vist en af Repertoirets største Roller. Denne ene Rolle er lige saa stor som mangt et To-Akts Lystspil. Hvis nu denne Masse ikke alene skulde læres, men nuanceres i alle sine uendelige Bøininger og Stemninger, da udkrævede den

20 tilvisse en Skuespillerindes hele aandelige Anstrengelse, og havde ikke den glimrende Diction her hjulpet og baaret Kræfterne oppe, da havde der vel været Anledning til at segne under Arbejdet. Men ligesom en fortrinlig Musik først ret griber os, naar vi ligesom kunne hver Node udenad, saaledes gaar det ogsaa med en fortrinlig Dialog, den bliver ligesom Musik i vore

25 Øren, og vi elske den høiere og høiere, jo mere vi tilegne os den i dens fineste Afskygninger og Modulationer, saa at vi ikke nænne, at den mindste Nuance gaar tabt. Jo mere jeg fordybede mig i dette kolossale Arbejde, jo kjærere blev det mig, saa at tilsidst Arbejdet forsvandt, og kun Glæden blev tilbage. Dialogen i Hertz's „Ninon“ er utvivlsomt den reneste og fuldendteste,

30 vor dramatiske Litteratur har at fremvise; men for at underskrive denne Dom maa man — det vil jeg være ubeskedent nok til at sige — kjende den i samme Grad, som den er kjendt af mig, thi det forslaar ikke at løbe den igjennem paa mange Læseres Viis. Rhythmen i de fortrinlige Vers maa klinge i Øret som bekjendte Toner, der først komme til deres Ret ved atter og atter

35 at gjentages, thi her er en Finhed i Nuanceringen, som selv en god Læser ikke strax formaar fuldstændigt at gribe.

Jeg havde altsaa, som man ser, god Brug for de Uger, jeg skulde tilbringe her i landlig Ensomhed, saa det kom mig ret tilpas at være fritaget for de Forretninger, som en Husmoder har i sit Hjem; og dog vilde Skjæbnen, at jeg selv her om end i mindre Grad skulde gjøre Nytte under dette mit Helle-

40

bæksophold. Kromadammen, det mærkeligt uvidende Menneske, havde ikke Begreb om Madlavning; heraf fulgte, at hun hver Formiddag kom til mig og sagde: „Ak, lille Frue, hvad skal jeg dog give Dem at spise til Middag?“ Og nu maatte jeg ikke alene foreslaa hende Noget af, hvad Stedet tilbød, men maatte Punkt for Punkt lære hende, hvorledes Maden skulde tillaves. 5 Naar jeg nu ytrede min Forundring over, at hun kunde være Kromadam uden at have noget Begreb herom, sagde hun: „Ak, min rare, lille Frue, her kommer jo ikke et Menneske imellem Aar og Dag, kun Bønder sidde i Skjænkestuen og drikke til langt ud paa Natten, og det sørger Fader for; jeg spinder og passer Kreaturerne og har aldrig lært Sligt.“ Vi kom imid- 10 lertid fortræffelig ud af det sammen, og hun var temmelig hurtig i sin Opfattelse af den skønne Kogekunst; men overordentlig comisk var hendes idelige Venden tilbage til mig for at hente Raad snart i Et, snart i et Andet, og ikke alene hvad der angik os, men hvad der var paafærde i det øvrige Hus. Et af de faa Besøg, vi modtog her i Hellebæk, var af vor gamle Ven 15 Collin. Da han til vor Glæde kom ind ad Døren, sagde han til mig: „Ja, her er jeg, min bedste Hanne, og nu spørger jeg dig ligefrem: vilde det genere dig, om jeg blev her til Middag hos Eder?“ Jeg sagde, at han var hjertelig velkommen, hvis han vilde tage tiltakke med, hvad Huset formaade. Hurtigt aftalte jeg med Madammen, hvad vi kunde beværte vor 20 Ven med, og tyede især til vor Hovedhjælp, Fisk, som man naturligvis fik fortræffelig i denne Egn. Medens Heiberg, Collin og jeg nu sade i vor lille Stue, stak Kromadammen i Et væk Hovedet ind ad Døren og vinkede mig ud. Dette bemærkede Collin, og han sagde: „Jeg er dog vist kommen til megen Uleilighed og Besvær, det mærker jeg nok paa den stakkels Kro- 25 kone.“ Jeg brast i Latter og sagde: „Tro for Alting ikke, at det er Forberedelser til vor Middagsmad, som gjør, at jeg ideligt bliver kaldet ud; nei, det er ganske andre Begivenheder; der er nemlig mod al Sædvane kommen fremmede Gjæster, der ville have Noget at spise, og nu kommer hun til mig for at finde Trøst og Raad i sin store Forlegenhed. Det, hvorfor hun 30 nu sidst kaldte mig ud, var, om det gik an at sætte kogte Æg paa Bordet. Ja, jeg er virkelig med Et bleven Kromadam og har meget travlt med at holde Kroens Renommé oppe.“ Nu var Collin orienteret, og næste Gang der blev vinket ad mig i Døren, gav det Anledning til Spøg og Latter af os alle Tre. Collin tog Afsked med os om Aftenen, idet han sagde: „Hvor har det 35 dog glædet mig at være hos Eder paa denne Dag, hvor have vi haft det fortræffeligt! Vogt Eder, at jeg ikke gjentager dette Besøg, der i høi Grad har oplivet mig.“ Med oprigtige Ønsker om hans Gjenkomst toge vi Afsked med den milde, kjærlige, opofrende Mand; han trykkede vore Hænder med en Hjertelighed, som det kun stod i Faas Magt at vise med det Udtryk af Sand- 40

hed og Inderlighed. Idet jeg saa mange Aar efter nedskriver disse Linier, staar den elskelige Skikkelse saa levende for mig, at jeg af Hjertet udbryder: Gud glæde ham i sit Paradis!

Hverken Heiberg eller jeg vare, hvad man kalder Morgenmennesker, en naturlig Følge af mit anstrengende Theaterliv. Naar man kom sildigt hjem om Aftenen, træt, hed, var Blodet endnu i stærk Bevægelse efter Aftenens Arbeide, og det var da nødvendigt at sidde en Stund for at afkjøles og bringe Blodet i Ro; inden dette opnaaedes, lod det sig ikke gjøre at begive sig til Hvile. Min kjære Heiberg blev altsaa siddende oppe hos mig for at holde mig med Selskab; ved mine Forretninger vare vi saa ofte adskilte, at vi begge længtes efter disse rolige, natlige Samtaler. Af denne sildige Gaaen til Hvile fulgte atter Vanskeligheden ved at staa tidligt op; Søvn maa man have; kan man ikke faa den i rette Tid, da maa man tage den i urette. En hel anden Sag var det med mig, naar vi saaledes ene laa paa Landet; da blev jeg med Et et Morgenmenneske, medens Heiberg, opholdt om Aftenen af sine Stjerner, vedblev sit sædvanlige Liv, sildigt til Sengs, sildigt op.

Det hørte nu til mine største Lyksaligheder under disse landlige Ophold tidligt om Morgenen at vandre ene ud paa Opdagelser i de mig fremmede Egne og saaledes lidt efter lidt leve mig ind i Egnens Skjønhed og særegne Character. Og hvilken Nydelse at vandre her i denne vidunderlig deilige Egn! Hvis der noget Sted paa Jorden findes Dryader, da maa det være i Hellebæks lyse, pragtfulde Skove. Hvis der nogetsteds findes Nereider, da maa det være i Indsøerne ved Hellebæk, som de slyngede sig hen imellem Trægrupperne. Hvis der nogetsteds findes en Kildenymphe, da maa hun søges ved de klare Kilder, som her vælde frem af Jorden. Jeg gik her i et fuldstændigt Sværmeri over denne Egnens henrivende Skjønhed. Der var saaledes et Sted, hvor Indsøen slyngede sig, saa den tabte sig i det Fjerne. Hvorledes jeg end bar mig ad, kunde jeg aldrig komme til at se, hvor den endte, og jeg udfandt lidt efter lidt, at bag denne Sø laa Alfernes Slot, som jeg forgjæves anstrengte mig for at naa hen til. Lykkelige Aar, hvor Naturen griber os med en saadan Styrke! Jeg vandrede nu hver Morgen paa Kryds og tvers i fuldstændig Ensomhed, thi det er bogstavelig Sandhed, at jeg i de sex lykkelige Uger, jeg tilbragte her, ikke mødte et velklædt Menneske i disse Skove. Hist og her vare nogle Køer tørede, og disse bleve saa forundrede over mit Komme, at de med et mærkeligt nysgjerrigt Udtryk i de store, døsigte gloende Øjne vendte Hovedet om efter mig, som om de vilde sige: „Hvad mon det er for En?“ Men just denne Ensomhed behagede mig. Jeg nød ligesom det at være taus, fri for Talen, og lade Duften af Græs og Blomster strømme ind paa mig. Paa disse mine ensomme Vandringer tiltrak et Bondehus, en ussel Hyttes Indvaanere mig med uimodstaaelig Magt. Jeg

vilde kjende de Mennesker, hvis Liv gik hen bag disse Vægge, kjende deres Glæder, kjende deres Smerter, haabende, at en lille Gave af mig kunde bringe lidt Forandring, lidt Sollys ind i den tarvelige Bolig, og med Sandhed kan jeg sige, at min Taknemmelighed var stor, naar Forsynet undte mig den Glæde at bidrage lidt til deres Lykke. 5

En Morgen havde jeg vandret længere om end sædvanligt; jeg havde fordybet mig i en af Skovene og var ved Enden af denne kommen ud til en af de brede Aaer, der blødt og yndigt slynge sig langs med Skovene. Endelig standsede jeg ved en Granskov, der saae mørk og høitidelig ud, som Granskove jo gjerne gjøre; de nøgne Stammer tabte sig, den ene bag den anden, i et Perspektiv, der har noget Uendeligt ved sig, idet man paa een Gang ser saa langt igjennem den og dog ikke formaar at se Enden paa den. Det rødlig-teppe af nedfaldne Naale bidrager til, at det Oplivende, Friske i Naturen her ikke findes. Man har ofte sammenlignet saadanne Skove med en Kirke; jeg vil hellere sammenligne dem med en Klosterhvelving, hvor Pillerne staa i Rader ved Siden af hinanden. Vel bliver man høitidelig stemt i en saadan Skov; men det er ikke Kirkens Høitidelighed, det er Klosters. Stemningen er ikke lys, opløftende, men tung og knugende, som om man skulde vogte sig og være paa sin Post i paakommende Tilfælde. Med disse Følelser gik jeg igjennem hin Skov, ikke fri for en ængstelig Hjerteranken, og jeg tænkte: Du vover dig ogsaa for vidt paa disse ensomme Steder! Vende om havde jeg dog ikke Lyst til, især da jeg syntes at øine en Lysning, der spaaede, at jeg snart maatte komme ud af Skoven, og saa ønskede jeg dog nok at vide, hvad der da vilde vise sig; jeg tog altsaa Mod til mig og gik videre. Omsider naaede jeg ud og stod nu pludseligt ved en lille Hytte, der laa ved en af de bugtede Indsøer. Omkring Hytten var et Stakit, der indesluttede en temmelig stor Køkkenhave. Jeg gik lige hen til dette, saa ind i Haven og blev da en ualmindelig høi, gammel Kvindeskikkelse vaer; hun støttede sig paa en Krykke under den ene Arm og gravede i Jorden med en Spade i den anden Haand; med stort Besvær stak hun Spaden i Jorden og søgte, som det lod, efter Kartofler. Hun vendte Ryggen til den Side, hvor jeg stod, saa jeg ikke kunde se hendes Ansigt. Jeg tænkte strax: denne Kone maa jeg tale med. Bøiende mig over Stakitet raabte jeg med lydelig Røst: „Goddag! vil De ikke sige mig Besked om Veien til Kroen i Hellebæk?“ Hun dreiede sig nu om efter Lyden, og idet hun saae en velklædt Dame, sagde hun med en ualmindelig kraftig Røst: „Herre Gud, hvor kommer De herhen?“ Hun humpende nu hen til mig og gav mig en kort Besked om Veien. „Hvad feiler Deres Ben?“ spurgte jeg. Og nu brast hun til min Forundring i en saa heftig og lidenskabelig Graad, at hun formeligt forskrækkede mig. „Luk op og lad mig komme ind til Dem,“ sagde jeg; 40

hun adlød. „Kan jeg ikke faa Lov at komme ind i Deres Hus,“ vedblev jeg, „jeg har gaaet langt og trænger til at sidde ned.“ — „Jo, det veed Gud, De kan,“ svarede hun, „hvis De vil træde ind i min usle Hytte til mig elendige Menneske!“ Jeg gik nu ind i Hytten; hun fulgte grædende efter. Derinde
 5 saae ganske pent og renligt ud. Det var et lille, firkantet Rum med et Vindue til begge Sider, et ud til Haven, et andet til Søen paa den modsatte Side. Ved dette sidste stod mod Væggen en meget stor Dragkiste med nogle dybe Skuffer, der vare til at trække ud med Messingringe. Ved Vinduet ud til Haven stod paa den ene Side en gammeldags Topseng, fyldt med Dynere
 10 næsten op til Loftet, paa den anden Side af Vinduet en Slagbænk af Træ, ved Vinduet selv et lille Bord, en gammel Læderlænestol og en Spinderok. Midt i Stuen ved Siden af Slagbænken en meget stor, fremspringende, gammeldags, firkantet Kakkellovn. Bag denne Stue et lille Kjøkken, hvor Alt stod i den bedste Orden.

15 Da vi vare komne ind i Stuen, sagde jeg: „Sæt Dem nu ned og fortæl mig, hvorfor De er saa fortvivlet.“ Hun kastede sig grædende ned paa Stolen ved Vinduet ud til Haven, og jeg satte mig ned lige overfor paa Slagbænken. „Hvorfor?“ udbrød hun med sin stærke, mandige Stemme og saae paa mig med et saa fortvivlet og lidenskabeligt Udtryk, at jeg blev ganske bange for
 20 hende. „Fordi Gud har forladt mig.“ — „Hvorfor tror De det?“ spurgte jeg, idet jeg følte den dybeste Medlidenhed med det arme Menneske. — „Vilde han,“ vedblev hun, „lade mig lide, som jeg gjør, vilde han have fundet sig i, at den Onde fik Lov at husere med mit arme Legeme, hvis han ikke havde forladt mig? Dag og Nat plages jeg af de uudsigeligste Smerter i
 25 dette Ben; uden Søvn om Natten, uden Ro om Dagen er jeg som i et Helvede af Pine og Smerte.“ — „Lad mig se Deres Ben,“ svarede jeg, „maaske veed jeg Raad.“ Hun saae atter paa mig, men denne Gang med et forbauset Udtryk. „Vil De se paa mit Ben?“ sagde hun, „vil De betragte mig elendige Skabning? Hvor er De fra?“ — „Fra Kjøbenhavn,“ svarede jeg. — „Ja,
 30 det kunde jeg nok tænke, thi Folk derinde ere gode.“ — „Lad mig se det,“ vedblev jeg. Hun saae nu paa mig med et venligt Smil, idet Taarerne løb mere stille ned ad hendes Kinder. „Nei, det er Synd, lille Jomfru, at De skulde se det hæsle Syn.“ — Atter maatte jeg bede og gjentage min Anmodning, idet hun tilsidst grædende og ligesom mumlende nogle Ord, jeg
 35 ikke kunde forstaa, løste en Mængde Klude af Benet. Og nu kom et Syn tilskue, hvorved jeg gøs. Hele Benet fra Hælen til Knæet sad i det blodige Kjød. „Har De ikke spurgt en Læge til Raads?“ spurgte jeg. — „En Læge? Hvad tror De, at en Doctor bryder sig om et Kryb som mig? En Læge kan desuden ikke hjælpe; der er kun een Ting, som kan hjælpe, og dette har
 40 jeg ønsket i fem Aar, men hvor skulde jeg faa det fra?“ — „Og det er?“

spurgte jeg. — „Det hjælper ikke, at jeg siger Dem det,“ sagde hun med en haard Stemme, „thi De kan ikke skaffe mig det.“ — „Herre Gud,“ vedblev jeg lidt utaalmodigt, „De kan jo sagtens sige, hvad det er; det var jo dog muligt, at jeg kunde skaffe Dem det.“ — „Ja,“ sagde hun, seende hen for sig, „kunde jeg faa en Krukke Universalbalsam, da var jeg hjulpen.“ 5 Forundret over dette Ønskes Beskedenhed spurgte jeg, hvorfor hun, ifald hun troede, at dette vilde hjælpe, da ikke for længe siden havde sendt Bud til Helsingør derefter. — „Sende Bud? Med hvem? Kan jeg gaa til Helsingør? Og hvem vil gaa for mig? Manden er hele Dagen paa Arbeide oppe paa Herregaarden for at fortjene Brødet til os, er træt og mødig, naar han kommer hjem, det gamle Skrog, og hvem har jeg ellers at sende? Og desuden ere saadanne Sager vist dyre; naar man Dag for Dag har sin Ulykke med at faa Skillingerne til at slaa til, saa betænker man sig og paa en saadan Udgift.“ — „Har De aldrig klaget Deres Nød for Herregaardsfruen?“ — „Her er ingen Herregaardsfrue, men en Forpagtermadam; hun er fin, 15 kan De tro, men klage sin Nød for hende, — det skulde nok hjælpe! Jeg spinder Hør for hende, og Gud veed bedst, hvad det betyder at træde Rokken med det daarlige Ben; naar jeg da om Lørdagen slæber mig paa min Krykke op paa Gaarden, saa skulde De høre, hvor hun kan pine mig for at faa Pundet spundet et Par Skilling billigere.“ — „Har De slet ingen Hjælp af Nogen?“ spurgte jeg. — „Nei, det veed Himlen, af Ingen, undtagen af en gammel fattig Fisker, der bor nede i Byen; naar han har fisket, og Vor Herre har været ham god, da kommer han mod Aften, banker paa Døren og stikker en Fisk ind til mig, idet han siger: Se her, Ane, her er lidt til dig og din Gamle! Fattigfolk dele helst med hinanden, for de vide, hvad Trang er; 25 det kjende de Rige Intet til.“ — „Nu vel,“ sagde jeg, „i Morgen kommer jeg atter og bringer Salven med.“ — „Vil De skaffe den?“ spurgte hun med et mistroisk Blik. „Hvem er De, hvorledes vilde De bære Dem ad dermed?“ — „Ganske simpelt; naar jeg kommer hjem til Kroen, skal et Bud strax ride til Helsingør og hente Salven paa Apotheket, og i Morgen skal jeg komme her med den og sige Dem Besked om, hvorledes De bør bruge den.“ 30 — Hun foldede Hænderne og saae op imod Himlen, idet Smil og Graad afløste hinanden: „Nei, Herre Jesus, hvor er jeg dog glad, hvor er jeg glad! Og veed De hvorfor? Fordi jeg ser, at Gud ikke har forladt mig, thi det er ham og ingen Anden, der har sendt Dem til mig elendige Menneske.“ Og atter foldede hun Hænderne, lod Hovedet synke og mumlede Noget imellem Tænderne. Jeg kan ikke sige, hvor hun rørte mig. Der var i hendes hele Væsen, i hendes Stemme, i Øiets Udtryk noget saa Eiendommeligt, noget saa Originalt, saa Primitivt, at jeg syntes, at jeg aldrig havde set hendes Lige. „Naar kommer De i Morgen?“ spurgte hun, som om hun frygtede for, 40

at jeg ikke vilde holde Ord. „Saa tidligt jeg kan,“ svarede jeg, „omtrent paa samme Klokkeslet som i Dag, thi jeg gaar en Tur hver Morgen.“ — „Ak, Herre Gud, er det sandt, er det sandt?“ sagde hun, idet Taarerne ganske stille fløde ned ad de gamle, rynkede Kinder. Jeg tog nu Afsked, idet jeg
5 bad hende være taalmodig, saa vilde Vor Herre vel hjælpe. „Ja,“ udbød hun, pegende opad: „Han veed nok, hvad han gjør. Han slaar og klapper, alt eftersom vi fortjene det. I Dag har han rigtignok klappet gamle Ane.“ Hun fulgte mig til Døren, og idet jeg gik igjennem Haven forbi Vinduet, stod hun i dette og nikkede som til en gammel, kjær Ven.

10 Jeg var Vor Herre usigelig taknemmelig over, at han havde ført mig ind i denne Hytte, thi under alle Omstændigheder kunde jeg dog bringe lidt Sollys ind her til den gamle, smertefulde Kvinde. Jeg var glad og let om Hjertet, og Veien hjemad gik hurtigt og let, idet jeg faldt i Betragtning over Menneskenes ulige Kaar. I fem Aar havde dette Menneske siddet her ensom
15 i Smerte, ønskende et lille Lægemedel til at lindre den med, uden at dette Ønske var opnaaet! Hvor sørgeligt! Hvor forfærdeligt! Jeg havde desværee ikke nogen Tro til Lægemedlet, men hun skulde dog have det; Troen flytter Bjerge. Som naar et Dagværk heldigt er fuldbragt, saa let og glad traadte jeg ind i vor Kro, hvor Heiberg utaalmodig og ængstelig ventede paa mig,
20 medens Valter gav Hals og hylede af Glæde over mit Komme. „Hvor bliver du dog af?“ udbød Heiberg. „Skjænd ikke, jeg har havt et besynderligt Eventyr, som jeg skal fortælle Dig ved Caffen.“ Og nu satte vi os til Bords og lode vor Morgencaffe smage os fortræffeligt, idet jeg fortalte mit Eventyr om Ane i det lille Hus ved Søen. Heiberg tog stor Del i min Fortælling
25 og glædede sig ret paa mine Vegne. Hvor er det dog herligt, naar man er sikker paa Sympathi hos sine Nærmeste, sikker paa de samme Anskuelser, de samme Følelser i Stort og Smaat.

Min skikkelige Kromadam skaffede mig nu et Bud til Helsingør for at hente den mirakuløse Salve, der næste Morgen skulde bringe Ane Trøst og
30 Lægedom. Som en forsigtig Husmoder havde jeg altid paa vore smaa Udflugter et lille Haandapothek og lidt gammelt fint Linned med, i Tilfælde af Uheld paa en eller anden Maade. Jeg kjendte Fattigfolk saa godt, at jeg vidste, at det ikke kunde nytte at bringe dem Lægehjælp, naar de selv skulde have mindste Ulejlighed dermed. Jeg syede da en Del Bind og lagde smaa
35 Linnedlapper mange Gange dobbelt til at lægge paa Hullerne paa Benet, og jeg lod Budet tillige i Helsingør købe nogle Pund Caffe, The og Sukker til Oplivelse for min Patient. Da dette var i Orden, tog jeg med fornyet Kraft og Glæde fat paa „En Søndag paa Amager“, og det var ligesom der var Velsignelse ved Arbeidet, saa let og hurtigt gik det fra Haanden.

40 Næste Morgen vandrede jeg glad med min Oppakning til Ane. I Afstand

kunde jeg se, at hun stod i det aabne Vindue og saae hen imod den Kant, hvorfra jeg skulde komme; da jeg nu stod udenfor Vinduet, nikkede til hende og sagde: „Godmorgen Ane, her er jeg!“ da nikkede hun igjen saa venligt, saa fortroligt til mig, aabnede Døren og sagde: „Herre Gud, saa kom De virkelig!“ Jeg spurgte hende nu, om hun havde lidt lunkent Vand; 5 det havde hun da. „Saa kom nu,“ sagde jeg, „og sæt Dem ned, thi først maa vi nu omhyggeligt vaske Benet rent, forinden Salven bliver lagt paa det.“ Hun satte sig nu i den gamle Læderlænestol; knælende paa Gulvet hjalp jeg hende med Afvaskningen. Hun sad stille med en Mine som et Barn, idet de stille Taarer langsomt løb ned ad hendes Kinder. Endelig udbød hun: 10 „Herre Gud, vil De røre ved mig jammerlige Skabning!“ Jeg tilstaar, at det ikke var uden en vis Overvindelse, at jeg udførte dette Arbejde, men jeg sagde til mig selv: „Skam dig, er hun ikke et Menneske som du selv?“ Nu blev Salven smurt paa Linnedet og lagt paa, derefter Bindet snoet om hele Benet fra Hælen til Knæet. Jeg gik i Sørgedragt denne Sommer for Georg 15 Buntzen og tog derfor en sort Knappenaal af min Krave for at hefte Bindet fast. Idet jeg fæstede denne Naal i Bindet, sagde Ane: „Denne Naal skal aldrig komme fra mig, saa længe som Vor Herre lader mine Øine staa aabne.“ Hun havde en egen Maade at sige slige Ord paa, forskjellig fra den, fattige Folk ellers bruge; de bleve sagte med en Alvor, jeg kunde næ- 20 sten sige en Høihed i Tonen, der aldrig forfeilede sin Virkning paa mig.

Næste Morgen aflagde jeg atter Ane et kort Besøg, thi vi havde en længere Tur for den Dag. Hun forsikrede, at hun ikke i fem Aar havde haft en saa rolig Søvn som i denne sidste Nat. Jeg sagde nu, at hun, inden jeg gik, skulde vise mig, om hun nu forstod selv at vaske Benet og lægge ny 25 Salve paa, samt forbinde det, da dette hver Dag maatte gjentages. Hun gjorde det Alt meget ordentligt, og da jeg nu sagde: „Med Vished kan jeg ikke love at komme hver Dag; lad mig da se, at De ikke forsømmer at gjentage, hvad De i Dag har gjort.“ Hun lovede det med de Ord: „Skulde jeg love Dem noget og ikke holde det, da maatte jeg jo være et Skarn.“ Da jeg 30 gik, sagde hun: „Jeg har noget til Dem, som jeg vil forære Dem.“ Hun hentede nu en lille Kurv fuld af Rødløg: „Dem skal De have!“ Jeg takkede hende, men bad hende selv beholde Løgene, da hun jo havde Brug for Sligt. „Nei,“ sagde hun med comisk Pathos, „disse Løg, som jeg selv har plantet og passet, skal De og ingen Anden nyde Godt af.“ Der hjalp Intet; 35 jeg maatte bære mine Rødløg hjem. Det var ingen videre behagelig Belønning at bære disse den temmelig lange Vei i Heden, men Ane mente det saa godt, og jeg maatte føie hende i at modtage Gaven. Heiberg lo, da jeg kom hjem og spurgte ham, om han vilde købe Løg; men Kromadammen fik dem.

I det fortryllende Hellebæk vandrede jeg i denne uforglemmelige Sommer hver Morgen, bestandigt opdagende flere og flere Skjønheder. Den frodige Vegetation i de lyse Skove, paa de grønne Marker gjorde, at jeg hver Dag kom hjem til Caffeen med den skønneste Flora af vildtvoksende Planter til min store Skaal paa Dagligstuebordet, og til en ganske lille, der altid stod paa Heibergs Skrivebord, sammensat af de smukkeste og sjeldneste Markblomster. Hans Tak for denne lille Bouquet hørte ligesom med til Dagens Glæde. En Gjenvordighed havde Heiberg i dette vort romantiske Logis, den nemlig, at Dørene vare saa lave, at den høie Mand ideligt rendte Panden mod Kanten, naar han skulde gaa ind og ud ad dem; men selv denne Ubehagelighed blev ingen Aarsag til Ærgrelse eller Vrantenhed, men kun til Latter og Lystighed. „Jeg er for fornem,“ sagde han spøgende, „til at bo i saa lave Rum; det har upaatvivleligt været min Bestemmelse at bo i Paladser; det er derfor krænkende for mig at bo i en saadan Hytte, saa jeg hele Sommeren maa gaa med Buler i Panden.“ Om Aftenen læste Heiberg ofte høit for mig, snart i et, snart i et andet Digterværk, medens jeg var flittig ved mit Haandarbejde, og efter Læsningen vare vi ofte i en saa livlig Samtale, at det var vanskeligt at rive sig løs og gaa til Hvile paa vore Hømadratser. Ofte, naar jeg kom hjem fra mine Morgenvandringer, laa Heiberg endnu: „Min Gud,“ raabte jeg da, „er det muligt, at du kan sove endnu!“ — glemmende, at jeg selv den meste Del af Aaret fandt det i sin Orden paa denne Tid af Dagen at ligge i den dybeste Søvn. Ere vi selv oppe, da kunne vi næsten ikke forstaa, at det er muligt, at Andre kunne ligge og sove.

Da jeg næste Gang besøgte min Ane, kom hun mig fortvivlet imøde: „Hvad er der nu iveien?“ spurgte jeg. — „Ak, jeg har mistet den sorte Knappenaal, som De heftede mit Bind sammen med.“ — „Ikke andet,“ sagde jeg, „De skal faa en anden af mig, saa er jo den Sorg slukket.“ — „Nei!“ raabte hun, „det hjælper til Intet; det maa være den samme. Jeg har vendt op og ned paa hele Huset, set efter i alle Kroge, i alle Gjemmer, men forgjæves; jeg har sagt til mig selv: nu Naalen er borte, følger Fruen snart efter.“ — „De maa ikke være saa overtroisk!“ sagde jeg. — „Ak!“ svarede hun, „det er Altsammen det Skarnstøi Skyld i; længe har det pint og drillt mig, og nu under det mig ikke Dem.“ — „Hvem?“ spurgte jeg. „De,“ svarede hun, „der sky Lyset og søge Mørket; saa tænker jeg vel, De forstaaer mig; det er ikke godt at tale meget om det Tøi, saa blive de rent gale; men Ingen har stjaalet min Naal, uden de. Jo, jo, jeg kjender dem; jeg har havt med dem at bestille; de har altid villet tage det Bedste fra mig, og det Skarnstøi mærkede nok, at Naalen var mig kjær. I min Ungdom havde jeg manganen en Dyst med dem, da jeg var Barnepige. Jeg havde et deiligt Barn at passe; da havde de travlt, kan Fruen tro. Hver Nat havde

jeg min Hyre med at passe paa Glutten, thi Trolldøiet havde ingen Rist eller Ro, de vilde partout have Barnet fra mig og lægge deres eget Utske i Stedet. Men jeg holdt fast, maa De tro, og de maatte fortrække. En Gang var det nær gaaet galt. Jeg havde været silde oppe den foregaaende Aften og sov haardt. Med Et vaagner jeg, føler strax i min Forskrækkelse efter Barnet, thi jeg syntes nok, at Noget puslede om i Stuen; jeg springer ud af Sengen og i Befippelsen lode de Barnet falde, som jeg tog op midt paa Gulvet. Men da tænkte jeg, nei nu maa her gjøres Noget, saa jeg herefter kan være sikker, og da satte jeg hver Aften en Stoppenaal tvers i Sengeomhænget, og saa blev der Fred.“ Forbauset hørte jeg paa denne Tale, 10 der blev fremsat med en saadan Alvor i Stemme, Blik og Miner, en saadan Tiltro til sin egen Tale, at det uvilkaarligt stemte mig til Alvor, og i alt Fald interesserede det mig en Gang at træffe et saadant Menneske, saa jeg vel vogtede mig for at bringe hende ud af Stemning til at fortælle videre. „Tror Ane,“ spurgte jeg, „at Trolde endnu husere imellem os?“ — 15 „Om de gjør,“ svarede hun, „jo jeg takker, men de have ikke mere den Magt nu som i gamle Dage; thi jeg skal sige Dem, nu da Christendommen er kommen i Verden, da Børnene ordentlig døbes og confirmeres, saa er deres egentlige Herredømme forbi; men man ser dog, at de endnu kunne drive deres Spil. Har De ikke set det lille Utske, som i Sommer tripper om her i 20 Egnen, og som bor deroppe paa Herregaarden?“ — „Mener De Minister Wynns Søn?“ * spurgte jeg. „Søn,“ gjentog hun, „han er ikke mere Wynns Søn end han er min eller Deres; den smukke, fine Kone har ikke født det Utske.“ — „Hvis Søn er han da?“ spurgte jeg. Med en Stentorstemme, idet hun reiste sig og stod der i sin fulde Høide, raabte hun: „Trolldunge, forbyttet,“ med en saadan Kraft, at det formeligt gøs i mig: „Han har aldrig smagt Daaben, det kan De stole paa; men den stakkels Unge, de have stjaalet og nu have imellem sig, han maa døie Ondt, medens dette Utske her lever med Tjener paa hver Finger i Glans og Herlighed; thi dette Trolldøi kan godt lide, at der bliver gjort Stads af deres Unger.“ 30

Jeg blev mere og mere forundret; jeg havde jo her Konen fra „Elverhøi“, lyslevende staaende for mig. Hun talte endnu længe og mærkeligt, og naar jeg saaledes ene sad med hende i det lille, afsides Hus, var det umuligt andet end at smittes af denne Overbevisning, der fremtraadte med et saa stærkt Præg af Sandhed. Det var mig næsten ikke muligt at løsrive mig 35 fra hende denne Dag, saa mærkeligt beandret forekom hun mig og saa eien-

* Wynn, der i mange Aar var engelsk Gesandt i Kjøbenhavn, havde en Dværg af en Søn, som i sin Tid var alle Kjøbenhavnere vel bekendt. Wynns laa denne Sommer paa Landet i Hellebæk.

dommeligt førte hun sin Tale. Endelig maatte jeg da tænke paa at vende hjem til den stakkels Heiberg, der ventede paa sin Morgencaffe; jeg selv havde hverken følt Hunger eller Tørst, saa længe jeg sad overfor Ane og hørte paa hendes forunderlige Tale. Da jeg sagde hende Farvel, spurgte hun, 5 hvad jeg hed: „Herre Gud, jeg veed jo ikke en Gang Deres Navn!“ — „Det er jo ligemeget, hvad jeg hedder,“ svarede jeg. „Aa ja, et Navn har ikke saa meget at betyde,“ sagde hun. Hermed gik jeg, opfyldt af hvad jeg havde hørt, glædende mig til at meddele Heiberg det, naar jeg kom hjem. Forinden jeg forlod Ane, havde jeg sagt, at hun ikke maatte vente mig Dagen efter, 10 men først den derpaa følgende, da vi næste Dag tænkte paa at kjøre en Tur i Omegnen. I Løbet af Dagen forandrede vi imidlertid vor Plan, og næste Morgen indfandt jeg mig derfor atter hos Ane. Jeg listede mig igjennem Haven; jeg vilde prøve paa at overraske hende, da hun i Dag ikke ventede mig, og jeg nød i Tanken den Glæde, hun vilde lægge for Dagen ved 15 min Ankomst. Da jeg gik forbi Vinduet ud til Haven, sad den besynderlige høie Skikkelse indenfor, ivrigt beskjæftiget med at spinde paa sin Rok. Jeg kunde ikke lade være med at standse lidt for at betragte hendes Profil; i samme Øieblik slog hun Øiet op, og da hun saae mig, rev hun Vinduet op og udbød: „Herre Gud, er De der; det var da ærgerligt, De sagde jo, 20 at jeg først skulde vente Dem i Morgen!“ Jeg tænkte: Saaledes er det, naar man vil overraske! Da jeg kom ind i Stuen, sagde jeg: „Naa Ane, jeg er altsaa ikke velkommen, det var jo slemt.“ — „Aa,“ svarede hun, „jeg havde nu saa inderligt glædet mig til, naar De kom i Morgen, at staa for Dem i min Brudedragt. Her skal De se,“ vedblev hun, idet hun trak en af de 25 store Dragkisteskuffer ud, „her ligger hele Stadsen færdig til at tage paa; det var da kjedeligt!“ Jeg blev ret rørt over den Gamles Indfald og beklagede, at jeg selv havde berøvet mig dette Syn. „Hvorledes gaar det med Benet?“ spurgte jeg. Med en polisk Mine svarede hun: „Bedre og bedre; men endnu skal De ikke se det; først om nogen Tid,“ tilføiede hun ganske 30 naivt, „skal De have den Fornøielse. Men nu maa jeg allerførst fortælle Dem, hvor glad jeg er i Dag. Jeg har fundet Knappenaalen; den havde forputtet sig i min Trøie. Nu sidder den paa sin gamle Plads i Bindet, og Alt gaar godt. Dernæst maa jeg sige Dem, at jeg nu veed, hvem De er, og hvad De hedder.“ — „Ja saa, hvad hedder jeg da?“ — „De hedder Fru 35 Hein og danser inde paa Comedien.“ — „Ja, ja, saa veed De jo Besked, saa vi behøve ikke mere at tale herom,“ svarede jeg, ret fornøiet over, at hun dog ingen Besked vidste; jeg syntes, at det romantiske i mit Skoveventyr ligesom blev mere prosaisk, naar saaledes Alt var paa det Rene, og ingen Opdagelse mere var at vente. At jeg aldrig saae Anes Mand paa 40 mine Besøg hos hende, var i sin Orden, thi paa denne Tid var han jo gaaet

paa Arbeide, hvilket var mig ret kjært; Tre er et daarligt Tal, naar det gjælder fortrolige Samtaler. Derimod erfarede jeg først i Dag, at Ane havde en Søn, hvilket hun i Samtalens Løb kom til at nævne. „Saa De har en Søn? Kommer han ofte til Dem?“ — „Aa nei,“ svarede hun, idet et smerteligt Træk viste sig om hendes Mund. „Han passer Sit, jeg Mit.“ — „Men 5 han besøger dog sin Moder,“ vedblev jeg. „Sin Moder,“ gjentog hun ligesom med Bitterhed, „ja, der er mange, som hedde Moder, og som dog ikke ere det.“ Jeg forstod hende ikke, men saae, at hun ligesom ikke havde Lyst til videre Forklaring. „Ja, Ane,“ sagde jeg, „nu er det Alvor, at jeg ikke kommer her i flere Dage. Vi reise i Morgen til Nakkehoved og Gilleleie, 10 og jeg veed ikke saa lige, naar jeg kan komme igjen.“ Hun reiste sig lidt forskrækket op af Stolen, gik hen og tog mig troskyldig i Haanden og sagde: „Ja saa, men Herre Gud, De kommer dog vel en Gang igjen? Jeg skal vel ikke sidde Dag ud og Dag ind og vente paa Dem, uden at De kommer? Det er nu, ligesom De hørte mig til,“ sagde hun, idet hun saae 15 saa vemodigt paa mig; „ja, bliver De vred, fordi jeg taler saadan til Dem, saa beder jeg Dem mange Gange om Forladelse; jeg er jo et simpelt Bondefruentimmer, og jeg veed ikke saa lige, hvad der skikker sig.“ Rørt over denne simple Hjertelighed rakte jeg hende min Haand, som hun kyssede; jeg lovede hende bestemt at komme tilbage. „Farvel,“ sagde hun, „en god Bøn 20 trænge jo Alle til, og et Bæst maatte jeg være, om jeg ikke hver Aften bad Vor Herre om at holde sin Haand over Dem!“ Jeg takkede hende og gik.

Hver Gang jeg kom fra Ane, maatte jeg fortælle Heiberg Alt, hvad denne besynderlige Kone havde sagt, og hun interesserede ham mere og mere. 25

Der er dog ingen Mennesker, der kan udtale Ordet saa varmt og hjerteligt som saadanne umiddelbare Naturer. Det smukke „Goddag“ og „Farvel“ lyder anderledes hos dem end hos den overdannede Mængde, som bruger disse og lignende kjærlige Ord med en vis ligegyldig Vanetone, som gjør Ordet hult og betydningsløst. Hvor ofte spørger man os ikke, hvorledes vi befinde os, og inden vort Svar er udtalt, er Spørgeren alt et langt Stykke inde i sin næste Sætning. Jeg kan ikke fordrage dette. Kjærlige Ord, et Haandtryk, et Kys bør aldrig benyttes som en Vanesag; det er kun den fulde Nærværelse, som giver det Betydning, og det burde altid enten have en Betydning eller ikke benyttes. Jeg selv har aldrig kunnet bringe det til 35 Vane; det er mig umuligt at tage en Fremmed i Haanden, uden at jeg har maattet tænke paa, at et Haandtryk dog er en stor Venlighed.

I det mest himmelske Veir reiste Heiberg og jeg til Nakkehoved, som ligger et Par Mil fra Hellebæk. Dette mærkelige Punkt er ret et Bevis paa, hvad den menneskelige Udholdenhed formaar. Nakkehoved er en af Sjæl- 40

lands yderste Pynter mod Nord; et Fyrtaarn staar her som Leder for de stakkels Sømænd i Farens Øieblikke. Fyrinspecteuren, en Hr. Faber, kom til at bo her for et Halvhundrede Aar siden paa nøgne Strandbanker, Sand og atter Sand og intet andet! Med overmenneskelig Taalmodighed begyndte
 5 denne Mand at plante i Sandet. Stormene kastede omkuld, hvad hans kjærlige Haand havde plantet, det ene Aar efter det andet. Han plantede atter og atter, og se, nu gaar man der i 7 à 8 Alen høie franske Hække, tætte som Vægge i en Stue, og indenfor disse Træer, Blomster, Frugter af sjeldne Arter; smaa Damme med alle Slags Vandfugle, Fiskeparker o. s. v. Og
 10 hvilken Udsigt over Havet fra dette Punkt! Hvilke Skypartier, hvilke Belysninger paa Kysten, paa Kullen, paa Skyerne, paa Skibene, der ligge dybt nede ved Ens Fod! Uforglemmeligt er mig alt dette. Da jeg nogle faa Aar efter atter besøgte dette Sted, fortalte Faber mig, at jeg, første Gang jeg sad her og saae dette Skue, havde udbrudt: Og saa reiser man til Italien
 15 for at se en henrivende Natur, naar man har Sligt hos sig selv! Jeg erindrer det ikke, men vil gjerne staa ved mine den Gang udtalte Ord.

Efter at have ligget paa Gilleleie om Natten, kjørte vi næste Dag atter tilbage til vor Kro. Der gik et Par Dage, inden jeg kunde faa Tid til at besøge Ane. Nu vandrede jeg en Morgen tidligt derhen. Luften var tyk
 20 og trykkende, og sorte Tordenskyer viste sig i Horisonten. Tordenluft har altid havt en stærk Virkning paa mig, rimeligvis paa Grund af den paa-faldende Elektricitet i mit Legeme, hvorpaa jeg ofte har set de mærkeligste Tegn. Mangen en Dag, naar jeg vilde rede mit Haar, kunde dette fare ud til Siderne som store Børster og blive staaende i stiv Stilling, hvilket
 25 saae helt sælsomt ud. Jeg har undertiden for Løiers Skyld viist Fremmede, der sade og talte med mig, hvorledes en Silkefrynse, som jeg strakte Fingrene ud imod, reiste sig og blev staaende stiv i Luften. Heraf kom vist det Tryk, jeg føler i Tordenluft. Jeg kom derfor hed, træt, betynget af Luften til Ane, der modtog mig med et Glædesraab. Da jeg spurgte: „Hvor gaar det
 30 Ane?“ sagde hun med glædestraalende Ansigt: „Ja kom, skal De se!“ og nu blottede hun det syge Ben, og til min Forundring var virkelig det hele Ben overtrukket med en fin Hud. Jeg blev saa glad som et Barn, og jeg forstaaer endnu ikke, hvorledes det simple Middel kunde have denne Virkning. Jeg tænker, at den daglige Vask, det fine, rene Linned i Stedet for
 35 de grove Klude vel især var det, der bevirkede den mærkelige Forandring. „Der kan De se,“ udbrød jeg spøgende, „er jeg ikke en god Doktor?“ Ane kyssede min Haand og sagde: „Gud velsigne Dem!“ — „Tak,“ svarede jeg, „dertil trænge vi Alle.“

Samtalen gik nu over paa det Uveir, der truede med at bryde løs. Det
 40 tordnede alt i det Fjerne. „Bare ikke Tordenveiret bryder løs, medens jeg

gaar hjem, hvad skal jeg saa gjøre?“ — „Stil Dem ikke under noget Ege-
 træ,“ sagde Ane alvorligt, „thi De veed jo nok, at der søge altid Troldene
 hen i Uveir.“ — „Nei, det veed jeg ikke,“ svarede jeg, „er det saa?“ —
 „Ganske vist, for det Troldtøi veed, at Lynet vanskeligt slaar ned i Egen,
 og derfor ty de ind derunder.“ — „Sig mig oprigtigt, Ane, har De nogensinde 5
 set Trolde eller andre overnaturlige Væsener?“ — „Nei,“ svarede hun med
 en kraftig, bestemt Stemme; „jeg vilde være et Skarn, om jeg løi for Dem,
 men,“ tilføiede hun i en forunderlig troværdig og bestemt Tone: „min Søn
 har set det.“ — „Naar og hvor?“ spurgte jeg. „Netop i et Tordenveir. Det
 var silde om Aftenen, og han gik hjemad, da et forfærdeligt Veir brød løs. 10
 Han vilde krybe i Skjul for Tordenregnen og gik uforsigtigt ind under et
 Egetræ. Da saae han oppe imellem Grenene i den tykke Krone af Træet
 flere Trolde, som sade der og krøbe i Skjul, thi Troldene ere mere bange
 i Tordenveir end vi Christenmennesker. Ved dette Syn glemte han Regn
 og Torden og løb, alt hvad han kunde, herhjem. Forpustet og aandeløs kom 15
 han herind og sagde: Sæt dig, Ane, saa skal jeg fortælle dig, hvad jeg
 har set i Aften. Jeg satte mig, men maatte først give ham lidt at drikke,
 for at han kunde komme til Kræfter. Og nu fortalte han mig, hvad jeg nylig
 fortalte Dem om Troldene i Egetræet. Har du ikke set feil, spurgte jeg. Nei,
 Ane, var Svaret, jeg saae tydeligt og klart Troldene, som jeg ser dig, Ane, 20
 i dette Øieblik.“ Jeg veed ikke selv, hvor det faldt mig ind at sige: „Hvorfor
 kalder Deres Søn Dem Ane og ikke Moder?“ — „Nei,“ udbrød hun i den
 heftigste Lidenskab, „han siger Ane, og han skal sige Ane, thi jeg har ikke
 været som en Moder for ham.“ — „Hvorledes skal jeg forstaa det,“ spurgte
 jeg, „hvad mener De med, at De ikke har været Moder for ham?“ Hun 25
 foldede sine Hænder, saae ned for sig og drog det ene Suk efter det andet,
 indtil hun tilsidst brast i Graad. „Fortæl mig, Ane, hvad De sørger over,“
 sagde jeg, „let Deres Hjerte for mig, jeg hører paa Dem, ikke af Nysgjer-
 righed, men af Godhed for Dem.“ — „Ja ja,“ sagde hun med Forklædet
 tørrende de gamle Øine, „saa faar jeg vel fortælle.“ 30

„De maa da vide, at jeg i min Ungdom gik for en smuk Pige. Jeg var
 lovlig høi, men dertil saa stærk, at jeg formeligt havde Ry for min Styrke,
 thi ingen af Karlene kunde løfte, hvad jeg kunde løfte; mangt et Vædde-
 maal vandt jeg, fordi de stærkeste Karle i Endrup — der er jeg fra —
 maatte lade den Sten ligge, som jeg løftede. Det morede Karlene, og de 35
 søgte altid Ane op, naar der var Dans og Lystighed. Stærk var jeg, med
 et sundt Legeme, hvid og rød var jeg ogsaa, saa de havde nu faaet det
 Skjøn paa mig, at jeg var smuk, og jeg kunde jo ogsaa nok selv se, at
 jeg ikke var af de Grimmeste. Paa den Viis gik nu nogle Aar. Saa blev jeg
 da gift og skulde have et Barn. Da kom en Dag Herregaardsmadammen i 40

Endrup til mig og sagde: „Hør Ane, vi ere begge To paa de samme Veie. Du er stærk, jeg er svag og kan ikke amme mit Barn. Vil du være Amme for mit Barn, naar det kommer til Verden, giver jeg dig en høi Betaling, men paa det Vilkaar, at du giver dit eget Barn fra dig.“ Se, det var haarde

5 Ord at høre paa. „Du skal ikke svare mig strax,“ sagde hun, „betænk dig paa det og sig mig Besked.“ Ja, jeg tænkte og tænkte; jeg sagde hundrede Gange nei, men Tiden kom nærmere og nærmere; Fattigdom er en haard Gjæst. Manden mente, at det Hele jo ikke var saa vigtig en Sag, jeg kunde

10 jo være lige god Moder til Barnet for det. Madammen gjorde større og større Tilbud, og jeg blev mere og mere ulykkelig over, hvad jeg skulde beslutte. Min stakkels Dreng kom før til Verden end hendes, og lidt fik jeg da Lov til at beholde ham. Ja, De maa tro, at jeg mangan en Nat gik paa Gulvet og vred mine Hænder, naar jeg saae paa Drengen. Men Enden blev da, at jeg maatte give ham fra mig; jeg maatte negte ham min sunde Mælk,

15 for at en Anden kunde faa den. Men da svor jeg en dyr Ed: Han skal aldrig i Livet kalde mig Moder, og da Drengen blev saa stor, at man kunde tale til ham, da sagde jeg: Du kalder mig Ane og ikke Moder.“

Man tro nu ikke, at jeg har udpyntet denne Kones Fortælling; tvertimod, det gjør mig ret ondt, at mangan Vending i hendes Tale, mangt et

20 characteristisk Træk i Aarenes Løb er gaaet mig i Glemme, og ofte har jeg fortrudt, at jeg ikke strax opskrev ethvert Ord hun sagde, men kun har beholdt det Væsentlige i en tro Hukommelse.

Denne hendes Fortælling gjorde et dybt Indtryk paa mig. Hvilken Finhed i Følelsen, hvilken Dybde i Smerten bærer den ikke Præget af! Hundrede og atter hundrede fine Damer negte deres Børn den Die, Naturen selv

25 skjænker dem til Føde for den Lille, uden at Spor af Anger opstaar hos dem, fordi de fritage sig for den første af deres moderlige Pligter. Det kan ikke forenes med mit øvrige Liv, hedder det; det vil med andre Ord sige: med Selskabslivet, med den Del, de ønske at tage i Verdens saakaldte Glæ-

30 der. Jeg sad med en vis Ærbødighed lige over for denne simple Kone, der ved Enden af sin Beretning sad med foldede Hænder, seende ned for sig, idet Taarerne glinsede i Øienhaarene. Det Hele forekom mig som et Eventyr, som et Digt, og dog behøvede jeg kun at se mig om i det lille Rum for at erfare, at Virkeligheden var tilstede. Jeg glemte rent Tiden, blev siddende

35 og siddende og hørte paa Ane, der endnu fortalte mig mangt et Træk fra sin Ungdom. Bestandigt blandede sig i disse Fortællinger den stærkeste Overtro paa underjordiske Væsener, som hun tillagde Indflydelse paa Menneskenes Skjæbner. Hun sagde blandt Andet: „De misunde os Christi Aabenbarelse; de ærgre sig over, at de ikke ere saa gode som vi, og meget Ondt

40 vilde de vel gjøre os, om de havde Magten dertil, men det have de ikke mere

nu som fordem.“ Det var en besynderlig Virkning, denne Kones Ord havde paa mig ved den Bestemthed, den Overbevisning, hvormed de bleve udtalte. Omsider reiste jeg mig for at gaa. Da jeg saae ud ad Vinduet, hang Tordenskyerne tykke og tætte over Haven og Søen. „Jeg maa begive mig paa Vei,“ sagde jeg, „thi der kan let komme en Tordenregn, og Veien er lang.“ Ane 5 saae op mod Himlen og sagde: „Jeg tror dog ikke, det bliver til noget, saa truende det end ser ud.“ Alvorligt sagde Ane mig Farvel; det Udtryk af Smerte, som havde hvilet over hendes Træk under hendes Fortælling, var ikke vejet, men stod endnu uforandret i dem. Jeg sagde hende, saa godt jeg formaaede, nogle Trøstens Ord ved Afskeden; hun svarede kun med de Ord: 10 Kom snart igjen!

Ane havde under dette mit Besøg i høi Grad sat min Phantasi i Bevægelse. Da jeg ene gik igjennem den tause Granskov, mærkede jeg ret, i hvilken Grad jeg var opskræmt til at se noget Ængsteligt i Alt. Snart syntes jeg, at Nogen kigede frem bag Træstammerne, snart forekom det mig saa tydeligt, at Skridt løde bag mig, snart, at Øine stirrede ned til mig gjennem Grenene, og da jeg nu virkelig i Afstand saae en gammel, hæsleg, pjaltet Kone komme imod mig paa sine to Krykker, bankede mit Hjerte saa stærkt, at jeg neppe kunde trække Veiret; thi at det var en Troldkvinde, sagde min Ængstelse strax, og jeg gøs for det Øieblik, da denne hæslege Skikkelse 20 skulde gaa mig forbi. Hun nærmede sig mere og mere; ved ethvert af hendes Skridt steg min Angest, der naaede Høidepunktet, da hun Side om Side passerede mig; efter at hun vel var gaaet mig forbi, maatte jeg vende mig for at se, om hun ikke vilde tage mig i Nakken; uvilkaarligt forstærkede jeg mine Skridt og skød en Fart, der bragte mit Blod i den heftigste Bevægelse, 25 og glad var jeg, da jeg traadte ud af den tætte Skov paa fri Vei, hvor Vor Herres Sol kunde skinne paa mig og Øiet ile ud over Markerne. Tordenskyen hang endnu ubevægelig, og den trykkende Luft, som følger med en saadan, meddelte sig til Alt. Fuglene fløi urolige, Svalerne peb paa deres lave Flugt, Køerne stak Hovederne sammen og stode i en tæt Klynge paa 30 Marken, hvor de af og til belystes af disse stikkende Solstraaler, der ofte bryde frem af Tordenskyer og farve Alt paa den mest maleriske Maade. En enkelt Regndraabe faldt hist og her, og jeg fortsatte min hurtige Gang, idet mit Gemyt ikke ret formaaede at komme i Ligevægt. Først da jeg sad i vor rare Kro ved Heibergs Side, først da Valter hvinende af Glæde sprang op 35 ad mig, og Regnen nu strømede ned, lettedes mit Aandedræt. Og nu fortalte jeg Heiberg Alt, hvad Ane i Hytten ved Søen den Dag havde meddelt mig. „Det er dog en mærkelig Kone,“ udbrød han, „næste Gang du gaar til Hytten, maa du tage mig med.“ — „Ja,“ svarede jeg, „naar kun Hytten da staar paa sin gamle Plads, thi det skulde slet ikke forundre mig, om Alt, 40

Hytten, Ane, Skoven og Søen vare forsvundne, og det Hele kun havde været et Phantasispil.“

I nogle Dage kom jeg ikke ad den Kant, hvor Anes Hytte laa, men vandrede i de lyse, herlige Skove. Hele Timer kunde jeg da sidde og se ud over
 5 det blaa Hav og paa de vekslede Skyer og alle de Former, de i Bevægelsen dannede. Jeg nød ret det at have Lov til at tie. Ak, hvor ofte lyder ikke vor Tale af Pligt, af Frygt for at støde an mod den gode Tone, uagtet vi Intet
 have at sige og Intet faa at høre, uden en Lyd, der farer hen over os som et Vindpust, vi ikke vide hvor kommer fra eller hvorhen det gaar, og intet
 10 Andet efterlader end Træthed og Mathed paa Sjæl og Legeme. Jeg har ofte misundt de Mennesker, der nu engang have faaet Lov at sidde og tie, uden at Nogen tager dem det ilde op. I Naturen taler Alt saa stille, saa velgjørende til os; den befrugter vor Tanke med mangt et Frø, som først længe efter bærer Blomst og Frugt. Fred! Fred! hvor er du velgjørende! Har man nu
 15 ved Siden af en saadan ydre Fred et aandeligt Arbejde, der opfylder Ens Tanke, og som lader til at lykkes, da kan man vel kalde en saadan Tid lykkelig. Jeg havde jo ved Siden af denne Fred i Hellebæk en saadan Syssel-sættelse i den lille Vaudeville, som jeg legede med som et Barn med sin kjæreste Dukke. Det var en Leg, og mine Fordringer til denne Leg bestode kun
 20 i, at jeg fik Lov til at lege den tilende, det vil sige, at fremstille min Lisbet for det Publikum, der saa vidunderligt holdt fast ved mig, og som jeg til Gjengjæld ønskede at behage. De nye store Opgaver som Viola og Ninon gjorde jo ogsaa stærkt Krav paa min Opmærksomhed, saa der var Fylde i denne Tid baade paa den ene og den anden Maade.

Mit Navn var ganske naturligt bekjendt ogsaa udenfor Kjøbenhavn. Der var altsaa intet Forunderligt i, at man selv her i det ringe Fiskerleie vidste, hvem jeg var, og en og anden lille Opmærksomhed blev mig derfor til Del. Saaledes havde jeg ikke længe boet i Kroen, før jeg en Formiddag hørte
 Nogen banke paa Ruden i vor lave Stue ud til Veien. Jeg gik derhen, og en
 30 nydelig ung Bondepige stod udenfor Vinduet med en Bouquet Blomster i Haanden. Da jeg aabnede Vinduet, neiede hun rødmenende og sagde: „Denne vil jeg bede Dem modtage“. Jeg takkede den lille smukke Giverinde, der ikke var at formaa til at træde indenfor Døren. Paa samme Maade gjentog dette sig oftere; hver Gang jeg hørte den sagte Banken paa Ruden, vidste
 35 jeg, at det var lille Inger, der kom for neiende at række mig sine Blomster. Det er ikke altid de store Opmærksomheder, som glæde os mest. De smaa, der vise os et godt Menneskes Hjertelag, virke ofte langt mere oplivende. Lille Ingers Opmærksomhed frydede mig ret; udeblev hun i flere Dage, savnede jeg min lille Venindes smukke Ansigt og venlige Tiltale.

40 „I Morgen gaar jeg til Ane,“ sagde jeg en Aften til Heiberg; „vil du

saa med?“ — „Ja, i Morgen gaar jeg med,“ var Svaret, og næste Dag vandrede vi begge hen ad de Veie, hvor jeg nu var som hjemme, men som vare Heiberg temmelig fremmede. Han glædede sig over mangen en yndig Udsigt, mangt et skjønt Træ, som jeg tidligere havde lagt Mærke til og nu viste ham. Han havde altid meget travlt med Insekterne, og ofte laa han næsegrus i Græsset, snart for at betragte Myrerne, snart naar han havde opdaget et eller andet Insekt, der interesserede ham. Han havde i sin Ungdom beskjæftiget sig meget med Insekter og kjendte mange af dem meget nøie, uagtet jeg beskyldte ham for, at han kaldte dem alle Skolopendere, naar han ikke vidste at give dem andet Navn. Vi ankom endelig til Anes Hytte. Hun tog glad imod mig, men standsede, da hun blev Heiberg vaer. Hun bad os sætte os, og vi toge alle Tre Plads. Samtalen vilde ikke ret komme igang. Under en af Pauserne spurgte Heiberg Ane til min Forførelse: „Har Mor nylig set nogle Trolde her i Skoven?“ Ane spillede Øinene op og saae stivt og noget vredt paa ham, uden at svare. „Ja, ikke sandt,“ vedblev han, „der gives Trolde saa vel i vor Tid som i gamle Dage.“ Ane saae atter stivt paa ham og svarede med sin Stentorstemme: „Jeg har ingen Trolde set og har Intet med dem at bestille.“ Heiberg saae noget flov ud ved dette Svar, og jeg havde den største Møie med at bekæmpe den Latter, der vilde bryde frem. Der blev atter en Pause. Endelig reiste Ane sig op i sin fulde Høide, saae foragteligt op og ned ad Heiberg og sagde hen til mig: „Er det Deres Mand?“ Da jeg bekræftede dette, udtalte hun i en ypperlig Betoning, hvori der umiskjendeligt laa Foragt og Medynk: „Herre Gud, saa det er det!“ Jeg kunde virkelig ikke længere bare mig for Latter, især ved at se Heibergs halvt forlegne, halvt ironiske Mine, og maatte ty ud i Haven for at give Latteren Luft. Et Øieblik efter kom de andre To ud til mig, thi Ensomheden havde ikke hjulpet til at skaffe en Forsoning tilveie. Da Ane var og blev taus, forlode vi hende kort efter. „Det var virkelig et interessant Besøg,“ sagde Heiberg, da vi vare blevne ene. Jeg lo ham dygtigt ud og sagde: „Hvor kan nu en Digter, Philosoph, Psycholog bære sig saa keitet ad?“ Med en forbausende Naivetet — ja saa underligt end dette Udtryk vil forekomme Mange, naar der tales om Heiberg, passer dog intet andet — svarede han: „Herre Gud, hun havde jo talt til dig om Trolde, saa syntes jeg, at hun kunde ogsaa tale til mig om Trolde, uden at det kunde fornærme hende.“ — „Men slige Samtaler maa lokkes frem lidt efter lidt, og man maa ikke falde med Døren ind i Huset, som du gjorde.“ — „Ja ja,“ svarede Heiberg ganske taalmodigt, „saa faar jeg jo finde mig i det; jeg syntes, at jeg begyndte meget fint.“ At denne Scene gav Anledning til Spøg og Drilleri, følger af sig selv, saa den var dog ikke ganske uden Udbytte.

Heibergs Moder, fra hvem vi ugentligt fik Brev og ugentligt skrev Brev til, havde modtaget det Løfte af Heiberg, at han en Gang under vort Ophold i Hellebæk vilde komme ind til Kjøbenhavn og besøge hende. Det blev altsaa besluttet, at han nu skulde gjøre Alvor af det. En Morgen tidligt reiste han til Helsingør for derfra at tage med Dampskibet til Kjøbenhavn; næste Dag vilde han atter komme tilbage. Min kjære Heiberg tog Afsked med mig, som om Reisen gjaldt et Aar og ikke en Dag.

Jeg skulde altsaa bo ene i Kroen, indtil Heiberg næste Dag kom tilbage. Det var en Trøst, at jeg her paa dette afsidesliggende Sted havde vundet flere Venner; til dem, for hvem jeg ikke var ligeegyldig, hørte ikke mindst min firbenede Ven Valter. I Ensomheden rykkede vi endnu nærmere sammen og forsødede hinanden Timerne, saa godt vi kunde det, idet vi gjensidigt gjorde os Umage for at gaa ind i hinandens Tankegang. Naar han troskyldigt lagde sin Snude i mit Skjød og saae op paa mig med sine kloge Øine, idet jeg fandt mig i en og anden Plet paa min Kjole som Følge af denne kjærlige Fortrolighed, da var det, som om han spurgte: „Hvor er Herren henne?“ Naar jeg da svarede: „Herren kommer igjen i Morgen, Valter,“ da svarede han atter med et høit, glad Vov, til Tegn paa at han forstod, hvad jeg havde sagt. Ved Middagsbordet indtog han formeligt Heibergs Plads, idet han ikke som sædvanligt lagde sig under Bordet, men sprang op paa den ledige Stol lige overfor mig og sad der stolt for at modtage sin Del af Maaltidet; det lod til, at han syntes meget godt om vor Tête-à-tête.

Jeg har alt fortalt, at en russisk Eskadre laa ved Helsingør. I den sidste Uges Tid havde den lagt sig lige udenfor Hellebæk, til stor Fornøielse for Heiberg, der dagligt havde manoevreret med sine Kikkerter for i dem at betragte Alt, hvad der passerede om Bord paa Skibene, og snart fortalte mig et, snart et andet heldigt Resultat af disse Iagttagelser. Jeg havde maattet love Heiberg, at jeg den hele Dag, han var i Kjøbenhavn, vilde holde mig roligt hjemme. „Du vandrer saa meget ene her omkring i Egnen, hvor let kan ikke Noget hænde dig paa disse ensomme Veie. Naar jeg er her, faar det at være, men det ængster mig, naar jeg er saa langt borte.“ I Overgivenhed svarede jeg: „Jeg skal nok blive hjemme; jeg har desuden bestilt nogle elskværdige Herrer herud for at holde mig med Selskab, medens du er borte.“ — „Det maa da være Kalvekuskene eller Fiskerne, thi andre Herrer har jeg ikke set i Hellebæk,“ svarede han. „Det er sandt, men jeg har bestilt Nogen langveis fra til at komme i din Fraværelse.“ Det er underligt, at saadanne Ord falde En ud af Munden som en ren Spøg og saa paa en Maade gaa i Opfyldelse.

Jeg blev efter mit Løfte til Heiberg hjemme den hele Dag, skrev, syede, læste og var flittig. Henimod Aften i Tusmørket, da jeg sidder i min Stue,

stille beskjæftiget i den rolige Kro, hvor man kun af og til hørte en Hane
 gale, en Høne klukke, en Ko brøle, hvor mange Dage kunde hengaa, uden
 at der kom Gjæster, der ønskede Noget af Værtinden; mod Aften, som sagt,
 i Tusmørke hører jeg med Et en Støi, en Tummel, en Gaaen frem og tilbage,
 en Slaaen med Dørene, der satte mig i stor Forundring. Med Et kom Kro- 5
 madammen ind til mig, ganske ude af sig selv: „Hvad skal jeg dog gjøre,
 Frue,“ sagde hun, „her er kommet en Mængde russiske Officerer derude fra
 Skibene; de snakke i Munden paa hinanden til mig, og jeg forstaar ikke et
 Ord, jeg veed slet ikke, hvad de ville; hvad skal jeg gjøre? Og heller ikke
 min Mand er hjemme, men det kunde da lige saa lidt hjælpe, thi han kunde 10
 da heller ikke forstaa det Pluddervælsk, de tale; hvad skal jeg Ulykkelige
 dog gribe til?“ Jeg havde ganske ondt af Konen og havde Lyst til at hjælpe
 hende, om jeg kunde. Jeg sagde da: „Tag En af dem her ned til mig, men
 kun En,“ gjentog jeg forsigtig, „og se saa at faa fat i Deres Mand og bed
 ham komme hjem strax.“ Lidt efter kom Madammen med en Herre, som 15
 hun trak i Frakkeskjøderne, og sagde: „Her ned, her ned!“ En lille middel-
 høi Mand med et godt Ansigt og et civiliseret Væsen stod for mig. Han
 bukkede og sagde paa Tysk: „Undskyld!“ Jeg sagde: „Konen forstaar Dem
 ikke, men ifald De vil sige mig, hvad De vil, skal jeg meddele hende det.“
 Han svarede: „Ja, for det Første vilde vi have lidt at spise og drikke, der- 20
 næst vilde vi gjøre et Indkjøb af forskjellige Sager, som Grøntsager, Kar-
 tofler, Flæsk, Fisk,“ og nu ramsede han en utrolig Mængde af alle Slags
 op. Jeg oversatte den hele Spiseseddel for Madammen. Hun saae ud, som om
 det sortnede for hendes Øine. „Hvad skal jeg give dem at spise i Aften,“ var
 hendes første Sorg; „jeg eier Intet i Huset.“ — „Jo vist,“ sagde jeg, „De 25
 har jo salt Kjød.“ — „Ja, det har jeg.“ — „Godt, det koger De strax. Der-
 næst har De jo Spegesild og Kartoffler?“ — „Ja, det har jeg.“ — „Dernæst
 har De Æg.“ — „Ja, Gud bevares.“ — „Godt, altsaa giver De dem salt
 Kjød med Kartoffler, Spegesild og Æg. Vin kan De jo lade Karlen hente her
 lige overfor, hvor vi købe vor Vin. Sæt nu strax nogle Flasker Vin paa 30
 Bordet til dem, saa vente de mere taalmodigt paa Maden, til den kan blive
 kogt; men Deres Mand maa komme hjem for at besørge Indkjøbet af Grønt-
 sager o. s. v.“ Noget beroliget gik Madammen, medens Officeren fortsatte
 Samtalen med mig. Jeg bad ham sætte sig ned, thi jeg tænkte: saadanne
 Fremmede maa dog ikke have et altfor slet Indtryk af de danske Damer; 35
 men inden i mig lo jeg ved Tanken om, hvad jeg havde ytret til Heiberg
 om de Herrer, der vilde besøge mig i hans Fraværelse. Den russiske Officer
 var en Mand, som det syntes noget over 30 Aar. Han havde et net og dannet
 Væsen, saa jeg var uden Frygt for at indlade mig med ham. Hans Physiog-
 nomi havde ikke det sædvanlige russiske Præg; han kunde lige saa godt 40

have hørt til enhver anden Nation. Han roste den danske Kyst for sin Skjønhed og Folkene for deres Godmodighed. Samtalen blev livligere og dreiede sig blandt Andet om Øieblikkets politiske Forhold. Uagtet mit af Naturen liberale Sind havde jeg dog altid havt en stor Interesse for Keiser Nicolaus.

5 Han stod for mig, med Rette eller med Urette, det veed jeg ikke, som Typus paa en Mand i Ordets egentlige Betydning, og jeg kunde altsaa med god Samvittighed for den Fremmede udtale min Interesse for hans Keiser. Han tog høfligt herimod, men var temmelig tilbageholden i sine Ytringer og dreiede hurtigt Samtalen hen paa andre Gjenstande.

10 Paa mit Bord stod en udmærket Bouquet af brogede Nelliker, som min lille Velgjørerinde Inger om Formiddagen havde bragt mig. Den Fremmede betragtede disse, lugtede til dem og udstødte et Suk, idet han sagde: „Ak, Blomster! Nu har jeg i 14 Aar flydt om paa Havet paa den Aarstid, hvor alle disse Jordens Gaver fryde Mennesket, uden at jeg har kunnet faa min Del

15 deraf; naar jeg ser friske Blomster som disse her, bliver jeg ganske vemodig. Er det ubeskident, om jeg beder Dem forære mig en af dem?“ Med Glæde rakte jeg ham den smukkeste, jeg kunde finde. Han stak den i sit Knaphul og takkede mig paa det Forbindligste, idet han høfligt tilføjede: „Den skal gjemmes som en Erindring om Danmark.“ Her bleve vi afbrudte af Værten,

20 der endelig var skaffet tilveie, og som nu igjennem mig fik Listen paa Alt, hvad han skulde indkjøbe til Russerne. Han sagde: „Et Par Timer ville mindst medgaa til Indkjøbet.“ — „Godt,“ svarede den Fremmede, „vi opholde os her i Kroen, til De er her tilbage.“ Hermed gik Værten; den Fremmede tog Afsked, idet han takkede mig for al min Bistand. Det lille Besøg morede mig

25 ret. Jeg saae i Tanken, hvor store Øine Heiberg vilde gjøre ved min Fortælling herom, hvorledes dette Besøg vilde give Anledning til Spøg imellem os og til lidt Drilleri fra min Side. Naar Heiberg altid ligesom vilde holde mig under Laas og Lukke, da gjentager jeg, at det egentlig ikke var, hvad man kalder Jalousie, men en Holden mig i Hævd; han syntes, at det ligesom degraderede mig at komme i Berøring med Mennesker, der ikke først havde staaet

30 Prøve for hans kritiske Domstol og viist sig værdige til min Omgang. Jeg fandt, at han gik for vidt i denne Retning, og drillede ham lidt. Jalousie, som man i Almindelighed forstaar Ordet, var det ikke; ifald en saadan Følelse var opstaaet hos ham, da tror jeg, at en vis Stolthed havde holdt den nede; han vilde have vidst at bære paa denne Smerte i Taushed og kun ytret den ved selv

35 at trække sig tilbage fra Gjenstanden for den.

Et Kvarters Tid efter at den russiske Officer havde forladt mig, kom Madsdammen og sagde, at samme Herre ved Miner og Gebærder havde givet tilkjende, at han vilde ind til mig; „han har formodentligt Mere paa sit Hjerte.“

40 „Det er ellers pæne Mennesker allesammen,“ vedblev hun; „de Andre sidde

nu oppe i Gjæstestuen og drikke og ere rigtig glade, men Gud fri mig, hvor de kunne drikke!“ Hun aabnede nu paa min Tilladelse Døren for min nye Bekjendt. Med et Smil paa Læben og en Skjelm i Øiet bukkede han for mig, idet han sagde: „Ja, jeg kommer som Ambassadeur for mine Kammerater; de paa-
 staa, at jeg har opført mig underfundigt mod dem, ved ene at henvende mig 5
 til Dem, og mene, at de have Alle samme Adkomst til at gjøre en dansk Dames Bekjendtskab, og da jeg nu kom op til dem med min Blomst i Knap-
 hullet, steg deres Forbitrelse; de bede nu om Tilladelse til at modtage samme
 Gunst og ligeledes hente sig en duftende Blomst.“ Jeg blev betænkelig ved
 denne Anmodning og tænkte: Nei Tak, paa dette tør jeg ikke indlade mig. Jeg 10
 tog nu hele Bouquetten af Nelliker, som stod paa Bordet og rakte den til Fyren,
 idet jeg overlod til ham at dele den efter bedste Skjøn imellem sine Kamme-
 rater. Han takkede høfligt herfor og fjernede sig. Men nu var mit Mod forbi, og
 da jeg vel havde faaet ham ud af Døren, dreiede jeg Nøglen forsvarligt to Gange
 om og besluttede ikke oftere at indlade mig med Nogen af dem. Kort efter, 15
 da jeg efter Tiden at dømme kunde antage, at han overrakte mine Nelliker,
 hørte jeg et umaadeligt Fryderaab, Latter og Støi oppe i Skjænkestuen. Jeg
 maatte smile over mig selv; thi nu blev jeg saa angst over Alt, hvad jeg havde
 indladt mig paa, at jeg inderligt ønskede Heiberg ved min Side. Man erindre,
 at vort Sovekammer vendte ud mod Gaarden og laa ganske lavt ved Jorden. 20
 Igjennem Gaarden vare de komne for at gaa op til Stuen, den vilde de altsaa
 atter passere, naar de gik bort. Jeg rullede derfor godt ned for Vinduerne og
 belavede mig paa at gaa til Ro, thi Klokken var under alt dette bleven tem-
 melig mange. Da bankede det atter paa Døren ud til Gaardforstuen. Jeg gik
 derud og spurgte: „Hvem der?“ — „Det er mig,“ sagde Kromadammen, „den 25
 fremmede Herre har atter Noget at spørge Dem om.“ Jeg svarede nu bag den
 lukkede Dør, at hun maatte se at gjøre sig forstaaelig for ham; jeg var gaaet
 til Ro, og han kunde ikke oftere faa mig i Tale, ligesom jeg paalagde hende
 selv ikke oftere at forstyrre mig. Hun gik. Jeg eftersaae Vindueskrogene og
 Dørlaasen endnu en Gang, forinden jeg turde lægge mig. At falde i Søvn lod 30
 sig imidlertid ikke godt gjøre, thi angst var jeg engang blevet og kunde der-
 for ikke lade være at lytte til den mindste Lyd eller Støj; navnlig holdtes jeg
 vaagen af Sange, der lode ned til mig fra det muntre Selskab. Omsider mær-
 kede jeg til min Glæde, at man brød op. Talende i Munden paa hinanden, under
 Latter og Lystighed passerede de Gaarden og gik mit Vindue tæt forbi. De 35
 standsede her, og et tordnende Hurra lød, idet jeg hørte Nogle raabe: „Gute
 Nacht zu der Madam!“ Et Øieblik efter vare de ude af Gaarden paa Veien til
 deres Skibe, og glad var jeg.

Henimod Middag kom Heiberg fra Kjøbenhavn. „Sæt dig nu her lige over-
 for mig,“ sagde jeg, „saa skal jeg fortælle dig mærkelige Ting.“ Og nu be- 40

rettede jeg ham Skridt for Skridt mit Sammenstød med Russerne. Med et ironisk Smil hørte han derpaa og sagde tilsidst: „Ja, nu gik dette jo godt, men meget uforsigtigt er det af dig at indlade dig paa Sligt.“ Som Sonoffer tilstod jeg ham ogsaa, at jeg tilsidst havde været angst og inderligt ønsket ham
5 tilbage.

Vi fortsatte nu atter vort stille, lykkelige Kroliv; jeg sukkede over, at dette snart nærmede sig sin Ende. Dagligt indsugede jeg Livskraft ved at vandre om i den henrivende Egn i alle Slags Betragtninger. Hvad Bønderne nu her i Egnen kaldte Herregaarden, hed engang Slottet, da Eieren Grev Schimmelmänn
10 om Sommeren opholdt sig her, omgivet af al Luxus og Pragt, og samlede det bedste Selskab om sig; Digteren Baggesen hørte til dette. Stakkels Baggesen! Stakkels fredløse Sangfugl! Sammensat af et af Varme svulmende Hjerter, af en glødende Phantasi, og saa til din Kval af en kritisk Sans, saa skarp, saa tilspidset, saa klartseende, at du i Taage og Mørke saae, hvad Andre knap
15 skimtede ved høilys Dag. Jeg har altid tænkt, at disse besynderligt modstridende Elementer hos vor Sanger var det, der gjorde ham uforstaaelig for Mange, det, hvorfra Miskjendelsen af ham reiste sig. Thi saaledes ere Menneskene; de taale ikke, at en Natur midt imellem dem, ligesom et Prisme, kaster Straalerne til alle Sider; det er kun de bestemt begrænsede Naturer, der faa Lov til stille at
20 gaa i Fred, hen ad den af deres Natur afstukne Sti. Snart med Sydens brændende Farver at sværme ved Lyren, snart med Satirens hvasseste Pile at ramme den sorte Plet i Hjertet af et Digterværk, snart elegisk at sukke under Miskjendelsens Braad, snart som en Hercules at svinge Køllen til høire og til venstre og trodsigt skoggerle ad de Kastespyd, der sendes imod ham uden at
25 ramme — dette er mere, end Samtiden taaler; hvad Eftertidens Dom bliver, vil vise sig, selv om den kommer sent, — den kommer dog. Heibergs Moder har fortalt mig saa meget om denne mærkeligt sammensatte Natur, at han nødvendigt i høi Grad maatte interessere mig. Hvorledes han kunde glemme Tid og Sted, hvorledes han med sin brændende Phantasi kunde sætte sig ind i en
30 Situation, saa at han tilsidst virkelig troede, at han selv havde oplevet Ord til Andet, hvad han fortalte; hvor barnligt elskværdig, hvor taknemmelig han kunde være for den mindste Opmærksomhed, hvor henrykt over Andres Arbejde, naar det tiltalte ham; men ogsaa, i hvilket Raseri han kunde komme over det Forfeilede, især over det Keitede, det i Tanken Forkludrede, hvor der var vendt
35 op og ned paa al Menneskeforstand, al Logik; da skummede han af Vrede, da strømmede Ordene fra hans Læber som en rivende Fos, der truer med at opløse sig i Skum. I saadanne Øieblikke forsvandt den bløde, elskovsfulde Sanger; han dyppede sin Pen i Satirens grønneste Blæk og kunde neppe nedskrive Tankerne saa hurtigt, som hans Hjerne udslyngede dem. Hvad Under
40 da, at Besindigheden, denne beundrede, kolde Evne, ikke kunde komme til at

spille første Rolle ved den Baggesenske Skrivepult! Men studse maa man i Sandhed ofte ved at læse, hvad Baggesen skrev under sit Fædrelands unge Sønners Forfølgelse, studse over, i hvilken Grad han forudsaae, hvad der var skjult for hans Forfølgeres Øine. Hvor ofte tænkte jeg dog ikke paa ham paa mine ensomme Vandringer, tænkte: Her har han ogsaa vandret, snart jublende af Fryd, snart mismodig over sine huslige Tryk, snart med Tanker om at forlade sit Fædreland for bestandigt. Ja, han kunde udbryde med Goethe:

Wie theuer hab' ich meine Gedichte bezahlt! —

„En Søndag paa Amager“ var færdig og mit sidste Besøg hos Ane bestemt til næste Morgen; om faa Dage maatte vi bryde op fra vort lykkelige Hellebækkliv. Med stille Vemod tænkte jeg paa atter at reise hjem til Byens Larm og Støi; jeg veed ikke, hvad det var for en Anelse, der paa det Stærkeste tilhviskede mig, at disse 6 Uger, tilbragte i Ro, i Fred, i Glæde, i søde Drømmerrier, vilde blive afløste af Uro og nye Begivenheder, der paa mere end een Maade vilde gribe ind i vort Liv. Jeg meddelte Heiberg mine Anelser, men han lo ad mig.

Næste Morgen ganske tidligt gik jeg til Ane, der tog imod mig saa kjærligt, saa rørende og forsikrede, at naar hun i flere Dage ikke saa mig, faldt hun i Bedrøvelse og Tungvind. Da jeg nu maatte sige hende, at dette Besøg var et Afskedsbesøg, da jeg om to Dage forlod Egnen, blev hun helt urolig og sagde i Et væk: „Herre Gud, jeg har saa meget at tale med Dem om, saa meget jeg vilde sige Dem, og nu løber det alt i Et for mig, og jeg veed hverken ud eller ind.“ Med foldede Hænder gik hun frem og tilbage i Stuen, idet hun i Et væk mumlede sit: „Herre Gud, der var saa meget!“ Jeg sagde hende nu, at Heiberg havde lovet mig, at vi hver Sommer skulde besøge Hellebæk, om og kun for en halv Dag, og jeg lovede hende, at jeg da vilde besøge hende i hendes Hytte, se til hendes Ben og gjøre hende, hvad godt jeg kunde. „Saa skal jeg se Dem igjen,“ sagde hun med et Smil, der klædte hende saa godt, idet hun trofast saa mig ind i Øiet; hun blev nu livligere og roligere; „ja, ja,“ sagde hun, „altsaa naar Stæren næste Aar begynder at fløite, saa siger jeg til den: Ja fløit rigtig kjønt, thi nu kommer snart Fruen til Ane. Havde jeg dog bare Et eller Andet, jeg kunde give Dem med, som ret kunde fornøie Dem! Men hvad skulde det være? Bi lidt,“ tilføiede hun, idet hun kigede ud ad Vinduet, tog en Sax og sagde: „Følg med!“ og nu begyndte hun at afklippe alle Blomsterne i Haven, en for en. Jeg bad for dem og sagde: „Lad dog nogle staa, Ane, de pynte saa pænt udenfor Deres Vindue.“ „Nej,“ svarede hun, „ikke een skal blive staaende!“ og nu rakte hun mig den temmelig store og noget klodsede Bouquet, med de Ord: „Og saa vil jeg sige Dem Farvel. Naar De om Aftenen

beder Deres Fadervor, som jeg tror De gjør, saa husk paa, at gamle Ane ingen Aften beder sit uden at bede Gud Fader vaage over Dem og hjælpe Dem i Stort som i Smaat.“ Af et oprigtigt Hjerte takkede jeg hende for dette Løfte og var lige saa rørt ved at forlade Ane som hun ved min Bortreise. Jeg holdt
5 mit givne Ord til Ane. I nogle Aar besøgte jeg hende og fornyede vort første Bekjendtskab, indtil hendes Mand en Dag bragte mig det Budskab, at Anes jordiske Lidelser og Savn vare ophørte, og hun havde Fred.

Ved min Ankomst tilbage til Kroen begyndte jeg nu paa Indpakningen af vort Tøi. Valter gik uroligt omkring med spørgende Blikke, som om han vilde
10 sige: „Hvad betyder alt dette?“ Der laa et saadant Udtryk i Dyrets Øine og i det hele urolige Væsen, at vi begge bleve rørte herover og fik saa godt som paa een Gang den Tanke at tage Hunden med os, ifald vi kunde faa Tilladelse dertil af Krokonen. Da jeg udtalte dette vort Ønske for hende, svarede hun godmodigt: „De har været mig til saa stor Hjælp i denne Tid, at jeg ikke kan
15 negte Dem noget,“ og Sagen var afgjort. Efter at have taget venlig Afsked med de Faa, vi paa dette Sted vare komne i Berøring med, indfandt vi os til Heibergs Moders Glæde paa Søkvæsthuset, medbringende vor firbenede Ven, der skulde udgjøre et nyt Medlem i vor lille Kreds. Ikke uden Betænkelighed blev Valter modtaget af vor Moder, der gøs for en stor Hunds Mangel paa
20 Zirlighed, og hun saae helt betænkelig ud over Følgerne og vilde ikke ret ønske ham velkommen. Men naturligvis havde Valter ikke været i Huset i otte Dage, før hun med sit kjærlige Hjerte sørgede for hans Behageligheder i alle Retninger, og Valter tyede gjerne ind i hendes Vinterstue, hvor der sædvanligt var 18 Graders Varme. Jeg selv blev strax kastet ind i Arbeide op over Ørene
25 baade ved Theatret og i Hjemmet.

VINTEREN 1847—48. THRONSKIFTET.

Sangene i „En Søndag paa Amager“ havde jeg efter fattig Leilighed skrevet Ordene og Musiken til; de vare saaledes færdige til at overgives til en Musiker, der kunde instrumentere Numrene for Orchestret. Det gjaldt altsaa om
30 at finde en saadan, der forenede Evnen til dette Arbeide med den personlige Egenskab at kunne bevare i Hemmelighed, hvad der blev ham betroet. Der gives ikke saa faa Mennesker, som ikke just ligefrem fortælle Andre, hvad der betros dem, men Hemmeligheden trykker dem, saa de ikke kunne lade være at slaa paa Et og Andet den angaaende. De have Intet røbet, men de have vakt
35 Mistanke ved deres uforsigtige Tale. At det nu var mig og Heiberg i høi Grad magtpaaliggende, at man ikke i mig saae Forfatteren til den nye originale Vaudeville, vil vel Enhver kunne forstaa. Vi talte derfor frem og tilbage om,

hvem vi skulde betro os til, og Valget faldt paa den paalidelige Concertmester Fröhlich. Fröhlich var i sin Tid almindelig anerkjendt som en fortræffelig Anfører i Orchestret og som en Componist, der havde leveret adskillige smukke og originale Arbejder, iblandt Andre den skjønne Musik til Bournonvilles Ballet „Valdemar“, en af de smukkeste musikalske Balletcompositioner, vi eie. 5

Pludselig ramtes han i sin bedste Manddomsalder af den Ulykke, at et Anfald af Apoplexi lammede hans Legeme; han maatte paa Grund heraf trække sig tilbage fra sin Embedsstilling ved Theatret og levede nu i Stilhed, kun selselsat med sine musikalske Studier. Vort Valg faldt paa Fröhlich, fordi han var en taus, indsluttet Mand, fri for al svag Kunstnerforængelighed. Vi tvivlede ikke et Øieblik paa, at naar vi sagde: dette skal holdes aldeles hemmeligt, saa blev det ogsaa en Hemmelighed for Alle. Vi betroede imidlertid heller ikke ham den hele Sandhed, for mit Vedkommende ikke af Mangel paa Tillid, men af en vis Forlegenhed med Hensyn til mit Forfatterskab. Heiberg sagde til Fröhlich, at Forfatteren til „En Søndag paa Amager“ ønskede, at han skulde arrangere Musiken for Orchesterstemmerne, at jeg var i Forfatterens Fortrolighed og vidste, hvilke Ønsker der i Anledning af Musiken især laa ham paa Hjerte, hvorfor han bad ham aftale det Hele med mig. Hvad enten Fröhlich fattede Mistanke til mig eller ei, skal jeg lade være usagt; vist er det, at han viste den største Discretion i de Møder, vi havde om Alt Musiken angaaende. Til min Glæde roste han de smaa simple Melodier og sagde, at Heiberg havde gjort ham en sand Fornøjelse ved at overdrage dette Arbejde til ham, der jo nu levede stille og uden al offentlig Virksomhed i den Kunst, som han havde ofret sit Liv. Ganske undselig satte jeg mig første Dag til Claveret med den lærde Musiker for at spille og synge mine uskyldige Sange for ham; men hans milde, venlige Ord satte Mod i mig, og vi bleve hurtigt enige om Alt. Han lovede at sammensætte en lille Ouverture af de vigtigste Melodier som Forspil til Stykket. Jeg var usigelig glad over, at Fröhlich med saa megen Interesse tog fat paa Arbejdet. Da nu ogsaa Musiken var færdig, blev Stykket indleveret til Theaterdirectionen og med stor Glæde antaget af Collin, der ganske rigtigt blev rørt over, at hans kjære Barn, Kongelunden, kom til Ære og Værdighed ved at besynges i sin unge Alder. Rollerne bleve afskrevne og uddelte til alle vedkommende Skuespillere, men Opførelsen blev udsat af forskjellige Aarsager, blandt Andet den, at baade jeg og de andre Spillende vare beskæftigede med Indstuderingen af „Viola“, som skulde opføres i Anledning af Kong Christian den Ottendes Fødselsdag. Shakespeares „Viola“ har altid været mit Hjertes Barn, ogsaa af den simple Grund, at jeg bilder mig ind, at jeg har havt saa megen Andel i, at dette yndige Stykke trængte igennem hos Publikum og vedligeholdte Interessen hos dette lige til de sidste Aar af min Theatervirksomhed. Jeg har erfaret i Aarens Løb, at saa snart en ny Genre 40

skulde indføres paa Scenen, da vare Skuespillerne i Begyndelsen desorienterede og paa Vildspor med Hensyn til Maaden, hvorpaa de skulde gribe den an. Det franske Lystspil var man nu ved mange Aars Øvelse paa det Rene med, ligeledes med Tragedien og det lyriske Drama; men et Digterværk som

5 „Viola“, der svæver imellem Lystspillet og det lyriske Drama og det stærkt Burleske, kjendte de saa godt som Intet til, saa En holdt sig til den ene Side, En til den anden uden at formaa at forene Modsætningerne, saa disse ikke dannede en grel Modsigelse men smeltede sammen i en harmonisk Helhed. Dette opnaas ikke, idet man kun studerer sin løsrevne Rolle, men ved at studere den hele Genre. Jeg havde i lang Tid, forinden „Viola“ blev bearbejdet for Theatret, sat mig ind i denne, saa at jeg paa dette Punkt var orienteret. Ved de første Prøver paa „Viola“ viste det sig strax, hvad jeg havde frygtet. En stod rent paa Conversationsstandpunktet, en Anden paa det rørende, lyriske Dramas, en Tredie paa det rent kaade, burleske Standpunkt, og alle Tre

15 vare de paa Vildspor. Disse lette, hurtige Svingninger i Digtet, Følelsen blandet med Ironien, Latteren, hvorigjennem Taarerne vibrere, Smerten og Smilet, dette er det, der især udgjør Hovedtrækkene i Violas Rolle som i de fleste andre Figurer i dette Stykke. Den, der ikke formaa at fremstille, om jeg saa maa sige, den gratieuse Sorg, den milde Lystighed, bag hvilken Vemoden romantisk titter frem, den kan ikke spille Viola. Her er ikke Tale om Graad, ikke om Latter, begge disse Yderligheder af Stemninger have her Intet at gjøre; en romantisk Skjønhed maa være udbredt over hele Billedet. Den Smerte, som en nyere Digter vilde lade sin Elskerinde fælde bitre Taarer over, titter her tilbagetrængt frem af Sjælen og bliver netop derved rørende.

25 I Skjemten vibrerer det elskovssyge Hjertes Suk. Den Ytring, som Viola udtaler om sin Sjæls Tilstand:

„Groet fast i Tanken sad det blege Tungvind

— — —

Og smilte i sin Kval,“

30 disse Ord ere betegnende for den hele yndige Kvindeskikkelse. Ethvert stærkt Udbrud af Lidenskab vilde ligesom ophæve Billedets zarte Natur. At formaa med Lethed at glide over fra den ene Stemning til den anden, fint at kunne nuancere disse, er Hovedopgaven for Fremstilleren. Alle disse Shakespeare'ske Lystspil ere en Slags Eventyrcomedier, og som saadanne maa de holdes

35 i Fremstillingen; derfor er det nødvendigt, at de Skuespillere, der skulle udføre disse Stykker, fremfor Alt maa være i Besiddelse af en Phantasi, der kan sætte sig ind i dette fine, romantisk-brogede Stof uden at tage for haardt paa det; thi ellers er Enheden borte.

Ikke liden Umage havde jeg derfor blandt mine Kunstfæller for at faa den

Ene til at opgive Tragedietonen, den Anden til at moderere den prosaiske Lystspiltone, den Tredie til at holde det Burleske indenfor Skjønhedens Grænser. Rung havde komponeret Musiken til Stykket med den Smag, som var ham egen ved slige Leiligheder. Stykket, der første Gang blev spillet for et kongeligt Fødselsdagspublikum, gjorde neppe noget stærkt Indtryk den første Aften, men det blev i Aarenes Løb mere og mere et Yndlingsstykke hos det danske Publikum, og til min bedste kunstneriske Nydelse regner jeg de Aftener, paa hvilke jeg udførte Violas yndige Billede. Frøken Sille Beyer var henrykt over dette Udfald af det første Forsøg, og dette Held gav hende Mod til i Aarenes Løb at bearbejde flere af den udødelige Digtets Værker. 5 10

I Saisonens Begyndelse gjæstedes det danske Theater af en berømt tysk Notabilitet, Madame Schröder-Devrient, der optraadte i nogle Operascener, naturligvis paa Tysk. Man saae her betydelige Gaver, saa vel legemlige som aandelige, men som unegteligt vare paa Retur. Hun var vel noget over de Fyrretyve, da det danske Publikum gjorde hendes Bekjendtskab. Dette er et vel sildigt Tidspunkt til at fremstille sig for et nyt Publikum, der ikke bringer Kjærlighedserrindringen med fra en mere glimrende Tid; thi det gaar med et godt Publikum som med Mennesker i det private Liv; har man set en Personlighed i sin Skjønheds Glans og Ynde, og denne har vundet vort Hjerte, da kan den ubarmhertige Tid, selv naar Aarene have afbleget Billedet, ikke rent udslette det, der engang henrev os, ja vi se med Erindringsblikket det unge, straalende Aasyn af og til titte frem, saa at Forandringen synes os ringe og i alt Fald ingenlunde en saadan, at Nydelsen af denne Personligheds ydre Præg er tilintetgjort. Men den Fremmede, der første Gang ser en saadan Personlighed, dømmes anderledes; han har ingen Historie, ingen Forudsætninger at holde sig til, staar kold lige overfor det, der har varmet Tusinders Hjerter. Saaledes er det, og det kan ikke godt være anderledes. Jeg saae paa Madame Schröder-Devrients Spil med dyb Medfølelse. Aanden var endnu frisk, opadstræbende; med en fin kunstnerisk Phantasi hengav hun sig i sit Spil; det løftede hendes kunstneriske Sjæl ind i Ungdomsaarenes Drømmerier, men ak! hun drømte ene denne Drøm, Publikum blev koldt og skjænkede hende kun det for en virkelig Kunstner smerteligste Bifald, en kold, anerkjendende Applaus, hvori ligger, at man finder Fremstillingen agtværdig men uden Evne til at rive hen. Ligesom en Maler og Billedhugger ser med andre Øine, andre Fordringer paa et Kunstværk end den store Mængde, saaledes ser og en Skuespiller med andre Øine end det tilfældige Publikum. For mig havde hendes Fremstillinger, om end, som jeg maatte indrømme, med noget aftagende Kræfter, stor Interesse. De vare beaandede af virkelig Skjønhed og Inderlighed, og det berørte mig smerteligt, at de ikke fandt mere Indgang. Jeg tænkte: hvad er saa det Hele, naar en lidt for fyldig Figur, en noget min- 20 25 30 35 40

dre stærk Stemme og især Kjendskab til Vedkommendes Døbeseddel gjør, at man ikke kan nyde en aandig Opfattelse og Gjengivelse; ikke kan beundre en fuldendt Plastik, en fin Nuancering af Musikens Skjønhed og Harmoni. Hvor tungt maa det dog ikke være, naar Sjælen har formaaet at holde sig ung,

5 frisk, begejstret for det Ideale i Kunsten, da at stødes ud af Templet paa Grund af dette Legemes Forkrænelighed. Kun Skuespillere kjende til denne Kval; ingen andre Kunstnere. En tysk Dame, som jeg adskillige Aar efter traf paa en af mine Reiser, fortalte mig meget om hende: at hun var anset for et højst uegennyttigt Menneske, nobel af Tænkemaade, godgjørende mod

10 Fattige, en trofast Veninde, og meget mere til hendes Roes; da hun maatte ophøre med sin Kunsts Udøvelse, fortvivlede hun rent og flød hen i Taarer af Smerte over den Tomhed, hun nu følte. Dette er daarligt, udbryde Menneskene saa rask; ak, ja vist er det daarligt, thi det viser, at her er intet Indkjøb af Resignation gjort itide til Vinterbrug, men visselig er Overgangen fra

15 at sværme i den ideale Verden til den, kun at bevæge sig i den virkelige, en Opgave, som kun de Færreste have noget Begreb om. Det er en Amputation af en meget smertelig Art. Kan man da ikke føre et idealt Liv uden at være Skuespiller, Sanger, Danser? Jo visselig! men den store Forskjel bestaar deri, at det selv at producere ophører. De fleste dramatiske Talenter formaa kun

20 at nyde igjennem deres egen Produktionsevne; ophører denne, da ophører som oftest ogsaa Modtageligheden til at nyde, til at sætte sig i Stemning; thi for de Fleste bestaar deres Nyden i Arbeidet, i den Kamp, den Strid og den Seier, der er ivente; at hengive sig til en ideal Nyden, uden selv at producere, formaa kun saare faa af dem, netop fordi de have faaet mere end

25 de Fleste, Evnen til i Fremstillingen at levendegjøre deres Nyden for Andre. Man tænke sig en Sanger med en henrivende Stemme, men indelukket i et Rum, hvor Ingen kunde høre en Tone; hvor længe tror man da vel, at han ene vilde fryde sig ved disse Toner? Men saa er det jo Altsammen Forfængelighed! Maaske, men den er menneskelig. Hvor længe mon en Digter vilde

30 vedblive at skrive, naar intet Menneske læste, hvad han skrev? Hvor længe vedblev en Maler, en Billedhugger at arbeide, naar intet menneskeligt Øie frydede sig derover? Og en dramatisk Kunstner, der paa Grund af Omstændighederne tvinges til at ophøre med sin Kunst, uagtet Sjælen endnu er frisk og istand til at producere, er som den indelukkede Sanger, som den Maler

35 eller Billedhugger, hvis Værker intet Øie frydes ved. En Dame fortalte mig engang, at den yndige Sangerinde, Mlle. Sontag, den senere Grevinde Rossi, som Grevinde i en stor Soirée havde henrevet hende, som alle de Tilstedeværende, ved sin fortryllende Stemme. Damen gik hen til hende ved Claveret for at udtale sin Beundring for den feirede, nu fornemme Dame. Grevinde

40 Rossi vendte sig mod hende med store Taarer i Øinene og sagde: „Ak, det Bi-

Scenebillede fra „Ninon“.

Ninon: Johanne Luise Heiberg — Chevalieren: Michael Wiehe.

Efter Maleri af Otto Bache ca. 1872.

(Privateje).

fald, der her ydes mig i Aften, kan jo ikke andet end glæde mig, men min kjære Frue, hvad er dette imod at staa for et helt Publikum, som vi henrive, og som, idet det henrives, løfter os op til Gudernes Salighed! Min Gud!“ tilføjedede hun ganske naivt, „hvor jeg længes efter en Gang igen at opleve et saadant Øieblik!“ Hun fik omsider denne Længsel stillet; hun sang sig paany 5 Berømmelse — og Døden til. Skal man fra et Theaterliv, især naar dette har været kronet med Held, indtræde i det rent private Liv, da maa dette Spring i mange Aar iforveien være forberedet. Der maa være Noget, hvori Ens verdslige Tilværelse da kan gaa op ved Siden af Forberedelsen til Livet hinsides, thi dagligt Arbejde er blevet en Nødvendighed, ikke alene indadtil, men udad 10 mod Menneskene, og det gjælder da at finde et saadant, thi en fattigere Trøst end den, der ligger i Talemaaden: „at hvile paa sine Laurbær“, kjender jeg ikke. Noget Forførdeligere, noget Uhyggeligere end den Fortvivlelse, der ikke sjeldent griber en Kunstner efter et glimrende Kunstnerliv, kjender jeg lige saa lidt. Hvilken Sjælsfortabelse ligger der ikke i den Gjærning at skyde sig 15 en Kugle for Panden, fordi Stemmen var tabt, som det berettes om en fransk Sanger! Hvilke Afgrunde aabnes ikke for vor Phantasi, naar vi læse Beretningen om den store franske tragiske Skuespillerinde Rachel, der i Dødsøieblikket udbreder sine Smykker, sine Diamanter paa Sengeteppet og udbryder ved Synet af den Herlighed, idet hun vrider sine Hænder: Og alt dette skal jeg 20 forlade!

Fra Begyndelsen af Januar 1848 havde Christian den Ottende befundet sig i en noget sygelig Tilstand, der ved tilfældige Omstændigheder forværredes, saa Døden indtraf den 20de Januar. Til Trods for sine mange fagre Ord havde Christian den Ottende ikke formaaet at gjøre sig populair. Man havde ventet, 25 at denne Konge, der hørte den nyere Tid til, skulde have dannet en Modsætning til Frederik den Sjette, i friere Anskuelser, i Kjærlighed til det nye Liv, hvoraf det unge Danmark var inspireret; man krævede noget Nyt i saa godt som alle Retninger, men for det Meste blev alt ved det Gamle, og dette Gamle var man forlængst træt af. Frederik den Syvende kom altsaa paa Thronen, 30 den Prins, der mere end een Gang høit havde udtalt: Naar jeg bliver Konge, skal Folket faa en Constitution, saa fri som det kan ønske den. Leiligheden til at indfri dette Løfte kom snart. Den 18de Marts afsendtes en Stænderdeputation fra Rendsborg til Kongen for at fordre Slesvigs og Holstens Forening ved en fælles fri Forfatning og Slesvigs Indlemmelse i det tyske Forbund, med 35 mere. Den 20de Marts afholdtes et offentligt Møde i Casino for at nedlægge Indsigelse imod, at dette Forlangende blev opfyldt, og Dagen efter afskedigede Kongen sit Ministerium for at lade danne et andet paa constitutionel Grund. Fra dette Øieblik af sank alt det Gamle herhjemme i sin Grav, og en ny Aand, et nyt Liv vakttes i Folket, der bevirkede et Fremskridt i alle 40

borgerlige Forhold, som maatte forbause Enhver. At slige Forandringer ikke kunne gaa for sig, uden at mange Institutioner, mange Forhold, mangt et Individ berøres smerteligt, er naturligt; et saadant Ryk i alle Baand, der i Mands Minde have fæstet sig, maa nødvendigt mærkes. De Gamle føle sig tilovers, og de Unge fare ofte frem med en Hensynsløshed, der har sin væsentligste Grund i, netop at de ere unge og utaalmodigt hige efter at sætte deres nye Syn igjennem; de fare frem i Stormskridt, ubekymrede om, hvad de nedtrampe i deres raske Løb. Men var ikke Stemningen ved disse Begivenheder bleven løftet i en saa kjendelig Grad, havde vor Krig i 1848 ikke baaret saaledes op, som den gjorde. Uforglemmelig er Folkebegejstringen fra hint Aar for mig — og jeg tænker for Alle, der oplevede det. Al Smaalighed var med Et forstummet; een Tanke opfyldte Alle, Tanken om vort Fædrelands Frelse. Hvis Nogen have sagt til mig inden 1848: De kjender ikke Noget til en rigtig Nationalfølelse, da vilde jeg upaatvivleligt have anset det for en stor Fornærmelse og fundet en slig Ytring usand i høieste Grad, og dog — det er sandt, jeg kjendte den ikke, før den nu vaagnede i Farens Øieblik. Jeg vidste ikke før, i hvilken Grad Hjertet kan blive blødt i Brystet, naar Ens Fædreland er i Fare. Jeg husker saa levende en Formiddag, jeg sad i Søkvæsthusets Have, efter at Krigen var udbrudt, og jeg hørte de ellers slemme Gadedrenge istemme en af vore Nationalsange, hvorledes det da var mig umuligt at tilbageholde mine Taarer, og hvor velgjørende disse Taarer vare. Der gives mange Slags Taarer, men mere opløftende end disse har jeg aldrig grædt. Hvor bevæget blev man ikke, da Budskabet kom om de første Faldne. Den Første, hvis Fald blev berettet os, var en Hegermann-Lindenchrone. Hverken Heiberg eller jeg kjendte denne Mand personligt, men hvor bleve vi begge bevægede! Det var, som om en nær Slægtning var tabt for os. Siden desværre lød Dødsbudskabet saa ofte, at Følelsen for den Enkelte tabte sig, men Varmen for det Hele, det Store beholdt sin Styrke og tog snarere til end af.

Det var ikke saa let en Sag i denne bevægede Tid, opløftet af Virkelighedens store Drama at vedligeholde sin Interesse for den Illusionernes Verden, hvori jeg var sat til at virke. Theatret var paa Grund af Christian den Ottendes Død lukket fra den 20de Januar til den 3die Marts. Denne Pause blev imidlertid ingen Ferie for mig, thi vi indstuderede og prøvede Hertz's „Ninon“ og „En Søndag paa Amager“, for at disse to Nyheder kunde være rede ved Theatrets Gjenaabning.

„NINON“. „EN SØNDAG PAA AMAGER“.
KRIGEN.

Den 3die Marts altsaa aabnedes Skuespilhuset paany med en Sørgeprolog af Heiberg, der fremsagdes af M. Wiehe, „Kong René's Datter“ og „Liden Kirsten“. Den 4de Marts, Aftenen efter, spilledes første Gang Hertz's „Ni- 5 non“; den 5te Marts Heibergs „Valgerda“ og første Gang „En Søndag paa Amager“; den 6te Marts „En Søndag paa Amager“ anden Gang, den 7de atter „Ninon,„ den 9de igjen „Ninon“. Jeg studser selv ved at mindes det Arbeide, jeg saaledes udførte i en Uge. Gud maa vide, hvorfra jeg tog de Kræfter, som udfordredes dertil; men hvad formaar et Menneske ikke, naar 10 Sindet er løftet, og hvor lidet, naar det er nedbøiet.

Skuespillet „Ninon“ gjorde hos Publikum en Lykke, der steg med hvert Aar, det gik over Scenen, saa at man kan sige, at Tilløbet, Beundringen for dette Arbeide var størst, den sidste Saison det spilledes, otte Aar efter. Den gode Hertz var henrykt over Michael Wiehes og min Fremstilling; jeg husker, 15 at han i Stykkets første Tid udbød en Aften til mig: „Et saadant Sammenpil som Deres og Wiehes kan man forgjæves reise Europa rundt for at søge Magen til!“ Med stor Flid havde jeg udarbejdet Memoreringen af min yderst vanskelige Rolle, og tør jeg slutte fra Publikums Interesse ved mit Spil, da maa jeg vel antage, at Arbeidet var lykkedes mig. M. Wiehes fortræffelige Spil 20 bidrog overordentligt til at holde mig i Aande. Chevalierens Rolle maa vistnok anses for en af M. Wiehes fortrinligste; den skønne, ungdommelige, naive Inderlighed, hvormed han spillede den første Del af Rollen, den erotiske Lidenskabs Styrke, som han formaaede at lægge for Dagen i den sidste Del, er vist aldrig overtruffet af Nogen. I femte Akt, hvor Lidenskaben stiger til et Slags 25 Vanvid, maa han være uforglemmelig for Enhver, der har hørt disse dybe, hjerteskjærende Toner, set dette Udtryk i Øiet, hans stumme Spils fuldendte Kunst; i alt dette var en Illusion, der greb og maatte gribe enhver Tilskuer, som det greb mig. Saaledes at spille sammen, som vi To her, er en Nydelse, som de Færreste kunne gjøre sig nogen ret Forestilling om. I denne forfærdelige 30 Scene i femte Akt blev der en Aften viist Wiehe og mig en Opmærksomhed fra Publikums Side, som jeg tror er enestaaende. Enhver som har havt Leilighed til at bemærke, hvor let Illusionen rives i Stykker for et Publikum til Skuespillernes Fortvivlelse, hvorledes en Coullisse, der vakler lidt, en Stol, der falder overende, et Baand, der titter frem fra en Dragt, hvor det ikke maa 35 ses, som alt Goethe omtaler ved en Forestilling af „Hamlet“, er nok til at frembringe en Latter hos Publikum, der tilintetgjør den mest rystende Situations Virkning, kan vel forestille sig, hvad det vil sige, naar pludselig i en

saadan tragisk Situation en Kat sætter sig i Ro og Mag ind paa Scenen, som om den ogsaa vilde være Tilskuer og have Nydelse af Spillet. En saadan indfandt sig netop i vor Scene i femte Akt, uden at Wiehe eller jeg anede det, thi ikke mindste Uro, Hvisken eller Støi var at spore i det tæt besatte Hus.

5 Først efter Forestillingen blev det os fortalt, hvilken ubuden Tilskuer vi havde havt i vor Hovedscene. Jeg blev høist forbauset herover og ansaae dette Træk som et Tegn paa det højeste Bifald fra Publikum's Side, som meget Faa vilde have kunnet opnaa.

Stoffet i dette Skuespil havde imidlertid adskillige Modstandere, og unegteligt lod det sig kun behandle af en Digter som Hertz. Hundrede og atter Hundrede vilde have lidt Skibbrud paa det. Den glimrende Form bar det nu frem. I dette Stof ligger forøvrigt en dyb psykologisk Sandhed, den nemlig: at vi ofte straffes paa vort uskyldigste Punkt, medens Straffen ligesom synes at udeblive paa de skyldigere. Ninon har vist mere end een Gang elsket uværdigt, men lige overfor denne Søn er hendes Kjærlighed, som hun siger, hendes „reneste“, hendes „bedste“, og netop her straffes hendes Kjærlighed paa det Forfærdeligste. For første Gang elsker hun her i sin fulde Ret, og netop her rammer Nemesis hende. Den eneste Gang hvor hun har Lov til at elske, forbydes det hende, og hendes Kjærlighed knuser og tilintetgjør dens Gjenstand.

20 Eros er hendes Gud; hun har ikke kunnet leve ham foruden, og da hun endelig vil vende sig bort fra den lille falske Betvinger af hendes erotiske Natur til den trofaste Gud, der holder ud og ikke opbrænder sig selv, da stødes hun ud i Fortvivelse, og hendes Livs Nødvendighed negtes hende for bestandigt. Heri ligger hendes tragiske Skjæbne. Alt tages fra hende paa een Gang; thi ve den

25 Kvinde, der efter en saadan Catastrophe endnu formaar at nyde af det brusede, falske Bægers Drik, hvori Sanserne bedøves for at vaagne i sløv Tomhed. Vi se i denne mærkelige Begivenhed i den franske Verdensdames Liv, i hvilken Grad Forældrenes Synd straffes paa Børnene, og denne Begivenhed nedslaar med et Slag alle Ninons glimrende Beviser for Kvindeemancipationens

30 Ret. Hele hendes aandrige Philosophi om det menneskelige Hjertes Rettigheder, der sættes over Familielivets moralske Grundvold, knuses med eet Slag, da hun her lige overfor sin Søn, der er blevet til efter disse Anskuelser, ser, hvorhen de føre, hvilken Forvirring de afstedkomme i Samfundet. Naar derfor Nogle have ment, at dette Stof er umoralsk, da maa de ikke have set, i hvilken Grad

35 Moralen her viser sig som den hævnende Nemesis. For enhver tænkende Tilskuer maa dog hele denne Begivenhed føre Tanken hen paa det Moralske og ikke bort derfra. Hvilken Kvinde vilde vel ønske sig i Ninons Sted, naar hun ved Slutningen af Stykket ser hende tilintetgjort ved Virkningerne af et saadant Liv. Hvem vilde vel ikke gyse tilbage og udbryde i sit Inderste: „Nei, dette gaar ikke an“; og det er dog altid Slutningsmoralen i et Stykke, der fælder Dommen for eller imod.

Med en Dilettants hele barnagtige Glæde havde jeg frydet mig over Prøverne paa „En Søndag paa Amager“; aldrig kan jeg glemme det Indtryk, det gjorde paa mig, da jeg paa den første Theaterprøve hørte Orchestret spille Ouverturen, hvori mine Melodier, componerede i de mig uforglemmelige Nattetimer paa Søkvæsthuset, klingede mig imøde forskjønnede ved den gra- 5
tieuse Instrumentation, som Fröhlich havde iklædt dem. Det forekom mig som en Drøm, at det var mine Melodier, som man her gjorde mig den Ære at ud-
føre, og Hjertet hoppede i mig af Glæde. I Stykkets Iscenesættelse havde jeg den væsentligste Del, som næsten i alle Stykker, hvori jeg selv havde Rolle.
„Naar Lykken vil, skyder Pistolhylstret,“ siger et svensk Ordsprog; saaledes 10
ogsaa her. Alt lykkedes. Mine Medspillende vare hver for sig fortrinlige. M. Wiehe som Jokum, Phister som Hans, Chr. Hansen som Lodsens, gamle Rosenkilde som Jepsen, Fru Sødring som den ældre Søster, Hultmann som Kjøbenhavneren; ja selv Knudsen som Rasmus tog Tilløb i Publikums Gunst, saa heldigt skilte han sig fra den grædende Elsker. Alle, for at tage mig selv 15
med som Lisbet, bidroge til at gjøre Udførelsen saa livlig, saa gemytlig som en Forfatter kunde ønske sig. Det Nye og Eiendommelige, at Stykket spilledes paa Amager, satte Publikum strax ved Teppets Opgang i en animeret Stemning, der gav sig Luft, da gamle Rosenkilde traadte ind i sin Amagerdragt, saa han blev modtaget med rungende Applaus. Om Indtrykket af den første 20
Opførelse i det Hele, vil jeg henvise til Overskous Theaterhistorie. *

Man ser af Overskous Beretning, at „En Søndag paa Amager“ kom i et Moment, der gjorde det til Lykkens Skjødebarn. Jeg selv havde besynderligt nok under dets Indstudering ikke et Øieblik tvivlet paa, at Stykket vilde gjøre Virkning fra Scenen, og jeg havde derfor ikke havt Spor af Forfatterfeber 25
under dets Opførelse. Naar Heiberg drillende havde sagt til mig: „Hvad vil du nu sige, naar dette dit Aandsfoster bliver pebet ud,“ lo jeg ad ham og svarede: „Pyt, det har ingen Nød, det vil gjøre stormende Lykke, mine Sange ville inden kort Tid være paa Alles Læber.“ Og saaledes gik det virkelig; paa Gader og Stræder, paa Caffehuse og i Skoven hørte man Sangene fra „En 30
Søndag paa Amager“. M. Wiehe klagede over, at han ikke kunde gaa paa Gaden, uden at man raabte Jokum efter ham, og paa samme Maade gik det mig, idet man næsten ikke kaldte mig andet end Lisbet. Jeg erindrer en pudsig Scene i mit Hjem. Grev Moltke-Bregentved og hans elskværdige Hustru (født v. d. Maase) besøgte mig en Dag med to af deres Børn. Den ældste Dreng, 35
dengang fem à sex Aar, som Døden desværre tidligt kaldte bort fra de bedrøvede Forældre, sad jeg og talte med om alle Slags, hvad man taler med Børn om. I Samtalen med ham sagde jeg: „Ja, du veed vel, hvad jeg hedder, for at du kan finde mig, naar du atter vil besøge mig?“ Rødmende slog det yndige Barn Øinene ned og sagde med svag Stemme: „Jo, det veed jeg godt.“ 40

* V. 791—793.

— „Nu, hvad hedder jeg da?“ spurgte jeg. Smilende saae han mig ind i Øiet med det henrivende Udtryk af Troskyldighed, som kun ses hos slige Smaa, og svarede: „De hedder — Lisbet.“

At jeg var glad, ja løftet op til en Slags Henrykkelse under Stykkets første
 5 Opførelse ved den Jubel, der ledsagede Forestillingen, kan vel Enhver let for-
 staa; jeg kom imidlertid ikke ud af min Ligevægt og fik ikke høiere Tanker
 om mig selv og min Forfatterstorhed end inden Stykkets Opførelse. Jeg glæ-
 dede mig især ved Tanken om, at Heiberg nu var beroliget og glad paa mine
 Vegne. Jeg lo i mit Indre over den Magt, jeg udøvede over Publikum, ogsaa i
 10 denne Retning. Uagtet jeg, som sagt, ikke et Øieblik havde tvivlet paa Styk-
 kets Virkning fra Scenen, ikke fordi jeg fandt det saa fortræffeligt, men fordi
 jeg vidste, at Lystighed, Liv og Friskhed aldrig forfeiler sin Virkning, saa var
 jeg dog noget forbauset over, i hvilken Grad mit lille Arbeide greb alle, Unge
 som Gamle. Jeg maatte ofte le over Ytringer, der kom mig for Øre af Folk,
 15 hos hvem man mindst skulde tro, at de erotiske Strengende endnu kunde finde
 Gjenklang. Saaledes mindes jeg den bekjendte Peter Georg Bangs Henrykkelse,
 saa ofte han talte om Stykket til mig: „Jeg bliver ung paany,“ sagde han; „de
 lykkelige Dage, da jeg sværmede for min Kone, staa atter levende for mig;
 jeg maa være i hvad Humeur som helst, saa rykkes jeg ud af Alt, naar jeg ser
 20 den velsignede Lisbet og den ypperlige Sømandsgut Jokum. Veed De ikke,“
 vedblev han, „hvem der kan have skrevet det prægtige Stykke? Jeg vilde saagu
 hellere have skrevet det end Alverdens berømte Comedier!“ Og saaledes kunde
 han til min store Forundring vedblive, idet alt det Gnavne og Tørre hos Man-
 den faldt bort, og et ungdommeligt Udtryk viste sig i Øiet, som jeg aldrig
 25 tidligere havde set Spor af. Den gode Suhr var ligeledes saa indtaget i dette
 Stykke, at han aldrig, saa ofte det i Aarenes Løb gik over Scenen, en eneste
 Gang forsømte at være i Theatret: „Jeg kan ikke blive siddende stille hjemme,“
 sagde han, „naar jeg veed, at De spiller i „En Søndag paa Amager“; det er
 mig umuligt.“ At Nysgjerrigheden i høi Grad var vakt for at komme efter,
 30 hvem Forfatteren var, er naturligt, og ideligt blev Heiberg og jeg opfordrede
 til at betro snart En, snart en Anden denne Hemmelighed. Efter nogle Aars
 Forløb gik vel det Rygte i Svang, et Rygte der kom fra Theaterpersonalet, at
 det vist maatte være mig, men jeg tror dog ikke, at Nogen dengang fæstede Lid
 dertil. En Aften efter Opførelsen, hvor Suhr som sædvanligt havde været hen-
 35 rykt, sagde han til Heiberg, da han gik ud af Parquettet: „Sig mig dog, Hei-
 berg, hvor er det muligt, at Forfatteren til dette Stykke kan finde sig i at være
 anonym; jeg synes, at han maatte navngive sig, naar han hører al den Jubel
 i Theatret, saa ofte det spilles.“ — „Oh,“ svarede Heiberg, „der kan jo tænkes
 saa mange Grunde til ikke at ville være bekjendt.“ — „Jeg kan ikke tænke mig
 40 en eneste,“ sagde Suhr. „Sæt,“ svarede Heiberg, „at det var et Menneske, der

er i stor Gjæld og frygter for, at hans Creditorer ved at se den Indtægt, Stykket skaffer ham, vilde strømme ind paa ham!“ — „Ja, det var jo muligt,“ sagde Suhr ganske betænkeligt, „herpaa har jeg ikke tænkt.“ Den almindelige Mening var især i Begyndelsen til min store „Smigrelse“, at Stykket maatte være af Heiberg selv. Den vittige Phister sagde imidlertid: „Nei, det tror jeg ikke; 5 Heiberg slog før sin Fader og sin Moder ihjel, end han skrev Vers som dem, der findes i Stykket.“ Han var den Første, tror jeg, der fik en Anelse om, at det maatte være mig, en Mening han udtalte til Mange. Ogsaa til mig selv ytrede han den, og naar jeg leende spurgte ham, hvor Sligt dog kunde falde ham ind, svarede han: „Jeg veed ikke selv, men det er, ligesom De staar for mig fra først til sidst.“ Den Omstændighed, at Sangene ogsaa vare komponerede af Forfatteren, forvirrede Mange; thi de tiltroede mig dog ikke denne Evne og vidste saaledes ikke, hvem de skulde gjætte paa. Frøhlich var, som vi havde ventet af ham, taus som Graven, thi jeg kan næsten ikke tvivle paa, at han fik Mistanke til mig, da vi aftalte Instrumentationen til Sangene, men hverken for mig eller for nogen Anden lod han sig mærke hermed, hvorfor jeg var ham yderst taknemmelig. Imidlertid, da vi Mennesker sjældent i denne Verden nyde et Gode uden at betale vor Tribut til den strenge Guddom Nemesis, maatte ogsaa jeg ved denne Leilighed betale min. Krigen stod i Flammer, vort Fædreland kæmpede for sin Tilværelse mod en overlegen Styrke. Mine og Alles Tanker dreiede sig om dette Brændpunkt, og jeg havde ofte en Følelse af, at det var unaturligt, ja jeg syntes tidt uværdigt, at gaa og spille Comedie i en saadan Tid. Det var næsten heller ikke muligt at faa Folk paa Comedie, undtagen, som Overskou siger, naar der gaves „En Søndag paa Amager“, et nyt Bevis paa, at et Publikum altid tiltrækkes, naar Scenen byder dem Contrasten af det, hvori de leve — som da man i den franske Revolution sad i Theatrene og græd over Hyrdestykker, hvori et Lam blev dræbt, medens Guillotinen dagligt huggede Hovedet af de ædleste Personligheder. Saaledes ogsaa her. Udenfor Theatret Sorg, Graad, Angest for Ens Kjære i Felten; fra Scenen en lille idyllisk Kjærlighedshistorie imellem en Amagerpige og en Matros, Sang, Glæde, Dans og Lystighed paa en Kro. Man hørte ofte Folk sige: „Det er velsignet at se dette lille, glade Stykke i denne Tid; man oplives, man opmuntres og rives ud af al den Angest og Sorg, man gaar i.“ Men for mig, der følte mit Fædrelands Skjæbne dybt, for mig var det ofte en stor Overvindelse, ja en Smerte at overgive mig til Udførelsen af min lille Lisbet med al den muntre Overgivenhed, som denne krævede. Forlod jeg Scenen og kom ud i Coulissen, da stod her Flokke af Folk, der kun talte om Død, Tab, Nederlag og Angest for, hvad den næste Time kunde bringe; at lukke Ørene herfor var umuligt, men da atter at træde ind paa Scenen, som om intet Tryk laa paa Sjælen, var sandelig ofte en Anstrengelse, der tog stærkt paa mig. Der var et 40

Øieblik Tale om at lukke Theatret i nogen Tid, og visseligt havde det været mig kjærkomment, men Mange mente, at det vilde være uheldigt, da Byen derved vilde faa et endnu tristere Anstrøg. Collin spurgte mig om min Mening: „Ja,“ svarede jeg, „visseligt er det tungt at skulle holde sine Tanker sammen til at spille i en saadan Tid, men det skal nu være vor Heltegjerning i denne Tid, at vi bør holde ud, ifald vi ved vort Spil kunne holde Gemytterne fra at blive altfor triste.“ Og jeg spillede og spillede ufortrødent, ofte over mine legemlige Kræfter. Men mangt et Træk i Folket, mangt et Træk fra Felten løftede En ogsaa, thi Folkestemningen var fortræffelig, ja beundringsværdig, og saadanne Tider give Styrke til Gjengjæld for det, de tage. Hvilken Følelse gik ikke igjennem den simple Mand, igjennem det simple Tyende i denne Periode. Med hvilken Glæde gav ikke Enhver sin Skjærv ved de Pengeindsamlinger, der skete for de Saarede, for de Faldnes Efterladte. Jeg erindrer endnu, at Suhr med Taarer i Øinene fortalte, at da hans Tjenestepiger havde givet deres sammensparede Skillinger, deres Linned til Lazaretherne, og han vilde erstatte dem dette, havde en Pige svaret: „Nei, Herre, jeg vil Intet have erstattet, thi saa havde jeg jo ikke den Glæde at have bidraget min Skjærv.“ Og saadanne Træk hørte man dagligt, Træk af den mest rørende Natur. Heiberg sagde ofte: „Det er da en velsignet Tid denne; alt Smaaavrøvet er jo forstummet; hvor en saadan Enhed i et Folk dog er forfriskende og styrkende!“

En Dag i April kom Heiberg hjem og sagde: „Se her, vil du have en af de mange Viser, her falbydes i disse Dage paa Gaderne; jeg købte den af en Dreng; jeg har endnu ikke set, om den duer noget.“ Jeg modtog den og satte mig strax ved Claveret for at spille Melodien, hvis Noder vare aftrykte paa Bladet, og sang til min jublende Glæde „Den tapre Landsoldat“. Aldrig glemmer jeg dette Øieblik! Ude af mig selv løb jeg ind til Heiberg og sagde: „Oh, kom og hør!“ Og nu sang jeg „Den tapre Landsoldat“ for ham, een Gang, to Gange, tre Gange, ja Gud veed, hvor mange Gange, thi jeg blev ikke træt af det. Enhver Fremmed, der kom ind ad Døren, maatte høre den, og Alle elektriseredes som jeg af den fortræffelige Sang. Gamle Molbech, som tilfældigvis var en af dem, der kom den Dag, talte ofte i senere Aar om den Virkning, min Sang havde gjort paa ham. Jeg sang den til den sildigste Nat, indtil jeg tilsidst var saa hæs, at jeg ikke kunde faa en Tone frem mere. Jeg mindes ikke Noget, der saaledes betog mig. Det viste sig her, hvad en lykkelig Digterinspiration formaar; man kan vist sige, at denne Sang virkede uendeligt til at holde Modet og Stemningen oppe, at den løftede og varmede de Kjække mer end noget Andet. Se, det formaar en Digter! Husk det, I som mene, at Digtekunsten er en Leg til ingen Nytte. Hvor dybt den almindelige Stemning var trængt ned, selv i Børneverdenen,

Johanne Luise Heiberg som Margrethe i „Abekatten“.
Efter Tegning af A. Harttung.

fik jeg et Bevis paa en Dag, jeg gik paa Christianshavns Vold for at trække frisk Luft. Jeg kom her forbi en Del ganske smaa Drengbørn, der stode hver med en Pind i Haanden. Midt imellem dem laa paa Græsset en ganske lille En udstrakt paa Jorden som død. Forskrækket over dette Syn spurgte jeg de Større: „Hvad feiler det lille Barn, er han syg? I have dog vel ikke 5 gjort ham Fortræd?“ Da traadte en af dem hen til mig, stillede sig foran mig med militair Holdning og svarede: „Jo, han er død; vi have slaaet ham ihjel, thi han var en Slesvigholstener.“ Den lille døde Slesvigholstener reiste sig nu op og sagde til de Andre: „Ja, i Dag maatte jeg nu finde mig i at være Slesvigholstener, og I sloge mig ihjel; men næste Gang skal en af Jer 10 være det, og saa slaar jeg ham ihjel.“ Jeg gav Drengene nogle Smaapenge til at føre deres Krig med, og de toge Afsked med mig, idet der lød et skingrende Hurra. Man maa være i en Stemning som den, jeg, ja som Alle vare i paa hin Tid, for at forstaa Virkningen af saadanne smaa Træk.

Sommeren 1848 fyldte som sagt Alle med Spænding om, hvad Udfald 15 vor Krig skulde faa, om vi skulde gaa tilgrunde eller med Ære komme fra den ulige Kamp. Saa fortvivlet vore Sager end syntes at staa, var Befolkningen dog ingenlunde betaget af Modløshed; den begeistrede Stemning bar Alle op, og man satte sin Lid til, at Forsynet vilde beskytte vor brave Hær og lede den til Frelse for vort Fædreland. Det var i denne Tid virkelig, som 20 om alle Mennesker vare blevne bedre, som om Alle inderligere sluttede sig sammen, saa al Standsforskjel var udslettet, idet Høie og Lave levede i samme Interesse, Fædrelandets Frelse. Det er herligt at leve i en saadan Tid! Herligt, naar Livet bæres af en stor, ophøiet Tanke, i Stedet for at tabe sig i alle de smaalige Interesser, der ellers optage de fleste Menneskers Sind. 25 Ens første Tanke om Morgenen, Ens sidste Tanke om Aftenen var Tanken om vore tapre Brødres Skjæbne, varme Bønner om, at et naadigt Forsyn vilde holde Haanden over dem og vort dyrebare Fædreland. Sommeren gik saaledes hen i Frygt og Haab, i Sorg og i Glæde. Kampen ved Dybbøl den 5te Juni bragte Alles Hjerter til at banke. De danske Kvinder fældede Ve- 30 modstaarer over de Ofre, denne Hædersdag havde krævet, og hvilken Kvinde ønskede ikke, at hun kunde have staaet ved Nordmanden Leopold Løvenskiolds og de svenske Brødre Lejonhufvuds og Sommelius's Side for med Taknemmelighedstaarer at række dem den sidste Hjælp, inden Øiet lukkedes i Døden. Disse Nordens Sønner, der vare ilede over til os for at kæmpe 35 med os for vor Tilværelse, fandt Heltedøden den 5te Juni. Lykkelige Lod at have et Liv at give i en Sag, der er et Liv værd!

Den 26de August sluttedes en Vaabenstilstand paa syv Maaneder med Preussen og det tyske Forbund. Vore Soldater fik herved en Pustetid, hvori de Saarede og Syge bleve pleiede med al den Kjærlighed, med alle de Ofre 40

af Penge og Nødvendighedsgjenstande, som Nationen formaaede at give dem. Og den Tanke, at Alt for en Tid var stille, var velgjørende ovenpaa den Spænding, hvori vi Alle havde levet. Man havde paany Ro til at tage fat paa sine vante Sysler, medens Sagerne uafgjorte Stilling dog laa som en
5 truende Tordensky i Horizonten.

Vi tilbragte som sædvanligt en Maanedstid paa Sølyst. Livet var der, som andetsteds, i denne Sommer mere animeret end ellers. Mange Fremmede besøgte Suhr, og vi kom saaledes i Berøring med ikke faa interessante Men-
nesker. Naturligvis dreiede al Samtale sig om Krigen og om de Danskes
10 Udholdenhed lige overfor den Overmagt, de havde at kæmpe imod. Mange Ytringer af disse Fremmede har jeg beholdt i min Hukommelse. Saaledes erindrer jeg en af den djærve Nordmand, som jeg i Aarenes Løb mere og mere har lært at sætte Pris paa, Ketil Motzfeldt. Vi sade paa en af de yn-
dige Høie i Sølysts Have og glædede os over Sundets Skjønhed og de mange
15 Seilere, der krydsede hinanden paa det stille, hvilende Hav. „Ja,“ sagde han med sin dybe, mandige Røst, „jeg tilstaar, at de Danske ofte have forekommet mig som et letsindigt Folk med alle deres Forlystelser, Tivolier, Maske-
rader og Gud veed hvad. Men kan en Nation vise sig, som de Danske have gjort det i denne Tid, naar det alvorligt gjælder, da i Guds Navn lad dem
20 forlyste sig i Fredstid, saa meget de lyste, min Agtelse have de i fuldt Maal vundet.“ Saadanne Ord af en kraftig Mand kan vel gjøre Indtryk, især naar de siges med Taarer i Øinene; fra dette Øieblik af betragtede jeg ham som min Ven.

VINTEREN 1848—49.

25 Med Glæde hilste jeg ved Tilbagekomsten atter paa alle mine Blomster i Søkvæsthusets Have. Saa ofte jeg kunde for mine Forretninger, nød jeg det deilige Efteraar i denne Have, hvor snart een Plante, snart en anden ventede paa den Haand, der var vant til her at binde op, hist at rette, hvad der var forsømt under min Fraværelse. En Formiddag, som jeg gik her i
30 travl Virksomhed, kom Oehlschläger for at hilse paa mig. Vi gik længe sammen i Haven. Han var saa elskværdig, saa godmodig, saa smuk denne Formiddag, tog saa venligt Del i mit Arbeide og meddelte mig flere Planer, han havde til nye Stykker, i hvilke han stoledes paa min Hjælp. Naar han saaledes var mild og glad, havde han noget barnligt Humoristisk, der gjorde,
35 at man maatte holde af ham. Da han tog Afsked, plukkede jeg nogle Apricoser til ham af mit eget Træ; til Tak sendte han mig nogle Dage efter følgende Digt:

Natur og Kunst er Søstre, ganske vist,
 Og derfor aldrig burde være Tvist
 Imellem dem, som skienke Livets Goder.
 Af disse To Naturen vel er ældst;
 Jeg veed dog ikke hvem jeg ynder helst, 5
 I evig Ungdom, født af samme Moder.

Hvad Kunst er kiært, det er Naturen kiært;
 Hun har sin yngre Søster stave lært;
 Saa lærte hun af hin at lægge sammen.
 Nu læse begge de det store Skrift 10
 Og male Billedet: Liv og Bedrift,
 Som Tiden daglig spænder ud i Rammen.

At Du en sielden Kunstnerinde var,
 Som Æbler nød af Yduns gyldne Kar,
 Det vidste jeg, min yndige Veninde! 15
 Jeg burde vidst, skiøndt jeg det ikke saae,
 Du paa Naturen monne Dig forstaae
 Saa godt som Kunst, da Du ei gik iblinde.

Men paa det Sidste fik jeg klart Beviis,
 Da jeg stod hos Dig i Dit Paradis, 20
 Og Du — som tidt mig rakte Kunstens Roser, —
 Nu plukked venligt mig med egen Haand,
 Hvad ikke mindre fryded høit min Aand,
 Af Livets Træ Naturens Aprikoser.

Tak! Du som sprang ud af Naturens Skiød 25
 I Kunstens Favn, for alt det Godt jeg nød.
 Virk længe Skjønhed, med Geniets Styrke!
 Og naar, bedøvet af vort Bifalds Larm,
 Du hviler qvæget i Naturens Arm,
 Med barnlig Andagt Du den atter dyrke! 30

Fasangaarden, d. 16. Sept. 1848.

A. Oehlenschläger.

Jeg har alt fortalt, at mit første dramatiske Forsøg egentlig var Vaudevillien „Abekatten“, men at jeg opgav det paa Halvveien, da jeg følte Lyst til at skrive „En Søndag paa Amager“. Ved det Held, der havde fulgt dette mit Digterbarn, fik jeg atter Lyst til at fuldføre mit første Barns Opdragelse, saa at ogsaa det kunde træde ud i Verden og forsøge sin Lykke. Jeg fuldførte det, og det kom til Opførelse i Mai 1849. Alle Musiknumrene paa to nær har jeg selv komponeret i mine ensomme Nattetimer. De to Numre, som ikke ere af mig, det ene om Fiskene, hvori Margrete skal lægge sine naturhistoriske Kundskaber for Dagen, det andet, Iversens Sang om Søndermarks-
 10 turen med Abekatten i Lommen, til disse ere baade Text og Musik af Heiberg. Da jeg havde Situationerne færdige, som jeg selv synes er noget af det Bedste i Stykket, kunde jeg slet ikke komme ud af de Sange, jeg her ønskede at benytte. Jeg maatte bruge mange Overtalelser for at formaa Heiberg til at komme mig til Hjælp hermed. I Lystighed sagde jeg til ham: „Vil du
 15 skrive disse to Sange for mig, da skal du faa 300 Rdl. for dem, ifald Stykket gjør Lykke.“ — „Ja, det forandrer Sagen,“ sagde han polisk, og han skrev dem. Stykket gjorde Lykke, og han fik virkelig 300 Rdl. af det Honorar, jeg erholdt fra Theatret. Da han sang disse to Viser første Gang for mig, syntes jeg meget godt om dem; jeg sagde til ham: „Ja, visselig ere de de
 20 bedste i Vaudevillien baade fra Textens og Musikens Side, men nu skal jeg sige dig noget: disse to Numre blive de eneste i Vaudevillien, der ikke blive applauderede.“ Og virkelig fik jeg Ret heri ved Stykkets Opførelse. Saaledes gaar det ofte, det Bedste paaskjønnes ikke. Jeg spøjte ofte med Heiberg herom og sagde, at en anden Gang vilde jeg henvende mig til en Heldigere
 25 om Hjælp.

Stykket gjorde i Begyndelsen ikke den Lykke hos Publikum som „En Søndag paa Amager“, men Tid efter anden stak „Abekatten“ næsten „En Søndag paa Amager“ ud og blev et Kassestykke. Imidlertid fik Stykket, der blev fortrinligt udført, dog strax mange Velyndere, deriblandt nuværende
 30 Geheimeraad Hall, der aldrig forsømte nogen Forestilling, saa ofte det gik over Scenen; ja saa pudsigt det end monne klinge, gik virkelig i nogen Tid det Rygte, at han var den anonyme Forfatter, et Rygte, der vel netop opkom ved hans stadige Nærværelse ved Opførelsen. Han selv sagde saa ofte til mig: „Det er mig umuligt at blive hjemme, naar jeg veed, at „Abekatten“
 35 spilles; jeg kommer i det fortræffeligste Humeur, naar Teppet gaar op, og jeg ser Dem, Fru Sødring og gamle Rosenkilde sidde paa Scenen; da har jeg strax en Følelse af Hjemlighed, Munterhed og Glæde, der virker uimodstaaeligt paa mig.“ Hvad han her har følt, gik lidt efter lidt over i det hele Publikum, saa at det mangfoldige Gange hændte, hvad jeg ikke mindes ved
 40 noget andet Stykke, at Publikum udbrød i stærk Applaus, idet Teppet rul-

lede op, forinden det endnu havde hørt et Ord eller en Tone. Det var Forudbetaling for den Nydelse, det saae imøde. Min stille Glæde herved kan kun lignedes ved et Barns. Med Sandhed kan jeg sige, at ikke mindste Forfængelighed blandede sig heri. Jeg saae klart Spøgens store Mangler, men jeg glædede mig over, at Spøgen virkede uimodstaaeligt paa Tilskuerne, til Trods 5 for Alt, hvad Kritiken maatte indvende imod den som Kunstværk. Undertiden greb en vis Skamfuldhed mig over at have vovet mig ud paa denne Vei, og ikke altid kunde jeg tilbagetrænge en vis ubehagelig Følelse, naar Bifaldet var større, end dette Arbejde fortjente; jeg skammede mig da og syntes, at jeg havde forsyndet mig mod den hellige Kunst og ledet Mængden paa 10 Vildspor. Jeg blev derfor meget forundret en Aften i vort Hjem, da vi talte med Digteren Welhaven om dette Stykke, og jeg havde ytret mig lidt dadlende om det, til Dels for at skjule min Andel i det, og han da udbrod ivrigt og heftigt paa sin vante Vis: „Nei, heri er jeg aldeles ikke af Deres Mening, tvertimod, den hele Opfindelse af Handlingen, Charactererne, den hjemlige 15 danske Tone er ligefrem genial.“ Ja, sandelig sagde han genial! Jeg vilde neppe tro mine egne Øren, men tilstaar, at jeg blev meget glad ved at høre denne skarpe, som oftest uforføielige Kritiker udbryde saaledes i den ham egne varme Tone. Denne Udtalelse beroligede min kunstneriske Samvittighed. Da han var gaaet, sagde jeg til Heiberg: „Hvad synes du om Welhavens 20 Udtalelse!“ Min kjære Heiberg svarede: „Jeg synes, at han har Ret i, hvad han sagde.“

Det var ganske i sin Orden, at den Lykke, disse ubetydelige Stykker gjorde hos det theaterbesøgende Publikum, lidt efter lidt i Aarenes Række fremkaldte en Opposition i Kritiken; man ærgrede sig over, at de Saison 25 efter Saison kaldte Folk sammen, der fra de tætbesatte Bænke lo hjerteligt, applauderede livligt, til Trods for Alt, hvad der med en comisk Heftighed prædikedes om, at man ikke maatte le, ikke applaudere, ikke indfinde sig, naar de spilledes. Det gik disse Stykker, som det ofte gaar en ung, smuk Pige, hvem man gjør sit Bedste for at bagvaske. Bagvaskelsen tros kun altfor 30 gerne, men naar den unge Pige selv viser sig, ser man paa hende med Velvillie og siger: hun er dog smuk og indtagende, og Bagvaskelsen glemmes, saa længe hun haves for Øinene. Jeg, som maaske bedre end nogen Anden kjendte disse Stykkers Mangler, har ofte selv været forundret over den Magt, de udøvede paa Tilskuerne, og jeg har da spurgt mig selv: „Hvori 35 kan da egentlig denne Tiltrækning ligge?“ Og jeg har da ikke kunnet udfinde anden Grund end den, at den Umiddelbarhed, den naive Glæde, den ungdommelige Frimodighed, hvormed jeg i hine Tider barnligt glad nedskrev dem, den er det, der ubevidst meddeler sig Tilskuerne og gjør dem selv unge, glade og naive, saa at de glemme al Kritiseren og forfriskes af 40

det, der engang uden al Kritik kom fra et friskt, freidigt, bevægeligt Sind. Hertz sagde en Gang til mig om disse Stykker — jeg havde lige saa lidt betroet ham som nogen Fremmed, at de vare af mig —: „Det er en meget uskyldig Forfatter, der ikke generes af nogen Kritik; ifald han ikke
 5 havde været det, vilde de ikke være blevne saa morsomme og fornøielige at se paa; man smittes af hans Ungdomsmagt og bliver selv ung.“ I en Række Aar ere nu disse Stykker gaaet over Scenen; hver Gang de efter nogle Aars Forløb paany fremdrages, ere de blevne hudflettede af Kritikens kloge Herrer, men se, den unge Pige viste sig, og Virkningen var og blev
 10 den samme. Man har i sin Harme over dem endog udfundet et nyt Skjældsord; man har kaldet dem „Duftvaudeviller“. Ja ser I, mine Herrer, der har I netop truffet Sømmet paa Hovedet; ganske vist, de ere „Duftvaudeviller“, og det er denne Duft, der uimodstaaeligt har virket i det tæbesatte, lumre Hus som en Forfriskning, ligesom man paa en lummer Dag oplives ved
 15 Duften af en Reseda. Denne lille, grønlig, beskedne Plante bemærkes neppe imellem Pragtblomster, men den har en Duft, som virker oplivende paa Sindet. Her er egentlig slet ingen Kunst, her er en umiddelbar Natur, der, hvor lavt man end vil sætte den, virker ved, at den ikke gjør Fordring paa nogen Virkning. Og hvad der gjælder om „En Søndag paa Amager“, gjælder
 20 ligesaa om „Abekatten“*. Nu vel, lad det Hele være Intet, en Leg, et lille Maaneskinssværmeri, et romantisk Tidsfordriv, hvori Forfatteren har forfrisket sig efter andet anstrengt Arbeide; noget Virkeligt maa der dog være i denne Leg, eftersom Publikum i mange Aar ikke er bleven kjed af Legen, men stadigt har ønsket den om igjen. Min Undskyldning er altsaa, at jeg
 25 som dramatisk Forfatter har forlystet mig med en Leg, som Hundrede og atter Hundrede efter mig have fundet Morskab i at fortsætte.

THEATERBESTYRELSENS OMDANNELSE.

Det nye Liv, det Røre, de Omvæltninger saa godt som i alle Forhold, som Frihedens Morgenrøde i Danmark nødvendig maatte føre med sig efter
 30 den store Begivenhed i 1848, kunde ikke blive uden Virkning paa Kunstens Omraade. Enhver havde Lyst til at drikke sin Part af det fulde Bæger, Enhver vilde smage den unge Vin, til Trods for, at den endnu ikke havde eller kunde have afgjæret; Enhver i sin Sphære følte Trang til ogsaa hos sig at lukke Vinduer og Døre op, for at den friske Luftning ogsaa kunde naa til
 35 ham. Enhver vilde være med i dette nye Arbeide og krævede som en Ret,

* der i 1871 opnaaede at gaa med Bifald for 100de Gang over Scenen. „En Søndag paa Amager“ havde alt tidligere opnaaet samme Resultat.

at ogsaa hans Stilling undergik væsentlig Forandring. Den store Omvæltning i Statsstyrelsen fremkaldte mange smaa. Ingen kunde finde sig i at sidde stille i det Vante, om end dette var aldrig saa godt, Forandring i Alt var Løsnet. Skuespillere have ofte noget vist Barnligt, naar de ville gribe ind i Begivenhedernes alvorlige Gang, den lette Phantasi løber stedse af med dem; 5 Udholdenhed i, hvad de ville, er ikke deres Sag; de blive ofte trætte paa Halvveien og opgive hurtigt, hvad de kort iforveien med Fanatisme havde besluttet at sætte igjennem; de ere Øieblikkets Børn, og Seighed i Handlekraften ligger rent udenfor deres Natur. Men denne halve Villiekraft kan dog ofte være farlig og skadelig, thi det er ikke altid let at standse, som er 10 drevet til en vis Høide; Kuglen har faaet et Stød, og nu ruller den frem uden at kunne standses, hvor meget man end ønsker, at den igjen vilde løbe tilbage. Altsaa ogsaa Skuespillerne vilde gjøre noget Nyt ud af deres hidtil rolige, lykkelige Stilling, ligemeget hvad, kun noget Nyt. De havde set, at nogle faa kraftige Mænd havde sat det Utrolige igjennem lige overfor Konge 15 og Land, hvorfor skulde de da ikke paa deres Omraade kunne gjøre det Samme? Mig forekom de ofte comiske i deres Heltetilløb, og de fandt sig godmodigt i, at jeg lo ad alle deres vilde Planer. Imidlertid, Noget maatte og skulde der gøres; jeg saae dem ofte paa Theatret i tætte Klynger, ivrigt gesticulerende, med flammende Blikke, som S sammensvorne, der rugede over 20 sorte Planer, der skulde slaa ned som Lyn over dem, de vilde ramme. Nielsen var især brillant i denne Positur og saae ud som en Hercules, der vilde omstyrte og knuse Alt, der kom i hans Nærhed. Mindst drømte jeg om, at den, paa hvem de agtede at lade Hævnens Sværd falde, var Alles faderlige Ven og Velgjører, Geheimeraad Collin. Dog, der maatte jo sigtes paa et høit 25 Maal, naar Kampen skulde have nogen Anseelse. Fra min Barndom af havde jeg været vant til at se Alle, Store og Smaa, ty til denne Mands Mildhed og Hjælpsomhed i Nød og Trængsler; Alle kunde aflægge Vidnesbyrd om hans Hjertensgodhed. Uden nogensinde af personlig Erfaring at have kjendt Nød og Trang, havde Collin en saadan Humanitet, var saa blottet for al Sneverhertethed, at enhver Klage altid fandt Vei til hans Medfølelse, og mere end 30 een Gang har jeg set ham ligesom rødmende høre paa, naar Nogen vilde aflægge ham Regnskab for den Elendighed, hvori de vare komne; altid var han, saa vidt det stod til ham, rede med Hjælpen. Han var Alles Fortrolige, og der var ikke En af det hele Personale, som ikke skyldte ham varm Taknæmmelighed for, hvad han havde været for ham. Ved Siden heraf var Collin en kraftig og bestemt Mand og den Eneste af de flere Directeurer, som Bestyrelsen den Gang bestod af, der virkelig befattede sig med Arbeidet og holdt det gaaende. Dette vidste og følte Skuespillerne; hvor ofte havde jeg ikke hørt dem erkjende dette! Min Forundring var derfor stor, da man kom og 40

vilde gjøre mig delagtig i den Revolution, som skulde være Skuespillernes 1848, og som bestod i hverken mere eller mindre, end at Alle skulde indgive en Adresse, efter den første Plan til Kongen, men efter en senere Beslutning til Levetzau, hvori hele Personalet bevidnede Levetzau sin uskrømte Høi-
 5 agtelse og Hengivenhed, og hvori man imellem Linierne læste Haabet om en snarlig Forandring i Theaterbestyrelsen, hvorved Collin traadte tilbage, og Levetzau blev den Eneraadende. De vigtigste Ledere, Nielsen, gamle Rosenkilde og Phister, fik vel nogle Svage i Aanden overtalte til at slutte sig til dem — desværre var selv M. Wiehe, besnakked af det Niensenske Hus, med
 10 til at ville krænke den Mand, som havde fra hans tidligste Ungdom hjulpet og støttet ham paa saa mange Maader — men de mødte Modstand hos Mange, der endnu bevarede Erindringen om Collins Godhed imod dem, og som negtede at underskrive en Tillidsadresse til en Mand, de knap kjendte, undtagen naar han ved festlige Anledninger, bestjernet, modtog deres ærbødige Hilsen; hvis Manerer og hele Holdning de ved Prøver og andre Lei-
 15 ligheder havde set de samme Skuespillere, der nu vilde hylde ham, efterabe og latterliggjøre, og om hvem de hundrede Gange af de Samme havde hørt, at en saadan Chef var et rent Nul, som Theatret havde bedst af at undvære. Jeg var en af de Første, hvem man overrakte det vigtige Dokument til Under-
 20 skrift. Jeg veed ikke, hvilken Følelse der i dette Øieblik var stærkest hos mig, Forbauselse eller Bedrøvelse. Stille negtede jeg min Underskrift og kjørte den Dag hjem fra Prøven, vemodig over Menneskenes Glemsomhed og Utaknemmighed. Ved min Hjemkomst gik jeg strax ind til Heiberg og meddelte ham det Passerede. Hans Forbauselse var ikke mindre end min. Det havde
 25 sat de Herrer Ledere i nogen Forlegenhed, at jeg, der skulde throne i Spidsen for Navnerækken, havde negtet at underskrive; men man vidste at hjælpe sig; man besluttede at henvende sig til Levetzau i hele Personalets Navn, uden Hensyn til de manglende Underskrifter, og denne Beslutning blev virkelig udført. Jeg har sjældent set Heiberg saa vred, som da dette kom til hans
 30 Kundskab. Han skrev et meget skarpt Brev til Rosenkilde, hvori han sagde, at hvis nogen af dem oftere vovede i den Grad at misbruge hans Hustrus Navn, da vilde han ad Rettens Vei kræve dem til Regnskab for en saadan Anmasselse.

Den hele Sag var mig meget ubehagelig, thi da Intet paa et Theater kan
 35 holdes skjult, blev det jo strax kundbart, at jeg havde negtet at underskrive Adressen, og uagtet jeg, som Alle tidligere, var af den Mening, at Levetzaus Fortjeneste af Theatret vare for Intet at regne, vilde jeg dog saare nødtigt gjøre Noget, som var denne Mand imod, thi han havde bestandigt viist mig en saa udsøgt Opmærksomhed, at jeg sandelig var den, som sidst af alle
 40 havde Grund dertil; men en Handling stik imod min Overbevisning maatte

Scenebillede fra „En Søndag paa Amager“.

Lisbet: Johanne Luise Heiberg — Jokum: Michael Wiehe.
Efter en ikke tidligere offentliggjort Tegning af A. Harttung.
(Teatermuseet).

jeg jo skamme mig ved at have taget Del i. Og til hans Ære skal det siges, at denne Modstand fra min Side ikke et Øieblik forandrede hans Velvillie imod mig, men at han vedblev uforandret at vise mig den samme Opmærksomhed som tidligere.

Det er en Skam, at jeg har glemt, hvem det var, der stillede sig i Spidsen for en ny Adresse, der skulde tilstilles Collin; denne ny Adresse (Overskou, V. 850) fik 46 Underskrifter, medens kun 18 havde deltaget i Henvendelsen til Levetzau.

Jeg behøver neppe at fortælle, at alt dette Theaterrøre virkede som et Uveir ude i Publikum. Bladene holdt naturligvis med de 18, fordi 18 Snakkere paa Conditorier formaa en hel Slump, dels fordi Collin var en gammel Embedsmand, der ikke hørte den ny Tid til, og ovenikjøbet en Theaterdirecteur, der jo altid er lagt for Had hos Publikum.

Resultatet i den almindelige Mening blev, at baade Collin og Levetzau burde fortrække, for at yngre Kræfter kunde komme til Roret. Hvad Collin angaar, da tror jeg virkelig, at han var træt og Intet havde imod at fjerne sig, uagtet hans Interesse for Theatret var gammel og prøvet. Ogsaa er jeg vis paa, at dette sidste Træk af Personalets Utaknemmelighed smertede ham mere, end han vilde være ved, uagtet intet bittert Ord om Nogen kom over hans Læber, ja at han endogsaa kort efter med største Beredvillighed hjalp en af de 18, der trods det Passerede denne Gang som saa mange Gange tidligere tyede til hans Godhed for at reddes ud af en trykkende Forlegenhed; og at dette skete med den Mildhed og Delicatesse, som var ham egen, kan jeg saa meget vissere bevidne, som jeg selv var Mellemmanden for den Paagjældende hos ham. Jeg vil fortælle et Træk af ham i et lignende Tilfælde. En Formiddag kom jeg til ham, og i Samtalens Gang kom jeg til at nævne, at jeg paa Veien havde mødt et Tog bestaaende af tre Vogne fulde af Mennesker, der kjørte i Skoven, og at disse blev anført af en af Theatrets dengang meget yndede Sangerinder med Mand og Børn. Collin smilte og sagde: „Ja saa! I Aftes var hun hos mig og jamrede over, at hun i Dag ikke vilde have Mad til sine Børn, ifald jeg ikke strax hjalp hende med et Gratiale.“ — „Fik hun det?“ spurgte jeg ham. Smilende svarede han: „Ja saamænd gjorde hun det!“ — „Nej,“ udbrød jeg, „hvor er det dog muligt at gjøre Sligt.“ — „Ja, Herre Gud,“ svarede han, „hun har taget feil, da hun sagde, at hun trængte til Brød, hun mente til en Skovtur,“ og det saae ud, som om han ordentlig glædede sig ved Tanken om, at hun og hendes Børn havde en glad Dag, og jeg er vis paa, at han altid lige overfor hende har spillet den Uvidende i denne Sag. Collin var en nobel Natur; hans Hjerte og hans Forstand vare ikke adskilte, men tæt forenede. Saadanne Naturer forstaas ikke af Alle; det er kun de Nærmeste, der tilfulde se og vurdere et saadant Menneske. „Ak,“

sagde engang hans ældste Datter til mig mange Aar efter hans Død, „hvor jeg dog længes efter igjen at møde Fader! Hvor findes en saa kjærlig Sjæl, saa beredt til at gaa ind i Andres Interesser og ofre sig for dem!“ Læg nu hertil den overordentlige Dygtighed hos denne Mand, der i Frederik den

5 Sjettes Tid var inde i Alt, hvad der krævede Arbeide og Anstrengelse, søgt af Alle, Store og Smaa, bestemt, villiestærk, saa at, hvor Collin havde Plads, Alle bøiede sig for hans raske, uinteresserede Handlekraft. Tarvelig og bramfri i alt sit Væsen, var Collin i Ordets skjønne Betydning en sand Borger med

10 holdent en dansk Mand, der elskede sit Fædreland høit; jeg tror virkelig, at naar han, til Trods for al bornert Modstand, satte igjennem, at den danske Vaudeville fik Lov til at holde sit glimrende Indtog paa den danske Scene, saa udsprang dette af, at han rørtes ved den Danskhed, som i Ord og Toner her traadte Nationen imøde, og som derfor ogsaa blev grebet af denne med

15 en Jubel, der forbausede de bornerte Kunstdommere. Er det ikke besynderligt, at en saadan Mand kunde møde en Behandling som den, Skuespillerne havde beredt ham, og det tilmed i Aaret 1848! Jeg var usigelig bedrøvet, ja, ifald Ordet kan bruges, lidenskabelig bedrøvet. Da derfor gamle Rosenkilde en Formiddag besøgte mig paa Søkvæsthuset, var det mig ikke muligt at tie,

20 men jeg udbrød i heftige Klager over hans og hans Collegers Adfærd: „Herre Gud, Rosenkilde,“ sagde jeg, „tænk dog paa, hvad denne Mand i saa mange Aar har været for Eder Alle! Hvor tidt er De ikke selv gaaet med et tungt Hjerte til ham og gaaet trøstet fra ham! Hvor ofte har han ikke været Eders Talsmand hos Kongen, naar Næringsсорger kuede Eder, saa I hverken vidste

25 ud eller ind! Hvor human, ja kjærlig, uden al Embedsvigtighed, omgikkes han Eder ikke! Var han ikke den, paa hvem I kunde stole, naar alt Andet slog feil? Og betænk nu, at denne Mand ville I krænke for at hædre en Anden, som det hundrede Gange har forarget Eder at se i Spidsen for en Kunstanstalt, i hvis Anliggender han ikke havde anden Indsigt end Enhver,

30 der af og til gaar paa Comedie, som holdt sig fornem, bydende lige overfor Eder og saa godt som aldrig satte sin Fod op paa Theatret, men kun tilstedede Eder Adgang til sig, naar I vare iførte Kjole og hvide Handsker. Og denne Mand, hvem I ofte omtalte som mig syntes paa den ubilligste Maade, ja gjerne gjorde latterlig, hvor det lod sig gjøre; denne Mand fêtere I nu,

35 blot for at berede en prøvet Ven en Krænkelse, affectere at sætte ham høit; denne Mand, der Intet udrettede ved Theatret som Nr. 2, ham kunne I nu ønske skal blive Nr. 1.“ Saadan Ord og mange lignende fløi fra min Tunge med den Varme, som kun kan opstaa hos mig, naar noget Godt forurettes. Jeg ser endnu i dette Øieblik Rosenkildes Ryg, thi han stod taus og stille i Kakelovnskrogen med Ryggen vendt imod mig, som sad i Sofaen. Da mit Forsvar

40

for Collin var tilende, vendte Rosenkilde sig om, saa paa mig med et bedrøvet, halvt skamfuldt Udtryk og udbrød med stærk Stemme: „Ja, vi ere nogle Asner.“ — „Godt,“ svarede jeg, „saa tale vi ikke mere om den Sag.“

Den offentlige Mening var under alt dette mere og mere stemt baade mod 5 Collin og Levetzau; Feltraabet var overalt, at Theatret maatte undergaa en gennemgribende Reform. Theatret maatte ophøre at være kongeligt og blive et Nationaltheater, det maatte som saadant underlægges Cultusministeriet med et aarligt bestemt Tilskud af Staten og undergivet Rigsdagens Control 10 som andre Nationalindretninger. En saadan Forandring maatte blive af den største Betydning for Theatrets hele Fremtidsliv, men dette blev af mange, især af Kunstnerne, ikke strax set eller forstaaet; der gik Aar hen, inden man ret begreb, at denne Omdannelse, som i første Øieblik paa Grund af hele Landets Stemning ansaaes for en Ære, vilde bringe Mange til Fortvivelse, naar de ret fik Øinene op for, hvilken Betydning det for Kunsten kan have 15 at komme ind under en Rigsdag, i Stedet for som hidtil at staa i et Slags patriarkalsk Forhold til Kongen og de Mænd, han havde stillet i Spidsen til at varetage Kunstens og Kunstnernes Interesse. I Mai 1849 blev Theatret da og af Kongen henlagt under Cultusministeriet; det kom altsaa til at staa under Madvig. Det var os Alle en Ære og en Trøst, at netop denne dannede, 20 humane, sandhedskjærlige Mand tog Theatret i sin Haand. Paa Theatret levede og aandede man kun for, hvorledes Theaterforholdene vilde blive ordnede. Erfaringen havde viist, at imellem de 3 à 4 Directeurer, som Directionen hidtil havde bestaaet af, var det dog bestandigt kun En, der i Sandhed styrede Theatret, og at de mange Hoveder kun vanskeliggjorde Arbeidet 25 i Stedet for at lette det. Det var derfor ofte offentligt udtalt, snart i smaa trykte Pièces, snart i Bladene, at det Retteste vilde være at sætte een Mand i Spidsen for Theatret med den hele Myndighed og det hele Ansvar. Man forudsaae, at Madvig vilde tiltræde denne Mening, og var nu spændt paa, hvem han vilde vælge. Rygtet nævnede snart En, snart en Anden, som man 30 vidste ikke vilde undslaa sig for at modtage Embedet, naar det blev ham tilbudt; thi det er det Mærkelige, at uagtet Erfaringen til alle Tider viser, at den Dødelige er ikke født, der kan tilfredsstille et Kunstnersamfund, for ikke at tale om Publikum, saa har dog dette, som mig synes, vanskeligste, byrdefuldeste, utaknemmeligste af alle Embeder stedse fundet mange Liebhave- 35

En skøn Dag fik Heiberg en Billet fra Madvig, hvis Omgangsven han var, om at komme til ham i en vigtig Sag. Madvig tilbød nu Heiberg at stille ham i Spidsen for vort Nationaltheater, med udelt Myndighed i alle Forhold. „Der er ikke en Mand i Landet,“ sagde Madvig, „som jeg ifølge min Samvittighed kan tilbyde Posten uden Dem.“ Heiberg bad om nogen Tids Be- 40

tænkning. Ved sin Hjemkomst meddelte han os, hvad der var bleven ham tilbudt. Han, men især jeg, var meget betænkelig, jeg endog mere end betænkelig, jeg var næsten ulykkelig ved Forestillingen om, hvad han her udsatte sig for, og hvad der paa denne Bane kunde møde ham. I Aarenes

5 Løb havde jeg, om end dengang ufuldstændigt, lært at indse, hvor vanskeligt, for ikke at sige umuligt, det er at tilfredsstille Kunstnernes mange, ofte barnagtige Fordringer; lært, hvor lidt deres Venskab, deres Velvillie er at stole paa; lært, hvorledes de, naar deres Lidenskab er sat i Bevægelse, ikke sky noget Middel til at skade og modarbejde den, der, om end af de gyldigste

10 Grunde, nødes til ikke at understøtte, hvad de attraa. Jeg gøs ved Tanken om, at min kjære, sanddru Heiberg skulde begive sig ind i dette Mylr af Lidenskaber af enhver Slags, at han, der hadede Vrøvl fremfor Alt, nu skulde indvie sit daglige Liv til denne Plage, som jeg vidste var ham den største; at dette skulde tilintetgjøre vort stille, huslige Samliv i Hjemmet, denne

15 Kilde, hvoraf jeg hidtil havde hentet fornyede Kræfter; at denne velgjørende Ro skulde afløses af Uro fra Morgen til Aften, hans stille Digterliv forvandles til Kamp med alle de Prætentioner, som gjøre Theaterlivet saa besværligt. Jeg frygtede for, at Heibergs Troskyldighed lige overfor alle Slags Intriger — thi den, som selv aldrig intrigerer, tror ikke let, at Andre gjøre

20 det — skulde berede ham Skuffelser, der vilde virke skadeligt paa hans lykkelige, muntre Sind. Ogsaa laa hans Ære mig paa Hjerte som min egen, og jeg gøs ved Tanken om den Mulighed, at han ikke tilfulde skulde kunne udfylde de mange store, men især de mange bittesmaa daglige Krav, der stilles til den, som fra Morgen til Aften skal bevæge sig i denne urolige Verden,

25 som kaldes den ideale, men som, Gud bedre det, oftest er meget uideal. Jeg gøs ved Tanken om, hvorledes da min Stilling vilde blive ved Theatret. Jeg havde hidtil staaet mig godt med mine Kammerater, mit Theaterliv havde i Sandhed været lykkeligt, men hvorledes vilde det herefter blive? Jeg vidste forud, at hvad der saa end rammede mig, skulde jeg have Kraft til at bære

30 det taalmodigt, men hvorledes skulde jeg kunne bære, om man forurettede Heiberg? Ja, jeg var høist urolig. Paa den anden Side havde Heiberg jo fra sin tidligste Ungdom i høi Grad interesseret sig for Theatret og ofte fundet, at der var noget Underligt i, at han stod udenfor dets Styrelse; hans Stilling som dramatisk Forfatter, hans mange dramaturgiske Afhandlinger, hans kri-

35 tiske Sans, hans musikalske Dannelse, hans nøie Kjendskab til fremmed Litteratur og til Udlandets Theatre, alt dette i Forening med hans store Kjærlighed til en Kunst, hvorpaa han jo selv havde sat sine bedste aandelige Kræfter, maatte vel være Adkomst til en Stilling, hvor det gjaldt om at løfte vort Theater, der unegteligt i de sidste Aar sygnede hen af Mangel paa Hold-

40 ning og Enhed hos Bestyrelsen. Jeg havde ofte ønsket ham i en større Virk-

somhed, der kunde rive ham ud af det stille Studerekammers Ensomhed og give ham Leilighed til at virke livligere udadtil; hans Moder og jeg vare ofte ængstelige over, at den blodrige Mand Dag ud og Dag ind sad bøiet over sit Skrivebord uden synderlig legemlig Bevægelse og saa godt som kun i Selskab med os To og de faa, prøvede Venner, der udgjorde vor Kred. 5

Naar vi da sagde til ham: „Du sidder her bestandigt hjemme, hvorfor søger du ikke mere Omgang udadtil?“ svarede han: „Jeg trænger ikke dertil; jeg er fornøiet som jeg har det.“ Saa lykkeligt dette nu end var for os, frygtede vi dog for, at han legemligt skulde tage Skade af den megen Indesiden; men vist var det, at han altid var livlig, elskværdig og oprømt og udgjorde 10

Lykken i vort Hjem. Han vaklede endnu noget, inden han vilde give Madvig sit Ja. Da kom en Dag et Brev fra Madvig med en indstændig Begjæring om en hurtig Beslutning. „Jeg vil meddele Dem,“ skrev Madvig, „at ifald De virkelig giver mig Nei, da har jeg kun En at ty til, nemlig Hr. — — —.“ Vi forfærdedes ved at læse dette Navn, thi den Paagjældendes aandelige Uformuenhed var os velbekjendt; Madvig klagede ogsaa i stærke Udtryk over det Uheldige i at maatte ty til et saadant Valg. Da gav Heiberg sit Samtykke. Saa snart hans Udnævnelse blev bekjendt — den faldt i Slutningen af Juli — hilstes den i Bladene med Velvillie og Haab. Paa Theatret vare naturligvis 15

Følelserne blandede. Vor mangeaarige Ven Oberst Tscherning udrød: „Nu har Fru Heiberg faaet den vanskeligste Stilling i Landet!“ Gamle Rosenkilde var en af de Første, der kom glædedrukken ind til Heiberg og sagde: „Ja, nu er der endelig sket, hvad forlængst burde være sket; kan nu ikke Theatret trives under J. L. Heiberg, saa lad det gaa ad H. til, thi saa er det ikke bedre værd.“ Vi troede, at Nielsen vilde geraade i en sand Bersærker gang 25

ved denne Efterretning, men hvem kunde beregne dette Menneskebarn? Paa Grund af Vaudevillernes Lykke, foruden meget Andet, hvorved hans Misundelse var vakt, havde Nielsen alt i mange Aar været i skarp Opposition mod Heiberg og kom aldrig i vort Hus. Stor var derfor vor Forundring, da han en Formiddag traadte ind i vor Stue i Selskab med Overskou, og i varme, 30

begeistrede Udtryk udtalte sin Glæde over Heibergs Udnævnelse, ja han udrød i disse, i hans Mund mig uforglemmelige Ord: „Nu er der gaaet en Sol op over det kongelige Theater!“ — i den Grad var Levetzau glemt, som om han aldrig havde existeret. Overskou, der kjendte hans tidligere Stemning saa vel mod Heiberg som mod mig, kastede et stjaalent ironisk Blik hen til 35

mig, og vi havde begge Møie med at skjule et Smil. Ak, jeg kunde ikke glæde mig over dette hans Udbrud; thi af Erfaring vidste jeg, hvad slige Udtryk af ham betød, og hvor liden Rod der var i dem. En af de Lykkelige var Phister. Heiberg havde bestandigt en stor Beundring for Phisters Talent, ja han satte ham ubetinget over Alle. Dette vidste Phister og glædede sig derfor ved at 40

have Heiberg som Directeur til sin entusiastiske Velynder. Heiberg førte endog sin Beundring for Phister som Skuespiller over paa hans Personlighed og vilde aldrig taale, at Nogen angreb denne i hans Nærværelse. Hvor ofte har Heiberg ikke ved vort Aftensbord været Phisters Talsmand mod Angreb
 5 snart af En, snart af en Anden. Heiberg var en forunderlig trofast Natur; havde han først kastet sin Hengivenhed paa Nogen, da var det ham næsten umuligt at vende denne til kjøligere Følelser. Han havde et helt Raisonnement om denne Sag fuldfærdigt; det lød i Korthed omtrent saaledes: „Den, jeg først har skjænket mit Venskab, kan ikke blive det berøvet; i Udholdenheden ærer jeg mine egne Følelser; det er mig selv, det gaar ud over, hvis
 10 jeg kan forandre dem; hvad jeg engang har sat høit, maa beholde denne Plads hos mig; jeg nedsætter mig selv, idet jeg opgiver, hvad jeg engang har optaget i min Sjæl.“ Jeg erindrer, at han en Gang sagde: „Ligesom den, der engang har stjaalet, vedbliver at være en Tyv sit hele Liv igjennem, selv om
 15 han aldrig stjæler mere, saaledes er den, der engang er min Ven, min Ven for bestandigt, selv om han paa en eller anden Maade gjør Noget, der er mindre venskabeligt imod mig!“ Naar vi da sagde: „Men er det da umuligt at bryde et Venskab?“ svarede han: „Ja, næsten.“

Saa snart det var afgjort, at Heiberg skulde afløse den tidligere Bestyrelse,
 20 skrev han et Brev til vor gamle Ven Collin *, hvem ogsaa vi skyldte saa meget for den Trofasthed og Kjærlighed, han i saa mange Aar havde viist os. Nogle Dage efter fik Heiberg et Brev fra hans ældste Søn, som jeg vil meddele:

Hr. Professor Heiberg!

Tillad, at jeg i al Hemmelighed henvender mig til Dem — ikke som
 25 ubekjendt Forfatter, men som Søn af en bekjendt Mand. Jeg har i dette Øieblik læst det Brev, som De har skrevet til Fader. Det har rørt ham dybt, og jeg tør sige, at den Glæde, han har følt derved, opveier Summen af mange af den senere Tids Krænkelser. Det er derfor en Trang for mit Hjerte, i hans Børns Navn at bevidne Dem vor Tak for Deres
 30 hædrende, jeg kunde næsten sige sønligt kjærlige Brev til ham. Gud veed, han har fortjent et saadant fra mange Andre.

26. Juli 1849.

Deres

E. Collin.

35 Til Trods for alle de skønne Udbrud af Glæde og Forundring i Anledning af Heibergs Udnævnelse, der lode for mig baade paa Theatret og udenfor, gik jeg Fremtiden imøde med et tungt og ængsteligt Hjerte. Det var

* Breve fra og til J. L. Heiberg.

naturligt, at Mange rystede paa Hovedet ved den Omstændighed, at Direc-
 teurens Kone var Theatrets første Elskerinde. I dette Punkt følte jeg dog
 ingen Uro. Jeg stod mig godt med Alle paa meget Faa nær, som lede af
 sygelig Misundelse over mit Held, over min Stilling til Publikum, og disse
 Faa vare — vel at mærke — Mænd og ikke Kvinder. Jeg har aldrig, saa 5
 mærkeligt det end kan lyde, lige til dette Tidsrum af mit Theaterliv, lidt af
 nogen Skuespillerindes Misundelse. Jeg stod mig godt med dem Alle,
 og ofte rørte det mig, naar der blev tildelt mig en Rolle, som en anden
 Skuespillerinde havde ønsket sig, da at høre hende sige: „Ja, det er en an-
 den Sag, spiller Fru Heiberg Rollen, træder jeg tilbage, men heller ikke for 10
 nogen Anden.“ Jeg følte som sagt paa dette Punkt ingen Uro, thi hvad
 kunde, rent ud sagt, en Theaterdirecteur gjøre for mig? I mange Aar havde
 ethvert originalt Arbeide, der blev indleveret til Theatret, været ledsaget af
 en indstændig Bøn om, at jeg og ingen Anden maatte komme til at spille
 den kvindelige Hovedrolle. Forfattere og Oversættere havde aldrig saa snart 15
 indleveret deres Arbeider, før jeg fik Brev fra dem med bønlig Anmodning
 om at tage mig af Stykket ved at spille deri; i modsat Fald ansaae de Styk-
 ket for tabt. Her var ikke Tale om at blive protegeret af Directeuren; det
 Vanskelige for mig var ikke det, at erholde Roller, men det, at blive
 fri for den Masse af Arbeide, der blev lagt paa mig, og som jeg ofte var 20
 ved at segne under, saa at mit Legeme havde ondt ved at holde sig opreist,
 thi jeg blev misbrugt baade til Godt og til Ondt. Jeg vidste med mig selv,
 at jeg, saa vel som Heiberg, med Taknemmelighed vilde gaa ind paa, at jeg
 spillede mindre end hidtil. Jeg vidste med mig selv, at en saadan Dumhed
 aldrig kunde falde mig ind som at hovmode mig over den Stilling at være 25
 Directeurens Kone, og jeg troede, at ogsaa alle Andre ved Theatret vidste, at
 Hovmod lige overfor andre Talenter ikke hørte mig til; havde dette været
 Tilfældet, da veed Gud, at jeg i de foregaaende Aar havde haft mere end
 nok Anledning til at vise dette, men mit Valgsprog var den Gang som senere:
 „Ydmyg i Lykken, frimodig i Ulykken.“ Det var altsaa ikke Noget af det, 30
 som Andre frygtede, der gjorde mig betænkelig ved Heibergs Udnævnelse,
 saa at jeg i et mismodigt Øieblik udbrød: „Ak, nu er min bedste Tid forbi
 ved Theatret!“ Det var Tanken om, hvad vor huslige Lykke vilde tabe i Ro
 og Fred; thi jeg kjendte saa meget til den Stilling, hvori han nu skulde ind-
 træde, at jeg forudsaae, hvilken Uro den medførte fra Morgen til Aften for 35
 den, der virkelig vilde tage sig af Sagerne med Liv og Sjæl, og jeg vidste,
 at paatog Heiberg sig Noget, da var det med en Alvor, en Udholdenhed, der
 vilde optage ham ganske, thi alt Sløseri, alt Jaskeri var ham modbydeligt.
 Dernæst hidrørte mit Suk fra den Mistvivl, som jeg i Aarenes Løb havde
 faaet om Muligheden af at tilfredsstille de mange, ofte barnagtige Gemytter, 40

der altid findes i et Theaterpersonale, alle de her herskende Prætentioner, alle de Illusioner, al den Indbildning, som her raadede om egen Storhed, om en Uret, hver især tror at lide ved ikke at blive paaskjønnet efter Fortjeneste. Al den Mangel paa Herredømme over Lidenskaberne, al den Usand-

5 hed, som bliver Følgen af Lidenskabernes Magt, alt dette skulde Heiberg, det sandhedskjærlige, ridderlige, noble Gemyt, give sig i Kast med! Hvor var det muligt, at han mere end de mange tidligere Directeurer skulde kunne uskadt gaa ud af denne daglige Kamp? Jeg skjælvede ved Tanken om alt dette og var i Uro fra Morgen til Aften. Til ham selv, der med Freidighed

10 og varm Interesse gik sin nye Stilling imøde, nænnede jeg ikke at udtale al min Bekymring; men for hans Moder udøste jeg mine Klager og min Frygt. Hun trøstede mig vel paa det Bedste og sagde, at Heiberg vel var Manden for at holde alle de stridende Elementer i Tømme, men til Trods for Alt, hvad hun sagde, var Enden paa vore Samtaler dog en Rysten paa Hovedet

15 fra min Side. Af alle vore Venner var der Ingen, som varmere og ivrigere tog Del i den Ære, der blev viist Heiberg, end vor trofaste Ven Etatsraad Suhr. Han kastede formeligt sin Kjærlighed paa Madvig for dette hans Valg. Han kom flere Gange om Dagen for at tale med os herom og sagde ofte til mig: „De veed, hvor megen Pris jeg sætter paa Heiberg; jeg har altid

20 syntes, at man herhjemme ikke noksom paaskjønnede ham, og har ofte forarget mig over, at medens man hylder snart En, snart en Anden, bliver Saa-dant aldrig Heiberg til Del. Og hvorfor? Fordi han aldrig har beilet til det, og det hører nu engang til.“ — Naar jeg fortalte Heiberg disse og lignende Ytringer af Suhr og mange Andre, svarede han med det beskedne Udtryk,

25 han altid havde, naar Talen gjaldt ham selv: „Aa, det veed jeg ikke, hvad skulde de gjøre ved mig? Alle slige Udmærkelser er jeg helst fri for.“ Suhr var barnagtig stolt paa Heibergs Vegne, som om han havde været hans egen Søn, og spurgte ofte i denne Tid Heiberg: „Er der Intet, jeg kan gjøre for Dem?“ Og til mig sagde han: „Jeg vilde saa gjerne forskaffe Heiberg en

30 lille Glæde, naar jeg kun vidste, hvori den skulde bestaa.“ Han kom nu i Tanker om, at Heiberg var en lidenskabelig Astronom; han kom derfor en Dag og sagde halvt forlegen til ham: „Heiberg, det er i Dag faldet mig ind, at De ofte har udtalt Deres Roes over en af mine store Kikkerter, vil De have den?“ — „Ja, det vil jeg rigtignok,“ svarede Heiberg muntert, „jeg

35 trænger netop til en af den Størrelse til mine Observationer.“ — „Godt,“ sagde Suhr, „saa sender jeg den i Morgen.“ Heiberg havde det for alle virkelige Digtergemytter eiendommelige barnlige Sind. Uophørligt spurgte han Dagen efter, om Kikkerten ikke var kommen; hver Gang det ringede paa Døren, sprang han op og sagde: „Der er Kikkerten!“ Og naar han da blev skuffet, udbrød han: „Bare Suhr ikke glemmer at sende den!“ Da den vir-

Jonas Collin.

Efter Maleri af C. A. Jensen 1834.
(Frederiksborg).

kelig kom, kunde han som et andet Barn hverken spise eller drikke; uophørligt til langt ud paa Natten betragtede han sin Gave, tørrede og pudsede Glassene, og klappede dem, som et Barn klapper sin Dukke. „Hvor er Ludvig dog barnagtig,“ sagde ofte hans Moder, „men det er just dette, jeg finder saa elskværdigt hos ham.“ Naar vi da sagde til ham: „Hvordan skal det nu gaa Dig med Astronomien, nu faar Du jo herefter ikke Tid til at befatte dig med den;“ da svarede han: „Jo, det skal være min Opmuntring efter Arbeidet!“

TREDIE DEL
SYV THEATERAAR 1849 – 56

I

1849—50.

ALTSAA, efter den constitutionelle Forfatnings Indførelse skulde Heiberg, indstillet af den ansvarlige Minister, ved den Reform, som ogsaa det kongelige Theaters hele Stilling blev underkastet, nu afløse den tidligere Direction, 5 i hvilken fornemme Hof- og Statsmænd havde ført det store Ord. Heiberg skulde nu ene have al den Magt og Myndighed, der tidligere var delt. Vel havde de Fleste Respect for hans Dannelse, hans Indsigt i forskellige videnskabelige Retninger; vel vidste man, at han var en anset Kritiker og Philosoph, en æsthetisk begavet Dommer med ikke ringe musikalsk Dannelse, en 10 fin, beleven Mand, aandrig i Omgang og human i sin hele Tænkemaade; men hvad vilde alt dette sige imod det at være Excellence, En der staar i nær Forbindelse med Kongehuset! Dette er nemlig Fortrin, som Kunstnerne, til Trods for deres sædvanlige Udtalelser om den LigeGYldighed, den Foragt, de nære for al Fornemhed, dog uvilkaarligt bøie sig for, medens de se paa Fortrin 15 som dem, Heiberg var i Besiddelse af, som Noget, de Alle mere eller mindre kunne rose sig af.

I Frihedens første Morgenrøde frydede man sig vel over Talentets Seier, over, at den forældede Form var revet af Pinden; men inden kort Tid sagde man, først hemmeligt til sig selv, siden til Enhver, som vilde høre derpaa: 20 „Hvorfor netop han? Enhver af os var jo lige saa berettiget til denne Stilling, denne Opgave!“ — især da det i hine Aar var Skuespillernes forvildede men faste Overbevisning, at de selv, og Ingen uden de selv burde styre alle Theatrets Anliggender, saa vel de æsthetiske som de praktiske, saa vel de ideale som de pecuniaire, og de offentlige Organer styrkede dem i denne Tro. 25 For mig, der var opvoxet i deres Midte, stillede denne Selvtillid sig i et comisk Lys. Medens Enhver havde Troen paa sin egen Dygtighed til at lede og styre, havde ikke en Eneste denne Tro til sin Kammerat. Imidlertid, vi stode jo paa det første Stadium af Begivenhederne; — man tænkte: „Turen kan jo snart komme til dig,“ — og man fandt sig for Øieblikket i den nye Ordning. Skue- 30 spillerne, Publikum, Bladene, Venner og Fjender lode til at være fornøiede over alt det Nye, som de med en glødende Phantasi saae i Perspectiv.

Publikum bildte sig ind, at det stod i et Menneskes Magt at kunne tilfredsstille dets uklare, lunefuldt vekslede Fordringer. Bladredacteurerne huskede ikke paa, at de i Reglen ere hensynsløse og ikke tage det saa nøie med Sandheden, men at de ofte ere ligesom gamle Jomfruer, der modtage
 5 Sladder for at løbe med Sladder, — og staar det først trykt Sort paa Hvidt, da, uagtet man senere erfarer, at det dog nok ikke forholder sig saa ganske rigtigt med Sladderen, er det dog altfor kjedeligt og ikke Umagen værd at komme tilbage dertil ved en Berigtigelse. Skuespillerne huskede ikke den Egoisme, der som en Lygtemand altid fører dem ned i Moserne i Stedet for
 10 op paa de sikre, banede Veie. Heiberg huskede ikke, at Kjærlighed, Agtelse, Studium, Kundskab, en ren Villie og en begejstret Nationalfølelse for, hvad Holberg havde grundlagt i den dramatiske Kunst, og som han selv med hele sin Sjæls Energi havde stræbt at fortsætte, at alt dette kommer tilkort lige overfor de onde Lidenskabers Magt. Saaledes vare da Alle i Illusion undtagen
 15 En, og denne Ene var mig, der ofte i Stilhed maatte trøstes af Heibergs Moder i mit Mismod og min Frygt for, hvad han vilde blive udsat for, og jeg kunde ikke lade være atter og atter at gjentage det gamle: „Ak, nu er min bedste Tid ved Theatret forbi, thi jeg vil bestandigt gaa i Angest og Uro!“

Heiberg skulde altsaa overtage Bestyrelsen af Theatret under helt for-
 20 andrede Forhold. Det var jo ikke længer et kongeligt Theater paa samme Maade som før, eftersom Kongen ikke mere havde direkte med dets hele Virksomhed at gjøre. Det var nu et Nationaltheater, lagt under en Minister og afhængigt af en Rigsdag. Alle Forhold, fra de mindste til de største, vare herved forandrede. Udførlig Forklaring, ikke alene over Theatrets Indtægter og Ud-
 25 gifter, Ansættelser og Afskedigelser, men ogsaa Repertoiret, og i det Hele taget Alt, hvad der fra denne Stund sorterede under det characteristiske Ord, som for første Gang i Rigsdagen blev brugt om vort Theater, nemlig Theatrets „Drift“ — et Udtryk, der ret betegnende viste den nye Anskuelse af en Kunstanstalt — alt vedkommende denne „Drift“ maatte der nu aflægges Regn-
 30 skab for, og til enhver nok saa ubetydelig Bestemmelse indhentes Tilladelse hos Ministeren. Idelige Skriverier bevægede sig saaledes frem og tilbage mellem Ministeren og Directeuren og forøgede ikke lidet det daglige Arbeide. Dette var den eneraadige Stilling, som denne Mand var kommet i Besiddelse af under de nuværende Forhold ved Theatret. Det fik derved den største Be-
 35 tydning for ham, hvem der var Minister, om dette var en Mand, der var ham med eller imod; Alt var afhængigt af, at han havde ham med sig, da han ellers fra Morgen til Aften maatte kæmpe udadtil med Ministeren og indadtil med Kunstnernes Fordringer og Modstand, en Kamp, om hvis Smaalighed kun de Indviede kunde have nogen Forestilling.

40 En Mængde Forandringer ved Theatret skulde nu iværksættes, hvilke i høi

Grad vare skikkede til at gjøre den ny Directeur upopulair. Hertil hørte først, at da Staten nu havde overtaget det forhen Kongen tilhørende Theater, skulde det mest mulige bringes ud af „Driften“, — ikke i kunstnerisk, men i financieret Retning. Paa Grund heraf blev hele Hof- og Friparquettet strøget. Man tænke sig, hvad dette vilde sige! Alle disse Herrer, Hoffets Blomst, der i mange Aar 5 hver Aften i hele Saisonen vare vante til at samles i første Parquet, hvor de mødtes som paa en Børs, tildels for at meddele, høre og drøfte Dagens Nyheder, under hele Forestillingen kommende og gaaende ud og ind, smækkende med Dørene efter sig, som om Alt her var gjort for dem og ene for dem; de traadte høirøstede ind med klirrende Sabler efter endt Taffel paa Slottet og 10 converserede til høire og venstre, — saa at man ofte oppe paa Scenen kunde høre, hvorom Talen gjaldt, — snart klappende, snart hyssende, alt som Stikordet var givet, — for alle disse elegante Dommere skulde nu Indgangen lukkes; hele denne „fine Portion“ blev nu uden Barmhjertighed vist Døren som Theatret uvedkommende Personer. Et fuldstændigt Raseri reiste sig mellem 15 disse fordrevne Fugle, der saa længe havde boet og bygget i Templets Høisal! Ja, selv hele Hoffets Tjenerpersonale havde hver Aften havt en Loge i Galleriet til fri Afbenyttelse, hvilket nu ligeledes blev strøget. Og hvem var Forbryderen? Naturligvis den nye Theaterdirecteur. Det var kun ham, der havde tilføiet dem denne uhørte Fornærmelse. Det gik dem som hele Hoffet, som 20 Publikum, som Skuespillerne: det var dem umuligt saa hurtigt at sætte sig ind i, at alle Forhold i den absolutistiske Stat vare undergaaede en gennemgribende Forandring. De vidste vel Alle, at noget Nyt var foregaaet, idet en Constitution var givet Folket; men Enhver mente, at dette Nye ikke kunde eller burde strække sig til ham personligt eller til hans een Gang erhvervede Ret- 25 tigheder. Selve Hoffets høie Herskaber vare ligeledes vante til, fra umindelige Tider, at betragte Theatret og Alt, hvad der stod i Forbindelse dermed, som Noget de Alle havde Rettigheder over, som deres Eiendom, da det jo hed „det kongelige Theater“. Naar den kongelige Familie vilde se et Stykke, da fordredes, ofte med kort Varsel, at den Forestilling, der stod anmeldt, skulde gaa 30 ind, og den, de ønskede, sættes i dens Sted, til stor Byrde for alle Paagjældende og ofte til Tab for den Indtægt, man havde gjort Regning paa. Var der Hofconcerter, da forlangtes Theatrets Sangeres og Orchesters Medvirkning derved, hvor megen Brug Theatret end havde for dem til Aftenens Forestilling. Var der Maskerader, Costumeballer eller Skuespil ved Hoffet, udskrev man efter 35 Behag Theatrets Garderobe, uden Hensyn til om netop disse Dragter skulde bruges samme Aften. Alle disse Hoffets Rettigheder bleve nu strøgne til stor Indignation for Høie og Lave. Ja, saa lidt kunde selv Overhofmarchallen, Levetzau, sætte sig ind i, hvad der nu var gjort til Pligt for den nye Theaterdirecteur, at han, der altid havde været Heiberg hengiven, nu i bitre Billetter 40

bebreidede ham den hele Forandring og ansaae sig for personligt fornærmet af ham. Altsaa, hele Hoffet med dets lange Hale, lige til dens yderste Spids, var fra nu af fjendtligt stemt mod ham.

Visselig havde det staaet i den nye Directeurs Magt at ignorere, ikke Bestemmelsen om Hofparquettets Ophævelse, thi dette var jo ligefrem et Penge-
 5 spørgsmaal for Theatret, men en Del af al den anden Slendrian, som lidt efter lidt havde antaget større og større Dimensioner; men det var hans Overbevisning, at disse Misbrug vare til største Skade for Theatrets regelmæssige Gang, og han kunde aldrig gaa ind paa i Smug at tilstede Brud paa det, som nu var
 10 slaaget fast som Regel. Han fandt sig derfor i Alles Vrede som noget Uundgaaeligt, naar disse Misbrug skulde afskaffes een Gang for alle.

Som det gik Hoffet, saaledes gik det ogsaa tildels Skuespillerne. Deres letbevægelige Phantasi havde gjort, at de hilste Friheden i Danmark med opbrusende Varme, ja med Begeistring. De vare, Alle som En, Frihedens Venner;
 15 men at denne Frihed paa mange Punkter maatte komme til at gribe ind i deres egne Forhold ved Theatret, vilde eller kunde de ikke forstaa. Tvertimod, de mente, at nu vare alle Baand løste, nu gjaldt det kun at vinde den ene Directeur, i Stedet for tidligere flere, for deres Planer og Fordringer; da maatte jo Alt kunne sættes igjennem i disse deilige, gyldne Frihedstider. At den nye
 20 Theaterdirecteur ved alt dette Nye var bunden som Ingen tidligere, faldt dem aldrig ind.

At være underkastet Pligtforhold er Noget, Skuespillere til alle Tider have ondt ved at forstaa og fastholde, og det er derfor lige saa vanskeligt for dem at forstaa, at Andre ville fastholde deres. Hvor ofte hørte jeg dem sige, naar
 25 der blev sagt: „Dette eller Hint lader sig ikke længer gjøre; hvad vilde Ministeren, hvad vilde Rigsdagen sige dertil?“ — „Aa, Rigsdagen! Hvad bryde vi os om den! Hvad kommer det den ved!“ — Derved, at Theatret saa godt som aldeles blev unddraget Kongen og Hoffet, faldt naturligvis mangen en kongelig Naade bort. Her var ikke længer Tale om de saa meget yndede Gratialer,
 30 Reiseunderstøttelser eller Directionens Forbøn hos Kongen om at faa en eller anden Gjæld betalt underhaanden og i al Hemmelighed. Skulde nu noget Overordentligt gjøres, da maatte Ministeren give sit Samtykke, og, hvad der var værre, Rigsdagen havde den, som dem syntes, utrolige Mangel paa Delicatesse, offentlig at omtale Sligt, som helst Ingen maatte vide.

Slige Ubehageligheder stode, som sagt, i første Øieblik ikke tydeligt for dem. De hørte overalt Tale om større Frihed, om, at nu var Tiden kommen, hvor Talentet, Begavelsen kunde bane sig en glimrende Vei; Aaget var brudt, og de sang af Hjertens Lyst med i Frihedssangenes Chor uden at betænke, at Kunsten trænger til at fredes med blødere Hænder end dem, der ere vante til
 40 at føre Plov og Spade. Men, som sagt, de forstode ikke Øieblikkets Alvor og

Johan Ludvig Heiberg.

Efter Maleri af E. Hader.

vare glade — indtil videre. Men da nu Ministeriet, ligesom det for Indtægtens Skyld strøg Friparquettet med mere, ogsaa strøg Skuespillernes private Sommerskuespil, paa Grund af at Theatret i Saisonens sidste Maaneder ligefrem led et betydeligt Tab ved, at Skuespillerne ikke vare at formaa til at lære nogen ny Rolle, fordi de havde travlt med at indstudere nye Roller til deres private Forestillinger om Sommeren, ja, da bleve de misfornøiede med den nye Tids Resultater og fandt, at den var høist generende.

I Publikum gjorde Heiberg sig strax upopulair ved to Bestemmelser, der i høi Grad mishagede. Han og alle vi Kunstnere havde ofte ærgret os over den Uskik, at man i et virkeligt Kunsttheater tillod, at ganske smaa Børn fik Adgang der. Hvor ofte var ikke en hel Scene, en hel Akt, ja et helt Stykkes Udfald blevet forstyrret ved, at der i et pathetisk Moment, hvor det var lykkedes at frembringe Illusion, pludselig hørtes en grædende Barnestemme, der høit raabte: „Jeg vil hjem!“ og derved fremkaldte Latter. Hvor ofte hørte man ikke Familier klage over, at al deres Nydelse var bleven forstyrret af en „Pokers Unge“, der i Et væk talte med og bragte Uro i hele Logen. Men hvad det vil sige for en Skuespiller, der, selv henreven til Illusion, har formaaet at henrive Andre dertil, nu pludselig forstyrres ved et saadant Uvæsen, ja, det maa man selv være Skuespiller for helt at begribe. Heiberg forbød derfor ethvert Barn under 10 Aar Adgang til Nationaltheatret. Dette Forbud blev det betydet alle Controlleurer at overholde under deres Embedes Fortabelse. Han mente, at der var ringere Theatre i Byen for smaa Børn, uden at dette alvorligere Hus, som han ønskede at holde i Agt og Ære, skulde staa dem aabent; han mente, at Forældres Smagløshed ved at drage dem for tidligt her ind gjorde en sand Uret mod de Smaa, thi de forspildte derved Børnenes lykkeligste Øieblik, da de første Gang træde ind i et virkeligt Kunstens Tempel, hvor deres Phantasi og Følelse modtager et dybt Indtryk. Men for at kunne modtage et saadant nogenlunde bevidst maa Barnet dog ogsaa nogenlunde forstaa, hvad det ser, og være istand til at bevare Indtrykket, et Indtryk, der kan være saa stort og levende, at det aldrig glemmes. Lad smaa Børn besøge Beridere, Abetheatre, Marionetcomedier, Casortiske Pantomimer, dette er alt rigeligt nok til at glæde dem og sætte det i Aktivitet, som hos dem er det mest udviklede. Men slige fine Opdragelsesprinciper holdt Folk ingenlunde af. „Hvad kommer det ham ved“ — sagde man — „hvorledes vi ville opdrage vore Børn! det er jo vor egen Sag.“ — Men de gode Forældre betænke ikke, at det paa offentlige Steder virkelig ogsaa er Andres Sag, da disse Andres Nydelse forstyrres og tilintetgjøres ved et skrigende og pludrende Barns uharmoniske Adfærd. Og lige saa lidt som den, der har betalt sin Billet, derved køber sig Ret til at forstyrre sine Naboer ved upassende Lyde og plump Adfærd, lige saa lidt har Forældre Lov til ikke at underkaste sig den gode Tones Fordring, og

denne er, at man i et Theater vil have Ro til uforstyrret at modtage den Nydelse, man søger. Den Alarm, dette Forbud vakte, var virkelig i høi Grad latterlig. Uagtet det var annonceret i alle Blade og, om jeg ikke husker feil, i Begyndelsen stod paa Plakaten, at ingen Børn under 10 Aar havde Adgang til
 5 Theatret, toge Mødrene dem dog med derhen, og naar de nu bleve standsede ved Indgangen, forefaldt her de voldsomste Scener med Graad og Spektakel. Man fik hjerteskjærende Opsatser indrykket i Bladene mod den grumme, hjerte- løse Mand, der forfulgte de Smaa; man skrev snart bønlig, snart grove anony- me Breve til Heiberg, hvori han udskjældtes som en Barbar o. s. v. Men
 10 Bestemmelsen blev ikke forandret, til Lykke for Stilheden i Theatret og til Skuespillernes store Tilfredshed.

Den anden Bestemmelse var, at den egentlige Theaterport, den, hvor de Vogne, der skulde kjøre Theatrets Damer til og fra Prøverne og Forestilling-
 15 Del af Publikum meget ilde op, nemlig de unge, løse og ledige Herrer, der havde for Skik at indfinde sig efter Forestillingen for med deres Cigar i Mun- den at vente paa Skuespillerindernes og Danserindernes Ankomst, for at de endnu en Gang kunde betragte dem, naar de steg ind i Vognen, ja, under- tiden springe op bag paa denne for saaledes at vise dem deres Hyldest. Ja, de
 20 betalte formelig hemmeligt Kusken, for at han ikke med sin Pisk skulde falde paa at vise den forøgede Byrde bort. Det var nu ingenlunde behageligt i Mulm og Mørke at ledsages hjem af en slig selvbeskikket Tjener, thi stod han først dér i Ledtog med Kusken, hvemborgede da for, at han ikke havde overtalt denne til at kjøre andet Steds hen? Den ældre Theaterhistorie fortæller jo, at
 25 Sligt kunde ske. Ved at aflukke Porten forhindredes nu alt dette. Desuden havde de gode Kjøbenhavnere, der færdedes paa disse Steder, vænnet sig til at forkorte Veien et Par Skridt ved at gaa igjennem Theaterporten. Et lignende Ramaskrig som det, Forbudet mod de smaa Børn havde vakt, reiste sig derfor mod Heiberg over denne Foranstaltning.

30 Som det gik Hoffet, Skuespillerne og Publikum, saaledes gik det ogsaa Bladredacteurerne. Heller ikke disse vilde erindre, at Meget nu stillede sig anderledes under den nye Form end under den gamle. Saaledes bebreidede Hr. Ploug for Exempel atter og atter Heiberg, at han havde svigtet sine gamle Anskuelse om, hvorledes Tilskuerspladsen burde omdannes, saa at Parterret,
 35 den billigste Plads, burde være forrest og optage det Meste af Gulvet, umiddel- bart efter Orchestret. Denne Anskuelse, som Heiberg udviklede 1840, havde han visselig ikke forandret i 1849, men det var den i 1848 indtraadte For- andring i hele Statsstyrelsen, der tvang ham til at opgive dens Udførelse, da man ikke kunde sætte en Omordning igjennem, der vilde formindske Indtægten
 40 betydeligt. Rigsdagen stillede sig jo fra første Øieblik fjendtligt mod Theatret,

og de lidet kunstneriske, for ikke at sige brutale Udtalelser, der ideligt kom tilorde i Forsamlingen, gik alle ud paa, om ikke helt at inddrage, saa dog saa meget som muligt at formindske Tilskuddet. Under slige Forhold vilde det jo have været Daarskab at tænke paa af kunstneriske Hensyn at formindske hver Aftens Indtægt. Skulde nu virkelig Hr. Ploug ikke mange Gange have kunnet sige sig dette selv og saaledes sparet sine Angreb? Jeg kan umuligt tro andet, da han jo selv tog virksom Del i vort politiske Liv. Skulde han virkelig ikke have lagt Mærke til, at til Trods for al den hule Declamation om Kunst, høiere Kunst, national Kunst o. s. v. vilde enhver Theaterdirecteurs Capacitet blive maalt efter, om Theaterkassen flourer eller ikke? Nogle Tusinde Kroners Underbalance ved en Saisons Slutning vilde ufeilbarligt give Signalet til en saadan Directeurs Afsættelse, uden Hensyn til om han havde fremdraget vore originale Arbejder eller ikke, uden Hensyn til om han havde givet begyndende Forfattere Leilighed til at øve deres Kræfter o. l.

Hvem var vel i det Hele i en lang Række af Aar Theatrets værste Fjender? Hvem har gjort, at ingen Theaterdirecteur med Plan og kunstnerisk Syn, med Autoritet og Myndighed har faaet Lov til i Ro at plante, saae og høste paa Kunstens Omraade? Ingen uden Bladredacteurerne! Hvad kan det hjælpe, at en Minister siger til en Mand: „Nu er De eneraadig paa dette mislige Omraade, kun Deres Villie har man at rette sig efter,“ naar samtlige Bladredacteurer ville være Meddirecteurer, idet de blande sig i enhver nok saa privat bag Coulisserne tagen Bestemmelse, idet de lytte til fordringsfulde Talenters evindelige Klager over Tilsidesættelse; naar de blande sig i Rollebesættelser og Gageforhøielser, blande sig i Alt og tage Parti for og imod, støttet paa Sladder og Usandhed? Det være langt fra mig at ville binde Munden paa Oxen, som tærsker, men saa længe Bladredacteurerne befatte sig med Andet Theatret angaaende end Stykkernes værdige Valg paa Nationalscenen og Udførelsens Godhed og Slethed, saa længe er enhver Bestyrelses Magt og Myndighed knækket lige overfor Personalet, ja, den bliver en Umulighed.

Hvorfor var der mere Ro, mere Stilhed, mere Disciplin ved Privattheatrene? Det er dog ikke rimeligt, at Directeurerne og Kunstnerne paa disse Theatre ere mere ophøiede, fordringsløse, uinteresserede Individuer end paa Nationaltheatret, hvor det ene Spektakel har afløst det andet under de forskjellige Directeurer. Nei, men Bladene holdt sig her — Gud veed af hvilken Grund — til det Eneste, de bør have med at gjøre, Bedømmelsen af den offentlige Virksomhed, og lode Directeuren om Resten. Man vil maaske indvende, at man har mere Ret til at blande sig i Détaillen ved Nationaltheatret, da denne Institution støttes af Statens Midler, og at saaledes enhver Borger betaler sin Skjærv dertil. Men at tro, at d'Hrr. Journalister se Sagen fra dette Synspunkt, er vistnok at gjøre dem for stor Ære.

Da Heiberg satte alle disse Bestemmelser i Kraft, sagde jeg til ham: „Du gjør dig jo strax upopulair ved alle disse Forholdsregler!“ Han svarede: „Det er det Første, en Theatredirecteur maa sige sig selv, at fra det Øieblik, han tiltræder Theaterbestyrelsen, hører al hans Popularitet op, hvis han iøvrigt har
 5 nogen, især naar han tænker paa nogen som helst Forbedring. Man er strax rede til at misbillige Alt. Du ser jo, at selv det, at jeg befaledede, at alle Theaterkattene skulle lukkes inde fra Forestillingens Begyndelse og til den er tilende, for at uskadeliggjøre disse firfødede Acteurs — der, særligt i Tragedien, næsten altid gaa af med Seiren og fængsle Opmærksomheden, naar de betræde
 10 Scenen — at selv denne Bestemmelse udraabtes som Tyranni mod de arme Dyr. Nei, ingen undgaar sin Skjæbne! Man raaber paa Forbedringer i alle Punkter, men Notabene Forbedringer, hvor Alt bliver ved det Gamle!“

Hvad der maaske, uden at man selv gjorde sig det ret klart, stillede sig i Veien for Heibergs Popularitet, var, at han havde faste, ufravigelige, æstetiske Anskuelser, begrundede paa mange Aars Studier saa godt som i alle Litteraturer, Anskuelser, der hverken vare fra i Dag eller i Gaar, og derfor ikke kunde afrystes af den første den bedste Bladcriticus. Som æstetisk Kritiker havde Heiberg erhvervet sig et betydeligt Navn. Hans Kritiker vare ansete af alle virkelige Kjendere som de første herhjemme. Hans Anskuelser om Kunst
 20 og Litteratur vaklede intet Øieblik, og han overførte disse i sin nuværende Stilling. Men det at have faste Principer er noget, det store Publikum aldeles ikke ynder. Man skal være føielig, eftergivende, human, selv mod sin Overbevisning om hvad man anser for sin Pligt at sætte igjennem. Man kan derfor vædde Hundrede mod En, at en Directeur uden litteraire Principer har langt
 25 større Chance for at vinde det store Publikum, ja selv Kunstnerne, for sig, uagtet der ideligt raabes derpaa som en nødvendig Betingelse for al Autoritet.

Dog, alt dette var ikke det Eneste, Heiberg ved sin nye Stilling havde at kæmpe med. Da alle Privilegier lidt efter lidt ophørte, trængte Concurrencen ogsaa ind paa Theatrets Omraade, og i Efteraaret 1848 fik Casino Tilladelse
 30 til at opføre Folkecomedier, Lystspil og Vaudeviller. Man veed af Erfaring, at første Gang de saakaldte Folketheatre blive indførte i en stor By, vinde disse ubetinget Massen, og det af mange Grunde. Først er det noget Nyt, dernæst er Repertoiret let og ofte benyttende Øieblikkets Spørgsmaal. Mængden holder ogsaa nok af, at det Hele har noget hyggeligt, dilettantmæssigt. Det
 35 Alvorsfulde, som hviler over en virkelig Skueplads, er her forsvundet; man føler sig som i sin Dagligstue, iført et mageligt Toilette, med Hatten paa Hovedet og uden Ansvar for sin Dom; man klapper ad det Middelmådige og overøser venskabeligt en Skuespiller eller Skuespillerinde med Blomster, thi man kjender hende saa godt privat, og „hun er virkelig sød“. — Men frem
 40 for Alt er Prisen billig; man kan gaa Flere for samme Penge, og det er dog

altid morsomt at have Selskab. Imidlertid maa det dog tilføies, at Casino og de andre senere oprettede Privattheatre efterhaanden kom til at gjøre deres Nytte, selv for det kongelige Theater, thi de danne lidt efter lidt et større theaterbesøgende Publikum. Vistnok hører der Tid til, inden det lavere Lag i Folket naar op til at ville se det Bedste, men ere de først komne indenfor 5 Døren, da ere de vundne; har man først drukket en ædel Vin, smager den simple ikke mere. Og Heiberg havde ikke alene at kæmpe med denne Concurrance, der lokkede den simplere Befolkning bort fra det kongelige Theater paa Grund af de lave Priser; men ogsaa den elegante Verden havde et andet og nyt Tiltrækningspunkt for sin Kunstnydelse i en ny italiensk Opera, som paa 10 dette Tidspunkt gjæstede Kjøbenhavn, og som atter satte hele den fornemme Verden i Bevægelse.

Det faldt altsaa i Heibergs Lod at bære denne Concurrance, til den fik udraset, holde den høiere Skueplads ilive, medens det lavere Publikum fik løbet Hornene af sig paa de mindre Theatre. Og hvad der end yderligere forværrede den kongelige Scenes Stilling under denne Udvikling, var, at mange af de Dannede eller de, som i det Mindste gjorde Fordring paa at høre til disse, efter en Gang at have ladet sig friste til at se paa dette Nye, som saa Mange løb til, egentlig følte sig mere hjemme, mere tilfredse ved Nydelsen i et Folketheater, hvor de uden aandelig Anstrengelse kunde modtage det Givne, 20 end i et Theater, hvor man ingen ret Nydelse kan have undtagen ved at arbeide sig ind i Digterens Tankegang og Skuespillerens Fremstilling. Det gjaldt altsaa for den nye Directeur under disse Forhold at holde det kongelige Theater oppe med Ro og Anstand og ikke lade sig forføre til nogen uværdig Kappelstrid. Han lod derfor det mindre Theater tumle sig med en ny Theaterlitteratur og 25 bringe det mest Mulige ud af den, medens han holdt sig til vor ældre, rige, nationale dramatiske Litteratur for atter at sætte den ind i sin Ret, hvorfra den i de senere Aar mere og mere var fortrængt.

Det er en Kjendsgjerning, at til Trods for en Theaterdirecteurs vanskelige, byrdefulde og utaknemmelige Stilling, er der til alle Tider Hundrede 30 for En, der føle Lyst og Kald til at overtage dette Arbeide. Og hvorfor? Fordi de ikke kjende det Mindste til, hvad det er, de agte at begive sig ind i. Alle sammenligne denne Stilling med andre i Samfundet uden at ane, at dette Embede i Grunden intet tilsvarende har i Staten. En af de Mange, der havde ønsket at gjøre sine Evner gjældende paa det Tidspunkt, da Heiberg 35 blev valgt, var Kammerraad Arnesen, bekjendt som „Et Reise-Eventyr“s Forfatter og som Medforfatter af Folkecomedien „Capriciosa“. — Mange, især mellem Skuespillerne, mente, at han nok kunde have været Manden. Han var forresten en brav, skikkelig Character. Da nu Valget ikke faldt paa ham, og han tørstede efter dog engang at komme — ifølge sin egen Mening — 40

paa sin rette Hylde, tilbød han sin Tjeneste hos Heiberg, der søgte en Secretair, hvis Forretninger skulde være, hvad den tidligere Regisseur havde at varetage. Skuespillerne interesserede sig meget for dette Valg, og Heiberg føiede dem, uagtet han ingen ret Tro havde til Arnesens Udholdenhed; han blev altsaa ansat med Titel af Committeret. Hvilken Anskuelse der var den rette, viste sig imidlertid snart, thi vi vare neppe komne tre Uger ind i Saisonen, førend Arnesens sygelige, pirrelige Natur bukkede under for det daglige Arbeides Uro. Efter en Maanedes Virksomhed blev han i den Grad nerveus, at hans Læge pludselig en Dag skrev til Heiberg, at hvis han ikke øieblikkelig gav Arnesen Ferie fra sin Tjeneste, da indestod Lægen ikke for Følgerne af hans nuværende aandelige Tilstand. Han maatte øieblikkeligt reise ud paa Landet for at komme til Ro og Kræfter. Han reiste altsaa, og den unge Berner fra Theatercontoiret blev Secretair hos Heiberg.

Hvad Heiberg angik, da var det en Glæde at se ham munter og tillidsfuld kaste sig ind i hver Dags anstrengende Arbeide. Det mere bevægelige Liv uadtil, som hans nye Stilling førte med sig, virkede velgjørende paa hans Sundhed og Udseende; han var ligesom bleven ti Aar yngre. Og hvor naturligt var ikke dette! Han havde lige fra sine Drengaar levet for den dramatiske Kunst. Som meget ungt Menneske havde han et lille Marionettheater, hvorpaa han opførte Comedier for hele den Vennekreds, der kom i hans Moders Hus. Hans Moder pyntede Dukkerne, og Weyse havde malet flere Decorationer til dette Theater. Hans „Pottemager Walter“ samt „Julespøg og Nytaarsløier“ bleve her opførte foruden en og anden improviseret Forestilling. Oehlenschläger har selv fortalt mig, at han havde fældet Taarer over disse Fremstillinger, saa let og nydeligt gik de over Scenen. Heiberg selv, hans Moder og to yndige unge Cousinsere laante Dukkerne deres fine, bøielige Stemmer; det var Manges foruden min Mening, at Heiberg havde en ualmindelig blød, klar og klangfuld Stemme, og hvad hans Diction angik, da syntes mig altid, naar han oplæste sine egne eller Andres Digterværker, at ingen af vore Skuespilleres Diction kom hans nær i Renhed, fin Nuancering og Flugt i lyriske Udbrud. Hvor meget har jeg ikke lært af ham i denne Retning!

Det var altsaa hans Ungdoms Drøm, der nu var bleven til Virkelighed. Dukkerne vare forvandlede til levende Mennesker og Vennekredsen til et stort Publikum. Som han havde elsket sine smaa tause Skuespillere, saaledes elskede han nu de store levende. Han selv var endnu lige saa ungdommelig frisk, ja, jeg kunde tilføie, barnlig i Sind og Tanke, som da han dirigerede sine Dukker med den unge, lykkelige Digtters Enthousiasme. Ifald der var noget i Heibergs Character, der var mindre heldigt for hans nuværende Stilling, da var det netop dette barnlige, tillidsfulde, ja troskyldige, der ikke

lod ham se Snarer, Intriger og Usandhed hos Nogen, som med ydre Venlighed kom ham imøde. Maaske man har ondt for at faa denne Characteristik af ham til at passe sammen med Billedet af den skarpe Kritiker, og dog er Intet vissere, end at det forholdt sig saaledes. Han havde derfor ikke Frygt for den Stilling, han saa freidigt begav sig ind i, men levede i Illusioner om et heldigt Udfald, uden Kamp og Modstand, som det var værd at bekymre sig om.

Da Heibergs Ansættelse først blev stadfæstet midt i Juli, og Prøverne skulde begynde midt i August, havde han sandelig fuldt op at gjøre for at sætte det Hele i Gang. Da vi derfor begyndte paa Prøverne, var min Tilstand virkelig saaledes, at jeg kunde udbryde med Holbergs Antonius: „Ak, mit Hierte sidder mig i min Hals!“ — og Tschernings Udraab, da Heiberg var udnævnt til Directeur: „Nu har Fru Heiberg faaet det vanskeligste Embede i Landet,“ stod atter truende for mig. Phister mærkede paa de første Prøver min Nedslagenhed og spurgte, hvorfor jeg saae saa mismodig ud? Jeg svarede aabent, at jeg frygtede for, at Skuespillerne lige saa lidt vilde skjønne paa Heiberg, som de i Aarenes Løb havde skjønnet paa de foregaaende Directeurer, og at jeg da vidste, i hvor høi Grad dette vilde smerte mig. Han gjensvarede, at denne Frygt var ugrundet, thi jeg skulde se, at Alle vilde skjønne paa endelig at have faaet en Mand i Spidsen, hvis æsthetiske Dom de havde en saa stor Respect for. — „Ja, ja,“ svarede jeg, „det vil Tiden vise.“

Den 1ste September løftedes Teppet for Shakespeares „Livet i Skoven“ og den lille originale Vaudeville „Slægtningerne“. Virkningen af „Livet i Skoven“, en af S. Beyers bedste Shakespearebearbejdelser for vor Scene, blev forhøiet ved Rungs smukke Musik, og dette fine Billede af Skovensomheden havde sin Plads i Publikums Yndest mange Saisoner efter denne første. Udførelsen var heldig paa alle Hovedpunkter. En virkelig Nydelse var det for mig at spille heri med Michael Wiehe, hvis poetiske Skikkelse og noget melancholske Ydre saa ganske passede for den tilbagetrukne Orlando. Den trofaste, livlige, skjælmske Celia blev en af mine Yndlingsroller. Der er en forunderlig Illusion i dette Stykke. De maledede Træer forekom En som levende; det var et virkelig Liv i Skoven, man følte sig hensat i, og dette Liv virkede uimodstaaeligt paa Tilskuerne som paa os Spillende.

I den lille Vaudeville „Slægtningerne“, hvori Phister, Wiehe og jeg havde Hovedrollerne, frembragte vi en livlig Lystighed hos Publikum. Dette lille Arbejde gik saa fortræffeligt over Scenen, at det atter og atter opførtes under Folks Latter og Bifald. Saaledes var altsaa Heibergs Begyndelse heldig. Senere i Aarenes Løb har „Slægtningerne“ været underkastet en skarp, og som mig synes, ubillig Kritik. Jeg tilstaar, at det altid har været mig ufor-

klarligt, hvad man fik mod dette uskyldige Arbeide, ifald det ikke var det, at det er skrevet af en Dame, Frøken Nielsen, Elev af St. Blicher. Det er et let lille Genrebillede, der, om end Tegningen hist og her er noget svag, dog fremkalder en national Stemning, som mig synes Enhver kan være
5 bekendt at lade sig paavirke af.

Da Lystspillet „Herr og Fru Møller“ havde behaget meget ved Wiehes private Sommerforestilling i Juli, gik det over i Theatrets faste Repertoire og skulde jo saa honoreres efter Theaterregulativet for Omarbejdelser. Hr. Høedt kom nu paa Theatercontoiret for at hæve sin Betaling for sin
10 Bearbejdelse, men da denne blev ham anvist, paastod han, at den var for ringe, og han indfandt sig nu hos Directeuren for at fremsætte sin Klage. Det var Heibergs første Bekjendtskab med Student Høedt. Heiberg spurgte ham nu, om han ikke selv efter først at have indleveret „Herr og Fru Møller“ som et originalt Arbeide senere havde erklæret, at dette Stykke ikke
15 var originalt, men en Bearbejdelse. Dette indrømmede Hr. Høedt. „Nu vel,“ sagde Heiberg, „i saa Fald bliver De jo honoreret efter Regulativet for Bearbejdelser, og De har altsaa Intet at klage over.“ Hr. Høedt fandt imidlertid vedblivende Summen for lille og udbrød, at han i saa Fald vilde skjænke Theatret den, da han ikke agtede at hæve en Skilling deraf. Heiberg saae
20 lidt forundret paa den unge Mand og svarede, at det maatte han gjøre, som han vilde, thi at forandre Regulativets Bestemmelser for et enkelt Arbeide lod sig ikke gjøre. Hermed gik Hr. Høedt. Man hørte nu snart omkring i Byen, hvor skammeligt Høedt var bleven behandlet af Heiberg, og hvor nobelt han havde erklæret ikke at ville modtage en Skilling af de ham
25 anviste Penge, en Beslutning, man saae op til med Beundring. Omtrent 14 Dage efter, da Hr. Høedt var færdig med at beundres for sin kraftige Modstand, hævdede han imidlertid i al Stilhed den ham anviste Sum paa Theatercontoiret! Contoirchefen, Justitsraad Løffler, en Embedsmand af den gamle Skole, fortalte nu Heiberg dette, idet han udbrød: „Hvilken Nar have vi
30 ikke der faaet at bestille med!“

Jeg selv kjendte aldeles ikke Hr. Høedt undtagen af Omtale fra det Nielsenske og det Wieheske Hus. Michael Wiehe havde oftere slaaet paa, at Høedt meget ønskede at gjøre mit personlige Bekjendtskab. Man ymtede
35 alt saa smaat om, at han tænkte paa at blive Skuespiller, men man fæstede dog ei ret Lid til dette Rygte. En Dag indbød M. Wiehe og Fruen mig til en Formiddagschokolade. Ved min Ankomst befandt Hr. Høedt tilligemed flere af Wiehes Slægtinge sig i Stuen. Ved Frokostbordet blev Samtalen snart munter og livlig, og Hr. Høedt udfoldede nu en Veltalenhed, som jeg paa een Gang fandt besynderlig og characteristisk. Med et vist flot Lune
40 dreiede han Samtalen hen paa „Hverdagshistorierne“, og uden at han just

Scenebillede fra „Slægtningene“.

Helen: Johanne Luise Heiberg — Howard: Phister.
Efter en ikke tidligere offentliggjort Tegning af A. Harttung.
(Teatermuseet).

rent ud dadlede dem, var der dog i hans Tone noget stødende, for ikke at sige taktløst, og i hans Bemærkninger mangt et Ord, som det undrede mig, at han vilde udtale i min Nærværelse ved vort første Møde, da Rygtet dog alt den Gang nævnede Heibergs Moder som Forfatterinden. Jeg lo imidlertid ved mig selv ved disse Udtalelser og tænkte: „Dette skal jeg fornøje 5 Heibergs Moder med at fortælle hende; hun vil da blive glad ved den Tanke, at her jo maa være En, der ikke har hende mistænkt for at være Forfatteren til „Hverdagshistorierne“!“ — Da han endelig slap disse, gik hans Veltalenhed ud paa at latterliggjøre den Hegelske Philosophi, som jo Heiberg stærkt havde fordybet sig i og indført i vor Litteratur. Jeg var 10 naturligvis ikke inde i denne Videnskab, men jeg havde saa mangfoldige Aftener i vort Hjem hørt Heiberg tale herom med Poul Møller, Martensen og Flere, at jeg ligesom var lidt orienteret i, hvad den gik ud paa, saa jeg i alt Fald nogenlunde kunde vise et saa løst Angreb tilbage som det, der lød fra Hr. Høedts Læber, idet jeg skjæmtede med, at han havde valgt en 15 saa svag Modstander som mig til at forsvare den store Philosoph. I Stilhed indsaae jeg vel, at Angrebet egentlig ikke var rettet mod Hegel, men mod Heiberg, — dog dette lod jeg, som jeg ikke forstod. Da vi vare færdige med Hegel, vendte han sin Humor mod Martensen, Hall, Tryde, Andræ og saa godt som mod alle de Mænd, han vidste hørte til vor Omgangskreds, idet 20 han snart angreb deres Virksomhed og snart paa Skuespillervis efterabede deres Tale og Manerer. Jeg svarede ham i Spøg paa alle disse Tilløb, og da han endelig syntes at have udtømt Alt, hvad der laa ham paa Hjerte angaaende disse Mænd, reiste jeg mig muntert fra Bordet, idet jeg sagde: „Ja, nu er det nok paa Tide at bryde op, thi nu tror jeg, at Hr. Høedt ikke 25 har flere af vore Husvenner at kritisere; jeg tror virkelig, at ikke en Eneste er glemmt.“ — Lidt overrasket og forlegen sagde han: „Har jeg kritiseret Deres Venner? det er jo en ren Misforstaaelse; det har jeg aldeles ikke gjort.“ — „Jo, De har,“ svarede jeg, „men det gjør Intet, mine Venner staa som før paa deres gamle Plads hos mig, og jeg kan godt lide en saadan 30 Frimodighed, som De har lagt for Dagen. De har angrebet, jeg har forsvaret; til det Første har De Ret, til det Sidste jeg, — og saaledes er jo Alt i Orden.“ — Da han imidlertid blev ved at paastaa, at jeg gjorde ham Uret, og at han ikke havde angrebet Nogen, svarede jeg i Spøg: „Saa veed jeg ikke bedre, end at vi samle Stemmer — en Fremgangsmaade, som jo 35 hører Tiden til —, for at disse kunne afgjøre, paa hvis Side Uretten er.“ Og nu henvendte jeg mig leende til de Tilstedeværende, der under alt dette havde siddet noget forlegne, og spurgte En for En: „Har Hr. Høedt ikke angrebet mine Venner?“ — Den Ene efter den Anden svarede: „Jo!“ — og da nu dette „jo!“ lød fra den Sidstes Læber i Kredsen, vendte jeg mig 40

til Hr. Høedt, idet jeg sagde: „De ser, at den offentlige Stemme er imod Dem.“

Derpaa forlod jeg Selskabet, overladende Enhver til sine egne Betragtninger. Michael Wiehe, der fulgte mig ud, og som saa gjerne havde set, at jeg havde modtaget det bedste Indtryk af Høedt, saae ganske vemodig ud, da jeg sagde mit sidste Farvel. Jeg forstod dette Udtryk, saae leende op paa ham og sagde: „Det skulde De ikke ha' gjort, Hr. Reiersen!“ Han gav sig til at le, og jeg gik ned ad Trappen.

Var det nu Hr. Høedts Hensigt denne Formiddag at fornærme mig, ja blot at fortrædige mig? Ingenlunde! tvertimod, jeg skulde tage meget feil, om det ikke lige modsat var hans Hensigt at vinde og behage mig ved sin Aandrigthed og sit Conversationstalent, og at netop denne Formiddags Indbydelse til mig var af Alle som af ham selv beregnet paa, at jeg skulde gjøre hans Bekjendtskab fra den fordelagtigste Side. Hvoraf kom det da, at Resultatet blev det Modsatte? Hvorfor viste han sig saaledes? Ja, hvad var det? Det var, hvad saa Meget hos ham har været: Mangel paa Takt, denne fine Egenskab, som ingen Dannelse, intet Studium, ingen Begavelse kan erhverve sig, naar den ikke er en medfødt sjælelig Gave. Opdrag i det Uendelige den, der mangler denne Finhed i Sjælen, du indpoder den ikke; den er en Væxt for sig selv, der gror lige frodig hos den Ringeste som hos den Høieste, hos den Uvidende og Enfoldige som hos den Lærde, naar den er nedlagt i Sjælen herovenfra. Man taler saa ofte om medfødte Gaver og Talenter, men Ingen nævner mellem disse Takt, og dog er dette Talent maaske det sjeldneste af alle. Maaske man studser over, at jeg kalder denne Evne et Talent, — nu vel, hvad vil du da kalde det? Den Dannede mangler det ofte, medens det ikke sjældent findes hos den Udannede; det kan savnes hos den Kløgtige, hos Verdensmanden, hos den Gode, den Velvillige, den Tjenstagtige og findes hos et Barn, et Tyende. Hvori ligger det da, at det savnes, og at det haves?

Hin Formiddag gjorde jeg saaledes første Gang personligt Bekjendtskab med den Mand, der snart paa forskjellige Maader skulde gribe forstyrrende ind i mit Liv og min Tilfredshed.

Ethvert Menneske har vist gjort den Erfaring, at Intet tager den Forfængelige os mere ilde op, end at han har viist sig ufordelagtig for os. Man ærgrer sig i Stilhed over at have forløbet sig, og i Stedet for at blive vred paa sig selv kaster man sin Vrede paa den, der har staaet klartseende lige overfor vor Uret, vort Nederlag.

Det var et characteristisk Svar, en Mand gav en anden, der spurgte ham: „Hvorfor i Alverden er B. saa forbitret paa dig?“ — „Aa,“ lød Svaret, „han har engang forløbet sig lige overfor mig, og denne sin Uret

kan han ikke tilgive mig.“ — Der er Intet, et forfængeligt Menneske tilgiver mindre, naar han har villet vinde en Anden, end at denne Anden har været uimodtagelig herfor, — og Hr. Høedt behagede mig ikke hin Formiddag.

Jeg tror virkelig, at jeg i en særlig Grad har havt Øie for det Forfængelige hos Mændene, og at denne min Sans herfor har virket frastødende paa mere end En, og jeg har ofte moret mig ved at bemærke, at forfængelige Mænd altid have følt sig ubehageligt tilmode i min Nærværelse; — ligesom Mange ikke taale en Kat i den Stue, hvori de ere. Hvor ofte har jeg ikke ved slige Leiligheder sagt: „Se saa, nu er jeg atter Katten i Stuen — for ham!“

Vi vare nu alt komme et godt Stykke ind i Saisonen, og til min usigelige Glæde gik Alt vel, og Personalet lod til at være muntert og tilfreds! I den forløbne Del af Saisonen vare alt flere Stykker efter Aars Henliggen gjenoptagne og havde gjort Lykke hos Publikum.

Sidst i Oktober opførtes et nyt Skuespil af Hertz: „Tonieta“, hvori jeg udførte Titelrollen, en Opgave, som i senere Aar er forsøgt med lidet Held, misforstaaet af Fremstillerinden, og altsaa misforstaaet af Publikum.

Tonieta er en af disse i Taushed forstokkede Naturer, der gjemmer Alt paa Bunden af sin Sjæl og derfor hellere udsætter sig for hvilken som helst feilagtig Dom om sine Handlinger end oplyser Feiltagelsen ved at modsige Anklagen, dels fordi hun ikke vil, dels fordi hun ikke kan. Hun vil ikke, fordi hun i sin stolte Sjæl ser ned med Foragt paa en Anklage, hvori hun er uskyldig; hun kan ikke, fordi den Indesluttede vaander sig ved gennem Forsvaret at lukke op for skjulte Vidder i Dybet af sin Sjæl, af hvis Hemmelighed hun suger det daglige Livs Næring. Hertil kommer endnu, at dette Italiens Barn har gjort et Løfte til Madonna at tie, og at bryde dette Løfte er en ren Umulighed. Elskeren siger om hende i Stykket: „Hun er en lukket Spændebog, som man har Lyst til at læse.“ — Samme Lyst skal ikke alene hendes Tilbeder have, men det hele Publikum. Tonieta er en af de saakaldte indadvendte Roller. Tilskueren maa tro, at der i denne indesluttede, tause Sjæl bevæger sig en hel Verden af Tanker, Følelser og Lidenskaber, men som hun ikke ønsker at aabenbare for Nogen, og som, først løsladte, ikke vilde være til at bringe til Ro igjen — man maa paa een Gang ønske og frygte for at gjøre Bekjendtskab med dem.

Hvorved frembringer en Skuespillerinde nu denne Virkning trods den tæt tillukkede Mund, hvorfra ingen Klage, intet Forsvar giver sig Udtryk i Ord? Under hele den lange Expositionscene, hvor Tonieta staar taus, ubevægelig og indesluttet i sig selv, gjælder det øieblikkeligt at bringe Tilskueren ind i den fulde Interesse og Spænding. Men hvorved? ja, ved at

der i Sjælens Dyb arbeides stærkt, medens det Ydre synes roligt og uvirksomt. Men ingen Skuespillerinde maa indbilde sig, at hun saaledes ved taus at stille sig hen, om end Øiet aldrig saa smukt stirrer hen for sig, om end Stillingen er aldrig saa beregnet, frembringer den Virkning, den Interesse, som her kræves. Intet forslaar undtagen Sjælens indadvendte Arbeiden i Rollens Aand. Hvorledes kommer nu denne indadvendte, tause, sjælelige Arbeiden til Tilskuerens Kundskab? Ja, se her er et Mysterium, som ikke let lader sig forklare, thi man bedrager som sagt ikke Publikum ved at lade, som om denne Sjælens Arbeiden var tilstede. Jeg har grublet meget herover og er kommen til det Resultat, at her ligefrem noget Magnetisk gjør sig gjældende. Den Spillende, hvis Sjæl er i stærk Bevægelse, medens intet Ydre, ingen Gestus, intet særligt Øiensprog benyttes, men kun en ganske stille Nærværelse gjør sig gjældende, formaar dog, naar Sjælen arbejder, som den bør, ligesom at danne en usynlig Bro imellem sig og Tilskuerne. Ligesom Rav formaar at trække et Haar til sig, saaledes formaar den, der er i Besiddelse af denne usynlige Kraft, at drage Andres Sjæle til sig og holde dem fast i spændt Opmærksomhed. Men dette frembringes ikke, hvis man staar der passiv, men ved, at man selv huser en stærk Spændkraft, der maa komme fra en Arbeiden i Ens Indre. Staa indvendig kold og slap, og Alle betragte dig ligeledes med Kulde og Slaphed; men formaar du selv at være i denne aandige Arbeiden, hvor hele din Tanke og Sjæl gaar op i Situationen, da fængsles Tilskuerne uden selv at fatte eller begribe, hvad der saaledes drager dem hen imod dig. Enhver Tilskuer kjender vist det endogsaa paa et fremmed Theater, at Scenen kan være opfyldt af et helt Personale, men Øiet fængsles uophørligt af een af Figurerne uden at kunne løsrive Interessen fra denne. Er det, fordi denne Person er den smukkeste? Nej; den interessanteste? — Dette veed man i alt Fald ikke ved Stykkets første Begyndelse. Er det Physiognomiets, Øiets Udtryk? Heller ikke, thi denne Figur kan staa i en Krog med Siden til Tilskuerne, saaledes som Tilfældet er eller bør være med Toniettas første Scene i Stykket. Nu! Hvad er det da, der her uvilkaarligt fængsler? Ja se, dette er Talentets Triumph, dets beroligende Trøst, thi dette kan intet underordnet Talent copiere, saaledes som det formaar at copiere Dragten, Stillingen, Opfattelsen i ydre Henseende. Tilskuerne faa af Copisten Alt paa ny, hvert Ord, hver Situation, og dog spørge de, som tidligere have følt Rol- lens Virkning: „Min Gud, hvor er dog det hele Billede henne?“ — Den magnetiske Styrke udebliver, thi den er en Andens Eiendom og lader sig ikke copiere; — men det er netop denne, der ubevidst har grebet Tilskueren og bragt ham i den fulde Illusion. Naar dette sker, da er Skuespilleren lykkelig ved sin aandelige Magt over Tilskueren.

40 Gamle Christen Niemann Rosenkilde og jeg havde ofte disputeret om

Maaden at spille alvorlige poetiske Roller paa. Han var ligesom bange for det ideale Udtryk og kunde ikke faa dette dagligdags nok. Han var som bekendt en fortrinlig comisk Skuespiller. Han gjorde sig ikke Rede for, at i et sprudlende Lune som hans laa alt en Idealitet, som han havde faaet for Intet, som Vuggegave; men denne kræver en anden Form i det alvorligere 5 Skuespil, hvor Følelsen og Begeistringen gjør Udslaget. Det faldt derfor ikke altid i min Lod at behage ham i saadanne phantastiske Roller, medens mine lystige og comiske altid havde hans Bifald. Visselig gives der alvorlige Roller, som kan holdes ganske tæt op til det dagligdags og dog frembringe stærk Illusion, dette har han selv viist i sin Michel Perrin, men da maa det hele 10 Digterværk og Figurerne deri være bygget paa Hverdagslivet; bringes derimod Hverdagstonen ind i det høiere lyriske Drama, da kan det Hele let slaa over i det Comiske. Men denne Forskjel vilde han ikke indlade sig paa. Jeg blev derfor rørt over hans Glæde ved Udførelsen af min alvorlige Tonietta. Han udtalte sig i høie, begeistrede Ord herom, og da Stykket gik tredie 15 Gang, modtoges jeg i mit Paaklædningsværelse af en prægtig Laurbærkrans, sendt af gamle Rosenkilde. Slige theatralske Tegn gav han sig ellers ikke af med, saa jeg kunde ikke andet end fornøie mig over den gamle Kunstners Hyldning og Tilfredshed.

Stykket „Tonietta“ blev modtaget af Publikum med udelt Bifald; det blev i høi Grad baaret frem til dette Held ved Phisters, M. Wiehes, Fru Nielsens, Fru Holsts og Foersoms fortræffelige Fremstillinger.

Den 14de November var det Adam Oehlenschlägers 70aarige Fødselsdag. I Theatret og paa mange andre Maader feiredes i Aar denne Dag af Alle, der elskede vor Litteratur, og som havde Sans for, hvad Betydning Oehlenschläger havde haft for denne. Et talrigt Selskab af Mænd i alle Livsstillinger havde indbudt ham til en Fest paa Skydebanen i Anledning af Dagen; mellem disse var naturligvis ogsaa Heiberg, der skrev en, som mig synes, meget characteristisk Sang til Oehlenschläger med Overskrift „Den yngre 30 Digterskole“. Ogsaa en Del af det mandlige Theaterpersonale var mellem Gæsterne. Kongen hædrede ham med Storkorset. Mange sendte ham Gaver, der udtrykte deres Beundring for vor store Skjald. Oehlenschläger var lykkelig og glad som et Barn ved al slig Paaskjønnelse.

Ved det store Festmaaltid paa Skydebanen skal have hersket den hjerteligste og gladeste Stemning. Skaaler udbragtes, og Taler holdtes til Oehlenschlägers Ære under hele Maaltidet, og Enhver bragte efter Evne den lykkelige, glædestraalende Skjald sin Hyldest. Ogsaa for andre Personligheder udbragtes Skaaler og mellem disse for Skuespiller Nielsen og Hustru. Men

nu reiste Oehlenschläger sig og udbragte en Skaal for sin „Dinas“ Fremstillende, ledsaget af nogle Ord til min Ære. Da gik Naturen over Optugtelsen hos Nielsen, der var iblandt Gjæsterne, saa han tabte al Besindighed, stødte sin Stol fra Bordet og styrtede ud af Salen. Phister, der sad hos ham, løb efter ham for om muligt at bringe ham til Besindelse, men forgjæves. Han foer ned ad Trapperne og ud paa Gaden, Phister efter ham. Og her gav han nu til Forbauselse for de Forbigaaende med sin klingende, kraftige Stemme midt paa Vesterbro sin Harmeluft i en Strøm af Skjældsord imod mig. Folk, der kom gaaende paa Gaden, hørte til deres Forundring snart en Ed og snart mit Navn udraabes, idet han rasende truede op til den festligt oplyste Sal, hvor Oehlenschläger og det øvrige Selskab sad.

Phister havde imidlertid den største Møie med at faa Nielsen til at fjerne sig og undgaa Opløb og bad ham enten at gaa op igjen til Selskabet og lade som Ingenting eller og lade ham følge sig hjem. Omsider bestemte han sig til det Sidste, og Phister fulgte ham nu hjem til hans Bolig i Frederiksbergallée. Da Nielsen ledsaget af Phister traadte ind ad Døren til sin stakkels Hustru, saae hun strax paa hans Udseende og ophidsede Stemning, at noget Usædvanligt maatte være passeret, og da de Begge noget forlegne taug, raabte hun: „Hvad er der sket? Hvad betyder dette? tal dog! tal!“ — Da svarede Phister paa sin ironiske Maade: „Han har talt! det er Ulykken!“ Denne Scene i Hjemmet og hans Opførsel paa Gaden gik naturligvis Byen rundt, thi Phister var ikke den, der kunde beholde noget saa Comisk for sig selv.

Heiberg var det hele Optrin paa Skydebanen gaaet ubemærket forbi, som bedst kan vides deraf, at han intet Ord talte derom ved Hjemkomsten til os. Næste Aften traf han Nielsen paa Theatret. Denne gik nu hen til ham og gjorde en Slags Undskyldning for sin Opførsel Dagen forud. Heiberg forstod ham ikke og sagde: „Jeg veed ikke, hvad De mener; mig synes, at De var, som De pleier.“ — Dette Heibergs Svar blev nu fortalt som et vittigt, bidende Svar, hvoraf Alle lo. Først bagefter kom hele Historien os for Øre med alle sine Détails.

Faa Dage efter hin Fest aflagde Oehlenschläger mig et Besøg. Han kjørte om for at takke alle dem, der paa hans Fødselsdag havde viist ham nogen Opmærksomhed. Jeg ser ham endnu for mig hin Formiddag! Han var jo altid en smuk Mand, men det forekom mig, at jeg endnu aldrig havde set ham saa smuk som i denne fine, sorte Dragt, med det smukke Storkors paa Brystet. Hans Ansigtssfarve var frisk, hvid og rød, det skønne blaasorte, kraftige Haar bølgede om den høie, ædle Digterpande. Der kunde undertiden i hans Udseende være noget — hvad skal jeg kalde det — kjødeligt; men denne Dag saae han saa løftet, saa aandig glad ud og havde et saa kraftigt, sundt Udseende, at Ingen vilde falde paa, at Døden kort efter kunde standse

alt det Liv og den Friskhed, som her lyste En imøde. Han blev længe hos mig — Heiberg og hans Moder vare ikke hjemme — han talte saa aabent og saa fortroligt med mig, at jeg altid i senere Aar, naar min Tanke har dvælet ved hans Minde, maa tænke mig ham, som han var hin Formiddag. Han omtalte Niensens utrolige Opførsel ved Gildet; han sagde blandt Andet: „Ja, ser De, det har ofte forundret mig, at Nielsen spiller Ulfeld i „Dina“ saa daarligt, da man jo netop maatte antage, at denne Rolle laa fuldstændigt for ham og hans Evner; men det er min Overbevisning, at han ikke i denne Rolle er istand til at blive Herre over sit Talent af ren og pur Skinsyge og Misundelse over den Virkning, De formaar at frembringe som Dina; hans uhyre Forfængelighed spiller ham dette Puds.“ Hvad Oehlschläger her ytrede, havde jeg alt forlængst mærket selv. Mange tro, at Skuespillere ere Mestere i at forstille sig i Livet som paa Scenen. Ingen Tro kan være mere feilagtig. At der gives Enkelte, der ogsaa udenfor Scenen ere i Besiddelse af denne Kunst, kan nu vel ikke benegtes, men i Reglen formaar en Skuespiller aldeles ikke dette. Havde Skuespillerne denne Evne, da vilde Mange af dem staa mindre kjendte, end de sædvanligt staa hos Alle. Det er forunderligt nok, at de i Reglen mangle denne Evne! Det er, som om de fuldstændigt opbrugte den i deres Kunst og derfor trænge til i Livet at give sig fuldt hen uden Kritik og Tilbageholdenhed. Den Spændetrøie, som deres Character hver Aften maa iføre sig, gjør, at de føle en uimodstaaelig Trang til, naar Forestillingen er forbi, at afkaste den saa fuldstændigt, at de ikke kunne holde Sjælens frie Bevægelse indenfor de Skranker, som Andre, der ikke ere Skuespillere, formaar at underkaste sig. Jeg meddelte denne Betragtning til Oehlschläger, og han lod til at give mig Ret. Med den elskværdigste Aabenhed fortalte han mig Meget om sit foregaaende Liv og om sine Nærmeste. Paa det venligste tog han Afsked, idet han kyssede min Haand og paa den ham egne, bevægede Maade sagde: „Gud velsigne Dem!“ Dette var sidste Gang, jeg talte med ham. Kort efter lød Rygtet til Alles Sorg, at Oehlschläger laa farligt syg. Jeg kunde neppe tænke mig det muligt, saa kort efter at jeg havde set ham straalende af Sundhed og Livsmod; thi han saae hin Dag ud, som om han havde faaet fornyet Kraft til at begynde Livet forfra. Ak, maaske netop jeg paa denne Dag var klartseende: et Liv, et nyt Liv skulde snart aabne sig for ham,

„Hvor grønt hans Træ skal herligt staae
Og sine dybe Rødder slaae
I Evighedens Sommer.“

35

Den 21de Januar 1850 lød Budskabet over hele Norden: Adam Oehlschläger er død!

At Danmark, at vi Alle sørgede ved hans Baare, var ikke mere end vor Skyldighed. Hvad havde han ikke skjænket os! Hvad havde han ikke vakt! Jeg savnede ofte Synet af ham i Theatret paa den vante Plads, hvor han saa godt som hver Aften indfandt sig. Hans og Thorvaldsens Pladser stode nu
 5 tomme. Hvor længe vil det ikke vare, forinden saadanne To atter skulde være tilstede til Stolthed for enhver Dansk, der ved Synet af dem kunde udbryde: „Disse To ere vore!“ — Og dog, selv ikke Døden kan berøve et Folk saadanne Mænd. Man skal kun ikke mere se Billederne, de levende Billeder af deres Personligheder, men de leve og ville fremdeles leve blandt os.

10 Det var mig nu formeligt en Trøst, at Oehlenschlägers og Heibergs Forhold til hinanden i de senere Aar var blevet mildt og godt. Enhver Dansk, der giver sig af med vor Litteratur, mindes Heibergs Kritiker i Tyverne over Oehlenschlägers Digterværker og den Strid, som ved dem opkom i den litteraire Verden. Lidenskaberne vare dengang i for stærk Bevægelse, til at man
 15 kunde eller vilde se — til Trods for, at Heiberg klarede Synet for Manglerne hos Oehlenschläger, — den Kjærlighed til mange af hans Værker, som lyste ud af disse Kritiker. Ja, man tør vist paastaa, at viste Heiberg end, hvori Manglerne bestode, med den ham egne Skarphed og Bestemthed, saa har paa den anden Side ingen af Oehlenschlägers Beundrere formaaet at fremhæve
 20 og tydeliggjøre Fuldkommenhederne hos ham som netop Heiberg. Fra alle Kanter blev der i hine Aar pustet til Oehlenschlägers Vrede mod Heiberg. At en gennemgaaende Kritik kan udspringe af Kjærlighed til Sagen og ikke af Avind og Misundelse, stod det ikke da i Oehlenschlägers Magt at faa Syn paa. Imidlertid, Aarene slibe og jævne mange Kanter, og Oehlenschlägers
 25 Hjertensgodhed gjorde, at han nødigt i lang Tid lod Solen gaa ned over sin Vrede. At Heiberg med varm Begeistring saae op til hans Frembringelser fra de tidligere Aar og elskede hans Musa, vidste Ingen bedre end vi i Hjemmet, der ofte havde hørt ham oplæse hans Værker og udtale sig om den mægtige, lykkelige Skjalds Frembringelser med varm Beundring. Imidlertid,
 30 at en saa kritisk Natur som Heibergs ikke kunde fuldt forstaaes af en saa umiddelbar Natur som Oehlenschlägers, er en Selvfølge; men i dennes sidste Aar var der kommet en Ro, en Ligevægt i hans Sind, der var den ædle Skjald værdig, og det var ligesom om han stiltiende bad Heiberg om Undskyldning for det tidligere Syn, han havde havt paa hans kritiske Virksomhed.

35 Ved Theatret gik Alt sin jævne, stille Gang. Alle vare flittige, og meget Arbejde blev udført, da det hele Repertoire, enten Stykkerne bestode i nye eller gamle Digterværker, fordrede fornyet Opmærksomhed og Omhu ved Indstuderingen.

I de senere Aar vare de Holbergske Comedier meget sjældent blevne op-
 40 førte paa Theatret. Heiberg besluttede atter at drage disse, der ligesom er

Fundamentet for den danske, dramatiske Digtekunst, frem, idet Indstuderingen blev behandlet med al den Omhu og Kjærlighed, de fortjene; og det viste sig, at Publikum atter kunde glæde sig i fuldt Maal derved. Blandt de af Holbergs Stykker, som ikke vare opførte i de sidste 30 Aar, var „Den Vægelsindede“. Min næste nye Rolle var denne Lucretia, saa modsat Toniettas 5 som muligt, thi var Alt hos hin indadvendt, da var Alt her netop paa Yderfladen. Fremstillingen af denne Rolle havde i Aar og Dag beskæftiget mig i høi Grad. Jeg maa have Lov til at fortælle mine Gjenvordigheder, mine Kampe, forinden det endelig lykkedes mig at fremstille den for Publikum. For dem, som det morer at kige lidt ind bag Coulisserne, forekommer det 10 mig, at Gangen i det Følgende maa være ret instructiv.

Omtrent et Aarstid førend Collin afgik som Theaterdirecteur, altsaa 1848, fik jeg en Eftermiddag et Besøg af en Dame af mit Bekjendtskab. I Samtalens Gang sagde hun: „De bør engang spille Holbergs Vægelsindede, De vilde kunne løse denne Opgave.“ — Dette Stykke var aldrig opført i min Theater- 15 tid, og medens Holberg levede, vilde det til hans store Sorg ikke trænge igjennem. Hans Hjerte hang ved dette Arbeide, han omarbeidede det flere Gange, men Alt forgjæves. Han har skrevet et langt Forsvar mod dets Angribere, men bestandigt hed det sig, at dette Stykke ikke lod sig spille, at Hovedfiguren var overdreven, usand og ikke morsom. Efter Holbergs Død 20 prøvede man flere Gange i Aarenes Løb med lange Mellemrum atter at opføre det, idet virkelige Talenter forsøgte sig i Rollen, men Alt til ingen Nytte. Sidst var det prøvet for over 30 Aar siden, men til Trods for alle Forsøg slæbte det sig i 72 Aar kun 11 Gange over Scenen med lange Mellemrum, og stadig henlagdes det paany. Stykket var mig ikke ret nærværende. Da 25 Damen var gaaet, tog jeg det derfor frem, læste det med nogen Forundring, idet jeg ikke fattede, hvad man skulde kunne bringe ud af en Hovedrolle, der i den Grad var fragmentarisk og skitseret, at den næsten ingen Repliker indeholdt. Jeg lagde den strax paany bort som noget aldeles Uspilleligt.

Nogen Tid efter sad jeg en Eftermiddag ene i min Dagligstue i et godt, muntert Humeur. Min Tanke faldt paa en gammel, forlængst afdød Lærerinde i Fransk, jeg som ganske ung Pige havde havt, en gammel godmodig, men meget comisk Figur. Jeg mindedes nu, hvor besynderligt hun gik paa Gaden, og hvor usigelig comisk hun løftede sin Kjole op, naar hun skulde over en Rendesten; et Syn, hvorved min Søster Amalie og jeg aldrig kunde 35 bare os for at le hjerteligt. Jeg tænkte nu: Hvorfor mon man aldrig paa Theatret benytter slige smaa comiske Træk, da Scenen jo dog i mange Stykker fremstiller en Gade? Det var morsomt, tænkte jeg, engang at sætte Tilskuernes Lattermuskler i Bevægelse ved dette fra Gaden vante Syn. Da faldt det mig ind, om der ikke i „Den Vægelsindede“ var Leilighed til at benytte 40

et saadant Træk. Hurtigt sprang jeg op, tog Bogen, og se! her var virkelig et Sted i Rollen, hvor denne comiske Gestus kunde anvendes naturligt og med fuld Virkning; nemlig i Lucretias 2den Scene, hvor hun i et Anfald af sine Luner beslutter at sende Portechaisen bort, fordi hun nu ikke vil bæres, men gaa i Selskab til Fods; hun tager sin pyntelige Dragt af og iklæder sig en, som Henrich characteriserer med de Ord: „Nu seer hun ud, som en gammel Huus-Postill.“ Jeg læste nu atter og atter Stykket, fordybede mig i det og fandt snart ud, at hvis denne kort skitserede Rolle skulde udfyldes efter sin Bestemmelse som en Hovedrolle, da maatte den næsten tages mere mimisk end talende; — dette Syn paa Rollen havde vist ikke staaet klart for Holberg selv, da han ellers i Noter under Replikerne vilde have antydnet det. Nu stod det paa een Gang klart for mig, at de foregaaende Fremstillerinders Feil vist havde været, at de mente, at den comiske Virkning laa i saa brat som muligt at slaa om fra den ene Stemning til den anden uden al Motivering. Heraf den megen Anke hos Kritiken, at denne Lucretia ikke var noget Menneske, men høist en Gal, der ingen Sympathi kunde vække. Det gjaldt altsaa nu om ved Fremstillingen at gjøre hende til et Menneske, hvis Lige man af og til støder paa i Livet, om end Tegningen her er noget outreret. Men for at dette skulde lykkes, maatte Skuespillerinden ikke alene lægge en bestemt, characteristisk Personlighed til, men, om jeg saa maa sige, digte mellem Linierne, naturligvis uden at sige et Ord mere eller mindre, end hvad der staar i Bogen. Altsaa, sagde jeg mig selv, Mimiken maa uomtvisteligt blive en Hovedbetingelse for den, der skal trænge igjennem i denne enestaaende Rolle, og langt fra at gjøre den Vægelsindedes Overgange bratte og umotiverede gjælder det paa ethvert Punkt netop at faa Overgangene motive-rede tydeligt og bestemt.

De Fleste have dog vist omgaaedes med Mennesker, om hvem de sige: „Nei, hvor hun dog er lunefuld, vankelmødig, let at støde uden mindste Grund! Det ene Øieblik overgigen og lattermild, det andet trist, mut og tvær! Man veed aldrig, hvor man har hende, eller hvad hun vil!“ Slige Mennesker have altid, i det Mindste bilde de sig det ind, en lille Grund til disse Overgange, saa et lille Ord, saa et Blik, som de mene, En har kastet til en Anden, og som de tro gjaldt dem, og saa fremdeles. Det falder dem aldrig ind, at hele Feilen ligger hos dem selv, idet de ikke have Villiestykke til at holde nogen Stemning fast ud over Øieblikket. Deres Sjæl svinger sig op og ned, som om den sad i en Gyng, frem og tilbage som Perpendiklen i et Uhr, der aldrig staar stille, med mindre det aldeles gaar istaa.

Det blev mig nu derfor som sagt klart, at det comiske i alle hendes Overgange, fra Latter til Graad, fra Hovmod til Ydmyghed, fra Kjækhed til Frygt,

fra Religiositet til Frivolitet, fra Snerperi til Koketteri, for ret at blive forstaaet trængte til gennemgaaende omhyggeligt at motiveres, og for at kunne dette har Skuespillerinden, da Repliken mangler, kun eet brugeligt Middel, det Mimiske.

Jeg vil give nogle smaa Exempler af Stykkets Repliker for at tydelig- 5
gjøre, hvad jeg mener med det Mimiske.

Holberg har viist sin mærkelige Sans for det Dramatiske ved at lade alle Personerne i Stykket saa godt som hele første Akt udtale sig om den Vægsindedes besynderlige Character. Publikum er da forberedt og længes nu for- 10
meligt efter selv at se og dømme. Endelig kommer hun og slutter med en lille
characteristisk Scene i første Akt.

Førend hun træder ind, spørger Henrich Pernille:

„Er Madamen klædt, Pernille?“

Pernille.

„Ligesom hun skulde gaae til Bryllup.“

15

Henrich.

„Da hun skikkede mig i Byen efter dette Brød, var hun saa skiden som et Svin. Maa skee hendes artige Siæl nu spiller Mester.“

Efter at nu Henrich og Pernille have fortsat deres Raisonneren i en Række Repliker, træder Lucretia ind. Hun kommer altsaa glad og fornøiet, hun er 20
jo klædt „som hun skulde gaae til Bryllup“. Hendes første Replik er:

„Henrich! hent mig en Portechaise. Jeg vil ud.“

Henrich.

„Vil Madamen lade sig bære udi dette dejlige Vejr?“ —

Her forandres Mimiken, thi en slig Raisonneren af Tjeneren synes Ma- 25
dammen ingenlunde om, og Smilet forvandler sig til Vrede, idet hun siger befalende:

„Ingen Raisonnemens. Giør, som jeg siger.“

Dette lille Tilløb til Vrede gaar imidlertid strax over, idet hun med Minespillet giver tilkjende, hvor glad hun er over at være saa deilig pyn- 30
tet, og betragter sig selv med Velbehag. Hun siger nu atter venligt til Henrich:

„Gak ind og pynt dig noget, du skal ud med mig.“

Pernille.

„Hun vil da gaae ud Madam?“

35

Lucretia svarer i en henrykt, sværmerisk Tone:

„Ja Pernille! Jeg maa endelig ud.“

Pernille.

„Ha, ha, ha!“

Atter forandres Mimiken. Denne Latter af Pernille danner Overgangen hos Lucretia, der føler sig fornærmet herover og siger vredt:

„Hvad vil den Latter betyde?“

Pernille.

5 „Jeg veed den heele Hemmelighed, Madam!“

Lucretia (stødt).

„Hvilken Hemmelighed?“

Pernille.

10 „Der er en vis Magister Petronius. Det er ikke for intet, at han gaer og støver saa her omkring Huuset. Jeg veed, at han er forliebt i Madamen.“

Atter en mimisk Overgang. Over denne Tilstaaelse bliver nemlig nu Lucretia meget glad og udbryder smigret:

„Hvem har sagt dig det?“

Pernille.

15 „Henrich.“

Her danner nu atter Lucretias Mimik en Overgang; hun ser vredt paa dem begge, da hun ikke synes om, at disse to Tjenestefolk befatte sig med hendes Sager. Hun bliver derfor atter vred og udbryder:

20 „Hør, Pernille! du est en Næse-viis! Er det ikke uforskammed, at en Tieneste-Pige tør saaledes tale udi sit Herskabs Nærværelse? Dersom du aabner din Mund, for at tale videre derom, da skal jeg kiøre dig paa Døren.“

Pernille.

25 „Jeg beder om Forladelse. Jeg skal ikke tale meer derom. Undertiden bær Madamen stor Fortroelighed til mig, undertiden igien har hun mig mistænkt. Har jeg vel nogen Tid røbet hende?“

Under denne Pigens ydmyge Tale dannes Overgangen i Mimiken hos Lucretia til Forsoning og Fortrydelse, og hun svarer:

„Det siger jeg endelig ikke.“

30 Pernille.

„Hun maa herefter beholde hendes Hemmeligheder for hende selv. Jeg skal aldrig forlange at viide noget deraf.“

Og nu dannes Overgangen i Mimiken hos Lucretia for at forsone Pigen, og hun siger indsmigrende:

35 „Nu giv dig tilfreds, jeg skal aabenbare dig den heele Sag.“

Pernille.

„Nej, jeg er ikke nysgierrig, Madam.“

Atter en Overgang i Mimiken. Her bliver Lucretia ulykkelig over Pernilles Vrede og siger afsides:

„Denne Pige er forbandet vanskelig.“

Atter henvender hun sig nu mildt og forsonligt til Pernille, idet hun klapper hende og siger:

„Lar os gaee ind! jeg skal fortælle dig den heele Sag.“

Pernille (vraanten).

5

„Ach!“

Over denne Trods hos Pigen taber Lucretia Taalmodigheden, og hun siger befalende, idet hun trækker hende ind med sig: „Nu vil jeg, at du skal viide den.“

Hun gaar nu ind i Huset, og efter alle disse vexlende Stemninger, som man har været Vidne til, er man forberedt paa Alt og finder det meget rime- 10
ligt, at hun i et nyt Anfald har revet al Pynten af og iklæder sig en Dragt, hvorom Henrich udbryder, da hun kommer: „Ach Himmel! er det mueligt? Er det Madamen? Nu seer hun jo ud, som en gammel Huus-Postill.“

Lucretia kommer da „slet klædt“ atter ind paa Scenen i et meget fortræde- 15
ligt Humeur og spadserer op ad Gaden; her var det nu, at jeg vandrende op ad Scenen benyttede det lille Træk af min gamle Lærerinde at holde den simple Kjole omhyggeligt iveiret med begge Hænder, medens jeg i den fore-
gaende Scene havde ladet den pyntelige Dragt slæbe.

At alle Overgangene saaledes blive stærkt mimiske, vil man forstaa her- 20
af, og ligesom i denne første lille Scene saaledes fortsættes Overgangen igjen-
nem hele Stykket. Det var efter denne Plan, at jeg indstuderede „Den Vægel-
sindede“.

Da jeg i al Hemmelighed var færdig med Rollens Indstudering, sagde jeg en Dag til Collin: „Nu skal jeg sige Dem Noget, som vil forundre Dem. Jeg 25
har Lyst til at spille Holbergs Vægelsindede. Dette Stykke er i flere Hen-
seender saa forskjelligt fra Holbergs andre Skuespil, at mig synes, at det
maatte være interessant at opføre det.“ Da mine Anmodninger til Collin ellers
saa godt som altid gik ud paa at bede mig fritaget for Roller, eftersom jeg
virkelig i høi Grad blev misbrugt, — blev han helt forundret og glad ved 30
denne min Anmodning og svarede: „Nei, det var jo prægtigt! Jeg skal strax
gjøre Anstalter til at besætte de andre Roller; og da disse ikke ere store,
kan det jo snart komme til Opførelse.“

En Maaned gik imidlertid hen, og jeg hørte Intet om nogen Forberedelse 35
til at opføre „Den Vægelsindede“. Da spurgte jeg Collin en Aften paa Thea-
tret, hvoraf det kom. Forlegen svarede han: „Ak, min kjære Hanne, du kjen-
der lige saa godt som jeg al den Modstand og Vrøvl, man har ved ethvert
Skridt, man vil gjøre. Jeg vil da sige dig, at da jeg efter dit Tilbud talte
med Phister om at opføre dette Holbergske Stykke, blev han meget heftig

og sagde, at hvis Theatret tænkte paa at opføre „Den Vægelsindede“, da skulde han dog tro, at hans Kone, hvis Fag det var at spille i de Holbergske Comedier, var den Nærmeste til at udføre denne Hovedrolle.“ — „Da jeg nu ikke tror,“ vedblev Collin, „at Rollen i hendes Hænder vil føre til Noget, har jeg opgivet den hele Plan.“ — „Nu vel,“ svarede jeg, „det er jo meget muligt, at hun, der er vant til at spille i Holbergs Comedier, kan faa Syn paa denne eiendommelige Opgave og spille den bedre end jeg; thi, sandt at sige, er jeg dog ængstelig for at paatage mig dette Vovestykke; vis paa, at det vil lykkes mig, kan jeg naturligvis ikke være, og jeg forsikrer Dem, at jeg ordentlig føler mig lettet ved Tanken om, at denne Byrde er taget fra mig. Men Stykket saa vel som Muligheden af, at det vil tiltale Publikum, interesserer mig nu engang. Lad da hende spille Rollen, og det skal mere mig at se, hvad hun kan bringe ud af den.“ Collin blev øiensynligt let om Hjertet ved at høre mig tale saaledes og sagde: „Ja, baade Phister og hans Kone ville jo blive glade, naar jeg anmoder dem herom. Hvis du altsaa synes saa, vil jeg da gjøre dette.“

Nu gik atter flere Maaneder, og jeg hørte endnu Intet om „Den Vægelsindede“. Da spurgte jeg omsider atter Collin, hvad der var iveien for Stykkets Opførelse? „Ak,“ svarede han, „Vrøvl og atter Vrøvl. Nu erklærer baade Phister og hans Kone efter at have læst Stykket atter og atter igjennem med Tanke om, hvorledes det skulde være muligt at bringe Noget ud af denne besynderlige Rolle, at de begge ere komne til den Overbevisning, at den ikke lader sig udføre med mindste Haab om at tiltale Publikum, „og,“ tilføiede Phister, „dette Stykke har jo aldrig kunnet finde Indgang paa Grund af denne Characters ufuldstændige Behandling fra Holbergs Side; og det uagtet de første Talenter i Aarenes Løb have forsøgt sig i Rollen, og det Samme vil blive Tilfældet, naar Fru Heiberg spiller den, thi den lader sig ikke spille. Hvad min Kone angaar, da beder hun sig fritaget for et saa utaknemmeligt Arbeide.“ — „Ja, ja,“ svarede jeg Collin, „det er jo muligt, at det heller ikke vil lykkes for mig; men hør nu! Jeg har indstuderet Rollen og tror at have faaet et Syn paa den, hvoraf der kan blive et levende Menneske, hvis Eienommeligheder man vil tro paa. Jeg opgav at spille Rollen, da Phister vilde, at hans Kone skulde have den, men nu erklærer hun jo, ikke at ville spille den; nu synes mig, at jeg maa have Lov at forsøge mig herpaa, saa meget mere som Interessen for den ideligt og ideligt vender tilbage hos mig og ikke lader mig Ro — og dette Tegn pleier ikke at skuffe mig.“ — „Ja, nu kan der jo Intet være iveien herfor,“ svarede Collin, „og jeg skal nu gjerne uddele de øvrige Roller.“

Men se! Rollerne bleve vel uddelte, men Stykket kom aldrig til Opførelse. Det gik Collin her som saa mangen tidligere Theaterdirecteur, han blev træt

af Modstanden og opgav derfor det Hele. Under alt dette modnedes Opfattelsen af „Den Vægelsindede“ mere og mere i mine Tanker; snart formede sig et, snart et andet vanskeligt Punkt, saa at hun ved Aarets Slutning stod aldeles fix og færdig i min Phantasi i alle sine Nuanceringer. Men at komme til at udføre Rollen for Publikum var under de daværende Forhold ikke at 5 tænke paa.

Da nu Heiberg Aaret efter blev Directeur, dukkede mit gamle Ønske op, at spille „Den Vægelsindede“. Jeg spurgte ham derfor: „Kan nu ikke du sætte igjennem, at Stykket kommer til Opførelse?“ — „Jo, det skal have gode Veie,“ svarede han, og nu foretog han de fornødne Skridt for at fremme denne Sag. 10 Skuespillerne ømmede sig ved strax at gjøre Indvendinger mod den ny Directeurs Bestemmelser, og Alt blev nu forberedt; — men med Opførelsen varede det endnu en god Stund. Man udsatte Prøverne, snart af een Grund, snart af en anden, saa jeg maatte fremdeles have Taalmodighed.

Det er ikke opmuntrende, naar man har paataget sig en stor og vanskelig 15 Opgave, hvis Udfald sætter En i Spænding, da at høre fra alle Kanter, at dette er en uheldig Idee. Man sagde til mig: „Hvorfor vil De dog have dette Arbeide med en Rolle i et Stykke, der høist vil gaa en à to Gange? Det vil snart atter blive lagt til den evige Hvile.“

Under min Indstudering af denne Rolle læste jeg Alt, hvad Holberg havde 20 skrevet til Forsvar for dette sit kjære forskudte Barn. Jeg hørte i min Phantasi de Digtarsuk, han havde udstødt over at have set dette Arbeide miskjendt og forkastet. Ak, tænkte jeg, kunde du dog nu skaffe ham Opreisning!

Først den 14de Januar kom det endelig til den første Prøve paa „Den 25 Vægelsindede“.

Mine Øine mødte sure og tvære Miner. Ingen saae glad ud, undtagen jeg, om jeg end var i en stor Spænding over, hvad Virkning min Fremstilling vilde 30 gjøre paa mine Kunstfæller. Men neppe havde jeg udført den første lille Scene, der slutter første Akt, før Minerne hos de Medspillende antog et andet Udtryk, hos Nogle Munterhed og Glæde, hos Andre en stram Spænding; men tydeligt var det, at Alle fulgte mit Spil med stor Opmærksomhed. Man flok- kedes i Coulisserne for at se, hvad jeg videre havde isinde; og uagtet den godmodige Foersom var den Eneste, der havde Varme og Mod til at lade Hjertet komme op paa Tungen, idet han udtalte sin Dom for mig med de Ord: „Det maa jeg sige, det havde jeg ikke troet lod sig bringe ud af denne Rolle,“ 35 følte jeg dog nu med Vished ved Prøvens Ende, at denne min nye Opgave var lykkedes for mig og nok skulde gjøre sin Virkning paa Publikum, og mit Arbeide og min Udholdenhed faa sin Løn.

Mit Sind havde paa mange Maader været i stærk Spænding og Uro i de 40 Maaneder, der alt vare gaaede under Heibergs første Theatersaison, idet hans

Ære med Centnervægt laa mig paa Sinde; dette foruden meget Andet paa dette Tidspunkt, som Livet og en Kunstnervirksomhed fører med sig, havde taget stærkt paa mine Kræfter. Jeg stred længe imod, saa godt jeg kunde, men efter at et Par Prøver vare holdte paa „Den Vægelsindede“, tiltog mit Ilde-

- 5 befindende i den Grad, at Lægen erklærede, at det vilde være uforvarligt ikke i nogen Tid at holde Sengen. Feberen tiltog, og her laa jeg nu i tre Uger. Jeg var ulykkelig over, at jeg ved min Sygdom skulde standse Repertoiret for Heiberg, men han trøstede og beroligede mig efter bedste Evne, idet han gjen-
- 10 tog: „Bryd dig ikke herom, men se blot at komme til Kræfter paany.“
- Saaledes blev det nu mig selv, der forhindrede Stykkets Opførelse, — og en Dag, da jeg liggende i Sengen følte mig svagere end ellers, var jeg saa barnagtig at sige til Heiberg: „Du vil vist le ad mig, men jeg kan ikke lade
- være at tænke paa, at jeg dog grumme nødigt i dette Øieblik vilde dø, for-
- 15 inden jeg har spillet „Den Vægelsindede“. Dør jeg nu, da vil en Anden belært af Prøverne paa Stykket udføre Rollen efter min Opfattelse og saaledes høste Lønnen for alt mit lange Arbeide; og jeg tilstaar, at jeg ikke under Nogen dette.“ — Saa aldeles var jeg gaaet op i mit Værk.

- Endelig begyndte Prøverne paany, og den 14de Februar opførtes Stykket. Huset var fuldt, og Publikum og jeg vare vist lige spændte paa, om Digterens
- 20 Arbeide vilde blive modtaget med Glæde eller atter blive forviist fra Scenen. Min Spænding, ikke at tale om Publikums, varede dog kun nogle faa Minutter efter min første Indtrædelse. Enhver af mine Repliker, enhver af mine mimiske Overgange fremkaldte Latter og Bifald; og da jeg i Slutningen af første Akt spadserede ud af Scenen, idet jeg med begge Hænder løftede min simple og
- 25 korte Kjole op for ligesom at beskytte den mod Gadens Smuds, ledsagede hele Husets Latter og Bifald mig. Usigelig glad stod jeg oppe i mit Paaklædningsværelse for at klæde mig om til næste Akt, idet den velsignede Madam Gram, min Paaklæderske, kysede mig paa Hænderne og lo og græd paa een Gang over mit Held. — Den muntre, overgivne Stemning hos Publikum vedligeholdte
- 30 sig Akt efter Akt, og et stormende Bifald fulgte mig ved min sidste Bortgang i Stykket, da jeg dansende og syngende forlod Scenen. Min Seier var saaledes fuldstændig. Stykket holdt sig Aar efter Aar paa Scenen, saa at „Den Vægelsindede“ var en af de sidste Roller jeg spillede, forinden jeg 1864 for be-
- standigt forlod min Virksomhed som Skuespillerinde. Kritiken strømmede over
- 35 af Roes, og det var ikke ganske usandt, hvad „Fædrelandet“ i en udførlig Anmeldelse ytrede, at jeg spillede denne Rolle, som om jeg vilde sige: „Tag alle mine Triumpher fra mig, men lad mig blot beholde denne.“

- Da jeg efter Forestillingen kom hjem til Heiberg, var jeg virkelig saa lykkelig, som kun den kan forstaa, der har følt en lignende Stemning. Det
- 40 gik mig denne Aften som altid efter en stor Rolles Spænding, jeg kunde

Scenebillede fra „Den Vægelsindede“.

Pernille: Fru Phister — Lucretia: Johanne Luise Heiberg — Henrik: V. Kolling.
Efter Tegning af A. Harttung.

umuligt strax gaa til Sengs. Blodet var i for stærk Bevægelse, det maatte først afkjøles, førend der kunde tænkes paa Søvn. Vandrende op og ned ad Gulvet, da jeg blev ene, tænkte jeg ret levende paa gamle Holberg og udrød for mig selv: „O, havde han dog havt den Glæde at være i Theatret i Aften og set og hørt sit forskudte Barn blive saaledes modtaget!“ — Beskjæftiget med disse 5 Tanker slukkede jeg omsider min Lampe for om muligt at faa den Hvile, hvortil mit Legeme trængte. Det var alt langt over Midnat. Idet jeg nu i Mørke gik ind ad Døren til mit Sovekammer, hørte jeg lige bagved mig tydeligt en Røst sige et hjerteligt „Godnat!“ — Uden al Reflexion, i samme Nu, udrød jeg uvilkaarligt: „O, det var Holbergs Stemme!“ 10

Ja, I, der læse dette, ler kun ad mig, kald mig en Phantast, men vist var det, at intet levende Væsen var i min Nærhed, og at jeg gik til Sengs i den faste Overbevisning, at Stemmen havde været Holbergs og ingen Andens, der til Tak ønskede mig en god Nat.

„Der er Mere mellem Himmel og Jord, end Eders Philosopher drømme 15 om,“ siger Hamlet. Jeg tror vel, at Holbergs Aand i de Egne, hvor den nu befinder sig, har andet Arbeide, Andet, der opfylder hans Tanker, end det, om hans „Vægelsindede“ endelig er trængt igjennem hos det kjøbenhavnske Publikum! Men var det dog ikke muligt, at en Menneskesjæl, løsrevet fra sin Virksomhed hernede, dog bevarede Erindringen om det, der her havde an- 20 strengt hele dens aandelige Arbeidskraft, alle de Evner, som af Gud vare nedlagte i den? Gud sender sine Udvalgte ud for af dem at faa det Arbeide udført, som Jorden, Menneskeheden trænger til for at udvikles snart i een Retning, snart i en anden. De Trofaste udføre, hvad der er dem paalagt af Aanden. Skulde det nu være underligt og mod Skriften at tro, at naar Sjælen 25 vender tilbage til sit Udspring, at den da fører Erindringen med sig om, hvorledes den har udført sit jordiske Arbeide ved Siden af sin Saliggjørelse? Vor Herre Jesus har jo sagt til den arbeidsomme Tjener: „Du har været tro over Lidet, dig skal gives Mere.“ Der kan altsaa være Tale om dette Lidet! Og var det nu underligt at tro, at ligesom vi her i vor jordiske Tilværelse, naar 30 vi blive gamle, med et Smil, men dog med Erindringens fulde Nærværelse se tilbage paa mangan Begivenhed i vor Ungdom, som er os uforglemmelig, vi saaledes ogsaa hisset med et Smil, men med Kjærlighedens Erindring dvæle i Tanken om, hvad vi med de Evner, der vare nedlagte i os, have virket? Ere Mange af os dog ikke enige om, at vi skulle gjense vore kjære Afdøde hisset? 35 Men dette Haab er jo helt og holdent bygget paa vor jordiske Erindring. Jeg kan ikke tænke mig, saafremt der gives jordiske Erindringer, som ledsage os til hint ubekjendte Land, at da af en Sjæl som Holbergs — der opgav saa godt som alle Livets Nydelser, opgav Familielivets Glæder og Hygge for helt ud at hellige sig til et anstrengt, aandeligt Arbeide med en Utrættelighed og 40

Iver, der ofte var ifærd med at tilintetgjøre det svage, skrøbelige Legeme, — at dette Arbeide, denne Livsbeskæftigelse nu hisset var glemt og ham ganske ligegyldig! Og hvis det ikke er saa, var det da atter saa utroligt, at hans Sjøel fra sit nuværende Stade ligesom fulgte et af hans Aandsbørn, — der, medens
 5 han var her, beredte ham den Smerte, at man ikke vilde anerkjende dette Barn for ægte, — fulgte det for nu atter at se Udfaldet, ikke med Lidenskab, ikke med Angst eller Spænding, men med hint Smil, hvormed vi erkjende, at hvad der hernede forekom os saa vigtigt, ikke er saa vigtigt endda. Og ifald hans Aandstanke da sænkede sig ned et lille Moment, var det da atter saa ufatteligt,
 10 at et sensitivt Øre ligesom kunde fange denne Tanke fra oven? Dette er da min Tro eller min Anelse, ikke at Holberg stod i min Stue hin Aften, men at han fra sit høiere Stade sænkede Tanken et Øieblik ned, og at jeg fangede denne Tanke, disse Ord med et indre Øre. Jeg vilde ikke have syntes om, ifald Stemmen havde takket mig, men i dette hjertelige, men rolige „Godnat!“
 15 laa ligesom: „Sov nu, du har fortjent Søvnens velgjørende Hvile ovenpaa din Anstrengelse, din Udholdenhed.“ Har der hele mit Liv igjennem ligget noget i min Natur, der har gjort, at jeg og dette Ubeskrivelige mellem Himmel og Jord lettere kunde komme i Berøring med hinanden, end det ellers pleier at være Tilfældet med os Dødelige? Jeg veed det ikke; hvad jeg derimod veed, er, at jeg
 20 ikke lyver, naar jeg fortæller herom, det være sig nu Virkelighed eller Illusion.

Foruden de offentlige Bemærkninger hørte jeg mange mundtlige om denne Rolles Udførelse, men een glædede mig især at høre, nemlig naar Folk sagde: „Saadanne Mennesker som denne Lucretia ere slet ikke saa sjeldne at træffe i Livet, som man tror,“ — og snart hørte jeg En, snart en Anden forsikre, at de
 25 kjendte en saadan Person. Ved at høre disse Udtalelser, tænkte jeg: „Saa er hun virkelig lykkedes dig!“

Forundringen over, at jeg vilde spille i et Holbergsk Stykke, reiste sig af forskellige Grunde. Man var saa vant til at se mig spille franske, elegante Damer, med den lette, tilspidsede Replik og det zirlige Væsen, at man holdt det for
 30 en Umulighed, at jeg kunde tilegne mig den bredere, djærvere Diction og Dristigheden i at udtale den drøie Humor i den Holbergske Comedie uden kvindeligt Snerperi. Man vidste ikke, at den Holbergske Muse alt længe, ja fra min Barndom, havde beskæftiget mine Tanker, at jeg alt længe havde gjort mig Rede for, hvad Forskjel der var mellem den djærve danske Forfatter, der malede med den saftige Pensel, og Modsætningen, den polerede, slebne, af Salonlivet hentede Diction. Man huskede ikke paa, at mit oprindelige Talent, der fik sit første Udtryk i Heibergs Vaudeviller og Comedier, laa Holberg nær.
 35 Man vidste ikke, i hvilken Grad jeg alt som Barn var bleven grebet af de ældre Skuespillerinder, der gjennem den Holbergske Tids Tradition havde fastholdt
 40 Stil og Tone. Madam Clausen, Madam Liebe, Jomfru Jørgensen, ja selv Madam

Rongsteds Magdeloner vare mig saa levende, som om jeg havde set dem for faa Dage siden; uden at tale om Ryges mageløse Jeronimusser, Lindgreens Henrikker, hans Jeppe, hans „Pantsatte Bondedreng“ og hans Arv'er. En Jeronimus som Ryges have vi nu kun et svagt Billede af paa vor Scene, om endskjøndt de dog alle staa paa hans geniale Opfattelse. Naar man havde set hans 5 Jeronimusser, hans Peer Degn etc., da havde man vist set det mest fuldendte, som kan ses i den Genre. Lindgreens og Ryges Fremstillinger havde jo vistnok deres Baggrund i den fælles Holbergske Tradition, men vare iøvrigt i høi Grad originale; thi Lindgreen var et saa primitivt, grotesk, sandt og naturfriskt Talent, at det neppe engang havde staaet i hans Magt at optage noget Væsentligt 10 efter en Anden; ligesom Ryges mægtige, geniale og paa Studium byggede Spil vist helt og holdent var hans Eiendom. Med disse fortrinlige Fremstillere og Fremstillerrinder for Øie er jeg opvoxet, og af dem kunde vist læres en Del. Det er Fordelen ved at begynde et Kunstnerliv i en saa ung Alder, at man ligesom kommer til at tilhøre to Generationer. Ens Barndomserindringer komme 15 da senere til at bære Frugt.

Den rette Fremstilling af de Holbergske Figurer havde som sagt paa det Tidspunkt, da jeg første Gang spillede „Den Vægelsindede“, alt i mange Aar beskæftiget mine Tanker. Hvad der saaledes efter min Mening er gaaet aldeles tabt, er Traditionen om de Holbergske Eleonorer. At de umuligt oprindeligt 20 kunne være spillede, som de nu spilles, er vist. Vore nuværende unge Skuespillerinder, der spille disse uskyldige, tarvelige, ofte lidt enfoldige, til Husflid opdragne, under de Tidens strenge Tugt staaende smaa Jomfruer, mangle alt historisk Fundament. De have ikke kunnet sætte sig ind i den Tids unge Pigers Væsen, Holdning og troskyldige, naive og lidt prosaiske Tone; den Tid, 25 da en Fader siger: „Denne Monsieur har jeg bestemt til din Ægteherre,“ hvorpaa Svaret sædvanligt lyder, idet hun neier dybt og kysser sin Faders Haand: „Jeg siger tusind Tak.“ Af disse stille, tarvelige, huslige, forknytte Piger se vi nu paa vor Scene intet Spor. En Leonora som i „Den Stundesløse“, der Intet selv kan hitte paa for at befries fra den paanødte Beiler, saa hun kysser 30 Pernilles Haand, for at denne kan staa hende bi med Raad og Daad, da hun selv er for uskyldig, for uerfaren til at have mindste Anelse om nogen Intrige, bliver nu paa vor Scene fremstillet som en pyntelig, koket Dame i klare Knipplingscostumer. Dragt, Væsen, Diction, Alt er falskt, som det nu fremstilles. Medens Ryge levede og havde med Costumeringen at gjøre, holdt han noget 35 igjen paa Damernes ufornuftige Lyst til at forvexle de gamle Dages Dragter med de moderne, til at opgive hin Tids tarvelige Costumer, hvori Ungdommen holdtes; — men fra det Øieblik, da „Den Stundesløse“s Tjenestepige fik Lov til at gaa med Pennen bag Øret under Kniplingskappe med flagrende Baand, var Ævred opgivet.

Hvor ofte har jeg dog ikke havt Lyst til blot nogle faa Gange at spille en Leonora for om muligt atter at sætte den lille Pige hen paa sin rette Plads. Jeg vidste, at hvis jeg blot nogle Gange var kommet til dette, da vilde man tvinges til at følge Sporet; thi mangt et Talent kan meget godt efterligne
 5 uden selv at opfatte det Rette. Jeg har ofte forsøgt at tale herom med dem, der spillede Leonora, men til ingen Nytte. Man maa vise dem det, de maa se Stilling, Holdning og høre Dictionen, Replik for Replik. De maa erfare det med egne Øine, at der kan opnaas en Virkning hos Publikum, netop ved at
 10 gjengive Figuren tro; da først gaa de ind paa, hvad man ofte har prædiket for dem uden Virkning. De vare jo da rigtignok kun blevne Copier, men en god Copi er bedre end en slet Original.

Min Lyst til en Gang at spille en Holbergsk Leonora førte imidlertid aldrig til Mere. Dels fordi Ens Kræfter ikke række til at spille Alt, dels fordi man i et Kunstnersamfund sjældent ser paa et rent kunstnerisk Hensyn med kunst-
 15 neriske Øine. Det vilde kun være blevet betragtet fra een Side, nemlig at det var Synd imod den, der ellers spillede Leonora; thi de smaa Talenter have mange Venner, — her kommer det gode Hjerte frem i Form af Medlidenhed. Middelmaadigheden har det godt, thi da den aldrig fremlokker nogen Enthousiasme, foruroliger den hverken Kunstbrødrene eller Kritiken; den lever trygt
 20 og stille i sit Incognito. Man lader de Middelmaadige roligt vedblive i en Virksomhed, hvori de Ingen glæde, men heller Ingen bedrøve, undtagen de stakkels Digterværker, der maa finde sig i at blive misforstaaede af det Publikum, de tale til.

Heibergs første Saison var nu tilende. Den udførlige Plan og Gang i Fore-
 25 stillingerne, som han havde lagt ved dens Begyndelse, blev roligt og sikkert fulgt Maaned for Maaned. Hvori denne Saisons hele Repertoire bestod, kan jo efterses i Overskous Repertoireliste i Theaterhistorien. Ved efter saa mange Aars Forløb atter at løbe denne igjennem, stiller dette Repertoire sig, for mig i det Mindste, som udmærket. Alt var saaledes gaaet over min Forventning.
 30 Personalets Stemning lige overfor Heiberg havde været høist imødekommende, naturligvis paa En eller To nær, til hvis Eiendommelighed det hørte, og i mange Aar havde hørt, aldrig at være tilfreds med Noget. Personalet lod virkelig til at paaskjønne den Kjærlighed til Kunsten, der lyste ud af enhver Bestemmelse, som Heiberg gav Liv og Kraft. Der viste sig aabenbart et nyt og
 35 friskere Liv i hele Virksomheden ved Theatret, og Indtægterne havde været gode, saa Heiberg ved Saisonens Slutning var i høj Grad oplivet ved denne sin nye Virksomhed. „Hvor det er rart at se Ludvig saa glad og fornøiet,“ sagde hans Moder ofte til mig, „jeg anser det for en Lykke, at han er kommen i nogen Virksomhed udadtil.“ — Ytrede vi dette for ham selv, svarede han:
 40 „Jeg har jo altid været glad og fornøiet!“

Cultusministeren udtalte sin Tilfredshed med Heiberg som Directeur og indstillede ham til at blive Etatsraad. I den Anledning fik jeg et lille Brev fra vor kjære Ven Collin. Han skriver paa sin korte Maade:

Kiæreste Hanne!

Kan Din ældste Ven ikke være en af de Første, saa vilde han dog ugerne 5
være blandt de Sidste, som bringe Dig en Lykønskning i Anledning af Hei-
bergs Forfremmelse. Jeg er, det veed Du, af faa Ord, men disse komme ikke
paa Skrømt. Gud give, at Du som Etatsraadinde maa leve ligesaa lykkelige
Dage, som de vare, da jeg, som Etatsraad, stod i nærmere venskabelig For-
bindelse med Dig og Din Mand. Den Tid er mig uforglemmelig. Bevar Din 10
fordums datterlige Godhed for mig; jeg sætter Priis derpaa ogsaa i min Alder-
dom. Lev stedse vel

6 Maj 1850.

Din uforandrede Ven

Collin.

Til

Johanne Louise Heiberg.

15

Foraaret i al sin stemningsfulde Pragt var atter kommet. Stærerne, mine
travle smaa Lugekoner, som jeg kaldte dem, gik atter flittigt og pillede Or-
mene op af Plainen i min Have. Crocus, Tulipaner og Hyacinther mylrede op
af Jorden. Min Kunstnertravlhed var tilende, min Gartnertravlhed begyndt. Fra 20
nu af gik jeg mere paa fire end paa to Ben, næsegrus laa jeg i Haven, — og
Theatret med hele dets indre og ydre Verden existerede ikke mere for mig.
I fulde Drag nød jeg nu min Frihed og bragte Heiberg hver Morgen en eller
anden nys udsprungen Blomst, som han beholdt paa sit Skrivebord Dagen over,
indtil den næste Morgen blev afløst af en ny og frisk. 25

Sidst i Juni droge vi, hvilket nu var blevet Skik og Brug, en Maaned ud
paa Sølyst hos Suhr, der ikke vidste alt det Gode, han vilde gjøre os. Og
desuagtet var det et Offer, jeg bragte; thi efter en hel Saisons anstrengende
Arbejde trængte jeg til Ro og Hvile og ikke til et stærkt selskabeligt Liv. Da
Maaneden var tilende, toge vi ud paa Slottet Marienlyst ved Helsingør, der 30
denne Sommer var at faa tilleie. Det jublede i mig ved Tanken om, at vi her
i Ensomhed skulde tilbringe Resten af vor Ferie. Her var Hvile, den velsig-
nede Hvile og Ro, der kun afbrydes ved, at to Mennesker, der sympathisere,
udvexle deres Tanker med hinanden, To, der kunne tie og tale, uden at Taus-
heden kjeder, uden at Talen irriterer og fremkalder Misstemning. 35

Lykkelige Tider! hvorfor ile I saa hurtigt? Tunge Tider! hvorfor snige
I Eder saa sendrægtige, saa krybende afsted? Dog, det kan jo ikke være ander-
ledes; de første have Vinger, de sidste ere lig Ormen, der med Møie og Be-
svær slæber sig hen ad Jorden! Her var jeg lykkelig, ved Havet, i Skovene,
paa Markerne, i mit deilige Fædreland! 40

II

1850—51.

- En ny Saison tog sin Begyndelse. Naar undtages Nielsens evige Slaaen paa Alarmtrommen, saa vel under den forrige som under den nuværende Bestyrelse, snart om Forhøielse af Gage, snart fordi hans Helbred ikke taalte, at han spillede saa ofte, snart Klager over, at han ikke spillede hyppigt nok, snart over det moderne Repertoire, der fordærvede Smagen, snart over, at det Klassiske tog for meget paa hans Kræfter, uden at Publikum viste den tilbørlige Interesse derfor, og at hans Feu saadanne Aftener ikke var høiere end ellers, snart over, at han havde helliget sig til denne „lumpne Stand“, medens hans Evner kunde have baaret ham op til de høieste Stillinger i Staten; men fremfor Alt hans nu i 6 à 7 Aar permanente ustyrlige Tale om at ville have sin Afsked, en Begjæring, han dog strax opgav ved den første, den bedste lille Tildragelse, der atter satte ham i Humeur; — som sagt, naar undtages alt dette, da var der endnu ved Theatret Fred, Ro og Disciplin. Nielsens uophørlige Klagesange havde tilsidst faaet noget Comisk, Personalet lo ad dem, og Alle vare saa vante hertil, at man syntes, at dette nu engang hørte Theatret til, ligesom Coullisser og Tepper. Foruden de mange andre Roller, han spillede i denne Saison, gjenoptog Heiberg flere Stykker for at sætte ham i Aktivitet og give ham Andet at tænke paa; saaledes Oehlenschlägers „Væringer“, der ikke havde været opført i de sidste 20 Aar, Shakespeares „Kong Lear“, der ikke havde været opført i 35 Aar, Oehlenschlägers „Hakon Jarl“, „Statsmand og Borger“ etc., men de gamle, mangeaarige Klager over Tilsidesættelse fortsattes desuagtet: — „Hvad kaster man i sligt et Svælg!“
- Samlivet i et Theaterpersonale er af en høist eiendommelig Natur. Det er ligesom en hel stor Familie af Fremmede. Man mødes dagligt, ja er sammen det meste af Døgnet. Man viser sig ofte for hinanden i aandeligt Negligé, medens man i næste Minut i Kunstens Tjeneste anspænder alle sine bedste aandelige Kræfter. I sidste Tilfælde kan man ligesom elske hinanden, ja, ikke undvære hinanden, medens man i første Tilfælde ser skarpt paa hinandens menneskelige Svagheder og Lyder. Man er her som Broder og Søster, medens man er anskilt fra hinanden i de private Glæder og Sorger, Held og Uheld. Her føres saaledes et dobbelt Liv. Imidlertid er denne Adskillelse ikke altid nødvendig; der gives Tilfælde, hvor den private Personlighed kan slutte sig i den Grad til den kunstneriske, at de ligesom løbe sammen i een Person, saa at man elsker dem begge lige høit. Men dette hører til de store Sjeldenheder. Der er dem, man elsker og agter som Kunstnere, men ikke formaar at agte og

elske som Mennesker, og omvendt. Som overalt i Livet, i Familierne, er der Nogle, der tiltrække hinanden, først paa Grund af det samme Dannelsesstrin og de samme Anskuelser, dernæst paa Grund af en sympathetisk Tiltrækning, der ikke saa lige lader sig forklare. Det daglige Forhold bliver paa een Gang et meget nært og et meget fjernt. Det har derfor ofte været mig paafaldende at lægge Mærke til den Forskjel, der kan være i Tone og Omgang med en Kammerat paa Theatret, og den, der viser sig, saa snart den samme Kammerat træder ind i vor Dagligstue. Den, der er behagelig i vor Dagligstue, kan ofte være meget ubehagelig i Virksomheden paa Theatret, og omvendt. Denne Adskillelse imellem Livet og Kunsten er ikke af god Virkning for Kunstens Uøvelse. Sammenspillet, det Vigtigste næsten af Alt, kan ikke naas uden ved gjensidige Aftaler og Føielighed mod hinandens Opfattelsesmaade. Er det private Forhold nu venskabeligt, da gaar dette jo let, som af sig selv, er det derimod uvenskabeligt, da bliver let enhver Anmodning betragtet som en Iretsættelse og Sammenspillet umuliggjort. En Theatertrup burde egentlig bestaa af en eneste stor Familie, hvor alle Interesser, alle Anskuelser vare fælles; da vilde maaske Misundelsen lige overfor hinandens Held bortfalde. Dog, dette er Phantasier, der ikke lade sig realisere!

I Slutningen af September opførtes Shakespeares „All's well that ends well“ under Titlen: „Kongens Læge“, bearbejdet af Frøken S. Beyer. Atter den samme umotiverede Klage i Bladene over Forhutling af Shakespeare, fordi man tillod sig Forandringer i Sceneordningen samt Forkortelser. Heiberg var paa det Rene med, at den Række af Shakespeareske Skuespil, hvortil dette Stykke hører, umuligt kan opføres paa det moderne Theater uden en streng Bearbejdelse, hvorved man bortskjærer de mange udenoms Bygninger, som Shakespeare har føiet til Hovedbygningen. Men om intet af hans Skuespil gjælder dette i højere Grad end om „All's well that ends well“, thi det vilde være ligefrem en Umulighed at opføre det i den Form, hvori det er udgaaet fra hans Haand. „Kongens Læge“ modtoges med stormende Bifald af Publikum og vedblev at trække fuldt Hus i 14 Aar, lige til jeg forlod Theatret i 1864. Senere er det ikke opført.

Hovedrollen, den unge Helena, var en af de Roller, jeg indstuderede med Glæde, og som Publikum rigeligt lønnede med sit Bifald. Opgaven er ikke af de letteste, thi her skulle unegteligt mange og stærke Modsætninger forbindes til et Hele, hvortil der hører en lyrisk Characterskuespillerinde, og denne Opgaves Vanskelighed har vel gjort, at Ingen hidtil har havt Mod til at binde an med den. Hvad mig angik, da har jeg altid havt mest Interesse for de Roller, hvori denne Dobbeltthed findes; thi disse Modsætninger danne en Baggrund, som gjør Billedet interessant og tiltrækkende. At Fremstillerinden af denne Rolle især bør have sin Styrke i lyriske Udbrud, er givet. Hendes lyrisk-musi-

kalske Repliker maa være den Poesi, der løfter Rollen, uden dette musikalske Element kan denne Figur let faa noget Kløgtigt-Prosaisk, der kan gjøre hende trivial, tung og gammel; men de lyriske, varme Udbrud hæfter Ungdomsvingerne paa hendes Skuldre, og at Helena i Fremstillingen bliver saa ung som
5 muligt, er en Hovedbetingelse for Rollens, ja Stykkets Skjæbne paa Scenen.

Efter at Heiberg havde afpareret en Sangerindes Pretentioner paa forhøiet Gage, som det ikke stod i hans Magt at skaffe hende, og det uagtet Redacturen af „Den Berlingske Tidende“, Hr. Nathanson, var optraadt som hendes Rid-
10 der i Bladet og i plumpe Angreb førte hendes Sag, — gik forresten Alt sin vante rolige og ordentlige Gang ved Theatret.

Da hørtes pludselig i Slutningen af Saisonen allehaande Rygter om, at det nu skulde blive Alvor med, at Hr. Høedt vilde lade sig engagere ved det kongelige Theater og agtede at optræde som Hamlet. Ved Theatret vidste man Intet bestemt, thi Hr. Høedt havde endnu ikke meldt sig hos Directeuren. Men man
15 hørte, at Hr. Høedt privat havde spillet Hamlet, snart for En og snart for en Anden, og at det Nielsenske Hus udtalte sig i høie Toner om det unge Talent; Nysgjerrigheden blev vakt, og Forventningerne bleve større og større. Michael Wiehe var i Selskab med Høedt i den senere Tid bleven en daglig Omgangsvæn i det Nielsenske Hus og maatte altsaa vide Besked, om Rygtet var grundet
20 eller ikke. Jeg spurgte ham derfor herom, og han svarede, at Rygtet talte sandt. Jeg sagde da aabent til ham: „Det vilde jo være herligt, om vort Personale blev forøget med et virkeligt Talent, thi et saadant nyde vi jo Alle Godt af. Men De kjender min ulykkelige Evne til at forudane, hvad der senere vil indtræde. Jeg kjender jo saa godt som slet ikke Hr. Høedt, og dog, jeg
25 veed ikke, hvoraf det kommer, men hver Gang jeg tænker paa ham, bliver jeg ligesom angst. Svar mig oprigtigt paa et Spørgsmaal: Er han sanddru?“ — „Ja, fuldstændig!“ svarede Wiehe. — „Nu godt,“ sagde jeg, „saa har det ingen Nød,“ og jeg blev virkelig beroliget, stolende paa Wiehes Udsagn.

Nogen Tid efter meldte Hr. Høedt sig da hos Heiberg for at meddele ham,
30 at han ønskede at optræde næste Saison i Shakespeares „Hamlet“. Det interesserede Heiberg overordentligt at faa dette Stykke opført, da han ikke blot satte det øverst af alle Shakespeares Arbeider, men ofte har ytret, at han ansaae det for det første dramatiske Arbeide, der nogensinde er skrevet. Han tog nu Stykket for sig og gjennemgik det nøie og samvittighedsfuldt, foretog en Del mindre Forkortninger og rettede helt igjennem paa den gamle danske Oversættelse,
35 hvis Sprog i Tidens Løb dog var blevet altfor forældet, ja paa nogle Steder rent uforstaaeligt. Da Hr. Høedt havde meddelt Heiberg, at ogsaa han havde gjennemgaaet Stykket og havde Forslag til flere Forandringer, lod Heiberg ham tilsige for at conferere med ham om, hvorvidt de vare enige i Forandrin-
40 gerne, — en Udmærkelse, Hr. Høedt burde have paaskjønnet som en ene-

F. L. Høedt.

Efter Tegning af F. Vermehren ca. 1845.
(Privateje).

staaende Opmærksomhed fra Heibergs Side. Hr. Høedt kom nu med sine mærkelige Forslag, iblandt andre, at de første berømte Scener, der aabne Stykket, nemlig Scenerne paa Skansen, hvor Aanden viser sig, der ere af en saa mangeløs Virkning til at stemme Tilskuerne, skulde udelades, og Stykket begynde med den store Scene ved Hoffet, hvor Hamlet første Gang træder ind. Dette kunde Heiberg nu paa ingen Maade indlade sig paa. Ligeledes ønskede Hr. Høedt udeladt den berømte Scene i 3die Akt, hvor Kongen i Samvittighedskvaler prøver paa at løfte sin Sjæl i Bøn til Gud i den store Replik, der begynder med: „Fæl er min Synd“ o. s. v. Her træder Hamlet ind, ubemærket af den knælende Konge, og udbryder: „Nu gad jeg gjøre det!“ (nemlig dræbe ham) „nu, medens han beder,“ o. s. v. — men i sin Vaklen atter griber til en Udflugt og opsætter Hævnen, idet han udtaler, at han „ikke under Kongens Sjæl at fare bedende herfra.“

At udelade en saa mægtig dramatisk Situation ansaae Heiberg for aldeles utilladeligt, hans Digttersamvittighed tillod ham ikke at gaa ind herpaa, han maatte altsaa sætte sig derimod, og disse Scener bleve saaledes staaende.

Disse Forslag af Hr. Høedt forekom Heiberg, og jeg antager flere med ham, høist characteristiske for, hvad en Skuespiller tror at turde tillade sig lige overfor et Digtværk. Hr. Høedts Forslag var vel begrundet paa, at den berømte engelske Skuespiller Garrick ogsaa havde havt Mod til at slette Hamlets Monolog bag den knælende Konge, ja endogsaa den berømte Scene mellem Graverkarlene paa Kirkegaarden. — Til Lykke for Shakespeares „Hamlet“ levede senere en Digter, som hed Goethe, der atter fik disse Misgreb rettede — og Heiberg kunde lige saa lidt som Goethe taale denne Anmasselse mod det berømte Værk. Han havde spurgt Hr. Høedt, hvorfor han ønskede Hamlets store Monolog udeladt, hvorpaa Hr. Høedt havde svaret: „Fordi denne Monolog vilde trætte mig for meget.“ Men Enhver maa vel indrømme, at denne Grund ikke var tilstrækkelig; thi hvortil vilde dette føre, om det tillodes Skuespillerne at udelade snart dette, snart hint, fordi det trættede dem? At holde tilraade med sine Kræfter og faa disse til at strække til er en af Opgaverne ved Udførelsen af store Roller.

Inden kort Tid vare alle Forarbejderne færdige med Hensyn paa Stykkets Opførelse til næste Saison. Nu stod kun tilbage, at alle de øvrige Roller skulde uddeles. Da Heiberg nu gjerne vilde føie Hr. Høedt i hans Ønsker om, i hvilke Hænder disse skulde komme, bleve de enige heri paa een Rolle nær, nemlig Ophelias, som Fru Holst tidligere havde udført. Jeg blev meget forundret, da Heiberg kom hjem efter dette Møde og fortalte, at Hr. Høedt paa det Indstændigste havde bedet ham formaa mig til at spille Ophelia, da det ikke var ham muligt at faa noget Sømmespil bragt tilveie mellem sig og Rollens tidligere Fremstillende. Heiberg havde strax paa egen Haand gjort Indsigelse

imod at berøve Fru Holst Rollen, og jeg for min Part gjorde den endnu kraftigere. Fru Holst, denne skønne, i saadanne stille, tilslørede Roller, som mig syntes, yndige Skuespillerinde, havde altid været strengt bedømt, ja under- vurderet i det Nielsenske Hus. — Saadanne Roller som Ophelias laa ganske
 5 udenfor mit Rollefag, især hvis den skulde spilles, som man nu engang var vant til at opfatte denne Skikkelse. Til at spille saadanne bløde, halvt skitserede, i Taage holdte Skikkelser kræves der en lignende Personlighed, nemlig hvad jeg vil kalde en Følelesskuespillerinde og ikke en Characterskuespillerinde, som jeg var. Skal det nu engang tilvante Billede bibeholdes, maa Rollen
 10 udføres uden stærke Nuanceringer eller Betoninger, saaledes som Fru Holst pleiede at udføre slige Roller; for megen Tydelighed, som Characterskuespillerinden netop er udsat for, bliver her til Skade for Fremstillingen. En vis tilsløret Monotoni bidrager til at holde det hele Billede saa let, saa luftigt, saa fint som en Elverpiges Skikkelse i Maaneskin, og saaledes have jo nu engang
 15 Alle opfattet Ophelia. Se, hvorledes de bekjendte Billeder af Ophelia, f. Ex. i Vanvidsscenerne, ere holdte af Malerne, bemærk, hvor gjennemsigtig, ja utydelig hun med Forsæt holdes. Skulde Rollen nu udføres saaledes, som man var vant til at se den, da havde Fru Holst alle Betingelserne hertil, men jeg saa godt som ingen, saa jeg afslog at gaa ind paa denne Opfor-
 20 dring.

Da Heiberg nu meddelte Hr. Høedt mit Afslag, blev der stor Alarm i Leiren. M. Wiehe blev sendt til mig for at forandre min Beslutning, og da dette heller ikke hjalp, anholdt Fru Nielsen mig en Dag paa Theatret for indtrængende at anmode mig om at føie Høedt i hans Ønske. Jeg svarede hende,
 25 at det jo i høi Grad vilde interessere mig at være med i et saa mærkeligt Arbeide, men at jeg virkelig ligefrem frygtede for, at min hele Personlighed ikke vilde svare til det Billede, som man ventede at se af Ophelia, og at det ogsaa vilde pine mig at forvolde Fru Holst den Krænkelse at miste en Rolle, som jeg vidste hun satte Pris paa. „Aah, ikke Andet end det,“ svarede Fru
 30 Nielsen, „det er jo intet kunstnerisk Hensyn. Du bør spille Rollen, Høedt ønsker det saa levende, at han altid vil være dig taknemmelig derfor.“ — Jeg kunde desuagtet ikke bestemme mig dertil.

Hr. Høedts Snakkesalighed, som vi senere mere og mere led af, hans Lyst til at fortælle Alt ude i Publikum, hvad der gik for sig paa Theatret, fik jeg
 35 allerede nu inden hans første Optræden Leilighed til at lære at kjende. Snart En, snart en Anden spurgte mig, om det var sandt, at jeg havde negtet at spille Ophelia, uagtet Hr. Høedt saa inderligt ønskede det? Det var dog Synd mod Stykket, mod ham etc. Da nu Snakken herom mere og mere greb om sig, sagde Heiberg til mig: „Kan du bevemme dig dertil, saa spil den, Sladderer har
 40 jo alt udbredt, at du ikke vil, fordi Hr. Høedt ønsker det.“ Jeg svarede: „Jeg

kan ikke spille slige taagede Elskerinder, dertil er mit Talent, min Diction altfor udpræget i anden Retning. Men jeg indser jo nok, at hvad jeg end i dette Tilfælde beslutter mig til, saa kommer det dog til at gaa ud over mig. Føier jeg Hr. Høedt, saa vil Fru Holsts Venner i Publikum finde det haardt imod hende, der har alle Betingelser for at give det Billede af Ophelia, man 5 ønsker og er vant til, og man vil beskyldte mig for at have fortrængt hende. Føier jeg ikke Hr. Høedt, da vil han og hans Tilhængere udbrede, at jeg er ham imod, og Gud veed hvad mere man vil finde paa at sige. Saa dette er virkelig for mig en høist pinlig Historie.“

Imidlertid vedblev man at overdænge mig med Bønner om at spille Rollen. 10 Nu vel, jeg var svag, jeg var naiv og godtroende og lod mig overtale til at spille den, stolende paa, at jeg vilde finde Forsvarere i alle dem, der havde overtalt mig dertil.

Da nu Beslutningen var taget, tænkte jeg: Mon ikke Ophelias Rolle kunde opfattes paa en noget anden Maade end tidligere, saa den mere kom til at ligge 15 for min Personlighed. Jeg erindrede, at Tieck havde skrevet en Afhandling om „Hamlet“, og jeg læste nu atter hans Opfattelse af Ophelias Character, — en Figur, som jo mange Critici have disputeret om. Ved nu atter at læse, hvad han herom havde skrevet, fandt jeg, at hans Opfattelse var fin, psykologisk sand. Han mener, at denne unge Kvindes dybe Lidenskabelighed, der er skjult 20 for Alle som for hende selv, tydeligt bliver aabenbaret i de mærkelige Vanvidsscener. Her lader Forfatteren for første Gang det dybe Væld, der hidtil holdtes tilbage inden sine Bredder, medens Sjælen var behersket af Fornuft og Moral, bryde enhver Skranke; saa snart disse svigte hende, kommer Ustyrligheden op fra Sjælens Bund, og hun udtaler lidenskabeligt sin Kjærlighed 25 til Hamlet i en Form, som Enhver maatte tro laa denne fine Kvindeskikkelse fjernest. Læger, som have behandlet slige kvindelige Vanvidspatienter, have jo paa dette Omraade de mærkeligste Ting at aabenbare.

Men ved den Tieckske Opfattelse bliver Ophelia ikke længer et stakkels villieløst, mishandlet Barn, men en tilbagetrængt lidenskabelig Natur, hvis 30 Sjælstraade sprænges, da hun tror sig forladt af den, hun elsker.

Man ser nu let, at skal denne Opfattelse holdes fast, da bliver Fremstillingen en helt anden end den, man er vant til at se. Da nu denne Tieckske Opfattelse laa mit Talent og min Personlighed nærmere, greb jeg den med Begjærlighed, støttet paa den geniale Dramaturgs Autoritet. 35

Der er Vaner, saa vel hos Skuespillerne som hos Publikum, hvilke det ikke er let at kuldkaste, og Vanen her var, at Ophelia er dette stille, rørende, for al Lidenskabelighed befriede Væsen, der ligesom Englene kun lever i Skyerne uden at være betaget af nogen jordisk Syndighed. Hvem har nu Ret? Hvad var Digterens Mening? Vilde han lade den stille, blufærdige Ophelia udtale 40

slige Ord, synge slige Sange i Vanvidsscenerne, ifald det ikke havde været hans Hensigt psychologisk at vise, at selv paa Bunden af denne rene, uskyldige Piges Sjæl ligger, hende selv ubevidst, en ulmende Sanselighed, der bryder frem som en Strøm, der ikke længer bliver standset ved den sædelige Villies Kraft. Det er jo desuden et moralsk Kjendetegn hos denne store Digter, at hos alle hans Skikkelser, lige til den yndige Cordelia, kommer Syndigheden tilsyne. De rene, snehvide Engleskikkelser skildrer han ikke, dertil har han kjendt den menneskelige Natur for godt; men derfor ere ogsaa alle hans Skikkelser af Kjød og Blod, og derfor gribes vi af dem, idet vi gribe i vor egen Barm og udbryde: „Ja, det er sandt! Jeg har følt noget Lignende!“

Jeg tror derfor, at Tiecks Opfattelse af Ophelia er rigtig, men fra denne Tro til at gjengive dette Billede er der et uhyre Spring. Her kræves Naturbetingelser, som vanskeligt findes samlede hos een Person, idet man paa een Gang skulde forene Følelsens aabne, bløde, kvindelige Monotoni med Characterens Baggrund og stærke Nuanceringer. Først Ophelia i Vanvidsscenerne aabenbarer Sjælens Mysterier, skal man kun se den rene, uskyldige, jomfruelige unge Pige, men dog maa den dybe, tilbagetrængte Lidenskab anes, og hvor den endelig i Vanvidsscenerne bryder helt frem, forbause og forfærde Tilskueren. Med andre Ord, for ret at tydeliggjøre, hvad her menes, maa der under hele Fremstillingen komme en Dobbeltthed tilsyne i Characteren. Den første Halvdel af Ophelias Rolle lader sig let fremstille, naar Fremstillerindens ydre Skikkelse staar i Poesiens Tjeneste. Men hvorledes smelte denne første Halvdel sammen med, hvad der ligger paa Bunden af Ophelias Sjæl og først kommer frem i Vanvidsscenerne? Hvorledes fremstille begge Sider af Characteren saa klart og tydeligt, at Publikum forstaar, hvad her er Talen om? Glimter Lidenskaben ikke frem i den første, stille, tilbagetrukne Del af Rollen, da staar den grelle Lidenskabelighed, de grelle Ytringer i Vanvidsscenerne ene og uforstaaelige; og kommer Lidenskaben tilsyne i den første Del, hvad bliver der da af den stille, monotone Opheliaskikkelse, hvis Præg man nu engang har fastslaaet og forelsket sig i? Denne Vanskelighed have de fleste Theatre, hvor Stykket er blevet opført, og baade Bestyrelserne og Fremstillerinderne have da hjulpet sig paa den nemme og bekvemme Maade, nemlig ved at stryge alle de krasse, lidenskabelige Udbrud i Vanvidsscenerne og kun lade hende udtale og udsynge pæne, yndige, kvindelige, lyriske Linier. Men hvad vilde Shakespeare sige hertil? En halv Ophelia kan spilles af Mange, en hel maatte skabes af Vorherre selv for at bringes til klar Forstaaelse. Jeg var ikke udrustet med disse dobbelte Betingelser, især hvad det ydre, bløde, blonde Udseende angaar, og ifølge min Natur kunde jeg ikke slaa mig til Ro med at faa det Halve i Rollen frem. Men da jeg nu dog paa en Maade var tvunget til at udføre den, forsøgte jeg at faa det samlede Billede frem, saa vidt jeg havde

Betingelserne derfor, skjøndt uden synderligt Haab om, at dette nye Billede vilde finde Indgang hos Tilskuerne.

Ved dette Arbeide blev hele min kommende Sommerferie mig berøvet, thi Ophelia stod som et Skræmmebillede for mig baade Dag og Nat. Hvad Løn jeg fik af Hr. Høedt og hans Venner for min Eftergivenhed, mit Offer, vil man se af det Følgende.

Vi vare nu alt naaede hen mod Slutningen af denne anden Saison. Vi havde i længere Tid været beskjæftigede med at indstudere Scribes „Dronning Marguerites Noveller“, oversat af Høedt, hvori jeg udførte Hovedrollen, en glimrende, taknemmelig Conversationsrolle. Dette Stykke har en stor Evne til at tiltale og fængsle det store Publikum, dels paa Grund af Scribes enestaaende Talent til at forme en Scenerække, men fremfor Alt ved hans Evne til at skrive en piquant Dialog, der aldrig trætter, men holder Tilhøreren spændt og i Aande til det sidste. Det store Publikum har desuden en vis Forkjærlighed for, en vis Glæde af at føres ind i Kongeborgens Glimmer, naar Tonen der er elegant og vittig, og Alvoren afvexler med Lunets uimodstaelige Magt, og naar en ung, glimrende Prinsesse sætter hele Maskineriet igang.

I Mai opførtes dette Stykke for første Gang og gjorde overordentlig Lykke. De nyere franske Skuespil stille den Fordring til Skuespillerne at tale simpelt, tydeligt og med naturlige Nuancer, hentede fra den dannede Conversationstone; dette er her det uundgaaelige Krav. Skuespillerne maa have selskabelig Dannelse og den Conversationstone, som følger hermed. Man kunde ikke længer hjælpe sig med at synes, men maatte være dannede Mennesker. Kort sagt, den Skuespiller eller Skuespillerinde, der ikke til dagligt Brug forstaar eller har Evne til at føre en dannet Conversation, vil aldrig i de Scribeske Stykker, der foregaa i den elegante Verden, kunne udfylde sin Plads, og ere de finere Nuancer i Betoningen falske, da hører ethvert dannet Øre det strax og vil ikke kjendes ved dem.

Ifald en Psycholog imellem Tilskuerne ønskede at gjennemskue, hvorledes det staar til med en Skuespillers private Person, hans Dannelsestrin, hans Finhed i Characteren, hans hele aandelige Standpunkt, da er der ingen større Sladderhank til at oplyse ham herom end denne Art af Roller i Conversationsstykkerne. Er en Skuespiller til dagligt Brug plump og raa, da kommer netop dette skarpt frem i den tilsløbne, elegante Diction, ligesom en simpel Mand aldrig ser simplere ud, end naar han pynter sig. I de høiere Dramaer, de lyriske, tragiske, kan Skuespillerens Person ganske anderledes forputte sig, idet Digteren løfter ham op i en anden Sphære end den daglige og kaster Idealitens Kaabe over ham. Derfor er det en meget feilagtig Anskuelse, at en Dilettant sagtens kan spille en lille Rolle i et Conversationsstykke, hvorimod det vilde være for Meget vovet at lade ham optræde i en Tragedie. I Conversations-

stykket maa han bruge sin egen Personlighed, og har han ingen, hvad der er det Almindelige, ja da gjør han ganske vist Fiasko.

Naar nu en saadan Dame som Marguerite skal fremstilles, da kunne de fleste Skuespillerinder strax se, at her gjøre vi Bekjendtskab med en Kvinde, 5 forstandig, vittig, intrigant, overlegen, selv lige overfor kloge Mænd, hun kommer i Berøring med. Men hvis ikke Fremstillerinden bag denne Kløgt, denne Vittighed, dette Intrigante formaar at lade en elskværdig, kvindelig Hjertensgodhed lyse ud af Alt, hvad hun foretager sig, da have vi her vel en kold, glimrende Kvinde, men hun vækker ikke vor Sympati, tvertimod; uvil- 10 kaarligt udbryder man: Pokker skulde have med hende at bestille! Men Sagen er, denne Marguerite nyder ikke sin Evne til Intriger, nyder ikke sin Kløgt, sin Forstillelse som saadan, alt dette staar i Kjærlighedens Tjeneste, hun kæmper for en elsket, ulykkelig Broder, som hun ønsker at udløse fra Fangenskab. Hjerteslaget maa høres bag den glimrende Kløgt, Sukket maa fornemmes bag 15 den frivole Latter, og ethvert nok saa lille Ord, enhver nok saa lille Situation maa gribes for at faa denne Side af Characteren frem, som hun for de Kortsynede ikke er i Besiddelse af.

Jeg tror, at meget Faa have gjort sig Rede for, hvori det laa, at man saa godt som enstemmigt fandt, at netop disse Conversationsstykkets Damer laa for 20 mit Talent. Snart hørte jeg, at et vist elskværdigt Koketteri i saadanne Roller var min Styrke, snart min Evne til en stærkt tilspidset Replik's Gjengivelse, snart min Smag i Toilettet o. s. v., — men aldrig hørte jeg Hovedsagen nævne, Modsætningernes Forening i Rollens Opfatning. I Foreningen af Modsætningerne ligger hele Trylleriet; i Sandheden midt i Forstillingen, i Følelsens Dybde 25 midt i det flagrende, lette Væsen, i Evnen til, ligesom bag hvert intrigant Ord at lade forstaa, at hun helst var fri for al den Intrige, al den snedige Opfindsomhed, og at kun den bitre Nødvendighed paanøder hende hele dette Spil med Aandens Evner i Kjærlighedens Tjeneste, hvilket Forfatteren jo ogsaa lader hende udtale i hendes første, korte Monolog. Denne Monolog maa derfor 30 stærkt betones af Fremstillerinden; i den giver hun Publikum Nøglen til hele sin senere Adfærd. Siges denne Monolog — saaledes som ofte sker — løseligt hen, saa den intet blivende Indtryk gjør paa Tilskuerne, da har Skuespillerinden atter her viist, at hun ikke forstaaer, at Digteren bruger Monologen som Speil for Personens virkelige indre Tilstand.

35 Goethe har sagt: „Naar jeg vil lære en Digter, en Skuespiller at kjende, da læser jeg en Monolog hos den første og hører en Monolog udtalt af den sidste.“

Faar Fremstillerinden denne Forstaaelse tydeligt frem, da bliver den kotte Dame ikke kold, den kloge Dame ikke ond, den forstilte Dame ikke falsk, 40 den glimrende Dame ikke hul og tom.

Michael Wiehe spillede Carl den Femte paa en høist eiendommelig og characteristisk Maade. Det Noble, det Elegante og Fornemme, der laa i hans Personlighed, havde han formaaet at sætte i Forbindelse — om jeg saa maa sige — med en kongelig raa, fordringsfuld Høflighed i Manerer og Tone, der, idet den antog Ydmyghedens Præg lige overfor Prinsessen, lod os ane hans 5 grove, sanselige Lidenskab for hende uagtet det kolde Hjerter bag det guldbesatte Fløil. Hans Anstand, hans næsten ubevægelige Physiognomi i denne Rolle, hans paatagne Smil, vare af stor Virkning. Det var mig en virkelig kunstnerisk Nydelse at spille med ham i dette Stykke, og jeg tør nok sige, at i den store Scene, der slutter 3die Akt, vare vi begge saa vel som Publikum i 10 fuldstændig Illusion.

En Aften, da Teppet var faldet efter denne Scene, greb Wiehe min Haand og sagde, idet han kyssede den: „Ja, det er deiligt at spille saaledes sammen!“ Ja, visselig er det deiligt, naar Intet forstyrrer Illusionen! naar man føler en fuldkommen Harmoni mellem Ens eget Spil og den Medspillendes; 15 naar man mærker, at den lyttende Mængde ligesom tilbageholder Aandedrættet, for at intet Ord, intet Minespil, ingen Bevægelse skal gaa tabt! Ja, da er det deiligt at udøve denne Kunst, selv om den forsvinder med Øieblikket, uden at noget synligt Spor bliver tilbage!

Mangen en ung, især smuk Skuespillerinde kan nu meget godt blænde 20 Tilskuerne ved den første Aftens Udførelse af en saadan Rolle, selv uden denne Baggrund i Sjælen, der giver hele Figuren Personlighed. Men hendes Lykke varer kun en stakket Tid. Anden Gang sporer alt en god Tilskuer Mangelen, og tredie Gang kjedes han ved det Hele som Noget, der dog ingen egentlig Interesse har. Med andre Ord, et slikt Spil taaler ikke Gjentagel- 25 sen. Og dette skal man mærke sig, at Kjendetegnet paa virkelig ægte Kunst baade i Digterværkerne og Fremstillingen af dem er, om de taale Gjentagelsen.

Ser man tilbage paa den Tid, fra Tyverne til mod Slutningen af Halvtredserne, da vort Theater havde sin Glansperiode, da vil man forbauses 30 over, i hvilken Grad baade Stykker og Spil formaaede at gjentages Aar ud og Aar ind, uden at Publikum trættes derved. I de senere Aar derimod, da Kræfterne, saa vel Digternes som Skuespillernes, ere svagere, gjælder det ideligt og ideligt at forsøge Nyt, thi det Meste er efter een Saison strax udspillet, Gjentagelse hører saa godt som op eller trætter. Der maa i hver ny 35 Saison begyndes forfra med nye Indstuderinger, og det i den Grad, at ingen aandfuld og samvittighedsfuld Skuespiller, hos hvem der er Tale om et Studium i Opfattelsen af en Rolle, i dette Hastværk vil kunne udvikle sine Evner altid fuldkomnere, men nødvendigt maa slappes og opslides inden kort Tid.

En Skuespiller, der lærer en stor, betydelig Rolle i 8 Dage, er troløs 40

imod sit Kald, thi dette lader sig ikke gjøre. Man kan nok lære den udenad og støttet paa Routinen faa Nogle indbildt, at Alt er i sin Orden; men en betydelig Rolle, Opfattelsen af Synet paa, hvad den indeholder, og hvad der kan komme frem af den, maa have Tid til at gro i Sjælen en sagte, 5 rolig, langsom Væxt, forinden Billedet helt og fuldt kan springe færdigt frem for Kunstneren og for Tilskuerne. Men den daglige Tjeneste kræver jo mange Ofre, og det største af disse er, ikke at faa Tid til at blive færdig. Har en Skuespiller fremstillet mellem tre à firehundrede Roller, er han, naar han er et virkeligt Talent, maaske ved Slutningen af sin Bane bleven færdig 10 høist med tyve. Mange naa ikke til ti, Mange maaske til en eller høist to. I disse færdige Fremstillinger er der fremtidigt Liv, men kun i disse. De erindres af Samtiden og gaa dernæst over i, hvad man kalder Traditionen ved et Theater. Høre disse Roller hjemme i virkelige Digterværker, da vil en saadan Opfattelse vedblive i det Uendelige som Tradition mellem Skue- 15 spillerne fra Slægt til Slægt lige til Kjolen, Hatten og Stokken. Det nye Publikum veed Intet heraf; det nyder Godt af den een Gang givne, fortrinlige Opfattelse uden at ane, hvem det skylder den.

Det er ofte faldet mig ind, at det dog kunde være ret interessant at gjøre Publikum opmærksom paa, hvem af de gamle, forlængst afdøde Skuespil- 20 leres Talent det i Aften nyder Godt af. Man har hørt Tale om Ryge, Lindgreen, Foersom, Winsløv, gamle Rosenkilde, Phister, Michael Wiehe, Nielsens og Flere. Var det nu ikke morsomt at sige til Publikum: „Vil du have en Forestilling om denne eller hin afdøde Skuespillers Talent, da ser du i Aften i Hr. A, Hr. B, Hr. C en Gjengivelse heraf, et levende Minde om 25 hans Spillemaade og Opfattelse, der gennem Traditionen er naaet ned til dette Øieblik, og som de nulevende Talenter nyde Godt af.“ Men jeg er bange for, at Takken for denne Henvisning vilde udeblive fra de Spillendes Side.

Altsaa, Tid til Studium kræves, og det saa megen Tid, at den hele Frem- 30 stilling i den Grad er bleven let og tilvant, at Studiet kan skjules, som om den hele Fremstilling ganske falder af sig selv og ikke kunde være anderledes. Da først er en ny Rolle færdig til at fremtræde for Publikum, thi da først er al Famlen hos Skuespilleren, al Misforstaaelse fra Publikums Side overvunden.

Da Teppet faldt for den sidste Forestilling i denne Saison, var jeg saa træt paa Sjæl og Legeme, at jeg ikke med den sædvanlige Glæde tænkte paa Sommeren, uagtet vi skulde bo ved Havet i det yndige Skodsborg, hvortil 35 Kjøbenhavnerne i hine Aar endnu ikke havde fundet Vei. Frøken Ophelia tilligemed andre unge Damer, med hvem jeg i min Ferie var nødt til at 40 gjøre nærmere Bekjendtskab, foruroligede mig i ikke ringe Grad. Dog, da Havet bruste omkap med min Stemning, da de vældige store Bølger gjorde

mig og mine Sorger smaa, da den landlige Stilhed herskede rundt om, da kom Sindet atter nogenlunde i Ligevægt. Hvem tænkte i hin Tid paa, at dette var den sidste Sommer, hvori Skodsborg gav Ly for et roligt, landligt Ophold! — Aaret efter bleve alle de smaa Huse forvandlede til Boliger for Frederik den Syvendes Kavalerer, og han fik det største Hus indrettet til en landlig Kongebolig, hvori han flyttede ind med den forrige Louise Rasmussen, hans nuværende Gemalinde, Grevinde Danner, hvis Fortid og Nutid satte vort Land som hele Europa i Forbauselse og Vrede. Jeg havde i Frastand alt tidligere kjendt hende, da hun var ansat ved Theatret som en af de ringeste og talentløseste Figurantinder ved Balletten. Hun var ikke smuk, ikke god, i høi Grad intrigant og ærgjerrig indtil Lidenskab, efter at hun i sit Eventyr med Kongen havde seiret, til Trods for Alles Modstand. Høie og Lave saae med Sorg og Bekymring paa dette Skuespil, hvis Skandale kastede en lang, mørk Slagskygge over det stakkels lille Danmark, og uberegnelig var vist den Skade, som dette Forhold forvoldte os.

Fra det første Øieblik det blev bekjendt, havde der i hele Nationen reist sig en stærk Modstand imod at anerkjende det; fra hele den kongelige Familie, fra Adelen og Borgerklassen mødte det en Uvillie, der bedrøvede Kongen og harmede Grevinden. Alle, der stode nogenlunde frit, unddrog sig fra Omgang med dette besynderlige Hof. Man sørgede over, at Kongen i den Grad kunde glemme, hvad han skyldte sine Forfædre og det Folk, der skulde se op til Thronen.

III

1851—52.

Bournonville har komponeret en Ballet, „Faust“; Sujettet er taget af Goethes bekjendte Digt. I en af Scenerne fremstilles en landlig Fest. De unge Karle og Piger svinge sig i uskyldig Dans og Munterhed. De Gamle tage Del i Festen, omslyngede af Børneflokken, der jubler i overgiven Glæde; ingen Mislyd, ingen Forstemthed giver sig tilkjende. Da træder pludselig Faust og Mefistofeles ind i Kredsen, og inden faa Minutter er Alt i Uro, i Strid og Kamp. De unge Karle slaas, de unge Piger skjændes, Børnene græde, de Ældre straffe dem fortørnede; al Munterhed, al Tilfredshed er forsvunden mellem de før saa glade Mennesker.

Denne Forvandling fra Glæde og Tilfredshed til Kiv og Spektakel maatte jeg altid tænke paa, efter at Høedt fra denne Saisons Begyndelse var bleven daglig Gjæst ved vort Theater.

Neppes var han kommen indenfor Døren, førend han høit paa Theatret

udtalte for Personalet, at nu var han kommen, og nu skulde Alt faa en anden Gænge. Det var Skuespillerne, mente han, der burde regere Theatret, antage Stykkerne, uddele Rollerne, ansætte, afskedige, kort: styre det Hele. De vilde ogsaa have deres 1848, have Del i Frihedsgodet, saa vel som den
5 øvrige Del af Nationen; de trængte ikke til en Directeur, de vilde selv være Directeuren. Saaledes lød det fra Morgen til Aften.

Phister, der ligesom Puk i Shakespeares „Skærsommernatsdrøm“ aldrig var gladere, end naar Alt var i stærkt Røre, slog med ind i denne Tone, uagtet han baade til Heiberg og mig var fuld af vittige, ironiske Indfald over
10 den unge Hercules, der truede med at omstyrte alle Skranker.

Sidst i September begyndte Prøverne paa „Hamlet“, der vare forberedte med stor Omhu fra alle Sider. I Spænding mødte man paa den første Prøve for at se, hvad det nye Talent formaaede, der alt havde givet Stof til saa megen Tale, saa mange Rygter i Publikum.

15 For at kunne udføre Hamlets Rolle er Tankens overlegne Klarhed og Dictionens Tydelighed noget af det Vigtigste. Men en fyldestgørende Udførelse kræver tillige i høi Grad et virkelig tragisk Talent. Hvad der nu strax glædede og interesserede mig ved Høedts Fremstilling, var hans overordentlige Tydelighed i Dictionen. Her var ingen Famlen, ingen Søgen, ingen Usikkerhed eller Tilfældighed i Memoreringen, intet af alt dette Jask og Kludreri,
20 der altid har været min Pest, men Ro og Sikkerhed. Man maatte sige om denne Indstudering, at den var færdig, og til Trods for de Skranker, Naturen havde sat Høedt, først i Stemmens Nasallyd, dernæst i Legemets spinkle og lidet ideale Bygning, maatte Enhver erkjende, at dette var en høist interessant og ualmindelig Fremstilling. Heiberg og jeg vare oprigtig glade over
25 Theatrets Held, idet Personalet her, som det syntes, var blevet forøget med et eiendommeligt Talent.

Ret characteristisk var det, at Nielsen, der alt i lang Tid, forinden Høedt fremtraadte, havde været den, der især i høie Toner havde udbasuneret det
30 nye Talents Roes, nu da samme Talent vandt Aerkjendelse paa Prøverne, ikke kunde beherske sin slet dulgte Ærgrelse herover, saa at han endog, medens Høedt udførte Hamlet paa Prøverne nede paa Scenen, selv oppe i Foyeren udførte samme Rolle for at vise de Tilstedeværende Høedts Mangel paa Pathos og Begeistring og det Fattige i hans Stemmemidler. Unegteligt
35 havde Nielsen alle de Naturfortrin, som vare negtede Høedt, men i Forstaaelsen af Rollen, i Dictionens Aandfuldhed og Tydelighed stod Høedt langt over Nielsen, hvis tidligere Udførelse af Hamlet ikke havde været bygget paa noget Studium eller nogen Indtrængen i Characterens Eiendommelighed.

En Dag stod jeg ved en af Prøverne paa „Hamlet“ og fulgte Høedts Spil
40 med Opmærksomhed. Michael Wiehe kom hen til mig, saae spørgende paa

mig og sagde endelig: „Ja, — hans næste Rolle vil blive Hammer i Vaude-
 villen „Nei“, og dette vil blive noget endnu fortrinligere.“ Jeg svarede, at
 jeg stod just og beundrede det Fortrinlige i denne Høedts Udførelse af Ham-
 let, at jeg glædede mig over denne overordentlige Klarhed og Tydelighed
 i Dictionen, men at min Glæde ikke skulde være ringere, ifald han virkelig 5
 tillige formaaede at spille Hammer i „Nei“. Jeg var lidt forundret over
 Wiehes betænksomme Mine, idet han vedblev at følge Prøven. Og dog, det
 var i Grunden høist naturligt, om Wiehe — uden at ville tilstaa det — følte
 noget Modstræbende i sig ved Betragtningen af Høedts Hamlet. At han havde
 Øie for Høedts Fortrin og glædede sig herover, tvivler jeg ikke om, men et 10
 Følelsesmenneske som han maatte nødvendigvis savne noget Væsentligt i Frem-
 stillingen, noget af det Samme, som Nielsen savnede. Der er ingen Tvivl
 om, at Michael Wiehe vilde have henrevet Alle, ifald han i sin Tid havde
 spillet Hamlet; havde han savnet Noget til Rollens Udførelse, vilde det have
 været den Studenteruddannelse, der udvikler det Logiske, den Maade, hvor 15
 paa Tankens Indhold tydeliggjøres, uden derfor at blive tør og skolemester-
 agtig.

At Høedt havde studeret, hvad der af berømte Dramaturger var udtalt
 om Hamlets Character, var tydeligt at spore. Mig syntes dog ikke, at hans
 Fremstilling egentlig bar Præg af noget Nyt, Personligt, der belyste Character 20
 teren fra nye Sider; men ingen god Tilskuere behøvede som tidligere at gruble
 over Shakespeares Mening med Hamlets Ord og Handlemaade.

At et saadant Digterværk, ukjendt som det var af de Fleste, thi det var
 længe siden det var opført paa vort Theater, maatte vække den høieste Grad
 af Opmærksomhed hos Alle, der havde Interesse for den sceniske Kunst, var 25
 jo glædeligt og i sin Orden — og efter Høedts første Fremstilling for Publi-
 kum var han Dagens Løve. Især vare Damerne betagne af den nye Skue-
 spiller; pjattede unge Frøkener og Fruer sendte naturligvis Blomster, rosen-
 røde Breve, Indbydelse til Samtaler o. s. v. til den lykkelige Debutant. Alt
 dette fortunlede Hovedet paa den unge Seierherre. Ogsaa Heiberg vilde vise 30
 ham en Opmærksomhed og indbød ham til Middag i vort Hjem i Selskab
 med vor hele Omgangskreds. At Høedt her paa mere end een Maade ved
 sin Selskabstone stødte Kredsen, vil ikke forundre den, der husker vort første
 Sammentræf.

Imidlertid opførtes nu „Hamlet“ den ene Gang efter den anden under 35
 stor Tilstrømning; men efter at den første Nysgjerrighed var tilfredsstillet,
 nød det tætsatte Hus Forestillingen i fuldstændig Taushed, hvilket pinte
 og trykkede Høedt i høi Grad. „Hvad skal dog denne Taushed betyde?“
 hørte jeg ham en Aften sige til Fru Nielsen, „det er jo modbydeligt at
 spille, naar de Alle sidde der uden at røre en Haand.“ 40

Ja, vist er det haardt at spille i 5 lange Akter under almindelig Taushed, thi Bifaldet, dette Svar paa vort Spil, dette Kjendetegn paa, at vi ere hørte og forstaaede, giver flere og flere Kræfter, hvorimod Tausheden nedslaar, lammer og forringer Kræfterne hos Skuespilleren. Hvorfor var nu Publikum
 5 saa taust lige overfor den Hamlet, som de jo Alle stormede til for at se? Sagen var denne: til Trods for Høedts store Fortjeneste af Udførelsen, hørte han dog aabenbart ikke hjemme i Tragedien. Den tragiske Pathos, der skulde varme et Publikum, saa det uimodstaaeligt brød ud i Applaus, den var ikke tilstede i denne Fremstilling. Man kunde beundre, paaskjønne, anerkjende,
 10 men opildnes, løftes, betages, nei, det kunde man ikke. Jeg vilde kalde Høedts Udførelse af Hamlet en fortrinlig Oplæsning med Gestikulation.

Mange have ytret, at det var en Feil af Høedt at begynde sin Theaterbane med Hamlet, det høieste, og at derfor Begeistringen i de senere Roller maatte blive ringere; jeg tror tværtimod, at havde Hamlet ikke været hans første
 15 Rolle, da havde han aldrig naaet den Opsigt, som nu blev ham til Del. Det viste sig nemlig senere, at det ikke stod i hans Magt at forandre Diction, Gang, Gestus og den hele Maner at sige Repliker paa. Havde man gjenkjendt alt dette fra tidligere udførte Roller, da havde man aldrig modtaget hans Hamlet, som man nu gjorde. Det vilde altid kun blive Høedts første Rolle,
 20 der kunde vække en saadan Opsigt.

Til Trods for alle Høedts Fortrin var han nemlig alligevel intet genialt stort Skuespillertalent. Hvad manglede ham da dertil? Det, som er Hovedbetingelsen, naar man med eet Ord skal sige, hvori et Skuespillertalent be-
 25 staar: Phantasi og gennem den Evnen til at illudere, til at kunne skjule sin egen private Person bag den, man udfører i Digterværket. Det viste sig senere mere og mere, at det ikke stod i Høedts Magt at fjerne sin egen private Personlighed i nogen som helst Rolle; han kunde maskere sig fra Fodsaalen til Issen, den private Hr. Høedt stak dog igjennem fra først til sidst; og dette har i flere af hans senere Roller tilintetgjort Illusionen.

30 Dette var Forskjellen imellem Høedts og Michael Wiehes Skuespillertalent: spillede Wiehe en Prins, da troede man, at han aldrig havde spillet eller kunde spille andet; spillede han en ung Matros, da syntes man, at han var født og baaren i Matrostrøien. Han kunde illudere, og dette er Kjendetegnet paa det rette Skuespillertalent. Spillede Høedt en svag, characterløs
 35 Mand, som i „De Uafhængige“, en Enfoldig, som Grignon i „Qvindens Vaaben“, en raa, ond Dreng, som i „De Deporterede“, en naragtig Modeherre etc., altid stod Personen Høedt ved Siden af med sin Kløgt, sin Ironi, sin studentragtige Selvbehagelighed, sin Maner at spille med det ene Øie oppe paa Scenen og det andet ude i Publikum. Jo nærmere man altsaa lærte ham at
 40 kjende, desto vanskeligere var det for ham, blot tilnærmelsesvis, at illudere

i den Rolle, han skulde fremstille. I dem alle kunde han til en vis Grad vel blive beundret, men ikke vække Enthousiasme, og derfor, jo oftere han spillede Hamlet, især efter at man havde set ham i andre Roller, jo mere han personligt blev kjendt, desto mindre henreves Publikum.

Efter at nu „Hamlet“ var gaaet over Scenen, og jeg havde bragt det 5 Offer efter Hr. Høedts Ønske at spille Ophelia, hvad Løn fik jeg da for min Beredvillighed? At Hr. Høedt havde den Taktløshed, strax efter den første Opførelse af „Hamlet“, en Aften i en stor Soirée hos Bournonvilles at efterabe min Fremstilling af Ophelia og bruge sin æsthetiske Indsigt til at 10 gjøre alle de Tilstedeværende opmærksomme paa, at den Art af Roller burde jeg aldrig spille, da de laa aldeles udenfor mit Talent, at min hele Fremstilling var forfeilet o. s. v. Da der nu havde været mange Mennesker samlede hin Aften og imellem disse ikke faa af mine Venner, kunde denne hans Opførsel ikke blive skjult for mig. Høedt erfarede snart, at hans Adfærd 15 var mig meddelt, og kom derfor paa en Prøve hen til mig og forsikrede, at han ikke havde gjort sig skyldig i, hvad saa Mange fortalte. Jeg svarede roligt og leende, at han vist havde Ret i, at Ophelia ikke laa for mit Talent, en Mening, han jo nok mindedes, at jeg selv havde havt, da jeg modstræbende opfyldte hans Ønske om at overtage denne Rolle. „Forresten,“ vedblev jeg, „er jeg jo Skuespillerinde og maa være forberedt paa Kritik saa 20 vel af Dem som af Andre, og jeg vil raade Dem til itide at indøve Dem i ogsaa at kunne taale Kritik, thi den udebliver ikke.“ — „De fæster altsaa Lid til, hvad man har fortalt?“ vedblev han. „Ja!“ svarede jeg, „men jeg finder den hele Sag ganske ligegyldig.“ — Denne Koldblodighed fra min Side satte ham aabenbart i Forlegenhed, jeg forlod ham, og vor Samtale var dermed 25 endt. Men unegteligt maatte jeg tænke paa mit Spørgsmaal til Michael Wiehe: „Er han sanddru?“ — og Wiehes Svar: „Fuldstændig!“

Da nu den offentlige Kritik ogsaa lod sig forstaa med, at det var min private Stilling til Directeuren, der havde fordrevet Fru Holst ud af sin Rolle, hvad gjorde saa Hr. Høedt og hans Venner, der havde formaaet mig 30 til at overtage den? De taug stille, ganske stille. Efter min Følelse havde Ingen været nærmere til at forsvare mig imod dette falske Angreb end Vennerne, men fremfor Alle Hr. Høedt selv.

En Glæde havde jeg dog ved at overtage Ophelia, en fornyet Bekræftelse paa mit Venskabsforhold til Fru Holst. Ikke et Øieblik havde hun ladet sig 35 paavirke af de falske Beretninger. Alt Sligt foragtede denne noble Natur, thi hun var en Heger af Fødsel!

Sidst i November optraadte Høedt i sin anden Debutrolle som Hammer i Vaudevillen „Nei“. Overskous Theaterhistorie omtaler denne Debut saaledes: „Høedt gik ud paa strax at gjøre Effect, ved at vise sit Talents Mang- 40

foldighed. Efter at have overrasket med Fremstillingen af en af de største og vanskeligste Charakterroller i Shakespearesk Tragedie, vilde han, som Hammer i „Nei!“, frappere ved at spille en munter borgerlig Elsker i en livlig Conversationstone, som skulde gjøres interessant ved let og fin
 5 Nuancering af Skjemt og elskværdig Badinage. Dette Valg var uheldigt. Han havde flere Gange, for Venner, spillet Rollen nydeligt i et Værelse, hvor hans naturlige Foredrags fortræffelige Modulationer og flygtige Poin-
 teringer kunde gives med almindelig Talestemme; men i det store Theater-
 rum blev den delicate Cabinetsudførelse saa mat og farveløs, at Publikum
 10 optog den med megen Kulde og for en Deel nedstemte sine store Forventnin-
 ger.“ Høedt traadte strax selv tilbage fra denne Rolle; han spillede kun en
 eneste Gang i „Nei“.

Denne Heibergs Vaudeville havde som bekjendt lige fra 1836 gjort overordentlig Lykke hos Publikum, og dens Udførelse blev anset af Alle
 15 som en Pryd for vor Scene. Phisters mageløse Klokker Link, Foersoms Gam-
 strup og min Sophie vare saa indgroede i Publikums Yndest, at Ingen af
 os viste sig i Stykket, uden at man hilste os, jeg vil ikke gjerne sige med
 Applaus, thi dette Ord er ikke betegnende, men snarere med den Latter,
 det Glædesudbrud, hvormed man møder gamle kjære Venner, hvis Selskab
 20 man nu glæder sig til at nyde.

Elskeren i Stykket var fra dets første Opførelse spillet af en i sig selv underordnet Skuespiller, Hr. Waltz, men naar man ikke vidste det iforveien, da havde man her et Exempel paa, hvad et harmonisk Sammenspil har at sige; thi Waltz havde fra først af i den Grad paa en beskeden og elskværdig
 25 Maade ladet sit Spil sammensmelte med vort, at her intet Savn følte, men
 Publikum optog ham med Glæde i dette „Firkløver“, som man havde døbt
 Besætningen af „Nei“ med; og saa ofte Stykket gik over Scenen, ledsagedes
 det af ustandselig Latter og Bifald. Nu skulde altsaa ogsaa Hammers Rolle
 overtages af en Skuespiller af første Rang; Aftenen kom, Huset var prop-
 30 fuldt og Spændingen stor. Ind træder den nye Hammer, kastende let sine
 Repliker til høire og venstre, men uden Virkning, — ja, Stykket fortsattes,
 uden at den vante Glæde, den Latter, der saa ofte havde runget i Justitsraad
 Gamstrups Stue, lod sig høre. „Men Virkningen af de tre Ældres Fremstil-
 ling maatte jo dog blive den samme?“ spørges der maaske. Nei, ingenlunde!
 35 thi Sagen var, at Høedt havde ved Indstuderingen kun tænkt paa sig selv,
 men aldeles ikke sat sig i Forhold til os Andre og vor Maade at udføre
 Rollerne paa. Han stod ene, vi stode ene, og Ensemblet var revet i Styk-
 ker, Grundtonen forrykket og borte.

Da Teppet hin Aften faldt for Vaudevillen „Nei“, uden at Phister paa
 40 et eneste Punkt havde tilveiebragt den gamle, glimrende Virkning, saae han

forundret paa mig og sagde: „Hvad var det? Har jeg virkelig spillet saa daarligt i Aften? Mig synes, at jeg spillede som sædvanligt.“ Jeg svarede ham: „Ja, det var netop Ulykken! De spillede som sædvanligt, De brugte den gamle Tone uden at lægge Mærke til, at den nu ikke længer passede eller blev besvaret af vor nye Hammer.“ Phister saae betænksomt hen for sig og svarede comisk med en af Replikerne af Stykket: „Ja, det kan s'gu gjerne ligge i saadant noget.“

Da jeg efter Forestillingen kom hjem til Heiberg, sagde han: „Nu havde jeg dog aldrig troet, at Waltz var saa stor en Skuespiller.“

Høedt vovede ikke oftere at spille Rollen, og da Hultmann overtog den — Waltz var død — kom atter den gode Tone og den gamle Lystighed ind i det Gamstrupske Hus.

Høedts tredie Debut var Grignon i „Qvindens Vaaben“ af Scribe og Legouvé.

Grignon er en stakkels elskværdig, ærlig, godmodig, men forknytt Person, der saa gjerne vilde være en Helt og raisonnerer som saadan i enhver Situation, der møder ham paa hans Vei i Livet; men af Natur er han den frygt-somste Stakkel, saa at de Laurbær, han bestandigt tragter efter for Udøvel-sen af sit Heltemod, aldrig vindes, da han i det afgjørende Øieblik rent betages af Angest. Samme Grignon forelsker sig lidenskabeligt i en glimrende Grevinde, der er Hovedfiguren i Stykket; men han fortvivler over, at han aldrig har Mod til at erklære hende sin oprigtige Kjærlighed. Rørende i sin Fortvivlelse, trofast i sin Hengivenhed kommer han til at spille en Hoved-rolle i Intrigen, idet Grevinden benytter denne trofaste Hengivenhed til at fremme sine Planer. Da Grignon selv indser sine Mangler, bliver han kun comisk gennem Stykkets Situationer og ved sin ærligt mente Kjærlighed til en glimrende Verdensdame, der tolererer ham paa Grund af det ubetyde-lige Menneskes naive, rørende Sider. Jo mere ærlig, troskyldig, sand og op-rigtig denne Rolle fremstilles, desto større bliver Virkningen. Men i Stedet for nu at hengive sig ærligt, sandt og rørende i Rollen kom atter her den private Hr. Høedt stikkende frem, som om han vilde sige til Publikum: „Ja, I kan da nok begribe, at jeg ingen Tosse er, men kun morer mig med at spille en saadan.“ I Stedet for Troskyldighed fik man Ironi, i Stedet for En-foldighed tilspidset Kløgt, i Stedet for Ydmyghed fordringsfuld, bevidst Comik. Man saae atter her Hr. Høedt i Stedet for Scribes Grignon, man morede sig privat over den private Fremsteller, men jeg vil se den Tilskuer, der et Øieblik var i Illusion, saa at han ikke saae, at Høedt morede sig privat bagved Fremstillingen. Men Publikum tog ham ikke dette ilde op, tvertimod, det var morsomt at se Hr. Høedt saaledes stikke frem bag Masken.

Hvor lidt det virkelig kom Høedt an paa det Ensemble, som han saa ofte

udtalte sig om som noget af det Vigtigste, havde vi ved denne Leilighed atter et Bevis paa, der ikke kunde andet end vække de Medspillendes Misbilligelse og Directeurs Vrede.

Stykket spiller under det første franske Keiserdømme; Costumet maatte derfor minde om den Tid, det forstaar sig. Men ethvert Tidscostume kan anvendes modereret, uden at man beholder alle Bizarrerierne ved samme, og Figurerne i Stykket vare jo ikke historiske Figurer, men ganske almindelige Herrer og Damer fra den Tid. Det Historiske laa kun som en fjern Baggrund for at give Stykket forhøiet Interesse.

Under Indstuderingen havde vi derfor talt frem og tilbage om, hvorvidt det var nødvendigt strengt at holde Costumet fra hin Tid. Høedt, der Intet havde imod at forhøie det Comiske i sin Rolle ved at gaa til yderste Grænse, med en kortlivet Kjole, med Vesten afskaaret under Brystet, Uhrkjæden hængende ned ad Maven o. s. v., stemte herfor. Michael Wiehe fandt derimod dette Costume aldeles uforeneligt med at skulle spille en ung, kjøn, indtagende Elsker og sagde til Høedt: „Du kan sagtens pynte dig saaledes ud i en comisk Rolle, men for mig er det umuligt!“ — Heiberg holdt med Wiehe, idet han udtalte, at Opgaven var under slige Omstændigheder at modificere alt det Støden- de i Costumet, og at en Elsker eller Elskerinde aldrig maatte iføre sig Klæder, der ophævede det Ideale og gjorde deres Erotik latterlig, thi det Latterlige forenes ikke med erotiske Udbrud. — Tieck siger et Sted i Anledning af Costumering: „Bort med alle Klude, som støde Øiet og hæmme Skuespillerens Bevægelser.“ — Vi to Damer, som spillede i Stykket, turde heller ikke indlade os paa at overholde Costumet strengt fra den Tid. Enhver, som kan erindre Joséphin- nes Dragt eller Madame Récamiers fra hin første Keisertid, med Kjolelivet af et Par Tommers Længde oppe under Armene, og i den Grad blottet, at Bryst og Arme saa godt som vare ubedækkede, kan vel begribe, at den Art af Correct- hed ikke lod sig fremstille uden i høi Grad at støde Blufærdigheden og for- rykke vore to pæne, anstændige Dameroller. Vi bleve da Alle, ogsaa Høedt, enige om, at Elskeren, Wiehe, kunde iføre sig en klædelig Tjenerdragt, idet han under denne Forklædning opholder sig i Huset hos Grevinden, de andre Herrer i Stykket og vi Damer modificere Dragten, saa at den ikke blev latterlig og anstødelig; men at det var en Selvfølge, at de nuværende Moder under alle Omstændigheder maatte undgaas for ikke at bringe Forvirring ind i Tids- billedet. Den militaire Dragt i Stykket samt Decorationen skulde strengt over- holdes. Efter denne Aftale imellem Directeuren, de Spillende og Sceneinstruc- teuren bleve Dragterne bestilte paa Skrædersalen.

Den første Forestillingsaften kom.

Det er altid Brug, at de Rollehavende, især den første Aften et nyt Stykke spilles, i lidt god Tid vise sig for hinanden for ligesom at være fortrolige med

Johanne Luise Heiberg som Grevinden i „Kvindens Vaaben“.

Efter en ikke tidligere offentliggjort Tegning af A. Harttung.
(Teatermuseet).

Enhvers Udseende og ikke at overraskes ved Synet af hinanden inde paa Scenen for Publikums Øine.

Da „Qvindens Vaaben“ nu skulde begynde hin første Aften, vare vi ogsaa Alle tilstede paa Høedt nær. Man spurgte, man kaldte; bestandigt hed det: „Hr. Høedt er endnu ikke færdig.“ Klokkeren slog 7, og Signalet maatte gives 5 til at begynde Forestillingen. Endnu ingen Høedt. Heiberg sendte da atter Bud op til ham i hans Paaklædningsværelse; — der blev svaret, at man kun skulde begynde, han skulde nok komme i rette Tid. I Øieblikket faldt det Ingen af os ind, at hans Udebliven var forsættelig. At begynde en Forestilling, uden at alle de Spillende vare nærværende, dette var nu aldeles mod Skik og Brug, 10 uden at tale om, at det tillige var aldeles imod Reglementet, der endog kræver, „at alle de Spillende skulle indfinde sig i Theatrets Foyer en halv Time før Forestillingen“, Noget, man forresten til daglig Brug ikke tog saa nøie. Men at begynde en ny Forestilling uden Vished for, at alle Vedkommende vare færdige, pleiede man dog aldrig. Dog, Heiberg var alt ved 15 saa mange Leiligheder vant til det Formløse hos Hr. Høedt, at han for ikke at give Anledning til en ubehagelig Scene gav efter og lod Forestillingen begynde.

Grignons første Indtrædelse i Stykket er til Grevinden, den Rolle, jeg udførte. Jeg negter ikke, at der hørte hele min Theateroutine til for ikke at lade 20 mig forstyrre, da Høedt traadte ind paa Scenen modtaget af Publikum med en let Fnisen og et slet dulgt Uf! thi hans Costume var imod vor Aftale ikke alene correct, men i høi Grad overcorrect; især stødte en Kjole og en broget Vest, afskaarne under Brystet, og en tæt afskaaren Paryk, der klædte ham ganske forfærdeligt. 25

Der er nu Intet iveien for, at det mandlige Costume fra hin Tid kan modificeres saaledes, at det endogsaa bliver smukt, hvilket oftere er viist. Men det kan ogsaa, naar Skjønhedssansen ikke tages med paa Raad, se helt absurd ud, og det var denne Virkning, Høedt opnaaede ved sit. „Se, her har De ham helt og holdent,“ udbrod En af Personalet, „han bryder sig kun om sig selv uden 30 Hensyn til Andre, uden Hensyn til al Aftale, uden Hensyn til, om Ensemblet ødelægges.“ Costumeenheden i Stykket var saaledes ved hans Indtrædelse aldeles ophørt.

Heiberg tog Høedt dette meget ilde op; thi hvor Sligt kan ske, har Publikum Ret til at tro, at der ingen Ledelse, ingen kunstnerisk Forberedelse har 35 fundet Sted, hvilket let giver hele Forestillingen et diletantmæssigt Udseende og Characteren af et Privattheaters Sjuskeri og Uvidenhed. Han besluttede da at forbyde Høedt at vise sig oftere i dette Costume. Til Lykke undgik man, hvad heraf vilde følge, idet Alle ved Theatret, saa vel Herrer som Damer, ja selv Fru Nielsen, kom til Høedt og sagde: „Nei, hvor denne Dragt dog klæder 40

Dem forførdeligt! Tag den dog for Guds Skyld ikke oftere paa.“ Nu kom Forførdeligheden med i Spillet, og da den Mening, at Dragten havde klædt ham forførdeligt, ogsaa kom til ham fra Flere i Publikum, blev den stærkt modereret til næste Forestilling og samstemmede saaledes med de øvrige i Stykket. Men denne Costumehistorie var kun et lille Bevis paa den Formløshed, som Høedt senere saa ofte lagde for Dagen, og som aldeles forhindrede ham i at underordne sig den nødvendige Disciplin.

Der er Intet, der snakkes mere frem og tilbage om end om Costumets Correcthed, uden at man er kommen til Klarhed om, naar det strengt Correcte skal anvendes, og naar det skal modereres, ja helt forlades; naar det er en Hovedsag, og naar det er en Bisag, naar der kan phantaseres i Costumet, og naar Strengheden i de mindste Dele bør iagttages og bibeholdes. Man tror som oftest, at det ved Costumeringen kommer an paa strengt at holde sig til det Aarstal, hvori Stykket spiller; men meget ofte slaar dette aldeles ikke til. I mange Tilfælde er det Digterværkets Farve og Tone, der bør gjøre Udslaget.

Et Digterværk som „Hakon Jarl“ kan aldrig udstyres correct nok med Hensyn til Dragt, Vaaben, Decoration og alle øvrige Rekvisiter, thi her fremstilles et historisk Billede fra en hel Tidsperiode, der ikke ligger os fjernere, end at vi vide god Besked om alt det, der hører til for at sætte Tilskuerne ind i denne, og det er dette, Digterens Værk bestemt kræver. Det vilde f. Ex. være galt, om det Guldhorn, som Trællene have fundet i Jorden, og som bringes Hakon Jarl, havde en anden Form end den, Drikkehornene havde i Oldtiden, eller om Thora og Smedens Døtre vare iførte Silke i Stedet for Uld, om den Tids Vaaben bleve ombyttede med Nutidens, — thi Digtningen „Hakon Jarl“ er helt og holdent, indvortes og udvortes, et Tidsbillede, som Alt bør bidrage til at faa levende frem i de rette Former og Farver. Iagttages dette ikke, saa sker der et Brud og en Forsyndelse mod Digterværket, thi det er netop denne Sandhed, denne Eenhed, som Digteren kræver og stoler paa, for at Digtningen skal komme til sin fulde Ret. Og her er heller Intet iveien for at bruge det hele Costume fuldkommen correct, thi det er malerisk nobelt og skjønt.

Men naar nu et Stykke som f. Ex. Shakespeares „Cymbeline“ skal opføres, hvad da? Hvem veed, hvorledes Kong Cymbeline, hans Hof, hans Mænd og Damerne paa den Tid vare klædte? Efter al Rimelighed hæsligt og tarveligt, i alt Fald hvis man skal dømme efter Tonen, hvori de tiltalte hinanden, thi den er raa, hensynsløs, ofte plat, baade hos Hoffolkene og de kongelige Personer. Men nu har Digteren stillet disse Figurer hen, saa romantisk, og i en saa poetisk Belysning, at saa vel Costumet som Decorationerne nødvendigt maa holdes malerisk skjøne, ifald den digteriske Belysning af Situationerne ikke skal gaa tabt. Her er altsaa et Tilfælde, hvor det vilde være helt forkert

at holde sig til det muligt Correcte, selv om det var tænkeligt at opspore det, i Stedet for det Phantasifulde, det Ideale. Den natlige Scene hos Imogen — Hovedscenen i Digtet — maa være skøn i sin Udførelse; overholdes ikke dette, bliver den anstødelig, hæsli, uhyggelig; altsaa, da denne Scene ikke kan staa ene i Anordningen, maa det Hele indordnes i den Ramme, som her 5 er nødvendig.

Derfor er en virkelig kunstnerisk begavet Sceneinstructeurs Virksomhed af stor Betydning ved et Theater; thi foruden meget Andet maa han have Evne til at sætte sig fuldt ind i Aanden i ethvert af de Digtværker, som skal gaa over Scenen. Hvor mange Mord have ikke Sceneinstructeurer paa 10 deres Samvittighed! Men i Æsthetiken har man saa daarligt Politi, at Morderne næsten aldrig blive opdagede. Man finder kun Digtværket liggende myrdet, men hvem Morderen er, opdages ikke.

Men nu de saakaldte moderne Stykker! Hvad bør her iagttages? Lad os tage et Stykke som f. Ex. Vaudevillen „Nei“, skrevet 1836. Naturligvis brugte 15 man ikke dengang samme Moder som nutildags. Elskerens og Elskerindens Dragt havde et helt andet Snit dengang, end Sophie og Hammer vilde iføre sig nu. Men det hele Stykke har et aldeles moderne Præg; vilde det da ikke være galt, om de to Unge, der oprindeligt ikke havde det mindste Latterlige eller Provinsagtige ved sig, men tvertimod vare to unge moderne Folk fra 20 Hovedstaden, nu skulde for at være i correct Costume se ud som „Guds Ord fra Landet“ — thi saaledes vilde den Tids Dragt nu se ud, — og derved de To blive helt andre Personer? Her er intet Andet for end at klæde sig efter Nutiden, men, vel at mærke, ikke efter den sidste Modejournal, at iføre sig en passende Mellemtning, der ikke støder i Øieblikket, men heller ikke 25 minder for stærkt om dette. Dette er Opgaven. I det Hele taget bør Skuespillere, men især Skuespillerinder ikke holde sig for stærkt til Modejournalen, selv i moderne Stykker, men have Talent til ligesom at componere Dragter, der se ud, som om de vare moderne. Ved altfor meget at klæde sig, som man ser Damer paa Gader og Stræder, faar Personen let noget Dagligdags og Trivielt. 30 Ligesom Theatermaleriet saaledes kræver ogsaa Costumet altid en vis Idealitet. Skuespillere maa have deres Sans for Costumering stærkt udviklet. Ligesom enhver Maler lægger Vind paa i sit Maleri, at Farverne staa harmonisk mod hinanden, bør Skuespillerne betænke det samme, thi dette er et af de mange Midler, hvorved der kan og bør virkes. Men Hovedsagen er, at Valget af Co- 35 stumet paa det Nøieste hænger sammen med den Rolles Character og Individualitet, der skal fremstilles. Et galt Costume kan ganske fordærve en Rolles Virkning, et heldigt valgt i høi Grad bidrage til et heldigt Resultat. Et Skuespils Fremstilling paa Scenen er et Maleri lige saa godt som det paa Lærredet.

Maaske man nu vil spørge: „Hvorfor skulle da de Holbergske Personer fremdeles være klædte efter Datidens Mode? Hvorfor skal da dette Costume ikke, lige saa vel som de senere Comediers, lempes efter Nutidens Smag?“ — Sagen er, at enhver hel Tidperiode, saasom hele Oldtiden, hele Middelalder-
 5 ren, hele Parykperioden, maa hver for sig fastholdes i sin Eenhed, og da tager man ikke Hensyn til smaa Forandringer hist og her, men enhver af disse Perioder er en afsluttet Helhed for sig, og enhver af dem afspeiles i Digternes Værker, og da Digtet ikke bør tillempe efter den vevlende Tid, maa Costumerne det heller ikke. Men i ingen Tidperiode har Costumerne saaledes
 10 ideligt været underkastede Forandringer hvert Halvaar som i den seneste moderne Tid. Og hvorfor? Fordi de Alle ere hæslige, og man ideligt og ideligt optager i Dag, hvad man forkaster i Morgen. Thi Alt, hvad der er varigt og blivende, er skjønt; kun det Hæslige, det Abnorme, det Grelle, de af Luner opkomne Moder ere forgængelige, og een Gang brugte og forkastede lade de
 15 sig ikke mere bære, uden at den, der bærer dem, strax kommer ind under det Comiske. Vi le jo ikke ved Synet af en græsk eller romersk Dragt, ikke af Middelalderens; nei, vi le ikke af den simple Grund, at disse ere og maa til alle Tider blive skjønne og det menneskelige Legeme værdige.

Mine Anelser med Hensyn til det nye Element, der med Høedt var kom-
 20 men ind i vort Kunstnersamfund, havde desværre ikke bedraget mig. Hans daglige Nærværelse mellem Personalet frembragte en Tone, en Hensynsløshed, en Indblanden i de daglige Bestemmelser, der voldte Uro og Forstyrrelse i det Heles Gang.

Men smerteligst af Alt var den Virkning, som Høedts Nærværelse i det
 25 sidste Aarstid havde udøvet paa Michael Wiehe. Forinden denne Paavirkning havde Wiehe været hele Personalets som Publikums Yndling. Hans elegante, beskedne Holdning og velopdragne Tone i daglig Omgang, i Forening med hans enestaaende Talent: en Personlighed fri for al Smaalighed, alle Intriger, al Pengegridskhed, al Misundelse, alt dette gjorde, at Alle saa op til denne
 30 noble, sanddru Natur. Stille, ordknap i sin Omgang, men opmærksomt lyttende til enhver indholdsrig Samtale, var hans Omgang meget behagelig. Han havde ikke Spor af, hvad man i slet Betydning kalder Skuespillervæsen, — og jeg vilde se den Fremmede i Selskabslivet, der vilde falde paa, at han stod lige overfor En, der var vant til at glimre fra en Scene. Og som i Livet saa-
 35 ledes var ogsaa hans Fremtræden paa Scenen.

Indtil dette Tidspunkt havde Wiehe altid været rolig, glad, ens i Omgang. Enhver, selv den Ringeste paa Theatret, turde nærme sig ham, vis paa et venligt Svar, vis paa en hjertelig Deltagelse, om nogen Nød var tilstede. Alle, Høie og Lave, elskede denne Personlighed, der stille og drømmende levede sit
 40 smukke Kunstnerliv, uforstyrret af Alt, hvad der kunde bringe Dissonanser ind

i det. Han kom ikke sjældent i vort Hus, og Heiberg og hans Moder havde den største Godhed for ham, ligesom han paa sin Side ofte udtalte for mig, hvilken Pris han satte paa dem begge. Da Heiberg var bleven Directeur, sagde han: „Hvor er det dog deiligt en Gang at faa en virkelig æsthetisk dannet Mand i Spidsen for Theatret.“ Efter at Heiberg havde været Directeur et Aarstid, 5 sagde jeg til Wiehe: „Er De endnu glad ved Heiberg?“ Hvorpaa han paa sin korte Maade svarede: „Jeg elsker ham!“ — Den Godhed, han viste for mig personlig, var saa stor, at Ingen tvivlede om hans Hengivenhed, som han desuden ved alle Leiligheder aabent udtalte. Nu blev alt dette for- 10

Det Nielsenske Hus havde allerede i nogen Tid stærkt draget Wiehe til sig. Her blev han nu paavirket i mere end een Retning, og man saae ideligt ham og Høedt næsten som de „Uadskillelige“. Alle ved Theatret, ja hans nærmeste Slægt mærkede den forunderlige Forandring, der lidt efter lidt foregik med hele hans Væsen, baade det ydre og indre, og Alle talte om det Uheldige heri. 15 Jeg saae paa alt dette med dyb Smerte. Efter Høedts Ansættelse ved Theatret kom Wiehe saa godt som aldrig mere i vort Hjem, og Alle fortalte, at han nu altid var hos Nielsens og ved Høedts Side. Men ikke nok hermed, hans hele Tone mod os var pludselig forandret. I Stedet for hans tidligere ridderligt galante Opførsel mod mig var han nu mut og tvær og forsømte ofte den 20 simpleste Høflighed. Da jeg en Gang spurgte ham, hvad denne Forandring betød, svarede han: „Man skal ikke sige, at jeg gjør mig behagelig for Directorens Frue for at opnaa Roller; dette er jeg kjed af at høre paa.“ — Jeg blev i høi Grad forbauset over at høre slige Ord af hans Mund, som om han i sin fremragende Stilling ved Theatret som dets mest uundværlige Skuespil- 25 ler trængte til Nogens Protection.

Da jeg en Dag til hans Fader beklagede den Forandring, der var foregaaet med Sønnen, saa vel mod Andre som mod mig, svarede han med et Suk: „Ak, det er Nielsen og Høedt, der gaa og drille ham med hans Venskab for Dem, og De kjender dog vist hans Ømfindtlighed; gjør Nogen Nar ad ham, da kan 30 de faa ham til, hvad det skal være.“

Naar Wiehe nu i nogen Tid havde været i sin Opførsel paa denne tidligere ukjendte Maner, da var det, ligesom om han med Et overvældedes af Skamfuldhed; han saae da trykket og bedrøvet ud og bad mig om Tilgivelse, ifald han havde været ubehagelig. Han kunde da ligesom for sig selv udbryde: „Ja, 35 jeg vil have Lov at omgaas med Dem som tidligere i Deres Hjem!“ Naar jeg da svarede: „Hvem forbyder Dem da dette?“ tav han, og intet Ord i denne Sag kom mere over hans Læber. Undertiden bad han mig endog skriftligt om Forladelse i smaa Billetter, som han overrakte mig om Aftenen, naar vi spillede sammen. Her er en af disse: 40

Min elskede Kunstsøster! Vær mig god i Aften. Har jeg været ond, saa tilgiv mig!

Deres hengivneste, troeste og ærbødigste
af alle Deres Venner.

5 Ogsaa paa Nielsens ømfindtlige Natur virkede Høedts Omgang æggende, og atter lød i det sidste Aar stærkere og stærkere Raabet om Afsked.

Man har et lille morsomt fransk Stykke, hvor Elskeren gaar med en ladt Pistol i Lommen. Hver Gang Elskerinden, en gift Kone, ikke vil lytte til hans forelskede Tale, spænder han Hanen paa Pistolen med Trusel om at berøve
10 sig Livet, men hver Gang hun giver ham Haab, sætter han atter Hanen paa Pistolen i Ro. En saadan Pistol i Lommen, hvis Hane ideligt blev spændt og stillet i Ro, havde alt i ikke faa Aar Nielsens Ansøgning om Afsked været. Fik han ikke strax, hvad han begjærte af Roller eller Gratialer, strax spændte han Hanen paa Pistolen og sørgede for, at Alle fik at vide, at den var spændt
15 og det dræbende Skud nær forestaaende. Lykkeligvis blev han saa føiet og atter føiet; men Pistolen beholdt han for en Sikkerheds Skyld i Lommen.

I Slutningen af den indeværende Saison spændte han Hanen ofte og høit. Denne Gang, fordi det var „livsfarligt for ham at spille Comedie“ og altsaa „en Skjændsel“, ja „et Mord“, at man vilde negte ham hans Afsked. Paa samme
20 Tid gik hans Klage ud paa, at Heiberg ikke lod ham spille tilstrækkeligt og ofte nok. Den ene Dag maatte Heiberg give ham Haanden paa, at han vilde skaane ham paa Grund af hans legemlige Svaghed, og den anden Dag maatte han give ham Haanden paa, at han skulde komme til at spille Stort og Smaat, da han ellers tabte for meget i Feu. Det er i det Hele taget en fortvivlet Mening hos Skuespillerne, at et Repertoire altid kan indrettes efter, om Hr. A. eller Hr. B. kan faa Leilighed til at spille. Ganske vist maa nu og da et Stykke optages, just fordi man har en Skuespiller, hvis Evner netop her kunne glimre, saaledes som Heiberg f. Ex. gjorde ved at optage „Kong Lear“. I dette Tilfælde opnaaedes Hensigten da ogsaa fuldkomment; thi jeg tror ikke, at Mange,
30 som overværede især de første Opførelser af denne Tragedie og saae Nielsens Spil heri, let atter ville kunne glemme det store, det mægtige, det gribende Billede, som Shakespeares herlige Digtning frembragte! Nielsens Kong Lear, Wiehes Edmond, Fru Holsts Cordelia vare Fremstillinger, som ethvert Theater maatte misunde os.

35 Hvor er det dog Skade, tænkte jeg ofte, naar jeg saae Nielsen i flere af hans Roller, at han selv ideligt arbejder paa at nedbryde den Agtelse, den Godhed, den Beundring, man kunde have for ham! Naar man saae ham som Kong Lear, saae den mægtige Skikkelse, hørte den vældige, skønne Stemme, betaget af hans glimrende Phantasi, der maatte henrive Alle, da kunde man jo

virkelig elske et saadant Talent! Hvor sørgeligt var det derfor, at han bestandigt nedrev, hvad han kort iforveien havde bygget op! Thi hændes kunde det, ja det var næsten uden Exempel, at det ikke hændtes, at man, naar man ønskede at gjentage Nydelsen af en Fremstilling af ham, maatte studse over den Ucorrecthed i Dictionen, det Famlende i Fremstillingen, det Hule, det med eet 5 Ord Samvittighedsløse i hele Rollens Udførelse, der gjorde, at det første Billede, som man havde modtaget med Beundring, blev fordunklet.

Da vi nu vare komne hen mod Slutningen af Saisonen, blev Hanen paa Pistolen spændt saa kraftigt, at Afskedslarmer blev mere støiende end nogen- sinde. Man fik Bladene med sig, og den ene Usandhed mod den skammelige 10 Directeur afløste den anden. Mod Overskou, der offentligt havde vovet at tage Directeuren i Forsvar mod Bagvaskelserne, blev nu hele Vreden vendt. Bladene med „Fædrelandet“ i Spidsen bleve nu af Vedkommende gjorde kloge paa, at Alt beroede paa, at Overskou fik Afsked som Sceneinstructeur, og at Høedt blev indsat i hans Sted; — paa den Betingelse vilde man indtil videre 15 taale Heiberg som Directeur. Uagtet man dog vist erindrede, at Nielsen allerede i Collins Tid havde spændt Hanen paa Pistolen, saa blev nu det, at Nielsen søgte Afsked, udraabt som noget Nyt, Uhørt, ganske Forførdeligt, som kun Heiberg havde kunnet bringe ham til, — og det blev sagt, at Sligt vilde man ikke taale. Nielsen skulde blive, Overskou skulde væk og Høedt indsæt- 20 tes i hans Sted som Sceneinstructeur, og vilde Heiberg ikke gaa ind herpaa, da maatte han selv bort.

Endelig kunde vi trække os tilbage fra al denne Alarm, uden at der i Grunden var passeret Noget som helst, der var Omtale værd. Man spurgte sig selv: Hvad er alt dette her? Hvad er i Grunden sket? Ingen vidste at svare 25 Noget herpaa.

Hvem kjender ikke den forfriskende Luft ovenpaa en Tordenbyge? Som efter en saadan aandede Heiberg og jeg, da vi i Juli gjorde en Reise i Sverrig lige til Stockholm. Jeg saae Stockholm for første Gang og henryktes over denne skønne, maleriske By og Omegn, som vi gjorde Bekjendtskab med led- 30 sagede af den bekjendte Digter og Historieskriver Baron Beskow, en af de elskværdigste og interessanteste Mænd i Omgang, man kan tænke sig. Han havde levet meget ved Hoffet og i de mest intelligente Kredse i Stockholm og havde derfor utroligt Meget at fortælle, og han fortalte glimrende og høist underholdende. Han var bekjendt for sit musikalske Talent og sang smukt og 35 udtryksfuldt, mest sine egne Compositioner. Vi vare ofte i hans Hjem hos hans elskværdige Hustru. Børn havde de ikke, men nogle unge Mennesker af Familien vare de i Forældres Sted. Undertiden kom Beskow til os om Morgen og forlod os ikke før Midnat. Med ham besøgte vi Djurgården og opfriskede alle de Bellmanske Minder ved at se Digterens Buste opreist her som et 40

Nationalmonument over den herlige Sanger, hvis Digtervirksomhed Heiberg i sin Tid havde gjort Danmark bekjendt med.

I Sverrig kjendte man tilfulde Heibergs Fortjenester i denne Retning, og da det nu rygtedes, at Heiberg var i Stockholm, kom der en Deputation fra den bekjendte Klub „Par Bricol“ og indbød ham til den aarlige Fest i Djurgården den 26de Juli. Da Deputationen var gaaet, maatte jeg le over det ulykkelige Ansigt, Heiberg satte op. Hans første Ord vare: „Jeg sender Afbud; gaar jeg derhen, saa skal man naturligvis fêteres, og alt Sligt er mig modbydeligt.“ Det kostede mig ikke faa Ord og ikke liden Overtalelse at faa ham fra at sende Afbud og unddrage sig disse Herrers Høflighed. Aftenen kom, han blev høitideligt afhentet af nogle Herrer, men saae ud som en Forbryder, der føres bort for at udstaa sin Straf. Først langt ud paa Natten kom han hjem, ledsaget af en Del Herrer, der omfavnede ham ved Afskeden og tiltalte ham med det fortrolige Du.

Han saae forresten ved sin Tilbagekomst helt kongelig ud, med et purpur Axelskjærf om Skulderen, hvorpaa var broderet meget skjønt med Guld en Slange, der bider sig selv i Halen; og ved Enden af Skjærfet hang et temmelig stort, forgyldt Emblem i Form af en Le; han var nemlig bleven Æresmedlem af Selskabet. Og nu fortalte han mig om alle Skaalerne, Talerne og Sangene, og hvorledes man over en lav Sko, som man siger, havde drukket Dus med ham og til Slutning afsunget en Sang til hans Ære, paa hvis Titelblad der stod: „Til Johan Ludvig Heiberg, den 26de Juli. P. B.“

Til Trods for den ringe Lyst han havde røbet til at deltage i denne Fest, saae han dog ved sin Hjemkomst meget oplivet ud og sagde, at det dog var godt, at han var gaaet derhen. Han var ganske rørt over al den Venlighed, der var viist ham. Det var noget Nyt, han var ikke vant til slig Udmærkelse i sit Fædreland.

IV

1852—53.

En constitutionel Stat kan i og for sig være meget fortræffelig, men en Ulempe er det unegteligt, naar der i denne ideligt skiftes Ministre, thi neppe faar den nye Minister nogenlunde sat sig ind i Forretningerne, før han afløses af en anden, og det hele Arbeide maa begyndes forfra. Dette gjælder ganske særlig om en Ministers Forhold til et Theater. En Cultusminister vælges mindst af den Grund, om han har Kjendskab til eller Interesse for Theatret, og der er jo ogsaa vigtigere Ting at betænke ved Valget af en saadan end Theatrets

Skjæbne. Det har ogsaa været en ofte gjentagen Udtalelse af de nye Cultusministre, at de Intet kjendte til eller ingen Interesse havde for Theatret. For dettes Vedkommende beror da Alt paa, om den nye Minister har Tillid til, Agtelse og Respect for den Directeurs Personlighed, der staar i Spidsen for Nationaltheatret. Madvig havde en saadan Tillid til den Directeur, han selv 5 havde valgt, saa det var vanskeligt at sætte nogen Intrige igjennem mod Heiberg, saa længe Madvig var Minister. Dette vidste man, og man nærede intet Haab om, at de skjulte Planer mod Heiberg for Øieblikket vilde lykkes. Et stort Uheld for Heiberg var det derfor, at Madvig midt i forrige Saison af politiske Grunde var gaaet af som Cultusminister; thi Madvig, der i mange 10 Aar havde kjendt Heiberg, maatte snart komme til at gennemskue den Intrige, som enkelte Skuespillere Dag for Dag bleve dristigere i at iværksætte. Under ham følte Skuespillerne nok, at deres Bestræbelser for selv at komme til Styret og fortrænge Heiberg ikke let lod sig iværksætte; de vare altsaa meget tilfredse med, at han ophørte med at være Minister for Theatret. 15

Hans Efterfølger blev P. G. Bang. Heller ikke under ham lod det imidlertid til, at Urostifternes Plan vilde faa Fremgang. Bang var en retskaffen, arbejdsom, men tør Mand, der ikke brød sig synderligt om Kunst eller havde nogen overdreven Respect for Kunstnerdeclamationer. Som sædvanligt tyede den til alle Tider misfornøiede Nielsen strax til den nye Minister og klagede over sin 20 Stilling med Ønsket om øieblikkelig Afsked. Bang havde til Nielsens store Harme ganske roligt hørt paa dennes Ønske og Beslutning og, idet han stirrede op over Brillerne, ligegyldigt kun sagt ved Slutningen af Nielsens med megen Svada holdte Tale: „Har De Deres Ansøgning med?“ Nielsen styrtede ud ad Døren, idet han fortalte til den Første den Bedste, han stødte paa, hvad 25 der var hændt ham, med det Udbrud: „Sikken en Tølper!“ — Hver Gang Nogen henvendte sig til den nye Minister med Ønsker, fik de kun det correcte Svar: „De har jo en Directeur, til ham maa De holde Dem for at faa Deres Ønsker opfyldte.“ For saa vidt var dette Ministerskifte uden Virkning paa Heibergs Stilling, men Madvigs Autoritet til at støtte Heiberg havde Bang ikke. 30

Heiberg var et af de lykkelige Mennesker, der paa ethvert givet Punkt kunde gaa Ubehageligheder og Modgang imøde med et roligt Overblik over den øieblikkelige Situation, et Overblik, som de Fleste først kunne tilkæmpe sig, naar Alt er gammelt og tilbagelagt. Han tog sig derfor alle disse Theatervrøvlerier let og kunde med største Koldblodighed læse snart i det ene Blad 35 og snart i det andet alle fordreiede og usandfærdige Beretninger, der kun vare hentede fra Sladderen bag Coulisserne og førte videre ud i Byen. I Hjemmet som paa Theatret lige over for Enhver, var Heiberg under alt dette altid den Samme; men denne Ligevægt i Sindet, der var ham naturlig, pinte end mere, tror jeg, disse med deres eget Jeg altid beskjæftigede Modstandere. Hans gode 40

Tone, hans Høflighed, hans livlige Lune, alt dette gjorde, at de ligesom ikke rigtig kunde faa fat i ham, men i den daglige Tjeneste bleve tvungne til at iagttage en lignende Form af god Tone lige overfor ham. Mig berørte alle disse Forhold, al denne Misfornøielse, som jeg ingen Grund saae til, høist smerteligt. Mit Sind var ligefrem oprevet over al den Uret, som Heiberg led, og mit forrige glade Humeur var tilintetgjort. Jeg forbausedes over al den Raahed, al den Pirrelighed, der dagligt gav sig Luft mellem en Del af Personalet indbyrdes, og som jeg ideligt maatte gaa afveien for. Man har bestandigt sagt om mig, at jeg i høi Grad kunde beherske mig. Saa meget er vist, at er der Noget i mit Liv, som jeg har følt en virkelig Stolthed over, da er det, at jeg i de 7 Aar, Heiberg var Theaterdirecteur, ikke har været i nogen personlig Strid med en Eneste af Personalet; og man maa ikke tvivle paa, at der i disse Aar jo fandtes Anledning nok.

Man vil maaske undre sig over, naar jeg fortæller, hvad der gjorde mig Opholdet paa Theatret i hine Aar nogenlunde taaleligt. Det var ikke Publikums Gunst, ikke Udøvelsen af min Kunst, der jo paa mere end een Maade blev mig forbitret, nei, det var et stille, trofast Hjertes Hengivenhed, en skjøn, i al Enfoldighed mærkelig Personlighed; med andre Ord, det var min gamle Paaklæderske, Madam Grethe Gram. Naar jeg om Aftenen paa Theatret traadte ind i mit Paaklædningsværelse, modtaget altid ens, stille, hjerteligt af dette velsignede gamle Menneskes milde Øine, og hendes: „God Aften!“ lød mig imøde, ikke som en conventionel Hilsen, men i en Tone, hvori der laa en inderlig Hengivenhed, som om de vare udtalte af den kjærligste Moder, da følte jeg en Tryghed, en Hygge i dette lille Rum, som hun havde ordnet til mig, der virkede høist velgjørende paa mig og ofte bragte de oprørte Bølger i Sjælen til Ro.

Disse Paaklædnings- eller Pyntemadammer, som de sædvanligt kaldes, vare som oftest Haandværkeres Koner, der sade i fattige Kaar, og som derfor benyttede Aftentimerne til at skaffe sig en lille Indtægt paa Theatret. Enhver Skuespillerinde havde en saadan til sin Hjælp, men ikke Alle havde den Lykke som jeg at have en Grethe Gram. Jeg kunde fristes til at sammenligne hende med Alma i Paludan-Müllers „Adam-Homo“; som denne, der ogsaa ender i den ringe Stilling som Pleierske paa et Hospital, stod hun alt dengang bestandigt for mig.

I henved 7 Aar havde hun alt udført sit beskedne Arbeide, saa ofte jeg spillede. Der havde udviklet sig en Slags Fortrolighed imellem os, men aldrig et Øieblik havde hun misbrugt den Tillid, jeg viste hende, men altid iagttaget den jomfruelige Ydmyghed, der var uadskillelig for hele hendes Natur. Hun var et af disse Væsner, der have — om jeg saa maa sige — de fineste Følehorn til at fornemme, naar man ønskede at tale, og naar man ønskede at tie. Hun

havde, efter hvad Andre have fortalt mig, der have kjendt hende i hendes Ungdom, været en meget smuk Tjenestepige, der var afholdt af Alle. En af hendes sidste Conditioner havde været hos det ældre Kunstnerpar Liebe, der satte megen Pris paa hende.

Da Dr. Ryge havde mistet sin første Kone, boede han en Tid hos Liebes, 5 hvor Grethe da var Stuepige. Ingen maatte komme i hans Værelse eller røre ved Noget undtagen den altbetroede Grethe. Kun lige overfor hende blussede aldrig hans heftige Natur frem. Ved sin Fromhed, Orden, Stilhed og Paapassenhed var hun ogsaa bleven ham uundværlig.

En Aften, da hun og jeg vare komne rigtig ind i Samtale, kom ogsaa Ryge, 10 der da alt i flere Aar havde været død, paa Tale. Hun fortalte mig da med sin milde, bløde Stemme og med en Jomfrues Blufærdighed, at Ryge, da hun var hos Liebes, en Dag havde sagt til hende: „Hør Grethe! Ingen har nogensinde kunnet omgaas mig som du, og Ingens Nærværelse har været saa behagelig og beroligende for mig som din. Vil du være min Kone, passe mit Hus og tage 15 dig af mine Børn? Betænk dig paa Svaret i tre Dage.“ — „Jeg sov ikke den Nat,“ vedblev hun. Da de tre Dage vare gaaede, sagde han: „Naa Grethe, hvad Svar giver du mig?“ I høi Grad forlegen svarede hun: „Ak, Hr. Doctor, det vilde være Uret af mig at gaa ind herpaa. Jeg simple Pige skulde være Moder for Deres Børn? Hertil har jeg jo ikke Dannelse nok, og dette Forhold vilde 20 aldrig føre til Lykke, hverken for Dem, Deres Børn eller mig; og jeg anser det derfor som en Pligt ikke at gaa ind paa en saadan Plan.“ — Og ved denne Beslutning blev hun. Ryge tog sig dette Afslag saa nær, at han inden faa Dage flyttede fra Liebes. „Det vilde jo have været Uret baade mod ham og hans Børn,“ fortsatte hun, „især da jeg jo ikke elskede ham.“ — „Tror De da ikke,“ 25 spurgte jeg, „at De kunde kommet til at elske ham?“ — „Nei, Frue,“ svarede hun, idet Stemmen brast. „man elsker kun een Gang.“ — Og nu vedblev hun efter en Pause omtrent med følgende Ord: „Da jeg var meget ung, elskede jeg en ung Mand af min Stand og han mig, vi vare forlovede. En Dag kom en ung, mig ubekjendt Pige til mig og spurgte, om jeg var denne Mands For- 30 lovede? Da jeg svarede Ja hertil, sagde hun: „De ser, i hvad Tilstand jeg er, og Deres Forlovede er Fader til det Barn, jeg snart skal føde; altsaa kan han ikke blive Deres Mand.“ Jeg svarede hende: „Nei, hvis det er sandt, da har De Ret, da har han kun Pligter mod Dem, og jeg maa opgive ham.“ Dagen efter kom min Forlovede til mig ude af sig selv over denne Samtale, der var 35 bleven ham berettet. Han udbrød i Heftighed: „Aldrig forener jeg mig med hende! kun du skal blive min Kone.“ „Ak kjære Frue!“ vedblev hun, „hvilken Scene fulgte ikke herpaa! „Gjør din Pligt mod hende,“ sagde jeg til ham og forlod ham.“ Taarerne løb langsomt ned ad den Gamles Kinder. „Har De aldrig set ham siden?“ spurgte jeg. „Jo, een Gang nogle Aar efter. Jeg kom 40

gaaende ved Børsen og saae pludselig, at han kom hen imod mig længere nede i Gaden; og, ja," vedblev hun forlegen, „det er skrækkeligt at bære sig saaledes ad! jeg faldt om og blev af Folk baaren ned i en Kjælder. Da jeg vaagne-
 5 ned efter min Besvimelse, var jeg glad ved ikke at se ham staa hos mig; jeg formoder, at han altsaa var gaaet forbi uden at have mærket min Tilstand, der vilde have viist ham, hvorledes mit Hjerte endnu hang ved ham. Ti Aar efter kom min nuværende Mand, der er Murer, og begjærede mig. Jeg sagde ham strax, at elske ham kunde jeg ikke, jeg kunde Ingen elske mere; men ifald han vilde nøies med, at jeg blev ham en god og stræbsom Kone, da vilde
 10 jeg give ham mit Ja. Han gik ind herpaa og har altid været god imod mig, men det Bedste havde jeg dog mistet. Da jeg fik min Søn og derefter min lille Marie, da kom mit Sind først ret til Ro, nu havde jeg jo dem at elske. Vore Kaar vare smaa, men Gud har jo dog hjulpet os.“ — Nu forstod jeg først Grethe Grams Rørelse, naar hun stod i Coulissen og fulgte Elskerscenerne i
 15 Skuespillene, og ofte, naar jeg kom ud fra Scenen, kyssede min Haand med Taarer i Øinene. Ogsaa hun havde følt, maaske varmere, inderligere end mangen dannet Dame ude blandt Tilskuerinderne, hvad det vilde sige at skulle opgive den første varme og dybe Følelse, der i Ungdommen griber en stakkels Pige, som da i det øvrige Liv maa leve af en bitter Erindring.

20 Dette om end kun blege Billede af min elskværdige Grethe Gram har jeg ikke kunnet modstaa at hensætte her ved Skildringen af den Tid, da hun især var mig til Trøst og Opmuntring.

Jeg havde i Grunden hele den foregaaende Saison været lidende og syg; desuagtet havde jeg ideligt spillet, men en indvortes forfærdelig Smerte havde
 25 tidt og ofte plaget mig. Lægen sagde, at det skulde jeg ikke bryde mig om, det var kun Nerveusitet, — saa at der Intet blev gjort for at modarbeide den Sygdom, der var i Udvikling. Ofte laa jeg det Meste af Dagen i de største Smerter, især saa snart jeg havde nydt det Mindste, og kjørte da om Aftenen saa godt som fastende, sammenbøiet, over paa Theatret for at udføre de mest
 30 anstrengende Roller. At dette ikke kunde holde i Længden, var kun altfor vist. I den Theatersaison, der nylig var begyndt, forværredes dette mit Ildebefindende og tog med hver Dag mere og mere Overhaand. Jeg sagde da til min Læge: „Nu skal jeg sige Dem Noget, enten De nu tror det eller ikke. Om ganske kort Tid bryder en eller anden stor Sygdom frem hos mig.“ Han
 35 rystede paa Hovedet og smilte.

Jeg spillede imidlertid ufortrødent, men i en Tilstand, som Ingen kan forestille sig — uagtet man altid forsikrede, at der Intet var at se eller bemærke paa mit Spil, hvilket var mig selv ubegribeligt. Tirsdagen den 12te
 40 October, altsaa en Maaned efter Saisonens Begyndelse, stege mine Smerter og mit Ildebefindende om Aftenen i den Grad, at det ikke var mig muligt at

staa opreist. Jeg lagde mig da i Sengen for ikke at forlade den i mange Maaneder.

Aftenen efter skulde „Qvindens Vaaben“ gives uden Abonnement. Hele Huset var alt udsolgt, og den Forlegenhed, hvori jeg satte Heiberg, var mig høist pinlig; thi jeg vidste, at naar jeg ikke kunde spille Dagen efter, maatte 5 hele Forestillingen gaa ind, uden at en anden saa hurtigt kunde træde i Stedet, der kunde blot nogenlunde fylde det hele Hus. Jeg haabede derfor endnu, at Natten kunde bringe Bedring; men næste Dag efter en frugtesløs Kamp for at staa op maatte jeg endelig Kl. 1 melde, at det var mig umuligt at spille. Bagefter hørte jeg, at de „Sammensvorne“ — saaledes havde man nu døbt 10 Skuespillercôteriet — havde udbredt, at det var et Paafund af mig at melde mig syg, fordi jeg ikke ønskede at spille den Aften med Høedt. Senere maatte de dog nok erkjende, at de i det mindste paa dette Punkt havde gjort mig Uret. Slige Bagvaskelser troede Vedkommende i Grunden ikke selv; thi det var noksom bekjendt, at jeg i de mange Aar, jeg havde været ved Theatret, 15 aldrig havde nedladt mig til slige Primadonnanykker, da alt Sligt var mig en Afsky; jeg led snarere af en altfor øm Samvittighed, der ofte gik ud over mit Helbred. — Her laa jeg nu i de forfærdeligste Lidelser og i den stærkeste Feber, thi min Sygdom bestod i en heftig Underlivsinfammation. Jeg sagde til Heiberg: „Hvorledes skal det dog gaa dig, naar jeg i længere Tid svigter?“ 20 Han beroligede mig, saa godt han kunde. Med hver Dag blev min Tilstand værre og værre til Trods for alle de stærke Lægemedler, der nu endelig anvendtes derimod. Medens Heiberg saaledes i Hjemmet havde Sorg og Bekymring og neppe nogen Nat rigtig Søvn og Ro, blev denne Tid sandelig ikke gjort ham lettere paa Theatret af de Sammensvorne, hvorimod den Del af 25 Personalet, der altid havde været ham oprigtig hengiven, viste en varm Medlidenhed lige overfor hans Angest og Uro over min Tilstand, og de have senere fortalt mig, hvor det rørte dem, naar han om Aftenen kom over paa Theatret, at se den ellers freidige Mand saa nedslaaet.

Hr. Høedt, der længtes efter atter at fremtræde i en tragisk Rolle, der 30 kunde gjøre en lignende Virkning som Hamlet, følte godt, at denne maatte søges i noget stærkt Markeret; og han udfandt da, at af alle markerede Roller var nok omtrent „Richard den Tredie“ af Shakespeare den stærkeste. Hvilken Virkning kunde han ikke vente af denne pukkelryggede lille Djævel! Han havde derfor i Sommerens Løb forkortet og indrettet dette Stykke for 35 sig og Scenen. Men da han uophørligt snakkede om Alt, havde man allerede længe hørt om, at „Richard den Tredie“ skulde opføres, og Mange spurgte Heiberg, hvornaar den første Opførelse skulde finde Sted — endnu førend Høedt havde indleveret Stykket — saa at Heiberg altid svarede, at han ikke vidste, hvorfra Rygtet om dette Stykkes Opførelse kom, da han ikke havde 40

tænkt derpaa. Naar nu de andre Skuespillere sagde til Høedt, der rask gik og uddelte Rollerne: „Ja, men veed du da, om Heiberg i det Hele taget vil opføre dette Stykke?“ — da svarede han: „Det skal han nok blive nødt til. Naar Stykket er af Shakespeare, og jeg har bearbejdet det og vil spille Hoved-

5 rollen, saa kan han ikke modsætte sig dets Opførelse.“ Se, det var heri, han tog feil. Heiberg sagde: „Saa længe jeg er Directeur, er det mig, der raader, og mine æsthetiske Principer. Er jeg ikke mere Directeur, da lad den, der kommer i mit Sted, sætte sine igjennem; men jeg har ikke Lyst til at lægge min æsthetiske Samvittighed i Hr. Høedts Haand.“

10 Endelig, efter at Saisonen var i fuld Gang, indleverede Høedt „Richard den Tredie“ med Anmodning om strax at faa det opført.

Heiberg gjorde nu Høedt den Ære, hvilket ingen Bestyrelse er pligtig til, at meddele ham skriftligt i en motiveret Dom Grundene, hvorfor „Richard den Tredie“ ikke „for det Første“, i denne Saison kunde komme til Opførelse.

15 Heibergs Brev til Høedt lød i sin Helhed saaledes:

Fra Theaterdirecteuren.

Kbhavn, d. 26de Novbr. 1852.

Under 5te f. M. har jeg modtaget et af Dem besørget Sammendrag af P. Wulffs Oversættelse af Shakespeares „Richard den Tredie“, til Brug for Scenen.

20 Hvad selve den berømte Tragedie angaaer, da er jeg ikke uden Betænkelighed ved at optage den i Repertoiret, og Grundene til min Betænkelighed vil jeg ikke undlade at meddele Dem.

Den sorte Colorit, som hviler over dette Stykke, er i stærk Modsigelse med den danske Nations Temperament og Charakter, som selv i det Alvorlige foretrækker lysere Billeder.

25 Jo sandere det er, at et Nationaltheater bør betragtes som en æsthetisk Optragelses-Anstalt for Nationen, desto vigtigere er det, at man her, som i al Opdragelse, gaaer ud fra de naturligt givne Evner og Tilbøieligheder, og ikke forsøger paa at indpode noget Fremmed, som er ufordrageligt med de naturlige Sympathier. Jeg maa derfor befrygte, at naar „Richard“ bragtes paa Scenen, og først Nysgjerrighedens Fordringer vare tilfredsstillende,

30 vilde, seent eller tidligt, den Indvending mod Theaterbestyrelsen opstaae, at denne havde miskjendt Theatrets nationale Betydning, og hvad jeg endnu mere maa befrygte er, at jeg i det Tilfælde ikke i mine egne Tanker vilde kunne møde eller gjendrive Beskyldningen. At den omtalte Tragedie opføres i England, hvor den maaske er i Harmoni med den hypochondre engelske Charakter, er ikke noget Exempel for os, og lige saalidt, at

35 den gives i Tydskland, der selv ingen egentlig dramatisk Literatur har, og derfor, naar det alligevel vil have et Theater, maa grunde det i Laan fra de fremmede Literaturer. Men i Danmark, hvor der er og kan være et Nationaltheater, fordi den uundgaaelige Betingelse for samme er tilstede i en nationaldramatisk Literatur, er der Noget at tabe ved et uheldigt Valg af fremmede Værker. Hos os har den oehlenschlägerske Tragedie, tiltrods for

40 alle sine Mangler, forstaaet at træffe den nationale Tone og tiltale de nationale Stemninger, og jeg tvivler paa, at vi nu nogensinde kunne vænne os til at see Melpomenes Dolk forvandlet til en Slagterkniv.

En anden ikke mindre Hindring for at bringe Stykket paa Scenen er, at det er uforstaaeligt for et Publicum, uforstaaeligt saavel i Motiverne som i de blot ydre Forbin-

delser. Dette kommer deraf, at det hele Stykke kun er et Fragment, nemlig af den store Cyclus af Shakespeares engelsk-historiske Tragedier. Hvo som ikke iforveien har gjort sig bekendt med de 15 Acter af „Henrik den Sjette“, forstaaer ikke de 5 Acter af „Richard den Tredie“. Naar Richard i den allerførste Scene af Stykket optræder med den Erklæring, at han har „besluttet at være Nidding“, da er det allerede tvivlsomt nok, hvorvidt dette Træk er psykologisk muligt; men savnes endog alle de Præcedentia, gennem hvilke man skulde see ham gaa til et saadant Maal, bliver Sætningen parodisk. Selv det Punkt, hvorm den hele Tragedie dreier sig, er uforstaaeligt, fordi det historiske Fundament, nemlig Striden mellem de forskellige Fyrstehuse, mellem den røde og hvide Rose, ikke kan forudsættes som bekendt for et dansk Publicum, ialtfald ikke i de her nødvendige Details. De talrige Personer i Stykket maae, da man ikke har seet dem i de foregaaende Tragedier, for en stor Deel optræde som blege Skygger, hvis Contourer løbe i hinanden; og inden man endnu formaar at skjelne den ene fra den anden, hører man, at de ere henrettede, og nærmere Bekjendtskab saaledes afbrudt. Er det forkasteligt — hvorm vel ingen smagfuld Dommer tvivler — at opføre enkelte Acter af et Stykke, Fragmenter, hvori Effecten koncentrerer sig, medens dens nødvendige Forbindelser mangle, da maa den samme Forkastelsesdom ramme et Stykke, der, uagtet det er i fem Acter, dog ikke er Andet end Catastrophen af en stor, omfangsrig Tragedie. I England, hvor Kundskab til Shakespeares Værker, eller ialfald Kundskab til den engelske Historie kan forudsættes efter en langt større Maalestok end hos os, er Forholdet et andet. 5 10 15 20

Der er kun eet Synspunkt, hvorfra Optagelsen af dette Stykke paa det danske Theater kan forsvares, og det er at betragte dets Opførelse som et dramaturgisk Experiment. Men selve dette Forsvar er neppe fyldestgørende; thi Experimentet høre ikke hjemme paa et offentligt Theater, men kun i en privat Kreds af udvalgte Kjendere. Jeg vil imidlertid ikke nægte, at naar man ikke ganske vil opgive Indførelsen af ældre, berømte Værker — hvilket man vistnok ikke bør gjøre — vil man i mange Tilfælde komme til at streife noget ind paa Experimentets Enemærker. Jeg vil af dette Hensyn, og desuden fordi De selv interesserer Dem for at fremstille Richard den Tredie, da heller ikke ubetinget bestemme, at Stykket ikke maa komme til Opførelse, men kun, at det ikke kan ske for det Første, da der er andre Arbejder, som først skulle sættes igang. Fornemmelig har Publicum Krav paa, at een eller om muligt to af Oehlenschlägers henlagte Tragedier fremføres for det, inden man byder det en saa tvivlsom Erstatning for det Savnede. Betænker jeg nu tillige den meget lange Tid og Forberedelse og de store Bekostninger, som „Richard den Tredie“ vil medtage, finder jeg det sandsynligt, at denne Tragedies Opførelse ialfald ikke kan finde Sted før i næste Saison. 25 30 35

Imidlertid vil der være nogle Forandringer at foretage i Deres Redaction af Oversættelsen. De vil finde dem angivne i Manuskriptet, fornemmelig i den femte Act af Stykket.

Men dernæst maa jeg endnu foreslaae en anden Forandring, der, om den end ikke er absolut nødvendig, dog uidentvilt er meget ønskelig. Min oven anførte Bemærkning om de mange Personers altfor løse Charakteristik, hvorved det bliver vanskeligt at skjelne den ene fra den anden, finder blandt Andet Anvendelse paa Hastings, som dog Shakespeare har udhævet med nogle karakteristiske Træk, der saa meget mindre bør savnes, som Hastings er mellem dem, hvis Aander aabenbare sig i sidste Act, hvilket bliver saa meget betydningsfuldere, som Personen iforveien har havt Betydning for Tilskuerne. Nogle af de Scener, som nu ere udeladte, for at undgaae Sceneforandring, maae, efter min Mening, bibeholdes, ialfald i Omarbejdelse, og dette vil kunne skee uden Sceneforandring, naar den Gade, som er foreskrevet i Begyndelsen af 3die Act (i Manuskriptet) nærmere bestemmes som en Gade udenfor Tower. Herved kan Meget vindes, da Tower netop er 40 45

det beqvemteste Midtpunkt for en Handling, som bevæger sig mellem Fængsel og Rettersted. Der maa da fortælles, at Rivers, Grey og Vaughan, som ere arresterede i Pomfret, ville blive førte til Tower for der at lide Døden; thi saaledes motiveres deres ellers umotiverede Optræden paa Londons Gader. Paa dette Sted kan man da ligeledes see Hastings gaae til Tower tiltrods for Stanleys Raad, og, med Forbigaaelse af Scenen, hvori han dømmes til Døden, kan man fremstille den, hvori Dødsdommens Fuldbyrkelse meddeles Richard, samt dennes næsten comiske Retfærdiggjørelse for Lord-Mayoren. Skrivere-rens Scene kan da ganske falde bort. Men derimod kan den Scene anbringes, hvor Dronning Elisabeth forgjæves søger at komme til sine Børn i Tower, og hendes smukke Slutningsreplik, hvori hun tiltaler Tower — en af de faa formildende Toner i den vilde Dissonants, som opfylder Stykket — behøver da ikke at udelades.

J. L. Heiberg.

Til Hr. Skuespiller Høedt.

Heiberg brugte sædvanligt Mai Maaned til udførligt at udarbeide et helt 15 Repertoire for den kommende Saison, saa vel af ældre som nyere Arbeider, nøie betænkende de forskjellige Digtarter, der i Saisonens Løb skulde afløse hinanden, saa der kunde komme Variation i Rækken af Forestillingerne. Denne sin Ordning af hele Saisonen holdt han strengt fast ved, for at det Vaklende og Urolige i Virksomheden saa vidt muligt kunde undgaas. Denne 20 Fremgangsmaade var tillige en stor Fordel for Skuespillerne, da de saaledes forud vidste, hvilke Roller de i Ferietidens halvtredie Maaned havde at indstudere, og naar omtrent disse vilde komme til Opførelse. Derfor holdt han fast ved sin een Gang tagne Bestemmelse, for at ingen Rolle skulde indstuderes forgjæves i Ferietiden; og derfor kunde han ikke kuldkaste hele sin 25 Plan for at føie en enkelt Skuespiller i at opføre et Stykke, han slet ikke havde paatænkt at give. Til saadanne store Værkers Opførelse kræves mere omfattende Forberedelser, end de Fleste tænke. Først til Indstuderingen af de mange store Roller, dernæst til at forfærdige de mange Costumer og fremfor Alt til at male de nye Decorationer, hvoraf der altid kræves nogle 30 i et større Arbeide. Til alt dette bliver der vanskeligt Tid og Rum, medens Saisonen er i fuld Gang, og der hver Aften skal spilles. Men fremfor Alt maa Directeuren have Tid til at betænke først, om han i det Hele taget ønsker at drage et saadant Arbeide frem. Bestemmer han sig nu hertil, da maa et saadant ældre Digtværk omhyggeligt gjenemgaas med Hensyn til Sproget 35 og andet mere, saaledes som Heiberg havde gjort forud for Opførelsen af „Hamlet“, thi at Høedt alt paa egen Haand havde paataget sig dette Arbeide med „Richard den Tredie“ var, efter de Erfaringer Heiberg havde gjort ved hans Arrangement med „Hamlet“, ingen Betryggelse, man kunde slaa sig til Ro ved. Dernæst maa nøie betænkes, i hvilke Hænder de mange vanske- 40 lige Roller kunne betros; heller ikke heri kan man stole paa Skuespillernes indbyrdes Kammeratskab. Det er Directeuren, der til syvende og sidst bærer

Ansaret, og dette Ansvar kan ikke uden videre en Anden paatage sig. Mislykkes et saadant stort og kostbart Arbeide, da gaa Alle afveien for Kritiken og skulle vel forstaa at kaste hele Skylden over paa Directeuren.

Ved denne Heibergs Vægning ved strax at opføre „Richard den Tredie“ var nu imidlertid Hundrede og Et ude, som man siger. Nu blev der holdt et stort Raad om, hvad der var at gjøre. Først sørgede man naturligvis for, at denne Sag kom tilstrækkeligt ud i Publikum. Overalt talte man om, at det Utrolige var sket, at Heiberg negtede at opføre „Richard den Tredie“, uagtet Høedt ønskede det. De københavnske Damer vare daanefærdige over dette uventede Slag. Man hørte saadanne Ytringer: „Tænk, at se den yndige Høedt spille en Rolle, hvor han skal være pukkelrygget og desuagtet uimodstaaelig for Stykkets Kvinder! — At negte at opføre et saadant Mesterværk! er det dog ikke oprørende!“ Slige Ytringer hørte man af Mange, for hvem samme Mesterværk var saa ubekjendt, at man gjerne kunde bildt dem ind, at det foregik i Maanen. Men at Richard den Tredie var pukkelrygget, det havde de nu ved al den Larm faaet at vide.

Ved denne Tid var P. G. Bang bleven afløst som Cultusminister af Simony, en venlig, human, stille Mand, der hidtil saa lidt som Bang havde fulgt eller interesseret sig for Theatret. Han blev derfor noget alarmeret, dels ved at høre de mange Skrig, dels ved at Høedt indfandt sig hos ham med en Klage over Heibergs utrolige Beslutning. I Samtalen med Ministeren havde han blandt Andet ytret: „— og saa uden videre at negte et saadant Stykkes Opførelse uden engang at gjøre mig den Ære at meddele mig sine Grunde, som dog var en billig Fordring fra min Side.“ Dette fandt ogsaa Simony for haardt. Samtidig med at Høedt udtalte dette for Ministeren, indrykkede imidlertid Heiberg i „Berlingske Tidende“ den skrevne Motivering, han tidligere havde meddelt Hr. Høedt om Grundene, hvorfor han ikke nu kunde opføre „Richard den Tredie“, et Skridt, fremkaldt ved „den latterlige Allarm“, som Sagen havde afstedkommet i Pressen.* Ministeren læste nu til sin Forbauselse Sagens rette Sammenhæng i „Berlingske Tidende“, og man kan vel

* Heiberg ledsagede sit Brev til Høedt med følgende Billet til Redacturen:

Hr. Redacteur!

Til den rette Bedømmelse af en Sag, hvorover visse Blade have gjort store Ophævelser, endskjøndt den hører til de sædvanlige Censur-Expeditioner, som idelig forefalder ved Theatret, beder jeg Dem optage det officielle Actstykke, som har foraarsaget hele den latterlige Allarm.

1ste December 1852.

Ærbødigst

J. L. Heiberg. 40

ikke undres over, at Tiltroen til Høedts Klager herved for en stor Del blev svækket, saa at han herefter ikke med nogen særlig Tillid lyttede til dennes Ord. Simony udtalte selv for Heiberg sin Forundring over denne Sag og sin Misbilligelse af Høedts Opførsel. Jeg blev derfor noget overrasket ved at
 5 høre af en gammel Veninde, der besøgte mig paa mit Sygeleie, at Ministeren dog vist maatte staa paa Høedts Side, da denne efter det Passerede havde gjort ham en Visit i hans Hjem. „Det er Usandhed,“ svarede jeg, „det har Ministeren ikke gjort.“ — „Jeg saae ham jo selv i Gaar hos Høedt!“ udbrød hun, „en Herre, hvem Høedt fulgte til Døren, gik igjennem Værelserne, og
 10 paa mit Spørgsmaal, hvem denne Herre var, svarede Høedt: den nye Cultusminister Simony.“ — „Det er alligevel ikke sandt!“ vedblev jeg. „Sig til Høedt, at De har fortalt mig dette, og at jeg har erklæret det for usandt, saa skal De se!“ — Ganske rigtigt; da hun gjorde, som jeg sagde, gik Høedt fra sin Fortælling.

15 Det var forresten en stor Tjeneste, Heiberg gjorde Høedt ved at negte ham „Richard den Tredie“s Opførelse. Høedt kunde nemlig ikke spille denne Rolle i sin Helhed. De første grelle Scener og i det Hele taget til Midten af Stykket lod Rollen sig vel nøie med, hvad han kunde præstere. Men saa snart Richard hæver sig i høi tragisk Pathos, vilde Alle have følt en stor
 20 Mangel og Fattigdom ved Udførelsen. Saa længe Høedts Fremstilling kunde hvile i den rænkefulde, diaboliske Kulde, Sanselighed og Ondskab, vilde hans „Richard den Tredie“ maaske være bleven fulgt med Interesse, men saa snart denne Aand udfolder sine Vinger, der forvandler den sammenrullede Skikkelse til Heltestorhed og Kraft, manglede Høedt alle Naturbetingelser
 25 for at levendegjøre dette Billede: Stemmestyrke, Lidenskab, Pathos. Hvis kun den Første har sin Repræsentant i Skuespilleren, da bliver „Richard“ kun et vildt, modbydeligt Dyr, der ingen Berettigelse har til at være Hovedpersonen i en Tragedie; han bliver da kun en Theaterskurk, man med Væmmelse vilde vende sig bort fra. Dette vidste Shakespeare ret vel, og derfor
 30 fik han begge Sider frem med lige Styrke. Men hertil forslaar intet Studium. Goethe siger: „Das Studium ist nicht genügend ohne Einbildungskraft, und Studium und Einbildungskraft nicht hinreichend ohne Naturell. Alle körperlichen Mittel müssen dem Schauspieler zu Gebote stehen.“ At Høedt i Hemmelighed havde Følelsen af, at han med de Midler, der stode til hans
 35 Raadighed, let vilde kunne opvække Latter hos Tilskuerne i Stedet for den højeste Grad af Forfærdelse, naar han som Richard, hvis Hest er dræbt under ham i Slaget, i Kampens vildeste Brændpunkt og i Afgjørelsens Moment styrter ind paa Scenen med sit dragne Sværd og i en Lidenskab og Angst, der grænser til Vanvid, udraaber de bekjendte Ord: „En Hest! en
 40 Hest! mit Kongerige for en Hest!“ — et Udraab, der fremtræder med en

Styrke, som om han henvendte det til hele Jordkloden, — derom vidnede hans Udtalelser paa Tryk nogle Aar efter i et Raisonnement om, hvorledes dette Sted, dette Udraab hos Digteren bør forstaas og udtales.

Han underretter os nemlig her om, at disse Ord ikke skulle udraabes i høieste Lidenskab, men at tvertimod Richard skal komme langsomt ind i 5 dybe Tanker og i en stille, reflecterende Tone sige spørgende, som hen for sig selv: „En Hest? en Hest? mit Rige for en Hest?“ Alle Udraabstegn hos Forfatteren skulde saaledes forvandles til Spørgsmaalstegn. Ja, unegteligt vilde det convenere Hr. Høedts Talent og Begavelse her at bytte disse Tegn om med hinanden. 10

Richard kommer ind midt under Slagets Tummel. Hans Sind er endnu betaget af de Myrdedes Aander, der under hans Hvile i Teltet, inden Slaget er begyndt, have en og hver raabt til ham under hans urolige Søn: „Fortvivl og dø!“ Efter denne Vision vaagner han op i Forfærdelse, og for første Gang føler han Samvittighedens Bid i sit Bryst. Og da han nu faar 15 Bud paa Bud om Fjendens Fremrykning, da er det, at denne Djævel, der har frasagt sig Gud og vil være sig selv nok, bliver større og større i Retning af det Sataniske, og Ordene fare nu som Lansespidsen fra hans Mund; han udbryder, idet han styrter ud i Slaget:

„Vel tusind Hjerter svulme i min Barm. 20
Frem, frem med Bannerne, styrt mod Fjenden!
Lad nu vort gamle Seiers Ord: Sankt George,
besjæle os med Flamme-Dragers Rasen!
Afsted! Paa vore Hjelme hviler Seiren.“

Han og Alle ile ud i Slaget, og han ses ikke igjen, førend han, kommende 25 fra dets rasende Kamp, farer ind, raabende: „En Hest! en Hest! mit Kongerige for en Hest!“ — Det er denne Gjenkomst, Høedt tror at kunne affinde sig med ved Ro og Reflexion i Udtrykket! Men sæt, at han virkelig kunde have faaet de Uvidende bildt ind, at denne Tone var tilstrækkelig, da han første Gang udbryder i disse Ord; hvorledes vilde han da komme ud af det, 30 naar Ordene et Øieblik efter gjentages? Da nemlig Catesby nu styrter ind paa Scenen med de Ord: „Bort, Herre, bort! Jeg skaffer Jer en Hest!“ svarer Richard:

„Træl, jeg har sat mit Liv paa denne Tærning,
det sidste Kast jeg end forsøge vil; 35
jeg troer, der er sex Richmonder i Marken;
fem i hans Sted, jeg har til Døden sendt. —
En Hest! En Hest! mit Rige for en Hest!“

(styrter ud i Slaget.)

Kunne disse Ord i Forbindelse med den hele Replik ogsaa her udtales med indadvendt Reflexion? Behøver man at kjende mere end dette Raisonnement for at berolige sig over at være gaaet glip af Hr. Høedts Fremstilling af „Richard den Tredie“?

5 Der er kun een rigtig Maade at udtale disse Ord paa, og den er stik imod al Reflexion, thi i den høieste Pathos vidste Shakespeare godt, at Raisonnementet, Besindigheden ikke hører hjemme, og derfor maa Ordene første Gang raabes i Raseri og en frygtelig Angest, uden at den Rasende selv veed, hvad der ligger i Ordene, og dette Raseri vedbliver under den korte Replik,
10 der følger efter, indtil de samme Ord anden Gang fare fra Læberne, inden han paany styrter ud i Slaget. At ville trevle disse Ord op er characteristisk for det Standpunkt, hvorpaa Hr. Høedt stod som stor tragisk Skuespiller.

Det var en Uforsigtighed, et Uheld for Høedt, at han gav dette sit splinternye Syn paa den berømte Replik hos Shakespeare tilbedste for Alle, thi saa uvidende, saa lidt bekendte med Shakespeares Værker vare dog ikke de litteraire Mænd i Landet, at jo det hele Høedtske Raisonnement blev til Latter. Heiberg forenede sin Latter med de Andres og ytrede: „Fra i Dag bør Hr. Høedt have en Hest i sit Vaaben!“

20 Altsaa: Heiberg vilde ikke for Øieblikket opføre „Richard den Tredie“; men Høedt vidste at hævne sig; thi vilde Heiberg ikke lade ham spille Richard den Tredie, da vilde han til Gjengjæld intet Nyt spille, af hvad Heiberg ønskede, — og den svage Wiehe fulgte hans Exempel.

Fra dette Øieblik fik Pressens Angreb paa Heiberg ny Fart; snart bebreidede man ham, at han ikke opførte klassiske Værker, og snart, at han burde indse, at disse vare forældede. I September klagede man over, at Holberg ikke gaves ofte nok; i November klagede man over, at man fik for mange Holbergere. Saa var det en „Skjændighed“, at Oehlenschläger ikke blev opført, og paa samme Tid rasede man over, at Heiberg ikke vilde opgive
30 „Palnatoke“ for „Richard den Tredie“. Saa vilde man have Operaer, saa fik man for mange Operaer. Saa vilde man have unge Talenter frem, saa klagede man over, at for mange unge Talenter fik Lov at forsøge deres Kræfter. Saa vilde man have en kraftig Mand i Spidsen for Theatret, der kunde sætte sin Villie igjennem lige overfor de gjenstridige Skuespillere,
35 saa udtaltes atter — med „Fædrelandet“ i Spidsen —, at Skuespillerne kun skulde gjøre Oprør mod deres Directeur og modsætte sig hans Villie; thi hos Bladet skulde de finde Medhold og Støtte. Og Skuespillerne lode sig ikke dette sige to Gange, men gjorde al den Modstand og Fortrød, der stod i deres Magt. Idelige Sygeanmeldelser indløb, hvilke Alle vidste
40 vare usande, og som standsede saa godt som alle de Forestillinger, Hei-

berg havde bestemt og stolet paa. Ja, nogle Skuespillere forsøgte paa at betale andre for at kuldkaste Forestillingerne.

En Skuespiller, paa hvis Ord jeg tror, fortalte mig, at en Aften, da „Hamlet“ skulde opføres, havde en af Theatrets mest intrigante Skuespillere, der ikke spillede i „Hamlet“ og altsaa ingen Magt havde til selv at kaste Forestillingen overende, sagt til ham, der spillede i Stykket, og som netop havde klaget over at være i Forlegenhed for Penge: „Jeg giver den, der vil forhindre Forestillingen, 15 Rdl.“ — „Men hvilken honnet Mand,“ svarede den anden, „vilde modtage Penge paa den Betingelse?“

Allerede i forrige Saison havde Heiberg anmodet M. Wiehe om at overtage Correggios Rolle i Oehlschlägers Tragedie af samme Navn og tillige anmodet Høedt om at spille Giulio Romano. Wiehe trak bestandigt Svaret herpaa i Langdrag, thi ved Høedts idelige Drillerier over lyrisk Følelse var han formeligt bleven angst for slige følsomme, lyriske Roller, uagtet han netop heri havde en Styrke, der aldrig forfeilede sin Virkning paa nogen Tilskuer. Da Heiberg endelig tabte Taalmodigheden over intet Svar at faa af Wiehe, og en Aften udbad sig dette, udbrød denne, — der altid, naar han manglede Ord til at forsvare sin Mening, blev trodsig og hidsig — i en uartig Tone: „Nei, jeg spiller den ikke, fordi jeg vil ikke spille den.“ — Heiberg, der endnu bestandigt havde Godhed for Wiehe, blev ligefrem bedrøvet over denne hans Tone og sagde, at han ikke havde forskyldt en saadan Opførsel af ham, hvem han bestandigt havde viist Godhed, og til hvis Ønsker han, hvor det var muligt, havde taget ethvert Hensyn.

Endnu et Forsøg paa at omstemme Wiehe i denne Sag gjorde Heiberg, idet han henvendte sig til Høedt, om han ikke vilde tale Wiehe tilrette, og lige overfor Heiberg mente ogsaa Høedt, at det kun var et øieblikkeligt Lune. Men Wiehe vedblev som eneste Grund til Afslaget at gjentage: „jeg vil ikke,“ og den af Bladene dagligt for Despot udskjældte Directeur maatte tie og finde sig i en saadan Modstand for ikke end mere at give Stof til den Opposition, der kom til Orde imod ham i Pressen. *

Som jeg tidligere har fortalt, var det en Ynk at bemærke de ofte tilbagevendende Anfald af Anger og Fortrydelse hos Wiehe over alt det, som de Sammensvorne fik ham ind i stik imod hans Natur. Et saadant Anfald maa maa han have faaet, da han i denne Sag sendte Heiberg følgende Brev:

„Hrr. Etatsraad!

Maa det være mig tilladt at henvende nogle faa Ord til Dem i et personligt Anliggende. — Høedt har samvittighedsfuldt udført det Hverv, Etats-

* Da Heiberg ikke længer var Directeur, spillede Hr. Wiehe Correggio uden Indvending.

raaden havde bedt ham om at overtage, men jeg har ikke havt Ro til at svare i disse Dage.

Det smerter mig, at Etatsraaden staaer i den Formening, at jeg ikke har bedt mig fritaget for den omtalte Rolle, da jeg har havt den Tro, at det
5 først var efter Etatsraadens rene Afslag paa mine gjentagne indstændige Bønner, at jeg — med Bedrøvelse — greb til det sidste Middel. At dette Middel var ulovligt, at jeg følgelig har fuldkommen Uret ligeoverfor Directeuren, det veed jeg, og det yttrede jeg allerede gjentagne Gange under den Samtale, jeg havde med Directeuren.

10 Det er derfor heller ikke om denne Sag, jeg ønsker at tale. Derimod er der en Yttring af Etatsraaden, der gjør mig personlig ondt, og det er den, at De ikke har forskyldt en saadan Opførsel af mig. Thi for at Etatsraaden skal kunne bruge dette Udtryk, maa den Anskuelse staae bagved, at Grunden til min Opførsel skulde være at søge i eller staae i Berørelse med Deres
15 Forhold til mig, at jeg skulde have en anden Hensigt, end at blive Rollen qvit, en Hensigt imod Dem, og i saa Tilfælde er det mig, der maa sige: en saadan Anskuelse har jeg ikke forskyldt af Dem. Selv om De er saa vred paa mig, at De slet ikke bryder Dem om at vide dette, vil jeg dog for min egen Skyld udtale det for Dem, at Intet i lang Tid har gjort mig saa ondt, som
20 denne Modstand, og at hvad der end skeer, saa ville mine personlige gode Følelser imod Dem, Hr. Etatsraad, ikke forandres.

Jeg slutter med det Haab, at Etatsraadens Vrede ikke vil vare altfor længe, og med det Ønske, at jeg maatte faae Leilighed til at gjenoprette, hvad jeg ved denne Leilighed har nedbrudt.

25 Den 29de October 1852.

Ærbødigst

M. R. Wiehe.

Uagtet dette Tegn, som det syntes, paa en Anger over Wiehes Opførsel lige overfor Heiberg, gik det ikke bedre med Heibergs Plan at opføre Shake-
30 speares „Julius Cæsar“, som han i lang Tid med megen Omhu havde forberedt. Wiehe vilde ikke spille heri, Høedt vilde ikke spille heri, paa samme Tid som de begge dristigt udbredte Klager i Publikum over, at de ikke i virkelige Digterværker fik Leilighed til større Opgaver i deres Kunst, og disse Klager bleve troet af Alle, fordi Heiberg ikke offentligt vilde stille
35 dem blot og bevise det Ugrundede heri.

Alle disse indre Stridigheder gjorde, at den offentlige Modstand følte dobbelt i denne Tid, da jeg laa dødssyg og ofte med Ængstelse ventede Heiberg om Aftenen hjem fra Theatret af Frygt for at høre Beretninger, der paa een Gang vilde smerte og ængste mig. Det forekom mig som noget usæd-

vanlig Ondt af dem i Personalet, der nu engang havde stillet sig i Opposition mod Heiberg, at de ikke under saadanne Omstændigheder, hvor de vidste, at han gik i Angest og Sorg, bøiede af fra yderligere at fortrædige ham; — ogsaa at Pressen — atter med „Fædrelandet“ i Spidsen, for ikke at tale om „Dagbladet“, der nu var kommet til — fortsatte paa denne Tid 5 at gjøre Alt, hvad der stod i dens Magt, for at ophidse Alle imod ham. Dog, det er Intet at taale Fornærmelser af Folk, der ere os ligegyldige; og derfor stod det hverken i Høedts, Nielsens eller Phisters Magt at bedrøve mig. Men Wiehe! dette Menneske, som jeg havde baaret frem for Publikum med en Interesse, en Godhed, som om han havde været en af mine Nærmeste, som 10 jeg havde levet mit lykkeligste Kunstnerliv med, som tidligere saa ofte havde ytret, ikke alene til mig men til Alle, som vilde høre derpaa, at han kun formaaede at løftes i Kunsten ved min Side, at naar jeg ikke spillede i et Stykke, forekom ham Alt dødt og tomt. Han, der saa ofte havde udtalt sin store Hengivenhed, ikke alene for mig men ogsaa for Heiberg, denne 15 stille, beskedne Wiehe, der havde været elsket af Alle, — om ham hørte jeg nu i den ene Beretning efter den anden, at han ikke var til at komme nær. Som et uartig, hidsigt Barn vrængede han ad Alle og vilde ikke taale, at Nogen henvendte et Ord til ham; ja, dette gik saa vidt, at, da en Dag en af hans Kammerater havde ytret, at Veiret var raat, han i Heflighed vendte 20 sig imod ham og sagde: „Reis ad H til! hvad kommer det mig ved.“ Michael Wiehe saaledes! ak, naar jeg paa mit smertefulde Leie hørte Heibergs Meddelelser om alt Sligt, da vidste jeg ikke, hvilke Smerter der vare størst, de legemlige eller de sjælelige.

Vi vare alt naaede ind i November Maaned, og bestandigt laa jeg mellem Liv og Død og under Lidelser, der ikke lade sig beskrive; men hvad der lige saa lidt lader sig beskrive, var den Deltagelse, der blev viist mig. Utrolig mange, kjendte og ukjendte Mennesker, kom dagligt for at høre til mit Befindende. Folk af alle Stænder, fra de Laveste til de Høieste, sendte deres Bud for at faa Underretning. Taarerne kom mig i Øinene, naar jeg hørte, at 30 mine gamle Venner, deriblandt min faderlige Ven, Geheimeraad Collin, selv gik den lange Vei til Søk væsthuset for ved Døren personlig at faa nøiagtig Underretning. Min Læge sagde ofte: „Jeg kommer saa sildigt, thi Folk standse min Vogn paa Gaden for at høre til Deres Befindende.“ — Og nu dette forunderlige Menneske, denne Michael Wiehe! medens han i Tykt og 35 Tyndt fulgte Høedt og det Nielsenske Hus, medens han var med at fortrædige Heiberg og gjennem ham mig og paa Theatret optraadte som en Fjende imod os, listede han sig i Skumringen op ad Husets Bagtrappe for at beroliges med Hensyn til min Tilstand. En sildig Aften kom min Pige hen til min Seng, og jeg saae paa hendes Øine, at hun havde grædt. „Hvad feiler 40

dig?“ spurgte jeg, „du har jo grædt.“ — „Ak,“ svarede hun, „Hr. Wiehe var derude ved Kjøkkendøren, og da han hørte, hvor daarligt det var med Fruen, brast han i Graad, den Stakkel. Det er saa rørende at se en Mand græde, og saa maatte jeg græde med.“

5 Jeg tænkte: „Ja, dette var Wiehe selv. Hvad de Andre have lavet ham til, er hans Sjæl fremmed.“

Michael Wiehe var som en Lotusplante, der i Fred og Ro burde havt Lov til at svømme i de stille Vande. At tvinge en Natur som hans ind i en uværdig, lidenskabelig Intrige var at rykke ham op med Rode, var at — ja
10 rent ud sagt — at dræbe ham. Han var, inden disse ham modsatte Naturer dryssede deres Gift over hans hele Væsen, en stille, i Inderlighed fordybet Kunstner. Den ideale Kunstverden var hans rette Hjem. I dette Rige kunde han trives, men ikke i et lidenskabeligt Côteries hule Pathos. Hans Natur var i al Beskedenhed at virke til det fælles Maal, ikke i Hovmod og Ind-

15 bildskhed at træde frem som Styrer, som Reformator med confuse Maal for Øie. Ved at drages ind i alt dette var han helt kommen ud af sin Ligevægt og var paa Grund af al den Usikkerhed og Uklarhed, der sled i ham ved Tvivlen om, hvorvidt alt det, man fik ham til, virkelig var Ret, bleven et egensindigt, hovmodigt Menneske, der handlede mod sin egen ædlere Natur.

20 — „Hovmod! denne Synd, der styrtede Englene, og som af alle Synder lettest fanger de Dødelige, der staa Englene nærmest.“ —

Den 22de November var det min Fødselsdag. Sygdommen havde i de fore-
gaaende 14 Dage antaget en mildere Character, Smerterne vare mindre, Feberen i Aftagende, og allerede gik Rygtet, at Faren var ovre. Paa denne
25 Dag vare mine Venner og Veninder og Alle, der stode i Forhold til mig, ja mange i Publikum, som jeg ikke havde Anelse om vare til, udtømmelige i at vise mig deres Deltagelse. Lige fra den tidligste Morgenstund modtog jeg paa Sengen Gaver, Blomster, Breve, Vers, det ene mere kærligt end det andet. Jeg var rørt og tænkte: „Herre Gud, er der virkelig saa Mange, der
30 holde af mig?“ — Naturligvis vil jeg ikke plage Nogen med at læse alt dette; kun et Brev fra min gamle Ven Collin vil jeg her meddele:

„Kiæreste Hanne

næsten i hvert Brev, jeg faaer fra Ingeborg, som nu i 6 Uger har været hos Jonna, der hver Dag venter sin Nedkomst, spørger hun: hvorledes er
35 det med Fru Heiberg? i det Brev, jeg fik i Dag, hedder det: „Har Fader seet noget til Fru Heiberg? Jeg drømte forleden Nat at jeg gik og passede hende; det har jeg tænkt saa meget paa at jeg saa gjerne vilde have giort, dersom jeg havde været i Kjøbenhavn; jeg husker nok, hvor kiærligt hun passede Louise og mig, da vi vare syge i Ems.“ —

Jeg skriver til hende i Dag, og ønskede jeg kunde have sendt hende en Hilsen fra Dig.

God Bedring! søde Hanne, og Lykke til den 22. Nov.!

20. Nov. 1852.

Din trofaste Ven

Collin. 5

Heiberg og alle mine Nærmeste vare naturligvis glade over, at Lægen mente, at al Fare var overstaaet, — da Sygdommen atter pludselig antog en voldsom Character. Vor gamle Ven og forrige Huslæge, O. Bang, der omsider var blevet tilkaldt, anvendte nu Kure af den forfærdeligste Art, som jeg ikke vil plage Nogen med at udmale og mig selv med at mindes paany; 10 disse gjorde mig saa mat og afkræftet, at jeg laa hen i en Døs, der for mine Nærmeste mere lignede Død end Liv.

Min kjære Grethe Gram var helt utrøstelig over min Sygdom og bad Heiberg saa inderligt om at maatte pleie mig. Hun kom da til min Glæde, 15 men da jeg i nogen Tid saae, hvor min Tilstand angreb hende, hvorledes hun om Natten sov lige saa lidt som jeg, hvor bleg og udmattet den fine Skikkelse Dag for Dag blev, da overtalte jeg hende til at opgive min Pleie. Men naar Heiberg om Aftenen kom over paa Theatret, stod altid Grethe Gram paa Trappen og ventede for at høre, hvorledes det gik mig, og naar 20 hun ingen Trøst fik, forlod hun ham atter med et dybt Suk.

Saadanne Prøvelsens Tider, som jeg her i Smerte gennemgik, ere gode for os Mennesker; vi vende os med hele vor Sjæl til Ham, den Almægtige, 25 der har Liv og Død i sin Haand; vi rykke ham med Et saa nær, saa nær! Vi føle, at der kan ligge den usigeligste Kjærlighed i Modgangen og Prøvelsen. Det synger i os:

„Stilla, o stilla!
Somna från storm och snö!
Ensliga lilla,
Nu är det tid att dö!
Kallt är kring dal och sjö; 30
Stilla, o stilla!“

Saaledes laa jeg endnu hen et Par Uger; men disse Uger ere mig uforglemmelige paa Grund af det indre Liv, jeg førte. I min stille Tanke sagde jeg til mig selv: „Dette er Døden“, og jeg var henrykt ved Tanken herom. En salig, ubeskrivelig Følelse greb mig. Jeg glædede mig til at skulle forlade denne 35 Jord, dens Uretfærdighed og alt det Onde, der faar Lov at trives paa den. Der var ingen Vrede, ingen Bitterhed i mit Sind, der var kun Glæde og Taknæmmelighed mod Gud, som jeg haabede i Naade vilde annamme min stak-

kels Sjæl. Heri bestod min Salighedstilstand, at jeg havde en mærkelig Vis-
hed om, at mine Synder vare mig forladede, og at jeg vilde blive optaget i
Guds Børns Samfund for endelig at komme til Ro. Jeg var, saa at sige, alde-
les ikke mere hernede, men svævede i Haabet om et høiere Livs Renhed og
5 Glæde; jeg følte, at Fjerene paa Sjælens Vinger vare ligesom begyndte at
voxe ud.

Mine Tanker dvælede vel ved Heibergs Sorg, naar jeg gik bort, men saa
tænkte jeg: Han har sin Digtetekunst, sine mange videnskabelige Interesser,
er saa sjælsstærk, at han nok vil forvinde Tabet, naar nogen Tid er gaaet.
10 Og hvad min Kunst angaar, da har jeg jo vel alt faaet ud heraf, hvad mine
Evner formaa; er det da ikke lykkeligt at gaa bort itide? Saaledes laa jeg i
stille Betragtninger, lykkelig, salig som ingensinde. Der var ingen Feber-
phantasi i alt dette, thi under hele denne smertelige Sygdom var mit Hoved
aldeles frit; — men min Sjæl var alt et godt Stykke paa Veien til mit egent-
15 lige Hjem.

Som jeg nu en sildig Eftermiddag laa saaledes, stille og glad, kom Hei-
berg ind til mig og satte sig hos mig ved Sengen. Jeg tænkte: Mon mit Øie
alt er sløvt? mig synes, at Heiberg er helt forandret af Udseende. Da brast
han paa een Gang i den heftigste Graad, kastede sig over mig og udbrød:
20 „Nei, nei, du maa ikke forlade mig! Jeg kan ikke undvære dig! Du maa blive
hos mig; jeg vil gjøre Alt for at behage dig hele mit øvrige Liv; ethvert
Ønske du har, skal jeg opfylde, hvis det staar i min Magt!“ — og han kys-
sede mine Hænder, løftede mit matte Hoved fra Pudren og trykkede det til sit
Bryst, medens hans Taarer vædede mine Kinder, idet han vedblev: „O, for-
25 lad mig ikke, bliv hos mig!“

Jeg blev ganske forfærdet, men dog usigelig rørt over at se ham i en
saadan Tilstand; men Alt, hvad mine Kræfter tillode mig at svare, var: „O,
Heiberg, jeg er saa usigelig mat, at jeg ikke har Kræfter til at svare dig; men
fat dig, Gud kan jo endnu have Medlidenhed med os.“ Lægen havde i denne
30 Eftermiddag sagt ham, at han maatte være forberedt paa min Død, der snart
vilde indtræde.

Da Heiberg havde forladt mig for at begive sig over paa Theatret til al
den Modstand, han der var underkastet, tænkte jeg: Nei, hvor skammeligt det
dog er af dig at ligge her og sværme for den Tanke at gaa bort, medens din
35 stakkels Ven er ude af sig selv af Frygt derfor. Nu vel da, hvis du vil, Herre,
— bad jeg — saa lad mig da endnu i nogen Tid blive hernede og atter tage
Livets Kamp op! skjøndt — nu var jeg saa forberedt. Mon jeg nogensinde
senere vil blive det i den Grad? — Og se, Herren besluttede, at jeg endnu
i nogen Tid skulde blive hernede, thi han havde endnu et Arbeide for mig at
40 udføre, hvorom jeg ingen Anelse havde, da jeg troede, at min Nærværelse

her var overflødig; et Arbeide for tre elskelige, unge, forladte Børn, som han vilde sende mig over Havet, for at jeg skulde være en Moder for dem.

Dag for Dag, Time for Time vendte Livet efter hin Dag tilbage. Men lang var Reconvalescenstiden, thi der var saa Meget, der skulde læges og heles i det stakkels Legeme. Hvad vor trofaste Ven Martensen og hans elskelige Hustru vare for Heiberg i denne Sorgens Tid, kan kun den fatte, der i lignende Tilfælde har modtaget trofaste Venners kjærlige Bistand! Martensen kom ofte i stille Aftentimer og talte beroligende til Heiberg og hans bekymrede Moder.

Det er en forunderlig Følelse at vende tilbage til Livet, naar man alt var paa Veien til at forlade det. Det er, som naar man ser et Landskab indhyllt i Taager, og disse da pludselig løfte sig, saa der lidt efter lidt viser sig for En saa den ene Gjenstand og saa den anden, tydelige og klare. Meget i Livet, som man før kun formaaede at se trist og sørgeligt, ser man nu i et helt andet Lys, idet nu det gjenvundne Livs Solstraaler kastes derover, og man udbryder: „Ja, vist er Livet skjønt!“

Al den Kjærlighed og Godhed, jeg paa dette Punkt af mit Liv var Gjenstand for, kunde ikke andet end røre mig og gjøre, at det tilbagevendende Liv opfyldte mig med Glæde. „Gud være lovet,“ sagde Heibergs Moder til mig, „at du nu atter bliver rask, thi det var ikke til at udholde at se paa Ludvigs Sorg.“ At slige Ord maatte glæde mig, kan vel Enhver forstaa!

Mange Tegn paa mine Venners inderlige Hengivenhed ere mig uforglemmelige. Jeg vil kun nævne to Venskabsytringer, som jeg altid i Ydmyghed vil være stolt og taknemmelig for.

Det var en gammel Skik i Biskop Mynsters Hus, at hans Fødselsdag blev feiret, idet hans hele, store Familie samledes, medens saa godt som Ingen udenfor Familien blev indbudt. I de senere Aar, da vor elskelige Ven Præsten Paulli var bleven Mynsters Svigersøn, holdtes denne aarlige Fest for Mynster i hans Hus. Mynster havde i de senere Aar udtrykkeligt udbedet sig, at Heiberg og jeg maatte være blandt de faa Indbudne, og vi havde alt i flere Aar været tilstede ved denne Fest. Da den 7de November atter kom — paa min Sygdoms Højdepunkt —, og Paulli som sædvanligt et Par Dage iforveien gik til Mynster for at indbyde ham til Festen, sagde Mynster: „Nei, min kjære Paulli, denne Fest falder bort i Aar. Vi ville ingen Glædesfest holde, naar vor Veninde ligger for Døden.“ Denne Beretning af Paulli gjorde et stærkt Indtryk paa mig; at en Mand, hvem jeg i saa høi Grad saae op til med Beundring og Ærbødighed, havde et saa inderligt Sindelag for mig, fyldte mig med Glæde og Stolthed.

Et andet Tegn var, at Hall, da han besøgte mig i min Reconvalescenstid, fortalte, at paa den farligste Tid af min Sygdom sad han og Madvig en Dag 40

i Rigsdagen, da En kom og berettede, at jeg neppe kunde leve til Aften. Madvig reiste sig da og sagde stærkt bevæget: „Hvor forfærdeligt; her sidde vi og skjændes, medens hun ligger og dør! Jeg bliver her ikke et Øieblik længer!“ — Og han gik.

- 5 Jeg kunde ikke uden Taarer høre disse Kjærligheds- og Venskabsytringer af saadanne Venner. Hvor trofast har dog ikke Madvig, denne udmærkede, ædle Ven, været imod mig i de mange Aar indtil den Dag i Dag, da jeg sidder her i min Ensomhed og nedskriver disse Linier; hvor har ikke hans Ven-
 10 skab smigret og rørt mig, og hvor ofte har jeg i Stilhed takket ham herfor i mit Hjerte!

- Saa snart det rygtedes sidst i Februar, at jeg var kommet saa meget til Kræfter, at der kunde tænkes paa, at jeg atter skulde optræde paa Scenen, strømede Begjæringer ind til Theatret om Billetter til denne Aften. Jeg gjemmer endnu af denne Mængde flere Hundrede, der vare skrevne i en eiendom-
 15 melig Form med Bøn til Heiberg om ikke at afslaa Begjæringen. Igjennem disse gjorde jeg første Gang Bekjendtskab med Folk, der, som de skrev, med usvækket Interesse havde fulgt mig paa min lange Theaterbane, lige fra min første Optræden som Trine Rar, og af den Grund lagde Heiberg paa Hjerte ikke at glemme dem, for at de kunde være mellem de Første, der hilste paa
 20 mig ved min Gjenoptræden paa Scenen.

- Det var meget vanskeligt for mig paa Grund af Forholdene at vælge, hvilket Stykke jeg vilde optræde i, thi her var meget at betænke. En af mine store, betydelige Roller kunde der ikke være Tale om, naar man har været saa syg og indespærret henved fem Maaneder. Hvad der imidlertid fremfor
 25 Alt laa mig paa Hjerte, var, at der i Stykket ikke maatte være mindste Hentydning, mindste Replik, der kunde minde om de daværende Forhold ved Theatret og fremkalde nogen Demonstration for mig mod Andre, thi Fred! Fred var af Alt det, jeg mest ønskede og trængte til. Men saa utroligt det kan synes, var det umuligt mellem de ældre Stykker at finde en Rolle, hvor ikke
 30 et eller andet Sted, en eller anden Replik kunde gribes af Publikum, naar dette havde Lyst dertil. Ogsaa vilde jeg nødigt komme ene ind i den første Scene og derved ligesom opfordre til en Modtagelse, der let kunde blive mere tumultuarisk, end jeg ønskede, og derved irritere det Parti ved Theatret, der var imod os. Alt dette være Undskyldningen for, at Valget faldt paa en
 35 lille uskyldig Vaudeville, hvormed jeg nogle Aar iforveien havde forøget mit Synderegister i mine ensomme, sildige Aftentimer, og som hed „En Sommeraften“. I denne lille, ubetydelige Vaudeville fandt jeg de Betingelser, jeg ønskede til min første Optræden. Rollen var ikke stor, der var i ingen Replik nogen Hentydning til min lange Fraværelse, og jeg behøvede ikke heri
 40 at indtræde ene, thi Therese — saaledes hed det lille Pigebarn, jeg her skulde

fremstille, — saas, idet Teppet løftedes for Stykket, i Klynge med andre unge Piger, dansende om et stort Træ. Denne Begyndelse behagede mig, da den aldeles tilintetgjorde al Hentydning til Svaghed og Sygdom. Det har altid været mig en Afsky fra Scenen at blande det Private ind i Kunsten, thi hvad tilintetgjør mere den Illusion, man fremfor Alt eftertræger!

Onsdagen den 30te Marts 1853 blev bestemt til min første Optræden. Fra den tidlige Morgenstund strømmede paa denne Dag Blomster, Lykønskninger, Vers og smaa Gaver ind i mit Hjem. Da jeg om Aftenen kom over paa Theatret, blev jeg ved min Indtrædelse i Foyeren modtaget af en meget smuk firstemmig Sang, udført af Sangerne fra Operaen. Mit Paaklædningsværelse saae ud som et lille Fetempel, overtrukket fra Øverst til Nederst med blegrodt og hvidt Flor, ordnet af Theatrets samtlige Damer. Rundtom stode Potteplanter med de deiligste Roser, Violer, Lilliekonvaller. Smaa Sedler paa Prosa og Vers vare heftede paa Blomsterne, deriblandt et Vers fra H. C. Andersen. Michael Wiehe havde ogsaa taget Mod til sig og handlet egenmægtigt paa denne Aften, idet han i mit Paaklædningsværelse selv bragte mig en smuk Bouquet, hvorved var heftet en lille Seddel, hvorpaa der stod: „Til min elskede Kunstsøster“. — Wiehe havde Rolle i „En Sommeraften“.

Forinden Forestillingens Begyndelse kom en Deputation til Heiberg i Directionsværelset og udbad sig Tilladelse til at overrække Controlleurerne ved Indgangene en Sang til Omdeling til Alle i Theatret, og som det hele Publikum da vilde afsynge til min Ære. Heiberg negtede denne Tilladelse, idet han takkede paa mine Vegne for Hensigten. Han sagde til disse Herrer: „Sligt er endnu aldrig sket i Theatret undtagen for kongelige Personer, og det kunde derfor vække Anstød hos Mange, hvis det skete for en Skuespillerinde.“ — Da de vedbleve med Ønsket, bad han dem indstændigt ogsaa fra mig at opgive denne Plan. De forlode ham, og han antog, at de havde opgivet denne Demonstration.

Saa snart Teppet rullede op for „En Sommeraften“, og Publikum havde faaet Øie paa mig mellem de dansende unge Piger, udrød en Storm af Applaus og en Blomsterregn, som jeg aldrig har set Mage til. Jeg vedblev at danse med de Andre; under Dansen opsamledes Bouquetterne af Tjenere og lagdes alle paa de Havebænke, der stode paa begge Sider af Scenen. Denne Blomsterpragt under de grønne Træer tog sig saa deiligt ud, at Synet heraf blev mig uforglemmeligt.

Hvad der imidlertid vakte størst Opsigt, var, at den ædle Enkedronning Caroline Amalie, der ikke havde viist sig i Theatret siden hendes Gemals Død, paa denne Aften sad i Kredsen af Kongefamilien og var den Første, der kastede en deilig Bouquet ned til mig. Hun havde, som sagt, ikke ladet sig se i Theatret, efter at hun var bleven Enke; hun kom denne ene Aften, kastende

Enkesløret, og aldrig siden, Noget, som man vil forstaa har rørt mig. Hun sad der, den skønne, gode Dannekvinde, i hvid Dragt og i sin kongelige Værdighed. Dybt skønnede jeg i al Ærbødighed og Taknemmelighed paa denne Opmærksomhed imod mig.

5 At Publikum under hele Stykkets Udførelse var livligt og anerkjendende, laa jo i den hele Stemning. Al Kritik var denne Aften lagt paa Hylden. Alle gave sig hen til Indtrykket som glade Børn.

Da Teppet rullede ned for det korte Stykke, fornyedes Jubelen og en Fremkaldelse fulgte nu, der blev heftigere og heftigere, da jeg ikke strax
10 efterkom den. Endelig gik Teppet atter op, og jeg traadte frem. Det forunderlige, uventede Syn, som nu mødte mit Øie, kan jeg aldrig glemme. Under Jubelen af de mange Stemmer saae det for mine Øine ud, som om der ude i det mørke Rum fløi utallige hvide Duer paa Kryds og tvers i Salen. Det var de mange hvide Blade, Sangen, som det var blevet negtet at omdele, der nu
15 blev kastet ud fra alle Loger og opfanget af Publikum. Et Exemplar blev kastet op paa Scenen til mig, Orchestret begyndte paa Melodien til Sømandens Sang af „En Søndag paa Amager“, og hele Publikum sang nu nedestaaende Sang:

20 Rul op! rul op du Tæppe, som
Os skinsyg skjuler hende,
Der staaer i Templets Helligdom
Som Ypperste-Præstinde,
Og venlig til vort Jubel-Chor
Vil nu sit Øre bøie,
25 Vil fatte Længslen i vort Ord,
Og Glæden i vort Øie.

O nei! Du ahner ikke hvor
Vi savnede Dig saare —
Thi syg Du var — det Sorgens Ord
30 Har kostet mangan Taare;
Og dog de tunge Dage, som
Med bange Frygt os smerted',
For Folket blev et Vidne om,
Hvor dyrebar Du er det.

35 Velkommen da til Musers Hjem!
Velkommen til din Throne!
Af hver Bouquet det dufter frem,
Og klinger i hver Tone;

Ja Sangen fra begeistret Bryst,
 Du vil den ei forstøde,
 Den jubler jo med salig Lyst
 Vor Glæde Dig imøde.

Ja, visselig var det et forunderligt Øieblik at staa der og høre de mange 5
 Stemmers fuldtonende Sang, og det paa en af de Melodier, der vare und-
 fangne af mig selv i mine natlige Drømmerier! Visselig blev jeg rørt og tak-
 nemmelig over al den Godhed imod mig; — og naar jeg derfor nu har for-
 talt alt dette, da er det ikke alene af Kunstnerforfængelighed, men fordi jeg
 synes, at man bør vide, i hvilken Grad al denne Godhed har ligget gjemt i et 10
 taknemmeligt Sind i de mange Aar. Jeg trængte i hint Tidspunkt til Kjær-
 lighed, og at denne udtaltes med en saadan Varme, ikke alene af Publikum,
 men af mine Kunstbrødre og -søstre, var som en herlig Gjenklang fra bedre
 Dage.

Kort førend denne Aften havde det været godt at mærke, at Luften for 15
 mig var i den Grad ophedet, at man paa hin Aften kunde vente sig, hvad det
 skulde være. Jeg havde en Gang været Gjenstand for en Hylding udenfor
 Theatret efter Opførelsen af „Dina“, en lignende vilde jeg nødigt atter frem-
 kalde. Men hvorledes undgaa dette? thi allerede flere Dage forinden min
 Optræden gik det Rygte, at de, der ingen Plads havde kunnet faa inde i Skue- 20
 spilhuset, vilde efter Forestillingen ledsage mig hjem paa lignende Maade
 som hin Aften. For nu ikke at kjøre ud ad Theaterporten, hvor Alle strax
 vilde kjende mig, havde Heiberg og jeg aftalt med min Broder, Skuespiller
 Pätges, at han skulde følge mig over til en Vogn, der ventede os i Lille Kong-
 gensgade. Heiberg turde ikke selv følge mig af Frygt for at blive kjendt. 25
 Planen lykkedes fortræffeligt, og vel var det, at den itide var lagt, thi saa
 snart Forestillingen var forbi, var Folk strømmet ud paa Torvet, hen til den
 Theaterport, hvorfra Theatervognen pleiede at komme. Kongens Nytorv var
 mylrende fuldt af Mennesker, hvis idelige Hurraraab og „Fru Heiberg leve!“
 lød op til mig, medens jeg klædte mig om. Da Tilskuerpladsen nu var bleven 30
 tom, gik min Broder og jeg ubemærket gennem Parquettet ud paa Torvet,
 over til Vognen i Lille Kongensgade. Og glade vare Heiberg og hans Moder,
 da jeg efter alt dette sad i god Behold ved Thebordet i vor Bolig paa Sø-
 kvæsthuset, hvor vi i Ro talte om denne Aftens Begivenheder.

Min Broder gik strax tilbage til Theatret for at se, om Mængden endnu 35
 stod og ventede paa min Vogn. Ganske rigtigt! Alt i det Fjerne hørte han
 ideligt mit Navn udraabes. Da Tumulten ingen Ende vilde tage, besluttede
 han at underrette Mængden om, at jeg ikke længer befandt mig i Theatret,
 men allerede var hjemme. Han aahned nu Theaterporten og raabte: „Fru

Heiberg er ikke længer her, men alt hjemme.“ — „Det er ikke sandt!“ lød det fra flere Stemmer. Da traadte han længere ud mellem Mængden og sagde: „Er her Nogen, som kjender mig?“ En Herre svarede: „Ja, vi kjende Dem godt, Hr. Pätges.“ — „Nu vel,“ vedblev min Broder, „jeg forsikrer Dem paa min Ære, hun er ikke her; jeg kommer fra at have fulgt hende til sit Hjem.“ — „Godt, vi tro Dem,“ sagde den samme Herre, men vendte sig nu om til Mængden og raabte med høi Røst: „Altsaa, mine Herrer, ud til Søkvæsthuset!“

Med Et, som vi i vort Hjem sade og passiarede, hørte vi et rungende Hurra og „Fru Heiberg leve!“ Jeg sprang op, idet jeg sagde: „Gud, der ere de!“ — „Vær ganske rolig,“ sagde Heiberg, „de ere udenfor Porten, og kjender jeg den gamle Portner ret, kommer ikke En ind i Gaarden.“ Vor Bolig laa nemlig inde bag en stor Gaaard, omgivet af Haver. I nogen Tid var Alt stille, men derpaa fulgte atter Hurraraab og: „Fru Heiberg leve!“

Vi havde en livlig, opvakt Kokkepige, der ved Tummelen strax var ilet ned til Porten; nogen Tid efter kom hun op til os og fortalte meget dramatisk, hvad der var foregaaet. „Alle ere nu borte,“ sagde hun, „men Herskabet skulde have været dernede, det var meget morsomt. Ved det første Hurraraab aabnede den gamle, døve Portner sit Vindue og sagde: „Maa jeg spørge, hvad er dette for en Kommers? Tro I, her er en Kro, saa tage I feil.“ Da raabte en Stemme: „Luk op! vi ville blot bringe Fru Heiberg et Hurra, luk op!“ Portneren, der aldeles ikke var inde i Aftenens Begivenhed, havde kun hørt, at han skulde lukke op, han blev nu rent desperat og skreg: „Lukke op? nei, min Sjæl om jeg gjør! Her bo ordentlige Folk, der ikke have Noget at gjøre med slige Kommersbrødre,“ smækkede Vinduet i, og det sidste Hurraraab lød nu udenfor den lukkede Port.“ — Saaledes staar altid det Comiske som en lille Nisse ved Siden af enhver Begivenhed.

Endelig kunde vi komme til Ro. Jeg var uhyre træt; og da Heiberg sagde mig „God Nat!“ udbrød han den ene Gang efter den anden: „Hvor er jeg dog taknemmelig over atter at have dig rask og glad.“ — Jeg sov hurtigt ind efter at have takket Ham, der har vor Skjæbne i sin Haand, og fra hvem alt Godt kommer.

Dagen efter kom to af Frederik den Syvendes Kavalerer og bragte mig en Hilsen fra Kongen tilligemed en deilig Bouquet Blomster, i hvis Top der hvilte en udmærket skjøn Brosche af Brillanter, i Form af en Muslingskal.

Nogle Dage efter, den 5te April, blev jeg indbudt af Balletmester Bournonville til en Formiddagsfest paa Balletskolen i Anledning af min Helbredelse. Her blev jeg modtaget af følgende Sang, som Jfr. Egense (senere Fru Liebe) foredrog:

BALLETPERSONALETS HILSEN

til

FRU J. L. HEIBERG,

den 5te April 1853.

Mel.: Maritanas Sang. 5

Velkommen i sin Hal Dig byder
 Den Yngste af de Søstre ni.
 Thi Kjærlighed og Poesi,
 Igjennem Dandsens Tone lyder:
 See Vaarens Blomst udfolder sig 10
 Med Sundhedsglød paa dine Kinder!
 En Krands af venlige Kjærminder
 :|: I Rythmers Leg vi flette Dig. :|:

Blandt Alfers lyse Regioner,
 I Laurens By, din Vugge stod, 15
 Og gjerne rører sig din Fod
 Alt til de velbekjendte Toner.
 Musiken Dig paa Armen bar,
 Nu kan Du selv en Lyra stemme,
 Men dog Du aldrig vil forglemme 20
 :|: Den Melodie, Du dandset har. :|:

Saa mangt et Billed for vort Øie
 Fremtryller Du ved Ordets Magt,
 Og i dit stumme Spil er lagt
 En Toneverden fra det Høie; 25
 Men hvor Du end os fører hen,
 Blandt Nordens Iis, til Sydens Dale,
 Dit Ord er Sang, din Dands er Tale,
 :|: Geniet følger Dig som Ven. :|:

En Guddom skjærmer dine Dage 30
 Paa Kunstens farefulde Vei
 Og strøer den med Forglemmigei,
 Naar glad og stolt Du seer tilbage.

Dog bliv hos os en liden Stund
 Og lyt til Alfechorets Stemme;
 „At Du vor Musa ei vil glemme“,
 :|: Vi gjerne høre af din Mund. :|:

5 Bournonville havde tillige componeret en lille Dans til den Musik, hvorefter jeg første Gang, som lille Pige, havde udført en Solo for Publikum. — Ogsaa her rakte man mig Blomster og et smukt broderet Fodteppe, forfærdiget af Danserinden Fru Kellermann og den ældste af Figurantinderne. Vi bleve efter dette Alle en Tid sammen, idet vort tidligere Venskabsforhold
 10 end mere fæstnedes for Fremtiden.

Efter Saisonens Slutning droge vi glade ud til Taarbæk og boede paa den saakaldte „Skrænt“ med den henrivende Udsigt over Sundet. Vor Glæde blev dog snart forbitret ved, at den gruelige Sygdom Cholera for første Gang
 15 besøgte Kjøbenhavn. Forfærdelse havde grebet Alle, og man gik fra Morgen til Aften i Angest for sine Kjære. Da Choleraen varede ind i August Maaned, hvor Logeauktionen pleier at holdes, maatte denne udsættes, thi hvem havde i dette Øieblik Sans for Andet end den skrækkelige Landeplage. Af denne Grund begyndte den følgende Saison først den 18de September i Stedet for den 1ste.

20 Saa snart Choleraen offentligt var erklæret for udbrudt, holdtes streng Quarantaine. Alle ankomne Skibe maatte ligge paa Rheden nogle Uger, førend Mandskabet fik Lov til at komme iland. Til de af andre Sygdomme angrebne Sømænd blev indrettet et Hospital i Søkvæsthusets øverste Etage. Søkvæsthuset tilhørte Sætaten, men havde ikke i mange Aar været benyttet
 25 til Hospital.

Saa snart vi paa Landet hørte, at de stakkels syge Sømænd, hvoraf der alt var indkvarteret ikke saa faa paa Søkvæsthuset, hele Dagen sade triste med Næsen paa Ruden, indespærrede som vingskudte Fugle, stirrende med et Suk ned i vor Have, gav Heiberg strax Lov til, at Haven maatte afbenyttes
 30 af de Syge, et Tilbud, der af disse blev modtaget med Jubel. Os var det en stor Glæde at høre, hvorledes de, der vare raske nok hertil, daglig legede, spøjte og sang i vor lille Have.

Da Choleraen endelig ophørte, og Quarantainen var hævet, flyttede vi atter ind til Staden.

35 Som jeg en Maanedstid efter, en skjøn, solbeskinnet Formiddag sidst i September, sad paa vor Havetrappe, faldt et stærkt Sollys paa Træværket af Trappen, og til min Forundring opdagede jeg, at et Digt var zirligt skrevet herpaa med Blyant, og jeg læste Følgende:

Da nylig jeg flakked' paa Søen,
 Omtumlet ved Bølgernes Bryst,
 Hvor længtes jeg efter Øen,
 Hvor Bøgen den vifter fra Kyst,
 Og Sjølund, der kneiste fra Voven 5
 Saa yndig, et Paradis lig; —
 Jeg skimtede Huset ved Skoven,
 Som skjuler, min Elskede, Dig.

Men Hjemmet det kjære var øde,
 Og Glæden var draget af By, 10
 I Staden der rasede Døden
 Og bød de Forsagte at fly.
 Da ramte et Uheld forbandet,
 I Hov'det jeg fik Havari,
 Jeg ønsked' mig atter paa Vandet, 15
 For Kvæsthus og Cholera fri.

Men nu, jeg dvæler blandt Blommer,
 Da hæver sig atter mit Mod,
 Efter Regnen jo Solskin kommer,
 Jeg føler, Gud Herren er god! 20
 De yndige Blomster mig minder
 Om Moder og Barndommen kjær,
 Og end blomstre Julias Kinder,
 Og hvad vil jeg Daare vel mer.

Og han som med Sangen fortryller, 25
 Med Skrifterne, vittig og lærd,
 Og hende, som Dannemark hylder,
 De herlige dvæled' tidt her.
 Og derfor elsker jeg Haven,
 En Oase i pestlumre Stad, 30
 Dens Minde mig følger til Graven,
 I Danmark og borte derfra.

Matros
 S. W. R.
 1853. 35

I April Maaned havde der atter været Ministerskifte: Simony var som Cultusminister bleven afløst af Anders Sandøe Ørsted. Hvis man maatte sige, at P. Bang og Simony ikke tidligere havde givet sig af med Theaterinteresser, da gjaldt dette i en endnu høiere Grad om Ørsted. Saa vidt jeg veed, havde han i mange Aar ikke havt sine Ben indenfor Theatrets Mure.

En Dag stormer Nielsen ind til Ørsted og udbreder sig med hele sin klangfulde Røst og sin glimrende Svada med de sædvanlige Klager over Til- sidesættelse, som han beviser med utallige Exempler. Enhver, som person- ligt har kjendt Anders Sandøe Ørsted og tillige Skuespiller Nielsen, kan vist ikke tilbageholde et Smil ved Tanken om at se disse to Personligheder stillede lige overfor hinanden. Kan man tænke sig en større Contrast end den sanddru, i det daglige Samkvem med Fremmede halvt undselige og lidt keitede Ørsted staa lige overfor den routinerede, pragtfulde, declamerende og gesticulerende store Skuespiller? Hvad vilde jeg ikke have givet for at have staaet ubemærket i en Krog og nydt dette Skuespil! Den rene, uskyldige Ørsted stod som himmelfalden over alle de sorte og uhørte Nederdrægtigheder, som han her for første Gang hørte om den Heiberg, han alt havde kjendt som Dreng og støttet som Yngling, og med hvem han i Tider- nes Løb saa ofte havde været sammen hos sin gamle Veninde Fru Gyllem- bourg uden at ane, at denne Johan Ludvig kunde være et saadant Udskud. Og da Nielsens Tale nu paa sædvanlig Vis endte med Begjæring om øie- blikkelig Afsked, da blev den godmodige Ørsted helt ilde ved det paa Man- dens Vegne og sagde: „Betænk dog, hvad De gjør! Det er en egen Sag for en Mand at opgive sin Virksomhed; — hvormed vil De da herefter udfylde Deres Tid?“ — Ved dette Spørgsmaal reiste Nielsen sig i sin fulde Høide og svarede: „Min Tid? naturligvis med det, der alt i mange Aar har udfyldt min Tilværelse langt mere end Alverdens Roller, med mine historiske Studier og Værker!“ Nu blev det Sidste værre end det Første for den stakkels Ørsted, og han vidste ikke, hvad han skulde svare ham herpaa; men den Tanke foer gennem hans Hoved, at han vistnok burde have kjendt den Omstændighed, at Nielsen dyrkede Historien. Dette satte ham i stor Forlegenhed, men han fik dog en vis Respect for denne Skuespiller, der ved Siden af sit egentlige Kald dyrkede Historien. Ørsted søgte nu paa sin humane, godhjertede Maade at berolige det oprørte Gemyt, og de skiltes paa den mest venskabelige Maade fra hinanden med gjensidig Agtelse.

Saaledes lød Ørsteds Referat af denne Scene, som han Ord til andet meddelte Heiberg. „Jeg kommer til Dem,“ — sagde han — „for saa hurtigt som muligt at blive orienteret i denne kildne Sag. Dette Besøg,“ — vedblev han ganske naivt — „satte mig paa mere end een Maade i stor Forlegenhed. Jeg er slet ikke inde i Theaterforholdene, men saa meget kunde jeg da se, at 5 denne Nielsen er et meget lidenskabeligt Menneske, der nok ikke saa lige veier, hvad han siger. Men sig mig, hvad er det for historiske Studier og Værker, han talte om? Hvis Historie har han skrevet?“ — „Saa vidt jeg veed,“ svarede Heiberg med en temmelig slet dulgt Ironi, „har han ikke givet sig af med at skildre andre Perioder af Historien end den kgl. danske 10 Skydebanes.“ Ørsted drog lettet sin Aande, idet han smilende sagde: „Naa, saaledes! det glæder mig, thi jeg skammede mig virkelig over min Uvidenhed lige overfor hans Virksomhed i Litteraturen, som jeg efter hans Udtalelser troede var af hel anden Betydning.“

Da Ørsted erfarede, at det ikke var første, men tyvende Gang, at Nielsen 15 søgte sin Afsked, beroligede han sig og gik lettet bort.

En af Niensens Klager til Ørsted var, at hans og hans Kones Kræfter ikke benyttedes tilstrækkeligt, en Tale, som Nielsen udbredte overalt. I den forløbne Saison havde Heiberg paany ladet opføre „Macbeth“, hvori Nielsen og hans Kone havde Hovedrollerne, „Hakon Jarl“, hvori det Samme var 20 Tilfældet, „Dronning Margareta“, ligeledes, „Pak“ af Overskou og „Slottet i Poitou“, hvori de ogsaa begge havde Hovedrollerne. Men man maa ikke tro, at der et Øieblik vistes Paaskjønnelse heraf, tvertimod, naar dette gjordes gjældende, klagede man over det anstrengende Arbeide, som Directeuren tillod sig at overlæsse dem med. 25

Uagtet alle Heibergs Anstrengelser for at opføre „Hamlet“, idet han idelig satte det paa Repertoiret, havde det ikke været ham muligt i den forløbne Saison at faa Stykket frem oftere end to Gange; saa meldte den Ene og saa den Anden af de S sammensvorne sig upasselig; men især var Hr. Høedt 30 hjemstøgt af stor Svagelighed. Naar „Hamlet“ var annonceret, gik det formeligt efter Tur for at forhindre dets Opførelse. Naar nu Folk i Publikum spurgte, hvorfor „Hamlet“ ikke blev opført, da svarede den forfulgte Høedt: „Det maa De spørge vor vise Directeur om; det lader ikke til, at han har Brug for mit Talent.“

Jeg forstaar godt, hvor vanskeligt det er for de Uindviede at begribe 35 denne Modstand. Men Planen var, saa længe Heiberg var Directeur, at forhindre enhver Forestilling, der havde nogen Interesse, og som kunde skaffe Theatret nogen Indtægt, i Haab om, at Ministeren tilsidst vilde formaa Heiberg til at trække sig tilbage fra Stillingen. Dette var jo ikke saa galt anlagt, men saa længe en Mand som Ørsted var Cultusminister og utilgjængelig for 40

al Bagvaskelse, hvad var der da Andet at gjøre end at vente paa bedre Tider? Dette undsaae man sig ikke ved høit at udtale mellem Coulisserne for Enhver, som vilde høre derpaa.

Hvor vidt disse Mennesker gik for at modarbeide Theatrets Interesser, og hvor meget de lode sig lede af deres private, personlige Stemning, derpaa vil jeg fortælle et lille comisk Exempel.

I Slutningen af forrige Saison blev en lille Vaudeville indleveret anonymt til Theatret, hvis Titel var: „Karens Kjæreste“. Heiberg fandt vel, at den var noget svag i Anlægget, men der var noget saa kvikt i Sangene, baade hvad Texten og Musiken angik, at han ikke vilde støde den unge, ubekjendte Forfatter bort. Han antog altsaa Stykket til Opførelse.

En Aften silde, da jeg ensom sad og sang ved Claveret, medens Heiberg ovenpaa passede sine tause Stjerner, kom han ned til mig og sagde: „Kunde det ikke more dig at spille og synge disse nye Sange af en Vaudeville, der er antaget, og som hedder „Karens Kjæreste“? Jeg modtog dem, og da jeg først havde spillet og sunget dem, kunde jeg ikke høre op, førend jeg omtrent kunde dem udenad. Troen paa, at jeg var Forfatterinde til „En Søndag paa Amager“ og „Abekatten“, havde i den sidste Tid udbredt sig mere og mere paa Theatret, og man gik stadig paa Jagt efter at faa Vished herom. Nysgjerrighed er en ugratious Egenskab hos Damer og en meget ordinair Egenskab hos Herrer. Naar jeg mærker, at en Herre lider af denne hæsle Syge, da synes mig, at jeg kjender en hel Række af ikke gode Egenskaber, der ere denne Feils Følgesvende. Den Lykke, mine to Stykker gjorde hos Publikum, var til ikke ringe Ærgrelse for Flere. — Claverprøverne paa „Karens Kjæreste“ vare begyndte; jeg spillede ikke heri; derimod havde Høedt Hovedrollen. En Formiddag kom han ned paa Scenen fra en af Claverprøverne, endnu opfyldt af de smukke Melodier, og repeterede disse for en Del af os, der stode i en Klynge i en af Coulisserne. Da det var en af de første Claverprøver paa Stykket, kunde han endnu ikke Sangene correct, men gjorde en Del Smaafeil i dem. Da jeg hørte dette, tænkte jeg i et Øieblikks Overgivenhed: Nu skal jeg narre dem Allesammen og føre dem paa Vildspor om det, de brænde af Nysgjerrighed efter at erfare, nemlig hvem Forfatteren til denne Vaudeville er. Jeg gav mig nu til at rette Hr. Høedt i de Smaafeil, han begik i Sangene, idet jeg sang dem helt og holdent baade med Text og Musik for den lyttende Klynge. Men neppe kunde jeg tilbageholde min Latter ved at se Høedt og de Andre kaste stjaalne, betydningsfulde Blikke til hinanden, som tydeligt sagde: „Haa, haa! Stykket er altsaa af hende, ellers vilde hun jo ikke kunne kjende alle Sangene udenad.“ Og inden faa Dage hørte man overalt, at en ny Vaudeville af Forfatteren til „En Søndag paa Amager“ kunde med det Første ventes opført.

En af Skuespillerne, som havde staaet i Klyngen hin Dag — jeg vil kalde ham Hr. X. — og som i en kort Tid havde sluttet sig til de Misfornøiede af Vrede paa Heiberg over en Rollebesætning i et andet Stykke, der var imod hans Ønske, tænkte: Nu kan jeg hævne mig paa Directeuren! her har jeg Midlet. — Og han i Forening med et Par unge Studenter aftalte nu at pibe 5 det lille, uskyldige Stykke ud ved den første Opførelse. Som tænkt, saa gjort, Stykket blev udpebet. Han havde ikke været forsigtig, thi Alle udpegede ham som Ophavsmanden til Udpibningen. Men i Sligt forstod Heiberg ingen Spøg. Han meddelte Ministeren dette Brud paa den Skuespillerne paahvilende Forpligtelse ikke at blande sig i nogen offentlig Meningsytring paa Theatret, 10 og Ministeren var enig med ham i at tage Sagen alvorligt. Heiberg skrev da til Hr. X., at da Alle udpegede ham som den, der havde besørget Udpibningen af „Karens Kjæreste“ og selv deltaget i den, hvilket er stik imod Skuespillerreglementet, maatte han for sin egen Skyld fralægge sig denne Beskyldning ved en Erklæring, som inden en bestemt Time maatte afgives, da 15 han i modsat Fald ikke kunde blive i Theatrets Tjeneste.

Til Trods for Alt, hvad de hittede paa at sige om Heiberg, vidste de dog, at han var Mand for at holde sit Ord. Til den bestemte Tid kom altsaa Hr. X.'s Erklæring, hvori al Deltagelse i Pibningen benegtedes. Samme Aften indrykkede Heiberg i „Den Berlingske Tidende“, at det glædede ham at kunne 20 meddele Publikum, at de Rygter, der i disse Dage havde været udbredte om Hr. X., vare usande, hvilket nedenstaaende Erklæring fra denne bevidnede.

Se, saaledes hang det sammen med Udpibningen af „Karens Kjæreste“. Jeg beder Forfatteren hundrede Gange om Forladelse for min kaade Spøg, 25 der mindst af Alt havde til Hensigt at skade ham eller hans Arbeide, som jeg i ensomme Timer havde havt Glæde af.*

Er det nu ikke characteristisk, at, naar undtages den Indflydelse, som de enkelte misfornøiede Mænd udøvede paa deres Koner, ingen af Theatrets Damer nogensinde, hverken i Fortiden eller under de nuværende Theater- 30 spektakler, have været med i nogen Theaterintrige; en Lyde, man dog ellers tillægger Damerne. Men Erfaringen viser, at den største Fare for Skuespillerne er efterhaanden at blive forvandlede fra Mænd til daarlige Kvinder, der lide af Misundelse og føre Sladder. Det gaar i et saadant offentligt Hus som i et privat: et eneste nyt Medlem i Kredsen kan tilveiebringe et Omslag 35 i Alles Forhold til hverandre. For at man nu ikke i det Store skal miskjende

* Senere har Forfatteren navngivet sig. Stykket er af Copist Overby, og jeg har altid følt Trang til at meddele ham, hvorledes jeg i al Uskyldighed har været Aarsag til hans Stykkes uheldige Skjæbne.

de Personligheder, som paa hin Tid udgjorde det kongelige Theaters Personale, saa beder jeg at erindre, at de Mange, der med deres Overbevisning ikke vilde eller kunde slutte sig til den Modstand mod Heiberg, der lod til at være det lille Côteries Livsopgave, paa mange Maader viste Heiberg og mig et Venskab, en Hengivenhed, som vi bevarede i trofast Erindring. Alle disse berørtes ikke mindre end vi over al den Coulissesladder, som gennem Caffehuse og Conditiorier førtes ud i Publikum.

Det daglige Samliv paa Prøverne var endnu holdt indenfor Velanstændighedens Grænser. Det Nielsenske Hus ytrede sin Unaade ved til dagligt Brug at være i høi Grad fornemt, ordknapt, tilbageholdent; Hr. Høedt med sin „Drabant“, et Navn, hvormed en Del havde døbt den stakkels forblindede Wiehe, indtog en Holdning som de fint Dannede; og saaledes iagttog ogsaa de endnu til dagligt Brug en sømmelig Tone. Høedt saae man dagligt omgivet af en Klynge af Theatrets Ubetydeligheder, Alle lyttende til hans æstetiske Theorier og beundrende hans Veltalenhed, som den ordknappe Wiehe, der altid sluttede sig til Klyngen, gav sit Bifald til, idet han af og til sagde: „Ja, det forstaar sig!“ — Denne uafsladelige Sigen Ja til Alt, hvad en Anden falder paa at ytre, syntes Mange var et rørende Venskabstegn fra Wiehes Side.

I Klyngen stod af og til Phister, ogsaa tilsyneladende med Beundring; men han kunde dog ikke afholde sig fra nu og da at hugge ind med en Bemærkning i modsat Retning, der ofte var saa bidende vittig, at Alle uimodstaaeligt brast i Latter, saa at Høedt ikke vidste, om han var kjøbt eller solgt, som man siger. Men pludselig slog han da atter om i modsat Retning, hvilket saa atter gjorde Høedt tryk. Paa den Maade blev Phister Medlem af begge Leire, for Alle og mod Alle; ja, hvad der var det Beundringsværdigste, ogsaa af den tredie Leir, der bestod af Directeuren og Theatrets øvrige Embedsmænd. Paa samme Tid nemlig, som Nielsen og Høedt fuldt og fast troede, at Phister delte deres Anskuelse, deres Misfornøielse i Et og Alt, paa samme Tid sprudlede han af Vittighed og Ironi over dem til Heiberg. Han gjorde derved alle Parter trygge, Heiberg med. Paa Prøverne og om Aftenen, naar Heiberg var nærværende, veg Phister ikke fra hans Side, men underholdt ham levende og fik naturligvis ad denne Vei mangt et Ønske indsmuglet. De andre Skuespillere vare meget vrede herover, og over at han saaledes forhindrede dem fra at tale med ham. Stod man i Frastand og saae ham underholde Heiberg, bukkende som i Extase over Heibergs Svar, hvem kunde da et Øieblik tro, at her stod En, der glædede sig over alle de Bryderier, al den Modstand, som Heiberg havde at kæmpe med? Vilde man nu spørge: „Hadede Phister da Heiberg?“ da svarer jeg i fuld Overbevisning: han hadede ham langt fra, ja ifald man tør bruge dette Ord om en saadan Character, da vilde

Johanne Luise Heiberg som Ruth i „Ruth“.

Efter Tegning af A. Harttung.

jeg sige, han elskede ham snarere. Og det Samme kunde siges om Heiberg med Hensyn til Phister. En dramatisk Forfatter kan ikke andet end elske den geniale Skuespiller, der levendegjør hans Phantasier, hans Tanker, hans Hjertes Børn. Ved i fuldt Maal at forstaa, gribe, gjengive, levendegjøre fra Scenen det Billede, som Digteren i sin Phantasi har skabt, kommer der en aandelig Forstaaelse mellem begge, et aandeligt Slægtskab, der har et stærkt Liv og bærer en stærk Kraft i sig. Hvor ofte høre vi ikke et Menneske sige om et andet: „Han er mig kjær og dyrebar, thi han er den Eneste, der forstaaer mig.“ Nu vel, denne Følelse har Digteren lige overfor den geniale Skuespiller; — og Phister forstod Heibergs Digterværker i deres fineste Enkeltheder. Det var ikke alene Forstaaelsen af de Roller, han udførte i hans Stykker, det var Forstaaelsen af hans hele Digtervirksomhed. Et Digt som „De Nygifte“, som „En Sjæl efter Døden“ eller „Fata Morgana“ havde Phister læst atter og atter og kunde tale herom med Digteren som meget faa Andre.

Naar man nu veed, rent ud sagt, hvor enfoldigt og bornert selv talentfulde Skuespillere kunne væve op og ned ad Stolper om de samme Ting og ved deres Raisonnement formeligt sætte en Digter i Fortvivelse, hvad Under da, at man er henrykt, naar man træffer En, der i sin Opfattelse viser, at Intet er skjult for ham i Digterværkets inderste Organisme. Og vises dette nu praktisk i Fremstillingen paa Scenen, ja da henrives Digteren til en Beundring, der gjør, at han umuligt kan lægge Vægt paa alle de private Forhold og mulige Lyder. Heiberg elskede Kunstneren i Phister; hvad Andet der blev sagt ham paa, lukkede han Øiet og Øret for og vilde ikke fæste Lid til det, før Virkeligheden paatvang ham det. Og Phister, der var stolt af hans Beundring og Venskab, havde hidtil vogtet sig for at lade Skyggesiderne i sin Natur træde frem i den private Omgang paa Theatret.

Saaledes blev det først henimod Slutningen af November muligt at opføre et to Akts Skuespil af Frøken Athalia Schwartz, „Ruth“, hvori jeg udførte Titelrollen. Den Kvalm, den Snakken baade paa Theatret og i Byen, som Høedt formaaede at sætte i Bevægelse, saa snart han skulde spille en ny Rolle, var virkelig mærkværdig. Han lod til at have gjort Hans Mortensens Ord til sine: „Naar jeg ikke maae tale om det, hvad Glæde havde jeg saa deraf.“ — Men sjældent havde al denne Vigtighed antaget et mere comisk Præg end under Indstuderingen af „Ruth“. Snart var det et Par Strømper som alt dreiede sig om, snart et Bælte, snart en Hue, saa en Paryk, saa et Skjæg. Jeg tror, at i alle de mange Aar, jeg har været ved Theatret, have alle Skuespillerne tilsammen ikke udtalt sig saa meget om alle slige Smaating som Høedt i Jerochams Rolle i dette Stykke. Ikke fordi jeg mener, at alle disse Smaating ved et Costume ere uvæsentlige, men som alle For-

beredelser til Fester holder man dem helst for sig selv og afgjør dem i Stilhed.

Ingen var istand til at bringe den Sandhed og Sempelhed ind i den høiere lyriske Diction som M. Wiehe. Intet Under derfor, at hans Boas, hvori han
5 formaaede at indlægge det gammeltestamentlige Præg, blev ved hans plastiske Holdning, ved den ædle Diction af saa stor Virkning. Her smeltede Alt sammen, Skuespillerens Evne med Digterens Billede. Denne Evne, denne Magt var det, som Høedt dagligt arbeidede paa at faa Wiehe til at opgive. I „Ruth“ forsøgte nu Høedt sig selv som Lyriker; thi Jerochams Skikkelse
10 lod til i høi Grad at interessere ham. Men det viste sig nu tydeligt, at hans Talent laa udenfor den lyriske Lidenskabs Diction og Plastik. Han blev tør og karikeret, og Rollens Virkning faldt til Jorden. Det er besynderligt — især i de senere Aar — at man ved Lyrik altid forstaar Declamation. En lyrisk Replik kan udsiges lige saa simpelt og naturligt som en skjøn Prosa,
15 naar Skuespilleren har Evne til at fremsige den, og netop da gjør det Lyriske størst Virkning. Dette havde Wiehe ofte viist lod sig gjøre.

Det lille, originale Arbeide vandt Publikum's Yndest. Det var en Fornøielse at udtale det rene Sprog og de smukke, velklingende Rhythmer. Efter den første Forestilling sendte Forfatterinden mig et Digt, hvis første Vers
20 jeg her meddeler, da det smukt udtaler den Opfattelse af Skuespillerens Forhold til Digteren, som jeg oftere er kommen tilbage til i det foregaaende:

„Da jeg med mine Drømmes lyse Hær
Begeistret vandred i de fjerne Lande,
25 Sig, var Du dengang Digteren alt nær,
Og læste Tanken nyfødt paa hans Pande?
O, har vi gjort det underfulde Bytte!
Mon det er dine Ord, hvortil vi lytte,
Og sig, er Skjønhedsglandsen i dit Spil
Her i min egen Sjæl da blevet til?“

30 Den 7de Januar 1854 opførtes Hertz's fire Akts Skuespil „Et Offer“. Hovedrollen i dette Skuespil, Hermione, en Kunstnernatur, der dagligt maa kæmpe med sine hornerede Omgivelser, interesserede mig overordentligt; maaske ogsaa Øieblikkets tilsvarende Kamp bidrog hertil. Jeg tilstaar, at ingen Digter har formaaet at røre mig som Hertz. Han har en Evne til ved
35 simple, skjønne Ord og Vendinger at faa Ens Indre i en Bevægelse som næsten ingen Anden; af alle vore Digtere er der Ingen, der som han har forstaaet Kvindehertets Følelser og Bevægelser, lige fra den naive, barnlige, neppe voxne Pige til den fuldt udviklede Kvinde. Hermiones Skjæbne greb mig dybt, og den kvalte Graad i hendes Røst meddelte sig til Tilskuerne, saa

den lydeligt klang op til mig paa Scenen, som om den vilde sige: „Græd kun, vi græde med.“ Fru Nielsen spillede den ældre, ugifte Pige i Stykket saa elskværdigt, saa fint, med en saa velgjørende Ro, at jeg ikke tager i Betænkning at sige, at Indtrykket af de lange Scener mellem os to Kvinder er noget af det mest Harmoniske, jeg har følt ved noget Sømmespil. Michael 5 Wiehe spillede Elskeren i Stykket, en psykologisk vanskelig Rolle, som der maatte tages paa med fine Hænder, naar ikke al Sympathi hos Tilskuerne skulde forspildes. Men nu vilde Skjæbnen til Hertz's og Stykkets Ulykke, at Wiehe her i Praxis udførte alle Høedts Theorier om Sandhed, Virkelighed og Lyrikens Fordømmelse. At derved hans og vort Arbeide, 10 uden at tale om Hertz's, var spildt, saae jeg strax. Ikke alene jeg, men de fleste Tilskuere gøs tilbage for at se denne Michael Wiehe spille saa raat, og hvad der var det Værste, saa meget imod Stykkets Aand og Interesse. Den hele ny, brusque Maner at spille paa var en ren Contrast til Wiehes hele ideale Naturel, og derfor blev hans Fremstilling forceret og uskjøn. Mig 15 smertede denne Fremstilling, som om jeg havde set en skjøn Statue blive hugget i Stykker af Gadedrenge. Vilde han virkelig prøve paa at føre et Spil frem bygget paa disse Theorier, da var i alt Fald Valget, at anvende dem paa denne Rolle, saa forkert som muligt. Hvis Elskeren virkelig havde forladt Hermione paa Grund af, at han ikke magtede at hæve sig op til hende, ja, 20 da lod dette Spil sig undskylde; men naar Forfatteren lader ham ende med at forstaa hende, skatte og vurdere hende, saa at han i inderlig Følelse og Beundring beder hende om hendes Hjerte og Tro, da gaar dette visselig ikke an. En i Bund og Grund raa Natur kan aldrig omvende sig til en høiere og ædlere; dens Grundaccord er angivet. Men Wiehe var ikke den Første og 25 bliver ikke den Sidste, der ikke retter Begyndelsen og Enden af en Rolle efter hinanden, men skjærer dem over i to usammenhængende Dele til Digterens Fortvivlelse og Publikums Misforstaaelse.

Hertz, der en Dag overværede en af Prøverne paa Stykket, gik mismodig og forknytt hjem; thi ogsaa han indsaae, at hans Stykke var fortabt ved det Syn, Wiehe havde faaet paa den vigtige og betydelige Elskerrolle. Men hvem turde mere tale til Wiehe om Noget som helst?

Paa en af Prøverne saae jeg ham staa og læse et Brev for Høedt og Fru Nielsen; jeg saae, at dette Brev bragte ham i Lidenskab. Han kom senere hen til mig, og jeg spurgte, hvad det var for et Brev, der havde sat ham i 35 denne Bevægelse. Han tog det op af Lommen og gav mig det, idet han sagde: „Læs og sig, om De ikke finder dette uforskammet.“ Jeg læste nu et Brev fra Hertz, hvori han paa den venligste, ja man kunde gjerne sige ydmygste Maade spurgte Wiehe, om han ikke troede, at der kunde lægges noget Mildere ind i Udførelsen af denne Rolle? Brevet endte saaledes: „— dog, dette er kun et 40

Spørgsmaal, gjør, hvad De finder rettest.“ Bedrøvet gav jeg Wiehe Brevet tilbage, idet jeg sagde: „Har dette beskedne, bønligte Brev virkelig kunnet fornærme Dem? Ak, Wiehe, har man alt bragt Dem saa vidt?“ Han saae taus ned for sig og gik.

- 5 Wiehe var helt og holdent et Følelsesmenneske, og naar han lod Følelsen raade, da tog han sjelden feil, hverken i Livet eller i sin Kunst. Tog han derimod sine Beslutninger gennem Reflexionen, da var han usikker og kunde ofte forløbe sig, idet der da indtraadte Stivsind, som Ingen formaaede at rokke. Overskou har Ret, naar han mener, at P. A. Heiberg, 69 Aar før Wiehe blev
- 10 født, i Comedien „Heckingborn“ har skildret en ganske lignende Character som den, Wiehes nu var bleven, i Dalton, en ung Mand med et fortræffeligt Hjerte, ypperligt naturligt Geni og store Anlæg. „Lykkelig er man“, — lader P. A. Heiberg en Person i Stykket sige om Dalton — „naar denne Mand strax faaer fat paa den rette Side af den Ting, han vil udføre, da udfører han den
- 15 fortrefelig, men om hans onde Skiæbne viser ham Tingen fra en urigtig Side, da har han ikke Kundskaber og Indsigter nok til at opsøge den rette; og en vis Entêtement eller Egensindighed, som er disse Folk egen, foraarsager, at han nesten aldrig forlader sine vrangte Begreber, end ikke da, naar Udfaldet viser ham det urigtige deri.“ Overskou vedbliver: „Denne Egenhed hos
- 20 Wiehe gjorde det let for dem af hans Venner, om hvis Indsigt han havde et høit Begreb, at lede ham; kun turde de ikke lade ham kunne mærke, at det var deres Hensigt, thi da han netop især tiltroede sig Selvstændighed og Fasthed i at bevare sin Selvstændighed, vilde han have mødt Forsøg paa at overtale ham til Noget, som han ikke forud sympathiserede med, kort og but med
- 25 en Afviisning; de maatte om den Sag, de vilde vinde ham for, discursive fremkomme med Bemærkninger og Betragtninger, hvilke han stiltiende og opmærksom lyttede til og derved saa ganske optog i sin Tanke, at han troede selv at have undfanget den Anskuelse, de vilde bibringe ham.“ Høedt lod til at have forstaaet at behandle ham. Denne Characteristik er meget træffende,
- 30 og kun gennem denne lader Wiehes hele senere Opførsel sig forklare.

Efter at man først havde fjernet ham fra hans tidligere Omgang, saa at han nu kun hørte een Stemme, een Anskuelse, borede denne sig ind som en snigende Gift i dette egensindige Menneskes Tanker; at disse Tanker, disse Anskuelser vare hans egne og ikke en Andens, vilde Ingen kunne faa ham fra.

35 Skulde han nogensinde bryde sit Venskab med Høedt, da maatte det være, om Nogen overbeviste ham om, at han i Et og Alt fulgte dennes Ideer. Saa vel jeg som Wiehes Forældre, Søkende og Venner sørgede oprigtigt over hans Forblindelse, der gjorde ham til en hel Anden end den Wiehe, vi Alle havde havt saa kjær.

- 40 Høedt var i Modsætning til Wiehe berøvet enhver lyrisk Rhythmus. Stem-

mens Klang var tør og uden bløde, hjertelige Modulationer; dette gjorde, at han aldrig kunde røre i Repliken. Det Forstandige, Ironiske, Kjøbenhavnsk-moderne: Replikens Tilspidsning, var hans Sag. Da nu Høedt var af de reflecterende Skuespillere, der vidste god Besked med sig selv og sine Evner uden derfor at ville gjøre Andre fortrolig med denne Viden, saa vidste han ogsaa, at lyriske Toner vare ham negtede, og altsaa vare efter hans Paastand disse falske og uden Værd, ja burde slet ikke existere i Skuespilkunsten. Wiehe stred længe imod, thi det var jo især ved de Gaver, han havde vundet Publikums udelte Beundring, og desuden laa den hele ideale Retning i den Grad i hans Natur, at han ikke kunde, selv om han vilde, ganske tilintetgjøre det ideale Farveskjær, som hans Personlighed kastede over enhver Fremstilling; vilde han med Magt bryde denne, da først kom for ham noget Usandt ind i Fremstillingen.

Imidlertid opgav Høedt ikke sin Plan, men fortsatte den med Vaaben, der vare yderst farlige for en Character som Wiehes: han gjorde Nar ad ham, parodierede i det Nielsenske Hus hans Fremstillinger for ham selv under almindelig Latter. Dette var for meget for den ømfindtlige Wiehe. Han bildte sig nu ind i sit sygelige Sind, at ligesom Høedt fandt ham latterlig, saaledes vare vel Mange af samme Mening uden at have Høedts Mod og Ærlighed til lige overfor ham selv at udtale det frit og aabent.

„Hvad er dette?“ spurgte Phister mig efter i nogen Tid at have betragtet Wiehes Spil i „Et Offer“, „han spiller jo i Aften Peter Badon.“ Denne Peter Badon var en stakkels latterlig Idiot, der i hin Tid var godt kjendt fra Kjøbenhavns Gader. At tie hertil var mig umuligt. Jeg udtalte for Wiehe selv min Smerte over den forandrede Spillemethode, som en Søster kan klage over sin uartige Broder. Han hørte taust, men dog noget forlegent paa mig, idet han sagde: „Naar jeg spiller paa min gamle Maade, gjøres der Nar ad mig, og det kan jeg ikke taale.“ Jeg henholdt mig da til Publikums Dom og sagde: „De ser dog, at Deres Spil i dette Stykke er uden Virkning.“ — „Ja, det lader ikke til at behage dem,“ sagde han, „men til Latter vil jeg ikke være.“ — „Men min Gud,“ udbrød jeg, „hvem ler ad Dem?“ I stor Heftighed udbrød han: „Høedt! Høedt!“

Til Lykke var hans naturlige, sande Følelse, der mod hans Villie rev ham hen, stærkere end alle Høedts æsthetiske Declamationer, saa at han dog ikke sjelden fulgte dennes Indskydelse i Stedet for Vennens Despotisme. Men mange smertelige Kampe havde jeg paa dette Omraade, og jeg var aldrig længer rolig under nogen Opførelse, forinden jeg saae, om Wiehe i Aften var den Gamle eller ei; thi herpaa beroede jo vort hele Sammenspil og dets Virkning.

Ganske uden Virkning blev dog Hertz's „Et Offer“ ikke paa Publikum, 40

hvortil Fru Sødrings høist ualmindelige Udførelse af den gamle fjollede Tante og Phisters prægtige Ritmester væsenligt bidrog; men den rette Interesse for og Forstaaelse af Stykket opnaaedes ikke.

Ethvert Menneske har vist erfaret, hvorledes der gives Tider, stille og lykkelige, hvor ethvert Foretagende, selv det, paa hvis Held vi tvivle, gaar 5 glat og uden Hindring frem. Det er, som om Lykkens Gudinde fløi foran og viste Veien til Ønskerens Opnaaelse. Men der gives andre Tider, hvor ethvert Foretagende standses eller hæmmes, Alt gaar trangt og med stort Besvær. I disse for Sindet farlige Tider hober sig ofte Uheld paa Uheld, det er, som 10 om Lykken paa en Gang rent var fløiet bort uden at ville have det Mindste mere med os at gjøre, medens andre, skadefro Aander have indtaget dens Plads og arbeide paa at pine og plage os. Sligt er Overtro, men hvem kan ganske gjøre sig fri for denne?

Medens jeg i disse tunge Aar havde nok af Bekymring over al den Uret, 15 jeg saae Heiberg udsat for, medens mangt et Venskabsbaand ved Theatret, som jeg trygt havde stolet paa, var bristet, medens Usandhed og Utaknemlighed gjorde mig mørk af Sind, hændtes der Noget, der sandelig i ikke ringe Grad bidrog til at gjøre mig disse Aar endnu tungere. Heibergs Moder havde i de senere Aar været svag og lidende, i Grunden fra den Tid, da Døden be- 20 røvede hende hendes unge, begavede Pleiesøn, Georg Buntzen, et Tab, hun tog sig saa nær, at hendes tidligere sangvinske Temperament fik et dødeligt Stød. Hun kunde tidligere le saa hjerteligt over et vittigt Indfald eller en Spas, nu lo hun aldrig mere; Smilet kom vel, men det gik ikke mere over til Latter. I det sidste Aarstid gik hun ikke mere ud, hun tog sig kun Bevægelse 25 i vor Have. En Dag, da hun kom op fra denne efter endt Spadseretur, gjorde hun et Feiltrin ved at gaa over Gulvet, faldt og brækkede sit Ben oppe ved Hoften, et farligt Brud i hendes Alder, dengang 81 Aar. Hun blev baaret i Sengen, af hvilken hun ikke mere skulde reise sig. I 2 Aar varede dette pinlige Sygeleie. Foruden mine Theaterkvaler fik jeg saaledes huslige i Tilgift, 30 og det var sandelig vanskeligt at sige, hvilke der tyngede mig mest. Jeg selv var jo paa en Maade kun at betragte som Reconvalescent efter min farlige Sygdom, og den Svækkelse, den havde efterladt, var endnu langtfra overstaaet. Lægen havde derfor hele Vinteren raadet til en Reise til Marienbad, saa snart min Ferie indtraadte. Denne var ogsaa besluttet, og jeg glædede mig 35 til at reise til det skønne Böhmen i Heibergs Selskab. Da der nu imidlertid i Mai indtraf dette Uheld for hans Moder, kunde der ikke længer være Tale om, at vi begge kunde forlade den Syge, hvis Livsraad under disse Omstændigheder hurtigt kunde afskjæres. Det blev da til min Sorg besluttet, at jeg maatte reise uden ham, og at min gode, kjærlige Broder Anton skulde være 40 min Ledsager i hans Sted.

I de 23 Aar, Heiberg og jeg havde været forenede, havde vi aldrig været adskilte, naar undtages hans lille Reise til Hveen 1845. Jeg var ilde tilmode ved at skulle reise uden ham; han derimod lo ad mig og sagde: „Herre Gud, det er jo kun paa kort Tid!“ Men det hjalp ikke, jeg var saa bedrøvet over Adskillelsen, at han ideligt maatte sætte Mod i mig. For at bringe mig i hans Erindring hver Dag, medens jeg var borte, fandt jeg paa at kjøbe en Mængde smaa Gaver til ham, hvoraf een hver Morgen i de halvanden Maaned, jeg skulde opholde mig ved Badet, skulde lægges paa hans Tallerken ved Morgencaffen. De vare alle nummererede, og jeg havde betroet mig til vor Pige, der fik det Hverv hver Morgen efter Nummer at henlægge min Gave. Alle disse Pakker vare forseglede med Lak, thi indeni hver fandtes foruden Gaven en lille skreven Seddel, som Ingen uden han maatte læse. Dagen før min Afreise udførte jeg denne storartede Indpakning og Forsegling, et Arbeide jeg ofte blev forhindret i netop af Heiberg, der ideligt og ideligt imod Sædvane indfandt sig snart for at spørge om Et og snart om et Andet. Naar jeg nu midt under Arbeidet hørte hans bekjendte Trin i Værelset ved Siden af, da maatte jeg jo i en Fart afbryde, og mine Fingre bleve derved ofte forbrændte af de smaa Dryp af Lakken, som i Skyndingen faldt ned paa dem, saa jeg kan sige, at ogsaa jeg hver Dag i Marienbad havde en Erindring om ham, naar jeg betragtede mine forbrændte Fingre. Morgenen efter skulde min Afreise gaa for sig. Jeg vandrede denne Morgen ene i vor lille Have paa Søkvæsthuset, tagende Afsked med hver Busk, hver Blomst, der i saa lang Tid skulde undvære min Pleie. Som jeg gaar her og binder en lille Bouquet sammen, som Heiberg skulde have til Afsked, ser jeg ham selv komme. Jeg havde hele Morgenstunden mærket, at der var en usædvanlig Uro over ham, men Aarsagen faldt mig ikke ind. Nu gik han hen imod mig, tog mig i Haanden og førte mig hen til en af Bænkene i Haven, hvor han satte sig og trak mig ned ved Siden af sig. Med Et tog han min Haand, kysede den heftigt, og jeg mærkede til min Forundring, at hans Taarer faldt paa den. „Men Heiberg,“ udbrød jeg, „hvad feiler dig?“ — „Oh,“ svarede han med en tvungen Latter, hvori han haabede at skjule sine Taarer, „jeg kan ikke finde mig i, at du skal reise fra mig paa saa lang Tid.“ — „Men,“ sagde jeg muntert, „nu har jeg aldrig hørt saa galt! Du har jo hele Tiden gjort Nar ad mig, naar jeg tidligere udtalte min Beklemthed over, at vi skulle skilles.“ — „Ja,“ sagde han, „jeg veed ikke, hvorledes det er, men jeg har i Grunden aldrig før i Dag rigtig sat mig ind i, hvad det vil sige at blive her ene uden dig!“ — og han kunde med al sin Møie ikke holde sine Taarer tilbage, men maatte lade dem faa frit Løb bag det Lommetørklæde, hvormed han forsøgte at skjule dem. Nu var jeg bleven den Kjække og maatte sætte Mod i ham. Men jeg følte mig lykkelig ved dette Udbrud af hans 40

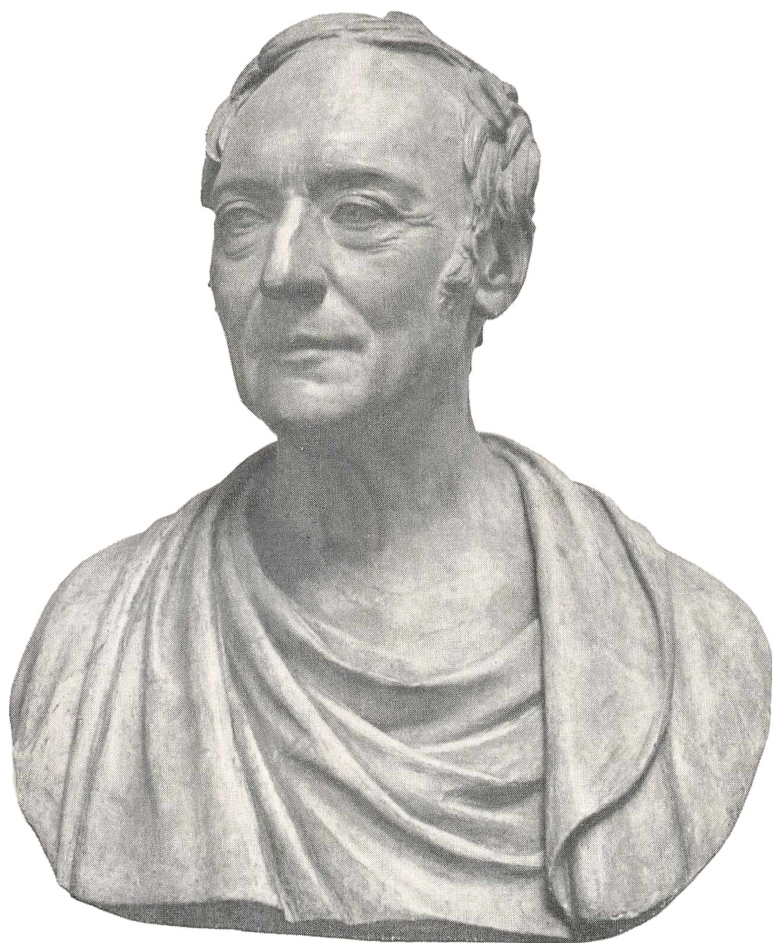
Ømhed, thi det gav mig, hvad ethvert elskende Hjerte trænger til, Vished om, hvad jeg var for den Mand, som jeg af alle Mænd satte høiest. Omsider holdt Vognen for Døren; jeg tog nu ogsaa Afsked med Heibergs stakkels Moder, der bevæget sagde mig Farvel. Jeg havde indrettet Alt, hvad der stod i min Magt i Huset for at mildne og gjøre hende sit Sengeliv saa behageligt som muligt i min Fraværelse.

Da vi kom ned i Vognen, trak Heiberg først sin, saa min høire Handske af. Han sluttede min Haand i sin, saa varmt, saa fast, at jeg længe efter, ja Dagen efter endnu syntes at føle hans Haandtryk. Ved Ankomsten til Toldboden kom min Broder os imøde. Vi toge nu Afsked, idet vi gjensidigt lovede ofte at skrive til hinanden. Saa snart jeg fra Kanten af Skibet havde tilviftet Heiberg det sidste Farvel, skyndte jeg mig bort fra de mange Menneskers nysgjerrige Blikke paa Dækket ned i en tom Kahyt; thi jeg trængte i høi Grad til at være ene for at nyde min Sorg og min Glæde over det umiskjendelige Tegn paa Heibergs Ømhed, som han denne Morgen havde lagt for Dagen imod mig. Men ak, hvor længe forundtes mig denne stille Ro? En forskruet Kunstelskerinde søgte mig op og nærmede sig mig med denne flade Kunstbegeistring, som stakkels Kunstnere nu engang ere et Bytte for, udkrammede sine Anskuelser om mit „mageløse Talent“ og Kunstens Væsen i sin Helhed, om hendes spildte Liv og Kvindens Tilsidesættelse i Samfundet o. s. v. Ak, Himmel! Hvor det at skulle være et dannet Menneske kan være byrdefuldt! Hvor vilde min Sjæl ikke have følt sig forfrisket, ifald jeg havde turdet sige: „Hold op med alt det Vrøvl! min Sjæl er i dette Øieblik optaget af rent menneskelige, virkelige Følelser, der ikke have det Mindste med Kunsten at gjøre; De skal gaa Deres Vei og lade mig i Ro.“ — Men Dannelsen krævede, at hun skulde have Lov at plage mig, og jeg skulde lade mig plage, saa længe dette forskruede Fruentimmer ønskede det. Hvor ofte har jeg ønsket mig en Tryllestav, der pludselig kunde gjøre mig usynlig for Alle, men især for forskruede Beundrerinder!

30

MARIENBAD.

Ankommen temmelig angreben paa Sjæl og Legeme til det deilige Marienbad i Böhmen vandrede jeg næste Morgen i den lette, forfriskende Luft ad de skønne Stier og ind i de smaa Granplantager, som jeg søgte for i Ensomhed og Ro at lade mine Tanker dvæle, hvor de helst vilde. Jeg foretrak langt disse ensomme Veie for at gaa frem og tilbage ad den Promenade, som hele Sværmen uophørligt benytter, uagtet man skulde synes, at Enhver hurtigt maatte blive overmættet af ideligt at støde paa de samme Physiognomier.

Johan Ludvig Heiberg.
Efter H. V. Bissens Buste.
(Frederiksborg).

Fjorten Dage vare ikke gaede, førend der foregik en hel Forvandling med mig. Bleg og farveløs kom jeg til Marienbad, nu viste Blodet sig atter i mine Kinder, og hvad jeg i meget lang Tid ikke havde følt, nemlig Sult, indfandt sig atter og lærte mig, at det at være sulten og da at modtage Føden kan være en virkelig Nydelse. Oplivet af at Kræfterne vendte tilbage 5 og med dem Modet og et lysere Syn paa Livet, saa at alle de smaa Sorger stode for mig som foragtede Gnomer, og de Goder, jeg var i Besiddelse af, som lysende Engle, var jeg som forvandlet. Under hele mit Ophold i Marienbad var jeg glad og fuld af Haab til Fremtiden.

Jeg havde bedet min Broder om endelig at holde Alle borte, som vilde 10 have fat i mig. Dette Hverv udførte han som en fortræffelig Politibetjent. „Min Søster ønsker at gaa ene paa sine Spadsereture, det trætter hende at tale;“ med disse tydelige Ord afvistes Enhver, som havde Lyst til at nærme sig mig. Men Historien om Eva i Paradis gjentager sig dog bestandigt; den forbudne Frugt har en Tillokkelse som ingen anden. Anderledes kan jeg 15 ikke forstaa, at flere mig aldeles ubekjendte Kvinder og Mænd, der ikke kjendte det Mindste til min hele Livshistorie, hverken den private eller offentlige, alligevel umiskjendeligt lagde an paa at faa fat i mig, medens jeg stadigt undveg og dreiede af, naar Faren var nær. Dette, at de tydeligt saae, at jeg Intet vilde have at gjøre med dem, æggede dem til ideligt fornyede 20 Angreb, som fra min Side heldigt bleve afparerede. Hvad der imidlertid dette Aar som det paafølgende, hvori jeg besøgte Marienbad, længe var mig uforklarligt, var, at alle Munke, Geistlige, høiere og lavere i Rangen, bestandigt hilste mig, saa ofte de mødte mig. I Begyndelsen gjengjældte jeg ikke Hilsenen, da jeg antog, at den ikke gjaldt mig men en Anden, der maatte 25 gaa bagved mig. Men da dette ideligt gjentog sig, og jeg ved at vende mig om saae, at der Ingen fandtes bagved mig, blev jeg mere og mere vis paa, at Hilsenen virkelig gjaldt mig og ingen Anden. Hvem i Alverden, tænkte jeg ofte, tage disse Fremmede mig for? Ja, dette Spørgsmaal fik jeg ikke besvaret, hverken første eller andet Aar under mit Ophold der; først da 30 jeg tredie Aar blev prisingivet en dansk Mands Velvillie, der uden videre plagede mig med at føre Fremmede hen til mig, da fik jeg en Dag Opklaring paa denne ufortjente Høflighed fra de katholske Geistliges Side. Jeg spadserede nemlig en Dag med en ungarsk Grevinde, der à tout prix havde villet forestilles for den danske ensomme Dame og i den Anledning havde nærmet 35 sig hin danske Herre for igjennem ham at blive præsenteret for mig. Som jeg nu gik i Samtale med hende paa de afsides Veie, kom en geistlig Herre forbi og hilste som sædvanligt forbindtligt paa mig. Atter tænkte jeg: Mon det nu virkelig var mig, han hilste? — „Kjender De denne Herre?“ spurgte jeg Grevinden. „Nei,“ lød Svaret. — „Men han hilste jo paa Dem!“ — 40

„Nei, det var Dem, han hilste paa!“ gjentog hun. „Kan De forklare mig,“ spurgte jeg, „hvori det ligger, at hvert Aar, jeg kommer her, hilser hele den samtlige Geistlighed paa mig, uagtet det hvert Aar er nye Badegjæster?“ Grevinden smilede og taug. — „Veed De Grunden,“ vedblev jeg, „vær da saa elskværdig at meddele mig den.“ — „Ja, ser De,“ svarede hun, bestandigt smilende med et elskværdigt Udtryk, „nu veed jeg gennem den danske Herre, hvem De er, og Deres Betydning i det offentlige Liv i Deres Fædreland; men disse geistlige Herrer vide det ikke, og det gaar dem Alle som mig i de to foregaaende Aar — thi det er ogsaa mit tredie Aar her i Marienbad —, at de, som jeg, ofte betragtede den ensomme, sortklædte Dame, der aldrig blandede sig med Sværmen, men altid søgte de ensomme Steder og ikke saae til høire eller til venstre, — at de, som jeg, antog Dem for en af de — barmhjertige Søstre, der har sagt Verden Farvel for i Stilhed at udøve Kjærlighedsgjæringer.“ — „Men i Himlens Navn!“ udrød jeg, „er det muligt, at den Omstændighed, at en Syg søger Ensomhed, kan føre til det Resultat?“ — Ja, ser De,“ svarede hun, „det er ikke alene det, at De søger Ensomhed; De gaar bestandigt i Sort og Hvidt, man ser, at De med Forsæt undgaar ethvert Samkvem med Andre end Deres Broder; — ja, De kjender jo nok Badegjæsters Nysgjerrighed; man har for en Sikkerheds Skyld efterset i Badebogen, hvem den Herre var, De undertiden saaes med. Han bar rigtignok et andet Navn end Deres, men man har hørt Dem sige „min Broder“. Den Ensomhed, De søgte, den Beskedenhed, hvormed De gik — og — ja, nu vil De le, det, at De er den eneste Dame her, der ikke bærer Crinoline, alt dette tilsammen har vildledet os Alle: vi troede at have gjættet rigtigt, idet vi mente, at De havde forsaget Verden og levede i gudelige Interesser.“ — „Om et Par Dage reiser jeg hjem,“ sagde jeg, „tror De, at De kan faa den Geistlige itale, der mødte os nyligt og hilste mig?“ — „Med stor Lethed,“ svarede hun. „Nu vel, gjør mig den Tjeneste, men ikke før jeg er vel borte, at meddele ham, at den barmhjertige Søster, han saa tidt har hilst, er en dansk Skuespillerinde, ikke en tysk, ikke en fransk, ikke en italiensk, men en dansk, der i Et og Alt adskiller sig fra hine Kvinder, som sætte deres Ære i at have fyrstelige og adelige Elskere, der kunne udstyre dem som Prinsesser, hvis Diamanter, Fløil og Silke rivaliserer med Hines, ja undertiden overstraaler dem. Danmark er et lidet Land, men et Land, hvis Indbyggere maa ære dem, de skal elske.“

Dog, tilbage til mit første Ophold i Marienbad, Et Par Dage efter min Ankomst til Badet fik jeg til min Glæde Brev fra Heiberg, der paa det Varmeste takkede mig for den Gave, han den første Morgen efter min Afreise havde modtaget ved Morgencaffen. I det næste Brev udtrykte han sin Forbauselse over atter ved Morgencaffen at have modtaget en ny Gave. Hans

Overraskelse og hans Haab om, „at alle gode Gange ere tre,“ morede mig meget, især ved Tanken om hans Forbauselse, naar Overraskelserne vedbleve i alle de følgende Dage under min Fraværelse.

Mit Ophold i Marienbad, det styrkende Jernvand, de deilige Bade, især dem man kalder Marienbade, hvor man synes at bade sig i mousserende 5 Champagne, havde udøvet en høist velgjørende Virkning paa mig. Baade legemligt og sjæleligt var jeg bleven en Anden, havde drukket Mod, Livslyst og Kræfter ind Dag for Dag, Time for Time. Naar jeg ene vandrede om Morgenen paa de deilige Steder, i de smaa, tætte Granskove, op og ned ad de bløde Bjergskrænter, over den store Slette, der myldrede af fine Mark- 10 blomster; naar jeg havde Haanden fuld af disse, naar jeg indaandede den lette, rene Luft, saae en fin, floragtig Sky svæve langsomt over den klare Himmel, da følte mit Hjerte sig let og befriet, og Alt, hvad der havde pint mig, syntes mig saa langt borte, som om jeg stod paa et himmelhøit Bjerg og saae ned i et svimlende Dyb. Og naar da fra Smaahytterne, som laa 15 spredte hist og her, et lille yndigt Barnehoved tittede nikkende frem, og Barnet atter i Skyndsomhed løb ind, idet hun raabte til sin lille Broder: „Kom ud, der er hun!“ og naar da begge Børnene satte sig hos mig i Græsset, snart springende op efter een Blomst, snart efter en anden, og i deres Naivetet rakte mig Planter, som aldrig have havt den Ære at samles i en 20 Bouquet; naar de pludrede med mig og hængte sig fast i min Kjole, naar jeg vilde gaa, ja, i saadanne Øieblikke følte jeg mig glad og lykkelig. Naar jeg da atter vandrede hjemad, med hele Udsigten af det romantiske lille Badested, hvor Husene ligge i Dalen og slynge sig op ad Høiderne mellem skønne Trægrupper; naar Øiet hvilede paa det høie Punkt, som kaldes 25 Goethe-Sitz efter den Tid, da han om Sommeren færdedes her, da vendte min Tanke sig atter mod den Verden og den Menneskevrimmel, der endog kunde plage en Aand som hans. Den store, i Verdens Øine lykkelige og misundte Digter har jo selv udtalt disse vemodige Ord: „Lægger jeg alle de mange Aar sammen, hvori jeg har levet, og tæller de Timer, i hvilke jeg har 30 været lykkelig og glad, da vil der neppe komme 6 lykkelige Uger ud.“ — Men der er mange Slags Lidelser, de noble, om jeg saa tør sige, og de simple; de første, hvori man føler sig i Samkvem med Aander, og de sidste, hvorved man føler sig degraderet, sit aandelige Væsen mishandlet og besudlet. Disse ere forfærdelige. Saadanne skal man hæve sig over, sige de Mange, 35 som ikke vilde kunne hæve sig over en Trediedel, ifald det ramte dem selv. Imidlertid faar man, Gud ske Lov, ofte Mod, Humeur og Kraft til at følge dette Raad, naar Uretten rammer En selv, men rammer den en af vore Kjæreste, da gaar det ikke saa let.

Fra min kjære Heiberg fik jeg stadigt Breve, hvori han klagede over sit 40

Savn i Hjemmet, over sin syge Moders Tilstand og meddelte mig de Sammen-
svornes Uforskammethed og Modstand. At jeg gøs for atter at kaste mig ind
i dette Helvede, vil man vel finde naturligt. Heiberg havde virkelig Evne til
med overlegen Ro at se ned paa alt dette; han smilte over Bladenes Uartig-
5 heder, deres Raad og den Uvidenhed, som disse Raad røbede. De, der haabede
ved alt dette at drille Heiberg, at forbitre ham hans Stilling, vilde sandelig
ikke have glædet sig, om de havde hørt hans Lune, hans vittige, hans næsten
barnligt overgivne Syn paa dem alle.

Jeg erindrer saaledes i dette Øieblik, at i det tidlige Foraar forinden min
10 Afreise til Marienbad sad jeg en Middag bedrøvet ved Bordet. „Hvorfor ser
du saa mismodig ud?“ spurgte Heiberg. „Ak!“ svarede jeg, „jeg kan ikke
andet end være bedrøvet over de Menneskers Opførsel.“ — „Oh!“ udbrød
han, idet det ironiske Smil spillede om Munden, „det er aldrig værd at være
berøvet, naar man har sin Livret, Brøndkarse, paa Bordet.“ — Ak, hvem
15 der havde kunnet gjøre ham det efter! Jeg kunde det ikke.

„— Maaske vi vare os derfor ulige,
Fordi han var en Dreng og jeg en Pige! —“

VI

1854—55.

20 Theatrets Sommerferie blev udfyldt i Litteraturen med smaa Pjecer, snart
imod Heiberg, snart for ham; Angrebsartikler i Bladene skulde bevise hans
slette Bestyrelse af Theatret, og man gav gode Raad om, hvorledes det skulde
og burde være.

En Maaned førend Theatersaisonen atter skulde begynde og Logeabonne-
25 mentet stod for Døren, aabnede Hr. Bille i „Dagbladet“ et stort Angreb paa
Heiberg og raadede Alle fra at abonnere, — „da vi have en Theaterdirecteur,
der i æsthetisk Henseende befinder sig i stor Uoverensstemmelse med Publi-
kum.“ Hr. Bille betænkte ikke, at Kunsthistorien helt igjennem viser os, at det
store Publikum ofte er i Uoverensstemmelse med de udmærkede Æstetikere,
30 og at disse to Magter saa komme til at staa kampfærdige lige overfor hin-
anden. Saaledes har det altid været og vil altid blive. Hr. Billes Advarsel til
Publikum frugtede tildels, om end ikke i den Udstrækning, som han vel havde
tænkt sig. At Hr. Bille saaledes inden den paabegyndte Saison baade havde
ægget Skuespillerne og Publikum til at modarbejde Directeuren, og desuagtet
35 strax i Begyndelsen af Saisonen klagede over den Langsomhed, hvormed Alt

blev indstuderet, er en af de Inconsekvenser, som man jo er vant til i Pressen.

I Efteraarets Løb fik Nielsen endelig sit mere end 8 Aar gamle Ønske opfyldt, at erholde Afsked fra Theatret paa Grund af sit svækkede Helbred, som det hed; — en talentfuld, comisk Skuespiller, der havde et stort Repertoire (Knudsen), var i Sommerens Løb død; — Michael Wiehe meldte sig 5
syg i Saisonens første 3 Uger; Fru Nielsen meldte sig syg i Saisonens første 3 Maaneder; Madam Fossum, Operaens Støtte, gjorde kun sparsom Nytte i de samme Maaneder og var sygemeldt i de 6 sidste. Under disse Omstændigheder kunde Høedt forholde sig ganske passiv, thi de Førstes Sygeanmeldelser gjorde, at hans Repertoire nødvendigt maatte indskrænke sig til mindre 10
Roller.

Det var under saadanne Betingelser, at Heiberg begyndte Saisonen 1854—55.

At mit Theaterliv i de senere Aar var mig forbitret ved al den Ufred og 15
Intrige mod Heiberg, vil man vel finde rimeligt og naturligt, saa meget jeg end personlig holdt mig udenfor Striden og heller ikke personlig havde havt Scener og Stridigheder med Nogen. Derimod havde jeg flere Gange været saa heldig at forsone de vanskelige, mistænksomme Gemytter og overbevise En og Anden om sine feilagtige Meninger om den Uret, der formentlig var til- 20
føjet dem. Jeg begyndte derfor min Virksomhed i denne Saison med stor Ulyst, og helst havde jeg overladt Pladsen til hvem der maatte ønske den. Men det gjaldt at støtte Heiberg, og dette holdt mig nogenlunde oppe.

Efter at han havde kæmpet i 10 Uger med virkelige og paatagne Sygdoms- 25
anmeldelser i Personalet, kom „Den Yngste“, et nyt 4-Akts Skuespil af H. Hertz, endelig til Opførelse den 13de November.

Jeg havde været i stor Usikkerhed med Hensyn paa det Billede, der burde gives af Fiorella, Hovedrollen i dette nye Stykke. Jeg gik med Ulyst til denne Rolle som til enhver anden paa dette Tidspunkt og mødte derfor vaklende paa den første Prøve. Men da jeg saae Michael Wiehes mesterlige Fremstilling af 30
den unge, boglærde, for Livet og Naturen sløvede Tadeo, da var jeg hjulpen, thi da stod det strax for mig, at Modsætningen til hans Billede var det min Opgave at give, altsaa Billedet af en ung, glad, sund, dygtig og frodig Natur, der stod som den unge Sæd lige overfor Tadeos tørre Stubbe fra forrige Høst. Hans hele Udførelse af Tadeo bragte Baggrund ind i mit Billede, og 35
min Udførelse af den livsglade Fiorella blev den Solstraale, der gav Liv baade til hans Opfattelse og til min. Saaledes kan den ene Skuespiller umiddelbart hjælpe den anden! — Ikke enhver Skuespiller, selv om han havde havt Wiehes fortrinlige Opfattelse af Rollen, havde formaaet at gjøre samme Virkning i den som han. Noget skjønnere og mere henrivende end hans lyriske Udbrud, 40

hvor den unge, boglærde Mand første Gang udtaler for sin Moder alle de nye Følelser, der ere strømmede ind paa ham gennem Fiorellas hele Væsen, har neppe Skuespilkunsten viist fra en Scene. Publikum maatte rives med, og det skete ogsaa i fuldeste Maal. I denne skønne Udførelse af hans Tadeo vare

5 alle Høedts Theorier glemte. Det jublede indeni os, og Forfatter og Publikum jublede med. Stykket gik atter og atter over Scenen med udelt Bifald.

Da Heiberg havde modtaget dette nye Stykke af Hertz til Opførelse, skrev han til mig, medens jeg endnu var i Marienbad: „Med stor Forundring har jeg modtaget et nyt Stykke af Hertz, kaldet „Den Yngste“. Stykket be-

10 handler et Sujet, der i Et og Alt ligner et, jeg selv i lang Tid har bearbejdet i mine Tanker for at skrive et Skuespil, som jeg ret havde glædet mig til skulde vinde dit Bifald. Nu maa jo det Hele falde bort.“

Da dette Sujet er ren og bar Phantasi af Digteren, er det dog høist forunderligt, at to Digttere — uden ringeste Samtale herom — paa een Gang

15 undfanger den samme Idee i deres Phantasi. Man fristes jo til at tro, at Suetterne som saa meget Andet ligge i Luften. Jeg blev helt bedrøvet over, at Heiberg, der i de senere Aar følte saa lidt Lyst til at skrive for Theatret, nu, da Lysten havde indfundet sig, af dette mærkelige Tilfælde blev standset i sit Forsæt. Høist interessant vilde det have været, om Hertz's og Heibergs

20 Stykker paa een Gang vare blevne skrevne over det samme Sujet, og da at se den forskjellige Behandling hos de to Digttere.

I November var Fru Nielsen endelig kommen saa vidt, at hun meldte sig til Tjeneste; hun ønskede at optræde første Gang i Moderens Rolle i det lille franske Lystspil: „For evig“; det opførtes Lørdagen den 25de November.

25 Man var glad ved atter at se hende. Hun blev fremkaldt, noget der ikke mindst glædede mig.

Hvad der gjorde, at de S sammensvorne endnu nogenlunde til Dagligbrug holdt den gode Tone vedlige, endnu nogenlunde indordnede sig under Theaterlovene og Theaterdisciplinen, var den for al revolutionair Aand mod Heiberg

30 utilgjængelige Minister Ørsted, der mente, at Skuespillerne havde en Directeur, og ham maatte de holde sig til og — lyde. For Øieblikket søgte de imidlertid Trøst og Haab i den offentlige politiske Gjæring, der var rettet mod Ørsted. Allerede i længere Tid taltes der om et Ministerskifte; man levede altsaa i Haabet om, at den nye Cultusminister kunde være mere tilgjen-

35 gelig for Skuespillernes Planer end den gamle. Og virkelig vare Ørstedes Dage som Cultusminister talte; men hvem der skulde træde i hans Sted, vidste endnu Ingen, i det Mindste Ingen ved Theatret.

Jeg har fortalt, at Heiberg og jeg i 1842 første Gang gjorde Bekjendtskab med Auditeur, senere Professor Hall og Frue. I de forløbne Aar havde der

40 hersket et Venskabsforhold imellem os, og i disse 12 Aar vare vi jevnligt

gjensidigt komme til hinanden uden Afbrydelse. Halls store Interesse for Theatret var et naturligt Baand imellem os; han fulgte mig i alle mine Roller, og jeg var altid glad ved at høre, at mit Spil havde behaget ham.

Først i December havde vi paa Søkvæsthuset samlet en Del Venner om Middagen hos os. Man talte om Dagens Begivenheder og derimellem om det 5 forestaaende Ministerskifte, idet Alle vare enige om, at Ørsted vilde træde ud af Ministeriet, og vi altsaa kunde vente en ny Minister for Kirke og Theater. Efter Bordet gik jeg ind i et lille Cabinet — hvis Døre stode aabne til de øvrige Værelser — for at tilberede Caffen til vore Gjæster. Medens jeg staa 10 her, træder Hall og Geheimeraad Treschow ind til mig; vi fortsatte Samtalen om den nye Cultusminister, og Hall bøier sig til mig og siger med sit sædvanlige humoristiske Smil: „Hvad vilde De sige, om det var mig, der traadte i Ørsteds Sted?“ Paa min for mine Venner bekendte ærlige Maade urbrød jeg: „Vorherre bevare os derfor!“ Hall studsede uvilkaarligt, saa det gav et Sæt i ham. „Det mener De da vist ikke,“ svarede han. „Jo, sandelig 15 mener jeg det,“ gjensvarede jeg. Gamle Geheimeraad Treschow gav sig til at skoggerle, og hermed bleve vi afbrudte af en Del af det øvrige Selskab, der nærmede sig til os. Hall forfulgte mig senere fra Sted til Sted, fra Stue til Stue og vilde have en Erklæring om, at jeg ikke mente, hvad jeg havde sagt, men fik kun til Svar, at jeg virkelig mente det, og jeg tilføjede, at hvis 20 dette indtraf, vilde jeg blive meget bedrøvet. Treschow saae i Afstand smilende og ironisk paa os, da han vidste, hvad Samtalen gjaldt; og da jeg kort efter tilfældigvis stod ene, kom han hen til mig, lo og sagde hviskende: „Det nytter ikke, min kjære Ven, at De sætter Dem derimod, thi Hall er allerede udnævnt til Cultusminister.“ Da Selskabet om Aftenen var taget 25 bort, meddelte jeg Heiberg denne Nyhed, og han som jeg beklagede for Theatrets Vedkommende dette Valg. Vi talte herom til langt ud paa Natten, og jeg var betaget af mørke Anelser.

Næste Formiddag gik jeg til Byen, og da jeg vilde gaa ned ad Lille Torvegade, saae jeg Hall i Frastand komme mig imøde. Da vi naaede hinanden, 30 standsede han mig og sagde: „Min Vei herud gjaldt Dem. Jeg kan ikke glemme Deres Ord i Aftes. Skal jeg virkelig tro, at De mente, hvad De sagde?“ Da jeg bekræftede dette paany, sagde han: „Men saa forklar mig dog — —“ Jeg svarede da blandt Andet: „Heiberg og jeg have i mange Aar staaet i Venskabsforhold til Dem, men dette Venskab vil ophøre i det Embedsforhold, 35 De og Heiberg komme til at staa i til hinanden.“ Paa sin hjertelige og elskværdige Maade svarede han: „Tvivler De da om min Hengivenhed for Dem begge? Min Interesse for Theatret er jo især udsprunget af mit Venskab for Heiberg og Dem.“ — Disse Ord tror jeg virkelig dengang vare sande og mente, endog i temmelig vid Udstrækning. Jeg tror — og denne Tro meddelte 40

- jeg Hall, og han benegtede den ikke — at den Interesse, han i Aarenes Løb lidt efter lidt havde faaet for Theatret, havde medført, at han selv tidligere nærede Ønsket om at blive Theaterdirecteur. Nu var dette Ønske opgivet, idet han traadte i Forhold til Theatret som Minister. Men ligesom det er saare
- 5 uheldigt, naar Ministeren ingen Interesse har for det Theater, han er høieste Chef for, saaledes kan det afstedkomme mange Ulemper, naar Ministerens Interesser strækker sig saa vidt, at han ønsker at blande sig i alle Détails ved samme; thi da bliver den virkelige Theaterdirecteurs Autoritet saa godt som umulig. Paa Grund af Halls hele personlige Eiendommelighed var der ingen
- 10 Tvivl om, at han som Minister vilde begaa denne Feil lige overfor Personalet, der altid kun har været altfor villigt til at sætte sig op imod enhver Bestyrelse og ty til en høiere Autoritet for ad denne Vei at opnaa, hvad Directeuren negter. Men denne kan kun virke, naar han støttes af Ministeren som tidligere af Kongen. „Hold Dem til Deres Directeur,“ var altid Frederik den
- 15 Sjettes Svar til de Skuespillere, der under Absolutismen tyede til ham med deres Klager. Uden at denne Fremgangsmaade følges, er Directeurs Stilling umuliggjort lige overfor Kunstnernaturerne, der ofte beherskes af et hovmodigt, barnagtigt Egensind, men som kun behøver kort Tid for atter at komme i Ligevægt; men denne Ligevægt tilveiebringes ikke ved Medhold i de opbrusende Stemninger, dette gjør kun disse mere heftige ligesom hos andre Børn. At Hall i saadanne Tilfælde vilde ved sin Lyst til venlig Imødekommen og til at give halve Løfter gjøre Ondt værre og ikke følge Frederik den Sjettes, Madvigs, Bangs og Ørsteds Methode, herom følte jeg mig overbevist. Og hvad dette skulde føre til, saae jeg klart.
- 25 Hertil kom, at en Hr. Christensen, Secretair i Cultusministeriet, allerede i længere Tid havde indsmigret sig hos de Misfornøiede i Personalet og lovet dem „Guld og grønne Skove“, som man siger. Man vil maaske spørge: „Hvem er Hr. Christensen?“ — Saaledes spurgte i det mindste Mange dengang med mig. Efter at jeg senere havde lært denne Mand at kjende, havde jeg altid
- 30 Lyst til at svare, naar dette Spørgsmaal atter og atter lød — men jeg gjorde det ikke —: „Han er et af den Slags Mennesker, der akkurat have saa megen Begavelse og saa megen Ærgjerrighed, at de en skjønne Dag beslutte at trænge sig frem og blive til Noget; der for at give sig Anseelse klæde sig fint paa, frisere Haar og Skjæg efter nyeste Mode, tage fint Linned og lakerede
- 35 Støvler paa og sætte en lille utydelig Blomst i Knaphullet, men som ved alt dette snarere faa et simpelt end et elegant Præg.“ Denne Herre vil forekomme oftere i disse Optegnelser; for Øieblikket ville vi lade ham spadseres Gade op og Gade ned med Høedt under Armen og lytte til hans æsthetiske Forelæsninger.
- 40 Halls venlige Udtalelser paa vor Vandring hin Dag paa Gaden havde vel

Scenebillede fra „Den Yngste“.

Fiorella: Johanne Luise Heiberg — Tadeo: Michael Wiehe.
Efter en ikke tidligere offentliggjort Tegning af A. Hartung.
(Teatermuseet).

noget Beroligende, og at de vare oprigtigt mente, tvivlede jeg ikke om; men jeg kjendte baade Heiberg og Hall for godt til, at jeg kunde sige ham Farvel med et rigtig lettet Sind. Var Heiberg og jeg betænkelige ved Halls Udnæv- nelse, da vare de Sammensvorne paa Theatret det ikke mindre, og det til Trods for Hr. Christensens Løfter. Alle vidste, at vi i mange Aar havde staaet 5 i Venskabsforhold til Hall, og de ansaae i første Øieblik deres Sag for aldeles tabt, da de mente, at vor Ven i Alt vilde være paa Heibergs Side og være den Sidste, der vilde fjerne ham fra hans Stilling, for at de kunde faa Herredømmet ihænde. Da kom samme Hr. Christensen, Ministerens Secretair, og satte Mod i dem; han gik deres Ærinde hos Ministeren og hjalp dem frem 10 for selv at komme frem. Thi ogsaa han var en lidenskabelig Aspirant til Directeurposten ved det danske Nationaltheater. Maaske Læseren udbryder: „Christensen Directeur? Den ubekjendte Contoirmand skulde kunne sættes imod J. L. Heiberg, bekæmpe ham, overvinde ham for at indtage hans Plads? Umuligt!“ Og dog skulde det gaa saaledes. 15

Jeg veed ofte ikke, hvorledes jeg skal forklare min tidligere omtalte Evne til at forudane, hvad der skal komme. Strax i Begyndelsen af Halls Ministerium, medens endnu samme Hr. Christensen var en aldeles ubekjendt Skikkelse for mig, sad jeg en Dag paa Søkvæsthuset ved mit Arbeide i Dagligstuen. Jeg hørte en Herre tale med Heiberg i Værelset ved Siden af. Tjeneren 20 kom ind til mig og skulde nødvendigvis have en Besked, som kun Heiberg kunde give ham, men turde ikke gaa ind til ham og afbryde Samtalen. Jeg ventede og ventede paa, at denne Herre skulde fjerne sig, men nei; tilsidst blev jeg da nødt til at kalde paa Heiberg, jeg aabnede Døren paa Klem, vinkede ad ham og lukkede den øieblikkeligt igjen. Jeg fik saaledes kun et Glimt 25 at se af den Fremmede, men dette Glimt virkede saa stikkende, saa ubehageligt paa mig, at jeg udrød, da Heiberg kom ind: „Hvem var dog det Menneske, jeg der saa et Glimt af?“ — Heiberg smilte ad mig og sagde: „Det kan man kalde at kunne dømme hurtigt; det er forresten Cliquens Ven og Beskytter, Hr. Christensen. Han kommer i et Ærinde fra Hall for at plaidere, 30 om ikke vort Forbud mod at give Skuespillerne Beneficeforestillinger i Saisonen kunde falde bort. Hans vigtige Mine i Forening med det slikkede Væsen morede mig. Han taler, som Kierkegaard siger, „som den, der har Myndighed“.“

Dette var mit første Bekjendtskab med den Mand, men desværre, det blev 35 ikke det sidste. Fra nu af saa man oftere og oftere de Misfornøiede vandre med deres nye Mæcen under Armen, hørte snart dette, snart hint gyldne Ord, som samme Hr. Christensen havde udtalt om, hvorledes Alt burde være ved Theatret, og at det nok skulde blive saaledes med det Første, da Ministeren var fuldkommen af Secretairens Mening. Man satte atter Hovedet høit, for- 40

sømte sin daglige Pligt paa den mest uforskammede Maade og forsøgte ved idelig Modstand at forhindre Heiberg i at holde Reprtoiret igang. Dagbladernes Angreb bleve mere og mere heftige lige overfor Heiberg, man vidste ikke Alt, hvad man vilde beskyldte Heibergs slette Directorat for. En ung Herre
 5 saa sig nødt til at forlade Theatret og se at komme bort fra Byen for Gjæld. — „Det var Directeuren, der berøvede Theatret et lovende Talent.“ En ung Pige forelskede sig i en af Theatrets gifte Mænd, hvis Kone ingen Spøg taalte i dette Punkt; hendes Stilling blev umuliggjort ved Theatret, og hun modtog Engagement et andet Sted. — „Det var Directeuren, der atter berøvede Thea-
 10 tret et Talent.“ Og saa fremdeles. Nielsen var jo nu endelig sluppet ud af, hvad han kaldte den „foragtede“ Stand, i Haab om at glimre med sine Talegaver som Rigsdagsmand og, „hvem veed Peer Paarses Lykke“, maaske ende med at blive Minister. — „Det var atter Directeuren, der skammeligt havde berøvet Theatret et Talent.“ Kort sagt, den slemme Directeur var Skyld
 15 i Alt.

En Nordmand skrev engang til mig: „I Danske ere nogle forfærdelige Mennesker, naar I først kaste Forfølgelsens Spyd efter et Menneske! Han kan da oplyse den ene Usandhed efter den anden, det hjælper ikke; naar Bagvaskelsen og Pjattet først er sat i Bevægelse, da er det, som om al Kritik, al
 20 Fornuft, al Retfærdighedsfølelse er borte. Man vedbliver at forfølge Gjenstanden, der nu engang er kommen under Misundelsens, Grinets, Pjattets Svøbe, og derved bliver det.“

At al den Modstand, Heiberg maatte taale af de faa Skuespillere, — men som i alt Fald vare vigtige nok til at standse Repertoiret — i høi Grad gik ud
 25 over mig, idet jeg ideligt og ideligt maatte spille mine store, angribende Roller, for at de ikke skulde sætte deres Plan igjennem at umuliggjøre, at han i det Hele taget kunde opføre Noget som helst, var desværre en sørgelig Nødvendighed, der ofte i høi Grad overanstrengte de legemlige Kræfter, jeg var i Besiddelse af; men at svigte ham i dette Øieblik var jo en Umulighed. Ideligt
 30 maatte han drage Stykker frem, der ikke i nogle Aar vare gaaede over Scenen, for dog at byde Publikum Noget, der atter havde en vis Nyhedens Interesse. Saaledes var „Dina“ ikke gaaet i nogle Aar og kom derfor atter til Opførelse den 17de December. Huset var udsolgt og Bifaldet stormende. Efter Forestillingen vilde Publikum ikke paa nogen Maade finde sig i Forbudet mod at kalde
 35 en Spillende frem; der blev altsaa i mange Minutter klappet og raabt paa, at jeg skulde fremtræde paany. Heiberg og jeg vare enige i, at i det mindste Directeurens Kone ikke skulde ignorere en Bestemmelse, vi begge fandt i høi Grad ønskelig paa Grund af de latterlige Misbrug, hvori Publikum gjør sig skyldig, saa snart dette Forbud er hævet. — Larmen i Huset gjentog sig atter
 40 og atter med Klapp og Raab, der tilsidst vare overordentlig støiende. Men jeg

kom ikke. Jeg gik op i mit Paaklædningsværelse, hvor jeg ikke kunde høre Støien. Flere af Personalet kom op til mig og sagde: „Vil De dog ikke træde frem? de vedblive at raabe paa Dem.“ — „Det er jo forbudt i Lovene,“ svarede jeg. „Men der er jo Andre, der alligevel have faaet Lov at træde frem!“ sagde de; men jeg blev, hvor jeg var. — Man slukkede tilsidst Lysene og trak 5 Lysekronen op, som man gjør, naar Alt er ude, — den bedste Maade at faa Folk til at gaa. — Og skal jeg nu tale ærligt, da vil jeg sige: Det Bifald, som til andre Tider vilde have gjort mig lykkelig, havde i denne Tid en Braad, som jeg ikke var Herre over. Jeg følte ligesom noget Saarende i, at man paa samme Tid, hvor man taalte en saa raa og hensynsløs Opførsel mod Heiberg, paa 10 samme Tid, da man i den Grad undervurderede ham, bragte mig en saa højrøstet Hyldest. Det var mig umuligt i dette Øieblik at sætte Pris herpaa.

Da jeg hin Aften kom hjem til Søkvæsthuset, stod et Aftensbord dækket med Frugt, Østers og Vin, en Opmærksomhed fra min kjære Heiberg, der vidste, at jeg efter en anstrengende Rolles Udførelse ikke var istand til at nyde 15 Andet end let Kost. Da vi satte os ned, og jeg netop vilde nyde dette Maaltid, saae jeg strax paa Heibergs Ansigt, at noget Usædvanligt var hændet, uagtet han søgte at skjule sin Misstemning ved at paatage sig en munter Mine. „Du ser ud,“ sagde jeg, „som om noget Ubehageligt var mødt dig. Hvad er der sket?“ — Og nu fortalte han til min Sorg Følgende: „Du veed, at jeg i læn- 20 gere Tid har arbejdet paa at faa Weyses Opera „Sovedrikken“ frem, der ikke er gaaet i mange Aar. Herrerollerne besætte sig omtrent af sig selv, men ved de to Damerollers Besættelse var jeg usikker med Hensyn til, hvilke af de Kræfter i Operaen, vi have at raade over, det var bedst at vælge. Da kom Phister for nogle Dage siden ned til mig i Directions værelset og bad mig paa 25 det Indstændigste om, at Frøken Benedictsens maatte udføre Roses Rolle. „Som Saft har jeg mest at gjøre med hende i Stykket,“ sagde han; „hun er ung, munter og vil udføre Rollen med Liv, og hvad Syngepartiet angaar, ligger det ikke over hendes Kræfter. Føi mig heri, jeg beder Dem!“ — Jeg tildelte da Frøken Benedictsens Rollen. — Jeg mærkede nu snart, at denne Besættelse af 30 Rollen havde vakt nogen Alarm i Personalet; men det gjør jo alle Rollebesættelser, saa jeg brød mig ikke videre herom. Men nu kom gamle Rosenkilde i Aften, inden Forestillingen var begyndt, ind til mig i Directions værelset og bad mig indtrængende om atter at forandre denne Rollebesættelse, da Alle vare rasende over, at hun skulde spille Rollen. „Alle,“ svarede jeg, „kan det da 35 ikke være.“ — „Alle,“ gjentog han, „Alle! men først og fremmest Phister, der er udtømmelig i at latterliggjøre denne Bestemmelse.“ — „Phister!“ udbrød jeg, „han har selv bedet mig om, at hun og ingen Anden maatte faa denne Rolle.“ — Rosenkilde stod forbauset og vilde knapt tro sine egne Øren. Han rystede paa Hovedet og gik. Jeg sendte strax Bud til Frøken Benedictsens 40

og bad hende, som en personlig Tjeneste mod mig, selv at bede sig fritaget for Rollen, da hun derved vilde undgaa mange Ubehageligheder af Personalet. Den stakkels Pige fældede sine modige Taarer, men indvilligede strax i selv at afgive Rollen; thi fra hende maatte det komme; jeg vilde ikke med

5 Magtsprog berøve hende en Rolle, jeg selv havde givet hende. Men nu var Maalet fuldt, nu skulde det briste mellem Phister og mig; nu havde jeg endelig Bevis paa hans utrolige Tvetungethed, nu var jeg endelig blevet seende og mit Venskab for ham forbi. Jeg besluttede da, at han paa en eclatant Maade skulde erfare, at jeg nu kjendte ham; han skulde afsløres for de samme

10 Personer, som havde hørt hans Dadel over denne Rollebesætning, der skulde bevise min Ukyndighed i at besætte Rollerne fyldestgjørende. Jeg gik derfor i Aften under første Akt af „Dina“, hvori han ikke er med, ind i Foyeren, hvor en stor Del af Personalet var forsamlet, — de Samme, til hvem han havde gjort sig lystig over mig —, lige hen til ham og sagde med høi Stemme:

15 „Det gjør mig meget ondt, at jeg ikke kan opfylde, hvad De for nogle Dage siden saa indstændigt bad mig om, at Frøken Benedictsens maatte udføre Roses Rolle i „Sovedrikken“. De veed, at jeg fødiede Dem i dette Ønske, men i Aften har hun bedet sig fritaget for at spille denne Rolle.“ — Disse mine Ord gjorde en overordentlig Virkning paa alle de Tilstedeværende. Man saae forbauset ud,

20 man lo til hinanden. Synderen gjorde nogle forvirrede Forsøg paa at sige Noget, der skulde ligne en Modsigelse; men da jeg gjentog: „Ja, ikke sandt? det var Deres Ønske?“ — sagde han: „Ja, jeg vilde herved gjøre Dem en Fornøielse.“ — Jeg svarede ham, at han ikke havde Noget med mine Fornøielser at gjøre, dem skulde jeg nok sørge for selv, — og efter nogle piquante Repliker forlod jeg Salen, overladende ham til sin Situation mellem sine Kammerater.“ — Heiberg vedblev: „Havde han ikke set saa infam ud som den for-

25 drukne Murer i den pjaltede, lurvede Dragt, hvori hans egen Person saa aldeles forsvinder, saa tror jeg ikke, at jeg havde havt Hjerte til at stille ham saa aabenlyst i Gabestokken. Nu kunde jeg gjøre det.“

30 Forfærdet og usigelig bedrøvet hørte jeg paa Heibergs Fortælling. „Men Heiberg,“ sagde jeg, „hvad har du dog gjort! Tænk, hvilken Hævn dette lidenskabelige Menneske vil tage over dig, at du saaledes har prostitueret ham for Alles Øine. Nu er alt forbi og en god Forstaaelse med Personalet umulig; jeg kjender ham.“ — „Ja, lad ham gjøre, hvad han vil,“ svarede Heiberg, „men

35 Ven med den Karl vil jeg ikke mere være. — Dog, nu skal du ikke mere tænke derpaa,“ vedblev han, „nu skal du være glad over den Begeistring, hvori du satte Publikum i Aften, spis nu disse Frugter og drik Vinen, at du kan styrke dig.“ — Ak, al Lyst og Appetit var borte ved Heibergs Meddelelse! — Til Lykke havde ingen paa Theatret under Forestillingen meddelt mig det

40 Mindste om, hvad der var foregaaet lige i min Nærhed; thi hvorledes skulde

det have været mig muligt at fortsætte mit Spil, ifald jeg havde vidst Noget om Oprinet i Foyeren! Hvad der foruden Sagen selv bedrøvede mig, var det umiskjendelige Udtryk af Smerte i Heibergs Physiognomi under hans Fortælling. Han havde i mange Aar bevaret et inderligt Venskab for denne Mand og set op til ham som Kunstner; han havde ikke kunnet forestille sig, at den 5 Venlighed, den Beundring, denne havde viist ham, hvilede paa en saadan Grund. Af alle Smerter er den bitreste dog den, naar et Menneske, som vi have hængt os ved, svigter os, og uagtet Heiberg taug dermed, saae jeg dog godt, hvor dybt denne Skuffelse havde ramt hans Inderste.

Virkningen af denne Aftens Begivenhed lod ikke længe vente paa sig. Man 10 saae nu Phister i travl Virksomhed, idet han bearbejdede snart En, snart en Anden til at gjøre sig opsætsig. Ogsaa kastede han nu selv Masken fuldstændigt, lagde ikke Skjul paa sit Mishag med alle Bestemmelser, talte høit og ofte raat om Directeuren, naar jeg var i Nærheden, i Haab om at saare og smerte mig. Nu gik Telegraphen flittigt gennem Hr. Christensen til Minister Halls 15 Øre, og nu begyndte man hørøstet at udtale, hvilken Lykke det var at have faaet en saa indsigtsfuld Minister i Spidsen for Theatret.

Man søgte Audiens hos Ministeren, hvor der blev talt godt for En, venligt og kjærligt, gik lyksalig bort og erklærede Hall for en mageløs Mand; man 20 betroede sine tause Venner, der strax bragte det videre, hvad Ministeren havde sagt, hvilket Haab for Fremtiden han havde givet, og at han aabenbart var paa Skuespillernes Side mod Directeuren etc.

Heiberg havde ogsaa denne Vinter ønsket at bringe „Hamlet“ til Opførelse, men mødte de samme Vanskeligheder som tidligere; snart havde En, snart 25 en Anden Forfald. Det blev nu desuden nødvendigt at doublere to mindre Roller, Aandens, der har 2 à 3 Repliker, — Nielsen havde jo nu sin Afsked —, og Dronningens Rolle, der egentlig kun bestaar af een Scene — Fru Nielsen havde erklæret, at hun ikke „for det Første“ havde Kræfter til at spille Dronningen i „Hamlet“.

Heiberg besluttede derfor at doublere disse Roller for dog en Gang igjen 30 at faa „Hamlet“ frem, især da det tydeligere og tydeligere gik op for ham, at det maatte være en ligefrem Aftale mellem Vedkommende at modsætte sig „Hamlet“s Opførelse for enhver Pris. Fru Nielsen spillede flere andre større og vigtigere Roller end Dronningens, men enhver Forespørgsel til hende fra Heibergs Side om at optræde i denne Rolle blev besvaret benegtende. Vi vare 35 alt midt i Januar, saa at, ifald Stykket skulde frem i denne Saison, var det paa Tide, thi i Hjertet af Vinteren er det Tragediernes Tid; mod Foraaret spilles ugjerne store, angribende Roller, lige saa lidt som Publikum da pleier at indfinde sig talrigt, naar Dagene blive længere, lysere og varme. De to Roller bleve altsaa besatte. Hvad der nu skete, er ofte nok fremstillet og bekjendt 40

nok; jeg skal derfor ikke her gjentage det, men henvise til Overskous Theaterhistorie *. Høedt negtede at komme til Prøverne, da han ikke „turde“ spille sammen med de nye Rollehavende, og Wiehe afbrød Prøven ved en Opførsel, som i Sceneinstructeurs officielle Beretning under Eds Tilbud fremstilles
5 saaledes:

„Deres Høivelbaarenheds mig iaftes givne Befaling efterkommer jeg ved følgende Beretning:

„Den 19de Dennes Kl. 11¹/₄ begyndte den ved anordningsmæssigt Opslag ansatte Prøve paa „Hamlet“. Da de faa Repliker, der gaae forud for Hr. Wiehes
10 Indtrædelse som Horatio, vare paa rigtig Maade sagte af de Rollehavende, afbrød Hr. Wiehe Prøven ved, istedetfor at træde frem paa Scenen, i Cou-
lissen yderst mod Theatret høit og heftigt at spørge: „Skal den Comedie nu spilles anden Gang i Dag?“ hvortil jeg svarede: „Der er begyndt en Prøve,
og jeg maa bede, at den fortsættes ordentligt.“ Hr. Wiehe vedblev lige saa høit
15 og endnu heftigere: „Jeg spørger, om den Comedie anden Gang skal spilles i Dag? — Det Hele gaaer jo kun ud paa, at der skal prøves, indtil Hamlet træder ind, saa skal Prøven hæves, og vi veed jo, at Hamlet kommer ikke.“
Jeg svarede: „Det tilkommer ikke mig at fortolke Directeurs Hensigt med Prøven; det er efter hans Ordre, at den holdes, og det skal skee paa ordentlig
20 Maade.“ Derpaa bleve de foregaaende Repliker atter sagte, og Hr. Wiehe traadte, aldeles imod sin Rolles Character, ravende ind, svingende Armene og sagde i en lystig lallende Tone sin Replik: „Venner af Landet!“ Jeg paa-
lagde Hr. Wiehe tredie Gang at prøve ordentligt og sagde, at der ikke maatte gjøres Løier, hvortil han svarede: „Det er Dem, der gjør Løier med os; af
25 mig maa man ikke vente Andet end Løier“. Jeg sagde derpaa: „Jeg maa paa-
staae, at der skal prøves ordentligt og alvorligt.“ — Til denne fjerde Paa-
mindelse svarede Hr. Wiehe: „Jeg siger, at af mig maa man ikke vente Andet end Løier.“ Derpaa sagde jeg til de Tilstedeværende: „Ja, naar Hr. Wiehe
giver den Erklæring, saa maa jeg herved hæve Prøven; thi en saadan Prøve
30 bør ikke finde Sted paa det kongelige Theater.““

Enhver ved Theatret, der i mange Aar havde kjendt Michael Wiehes dan-
nede Væsen, kunde det ikke Andet end forundre og smerteligt berøre at se
en saa hensynsløs, raa Opførsel af en Mand, som de Yngre hidtil havde set
op til som til et Mønster paa Anstand og god Tone; og sandeligt er her et
35 slaende Exempel paa, at slet Selskab fordærver Sæderne; thi aldrig vilde
det før Høedts Komme være faldet Wiehe ind at nedværdige sig til at bære
sig ad som en uvorn Dreng, og det i næsten hele Personalets Nærværelse.
Men lige saa vist er det ogsaa, at hverken Høedt havde havt Mod til at raade

* VI, Side 214—18.

eller Wiehe Mod til at følge et saadant Raad, ifald Ministerens Secretair ikke havde staaet bagved dem begge.

Spørger man nu: „Hvorfor ønskede Heiberg en saadan Prøve og under denne Form?“ da maa der svares: Fordi det hører til den daglige Erfaring ved et Theater, at snart En, snart en Anden truer med under ingen Betingelse at ville gjøre det, de Dagen efter gjør, som om Intet var iveien, og som om en saadan Negtelse aldrig var kommen over deres Læber. Høedt havde oftere i de Aar, han havde været ved Theatret, godtgjort denne Erfaring; saa det, at han blev borte fra den første Prøve, ingenlunde med Sikkerhed beviste, at han ogsaa vilde blive borte fra den anden; og jeg er overbevist om, at Heiberg ønskede at give ham Leilighed til at betænke sig og gjøre sin Pligt i Haab om, at den hele Historie da kunde forties og dermed være sluttet. Denne Forudsætning hos Heiberg var kun feilagtig, fordi han ikke troede og ikke vilde tro, at disse Skuespillere havde en Støtte i selve Ministeriet, der pustede til den Ild, som det havde været Ministerens Pligt at dæmpe, og som han med stor Lethed havde kunnet tilintetgjøre ved en fast og bestemt Holdning lige overfor den Anmasselse, som blev sat i Scene mod Directeuren. Spørger man nu: „Tror du da, at Hall og Christensen her handlede i Forening for at trænge Heiberg ud af hans Stilling?“ da svarer jeg: Hall ønskede ikke, at Heiberg skulde blive i sin Stilling. Hall havde selv en levende Interesse for Theatret og ønskede nok selv at gribe aktivt ind i den hele Ledelse og i alle Détails. At dette ikke kunde ske, saa længe en Mand som Heiberg stod der som Ene-directeur, vidste han helt vel, og derfor ønskede han — ikke nu som tidligere selv at blive Directeur, men — at have en Mand til Directeur, som han saa at sige havde i Lommen og kunde faa det med, som han vilde, og som han i Dannelse og Intelligens stod høit over; — og en saadan Mand var netop Hr. Christensen. Dernæst havde Hall et aabent Øre for alle de daglige Rapporter, der kom fra Høedt og Phister, og da man gjerne tror, hvad man ønsker at tro, saa blev der handlet herefter, som om Skuespillerne vare lutter Sandhedsvidner, uden at det derfor var en Aftale mellem Hall og Christensen at fortrænge Heiberg netop ved denne Leilighed. Man kunde maaske atter spørge, som ogsaa jeg i sin Tid spurgte: „Hvorfor henvendte Heiberg sig ikke personligt til sin fordums Ven Hall for at modarbejde alle de falske Referater?“ Nei, dette gjorde han ikke og vilde han ikke gjøre. Han fandt det uværdigt for sig, uværdigt for Ministeren at bebyrde ham med Berigtigelser, hvori laa, at Ministeren hørte paa Sladder i Stedet for at støtte sin Embedsmand, og ifald han havde Mistro til denne og mente, at han handlede urigtigt, da at kræve ham til Regnskab herfor. Men Hall taug, og Heiberg taug, unegteligt det Nemmeste og Behageligste for dem, der ønskede at paavirke den Ene mod den Anden. Naar jeg bad Heiberg gaa til Hall for at

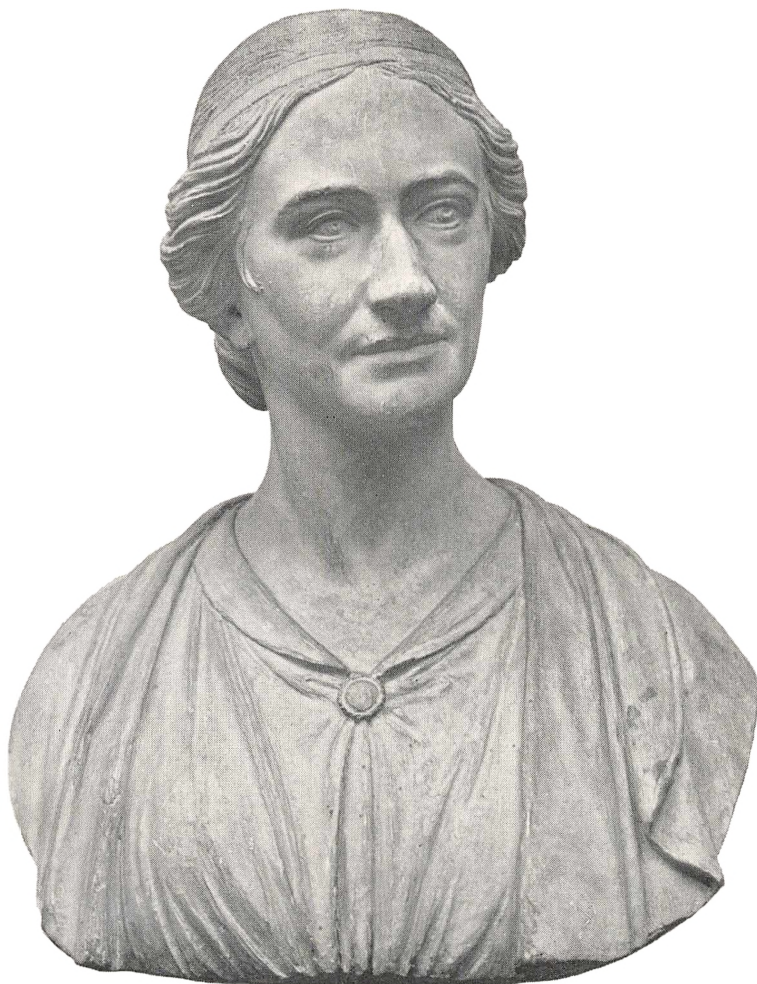
imødegaa alle de Paafund, alle de umotiverede Historier, som Cliquen udsprede, svarede han: „Det har jeg virkelig ikke Tid til, jeg maatte jo da aflægge Ministeren et Besøg mindst tre Gange om Dagen.“

At ingen Theaterdirecteur kunde lukke Øine og Øren for en slig Tilside-
 5 sættelse af god Orden og Respect, som den Høedt og Wiehe havde viist lige
 overfor Directeuren og den Sceneinstructeur, hvis Embedsmyndighed paa Prø-
 verne fordrer ubetinget Lydighed, vil man vel finde indlysende. Wiehe blev
 altsaa mulkteret med den ringe Mulkt af 20 Rdl. Nu fik hans saakaldte Ven-
 ner travlt med at indbilde ham, at det ikke var Bestyrelsen, men ham, der i
 10 Et og Alt var den Fornærmede. Han indgav altsaa en Klage til Ministeriet
 over Mulkten. Det falder jo af sig selv, at hele Cliquen udsprede, at Heibergs
 Indstilling til Ministeriet var Udtrykket for den mest hadefulde Forfølgelse
 af Wiehe. Dette var imidlertid saa langt fra, at Heiberg tvertimod ønskede,
 at man vilde lade Mulkten bortfalde og kun give Wiehe en Irettesættelse for
 15 hans Opførsel, der ellers let kunde føre til lignende Uordner og i alt Fald var
 et saare daarligt Exempel for det øvrige Personale. For at bevise Sandheden
 af mine Ord vil jeg derfor her afskrive den sidste Del af Ministeriets Skrivelse
 til Heiberg som Svar paa hans Indberetning til Ministeriet. Hvem der ønsker
 at kjende det hele Svar til Heiberg, kan finde det i Overskous Theaterhistorie
 20 (VI, 221). Mod Slutningen hedder det:

„Ministeriet troer ikke, at det vil være fornødent at anstille nogen nærmere
 Undersøgelse i saa Henseende, eftersom det i ethvert Tilfælde maa ansees
 erkjendt — at han har gjort sig skyldig i et Brud paa den gode Orden, som
 bør herske ved Prøverne, og har begaaet en Overtrædelse af Theaterregle-
 25 mentets Forskrifter, for hvilken der saaledes har været tilstrækkelig Hjemmel
 til at paalægge ham en saadan Straf, som er begrundet i det nævnte Regle-
 ment.

— Naar Hr. Etatsraaden imidlertid, ved at henstille Sagen til Ministeriets
 Bedømmelse, deels har antydnet, at Hr. Wiehes Fremgangsmaade ved den
 30 omhandlede Prøve formeentlig mere maatte være at tilskrive en, ved en mis-
 forstaaet Opfattelse af Prøvens Betydning og hans eget Forhold til samme,
 fremkaldt Stemning, end nogen egentlig Hensigt til at modsætte sig Direc-
 teurens eller Scene-Instructeurens Anordninger — deels har lagt sær Vægt
 paa hans tidligere gode Forhold til sine Foresatte, om hvilket ogsaa Scene-
 35 Instructeuren i sin Erklæring har udtalt sig særdeles gunstigt for ham, saa
 maa Ministeriet i Betragtning heraf, som og med Hensyn til den Tilrette-
 viisning, der er bleven Hr. Wiehe tildeelt, finde, at der, overensstemmende
 med, hvad Hr. Etatsraaden ogsaa har udtalt Dem for, vil være An-
 ledning til at lade den ham paalagte Mulkt bortfalde.“

40 Hermed var Sagen for Wiehes Vedkommende endt. For Høedts Vedkom-

Johanne Luise Heiberg.

Efter H. V. Bissens Buste.
(Frederiksberg).

mende skulde hans ubeføiede Opførsel og Negtelse af at optræde med en Doublant nu først begynde. Hans idelige Primadonnanykker, som man alt ofte havde set igjennem Fingre med, havde i denne Sag naaet en Høide, hvortil der ikke længere kunde ties, hvis der ikke skulde være eet Theaterreglement for Hr. Høedt og et andet for det hele øvrige Personale. Da han derfor heller 5 ikke anden Gang efter at være tilsagt til Prøven paa „Hamlet“ indfandt sig, blev han strax suspenderet, og en Fremstilling af hans Forhold indsendt til Ministeriet, for at dette kunde tage en Afgjørelse.

Fra nu af holdt Heiberg sig udenfor denne Sag og havde nok at tage vare med at skaffe et andet Repertoire frem end det, han tidligere havde gjort 10 Regning paa.

Imidlertid drøftedes naturligvis Alt, hvad man vidste og ikke vidste om denne Sag, i Pressen. Meningerne stode skarpt imod hinanden. „Berlingske“ ytrede, at det vilde være at forstyrre hele Theatervæsenets Gang, naar en Kunstner eller Kunstnerinde uden videre skulde kunne foreskrive sine Fore- 15 sætte, hvorledes et eller andet Stykke skulde besættes; og Høedts Vægning desuden var en Tilsidesættelse, der vistes Publikum, som vist i Udlandet ikke vilde lade sig tilfredsstille, førend der gjordes det Afbigt.

„Fædrelandet“, Ploug, og „Dagbladet“, Bille, kappedes derimod om at vaske Høedt hvid og vare imod Heiberg i denne som i alle andre Sager, idet 20 de søgte at paavirke Ministeriets Afgjørelse til Fordel for Høedt. De betænkte ikke, at dette nu ikke saa lige stod i Ministeriets Magt, om end Høedt havde en nok saa ivrig Advocat i Ministeriet selv. Man stolede paa Minister Halls Talent til at „mægle“; man betænkte ikke, at Ministeriets første og uomtvistelige Pligt var at skaffe de Love Lydighed, det selv havde fastsat i Theater- 25 reglementerne.

I Stedet for begik Hall den Feil „med Lempe at ville faa Æg i en Humlesæk“. Han kaldte Høedt til sig, dæggede for ham, klappede ham og gjorde ham derved mere og mere hovmodig og dristig i Tillid til, at Ministeren under enhver Betingelse vilde være paa hans Side og intet Skridt gjøre, der kunde 30 være ham imod.

Høedt var altsaa suspenderet indtil videre og kunde ikke betræde Scenen, før hans Sag endelig var afgjort. Alt gik nu sin sædvanlige Gang ved Theatret; de faa Stykker, hvori han havde spillet, gik ikke, andre kom i Stedet, og paa Indtægterne mærkedes intet Afbræk. Dog, Høedt vidste, hvad han vilde. Han 35 følte med en vis Ærgrelse, at hans Nærværelse ved vort Theater ikke var en Betingelse for dets Bestaaen, at det havde foruden ham Kræfter, Talenter, der havde slaaget Rod i det danske Publikums Hjerter; han forudsaae, at om kort Tid vilde Ingen mere tale om Høedt. Pressen dadlede ham i smaa Pjecer, der særskilt udkom og beskyldte ham for Utaknemmighed mod det Publi- 40

kum, der havde modtaget ham med saa megen Anerkjendelse. Der maatte alt-saa betydelige Hjælpetropper til, for at Sagen ikke skulde hendø af sig selv. Han fattede derfor en ny Plan; men hvori denne Plan bestod, vidste man intet Bestemt om.

- 5 At Fru Nielsen i hine Aar var mismodig over sin Stilling ved Theatret, var ganske naturligt. En Skuespillerinde, der i en Række af Aar har spillet Elskerindens taknemmelige Roller, og som er nødt til at afgive disse for at uddanne sig i det ældre Fag, finder ikke en saadan Overgang misundelsesværdig. De originale dramatiske Forfattere skreve ingen nye Roller, der kunde
10 give hende Leilighed til at virke med de Midler, der nu stode til hendes Raadighed, og hendes Repertoire maatte derved nødvendigvis blive af ringe Omfang. Ogsaa dette bebrejdede man Heiberg, som dog virkelig Intet kunde gjøre derved. Jeg, der selv var Skuespillerinde, følte ofte i Stilhed med hende, idet jeg indsaae, hvor haardt det maatte være, naar man følte de indre Kræfter
15 usvækkede, da ikke at kunne ægge de originale Forfattere til at vælge Sujetter, der vare byggede paa Ens Talent. Ja, selv Høedt, der jo oversatte flere franske Stykker, valgte intet, der kunde give hans Veninde Leilighed til at glimre i en ny Genre.

- Da blev et dansk originalt Stykke indleveret til Opførelse, kaldet „Prindsessen af Taranto“, en Skildring af Griffenfelds sidste Glans, Storhed og Fald. Heiberg, der vidste, at Griffenfeld altid havde interesseret mig, kom en Dag med det til mig og spurgte, om jeg havde Lyst til at læse det, idet han sagde:
20 „Jeg antager det ikke; det er mat og uden Finhed i Udførelsen.“ Jeg læste det og saae til min Glæde, at her virkelig var en ny Rolle — Griffenfelds
25 Moder —, der i høi Grad kunde give Fru Nielsen Leilighed til at glimre ved sin inderlige Følelse og ædle Varme. Hun havde alle Betingelser for at spille denne stakkels fortvivlede Moder, der ser sin Stolthed, sin berømte Søn føres til Skafottet. Jeg blev virkelig inderlig glad ved Tanken om, at denne Rolle vilde skaffe min fordums Veninde en stor Nydelse at indstudere, og at hun i
30 denne maatte høste stort Bifald. Jeg løb efter Læsningen ind til Heiberg i hans Værelse og sagde: „Ja, jeg forstaar godt din Indvending mod dette Stykke; men jeg beder dig indstændigt om at antage det, thi endelig er her en ny Rolle for Fru Nielsen, der vist vil gjøre hende megen Fornøielse og skaffe hende stort Bifald.“ Heiberg vilde først Intet høre herom, han fandt
35 Stykket for daarligt. „Alligevel,“ sagde jeg, „vil det gjøre stor Lykke i Publikum.“ — „Ja, det er Tingen,“ udbrød han, „og jeg vil svare dig, som jeg nylig svarede en Forfatter, der havde indleveret et sandt Monstrum af et Stykke, fuldt af Hundekunster og Effectmageri, som jeg forkastede. Han sagde nemlig: „Stykket vil gjøre Furore!“ — „Ja,“ svarede jeg, „det er hele Ulyk-
40 ken, at det nok kunde hænde, og netop derfor vover jeg ikke at føre det paa

vor Scene. Var jeg vis paa, at det vilde falde igjennem, saa kunde man jo nok bringe det øieblikkelige Offer.“ — „Men desuden,“ vedblev Heiberg, „hvor kan du tro, at Fru Nielsens Kræfter ville strække til i denne anstrengende nye Rolle, naar hun erklærer, at hun ikke engang har Kræfter til at spille Dronningen i „Hamlet“, en Rolle, hun alt har spillet henved en Snes Gange? Naar jeg nu antager Stykket for hendes Skyld og tildeler hende Rollen, og hun saa afgiver den, hvad saa?“ — „Hun vil ikke svigte,“ paastod jeg, „denne Rolle, der saa aldeles ligger for hendes Talent, kan hun ikke modstaa at udføre.“ Heiberg føiede mig tilsidst i min indtrængende Bøn, og Stykket blev antaget. Jeg fik Ret: Fru Nielsen spillede Griffenfelds Moder, og hendes Kræfter strakte til her, uagtet der til den krævedes dobbelt saa mange som til Dronningen i „Hamlet“.

Det Offer, jeg personligt bragte ved at formaa Heiberg til at opføre „Prindsessen af Taranto“, var sandelig ikke saa ringe. Prinsessens Rolle, som den danske, anonyme Forfatter havde sat mig for, var en af disse saakaldte aandrige Dameroller, som jeg alt havde spillet saa mange af i de franske Stykker, og som alt længe hjerteligt havde kjedet mig ved deres ydre Glimmer og indre Hulhed.

Dette Offer blev imidlertid daarligt belønnet.

Der var i Pressen alt tidligere, men især i denne indeværende Saison frem-sat heftige Angreb, ikke alene mod Heiberg, men ogsaa mod mig. Ryges gamle Tale, naar Nogen i tidligere Tid angreb Heiberg som Forfatter eller Kritiker, lod det til, at man havde lagt sig paa Hjerte. Han pleiede at sige, at de kunde spare sig den Uleilighed, da Heiberg kun smilte og gjorde sig lystig over Angriberne, hvis Penne vare altfor sløve mod hans. „Nei,“ sagde han, „vil man ramme Heiberg, da skal man angribe hans Kone.“

Angrebene i denne Saison vare næsten mindre rettet mod Heiberg som Directeur end mod mig som Skuespillerinde. Det saae ud, som om man gik ud fra, at ifald det kunde lykkes at berøve mig Publikums Gunst, saa at jeg paa Grund heraf krænket og forbitret trak mig tilbage og begjærede min Af-sked, da var Heibergs Magt knækket og Spillet vundet. Man paastod nu („Berlingske Tidende“), at jeg Intet kunde spille mere, ja, at jeg „ikke mere kunde sige en eneste Replik“. Meningen med alle disse Angreb var vel at faa Publikum indprentet, at det intet Tab var, om jeg forlod Theatret. Var dette først opnaaet, fulgte jo Heibergs Bortgang af sig selv. Men her gjorde Partiet Regning uden Vært; thi maaske aldrig har et Publikum, der jo har Ord for at være flygtigt, viist sig saa trofast, saa udholdende i sin Gunst, som det danske Publikum nu viste sig mod mig.

Ofte, naar jeg om Aftenen fremtraadte paa Scenen efter saadanne Angreb, modtoges jeg med et saa paafaldende Bifald, at jeg følte, det maatte have en

særegen Grund. Naar jeg da spurgte en eller anden af mine Venner i Personalet: „Hvad betyder dette?“ da svarede de: „Man mærker, at De ikke har læst „Dagbladet“ for i Dag og dets Angreb paa Dem. Modtagelsen i Aften er Svar herpaa.“ Det var jo ogsaa ved en saadan Leilighed, at en af de Misfor-
 5 nøiede udbrod: „Ja, der kan De se! hvad kan det hjælpe, at hun angribes, Publikums Bifald er kun efter et saadant Angreb varmere end nogensinde.“

„Dagbladet“s (Hr. Billes) Angreb paa mig gik hverken ud paa mere eller mindre, end at mit Spil var usandt, precieust og uden Følelse, at jeg søgte
 10 Knaldeffect ved Theatrecoup, at jeg modarbejdede de yngre Talenter for ene at brillere, saa at Høedts Elever ikke kunde komme frem, etc. etc. Artiklen taug viselig med, at saa snart jeg afgav en Rolle til disse Yngre, fik jeg den altid kort efter tilbage. Naar det kom til Stykket, turde disse Yngre enten ikke binde an med Rollen, eller, ifald de vovede det, maatte de hurtigt atter træde ud af den. Publikum krævede haardnakket, paany at se mig og ingen
 15 Anden i den. Disse Angreb gik saa vidt i Personligheder, at de holdt Bog over mine Costumer, om disse havde kostet saa eller saa meget, om de vare nødvendige eller ikke. At mit Forhold til Personalet var daarligt, hørte jeg ogsaa her for første Gang. Jeg selv mente, at jeg i mange Aar havde Beviser paa lige det Modsatte.

20 Den Berlingske Tidende (Hr. Nathanson), der selv havde udtalt, „at jeg ikke længere kunde sige en eneste Replik“, skrev nu til en Afvexling en længere Artikel, hvori han gjorde Indsigelse imod dette Angreb og særlig erklærede den sidste Paastand for grundfalsk.

Kan man nu undres over, at Udtalelserne i saadanne holdningsløse Blade,
 25 der sige Et i Dag og lige det Modsatte i Morgen, fremkalde hos Kunstneren en fuldstændig Ligeegyldighed? Naturligvis er det forskjellige Røster, der lade sig høre i disse offentlige Organer. Men en Bladredacteur, der taaler, at saa modsatte Røster komme tilorde i hans Blad, om ham kan man sige, at han er en daarlig og samvittighedsløs Vært i sit offentlige, litteraire Hus. Hvor Sel-
 30 skabet er saa blandet, der ønske skikkelige Folk ikke Adgang, og derfor udeliver ofte Svaret, fordi Mange i Publikum dele Kunstnerens Ligeegyldighed for slige Angreb. Dette var i det Mindste Tilfældet med Heiberg, der ligefrem fandt det uværdigt og tillige unødvendigt at tage mig i Forsvar.

Jeg havde i Grunden Intet imod streng Kritik. Man bliver undertiden vamm-
 35 mel om Hjertet af den evige Roes, især naar den ikke peger hen paa Indsigt i det, der roses; og ligesom man efter et overdaadigt Maaltid, hvor der tilsidst serveres med en Række søde Sager, føler Trang til en bitter Mandel, saaledes kan en streng, skarp Kritik have noget Rensende, Styrkende, som det er sundt at give sig i Lag med. Men da maa denne skarpe Kritik for det Første have
 40 noget Belærende, som vækker Eftertanke, og fremfor Alt holde sig til Sagen

selv. Der maa lyse Kjærlighed til Kunsten og dens Dyrkere ud af Raisonnementet og ikke en giftig Glæde over at angribe det Personlige. Det kan ikke nytte at sige til den, man vil forbedre: „Jeg slog dig helst ihjel, thi jeg kan ikke lide, at du lever“ —; da er Formaningen spildt, thi til at forbedre sig og rette sine Feil dertil hører netop et sundt og kraftigt Liv. 5

Men det kan ogsaa undertiden have noget Behageligt, noget Beroligende, at blive undervurderet. Det forekommer En, som om man betalte sin Gjæld, sin Tribut til Nemesis, inden hun maaske paa en voldsom Maade selv gjør sig betalt. Og ligesom man ofte gribes af en indre Undseelse, en Ydmyghed ved at overvurderes, saaledes kan Sjælen ligesom kneise og føle sin Styrke ved en uretfærdig Undervurdering. 10

Offentlige Modartikler fra forskellige Kanter til mit Forsvar udebleve dog ikke, og mange navngivne og anonyme Breve udtalte for mig deres Harm over den Uret jeg led, og bad mig endelig ikke at tabe Taalmodigheden, men holde ud i mit Kald. Iblandt disse Breve kom ogsaa et fra min trofaste Ven, Digteren Hertz, hvori han udtalte sin Forbitrelse over, at vore anseligste Blade ikke skammede sig ved at optage slige Angreb. I sin Vrede herover udbryder han til disse: „Hvad er dog dette? Kjende I ikke mere Eders lille Marie?“ En Replik af Heibergs „Alferne“, hvis Betoning altid havde rørt Hertz, naar jeg som Marie i Stykket udtalte disse Ord. 20

Iblandt de mange Beskyldninger imod mig i „Dagbladet“ var ogsaa den, at mine Fremstillinger i de senere Aar ofte vare „forcerede“. Hertil kan jeg kun svare: Ja, jeg vil saamænd gjerne tro det; thi den Stemning, hvori jeg under Theaterspektaklerne levede, undrer det mig ikke saa meget, om jeg spillede mindre godt end tidligere, som at jeg i det Hele taget spillede. 25 Hvor mange af Eder, I selvbeskikkede anonyme Dommere, tro I vel havde kunnet gjøre mig det efter, hvad jeg gjorde i denne skandaleuse Saison? Se Repertoiret efter hos Overskou, og I ville se, at jeg for at staa Heiberg bi mod de Skuespillere, hvis Plan det var at gjøre enhver Forestilling umulig og derved tvinge ham til at lukke Theatret, spillede mindst hveranden Aften, ofte 30 hver Aften i de 9 Maaneder, Saisonen varer, og det ikke smaa Roller, thi dem havde jeg saa godt som ingen af, men lutter store Hovedroller. Ofte var jeg saa anstrengt, at jeg bogstaveligt maatte slæbe mig over paa Theatret for at forlyste et Publikum, der ikke anede, hvad denne Forlystelse kostede mig. Men det gjaldt at støtte Heiberg, og dette holdt mig nogenlunde oppe. Han 35 havde jo nu ingen anden væsentlig Støtte; det gjaldt altsaa om ikke ogsaa at berøve ham denne. Ogsaa være det sagt, at en ubeskrivelig Foragt, der næsten grænsede til en Følelse, jeg kunde kalde triumpherende, havde bemægtiget sig mig. Jeg nød det at blive dadlet af de Samme, der forfulgte Heiberg paa den hensynsløseste Maade. Ja, Dadlen kunde ofte tilviebringe en Følelse af Over- 40

givenhed hos mig, saa jeg leende sang til Heiberg Slutningsordene af den lille Duet mellem de Elskende i den forfulgte Vaudeville „Slægtningerne“: „Vi følges ad! vi følges ad!“

Det viste sig imidlertid, at Ryge havde havt den rette Opfattelse af Heiberg. Medens denne med kjækt Mod og Ligeegyldighed bar ethvert Angreb paa sig selv, kunde han ikke med samme Ro bære Angrebene paa mig. Der kom ved dem en Trods, en Forbitrelse ind i hans Sind, som ikke hørte til hans Natur, saa at jeg ofte maatte moderere hans Vrede.

Under Indstuderingen af „Prindsessen af Taranto“ sporedes det tydeligere og tydeligere, dels ved Tonen paa Theatret, dels i Bladene, at dette Stykke skulde bruges til at forherlige Fru Nielsens Talent paa min Bekostning og, om muligt, ved hendes Spils Fortrinlighed frembringe en Demonstration for hende og imod mig. I de seneste Theateranmeldelser blev Fru Nielsen bestandigt fremstillet som det eminente Talent, hvilket Publikum ikke tilfulde skønnede paa, og som min Nærværelse hindrede i at straalet i sin fulde Glans, ja, man skrev, at hun stod som den lidende Uskyldighed lige overfor Heibergs Tyranni. Man udøste sig i Lovtaler over alle hendes saa vel ældre som nyere Roller, ja selv over hendes Fremstilling af Roller, hun aldrig havde spillet, saa som Oehlenschlägers Signe i „Hagbarth og Signe“. Henrykkelsen var saa stor over hendes „mesterlige, henrivende“ Udførelse af denne Signe, hun aldrig havde spillet, at endog Digteren Ploug udødeliggjorde dette hendes Spil som Signe i bunden Stil. Samtidig bebreidede man mig Udførelsen af en anden Rolle, jeg lige saa lidt nogensinde havde spillet.

Den Virkning, jeg hidtil i en lang Aarrække havde tilveiebragt i mine Fremstillinger, Evnen til at vedligeholde Spændingen og Interessen i Publikum ved enhver ny Fremstilling, dette kunde et vist Parti ikke godt finde sig i, og heri bestod min egentlige Brøde. Det var paa Tide, at man skred ind herimod, og at man vandt Tilhængere i Pressen, der kunde dadle Alt, hvad jeg fremstillede, som usandt og forkasteligt. Det var maaske min Lykke, at man tog Munden saa fuld.

Fra den 19de Januar efter Theaterspektaklerne med Hr. Høedt om „Hamlet“, hvorefter han blev suspenderet fra al Tjeneste, indtil Ministeriet havde dømt i Sagen og til dette nuværende Tidspunkt i April, var Tiden brugt til mundtlige og skriftlige Parlamenteringer mellem Hr. Høedt og Ministeriet. Man var kommen saa vidt fremad, at Høedt skriftligt havde erklæret: „at han ansaa sig for at skylde Shakespeare (!) den Indsigelse, han havde gjort imod Doublingen, og ønskede vel ikke sin Afsked for det Forefaldne, endskjøndt det nok kunde blive et Motiv til, at han gjorde det, men vilde handle paa samme Maade, dersom et lignende Tilfælde indtraadte.“

Theaterhistorien siger i denne Anledning: — „Den sidste Yttring var af-

gjørende: Ministeriet maatte indsee, at det vilde gjøre al Theaterbestyrelse umulig ved at holde paa en Skuespiller, der forud erklærede, at han ved given Leilighed paany vilde vise sig opsætsig imod en Forholdsregel, hvilken det selv ikke kunde Andet end erklære Directeuren fuldkommen berettiget til at tage.“ — Ministeriet blev ved denne Høedts Erklæring ligefrem tvunget til 5 at give ham Afsked, og han blev nu lovformeligt afskediget fra det kongelige Theater.

I Slutningen af denne Saison dukkede et almindeligt Rygte op, nemlig, at Høedt, der jo nu ikke mere var ved vort Theater, men som længtes efter atter 10 at spille Comedie, havde formaaet Michael Wiehe til ved Saisonens Slutning ogsaa at forlade det kongelige Theater for med ham og Nielsen at lade sig engagere af Directeur Lange, Casinos forhenværende Entrepreneur. Mange troede dette Rygte, mig var det derimod umuligt at fæste Lid dertil. Michael Wiehe skulde ville forlade vort Nationaltheater, der fra han var en Dreng 15 havde opelsket og støttet ham, forlade det Personale, der havde bidraget til hans bedste, skjønneste Triumpher, forlade et Repertoire, hvis digteriske Indhold var sammensat af vort Lands første samt af de fortrinligste udenlandske Arbeider? og det for nu at optræde i Arbeider af det futileste Slags paa en Scene, hvor hans Talent aldrig kunde komme til sin Ret? Udøve sin Kunst med Talenter af anden og tredie Rang, under Ledelse af en Directeur fra et 20 Secondtheater! Alt af „kunstneriske“ Hensyn, som det hed. Wiehe skulde ville bringe et saadant Offer, for at Høedt, der ved sin Opførsel havde gjort sig umulig ved det kongelige Theater, atter kunde komme til at spille Comedie! — Umuligt! jeg vilde, jeg kunde ikke tro, at han i den Grad havde givet sig ind under Høedts dæmoniske Indflydelse; han, der endnu for kort siden 25 atter havde viist Tegn paa Fortrydelse over, hvor vidt han alt var gaaet, idet jeg atter havde modtaget en af de smaa Sedler, hvori han lettede sit beklemte Sind. Sedlens Indhold var denne Gang følgende:

„Hele Dagen er jeg hos Dem, hele Dagen maa jeg skjule mine Taarer, fordi jeg har bedrøvet den, der aldrig har viist mig andet end Godhed og 30 Deeltagelse.

Tør jeg maaskee ikke engang vente at De vil modtage dette?

Deres hengivneste, troeste
og ærbødige Ven.“

Ikke sandt, mine Læsere! ovenpaa et saadant Tilløb til Fortrydelse kunde 35 jeg umuligt tro, at han vilde berede mig en saadan Sorg, der skilte os fra hinanden i vor kunstneriske Virksomhed.

Og nu Hr. Høedt! Han turde ikke en enkelt Gang optræde i „Hamlet“ med en Doublant af Frygt for, at Spillet skulde savne den „øieblikkelige Correspondance mellem Acteurerne!“ Var denne Correspondance da nu at vente imellem det sammenskrabede Personale, hvori han nu skulde optræde? „Kunstneriske Hensyn!“ Det kunde ordentligt kvalme for et sundt Menneskebryst at høre al den Skvalder, der summede En om Ørene, al den Affectation om Kunst! Alle disse hule Phraser: Kunstnerbegeistring! Kunstnerfølelse! Kunstnerstolthed! Kunstnervarme! Kunstnerkald! Kunstnerrettigheder! Kunstnerlidelser! Kunstnersandhed! Kunstnersamvittighed! etc. Sandhed! Samvittighed! Ja, I gode Kunstnere, havde I bare mere af disse to sidste Egen-skaber, saa fik det gaa med Resten. Men Skam skulde Eders Præster have, som de have oplært Eder! — „Jeg lever kun for min Kunst!“ — disse Ord lyde ofte fra Eders Læber, medens I leve for alt Andet end denne samme stakkels Kunst.

15 Den 14de Februar opførtes første Gang „Prindsessen af Taranto“, anonynt, originalt Skuespil i fem Akter. Den Demonstration i Theatret, der efter Sigende under dette Stykkes Opførelse skulde sættes i Scene for Fru Nielsen og mod Directeurs Kone, udeblev ganske. I Theatret lige overfor det store Publikum viste det sig bestandigt, at den hele Modstand mod Heiberg og mig 20 ikke kunde komme til orde. Man klappede for Fru Nielsen som Griffenfelds Moder, og man klappede for Fru Heiberg som Griffenfelds Elskede. Hvor mange Hænder der vare satte i Bevægelse for hver af os, om den Ene af os fik lidt mere Bifald end den Anden, skal jeg ikke kunne sige, kun, at Bifaldet var rigeligt for os begge, og at Forestillingen gik sin rolige, uforstyrrede 25 Gang.

Men var der saaledes intet Udkomme med det store Publikum inde i Theatret, saa gik det desto lettere med det lille udsøgte i Dagbladene, som benævnes Theaterkritikere. Her kom alle de Høedt-Nielsenske Kunstanskuelser til orde med fuld Styrke og Veltalighed. Fru Nielsens Fremstilling af Moderen havde 30 lutter Fuldkommenheder, min Fremstilling af Prinsessen lutter Mangler. Ja, man vilde efter vort Spil i dette Stykke een Gang for alle slaa fast, at kun hun var en virkelig Skuespillerinde, jeg — ja, jeg veed virkelig ikke, hvad de mente, jeg var, naturligvis en daarlig. Og til Bevis paa deres Paastand brugte de vor forskjellige Udførelse af en af de sidste Scener i Stykket.

35 Man ser Griffenfeld sidde i Fængslet, ventende paa Bødlens Komme. I disse sidste Øieblikke modtager han først et Afskedsbesøg af Moderen, senere af sin Elskede, Prinsessen.

Ved Moderens Bortgang efter Afskedsscenen foreskriver Forfatteren i en Note: „Hun omfavner ham (Griffenfeld) med dyb Bevægelse, hun gaaer 40 hulkende ud, fulgt af Fangefogden.“

Scenebillede fra „Prinsessen af Taranto“.

Prinsessen: Johanne Luise Heiberg — Griffenfeld: Michael Wiehe.
Efter en ikke tidligere offentliggjort Tegning af A. Hartung.
(Teatermuseet).

Ved Prinsessens Bortgang foreskriver Forfatteren: „Hun gaer mod Døren, men vender sig atter om og kaster sig grædende i hans Arme; derpaa iler hun ud.“

Dette, at jeg nu her pligtskyldigst gjorde, hvad Forfatteren havde foreskrevet: at gaa mod Døren, atter vende om og grædende kaste sig i hans (Griffenfelds) Arme, blev brugt til et latterligt Angreb paa hele min Spillemaade, som om jeg ved dette Træk vilde tilvende mig et forstærket Bifald, Her er da eet af de Tilfælde, hvor jeg ligefrem kan bevise, at man gjorde mig Uret.

Jeg har under min hele Skuespillerindevirksomhed samvittighedsfuldt holdt mig til Forfatterens Ordre, selv om de syntes mig mindre heldige. Men i dette Tilfælde faldt det mig aldrig ind, at han her foreskrev noget Søgt eller Urimeligt, thi at en Elskerinde, der endogsaa i denne Afsked første Gang helt ud og uden Forbehold ytrer sine Følelser heftigt og lidenskabeligt, endnu en Gang til Afsked kaster sig grædende i den Elskedes Arme, da hun tror, at han om faa Minutter skal lide Døden, fandt jeg saare naturligt og i sin Orden. Jeg udførte altsaa, hvad Forfatteren havde foreskrevet, og denne Lydighed brugte nu de, der søgte et Motiv til at angribe mig, for at bevise, at jeg jagede efter Effect. Det Bifald, den Rørelse, der fulgte mig ved min Bortgang, blev nu regnet mig til Last som Noget, jeg havde opnaaet ved at vende om i Døren for atter at kaste mig i Griffenfelds Arme. En saadan Beskyldning kan man nu smile ad og glemme paa Grund af sin gode Samvittighed; men hvad man ikke kan smile ad og mindre let kan glemme, er det Uridderlige, det Kujonagtige hos en Forfatter, der tier lige overfor en saadan Fornærmelse mod den Kunstnerinde, der af Respect for hans Villie udførte, hvad han havde ønsket og foreskrevet, tier, naar disse Angreb paa Grund heraf vedblive paa en raa og hensynsløs Maade. Jeg ventede Dag for Dag, at Forfatteren vilde træde frem og sige: „Er dette en Feil, da er det mig, der har foreskrevet den i Texten“. Men nei, han taug. Jeg anser det derfor for min Pligt at udtale, at det Rygte, som selv Overskou i sin Theaterhistorie har bidraget til at udbrede, nemlig at Athalia Schwartz var Forfatteren til dette Stykke, er usandt. Athalia Schwartz vilde aldrig have svigtet mig, aldrig taalt, at jeg dadledes for det, hun alene bar Ansvar for. Hun var en af de Kvinder, der haardt maatte bøde netop for sin Sandhedskjærlighed. Senere hen i Tiden, da Forfatteren lod Stykket trykke, jeg tror Aar og Dag efter den Uret, der var tilføiet mig, vedkjendte han sig herved, at han selv havde foreskrevet bemeldte Sted saaledes udført; men da kunde han gjerne have sparet sig Uleiligheden, thi hans Erklæring kom nu for silde.

Sammenligningen mellem min og Fru Nielsens Spillemaade i dette Stykke var høist uheldigt valgt, ja urimelig; thi vore Opgaver vare omtrent saa mod-

satte som muligt. Hun skulde fremstille en jevn, tarvelig, troskyldig Borgerkone, Griffenfelds Moder, hvis Kjærlighed til Sønnen Alverden maatte være Vidne til; Moderhertet laa paa Tungen, her var Intet at skjule. Jevnheden i Fremstillingen bidrog til det Rørende i hendes Sorg, Angest og Smerte over den forfulgte, domfældte Søn. — Min Opgave bestod i at fremstille en fin, begavet, glimrende, fremmed Prinsesse ved det danske Hof, inde i Hofintrigerne, vant til at skjule sine sande Tanker og Følelser, forelsket i Griffenfeld, uden at Nogen lige indtil Slutningen maatte ane det, ikke engang han selv. Her gjaldt det at skjule saa godt som enhver Bevægelse og holde sine Følelser, Tanker og Beslutninger strengt indelukkede, saa at Ingen anede eller gennemskuede dem. Man ser, at disse to Kvinder i Stykket vare saa modsatte som muligt, og dog bebreidede man mig, at ikke Følelsens Tone og Udbrud var som den simple Borgerkones, der turde lægge den aabent for Dagen til enhver Tid og for Alle, Høie og Lave, medens, som sagt, min Opgave var at skjule den og bortlede Alles Opmærksomhed fra den Kjærlighed, som Ingen maatte ane. At Prinsessens Følelser derfor — da hun endelig kaster Masken og i Fængslet erklærer ham sin Kjærlighed — antager et forstærket Udtryk, er ganske naturligt, syntes mig saa vel som Forfatteren.

„Dagbladet“s Referent søgte at godtgjøre, at det bedste Bevis paa, at Fru Niensens Følelse var sand, var Publikums Bifald, da hun forlod Scenen; men at, som han selv skriver, „Fru Heiberg under det rørte Publikums begejstrede Bifald forlader Scenen“, beviser Intet! Er dette ikke slaaende og retfærdige Argumenter? Ja, man havde i den Grad villet benytte dette Stykke, hvori vi To, der ingenlunde i Virkeligheden — allerede paa Grund af vort helt forskellige Rollefag — rivaliserede med hinanden, tilfældigt spillede sammen, at man endog saae et characteristisk Træk i vor Costumering til Fordel for Fru Nielsen og til Skade for mig; idet hun kun bar eet Costume i hele Stykket, men jeg mange forskellige. Ja, hvad i Alverden skulde bevæge den gamle Borgerkone til at forandre det Costume, der i de Tider bares af Kvinder i hendes Stand? Prinsessen derimod, der er paa Scenen i alle Stykkets fem Akter, optræder i meget forskellige Situationer. Og for nu at vise det Latterlige i Dadelen mod mig i dette Punkt, vil jeg oplyse, at jeg personligt i det mindste var uden al Skyld i de mange Omlædninger; men ogsaa her burde den anonyme Forfatter have følt Trang til at tage mig i Forsvar. Han var vel altfor glad over, at hans Arbejde havde vundet Bifald og gjort Lykke, til at han havde nogen Tanke for, at han ikke med Taushed burde have været Vidne til, at Hovedpersonen i Stykket, der dog nok havde nogen Del heri, blev i høi Grad forurettet.

Jeg haaber, at man ikke vil tage fortrydeligt op, at jeg til Forsvar for mig selv her indlader mig i en Détail, der unegteligt ingen Interesse har und-

tagen netop som Forsvar for mig selv og som Bevis paa Kritikens Uretfærdighed ogsaa i dette Punkt.

Første Akt.

Stykket begynder med, at Prinsessen staar paa Scenen, smykket til det Bal, der denne Aften gives paa Slottet i Kjøbenhavn. Altsaa Nr. 1: En Baldragt. 5

Anden Akt.

Et Værelse paa Frederiksborg Slot.

„Prins Jørgen, Prinsessen af Taranto, (begge i Jagtdragt).“

Altsaa Nr. 2: En Jagtdragt, foreskrevet af Forfatteren; og man vil ogsaa indrømme, at det ikke vilde passe sig for en Prinsesse at gaa paa 10 Jagt i Baldragt.

Tredie Akt.

Et Værelse, atter paa Kjøbenhavns Slot. Altsaa: Reisen fra Frederiksborg til Kjøbenhavn forudsættes. Prinsessen i Audiens hos Dronningen. Jagtdragten maatte altsaa af, og en almindelig Hofkjole paa. Thi en Dronning vilde dog vistnok stødes, om Prinsessen kom til Audiens hos hende med Ridepisk og i Støvler. 15

Tredie Scene, samme Akt.

Maskerade paa Slottet.

„Prinsessen træder ind (klædt i en Pilegrimsdragt).“ 20

Senere paa Maskeraden:

I en Note staar hos Forfatteren:

„Prinsessen kaster hurtigt sin Pilegrimsdragt, under hvilken hun bærer en Phantasie-
dragt.“

Fjerde Akt.

25

Et Værelse paa Slottet.

(Imellem tredie og fjerde Akt er Griffenfeld fanget og kastet i Fængsel; nogen Tid er
gaaet.)

At Prinsessen nu, efter at Maskeraden forlængst er forbi, fremdeles skulde gaa omkring i „Phantasiedragt“, vilde dog let gjøre hende mistænkt for at 30 være forrykt. Der er altsaa intet Andet for: Phantasiedragten af og en almindelig Hofdragt paa.

Man ser, at denne Forfatters Ordnen af Dragter stod det ikke i min Magt at ændre, hvor megen Lyst jeg end havde dertil. Thi jeg beder at betænke, hvor kjedeligt det er at spille og være paa Scenen saa godt som i fem Akter, 35 og da, naar Teppet falder efter hver Akt, ilsomt at rive den ene Dragt af og

tage den anden paa, og da halvt aandeløs igjen begynde næste Akt. Forfatteren skulde betænke den Plage, der ligger heri for Skuespillerinden, og Kritiken dadle ham derfor og ikke hende.

Om den Lyst, man havde faaet til at sammenligne Fru Nielsens og mit
5 Talent, skal jeg ikke udtale mig nærmere; vist er det, at ad den Vei kunde man ikke komme til en retfærdig Dom om vor Betydning som Skuespillerinder, dertil var vor Begavelse og vort Naturel alt for forskjellige. Herom har jeg i Virkeligheden alt udtalt mig paa et tidligere Sted i Anledning af mit Ophold i Paris.

10 Den 30te April opførtes „Prindsessen af Taranto“ for sidste Gang. Wiehe havde et Par Dage i Forveien pludselig indgivet Begjæring om Afsked, og jeg havde under hele Aftenens Forestilling bemærket en egen Stemning hos ham. Men i Slutningsscenen i Stykket, hvor Griffenfeld og Prinsessen tage Afsked med hinanden for sidste Gang, saae jeg Wiehe blegne under Sminken,
15 vakle og krampagtigt gribe om det nærstaaende Bord for at holde sig opreist. Jeg saae forbauset op paa ham og maatte tage mig stærkt sammen for ikke at falde ud af Rollen; imidlertid saae jeg, at han gjorde en Kraftanstrengelse for at blive Herre over sig selv; — vi fuldendte Afskedsscenen i Stykket, sagde hinanden Farvel, og jeg følte, at dette Farvel ikke alene gjaldt i Skue-
20 spillet. Da jeg kom ud i Coulissen, sagde jeg til Overskou: „Pas paa Wiehe, naar han om lidt forlader Scenen; jeg tror, at han er syg.“ — Kort efter kom Wiehe ud, Overskou fulgte efter ham; men da han med stærke, faste Skridt hurtigt gik op ad Trappen og ind i sit Paaklædningsværelse, vendte Overskou om og sagde til mig: „Jeg tror ikke, at han feiler Noget, han gik
25 ind i sin Stue.“

At Wiehes Tilstand paa Scenen ikke var en Indbildning af mig, fik jeg bestyrket ved, at min rare Pyntekone, Madam Gram, kom løbende hen til mig med det Udraab: „Gud, Frue, hvad feilede Hr. Wiehe i Deres Afskedsscene? jeg saae tydeligt fra Coulissen, at han blev ligbleg og vaklede.“ — „Har De
30 ogsaa bemærket dette?“ svarede jeg, „mig synes ligesom De.“ — „Ak, den stakkels Hr. Wiehe,“ udbrød hun deltagende, „Gud forlade dem, der have ført ham paa gale Veie!“ — og Taarerne stode den velsignede Kone i Øinene, medens alt Blodet var strømmet mod mit Hjerte.

Ogsaa Fru Nielsen var hin Aften i en ophidset Stemning, om af samme
35 Grund, veed jeg ikke, men da jeg i Aftenens Løb henvendte et Par ligegyldige Ord til hende, var det med Nød og neppe, at hun kunde faa et Par stolte, kolde Ord over Læberne; ogsaa i hendes Sjæl var der af de Sammensvorne dryppet en Gift, som tidligere ikke hørte hendes Natur til. Og hvorfor vare disse Mennesker da vrede paa mig? Vilde de, at jeg skulde gjøre fælles Sag
40 med dem imod min egen Husbond? Kunde de fordre, at jeg skulde være enig

med dem om at negte ham Hjælp og Bistand? Kunde de fordre, at jeg skulde lukke Øinene for al den Uret, der ved dem blev tilføiet ham, fordre, at jeg skulde være med i en ophidset, lidenskabelig Stemning, hvori Løgn blev gjort til Sandhed og Sandhed til Løgn? Krævede de ikke dette af mig, hvad var det da? Heiberg stod for mig saa ren i alle sine Motiver, saa fri for alle 5 Planer til at modarbeide deres Ønsker, naar disse kunde forenes med, hvad han ansaae for ret og billigt, stod for mig som den høist Forurettede indadtil og udadtil; stod for mig som den fine, dannede Mand lige overfor Raahed og uforstandig Anmasselse, for Bagvaskelse og uværdige Angreb; stod for mig som den Taalmodige, der arbeidede ufortrødent, uden at klage, uden at lade 10 noget Menneske lide ved sit slette Humeur over den Uret, der dagligt tilføiedes ham. Jeg havde aldrig beundret ham mere end i disse Aar, aldrig været ham mere og inderligere hengiven end nu i denne hans ufortjente Modgang. Aldrig syntes mig, at jeg med større Føie havde kunnet bruge de Ord om ham, som Hamlet udtaler om sin afdøde Fader: „Tag ham i Et og Alt, han var en 15 Mand.“ Og denne Mand skulde jeg nu roligt se paa blive bagvasket, smaaligt bedømt, undervurderet, uden at vise Alverden, at jeg stod paa hans Side, at han i det mindste hos mig skulde finde den Troskab, det Medhold, den Retfærdighed, den Hjælp, der negtedes ham fra saa mange Sider! Vare de virkelig vrede paa mig, fordi jeg hjalp ham, hvor det var mig muligt at hjælpe? 20 Havde jeg maattet spille mig tildøde for at hjælpe ham ud af Forlegenheden, jeg vilde have hjulpet ham!

I et Tilbageblik, som Heiberg senere skrev om sin Embedsførelse 1855—56, findes følgende Bemærkninger om denne Saisons Slutning:

„Hr. Høedt havde altsaa nødtvungen forladt Theatret, Hr. Wiehe havde 25 frivillig besluttet at gjøre ligesaa, naar den indeværende Saison var udløben. Officielt var imidlertid endnu Intet herom bekjendt, men der ymtedes om det, og Ministeren havde, da Spektaklerne stode paa, været meget betænkelig, ikke over Høedts Afgang, men over at denne kunde drage Wiehes efter sig: Noget, jeg fandt saa urimeligt, at jeg, der ikke havde nogen speciel Indvielse i Forholdet, ikke kunde tro derpaa. Imidlertid lod Efterretningen ikke vente længe 30 paa sig, og, besynderligt nok, syntes den fremkaldt ved en Anledning, hvoraf man ikke skulde have ventet denne Virkning. Thi neppe havde jeg skriftligt underrettet Hr. Wiehe om, at der var tillagt ham et aarligt Gagetillæg af 300 Rdlr., før jeg til Svar modtog en i to Linier affattet Ansøgning til Kongen om 35 Afsked ved Saisonens Udgang, ikke engang ledsaget af noget Brev til mig, men kun af et Par Ord, skrevne i selve Convoluten, og som ganske tilfældigt faldt mig i Øinene, idet jeg vilde kaste den frarevne Convolut bort.“ Saa vidt havde Høedts Omgang og Paavirken bragt den beskedne, stille, drømmende Michael Wiehe. „At en Skuespiller, der sætter en Ære i at forlange sin Afsked 40

paa en brutal Maade, ogsaa burde have den, var indlysende; uden derfor at gjøre noget Skridt i modsat Retning, indstillede jeg ham ubetinget til Afsked, hvilken han ogsaa erholdt i de sidste Dage af Saisonnen. Men fra det Øieblik, jeg havde modtaget hans Ansøgning, og da Bladene, som sædvanligt, 5 benyttede den givne Leilighed til at agitere Publikum, besluttede jeg, at han i Resten af Saisonnen ikke mere skulde optræde paa Scenen, uden at jeg dog gav ham eller Andre noget Vink derom, kun med Undtagelse af de mig nærmest staaende Embedsmænd, der havde at gjøre med den daglige Tjeneste, og paa hvis Taushed jeg kunde stole. Vel kunde det være betænkeligt, især i Mai, 10 da Comedielysten altid er svækket, at paalægge Repertoiret en følelig Indskrænkning, men dette Hensyn forekom mig her at være underordnet, og min Bestræbelse for at skaffe et tiltrækkende Repertoire tilveie i Mai lykkedes saa godt, at denne Maaned blev en af de heldigste for Kassen, og det næsten ikke mærkedes, at Hr. Wiehe ikke spillede.“

15 I Slutningen af forrige Saison havde Ministeriet nedsat en Commission, der under Digteren C. Hauchs Forsæde — Heiberg var ikke opfordret til at indtræde — skulde drøfte allehaande Theaterspørgsmaal. Blandt meget Andet, som der forhandlede, bragte Ministerens Secretair Christensen, der var 20 bleven Medlem, ogsaa under Overveielse, om der ikke burde oprettes et Theaterraad, hvori Skuespillerne skulde have en stor Indflydelse paa Afgjørelsen af alle vigtige Theateranliggender. Men denne i visse Kredse meget yndede Tanke kunde ikke trænge igjennem, da den mødte Modstand hos de tre Skuespillere Holst, Sahlertz og Overskou, der af Skuespillerne selv vare valgte ind i Commissionen. I det Forslag til et Reglement for Tjenesten ved Theatret, som 25 man tilsidst enedes om, og som udstedtes i Juli 1856, indskrænkede man sig derfor til Oprettelsen af en Theaterjury, der skulde afgjøre Indsigelser, som fremsattes af Skuespillere mod Overtagelsen af en Rolle, Directeuren havde tildelt dem, en Bestemmelse, der snart viste sig at være dødfødt, da Ingen ønskede dens Anvendelse, da det kom til Stykket. Havde Ministeren kjendt de 30 Personligheder, han her vilde gjøre til Dommere, som Heiberg kjendte dem, kunde han have vidst dette Resultat forud.

Den Stilling og Indflydelse, Hall havde erhvervet sig i det politiske Liv, gjorde hans Stemme meget mægtig paa Rigsdagen. Ved hans Indflydelse lykkedes det at faa Rigsdagen til at samtykke i, at der lidt efter lidt blev bevilget 35 ikke ubetydelige Summer til at omskabe det gamle Theater, der ingenlunde svarede til Tidens Fordringer, til et saa godt som helt nyt. For i Aar vilde man lade det bero med at forskjønne og udvide Tilskuerpladsen; næste Aar agtede man at tage fat paa selve Scenen, Paaklædningsværelser og hele det indvendige Arrangement, medens man dog agtede at beholde Theatrets gamle 40 bekjendte Portal ud til Kongens Nytorv. Mange, blandt dem Heiberg, rystede

paa Hovedet over dette Lappeværk, men Hall og Christensen vare stolte og betagne af denne Plan, og de satte deres Villie igjennem og anvendte store Summer herpaa, der, som Tiden bedre end noget Raisonnement beviste, for en ikke ringe Del vare spildte. Kun den utvivlsomme Fordel havde Ombygningen, at Theatrets Udseende blev saa forfærdeligt, at Nødvendigheden af en ny Theaterbygning tilsidst gjorde sig gjældende med uimodstaaelig Styrke. 5

Saa snart Saisonen var sluttet, vidste det hele Kjøbenhavn den store Nyhed med fuldkommen Vished, at den paa Grund af sin Opførsel afskedigede Hr. Høedt agtede at optræde til Efteraaret paa det saakaldte Hoftheater i Forening med sin Ven Hr. Wiehe, sammen med Casinos Personale under dets forhenværende Directeur, Hr. Lange. Hele Byen var som en Synagoge, hvor alle snakke i Munden paa hverandre, saa at man ikke kunde høre Ørenlyd for Sladder. Alle Blade, alle Munde kom nu i Bevægelse, og neppe har man i vor Tid nogen Forestilling om det Røre, som en Theatersag i hine Aar kunde afstedkomme i det gode gamle Kjøbenhavn. Dagbladene modsagde sig selv i Et væk, „Berlingske Tidende“, f. Ex., klagede nu i høie Toner over Høedts Afsked i Modsætning til sin tidligere Dadel af hans Opførsel, „som ikke burde taales“, og hvorfor man haabede, at han for bestandigt blev forviist fra Scenen, eller i alt Fald skulde straffes med at gjøre Publikum en Afbigt. Fremdeles ytrede det: „Hvad Hr. Wiehe angaaer, da tør vi dristig paastaae, at Bestyrelsen visseligen ikke har givet ham Anledning til Utilfredshed — — —. Der har neppe været nogen Skuespiller, der er bleven ydet saa megen Anerkjendelse og Opmærksomhed baade fra Bestyrelsens og Publikums Side som er bleven Hr. Wiehe til Deel. Hans Bortgang er os saaledes ubegribelig, og i Heibergs Forhold til ham maa man sandeligen ikke søge Grunden.“ 25

Fornyede voldsomme Angreb saa vel i Bladene som i smaa Skillingspiecer regnede nu ned over Heiberg. Kierkegaard siger om en lignende Situation, som ramte ham selv: „Man maa se — den Charakterløshed, hvormed ellers retskafne Mennesker sige: det er en Skam, det er oprørende at gjøre eller ytre noget Saadant — og saa selv bidrage deres lille Deel til at indhulle Stad og Land som i et Sneefog af Piat og Bysnak. — At gjøre det, især ved Hjælp af Pressen, er let nok; og naar det saa er gjort, behøves der maaskee en Generation for at forvinde det.“ 30

„Dagbladet“ besørgede i Overflødighed Snefoget og Bysnakken; men Heiberg bevarede under alt dette sin eiendommelige Ro og Ligevægt. En Dag hørte jeg En sige til ham, hvorledes det dog hang sammen, at netop hans tidligere Ven Halls Blad bedømte ham saa haardt og ubilligt? Heiberg svarede smilende: „Jeg veed saamænd ikke; han maa have faaet et nyt og klarere Syn paa mig.“ 35

Hvad der maaske mest af Alt satte ikke alene Heiberg, men Mangfoldige 40

med ham i Forundring, var, at Hr. Lange af Kongen fik Tilladelse til at benytte Hoftheatret, en Tilladelse, der blev givet af Kongen personlig uden Ministeriets Medvirkning. Heibergs Modforestillinger til Ministeriet frugtede intet. Endnu havde Directeur Lange imidlertid ikke faaet den nye, omfattende
 5 Bevilling til at aabne et Theater, som han ved Kongens Protection haabede at opnaa gennem Justitsministeriet. Uagtet Langes Ansøgning herom ikke var afgjort, da hans ældre Bevilling i 1855 udløb, vedblev han, der i September samme Aar havde begyndt sine Forestillinger paa Hoftheatret, dog uforstyrret at spille her i flere Maaneder uden nogen Bevilling, indtil der i Slutningen af
 10 Marts 1856 blev givet ham et nyt Privilegium. Den Erklæring, Heiberg efter Cultusministerens Opfordring havde afgivet over Langes Ansøgning, havde dog virket saa meget, at Privilegiet ikke blev affattet i saa vide Udtryk, som Lange havde ansøgt om, men dog altid omfattende nok til at vække Tvivl om Grænsen i Forhold til det kongelige Theaters Repertoire, til hvis Hævdelse Heiberg
 15 ikke fandt nogen virksom Understøttelse i Cultusministeriet.

Hvorledes gik nu alt dette til?

Den hele Sag saae for Alverden ud som en Demonstration mod det kongelige Theater og dets Directeur.

Lange var en snild Mand, der ved mange forskellige Leiligheder havde
 20 vidst at naa sit Maal. Han stod i nært Venskabsforhold til Frederik den Syvende, maaske støttet ved Broderskabet i Frimurerlogen. Da Lange var Directeur ved Casino, havde Grevinde Danner opnaaet der, hvad hun trods al Anstrengelse ikke havde kunnet sætte igjennem i Nationaltheatret, at hilses af Publikum som Kongens Gemalinde. Hendes Nærværelse i det kongelige Thea-
 25 ter var og blev et Slags Incognito. Man lod, som om man ikke saae hende, og saae hende kun for at stødes over den Plads, hun indtog i den kongelige Loge, fra hvilken den kongelige Familie trak sig tilbage. Først ved Ombygningen af Tilskuerpladsen besøgte de atter Theatret i første Etages Balconloge, der blev indrettet til de kongelige Herskaber, som her troede sig sikrede for Grev-
 30 indens Nærværelse. Lange havde forstaaet i Casino at samle et Publikum, der hilste Grevinden ved hendes Indtrædelse i hans Theater. Stor Velvillie og Hæderstegn var Langes Løn af det taknemmelige Ægtepar. De interesserede sig derfor i høi Grad for, at Forestillingerne paa Hoftheatret skulde komme
 35 istand, da Grevinden her ligesom vilde faa sit eget Theater og sit eget Publikum. Man bad derfor Cultusministeren og Justitsministeren om at vise sig føielige overfor Langes Ønske. Ministrene havde maaske ikke faa Sager, overfor hvilke Kongen igjen skulde vise sig føielig. Saaledes „vasker den ene Haand den anden“. Kort, Lange satte sin Plan igjennem imod al Form og Vedtægt, og Hoftheatret var grundet. Høedt sluttede sig til Lange. Hans Bortgang fra
 40 det kongelige Theater var til hans Ærgrelse hurtigt bleven betragtet med Lige-

gyldighed. Alt gik som sædvanligt, og den hele Kamp lod til at være tabt for ham. Der maatte nye Tropper i Ilden for at forsøge et yderligere Stormløb, og Wiehe lod sig overtale til at storme forrest op ad Skansen, ligegyldig, om han ved Stormløbet satte Livet til. Og han satte Livet til, ikke ved at rammes øieblikkeligt af en dødbringende Kugle, men ved at indaande en giftig 5 Luft, der lidt efter lidt undergravede hans hele Constitution, saa at inden faa Aar baade Legeme og Sjæl bukkede under. Imidlertid hævdede der sig Stemmer for og imod Høedts og Wiehes Beslutning. De vare ikke faa, som fandt Wiehes indbildte Characterfasthed umandig og for hensynsløs mod det Theater, der havde baaret ham frem til den Stilling i Kunsten, han nu indtog. De 10 vare ikke faa, som harmede sig over Høedts egoistiske Herredømme over den, han kaldte sin Ven. Baade offentlige og private Stemmer udtalte dette skarpt.

Altsaa: Lange satte sin Plan igjennem, fordi saa Manges Ønsker forenedes herom: Hall ønskede det, fordi Kongen og Grevinden ønskede det; Wiehe ønskede det, fordi Høedt ønskede det; Høedt ønskede det for at faa Leilighed 15 til atter at spille Comedie, og endelig ønskede Christensen det i Haab om derved at fortrænge Heiberg.

Beneficeforestillinger om Sommeren vare alt længe afskaffede ved Indførelsen af Feu. Ikke desto mindre fik man dem ved at gaa ad Bagtrapperne atter optagne, fordi Nielsen nu ønskede en saadan. Men da det kongelige Theaters 20 Tilskuersplads Dagen efter den sidste Forestilling i Saisonen strax skulde nedbrydes, og Byggearbejdet begynde, maatte han give sin Forestilling paa Hofteatret. Denne private Forestilling skulde have den tredobbelte Interesse, idet alt nu den afskedigede Høedt og den bortløbne Wiehe skulde optræde. Planen var godt lagt. Huset udsolgt. Til denne Forestilling valgtes et Stykke af det 25 kongelige Theaters Repertoire, „Slottet i Poitou“. Ved Niensens og Wiehes Indtrædelse løde stærke Bifaldsyrtringer, hvorimod Høedt strax ved sin Indtrædelse modtoges af stort Spektakel, af Hyssen, Applaus og en lidenskabelig Piben, der først endte ved Teppets Fald og Politiets Mellekomst.

Hvad havde jeg at sætte imod alle disse uharmoniske Billeder, der pinte 30 mig tidligt og silde? Min Tanke søgte uvilkaarligt tilbage til Fortiden og al den Lykke, jeg i den havde nydt paa de samme Steder, hvor jeg nu ikke kunde færdes uden en dyb Følelse af det Utilfredsstillende i min Gjærning. En Eftermiddag i Februar, da jeg sad ene og grublede i Tusmørket i min Dagligstue, stirrende ind i den livlige Lue fra Kakkellovnen, og i Tankerne gennemgik min 35 Barndom, min Ungdom og min nuværende Stilling, faldt det mig for første Gang i mit Liv ind: Mon du ikke kunde optegne alle disse Erindringer, alle disse lyse og mørke Aar, Maaneder, Dage, Timer af dit Liv og derved rive Tanken løs fra dette nærværende uhyggelige Tidspunkt? Der behøver jo Ingen at læse det; naar det kun gjør den Nytte at rive dine Tanker bort fra dette 40

Øieblik og befri din Sjæl fra, at Bitterheden slaar Rod i Sindet, da ere jo store Ting opnaaede. Og neppe var Tanken født, før jeg sprang op, tændte Lampen, lagde et Ark Papir tilrette paa Bordet og dyppede min Pen. Jeg sagde til mig selv: „Nu vil jeg nedskrive Alt, hvad der staar i min Erindring, uden mindste Kritik eller Forbeholdenhed; siden kan jeg igjen udslette, hvad der ikke burde være nedskrevet; men nu vil jeg uden Sky nedskrive den fulde Sandhed, eller i alt Fald hvad der staar for mig som den fulde Sandhed. Jeg vil ikke bryde mig om Form, Stil eller Sligt, men skrive, saa hurtigt som Pennen kan løbe;“ og jeg begyndte saaledes at nedskrive min Barndoms Historie. Dag for Dag fordybede jeg mig mere og mere i det Forbigangne og søgte saa meget som muligt at lade det Nærværende glide mig forbi uden at slaa for dybe Vunder. Med en utrolig Hurtighed nedskrev jeg Barndomstiden og den første Ungdomsperiode.

Da dette Afsnit var færdigt, tænkte jeg: Mon det ikke kunde interessere Heibergs stakkels syge Moder at høre, hvad jeg her har nedskrevet? Jeg havde i Heibergs Moder trods hendes inderlige Kjærlighed til mig en streng Dømmes. Saa comisk det kan synes netop for hende, vare alle skrivende Damer hende imod. Havde jeg, inden jeg nedskrev mit Liv, betroet hende, at jeg agtede at gjøre dette, da veed jeg vist, at hun stærkt havde fraraadet mig et saadant Arbeide; derfor havde jeg tiet. Men skulde jeg nu læse for Nogen, hvad jeg havde nedskrevet, da ønskede jeg netop at læse det for En, der vilde bedømme det strengt, og jeg var vis paa, at hun vilde det fremfor Nogen. Heiberg, var jeg bange for, vilde være ude af Stand til at bruge sin Kritik lige overfor mig, han vilde være for mild, for blød til at sige rent ud: „Hold op med dette, det overstiger dine Kræfter.“ Hans Moder derimod var jeg vis paa ikke vilde tage i Betænkning at udtale sig bestemt imod et saadant Forsøg, ifald hun fandt det daarligt og uden Interesse.

Da Heiberg derfor en Aften var gaaet paa Theatret, og hun og jeg var ene hjemme, gik jeg ind til hende, der som sædvanligt i sin Sygeperiode i den sidste Tid laa paa et Leie, der var redt paa Sofaen, indtil hun senere ud paa Aftenen blev baaret ind i sit Sovekammer for at komme til Ro i sin Seng. Da jeg kom ind, lød som altid, naar man besøgte hende, den milde, bløde Stemme til Tak for Besøget. „Har du Lyst“ — begyndte jeg — „at høre Noget, jeg har skrevet?“ — „Har du?“ svarede hun forundret, og et lille tvivlsomt Smil spillede om Munden. „Hvad er det? har du skrevet en ny Vaudeville?“ — „Nej, mine Tanker ville netop bort fra det forbistrede Theater, og derfor har jeg opskrevet nogle Aar af mit Liv,“ svarede jeg leende. Hun saae helt forskrækket ud. „Ja,“ vedblev jeg, „nu skal du uforbeholdent udtale din Dom herom, og jeg er forberedt paa, at du siger, naar du har hørt det: „O, min bedste Hanne, opgiv dette!“ Men vær rolig, det er aldeles

ikke Meningen, at det skal trykkes; jeg har skrevet det saa at sige til min egen Underholdning. Kjeder og trætter det dig at høre, kan jeg holde op, saa snart du siger til.“ Og nu begyndte Læsningen. Ved ethvert Afsnit saae jeg spørgende paa hende: „Skal jeg blive ved? sig bare!“ Hun svarede: „Ak, 5
bliv ved! Du tror ikke, hvor det interesserer mig.“ Og jeg læste og læste uden Afbrydelse, medens hun stirrede ufravendt paa mig og lod til at glemme det svage Legeme for Aandens Beskjæftigelse med mig og mit lille Værk. Da jeg var færdig, udbrød hun: „Ak! er der ikke mere?“ Man vil kunne forestille sig min Glæde over dette Udfald af min Læsning. „Ak,“ fortsatte hun, „det vil jeg ogsaa gjøre, naar jeg bliver rask igjen. Ogsaa jeg vil skrive mit 10
Levnet. Nei, du tror ikke, hvor alt det, jeg her har hørt, optager mig! — Saa meget dig angaaende, der hidindtil har været mig en Gaade, er mig nu tydeligt og klart. Du maa fortsætte, endelig fortsætte, og læse Mere for mig, alt som det bliver færdigt.“ — Da Heiberg kom hjem, fortalte hun ham, hvad der var hændet, og udtalte for ham sin Roes og sin Interesse for Sagen. Jeg 15
gik helt stolt og glad i min Seng den Aften.

Nogle Dage efter sagde Heiberg til mig: „Min Moder taler og tænker ikke paa Andet, end hvad du har læst for hende.“ Dette gav mig Mod, og jeg blev ved at fortsætte dette Arbeide. Heiberg vilde nu ikke give sig tilfreds, før ogsaa han havde hørt det, og jeg havde den usigelige Glæde, at ogsaa han 20
fandt Behag i det. Især mindes jeg Virkningen af det Sted, hvor jeg havde skildret mine Forhold i mine Forældres Hus. Da jeg i dette Øieblik løftede mine Øine op, saae jeg Heiberg sidde rørt med Taarer i Øinene. Han vilde sige Noget, men frygtede aabenbart for, at Følelsen skulde faa Overhaand, og han taug, idet han sank sine Taarer. Da jeg var færdig med Læsningen, 25
spurgte jeg ogsaa ham: „Skal jeg afbryde dette Arbeide eller fortsætte?“ — „Fortsæt!“ svarede han i en Tone, der ingen Tvivl tillod. Gid mine Læsere nu, da jeg nu dog har gjort mig fortrolig med den Tanke engang at lade dette trykke, nogenlunde maa være af hans Mening! Jeg ved saa godt, hvilken Fare jeg har udsat mig for ved at nedskrive dette mit Levnet. Mange ville blive 30
vrede, en streng Kritik vil reise sig, man vil være af en modsat Mening om Dette og Hint, man vil kalde mig streng og hensynsløs, — men jeg vil dog ikke opgive det, stolende paa det Held, jeg ofte har havt i Livet, at vinde mine bedste, mest hengivne, mest trofaste Venner ved ikke at frygte for at udtale Sandheden. Maaske denne frimodige Udtalelse af Sandheden atter, — om 35
end først efter min Død, — vil kunne forskaffe mig, om end faa, saa dog trofaste Venner, der ville værne om mit Minde, naar fjendtlige Angreb og haarde Domme rettes imod mig.

Som efter en Storm i Skoven, hvor afrevne Grene og Blade ligge kastede rundt imellem hverandre, saa uhyggeligt og forvirret saae Alt ud for mig 40

efter denne afskyelige Saison. Gamle Venskabsforhold brudte, Heiberg mishandlet i en Stilling, han med saa megen Kjærlighed havde overtaget, mishandlet af Pressen, af Publikum, der ikke vilde, ikke kunde faa Syn paa, hvem der her havde spillet den anmassende, fordærvelige Rolle, og hvem der

5 var den Forurettede, hvem der her var Gjenstand for Forfølgelse.

Jeg selv var ødelagt paa Sjæl og Legeme, usigelig bedrøvet over, at den Skuespiller, med hvem min kunstneriske Virksomhed saa nøie var sammen-
voxet, ikke mere skulde udøve sin Kunst ved min Side, men at baade jeg og han, den Vildledte, hver paa sit Sted skulde virke i Omgivelser af ringe,
10 umodne Talenter, hvilket ikke kunde andet end trykke og hæmme vore Evner. Borte var min Lyst og min Interesse for en Kunst, jeg med saa megen Glæde, Kraft og Begeistring tidligere havde udøvet, og mig syntes, at dette var mere, end jeg kunde bære.

15 „Anfangs wollt' ich fast verzagen,
Und ich glaubt', ich trüg' es nie;
Und ich hab' es doch getragen, —
Aber fragt mich nur nicht: wie?“

VII

1855—56.

20 Vær glad, når faren veier
hver evne som du eier:
Jo større sag
des tyngre tag,
25 men desto større sejer!
Går støtterne i stykker
og vennerne får nykker,
så sker det blot,
fordi du godt
kan gå foruden krykker.
30 (Bjørnstjerne Bjørnson.)

Theatersaisonen begyndte i Aar ikke som ellers den 1ste, men først den 23de September, fordi man ikke før var bleven færdig med Ombygningen af Tilskuerpladsen. For Øiet havde denne vundet, ligesom navnlig Logepladserne vare blevne mindre ubekvemme, og Pladsernes Antal var blevet forøget. Det
35 blev nu paalagt Theaterdirectionen at forhøje den laveste Abonnementspris ved Logeauctionen. Noget som det store Publikum ikke ynder, og som vanskeliggjorde Logeabonnementet for denne Saison. Hertil kom nu, at Bournonvilles niaarige Engagement var udløbet ved forrige Saisons Slutning. Han

opstillede da saa urimelige Fordringer for at gaa ind paa et nyt Engagement, at man fandt det utilraadeligt at gaa ind derpaa. Balletten havde desuden i de senere Aar tabt meget af sin Interesse. Bournonville var harmfuld herover og pleiede at sige: „Jeg trænger til et nyt Publikum, og Publikum trænger til en ny Balletmester.“ Det blev derfor for Øieblikket opgivet at engagere ham paany. Han lod sig nu engagere til en Række Forestillinger i Wien og tog offentlig Afsked med det danske Publikum i et af vore Blade. Han nævnte ikke heri den rette Grund, nemlig hvad han havde betinget sig for at blive. Under de nuværende Forhold ventede han mere Sympathi, naar ogsaa han gav det Udseende af, at ene Heiberg var Skylden i hans Fjernelse. Hans ofte gjentagne Replik: „Jeg trænger til et nyt Publikum, og Publikum til en ny Balletmester,“ fortaug han viseligt i sine Afskedsord; disse vare stiledede saaledes, at Enhver af dem kunde uddrage, hvad han helst ønskede, og man ønskede at give Heiberg Skylden ogsaa for dette Tab. At Bournonville forlod Theatret, naar hans Engagement var udløbet, hertil var for hans Vedkommende Intet at sige, men at han, for at Savnet skulde blive saa meget føleligere, fik udvirket hos Ministeren, imod Directeurs bestemte og kraftige Indsigelse, at Theatrets eneste Solodanserinde Juliette Price fik Permission for saa godt som hele Saisonen for at forherlige hans Forestillinger i Wien, medens Balletten herhjemme uden hende var uden al Nytte for Repertoiret, hertil var visselig Meget at sige; det maatte se ud for Alle, som om Ministeren deltog i Planen om at umuliggjøre det for Heiberg nogenlunde at komme igjennem denne af saa mange Grunde yderst vanskelige Saison ved ogsaa at berøve ham Ballettens Medvirkning i det daglige Repertoire. Frøken Price reiste altsaa virkelig med Ministerens Tilladelse til Wien med Bournonville, fritaget for alle sine Forpligtelser til det kongelige Theater i Kjøbenhavn.

Imidlertid blev denne Udenlandsreise, hvoraf man havde ventet sig saa glimrende Resultater, mere til Bournonvilles og Frøken Prices Skade end til Heibergs, idet han hjalp sig igjennem uden dem, medens de havde den Skuffelse ikke at trænge igjennem i den store Keiserstad paa den Maade, de havde haabet, og som de som Kunstnere havde fortjent.

Saisonen 1855—56 begyndte altsaa med en Concurrence med et nyt Theater paa Christiansborg Slot, hvor Høedt og Wiehe skulde glimre i nye Retninger i Kunsten; Balletten saa godt som ophørt, Fru Nielsen meldt syg de første 6 Maaneder af Saisonen, Phister og Kone overfaldne af en saa zart Helbredstilstand, at de erklærede, at de kun vare istand til at gjøre „betinget Tjeneste i Repertoiret“. Dagspressen jublede over alt dette og udtalte i høie Toner, at Heiberg vilde blive nødt til at lukke det kongelige Theater kort efter dets Aabning af Mangel paa Forestillinger. Det var under saadanne Vilkaar, at han optog den Handske, der fra alle Sider blev ham tilkastet.

Men Heiberg tabte ikke Modet eller sin Arbejdslyst til Trods for alt dette, men anstrengte sig rastløs for at gjøre alle Spaadomme tilskamme, og det endelige Resultat af de 9 Maaneders Virksomhed var — at Indtægten i denne Saison var den største, nogen Theatersaison havde at fremvise.

5 Naturligvis vidste man ogsaa at angribe dette uventede Resultat, idet man udviklede, at den store Indtægt skrev sig fra de forhøiede Billetpriser. Men det synes dog indlysende, at ifald Heiberg ikke ved sit afvejlende Repertoire havde vidst at tiltrække Publikum til Trods for de høie Priser, saa var en saadan Indtægt udeblevet. Spaadommen, at han inden kort Tid vilde blive nødt
10 til at lukke Theatret, gik lige saa lidt i Opfyldelse; der blev spillet hver Aften til den sidste Dag i Saisonen.

Var der Noget, der beviste, at Heiberg var sin Post voxen, da var det sandelig, hvad han i denne Saison formaaede at udrette. Ikke desmindre skrev „Fædrelandet“: „— ifald Heiberg ikke fjernes, gaar Theatret tilgrunde.“
15 Naar man læser Alt, hvad Hr. Ploug under Theaterspektaklerne har ytret om Heiberg som Directeur, hvo skulde da tro, at det var den samme Mand, som en Del Aar efter, i 1866—67, ytrede om Heiberg under en af Forhandlingerne i Landstinget, hvor Talen var om Indskrænkning af Tilskudet til Theatret: „— der kan endelig skee Indskrænkning i Retning af Theatrets
20 Virksomhed, saaledes som ogsaa allerede den Mand, der ubestrideligt var den dygtigste af alle dem, der have været kaldede til Theatrets Bestyrelse, havde tænkt paa.“

At denne Theatersaison havde et saa heldigt Udfald, hertil bidrog ogsaa den Ro, Fred og Stilhed inden for Theatrets Mure, som det i saa lang Tid
25 havde savnet. Det Meste af Wiehes Repertoire opførtes ikke, og i de Stykker, som ikke kunde henlægges, bleve hans Roller tildels udførte af nogle yngre Begyndere, men især af Hultmann, en Skuespiller, der jo ogsaa hørte til Publikums Yndlinge, om end i et andet Fag end dem, hvori Wiehe havde udmærket sig, og disse hans nye Fremstillinger optoges med Velvillie. Hultmann var lykkelig over at faa Leilighed til at udvikle sine Evner i nye Retninger og ytrede ofte til mig: „Ak, Frue, om det havde været mig forundt tidligere saaledes at spille sammen med Dem, da skulde De se, hvilken Skuespiller jeg da var bleven.“ — Medens Hultmann saaledes udførte Wiehes
30 taknemmelige Roller paa det kongelige Theater, udførte Wiehe utaknemmelige Roller paa Hoftheatret, der dels vare hans Talent uværdige, dels laa udenfor den Genre, hvori han hidtil havde haft sine bedste Triumpher, og han udførte dem under et sjæleligt Tryk, der kun var altfor synligt. Hr. Høedt derimod svømmede veltilfreds som Anden i Kjæret, ikke brydende sig om, at dette Vand var en Del plumret og kun lidet skikket til at hævde hans „æsthe-
35 tiske Anskuelser“, — det var Stykker som „Berthas Claveer“, „En Evadat-
40

ter“ etc. Det danske Publikum jublede over disse Fremstillinger, og Dagspressen skjænkede saa vel disse dramatiske Arbejder som Udførelsen sin fulde, varme Anerkjendelse. Ikke eet af disse Arbejder, som Hoftheatret levede af under Høedts kunstneriske Ledelse, gik imidlertid senere over i det kongelige Theaters Repertoire, da Høedt, Wiehe og Nielsen atter indtog 5 deres indflydelsesrige Stilling der. Det bedste Tegn paa, hvad Værd disse Stykker i Sandhed havde.

Man tro imidlertid ikke, at de Roser, Høedt plukkede paa Hoftheatret, vare uden Torne. Men som det ofte gaar, komme disse fra en Kant, hvor man mindst har ventet dem. Denne Gang kom de fra Vennen Wiehe, der meget 10 hurtigt følte, at her var ikke hans rette Plads. I det ephemere Repertoire, hvori Høedt nu glimrede, følte Wiehe sig fuldkommen tilovers og var derfor misfornøiet med sin hele Virksomhed. Der var sandelig ogsaa noget Tragisk i at se saadanne Evner spildte paa saadanne Opgaver. Wiehes varmeste Beundrere vare forbausede over den Maade, hvorpaa han her spillede og lige- 15 som sløse sine utaknemmelige, maadelige Roller hen over Scenen. „Men hvad gaar der dog af Wiehe?“ hørte man ideligt, „hvorledes er det, han spiller?“ Da En engang ytrede disse Ord til Høedt, svarede han: „Jeg ser det nok, men ti for Guds Skyld stille, vi lide nok iforveien af hans slette Humeur.“ — Øinene vare alt dengang begyndte at aabnes paa Wiehe; han be- 20 gyndte at ane, hvor Høedt havde ført ham hen; han begyndte vist at spørge sig selv — i al Hemmelighed — om det virkelig var af kunstneriske Hensyn, Høedts sædvanlige Declamationsfrase, at de havde forladt det kongelige Theater, og om disse Hensyn da bleve fyldestgjorte her?

Medens Pressen paa alle Maader støttede Hoftheatrets Præstationer, 25 gjorde den sit Yderste for at sætte det kongelige Theaters Virksomhed i det sletteste Lys. Man ærgrede sig over, at Heiberg benyttede en Del yngre Kræfter for at kunne give større Forestillinger, ærgrede sig over, at disse Forestillinger gik deres rolige Gang, og at Publikum mødte til dem. Saa godt som Alle ved det kongelige Theater arbejdede nu stærkt og med utrættelig Iver 30 for at støtte Heiberg. Kun Bruddet med Phister fra forrige Saison havde ikke antaget nogen mildere Character. Ogsaa han havde levet i det Haab, at Heiberg i denne Saison vilde blive nødt til at standse Forestillingerne, og han gjorde, hvad der stod i hans Magt, for at dette Haab skulde gaa i Opfyldelse. Ved nu at se den Ro, Orden og Fred, hvormed den daglige Tjeneste gik sin 35 Gang, følte han sig dybt skuffet. Han ærgrede sig over, at det kongelige Theater ikke var tomt, og var paa Kant med sine Kunstfæller paa Hoftheatret, fordi de mente, at han havde svigtet dem. Men hvad der af Alt syntes at genere ham mest, var — saa underligt det kan synes — at Heiberg ved Prøver og Forestillinger kom og gik uden at vexle et Ord med ham. Denne Holdning 40

fra Heibergs Side bragte ham rent fra Concepterne, saa man ofte paa Prøverne og om Aftenen ved Forestillingen saae ham, naar han ikke var inde paa Scenen, sidde ganske alene og udmattet slængt tilbage paa en Stol i Baggrunden af Theatret. Han og jeg hilste formelt, høfligt paa hinanden ved Prøver og
 5 Forestillinger uden at inklade os i Samtale. Kun en enkelt Gang kom det til en Forklaring imellem os, men denne var ikke af en saadan Natur, at den egner sig til Meddelelse.

Foruden den Ro, som min i det foregaaende omtalte Sysselsættelse med at optegne mine Barndomserindringer bragte i mit Sind, havde jeg en anden
 10 Adspredelse, der var mig yderst velgjørende, nemlig, at jeg ofte efter vor Middag, i Tusmørket besøgte min gamle, faderlige Ven, Geheimeraad Collin, ude i Amaliegade, hvor han eiede det Hus, der ligger bag et Jerngitter, paa venstre Side af Gaden, naar man kommer fra St. Annæ Plads. Ogsaa han hørte jo til det Forbigangne! og hvor mange Tanker, hvor mange Erindringer
 15 dukkede ikke op i min Sjæl, naar jeg nu i Tusmørket kom og ringede paa den gamle, elskværdige Mands Dør. I forrige Tider stod hans Tjener parat for at lukke op, fordi denne Klokke ideligt var i Bevægelse; thi Høie og Lave, Rige og Fattige, Unge og Gamle søgte den mægtige Mand, der var inde i alle Forhold, der med sit kjærlige Sind havde et aabent Øre, et trøstende Ord til Alle, som henvendte sig til ham. Hvor ofte har jeg ikke i min Barndom staaet udenfor hans Dør halve Timer, forinden jeg fik Mod til at trække i denne Klokkestreng, da jeg vidste, at i samme Nu aabnedes Døren, og jeg var tvunget til at træde ind i hans Forgemak, der var fuldt af Men-
 20 nesker. Nu var Alt anderledes. Naar jeg nu i Tusmørket kom og ringede paa denne Dør, da kunde jeg atter og atter trække i Klokkestrengen, før omsider en doven, døsigt Tjener med en lille Lampe i Haanden kom tilsyne i en halvt aabnet Dør, saae spørgende hen for sig, som om han ikke ret troede paa Klokkens uvante Lyd, og som om han vilde sige: „Hvem kan det være, som kommer her?“ Naar jeg da sagde: „Spørg, om Fru Heiberg kan faa Geheimer-
 30 raaden itale?“ da slentrede han ind i Dagligstuen, kom hurtigt tilbage og ligesom noget vækket af sin Døs, idet han bukkende lukkede mig ind.

Her sad da i Kakkellovnskrogen min gamle, ensomme Ven ved sin Lampe paa et lille Bord, hvor Bladene, nogle Papirer og ofte en eller anden gudelig Bog laa opslagen. Med de milde, kloge, lyseblaa Øine smilte han mig da
 35 imøde, idet han rakte mig Haanden og sagde med en Ydmyghed, der altid rørte mig: „Tak, min kjære Hanne, at du vil besøge mig!“ Jeg satte mig da hos ham, og nu talte vi mangt og meget om ældre og nyere Tider. Det be-
 drøvede mig at mærke, at hans Aandedræt var svagt, og at han talte med Besvær. To store Hunde laa sædvanligt paa Teppet ved hans Fødder, og dette
 40 var som oftest, naar jeg kom paa denne Tid, hans eneste Selskab. Da jeg

første Gang i denne Vinter aflagde mit Besøg hos ham, spurgte jeg: „Er det Deres Hunde begge to?“ — „Kun den ene,“ svarede han, „den anden er min Søns; men de holde af at ligge her i Varmen hos mig. Jeg fodrer dem, jeg giver dem deres Aftensmad, — saa gjør jeg dog endnu lidt Nytte,“ lagde han til med et Smil, men et af disse Smil, der skjød Taarerne op i mine Øine. 5
 „Den Nytte, De har gjort, kjære Geheimeraad, strækker sig saa langt, at Nutiden uden at vide det endnu drager Fordel deraf!“ svarede jeg. „Ja,“ sagde han med et Suk, „her kommer undertiden En og Anden og takker mig, fordi jeg i forskjellige Retninger har banet Veien for dem og været dem til Nytte. Det glæder mig dog altid at høre; som oftest husker jeg ikke selv, hvori min 10
 Hjælp har bestaaet, men Noget maa jeg da altsaa have udrettet.“ — Naar jeg hørte ham udtale saadanne Ord i al Sagtmodighed, ak, da blev jeg saa bevæget!

Den 6te Januar, hans Fødselsdag, havde en Del forsamlet sig for at hædre Collin. H. P. Holst havde skrevet en Sang, og intet Ord i denne er Digter- 15
 smiger, Alt er fuld Sandhed:

For Alt, hvad Du har virket
 Paa Livets Dag saa lang,
 Vi komme her taknemlig
 Og synge Dig en Sang. 20
 Veemodig glad den dvæler
 Helst ved den Tid, der gik, —
 Maaskee den derfor lokker
 En Taare i dit Blik!

Den maner frem for Tanken 25
 Din Ungdoms kjække Flugt,
 Med Alt, hvad Du har grundlagt
 Af Ædelt, Stort og Smukt.
 Hvor nytted da Du Tiden!
 Der aldrig gik en Dag, 30
 Hvor ei Du virked' rastløst
 For Fædrelandets Sag!

Den maner frem for Tanken
 Din Manddoms modne Daad,
 Da tvende Konger lytted 35
 Opmærksomt til dit Raad.

Enhver, der stræbte fremad,
 Da fandt i Dig en Ven,
 Og kom man sorgfuld til Dig,
 Gik glad man bort igjen.

5 En anden Tid der fulgte;
 Henover Landet gik
 En ganske anden Luftning
 Med anden Sæd og Skik:
 At støbes om som Andre,
 10 Den Kunst forstod Du ei —
 Saadan som Du var tømret,
 Du rolig gik din Vei.

Men Had Du kasted ikke
 Paa denne Tid, der kom;
 15 Nei, kjærligt Du den fulgte,
 Og kjærlig var din Dom;
 Thi Fædrelandets Bedste
 — Det er din største Roes! —
 Var gjennem alle Storme
 20 Din Styrmand og din Lods.

Med Ærefrygt skal derfor
 Den yngre Slægt see hen
 Til Dig som til et Mynster
 Og lære smukt igjen
 25 Af Dig, at dømme skaansomt
 En Tid, der ei er til,
 Men ved hvis ædle Rester
 Vi længe glædes vil.

Gid det havde været saa vel!

30 At Collin tog en levende Del i min Sorg over al den Uret, man udviste
 mod Heiberg, behøver jeg vel ikke at tilføie. Ved at tale herom kunde hans
 gamle Øie endnu glimtvis udsende sine Lyn, medens Smilet om Munden blev
 bittert og smerteligt.

Saisonen vedblev at gaa sin jevne, rolige Gang, Indtægterne vare frem-
 35 deles gode, og Heiberg kunde se, at den vilde kunne føres tilende uden Skam

for ham eller Theatret, uden at en eneste af de ildevarslende Spaadomme gik i Opfyldelse. Da besluttede han i al Stilhed, at denne Saison skulde blive den sidste, hvori han vilde føre en uafbrudt Kamp med en Minister, bag hvem der stod en Hr. Christensen, som modarbejdede systematisk alle Forslag, alle Indstillinger fra Theaterdirecteuren til Ministeriet. Ethvert Ønske, enhver Plan, 5 som Heiberg meddelte, og som han mente kunde fremme Theatrets Stilling udadtil og indadtil, kom tilbage fra Ministeriet med Protest og ofte i en Form, der satte Flere med ham i Forbauselse. Især Theatercontoirets Chef, gennem hvis Hænder jo alle Skrивerier fra og til Ministeriet gik, Justitsraad Løffler, en alvorlig, streng, retskaffen Embedsmand af den gamle Skole, var 10 i høi Grad indigneret, naar slige Svar paa Directeurens Indstillinger indtraf fra Ministeriet.

Hvorledes hang dette nu sammen? Dette lignede jo dog ikke Halls bekendte Humanitet. Min personlige Tro herom er følgende:

Det hele Theaterspørgsmaal var paa dette Tidspunkt blevet Hall ubehageligt. Maaske iblandt andre Grunde ogsaa fordi han dog vist af og til saa smaat maatte sige sig selv, at Alt ikke i den Sag var gaaet, som det burde. Naar der nu indtraf Indstillinger fra Theaterdirecteuren, da kjedede det ham at sætte sig ind i dem; de bleve da i Korthed foredragne for ham af Secretairen og dreiede og vendte i den mundtlige Conference. Og hvad der ad den 20 Vei kan sættes igjennem hos en Minister, dette tror jeg Mange foruden Heiberg have erfaret. Resultatet af Referatet blev da vel, at Hall besluttede, hvad der skulde svares, men Tonen, Formen, overlodes til Hr. Christensen, og paa Formen, hvori et Afslag bringes, beror jo som bekjendt Meget. Naar Svaret til Directeuren nu var opsat af Christensen, da — ja jeg gjentager det, 25 at det er min personlige Tro, bygget paa mine Iagttagelser af Hall —, da gad han ikke læse disse af og til maaske noget vidtløftige Svar nøiagtigt igjennem, men stolede paa, at det nok var, som han ønskede det, og — skrev sit Navn under. At der ved denne Forretningsmaade kan indsmugles Meget, som sætter 30 ondt Blod, er let at fatte.

Hvad der derfor nærmest gav Anledning til Heibergs Beslutning at trække sig tilbage, var ikke Høedts, ikke Wiehes brutale Opførsel, ikke Bladenes ukritiske Artikler og usande Beskyldninger, ikke Secretair Christensens Intriger, men Minister Halls hele Holdning lige overfor det Theater, han var sat til at værne om, og som han efter Heibergs Mening kun gjorde Skade i Stedet for 35 Gavn, snart ved Eftergivenhed, hvor Strenghed havde været paa sin Plads, snart ved Strenghed, hvor Eftergivenhed havde gavnet, men især ved at følge med en øieblikkelig Stemning i Publikum, i Stedet for at staa over denne. En Minister maa ikke løbe med de uklare, mudrede Folkestrømninger, men vide, at det Vand, der til en Tid kan være mudret, atter kan blive klart. Man kan her gjen- 40

tage, hvad der staar i Kr. Arentzens Litteraturstudie i Anledning af Striden mellem Baggesen og Oehlenschläger: „Den kjøbenhavnske Intelligens har tidt viist megen Mangel paa Intelligens og har ikke ganske faa Synder paa sin Samvittighed.“

- 5 Havde Minister Halls Holdning været anderledes, da havde Skuespillernes Holdning været anderledes; havde Skuespillernes Holdning været anderledes, da havde Bladredacteurernes Holdning været anderledes, og hele Theatrets Stilling uadadtil og indadtil havde da været en anden. Man havde da ikke i Rigsdagen ført en Tale, der lagde det første Frø til at ophæve Skuespillernes kongelige Ansættelse med Udsigt til Pension for den gamle, veltjente Kunstner, 10 det første Skridt til i Virkeligheden at opgive Nationaltheatret; om Tilskudet til dette end bliver 50—60—70,000 Kroner i Tærepeng, det er lige fuldt slaaet ihjel. Ere Skuespillerne ikke længer Embedsmænd med Rettigheder og Forpligtelser som alle andre Embedsmænd i Staten, da synke de let 15 ned i Klasse med de Gjøglere — hvad man saa vil sige —, der ere „blot til Lyst“; — Staten bidrager da til, at den vigtigste Støtte for hele Standens og den dramatiske Litteraturs Berettigelse bortfalder, ikke fordi den negter Penge, men fordi den derved sætter sit Stempel paa hele Theatrets Betydning for Samfundet. Det var dette, Hall ved sin mægtige Indflydelse i Thinget burde have 20 forebygget i Stedet for at erholde Bevilling til at øse Penge ud til at pynte et gammelt Theater med nye Lapper, hvorved Svaghederne endnu mere kom tilsyne, saa at man tilsidst blev tvunget til at kassere baade de nye Lapper og de gamle Pjalter, og den hele betydelige Sum til Istandsættelse var spildt og ødslet bort. Alt dette havde Heiberg forudset og fraraadet, men Hr. Christensen 25 vilde det saaledes, og det skete.

- Hvorfor forfærdedes jeg i 1854 over, at Hall skulde være Cultusminister og faa hele Theatrets fremtidige Skjæbne i sin Haand? Sagen var, at jeg alt dengang havde Øie for Sider i Halls Character, som — i det mindste paa hint Tidspunkt — kun saaes af Faa. Minister Halls glimrende Egenskaber som 30 litisk Personlighed kjender hele Nationen, men der turde være andre Sider hos denne begavede Mand, der ikke saa lige kjendes af Alle.

- Ifald en Psycholog vilde skildre en ægte dansk Type, da kunde Hall helt og holdent benyttes hertil. Godmodig, let, med udpræget Sans for det Humoristiske, fuld af Lune, Lystighed og Vid. Magelig af Naturen lod han som 35 oftest fem være lige; ingen Begivenhed, offentlig eller privat, berøvede ham hans Søvn; han formaaede at bortraisonnere med en Spas den alvorligste Situation: en lille ironisk Bemærkning, et bonmot, og han var atter fuldstændigt i Ligevægt. Han brød sig i det Hele taget kun lidet om Formen i en Sag. Uden Lidenskabelighed i Temperamentet smilede han ironisk ad faste Principer som 40 ad noget i Grunden Bornert. Lykkelig paa den Tid i alle sine offentlige Fore-

tagender, var Hall Poul Møllers „krøllede Frits“; elskværdig i Væsen og Tale opnaaede han, hvad han attraaede, uden at behøve at sætte en alvorlig Kamp som Indsats. Hans Styrke var at nyde Alt, hvad der mødte ham paa Livets Vei, uden Skrupel til høre eller venstre; ærgjerrig, for saa vidt det ikke kostede ham for stor Uleilighed, thi da opgav han det høiere Maal for mindre 5 Resultater.

Hall var egentlig ikke Videnskabsmand, uden at jeg dog hermed vilde sige, at han ikke i sine yngre Aar havde arbeidet alvorligt i sin Videnskab og havt omfattende litteraire Interesser. Men hans egentlige Liv og Trang laa i at færdes med Mennesker, med mange Mennesker, uden synderligt Valg; Stort og 10 Smaat havde lige Adgang til hans venskabelige Omgang; Tonen, Formen hos de Forskjellige havde i ham vel en Kritiker, men en Kritiker, der ikke saaredes eller frastødtes. Man ser, at som Menneskene nu engang ere, er det en naturlig Selvfølge, at en saadan human Mand kan vinde stor Popularitet hos saa godt som Alle, og Hall var i hine Aar maaske den populaireste Mand i Riget. Hans 15 Ordsprog var: „Gjør ikke i Dag, hvad du kan opsætte til i Morgen.“ Benyttende sig af enhver øieblikkelig Situation, lagde han ikke omfattende Planer, hverken for Nutid eller Fremtid: „Kommer Tid, kommer Raad.“ Imødekommande mod Alle, der henvendte sig til ham, vandt han i Øieblikket de Fleste, men denne Imødekommen var fornemmelig fremkaldt ved Ønsket om at slippe 20 saa let, saa nemt som muligt fra Øieblikkets Tryk. En af hans og mine fælles Bekjendte meddelte mig engang Halls comiske, politiske Manoeuvre lige overfor de unge Præster, der hos Cultusministeren søgte Forfremmelse til større Kald. Sædvanligt kom disse nedbøiede fra deres Rundtur hos de forskjellige Autoriteter, der ærligt sagde dem, at for Øieblikket var der ingen Udsigt til 25 Forfremmelse for dem. Mismodige tyede de da til selve Cultusministeren i Haab om her at finde Gehør, til Trods for at man havde betydet dem, at de kunde spare sig denne Uleilighed. Opmuntrede og glædestraalende kom de tilbage fra den mageløs elskværdige, nedladende Minister, der havde lovet at gjøre Alt for at fremme deres Ønske; og tillidsfulde reiste de da atter hjem 30 til det lille Kald, de nu havde faaet Haab om at bytte med et større. Men akve — dette større blev til Trods for Ministerens Tilsagn bortgivet til en Anden. Halls elskværdige Artighed var for ham i Øieblikket det Nærmeste og det, der mest paaskjønnes; — Præsten blev siddende i det lille Kald, men omtalte dog stadig den humane, elskværdige Minister som den, hvis venlige 35 Ord han byggede sin Fremtid paa.

En Eftermiddag henimod Julen kom Heiberg smilende og munter hjem. Han satte sig hos mig og sagde: „Se saa! nu kommer jeg fra Hall, hos hvem jeg har begjært min Afsked ved denne Saisons Slutning.“ — Jeg trak min Aande dybt og lettet som En, der i lang Tid har været indespærret og første 40

Gang trækker Veiret i fri Luft. Heiberg vedblev: „Det var meget morsomt at se Halls tilbagetrængte Glæde under en paataget Overtænkelse og en beklagende Mine over min Fratræden. Han kunde ikke skjule det gode Humeur, som denne min Beslutning øiensynligt satte ham i, og ligesom en Hest —
 5 sans comparaison —, der staar og stamper med Forbenet udenfor en Port for at komme afsted, saaledes saae jeg tydeligt, til Trods for hans hjertelige Væsen imod mig, at han ønskede mig ude ad Døren for selv at komme afsted og meddele Vedkommende den glædelige Nyhed. Da jeg mærkede dette, bad jeg ham om, at det endnu maatte blive en Hemmelighed mellem os til hen
 10 imod Saisonens Slutning, da en Directeur, som man veed drager bort, har endnu vanskeligere ved at sætte sin Villie igjennem end ellers. Jeg sagde ham, at jeg ønskede at træde tilbage i min forrige Stilling som Censor, da det fremdeles som i gamle Dage var min Anskuelse, at min Hustru ikke kunde være ansat ved en Institution, hvorfra jeg personlig var udelukket. — Helst
 15 forlod jeg det Hele aldeles,“ vedblev Heiberg til mig, „men du bør blive i det Kald, som Naturen ligefrem har udset dig til.“ — Saaledes lode omtrent hans Ord, der paa een Gang glædede og saarede mig paa hans Vegne. Men ideligt antog hans Physiognomi under vor Samtale det bekjendte ironiske Smil om Munden, idet han gjentog, seende hen for sig: „Jeg kan ikke glemme
 20 Halls Kamp for at skjule sin Glæde over min Beslutning! det var morsomt, saa morsomt, at det for mig næsten havde dramatisk Interesse.“

At Heiberg først nu besluttede sig til at forlade en Stilling, hvori man paa saa mange Maader havde viist, at man ikke paaskjønnede hans Virksomhed, var ingenlunde den sædvanlige Fastholden ved et Embede, men for ham
 25 et Hjerteanliggende lige overfor den Scene, hvilken han som Forfatter havde ydet sine bedste aandelige Kræfter og sin stadige Interesse. Denne Interesse, denne Kjærlighed havde i disse syv Aar gjort ham taalmodig og udholdende. Sine Ungdomsdrømme, sin Manddomskraft havde han sat ind i at tjene Udviklingen af vort Theater, som Forfatter, Kritiker og Censor. Det var altsaa
 30 en Sag, som han ikke saa let kunde lade falde og overgive i saa ukyndige Hænder som Hr. Christensens, i Compagni med et Par anmassende Skuespillere. Theatret havde fra hans tidligste Ungdom været hans Talents dyrebare Elskerinde, og hende kunde han ikke saa let overgive til andre, brutale Beilere. Men naar Elskerinden foretrækker en Anden, da maa hun jo opgives, og det
 35 var dette, han nu havde besluttet sig til. Denne Beslutning var sikkert ikke mindst fremkaldt ved Frygten for, at jeg tilsidst rent skulde gaa tilgrunde i Overanstrengelse og alle de Ydmygelser, der ramte mig, idet de ramte ham.

Vi sade længe hin Eftermiddag og drøftede denne for os saa vigtige Sag. „Hvad mon Hall nu har isinde?“ sagde jeg, „hvem mon der nu bliver den
 40 Styrende?“ — „Naturligvis Christensen,“ svarede Heiberg, „med Hall som

skjult Directeur bagved! Men under hvilken Form han vil faa Christensen indsmuglet, kan jo blive interessant at se paa, thi strax at indsætte Cultusministerens Secretair som Chef for det kongelige Theater, gaar dog nok ikke saa lige an.“ — „Synes dig ikke,“ sagde jeg, „at jeg paa Grund af de sidste Aars Anstrengelser, som desværre kun have taget altfor meget af mine legem- 5 lige Kræfter, kunde søge om Tilladelse til for en Tid at trække mig tilbage? Jeg tror, at de Fleste ville finde det rimeligt, om man tilstod mig en Saisons Hvile. Og naar jeg dette, da kan man jo se, hvorledes Forholdene ordnes, og om det er muligt at arbeide under disse med nogenlunde Tilfredshed. Tog jeg nu strax formeligt min Afsked, da vilde man jo sige, at jeg ikke vil 10 være ved Theatret, naar min Mand ikke længer er Directeur, og Ansøgning om Afsked vilde desuden gjøre en Opsigt, som jeg for enhver Pris vil søge at undgaa. Tilladelsen til en Hvile for nogen Tid vil derimod gaa roligt af. Men jeg har desuden en anden Grund til Ønsket om foreløbigt at trække mig 15 tilbage. Man har jo havt travlt med at udbasune, at jeg standsede de yngre Kræfter ved Theatret; at der dog sikkert var yngre Talenter, som ikke kunde komme til at vise deres Evner, saa længe jeg stod der, o. s. v. Lad mig da nu opføre at spille en hel Saison, da er der Tid og Leilighed under en ny Bestyrelse at drage disse usynlige, ukjendte Størrelser frem. Høedt, Wiehe og rimeligvis Nielsen komme vel tilbage, der kan jo da, naar jeg er borte, gives 20 fuld Leilighed til at erfare, om du og jeg have trængt Nogen tilbage, eller om ikke Udfaldet vil vise, at vi atter her have været Gjenstand for Usandhed og Bagvaskelse. En saadan Retfærdiggjørelse ligger mig overordentligt paa Hjerte, thi af Alt, hvad man har arbeidet paa at bilde Folk ind, er der Intet, der har krænket mig mere end denne Beskyldning, som en Del af Publikum vist kun 25 er altfor tilbøielig til at tro, da slige Primadonnanykker desværre ikke ere saa sjældne ved Theatrene. Er jeg borte, vil jo Høedt, Nielsen og Christensen gjøre deres Yderste for, at min Plads saa hurtigt som muligt kan blive udfyldt af en Anden, ifald virkelig en saadan findes. Paa Grund heraf er det mig formeligt kjært, at disse blive de Styrende, thi viser det sig da, at der 30 under dem ingen saadanne skjulte Talenter komme tilsyne, saa skulde man dog tro, at dette fornærmelige Udsagn om mig var slaaet ned en Gang for alle.“

Jeg har altid været af den Mening, at det ligefrem vilde være dumt at tro, at det stod i Nogens Magt at standse et virkeligt Talent. Et saadant baner 35 sig Vei saa at sige gennem et Nøglehul. Giv et virkeligt Talent det Ubetydeligste at udføre, og man vil studse og den Mening hurtigt danne sig, at her er Noget, der maa fredes om og benyttes. Bestyrelsen, Forfatterne, Publikum, Alle ville forene sig i Raabet om at drage et saadant Talent frem. Hvis altsaa en Primadonna vilde forhindre et virkeligt Talent i at gjøre sig gjæl- 40

dende, da vilde det ufeilbarligt inden kort Tid blive hendes egen Ruin, og ikke den Yngres. Ungdommen har Vaaben og Talsmænd, som den Ældre vanskeligt kan beseire.

Det blev altsaa besluttet, at jeg skulde ansøge om en Ferie for hele næste
 5 Saison. Paa min Anmodning om en Samtale med Ministeren kom Hall en Dag
 ud til mig i min Bolig. Han var lidt forlegen ved sin Indtrædelse, hvilket dog
 hurtigt gik over, da han snart mærkede, at han ikke skulde have en Samtale
 med en fornærmet Hustru eller en saaret Skuespillerinde, men at jeg i Tone
 og Væsen omtrent var, som jeg pleiede. Han var overordentlig venlig og
 10 hjertelig imod mig, og da jeg nu fremsatte mit Ønske om en hel Saisons
 Ferie, sagde han, at han fandt dette Ønske rimeligt ovenpaa de sidste høist
 anstrengende Saisoner, jeg havde havt, og at han glædede sig ved at kunne
 opfylde mit Ønske. Denne Sag var altsaa i Orden og afsluttet. Efterhaanden
 dreiede Samtalen sig naturligt hen paa de senere Aars Forhold og Begiven-
 15 heder, som jeg omtalte roligt og uden Klager, der jo nu vilde være spildte og
 ikke føre til Noget. Jeg berørte ikke med et Ord, hvem han nu tænkte paa at
 sætte i Heibergs Sted som Directeur, for ikke at tvinge Hall til en Fortrolig-
 hed, som han maaske endnu ikke ønskede at skjænke Nogen. Uagtet Løftet om
 Taushed indtil Slutningen af indeværende Saison med Hensyn til Heibergs
 20 Bortgang lod det dog til, at Alle allerede inden ganske kort Tid vare vel
 underrettede om, hvad der forestod; thi Rygtet om Wiches, Høedts og Niensens
 Tilbagevenden til det kongelige Theater var alt i Omløb, ligesom man fortalte,
 at der tænktes paa at opfylde Høedts Ønske om at overtage Overskous Post
 som Sceneinstructeur. I min Samtale med Hall omtalte jeg dette Rygte og
 25 sagde: „Hvad De agter at gjøre for at ordne Theaterforholdene, vil jeg ikke
 trænge mig ind i, men et Rygte siger alt nu, at Høedt skal afløse Overskou
 som Sceneinstructeur. Ifald De har denne Hensigt, som paa ingen Maade
 vilde hindre mig i at vedblive i Theatrets Tjeneste, beder jeg Dem
 kun om, at denne Forandring ikke sker lige strax i den næste Saison,
 30 ikke fordi jeg i og for sig frygter Høedt som Sceneinstructeur, thi, ærligt talt,
 jeg veed af Erfaring, at min Stilling lige overfor Iscenesættelsen vil blive
 uforandret, hvem der saa er i dette Embede. Men for det Heles Skyld, ja selv
 for Høedts egen Skyld, bør dette opsættes. Vent, indtil al den Splid, alt det
 Uvenskab, som er kommet i Personalet — der nu er delt ligesom i to fjendt-
 35 lige Leire — lidt efter lidt kan udjevnes. Dette tror jeg vilde være til Thea-
 tretts og til Alles Gavn.“ Hall svarede, at han ganske gik ind paa denne An-
 skuelse og agtede ikke strax at gjøre for mange Forandringer. „At De,“ ved-
 blev han, „strax, naar De atter begynder at spille, skulde staa i Embeds-
 forhold til Høedt, indser jeg, vilde være misligt.“ Han forsikrede, at af Alt
 40 laa det ham mest paa Hjerte, at jeg, ovenpaa hvad jeg havde gennemgaaet

i de sidste Aar, nu skulde faa en rolig Tid, og han bad mig være overbevist om, at Intet af, hvad der stod i hans Magt for at gjøre mig min Stilling behagelig, skulde udeblive. Her, lige overfor mig, fordømte han Meget af, hvad der var sat i Scene mod Heiberg, omtalte denne og hin Bagvaskelse som latterlig og bad mig dog tro, at hans Omdømme om Heiberg og mig var uforandret, og at han godt erkjendte den Uret, der var tilføiet os begge. „Der vil blive en stor Alarm,“ vedblev han, „over, at De bliver fritaget for at spille en hel Saison, men dette vil jeg sætte mig ud over, da jeg meget godt veed, at Deres Helbred trænger til en saadan Pause, for at De med fornyede Kræfter atter kan begynde Deres anstrengende Liv.“

Vi skiltes ad, som vi havde begyndt, under Form af det gamle Venskab; men jeg havde desværre ikke mere den fulde Tillid til Halls fagre Ord. I mit Indre følte jeg en Rift i Venskabet, som jeg tvivlede paa nogensinde kunde heles. Til Trods for Halls gamle, varme Venskabstone imod mig var der dog i hans Blik noget Usikkert, en Zitren i Øiepupillerne, naar han saae paa mig, som jeg ofte har iagttaget hos Folk, paa hvis Samvittigheds Brædt der stod en Tankestreg; en Mangel paa den gamle aabne Frimodighed, som ikke var skikket til at gjøre mig tryk med Hensyn til, hvad Fremtiden kunde bringe. Jeg tog desværre ikke feil i min Mistænksomhed, thi de paafølgende Aar udvidede den smertelige Rift, som vort Venskabsforhold havde lidt, saa at jeg i Stilhed slettede ham ud af mine Venners Tal som En, jeg ikke mere ønskede at omgaas med paa den gamle, vante Viis. Aarene gik; Tabet af den forurettede Heiberg var ikke skikket til at formilde mit Sind mod min fordums Ven; og dog blev Forholdet mellem det Hallske Hus og mig ikke ganske afbrudt, thi hans trofaste Hustru vedblev at søge mig i mit Hjem, idet hun ved sin Indtrædelse paa sin djærve Maade sagde: „Ja, her er jeg hos Dem, siden De ikke vil komme til mig; jeg kan ikke undvære af og til at se Dem og tale med Dem, og Halls Theatervrøvl bryder jeg mig ikke en Smule om.“ Ofte kæmpede jeg med mig selv og bebreidede mig min Uforsonlighed; aflagde saa Hall ogsaa mig en enkelt Gang et Besøg, blødgjorde han mit Sind ved sin gamle godmodige, hjertelige Elskværdighed lige overfor mig og ved sine Forsikringer om sit uforandrede Venskab. Saaledes gik Aarene hen uden egentligt Uvenskab imellem os, men ogsaa fra min Side uden egentligt Venskab.

Lad mig nu efter mange Aars Forløb tilføie et Ord: I Aaret 1879, da Ulykken ramte den talentfulde Mand, da Rygtet lød: Hall er bleven ramt af et Slagtilfælde, følte jeg ved denne Efterretning, at hans gamle Plads i mit Hjerte atter stod aaben for ham, og jeg bebreidede mig haardt min tidligere Uforsonlighed. Jeg kunde nu gaa til ham og række ham min Haand af et ærligt Hjerte, og i mit Øie læste han vist de Ord: „Forlad os vor Skyld, som og vi forlade vore Skyldnere.“ Jeg rørtes ved Glæden i hans nu fordunklede Øie

over, at vore Hænder atter uforbeholdent mødtes. Enhver maatte beundre den Stilhed og Resignation, hvormed han bar sin Skjæbne, uden at nogen Klage lød fra hans Læber. Haard var hans Skjæbne, men der ydedes ham udholdende Deltagelse og Kjærlighed til det sidste.

- 5 Heiberg havde det Held henimod Slutningen af sin sidste Saison at faa en frisk, livlig characteristisk Oversættelse af Goldonis fortræffelige Komædie: „Un curioso accidente“ — hvis Titel paa Dansk var: „Tilfældet har Ret“. I dette Stykke var en fortrinlig Hovedrolle for Phister, „Mynher Philip“, og en lige saa fortrinlig for Fru Phister, Kammerpigen Marianna. Men om det
- 10 nu var sandt, hvad Alle ved Theatret paastode, at Phister ikke undte Heiberg at ende sin sidste Saison med et Arbeide, der utvivlsomt vilde gjøre stor Virkning paa Scenen, eller om Tilfældet virkelig indrettede det saaledes, at baade han og hans Kone vare tvungne til at melde sig syge i de sidste 6 Uger, skal jeg lade være usagt; men enten nu Ægteparrets Sygdom var virkelig eller fingeret, saa er det vist, at denne Upasselighed gik mere ud over dem end over
- 15 Heiberg. Stykkets Opførelse blev ikke opgivet, da han øieblikkelig besatte Rollerne med Andre, der gjorde stor Virkning i dem, og Phisters mistede to Roller, hvis Mage de kunde lede længe efter. Til Lykke havde vort Theater en udmærket Skuespiller i Hr. Mantzius, der nu udførte Mynher Philips Rolle
- 20 med en Humor, en Bredde i den hele Opfattelse, en Hjertensgodhed og et Lune, der sagde, at Tilfældet havde havt Ret i at mage det saaledes, at Hollænderen kom i hans Hænder, da saa vel Publikum som hans Medspillende havde stor Glæde af denne hans Fremstilling, der i høi Grad bidrog til den Lykke, Stykket gjorde fra Scenen. Mantzius var en af de geniale Naturcomikere, om hvem
- 25 det var umuligt at sige, hvor Naturen hørte op, og Studiet begyndte. Hans store Fylde i Corpus, hans kraftige, livlige Stemme, hans godmodige Gemytlighed, hans Lungers Styrke til at udstøde en hjertelig Latter, svarede aldeles til Rollen. Naar denne tykke af sin Kløgt indbildske Hollænder lod sin rungende Latter ryste Huset, saa behøvede han ikke at spørge, om den vandt Gjenklang i Publikum, thi han og det lo omkap og overdøvede hinanden. Den
- 30 første store Scene mellem ham og hans Datter, hvis Rolle jeg spillede, var mig en sand Nydelse paa Grund af det Ensemble, som Sæmmespillet frembragte; Øie i Øie grebe vi gjensidigt ind i hinandens Repliker, og Publikum sad spændt lyttende, som om det frygtede for, at en eneste Stavelse skulde gaa
- 35 tabt. Saadanne Øieblikke høre til Skuespillerens lykkelige. Sjælen, Kunstnersjælen, hopper i Livet, og man vilde ikke bytte saadanne Øieblikke bort for „Guld og grønne Skove“.

Min Rolle i dette Stykke, Mamsel Hanna, var en af dem, jeg havde indstuderet med stor Kjærlighed og Interesse. Her var noget at gjøre for en Characterskuespillerinde, der foruden det erotiske Element har sin Styrke i det

40

Skjælmsk-naive. Mamsel Hanna var ikke en af de Roller, som Heiberg engang har betegnet med „at Theatergulvet bliver feiet med et Fruentimmerlegeme.“ Hvad der især havde interesseret mig ved Indstuderingen, var at give denne unge hollandske Pige et bestemt hollandsk Præg i Tale, Holdning, Dragt, saaledes som man ofte ser unge Piger fremstillede paa hollandske Billeder, 5 med deres stive, ubevægelige, stilfærdige Væsen, hvor Skjælmeriet skjules bag en comisk Alvor, der netop herved faar noget saa Eiendommeligt, saa Tiltrækkende, da man bagved denne Alvor sporer noget vist Polisk og Underfundigt. De ere rene Modsætninger til f. Ex. de franske unge Piger, som i deres indre Bevægelighed lade Tungen løbe, og i deres ydre Bevægelighed lade 10 de smaa Fødder trippe i Dansetakt, de smaa Hænder gestikulere og de smaa Hoveder dreie sig omkap med Øinenes livlige Spil. De unge hollandske Piger fra forrige Tider i deres Nationaldragt, de høje Hæle, den stive Hovedkappe med Guldringen om Tindingen, hvori Guldbogstaverne hænge, tvinge Legemet til at bevæge sig stilfærdigt og med en vis Anstand, og den strenge Optugtelse til, 15 hvad Fader og Moder vil, gjør Resten. Lidenskabelige Kjærlighedsytringer, Vrede, Heftighed faar noget usigelig Comisk, naar dette udtales med den ydre tilsyneladende stive Ro og Holdning, bag hvilken den unge Piges Fyrighed glimter frem. En Skoggerlatter fra Tilskuerne lød op til mig ved Slutningen af slige Repliker, udtalte paa denne udvortes stive, rolige Maade, men i hvilke 20 Lunet indeni mig selv hoppede i lystig Dans under det alvorlige Physiognomi.

Og nu, mange Aar efter dette Stykkes Opførelse, da jeg i mit 63de Aar skriver om dette længst forgangne Spil, ja, du vil neppe tro det, — atter „hopper Lunet sin lystige Dans indeni mig“ og siger: Gid du en Gang endnu kunde spille Mamsel Hanna — men — uden Tilskuere! — Besyn- 25 derlige Spire i Sjælen, som vi kalde „Talent“, hvor har du dog dybe Rødder! Hvorfra rinde disse Rødder? Er det tænkeligt, at de i en anden Tilværelse atter kunne skyde Stilk og Blade? — Dog, hvorhen forvilder min Tanke sig? Jeg mener naturligvis ikke, at jeg i en anden Tilværelse haaber at komme til at spille Mamsel Hanna eller anden Slags Comedie; men var det dog ikke 30 muligt, at ogsaa denne Evne, denne Trang i Sjælen til at opfatte og gjengive, kunde staa i Forbindelse med en os hernede ufattelig Evne af beslægtet Natur, saa at denne Evne ligesom forvandles hist og kommer os til Nytte? Hvad en Menneskesjæl lever i og tildels gaar op i hernede, hvad der i saa høi Grad indvirker paa hans hele Personlighed, — skal dette og kan dette rent ud- 35 slettes af den hele Individualitet? —

Paa Grund af Saisonens sildige Begyndelse maatte vi spille saa meget længere ud paa Forsommeren. Den 5te Juni 1856 opførtes „Tilfældet har Ret“ for første Gang og gjorde stormende Lykke. Da jeg den 20de Juni spillede Mamsel Hanna for det tætbesatte Hus, vidste Alle, at Heiberg fratraadte 40

sin Stilling Dagen efter. Mange Rygter vare i Omløb; man mente til Trods for Ministerens, Christensens, Bladenes og mine egne Udtalelser, at man dog vist ogsaa saa mig denne Aften for sidste Gang. Det var mig allerede paa-faldende ved min Indtrædelse i mit Paaklædningsværelse at se dette smykket
 5 med Blomster og en Del Gaver fra mine trofaste Kunstfæller i Personalet. — Fra Heiberg laa der en Ring, hvori var indfattet en Rubin i Form af et Hjerte, omgivet af Brillanter; altsaa et kronet Hjerte — hvad kunde være mig kjærere! Jeg traadte denne Aften ind paa Scenen saa let og glad om Hjertet. Jeg skulde jo nu have en lang Hvile, og Heiberg skulde atter som
 10 tidligere ene høre Hjemmet til; vi skulde atter i Ro samles med vore Venner i livlige Samtaler om det hyggelige Aftensbord. Ja, jeg var sjælelet og glad. Jeg blev end mere forundret over ved min første Indtræden paa Scenen at blive hilst med en saa vedholdende Varme, at jeg længe ikke kunde komme tilorde. I Huset vare mange norske og svenske Studenter, som gjæstede Kjø-
 15 benhavn paa Hjemreisen fra det skandinaviske Studentermøde i Sverrig. De kom ind i Theatret fra en Skovtur, medbringende fra denne unge Bøgegrene og Kranse af Kornblomster. Mamsel Hanna løber i Stykket ofte ind og ud, men saa ofte jeg atter viste mig paa Scenen, gjentog Jublen sig. I den sidste Scene, forinden Teppet faldt, brød der en næsten bedøvende Jubel ud, idet
 20 Studenterne kastede deres Kranse og Bøgeløv op til mig, saa at hele Gulvet var bedækket med Blomster og Grønt, og da Teppet faldt, lød en stormende Fremkaldelse, der, da jeg ikke indfandt mig, blev mere og mere lidenskabelig. For at tilveiebringe en Slutning herpaa og til Underretning for de fremmede Studenter, der vare i Huset, reiste en dansk Herre sig i Parquettet og raabte:
 25 „Al Fremkaldelse er imod dette Theaters Love. Ifald De nu, mine Herrer, ere enige med mig, da udbringe vi et hjerteligt Leve for Fru Heiberg til Tak for denne Aften.“ Og nu gjenlød Huset af et nidobbelt Hurra fra det forsamlede Publikum. *

Da Teppet den 21de Juni 1856 faldt, ophørte „de syv Theateraar“,
 30 hvori Heiberg havde været den Styrende. Jeg har samvittighedsfuldt søgt at skildre disse. Jeg mener ikke at være i nogen Illusion, naar jeg tror, at de Fleste af dem, der udgjorde Theaterpersonalet — til Trods for, at man havde udbasunet en modsat Mening — vare bedrøvede over at skulle miste den overlegne, humane og i daglig Omgang behagelige Mand. Især havde de
 35 underordnede Talenter ved Operaen, Skuespillet og Balletten følt, at de i ham havde en Beskytter, og ikke faa vare de Beviser, han i den sidste Tid modtog paa deres Hengivenhed. Hvor ofte hørte jeg ikke i de Aar, som paa-

* Bladenes høistemte Udtalelser ved denne Leilighed kunde ganske vist være gode at faa Forstand af, men jeg skal her forbigaa dem med Taushed.

fulgte, efter at han var borte, selv af dem, der engang vare imod ham: „Nei, en Directeur som Heiberg faa vi desværre aldrig mere!“ — Og sandelig, de faa vanskeligt mere en Mand, der som han forenede, hvad det netop kommer an paa; og at de ikke faa en saadan Mand, selv om han var at finde, er Lønnen for, at de ikke skjønnede paa ham, da de havde ham. 5

Den engelske Dronning Maria sagde, at man efter hendes Død vilde finde Ordet „Calais“ indgravet i hendes Hjerte. — „Den, der vil være med i Aandens Strid, maa, naar han skal holde Spændingen ud, føle, at der er Noget, han har tænkt saa klart og villet saa dybt, at han kan sige: Der er et Ord, man vil finde indgravet i mit Hjerte.“ 10

I mit Hjerte vil man finde indgravet: Heiberg er bleven forurettet af sin Samtid. Jeg har den Tro, at Eftertiden — om end sent, maaske meget sent — vil give ham Opreisning.

